

شورشى ئەیلوول

له بەلگه نامه نهینییهکانی ئەمریکادا

وریا رهحمانی

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

شۆرشى ئەيلوول

لە بەلگە نامە نەينىيە كانى ئەمريكادا

وريا رحمانى

شورشی ئەیلوول

له بەلگه نامه نهنییه کانی ئەمریکادا

وریا رهحمانی

ناوی کتیب: شورشی ئەیلوول له بەلگه نامه نهنییه کانی ئەمریکادا

ئاماده کردن و وه رگێرانی له ئینگلیزییه وه: وریا رهحمانی

بابهت: میژوویی

دیزاینی بهرگ: ناوهندی دیزاینی ئەندیشه-باسم رهسام

دیزاینی تیکست: ناوهندی دیزاینی ئەندیشه-دانا هسهن

تۆبهتی چاپ: یه کهم ۲۰۱۳

چاپخانه: تاران-ئیران

تراژ: (۱۵۰۰) دانه

نرخ: (۱۵۰۰۰) دینار

ژماره ی سپاردن: له بهرپوه بهرایهتی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره

(۸۷۹۱) ی سالی (۲۰۱۲) ی پئیدراوه

ناوهندی روژنبری و هونه ریی ئەندیشه/ ئەندیشه بۆ چاپ و بلاوکردنه وه

سلیمانی-شه قامی مهولهوی-ته لاری سیروانی نوئ- نهۆمی چواره م

www.endeshe.org ● andesha.library@yahoo.com

<http://www.facebook.com/Andeshacenter>

07501026400

پیرست

پیشەکی وەرگیتپ:

- پەییوئندی ئەمریکا و شۆپشی ئەیلوول چۆن دەستی پیکرد؟ ۱۷
- ئامانجی ئەمریکا لە یارمەتیدانی بزوتنەوێ کورد چی بوو؟ ۲۳
- ئەمریکا چەندە یارمەتی مادی شۆپشی ئەیلوولی دا؟ ۳۱
- شا و سەدام چۆن لە جەزاییر ریککەوتن؟ ۳۹
- شا دەربارەى ریکەوتننامەى جەزاییر و چارەنووسى شۆپشى کورد چی بە مەلا مستەفا بارزانى و ھاوڕێیانى وت؟ ۴۶
- ئایا ئەمریکا دەستی ھەبوو لە ریکەوتننامەى جەزاییردا؟ ۵۷
- بۆ ئەمریکا لە بەرامبەر نەسکۆى شۆپشى کورد بێدەنگ بوو؟ ۶۴
- بەرپرسیاریتی نەسکۆى شۆپشى کوردستان لە ئەستۆى کێیە؟ ۶۸
- پاش نەسکۆى شۆپش، ئەمریکا چۆن لەگەڵ رێبەرایەتى بزوتنەوێ کورد ھەلسوکەوتى کرد؟ ۷۴
- ئەم بەلگەنامانە چیمان پێدەئیت؟ ۸۰
- دەربارەى چۆنیەتى کۆکردنەوێ و وەرگێرانی بەلگەنامەکان ۸۲
- دوایین سالیەکانى ژيانى مەلا مستەفا بارزانى لە ئەمریکا - دەیفید کۆپن ۸۵

بەلگەنامەکان ۱۲۳

یەكەم دیداری نوینەرانی مەلا مستەفا بارزانی لە وەزارەتی دەرەوہ ۱۲۵
مەلا مستەفا بارزانی داوای پشتیوانی ئەمریکا بۆ شۆرشەکی دەکات ۱۲۷
مەترسی ھەلگیرسانەوہی کێشەیی کورد و ئامادەکاری ئەمریکا بۆ رووبەرپوونەوہ
لەگەڵ ئو بارودۆخە ۱۳۱

سیاسەتی ئەمریکا سەبارەت بە شۆرشیی کورد و مەسەلە

ناوڤۆیی و دەرەکیەکانی عێراق ۱۳۳

ئەگەری ھەلگیرسانی شۆرشییکی دیکەیی کوردەکان ۱۴۹

سیاسەتی ئەمریکا بۆ فرۆشتنی چەک و تەقەمەنی بە دەولەتی عێراق و کوردەکان

..... ۱۵۱

نیگەرانی ئەمریکا لە ئەگەرە مەترسیدارەکانی سەرئەگەوتنی وتووێژەکانی نێوان

کوردەکان و حکوومەتی عێراق و دەستپێکردنەوہی ناکۆکیەکان ۱۵۴

نیشانەکانی سەرھەڵدانەوہی ناکۆکیەکانی نێوان

حکوومەتی عێراق و کوردەکان ۱۵۸

ھەلوێستی ئەمریکا سەبارەت بە نامەکی مەلا مستەفا بارزانی

بۆ سەرۆک کۆماری ئەمریکا ۱۶۱

فرۆشی پێداویستی سەربازی لە لایەن ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا بە عێراق و

پەيوەندی ئو مەسەلەییە بە کێشەیی کوردەوہ ۱۶۳

نامەیی (شای) نێران بۆ سەرۆک کۆماری ئەمریکا دەرپارەیی

عێراق و کێشەیی کورد ۱۶۷

سەردانی جینگری وەزیری دەرەوہی ئەمریکا بۆ عێراق و پەيوەندی ئو مەسەلەییە

بە کێشەیی کوردەوہ ۱۷۰

بارودۆخی کورد ۱۷۳

بارودۆخی ھەستیاری کورد و دەولەتی عێراق ۱۷۵

ھەلوێستی ئەمریکا سەبارەت بە رێککەوتننامەکی

- دهولتي عيراق و كوردهكان ۱۷۷
- گفتوگوي ليژنه‌ي وهزاره‌تي دهره‌وه‌ي ئه‌مريكا له‌گه‌ل كاربه‌ده‌ستاني حكومه‌تي
عيراق دهرباره‌ي كيشه‌ي كورد له‌ نه‌ته‌وه‌ به‌كگرتووه‌كان ۱۸۳
- روانگه‌ي ويلايه‌ته‌ به‌كگرتووه‌كاني ئه‌مريكا سه‌باره‌ت به‌ به‌شدارايكردني كورده‌كان له
هه‌ر پيلانيك دژي دهولتي عيراق ۱۸۶
- هه‌لوپستي ئه‌مريكا سه‌باره‌ت به‌ هه‌ولكاني ئيران بۆ هانداني
كورده‌كاني عيراق ۱۸۸
- مه‌لا مسته‌فا بارزاني داواي يارمه‌تي مادي و سه‌ريازي
له‌ ئه‌مريكا ده‌كات ۱۹۱
- داواكاري دهولتي عيراق له‌ ئه‌مريكا بۆ راوه‌ستاندني
يارمه‌تي ئيران به‌ كورده‌كان ۱۹۳
- هه‌لوپستي ئه‌مريكا سه‌باره‌ت به‌ يارمه‌تيداني ئيران
به‌ كورده‌كاني عيراق ۱۹۷
- يارمه‌تيداني ئيران به‌ كورده‌كاني عيراق دژي به‌رژه‌وه‌ندي ئه‌مريكايه ۲۰۰
- گفتوگوي وه‌زيري دهره‌وه‌ي ئه‌مريكا له‌گه‌ل سه‌رۆك وه‌زيران عيراق
دهرباره‌ي كيشه‌ي كورد ۲۰۲
- هه‌لسه‌نگاندني كيشه‌ي كورده‌كان و دهولتي عيراق ۲۰۸
- روانگه‌ي شا سه‌باره‌ت به‌ په‌يوه‌ندييه‌كاني ئيران و عيراق و كيشه‌ي كورد ۲۱۰
- گفتوگۆ له‌گه‌ل سه‌رۆك كۆماری عيراق دهرباره‌ي كيشه‌ي كورد ۲۱۴
- روانگه‌ي دهولتي ويلايه‌ته‌ به‌كگرتووه‌كاني ئامريكا به‌نيسبه‌ت ئه‌و به‌رنامه‌ سياسي
كه‌ حكومه‌تي عيراق بۆ كورده‌كان دايرپشتووه ۲۱۷
- گفتوگۆ له‌گه‌ل سه‌رۆك وه‌زيران نوي عيراق دهرباره‌ي
كيشه‌ي كورد و ئيران ۲۲۰
- گفتوگۆكاني وه‌زيري دهره‌وه‌ي ئامريكا و عيراق دهرباره‌ي
مه‌سه‌له‌ي كورد ۲۲۴

- وهلامی نه‌رێنی به نامهی رێبه‌ری شوێنێ کورد، مه‌لا مسته‌فا بارزانی
 بۆ سه‌رۆک کۆماری ئەمهریکا ٢٢٦
- مه‌ترسی ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شوێنێ کورد و ده‌ستپوه‌ردانی
 وڵاتانی دیکه‌ له‌و کێشه‌یه‌دا ٢٢٨
- کودیتا له‌ عێراق و ئاسۆی چاره‌سه‌ربوونی کێشه‌ی کورد ٢٣٢
- دیداری لیژنه‌یه‌کی ئەمهریکایی له‌گه‌ڵ مه‌لا مسته‌فا بارزانی و نامهی مه‌لا مسته‌فا
 بارزانی بۆ وه‌زیره‌ی ده‌ره‌وه‌ی ئەمهریکا ٢٣٤
- ناوه‌ڕۆکی دانیشتنی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمهریکا له‌گه‌ڵ
 نوێنه‌ری مه‌لا مسته‌فا بارزانی ٢٣٩
- دیداری ئەندامی‌کی سه‌رکردایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد له‌گه‌ڵ
 کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی ئیسرائیل ٢٤٣
- نیگه‌رانی توندی شای ئێران له‌ رێکه‌وتنی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق و
 هه‌رپه‌شه‌کانی سوڤیه‌ت - عێراق بۆ رۆژه‌ه‌لاتی ناوه‌پاست ٢٤٦
- ئه‌نجام و ئاگامه‌کانی رێکه‌وتنه‌نامه‌ی ده‌وله‌تی عێراق و کورده‌کان ٢٥٠
- ئالۆزبوونی په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق و ئەگه‌ری
 ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شه‌ر ٢٥٣
- کێشه‌ی کورد و نیشانه‌کانی بێ هیوابوونی سوڤیه‌ت له‌ ده‌وله‌تی عێراق ٢٥٥
- داواکاری مه‌لا مسته‌فا بارزانی بۆ په‌یوه‌ندی نه‌ینی له‌گه‌ڵ
 ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌وه‌کانی ئەمهریکا ٢٥٧
- ناوه‌ڕۆکی دانیشتن له‌گه‌ڵ سکرته‌یری گشتی پارتی دیموکراتی کوردستان ٢٦٣
- روانگه‌ی ئەمهریکا سه‌باره‌ت به‌ بیروبۆچونه‌کانی رۆژنامه‌نووسیکی لوبنانی
 ده‌رباره‌ی عێراق و کورده‌کان ٢٦٥
- هه‌ولێ رێبه‌ری کورد، ئەلبارزانی بۆ نزیکبوونه‌وه‌ له‌ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌وه‌کانی
 ئەمهریکا له‌ رێگای ده‌زگای هه‌والگری ئێران‌وه ٢٦٧

- پشتیوانیکردنی ئەمریکا لە شۆرشى كوردەكان ۲۷۰
- نزىكبوونەوہى ئىزان لە دەولەتى ئەمرىكا بە ئامانجى
- يارمەتيدانى كوردەكان..... ۲۷۲
- پەيوەندىيەكانى سۆڤىەت لەگەڵ بارزانى ۲۷۴
- هەولەكانى مەلا مستەفا بارزانى بۆ وەدەستخستنى پشتىوانى نۆنەتەوہى لە
- هەلۆپستەكەيان دژى پەيوەندىە نزىكەكانى سۆڤىەت - عىراق ۲۷۶
- بيروبوچونەكانى كوردەكان دەربارەى هاوكارى روو لە زيادبوونى
- سۆڤىەت - عىراق ۲۸۱
- نامەى مەلا مستەفا بارزانى بۆ وەزىرى دەرەوہى ئەمرىكا و ھۆكارەكانى
- يارمەتىنەدانى ئەمرىكا بە كوردەكان ۲۸۷
- كوردەكان داواى يارمەتى لە ئەمرىكا دەكەن ۲۹۰
- كوردەكانى عىراق: ھەلگىرسانەوہى شۆرش ۲۹۸
- پىداگرى شا لە سەر دانىشتنى ھىنپى كىسىنجىر لەگەڵ
- نۆينەرانى تاييەتى بارزانى ۳۱۴
- ھۆكارەكانى يارمەتيدان و يارمەتىنەدانى ئەمرىكا بە كوردەكان و شىوازەكانى
- جىبەجىكردنى ئەو يارمەتەى ۳۱۷
- ھەولەكانى رىيەرى كورد، بارزانى بۆ بەدەستھىنانى پشتىوانى وىلايەتە
- يەكگرتووەكانى ئەمرىكا ۳۲۲
- بەكگراوہندى گفتوگوكانى جىگرى يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى
- ئاسايشى نەتەوہى لەگەڵ رىيەرانى كورد ۳۲۷
- ناوەرۆكى دانىشتنى فەرمى و نھىنى لەگەڵ نۆينەرە تاييەتەكانى مەلا مستەفا
- بارزانى لە وەزارەتى دەرەوہ لە واشىنگتۆن ۳۳۰
- ئالۆزى لە باكوروى عىراق و پەرەسەندنى ناكۆكىەكانى كوردەكان و دەولەتى
- عىراق ۳۴۲
- يارمەتيدانى ئەمرىكا بە رىيەرى كوردى عىراق، مەلا مستەفا بارزانى ۳۴۷

- يارمه‌تى مادى و سەربازى ئەمىرىكا بە شوپشى كورد و شىۋازەكانى
 جىبەجىيكردى ئۇ يارمه‌تتە ۳۷۳
- فەرمانى سەرۆك كۆمارى ئەمىرىكا بۇ يارمه‌تيدانى بارزانى و كورده‌كانى عىراق
 لە خەباتەكەيان دژى رژیىمى بە عس ۳۷۶
- راپۇرتى بەرەوپېشچوونى شالۆى پشستيوانىكردى مادى و سەربازى ئەمىرىكا
 لە كورده‌كان ۳۷۸
- پەيوەندىه‌كانى ئىران و عىراق و كىشەى كورد ۳۸۰
- ناوهرۆكى دیدارى كاربه‌ده‌ستانى سۆفیه‌ت لەگەل مەلا مستەفا بارزانى ۳۸۳
- ئەگەرى سەفەرى رېئەرانى كورد بۇ ئەمىرىكا ۳۸۹
- حیزبى شىوعى عىراق نایه‌وئیت كىشەى كورد چاره‌سەر بئیت ۳۹۰
- دەستپىكرده‌ئەوى شەر لە نئوان كورده‌كان و سپای عىراق ۳۹۴
- ئەمىرىكا دەبىن پەيوەندىه‌كانى لەگەل كورده‌كان بېچپىنئیت چونكە
 سەرکەوتنى بزوتتەئەوى كورد دژى سەقامگىرى ناوچەپە ۳۹۷
- كارىگەرى كىشەى كورد لە سەر پەيوەندىه‌كانى عىراق و سۆفیه‌ت ۴۰۰
- سیاسەتى ئەمىرىكا سەبارەت بە رىككەوتنى ئىران و عىراق و
 كىشەى كورد و ئىران ۴۰۳
- خراپتربوونى پەيوەندىه‌كانى كورده‌كان و دەولەتى عىراق ۴۰۶
- ئاكۆكییەكانى كورده‌كان لەگەل دەولەتى عىراق و حیزبى شىوعى عىراق
 بەرەدەسىنئیت ۴۰۸
- بېرىارى ئەمىرىكا بۇ زیادكردى يارمه‌تییەكانى بە بارزانى ۴۱۱
- شەپى راگەياندن لەنئوان پارتى دیموكراتى كوردستان و حیزبى بە عس
 بەرەدەسىنئیت ۴۱۳
- روانگەى دەولەتى میسر سەبارەت بە شوپشى كورده‌كانى عىراق ۴۱۶
- ئاكام و ئەنجامە مەترسیداره‌كانى راگەياندى ئوتونومیەكەى

- مەلا مستەفا بارزانی بۆ ئەمریکا ٤١٨
- بۆچوونی دەولەتی تورکیە و سۆڤیەت دەربارەى کیشەى کورد ٤٢١
- وتووێژەکانى پارتى دیموکراتى کوردستان و دەولەتى عێراق
بۆ ئوتونومی کورد ٤٢٤
- ئاسۆی ولاتی سەر بەخۆی کوردستان و کیشەکانى ئێران و عێراق ٤٢٧
- ئوتونومیەکی ناواقعی بۆ کوردستان و بەردەوامبوونی شەپى دەروونی لە نیوان
کوردەکان و دەولەتى عێراق ٤٣٠
- ئولتیماتومی دەولەتى عێراق بە کوردەکان بۆ قبولکردنى ئوتونومی ٤٣٣
- پشتیوانیکردنى سۆڤیەت لە ئوتونومی دەولەتى عێراق بۆ کورد ٤٣٥
- کاروانەوى تورکیە بەنێسبەت هەلگیرسانى شەپ لە نیوان دەولەتى عێراق و
هێزەکانى بارزانیدا ٤٣٧
- روانگەکانى سۆڤیەت سەبارەت بە کیشەى کورد و رێبەرایەتى
پارتى دیموکراتى کوردستان ٤٣٩
- روانگەکانى میسر دەربارەى کیشەى کورد و پێکھاتەى رێبەرایەتى کورد ٤٤٢
- ناوەڕۆکی دیدارى کاربەدەستانى سۆڤیەت لە گەڵ مەلا مستەفا بارزانی ٤٤٥
- مەترسیەکانى پلانى مەلا مستەفا بۆ دامەزراندنى دەولەتێكى ئوتونومی بۆ عێراق،
ئێران و ناوچە و خودى کوردەکان ٤٤٨
- سەردانى وهزیری بەرگری سۆڤیەت بۆ عێراق و پەيوەندى ئەو سەردانە
بە کیشەى کوردەوه ٤٥٣
- روانگەکانى دەولەتى تورکیە سەبارەت بە کیشەى کوردەکانى عێراق ٤٥٥
- دەستیوێردانى ئیسرائیل لە کیشەى کوردەکانى عێراقدا ٤٥٩
- پەيوەندىەکانى کوردەکان و دەولەتى عێراق
پاش راگەياندننامەى ئوتونومی ٤٦١
- پشتیوانى سۆڤیەت لە سیاسەتى عێراق سەبارەت بە کورد ٤٦٤
- ئەگەرى یارمەتیدانى سوریه بە عێراق دژ بە کوردەکان ٤٦٦

- په یوه نډیه کانی عیراق - ئەمریکا و کیشی کورد ٤٦٨
- داواکاری بۆ یارمه تیدانی ئەمریکا به کورد ٤٧٠
- په رسه نندی شه پری ده روونی له نیوان ریبه رایه تی کورد و رژیم به عس ٤٧٣
- نکولیکردنی ئەمریکا له یارمه تیدانی کورده کان و دانیشتن له گه ل
- نوینه ره کورده کان ٤٧٦
- کیشی کورد له عیراق ته شه نه ده کات ٤٧٨
- جموژله سه ربازیه کانی به عس و هه ولدان بۆ جیبه جیکردنی
- پلانی ئوتونومی کورد ٤٨١
- هیرشی رۆژنامه ی پر او دای سو فیه ت بۆ سه ر کورده کان ٤٨٣
- هه وله کانی ده وله تی عیراق بۆ هاندانی ولاتانی عه ره بی
- دژی شو پشی کورد ٤٨٥
- نیزان و کیشی کورده کانی بارزانی ٤٨٩
- سه ردانه که ی جو ژیف کرافت بۆ عیراق و وتوو یژه کانی له گه ل کار به ده ستانی عیراق
- ده رباره ی کیشی کورد ٤٩٦
- په ره سه نندی جموژله سه ربازییه کانی به عس دژی کورده کان ٥٠١
- ئیستراتژی به عس دژی مه لا مسته فا بارزانی ٥٠٤
- کیشی کورد په ره ده سینیت ٥٠٨
- وه لامنه دانه وه ی ولاتانی عه ره بی به داواکاری عیراق بۆ پشتیوانیکردن له سیاسه تی
- به عس سه باره ت به کورده کان ٥١١
- کاریگه ری کیشی کورد له سه ر ده رچوونی بالوو یزی چین له عیراق ٥١٣
- پشتیوانی سو فیه ت له رژیم به عس و گوشاره کانی سو فیه ت
- له سه ر بارزانی ٥١٥
- په یوه نډیه کانی ئەمریکا و عیراق و ده وری کیشی کورد له و مه سه له یه دا ٥١٨
- شه پری کورد له عیراق و یارمه تییه کانی نیزان ٥٢٢
- بارودوخی کورد بۆ ده وله تی عیراق دژوارتر ده بیت ٥٢٧

- کوردەکان داوای یارمەتی لە ئەمریکا دەکەن ۵۳۰
- هەولێ کوردە ناسیونالیستەکان بۆ پشتیوانیکردنی ئەمریکا لە دژی کورد
لە نەتەوە یە کگرتووەکان ۵۳۶
- دەولەتی عێراق داوای یارمەتی سەربازی لە بریتانیا بۆ روبەپووبوونەوه
لەگەڵ هێزی پێشمەرگە دەکات ۵۳۹
- کاریگەری کێشەیی کورد لە سەر پەییوەندییەکانی ئێران و عێراق ۵۴۱
- زانباریە سەربازییەکانی دەزگای هەوالگری کوردەکان و ساواک ۵۴۴
- سەرئەگەوتنی دەولەتی عێراق لە چارەسەرکردنی کێشەیی کورد ۵۴۶
- روانگەکانی شا دەربارەیی وتووێژەکانی ئێران و عێراق و کێشەیی کورد ۵۴۸
- زیادکردنی یارمەتیەکانی ئەمریکا بە مەلا مستەفا بارزانی
مەترسی لێدەگەوتتەووە ۵۵۰
- ئامادەبوونی ئیسرائیل بۆ دابینکردنی چەک و تەقەمەنی بۆ کوردەکان ۵۵۲
- رێوشووتنەکانی گەیانندی چەک و تەقەمەنی بە کوردەکان
لە رێگای ئیسرائیلەووە ۵۵۴
- پێشنیارەکانی ئیسرائیل بۆ گەیانندی چەک بە کوردەکان ۵۵۶
- رەهەندەکانی شەپی کوردەکان لە عێراق ۵۵۸
- داواکاریەکی زۆر جیاوازی رێبەرایەتی کوردی عێراق لە ئەمریکا ۵۶۶
- لێدوانی رێبەرە کوردەکان دەربارەیی یارمەتی نۆینەتەوویی بە کوردەکان ۵۶۸
- دوایین هەولەکانی دەولەتی عێراق بۆ لەناوبردنی
بزووتنەووی کورد و بارزانی ۵۷۱
- خۆشبینی سۆڤیەت بە چارەسەربوونی کێشەیی کورد لە عێراق ۵۷۴
- دوایین زانیارییەکان دەربارەیی سیاسەتە ناوخۆییەکانی PDK و
پەییوەندییەکانی شا و بارزانی ۵۷۷
- شەپی کورد و عێراق و بەشداری ئێران لەو شەپەدا ۵۷۹
- نارەزایەتی توندی دەولەتی عێراق لە یارمەتیدانی ئێران و ئیسرائیل

- به كورده كان ۵۸۴
- په يامى شا بۆ هينڭىر كىسېنچىر بۆ دابىنكردى چەك بۆ كورده كان
له رىڭاى ئىسرائىله وه ۵۸۶
- شەپى كورد و دەولەتى عىراق به رفراوانتر دەبىت ۵۸۸
- گفتوگوى شا و سەرۆك كۆمارى سۆڧىت دەربارەى هۆكارى
يارمەتيدانى كورده كان ۵۹۰
- هەلسەنگاندنى برىتانىا دەربارەى شەپى ئىستاي كورده كان له عىراق ۵۹۲
- هەلۆىستى ئەمريكا سەبارەت به رىبەرايەتى بزوتنە وهى كورد و
دەولەتى به عس ۵۹۴
- سىاسەتى ئەمريكا سەبارەت به كورده كان و كىشەى ئىران — عىراق ۵۹۷
- دەولەتى عىراق، ئىران و ئىسرائىل به يارمەتيدانى
كورده كان تۆمەتبار دەكات ۶۰۱
- لۆبى پشتىوانى له كورده كان له برىتانىا به هينتر دەبىت ۶۰۴
- هەلۆىستى دەولەتى توركيە سەبارەت به بزوتنە وهى كورده كانى عىراق ۶۰۶
- بارودۆخى تەندىرستى مەلا مستەفا بارزانى ۶۰۸
- نامەى وهزىرى دەرە وهى ئەمريكا بۆ مەلا مستەفا بارزانى ۶۱۰
- ناتەبايى سىياسەتى عىراق و سۆڧىت سەبارەت
به بزوتنە وهى كوردى عىراق ۶۱۲
- نامە يەكى به پەلەى ژنىرال مەلا مستەفا بارزانى
بۆ وهزىرى دەرە وهى ئەمريكا ۶۱۵
- په يامى وهزىرى دەرە وهى ئەمريكا بۆ شاي ئىران دەربارەى
رىكەوتنە كهى له گەل عىراق له جەزاىير ۶۱۸
- هۆكارە كانى رىكەوتنى ئىران و عىراق له جەزاىير و
نسكۆى شۆرشى كورد ۶۲۰
- دوايىن په يامى بارزانى بۆ شا و وردەكارىه كانى رىكەوتنى ئىران و عىراق

له جهزايير ٦٢٤

کۆتاييپيھاتني يارمه تيه کاني ئيران به کورده کان و دوايين دیداری بارزانی له گه ل

کاربه ده ستانی ئيران ٦٢٩

کاره گری ریکه و تننامه سنوره که ی ئيران و عیراق له سه ر کورده کان ٦٣٢

بارودۆخی شله ژاوی باره گای سه رکردایه تی بارزانی و دوايين داواکاری بارزانی

له ئەمريکا ٦٣٥

تاوتویکردنی نه گه ری کۆمه لکۆزی کورده کان و داواکاری بارزانی ٦٣٨

دژایه تی له گه ل داواکاری په نابه ری بارزانی و هاوپيانی له ئەمريکا ٦٤٠

کۆتاييپيھاتني شه پی کورده کان و ده وله تی عیراق له نه نجامی

ریکه و تننامه ی جهزايير ٦٤٢

جموجۆله کانی نوینه ره کورده کان له نه ته وه په کگرتوه کان ٦٤٦

چاره نووسی کورده کان دواي ریکه و تننامه که ی ئيران و عیراق ٦٤٨

چاره نووسی شوپشی کورد و داواکاری کورده کانی عیراق له زمانی

نوینه ری بارزانییه وه ٦٥١

شروقه یه کی نافه رمی کاربه ده ستیکی ئيران ده رباره ی

ریکه و تنی ئيران و عیراق ٦٥٥

راپۆرتیکی CIA، وه زاره تی ده ره وه و ئازانسی هه والگری به رگری ئەمريکا

ده رباره ی ئاکام و نه نجامه کانی ریکه و تننامه ی ئيران و عیراق له جهزايير

بو کورده کان و ولاتانی ناوچه ٦٥٧

ده نگوی له سیداره دانی به ندکراوانی کورد له لایه ن ده وله تی عیراقه وه ٦٦٨

گوشاری ئيران له سه ر ئاواره کان و بارزانی ٦٧٠

نیگه رانی ئيران و عیراق له نه گه ری نزیکبوونه وه ی

سوڤیه ت له کورده کان ٦٧٣

دیداری جیگری وه زیری ده ره وه ی ئەمريکا له گه ل مه لا مسته فا بارزانی

له ئەمريکا ٦٧٥

- بلاویوونه‌وی هه‌والی یارمه‌تی سه‌ریازی ئەمریکا
 به کورده‌کان له عێراق ٦٧٧
- تاوتویکردنی کاردانه‌وه‌ی ئێران سه‌بارهت به مانه‌وه‌ی
 بارزانی له ئەمریکا ٦٧٩
- کاریگه‌ری مانه‌وه‌ی بارزانی له ئەمریکا له سه‌ر په‌یوه‌ندیه‌کانی
 عێراق و ئەمریکا ٦٨١
- دوایین پیشه‌هاته‌کانی په‌یوه‌ندی‌دار به سه‌ردانه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بارزانی
 بۆ ئەمریکا ٦٨٣
- کێشه‌کانی بارزانی و هاو‌پێ‌کانی له ئەمریکا ٦٨٦
- ناکام و ئەنجامه‌کانی مانه‌وه‌ی بارزانی له ئەمریکا ٦٨٩
- کێشه‌ی چوونی بارزانی بۆ ئوروپا و هاتنه‌وه‌ی بۆ ئەمریکا ٦٩٢
- راپۆرتیکی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی ئەمریکا،
 ئێران و عێراق و هۆکاره‌کانی یارمه‌تیدانی ئەمریکا به کورده‌کان ٦٩٤
- شۆپشی ئەیلوول له ئەجیندای کۆنگرێسی ئەمریکادا ٧٠٣
- ده‌وله‌تی عێراق گازه‌ی کیمیاییه‌کانی یه‌کێتی سوڤیه‌ت دژ به کورده‌کان به‌کار
 ده‌هێنێت ٧٠٥
- ناپه‌زایه‌تی کۆنگرێس له سیاسه‌تی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ سه‌بارهت
 به شۆپشی کورد ٧٠٨
- ناپه‌زایه‌تی کۆنگرێس له شیوه‌ی هه‌لسوکه‌وتی نه‌ته‌وه‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان
 له‌گه‌ڵ کێشه‌ی کورد ٧١٣
- کۆچی دوایی ژنه‌راڵ مسته‌فا بارزانی که ٤٠ ساڵ بۆ ئازادی گه‌له‌که‌ی
 خه‌باتی کرد ٧١٥
- وێنه‌ی هه‌ندێ له به‌لگه‌نامه‌کان ٧١٧

پیشهکی وەرگیر

په یوه ندى ئەمریکا و شوڤشی کوردستان چۆن دەستیپیکرد؟

سالی ۱۹۶۲ وانا هەر له رۆژهکانی سه‌ره‌تای شوڤشی ئەیلوول، رێبه‌رایه‌تی شوڤش هه‌ولیدا له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ئەمریکا په‌یوه‌ندی بگرت و به‌رده‌وام نوێنه‌ری ده‌نارد بۆ باڵوێزخانه‌ی ئەمریکا له‌ به‌غداد، تاران و به‌یروت بۆ ئه‌وه‌ی ئەمریکا پشتیوانی له‌ دۆزی کورد بکات و یارمه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد بدات. مه‌لا مسته‌فا بارزانی هه‌میشه ده‌یگوت من ۱۲ سال له‌ سوڤیه‌ت ژیاوم، به‌و ئه‌نجامه‌ گه‌یشتوم کێشه‌ی کورد له‌ ئەجیندای ده‌وله‌تی سوڤیه‌تدا نیه‌، هه‌ریۆیه‌ ده‌مه‌ویت زیاتر هه‌ول بۆ لۆبیکردن له‌گه‌ڵ ئەمریکا بده‌م^۱.

له‌ سالی ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۲ ئەمریکا پێداگری له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ ده‌کرد که کێشه‌ی کورد کێشه‌ی ناوخۆیی عێراقه‌ و نه‌یه‌ویست به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک له‌و کێشه‌یه‌دا ده‌ستیوه‌ردان بکات. ئەمریکا ده‌یه‌ویست کێشه‌که‌ له‌ رێگای دانوستان و به‌ شیوه‌ی ناشتیخوازانه‌ له‌ نێوان ده‌وله‌تی به‌غداد و رێبه‌رایه‌تی کورددا چاره‌سه‌ر بێت و مۆچیا‌ری ده‌وله‌تی به‌غدادی ده‌کردان به‌ مافی کورددا بنی‌ت و رێکه‌وتنامه‌کانی له‌گه‌ڵ کورد جێبه‌جێ بکات به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا پێیاباشتر بوو ده‌وله‌تی به‌غداد به‌رده‌وام به‌سه‌ر کێشه‌ی کورددا زال بێت.

^۱ دیمانه‌ی وه‌رگیر له‌گه‌ڵ دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان، ۱ تشرینی دووه‌می (۲۰۱۱)، هه‌ولێر.

سەرۆکی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوویی ئەمریکا لە پەياميکدا بۆ یارمەتیدەری
تایبەتی سەرۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نەتەوویی لە ۲ی نیسانی ۱۹۶۲
رادەگەیەنیت:

"ئێمە دەمانەوێت کوردەکان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکه‌یان لەگەڵ دەولەتی نوێی
عێراق و تووێژ بکەن. ئەگەر ئەم و تووێژانە سەرئەگەوێت، بەرزەوهندی ئێمە ئەو کاتە
باشتر دەپاریزیت کە دەولەتی عێراق بتوانێت کوردەکان کۆنترۆڵ بکات نە ئەو کە
شۆڤشی کورد ئەوێندە سەرئەگەوێت کە بێتە هۆی دەستبوردانی سۆڤیەت یا ئێران لە
کێشەکه‌دا"^۱.

هاوکات ئەمریکا جارنابار گۆشاریشتی دەخەستە سەر شای ئێران بۆ ئەوێ یارمەتی
بزووتنەوێ کورد نەدات چونکە پێیوابوو کە سەرکەوتنی بزووتنەوێ کورد
سەقامگیری ناوچە تێکدەدات و ئاسایشی هاوێهیمانەکانی واتا تورکیە و ئێران
دەخاتە ناو مەترسییەوێ. وەزارەتی دەرەوێ ئەمریکا لە پەياميکدا بۆ بالۆیزخانە
ویلايەتە یەکگرتووکانی ئەمریکا لە عێراق لە ۶ی گۆلانی ۱۹۶۵ رادەگەیەنیت:

"سیاسەتی ئێمە بەردەوام ئەوێ بووێ کە راپەرینی کورد مەسەلە یەکە کە تەنها
پەيوەندی بە عێراقەوێ هەبێ و ناردنی چەک و سەریاز (لە لایەن ئێرانەوێ بۆ
کوردەکان) بۆ ئەوێ گۆشار بخاتە سەر دەولەتی عێراق، دژی ئامانجی ئێمە یە کە
سەقامگیری وێ ناوچە یە. سەرکەوتنی کورد لە عێراق لە ئاستی واقیعدا زۆرتین
زیانی بۆ سەقامگیری تورکیا هەبێ و بە قازانجی یەکیارچەیی خاکی ئەم دوو
ولاتە (ئێران و تورکیا) نییە"^۲.

پاش مردنی جمال عبدالناصر لە ۱۹۷۰ و پاشەکشەیی بریتانیا لە کەنداوی فارس لە
۱۹۷۱، حیزبی بەعس لە عێراق هەولێدەدا ببێ بە پێشەوای جیهانی عەرەب و پێش

۱- پەيامی بەرپرسی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوویی بۆ یارمەتیدەری تایبەتی سەرۆک کۆمار بۆ
کاروباری ئاسایشی نەتەوویی، واشنگتۆن، ۲ی نیسانی ۱۹۶۲، نەینێ.

۲- پەيامی وەزارەتی دەرەوێ ئەمریکا بۆ بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەکگرتووکانی ئەمریکا لە عێراق،
واشنگتۆن، ۶ی گۆلانی ۱۹۶۵، نەینێ.

له بالآدهستی ئیتران له کهنداو بگریت. ئیترانیسی ده‌بویست ئهو بۆشایی ده‌سه‌لاته پر بکاتهوه که به هۆی پاشه‌کشهی بریتانیا له ناوچه دروست ببوو. ئیتران هه‌ولیده‌دا عێراق لاواز و ناسه‌قامگیر بکات هه‌ربۆیه یارمه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کوردی ده‌دا و هاوکات داواشی له ئه‌مریکا ده‌کرد یارمه‌تی کورد بدات. رێبه‌رایه‌تی شوپشی ئه‌یلوول هیچ متمانه‌یه‌کی به شا نه‌بوو و نیگه‌رانی خیانه‌تی ئیتران له داها‌توودا بوو، هه‌ر بۆیه ده‌یه‌ویست ئه‌مریکا بکه‌وێته ناو مه‌سه‌له‌که بۆ ئه‌وه‌ی پشتیوانی زله‌یزی جیهان بۆ دۆزی کورد به‌ده‌ست به‌یئیت و له داها‌توودا به‌تینیا نه‌میئیته‌وه.

رێبه‌رایه‌تی شوپشی ئه‌یلوول ساڵی ۱۹۷۲ گوشاره‌کانی له سهر شا و وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا چ‌تر کرده‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ده‌وله‌تی ئه‌مریکا له‌گه‌ڵ کورد په‌یوه‌ندی بگریت و یارمه‌تی سیاسی و سه‌ربازی به‌ بزوتنه‌وه‌ی کورد بدات. رێبه‌رایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد بۆ ئه‌وه‌ی ده‌وله‌تی ئه‌مریکا قانع بکات یارمه‌تی به‌ کورد بدات هه‌ولیدا مه‌سه‌له‌ی هاوپه‌یمانی سوڤیه‌ت و عێراق و مه‌ترسیه‌کانی ئهو هاوپه‌یمانیه‌ بۆ ئه‌مریکا و هاوپه‌یمانه‌کانی له ناوچه‌ زه‌ق بکاته‌وه. له نه‌جامدا هه‌رچه‌ند که ئه‌مریکا وه‌ک رابردوو پێداگری له سهر ده‌ستپوه‌رنه‌دان له کێشه‌ی کوردی عێراقدا نه‌ده‌کرد و له‌گه‌ڵ نوێنه‌رانی بزوتنه‌وه‌ی کورد داده‌نیش‌ت به‌لام هه‌تا حوزه‌یرانی ۱۹۷۲ له‌گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌ی کورد په‌یوه‌ندی فهرمی دانه‌مزراند و یارمه‌تی به‌ شوپشی کورد نه‌دا.

ساڵی ۱۹۷۲ رژیمی عێراق بۆ گه‌یش‌تن به‌ ئامانجه‌ زیاده‌خوازه‌کانی په‌یماننامه‌ی دۆستی و هاوکاری له‌گه‌ڵ په‌کێتی سوڤیه‌ت واژۆ کرد. زیاده‌بونی ده‌ستپۆش‌توویی سوڤیه‌ت له عێراق و په‌ره‌سه‌دنی توانا سه‌ربازی و سیاسیه‌کانی عێراق، ئیتران و ئیسرایل و ویلایه‌ته‌ به‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکای نیگه‌ران کرد چونکه ئهو مه‌سه‌له‌یه‌ ده‌بوو به‌ هه‌ره‌شه‌ بۆ به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا له کهنداوی فارس و به‌تایبه‌ت ده‌بوو به‌ هه‌ره‌شه‌یه‌ک بۆ ئاسایشی ئیترانی هاوپه‌یمانی ئه‌مریکا، که‌وابوو له ئاداری ۱۹۷۲ که نیکسون، سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا و هین‌ری کیسینجیر، جیگ‌ری سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی سه‌ردانی ئیترانیان کرد شا داوا‌ی لیک‌ردن یارمه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد بده‌ن بۆ ئه‌وه‌ی ده‌وله‌تی ناوه‌ندی عێراق به‌رده‌وام لاواز

بیت و نه توانیت کیشه بۆ ئیران ساز بکات. سهۆکی بهشی رۆژه لاتی نزیك و باشووری ئاسیای ئازانسى ههوالگری ناوهندی (CIA) له په یامیکدا بۆ بهرپوه بهری گشتی CIA له ۱۲ى حوزهیرانی ۱۹۷۲ ئامازهی بهوه کردوه که:

"شای ئیران لهوه نیگه رانه که عیراق رۆژ به رۆژ زیاتر ده که وخته ژیر دهسه لاتی سوڤیهت و ئه مهش مهترسیه بۆ ئاسایشی ئیران و بهرزه وهندیهکانی ئیران و ولاتی رۆژئاوایی له کهنداوی فارس. که وابوو شا ههول بۆ ئه وه ده دات کاریهگری سوڤیهت له سه ر ئیران بگه یه نیته که مترین ئاستی خوئی و له م په یوه ندیهدا شا له سه ر ئه و باوه رپه که باشترین شت ئه وه یه که بزوتنه وهی کورد به هیز رابگیرد ریت بۆ ئه وهی بتوانیت دریزه به خه باته که ی دژی رژیمى به عسی به غداد بدات"^۴.

نیکسون و کیسینجیر به م هوکارانهی خواره وه ده یانه ویست ده ولتهی عیراق لاواز بکن:

۱- خۆمالیوونی (به نه ته وه بیگردنی) کومپانیای نه وتی عیراق به پشتیوانی سوڤیهت، به زهره ری بهرزه وهندیهکانی ئه مریکا بوو. ۲- ئه مریکا له ده ستریزیهکانی عیراق له کهنداوی فارس نیگه ران بوو و پیتیابوو که عیراق به نوینه رایه تی سوڤیهت ئه م ده ستریزییانه ئه نجام ده دات. ۳- کیشه ناوخویهکانی عیراق و لاوازیوونی ده ولتهی عیراق ده بوه هۆی به هیز تر بوونی دۆستان و هاوپه یمانانی ئه مریکا به تاییهت ئیران و ئیسرائیل ۴- یارمه تی ئه مریکا، ده سه لاتی شیوعیهکانی نیو بزوتنه وهی کوردی لاواز ده کرد.

پاش گه رانه وهی نیکسون و کیسینجیر بۆ ئه مریکا، شا گوشارهکانی له سه ر کیسینجیر زیاتر کرد بۆ ئه وهی راسته وخۆ له گه ل نوینه رانی شوپشی کورد دابنیشیت و گوئی بۆ داخوازیهکانیان بگریت و یارمه تی بزوتنه وهی کورد بدات.

^۴ تیلیگرام له له لایه ن سهۆکی بهشی رۆژه لاتی نزیك و باشووری ئاسیا له ئازانسى ههوالگری ناوهندی (CIA) بۆ بهرپوه بهری ئازانسى ههوالگری ناوهندی (CIA)، واشینگتون، ۱۲ى حوزهیرانی ۱۹۷۲، نهینى.

سەرەنجام دەولەتی ئەمریکا رازی بوو و لە تەموزی ١٩٧٢ نوێنەرانی شوپشی ئەیلوول (دۆکتۆر مەحمود عوسمان و خوالیخۆشیوو ئیدریس بارزانی) بە ماوهی ١٠ رۆژ بە فەرمی لە گەڵ پایە بەرزترین کاربەدەستانی دەولەتی ئەمریکا (لەوانە بەرپۆه بەری CIA) دانێشتن و بە باشترین شیوه بارودۆخی کورد و کاریگەری کێشەیی کورد لە سەر هاوکیشەکانی عێراق و ناوچەیان شی کردەوه و هەولیاندا مەسەلەی دەسەلاتی سۆڤیەت لە عێراق و گوشارەکانی سۆڤیەت لە سەر رێبەرایەتی کورد بۆ پەيوەستبوون بە بەرهی نیشتمانی عێراق زەق بکەنەوه و ئەمریکا ئاگادار بکەنەوه کە ئەو مەسەلەییە بەرژەوهندی ئەمریکا و هاوپیمانەکانی بەتەواوی دەخاتە ناو مەترسیەوه .

لەو دانێشتنەدا نوێنەرانی شوپشی کوردستان داواکاریەکانیان بۆ یارمەتی سەربازی و مادی ئەمریکا بە بزووتنەوهی کورد خستەپوو و دەولەتی ئەمریکاش ئەو داواکاریەیی قبوول کرد و بۆ یەکەم جار پەيوەندی فەرمی و راستەوخۆی ئەمریکا لە گەڵ بزووتنەوهی کورد دەستی پێکرد. ئەم پەيوەندیە لەرادەبەدەر نەیتی بوو. هەر لە دانێشتنی یەکەمدا کاربەدەستانی ئەمریکا راشکاوانە بە نوێنەرانی کوردیان راگەیاندبوو:

"نەینپارێزی مەرجی سەرەکی ئەم پەيوەندیەییە و ئەگەر ئەم نەینییە نەپارێزێت، پەيوەندیەییە کە ئالۆز دەبێت. یارمەتی ویلايەتە یەگرتووکان دەبێت بەو پەری نەینپارێزی و ئاسایشی ئیداری و فیزیکی ئەنجام بدريت بۆ ئەوهی لە کاتی پێویستدا حاشای لێبکریت. ئێمە لە کاتی گفتوگۆی زۆرتر لە گەڵ نوێنەرانی بارزانی دەبین چاوه‌ڕوانیەکانیان لە ئاستی واقیعدا قبوول بکەین و ئەوه‌ندە یارمەتیان بدەین کە پاشان بتوانین حاشای لێبکەین و مۆچیاریان بکەین هیچ کردەوه‌یەک ئەنجام نەدەن کە بێتە هۆی ئەوهی بەریەرەکانیەکی نۆنەتەوه‌یی بێتە ئاراهە"^٥.

^٥ یادداشتنامەیی دانێشتنەکانی کاربەدەستانی ئەمریکا و نوێنەرانی شوپشی کورد لە وه‌زارەتی دەرەوهی ئەمریکا، ٥ تەموزی ١٩٧٢، نەینی، هەستیار.

به مه‌به‌ستی د‌ل‌ن‌ی‌ا‌ب‌و‌ن له‌وه‌ی که ئەم ش‌ا‌ل‌ا‌وه ب‌ئ‌ ه‌ی‌ج ره‌خ‌ن‌ه و ک‌ی‌ش‌ه‌یه‌ک سه‌رده‌که‌و‌ی‌ت، سه‌رۆ‌ک کۆ‌ما‌ری ئە‌م‌ری‌کا می‌ک‌ان‌یز‌مه چ‌ا‌و‌د‌ی‌ری‌یه ئ‌اس‌ای‌یه‌ک‌انی پ‌ش‌ت‌گ‌و‌ئ‌ خ‌س‌ت. کۆ‌ن‌گ‌ر‌ئ‌س، وه‌ز‌اره‌تی ده‌ره‌وه و ته‌ن‌انه‌ت ب‌ا‌ل‌و‌ی‌زی ئە‌م‌ری‌کا له ع‌ی‌راق ئ‌ا‌گ‌ای‌ان له‌و پ‌رۆ‌ژه‌یه نه‌بو‌و. سه‌رۆ‌ک کۆ‌ما‌ر و وه‌ز‌ی‌ری ده‌ره‌وه له‌وه د‌ل‌ن‌ی‌ا بو‌ون که به‌ فه‌رم‌ی ه‌ی‌ج ز‌ان‌ی‌اری‌یه‌ک ده‌ریاره‌ی پ‌رۆ‌ژه‌که د‌زه ن‌اک‌اته ده‌ره‌وه. ئە‌م پ‌ل‌انه ئ‌ا‌گ‌ای له سه‌ره‌ن‌ج‌امه گ‌ر‌نگ و ج‌ی‌دی‌یه‌که‌ی خ‌ۆ‌ی هه‌بو‌و، یه‌ک‌ئ‌ له ئ‌ا‌ل‌ۆ‌ز‌ت‌ر‌ین و نه‌ئ‌ی‌ن‌ی‌ت‌ر‌ین ش‌ا‌ل‌ا‌وه نه‌ئ‌ی‌یه سه‌ریازی و سی‌اس‌یه‌ک‌انی می‌ژ‌و‌وی ئە‌م‌ری‌کا بو‌و، پ‌ل‌ان‌یک بو‌و که له ر‌ی‌گ‌ای ره‌وته ج‌یکه‌وت‌وه‌ک‌انی ب‌ریاره‌دانی ناو سی‌اسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئە‌م‌ری‌کا‌دا نه‌خ‌را‌بو‌وه به‌ریاس و ب‌ریاره‌ی له سه‌ر نه‌د‌را‌بو‌و.

ئامانجى ئەمىرىكا لە يارمەتيدانى بزووتنەۋەى كورد چى بوو؟

لە يادداشتنامەى دانىشتنەكانى كارىبەدەستانى ئەمىرىكا و نوینەرانى شوپشى كورد لە ۋەزارەتى دەرەۋەى ئەمىرىكا، كارىبەدەستانى ئەمىرىكا زۆر راشكاوانە ئامازەيان بەۋە كرده كە:

"روونە كە بە قازانجى وىلايەتە يەكگرتوۋەكان و دۆستەكان و ھاۋپەيمانەكانى لە ناۋچەيە كە رژىمى ئىستاي عىراق لاواز بكرىت و تەنانەت بپوخىت ئەگەر ئەم ئامانجە بىن پەرسەندنى ناكۆككىيەكان لە ئاستى نۆنەتەۋەييدا بەدىيىت. كارىگەرتىن و دلنىاترىن ئامرازەكانى گەيشتن بەم ئامانجە تەياركردن و پشتىوانىكردن لە كوردهكانە بۆ ئەۋەى بتوانن بەردەوام دزايەتى رژىمى عىراق بكەن. كوردستان ئىستا تەنھا شوپىنىكە كە بوۋە بە كەندو كۆسپ لە سەر رىگاي زالبونى تەۋاۋى سۆڧىەت بە سەر عىراقدا. ئىمە دەبىن ئەۋە بزائىن كە ئەگەر شوپشى كورد ھەلبگىرسىتتەۋە رژىمى بەعس لەۋانەيە ناچار بىت داۋاي پشتىوانى زۆرتەر لە سۆڧىەت بكات و ئەگەر ئىمە پشتىوانى لە كوردهكان نەكەين و لە ئاكامدا بزووتنەۋەى كورد لە ناۋبچىت كوردهكان ناچار دەبن پەيوەست بن بەۋ بەرە نىشتمانىيە كە سۆڧىەت پشتىوانى لىدەكات و لە ئەنجامدا رژىمى بەعس دەتوانىت بىن ھىچ تەنگ و چەلەمەيەك سىياسەتى دەستدرىزىكارانەى خۆى لە ناۋچە درىزە پىدات. لە نىوان ئەم دوو رىگايەدا، رىگاي

باشتر بۆ ئیمه ئهوهیه که مهترسییهکانی زیندوومانهوهی بزووتنهوهی کورد قبوڵ بکهین"⁶

هم ئهمریکا و هم شا دژی سرکهوتنی کورد بهسر دهولتهی عێراق بوون بۆ نمونه له تشرینی یهکهمی ۱۹۷۳ که هیژهکانی عێراق سهرقالی شهپی ئیسرائیل بوون دهرفهتیکێ باش رهخسا بۆ ئهوهی هیژی پیشمهرگه هیرش بکاته سر هیژهکانی عێراق و سرکهوتنی یهکلایکه ره بهدهستیبنیت بهلام ئهمریکا ریبهرایهتی شوپشی کوردی له نهجمدانی ئه وهیژه دلسارد کردهوه. هینپی کیسینجیر لهو په یوه ندییه دا ده لیت:

" له ۱۵ی تشرینی یهکهمی ۱۹۷۳ واتا ۹ رۆژ دواي هه لگیرسانی شهپی ئیسرائیل و عه ره به کان په یامیکی به په له مان له لایه ن بارزانییه وه به ده ست که پشت که تیدا نووسیبوو ده یه ویت هیرش بکاته سر هیژهکانی عێراق له ده شته کاندایلیام کۆلبی، سه رۆکی CIA دژی پیشنیاره که ی بارزانی و به رفراوانبوونی شه پ راوه ستا. شاش پشتیوانی له بۆچوونهکانی کۆلبی کرد و وتی کورده کان ئه وه نده چه کچۆلیان نیه که بتوانن به تاییهت له ده شته کاندایلیامی سه ریازی ئه نجام بدن. ئیسرائیلیه کان له وه ده ترسان کارتێ کوردیان به ته واوی له کیس بجیت. منیش له که لیان هاوپا بووم، که وا بوو له ۱۶ی تشرینی یه که م به ره زامه ندی نیکسون، سه رۆک کۆماری ئه مریکا ئه م په یامه نارد بۆ بارزانی" ئیمه ئه و پیشنیاره ی ئیسرائیل به باش نازانین"، په یامه که ش هر ئه و رۆژه که یشته ده ستی بارزانی. جگه له وه هر برپاریکی دیکه مان بدایا ده بوه هۆی له ناوچوونی کورده کان و هیه چ یارمه تیه کی به ئیسرائیل نه ده دا"⁷.

⁶ یادداشتنامه ی دانیشتهکانی کاربه ده ستانی ئه مریکا و نوینهرانی شوپشی کورد له وه زاره تی ده ره وه ی ئه مریکا، ۵ی ته موزی ۱۹۷۲، نه پتی، هه ستیار.

⁷ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster.)1999

له ئاداری ۱۹۷۴ رێبهرایهتی شۆرشێ کورد دهیهویست هێرش بکاته سه‌ر بنکه‌کانی نه‌وتی که‌رکوک به‌لام نه‌مریکا په‌شیمانی کردنه‌وه. کیسینجێر ده‌رباره‌ی نه‌و مه‌سه‌له‌یه ده‌لێت:

"بازانی پێشنیاری کردبوو کورده‌کان هێرش بکه‌نه سه‌ر دامه‌زراوه نه‌وتیه‌کانی که‌رکوک. ئیمه‌ش له ۱۸ی ئادار نه‌و پێشنیاره‌مان ره‌ت کرده‌وه چونکه نه‌مانه‌ویست قه‌یرانی وزه قولتر بکه‌ینه‌وه"^۸.

ته‌نانه‌ت له ئابی ۱۹۷۴ شا پێشنیاری کرد هێزه‌کانی ئێران بچنه ناو خاکی کوردستانی عێراق بۆ یارمه‌تیدانی کورده‌کان به‌لام کیسینجێر نه‌و بیروکه‌یه‌ی پێباش نه‌بوو. کیسینجێر له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا ده‌لێت:

" له ۲۶ی ئابی ۱۹۷۴ واتا چهند رۆژ دوا‌ی به‌ده‌سه‌لاتگه‌یشتنی جیرالد فۆرد سه‌رۆک کۆماری نوێی نه‌مریکا، من به سه‌رۆک کۆمارم وت شا له‌م رۆژانه‌ی دوا‌ییدا پێیپاگه‌یاندووین که ده‌یه‌ویت سه‌ریازه‌کانی ئێران بنیڕێته ناو خاکی عێراق. من سه‌باره‌ت به‌و بیروکه‌یه هۆشداریمدا به سه‌رۆک کۆمار که کاریکی وا زۆر مه‌ترسیداره و شه‌پکی بن کۆتایی هه‌لده‌گیرسێنێت، سه‌رۆک کۆماریش له‌وه زیاتر له سه‌ری نه‌چوو"^۹.

شا به‌رده‌وام بانگه‌شه‌ی نه‌وه‌ی ده‌کرد له به‌ر نه‌وه یارمه‌تی به گه‌لی بنده‌ستی کورد ده‌دات چونکه کورده‌کان ئاریایی ره‌سه‌نن و هاوڕه‌گه‌زی ئێرانیه‌کانن به‌لام نه‌وه ته‌نها به‌شیکێ بچووک له مه‌سه‌له‌که بوو. بۆ نموونه له تشرینی دووه‌می ۱۹۷۴ شا له وه‌لامی برژنیف، سه‌رۆک کۆماری سو‌فیه‌ت که پرسیار ده‌کات بۆ ئێران چه‌کوچۆڵ ده‌دات به کورد، ده‌لێت:

"نه‌و پرسیاره‌ی جه‌نابتم پێسه‌یره. ئیوه خۆتان هه‌مان شت له باکووری فیه‌تنام ده‌که‌ن به‌لام به تۆزێ جیاوازییه‌وه. ده‌وله‌تی عێراق کورده‌کان به کۆمه‌ل ده‌کوژیت و

⁸ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster. 1999

⁹ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster. 1999

پیشکەوتوترین چەکان دژیان بەکار دەهێنیت و دەیهوێت بە تەواوی لە ناویان بەریت. کوردەکان ئێوە جۆرە چەکانە پیشکەوتویانە نیە. جگە لەوەش (دەولەتی) باکووری فیهتنام، باشووری فیهتنامی داگیر کردووە بەلام ئێوە هیشتا یارمەتیان دەدەن. ئێران یارمەتی گەلێکی چەوساو دەدات بەلام ئێوە یارمەتی هێزێکی چەوسێنەر دەدەن".^{۱۰}

بەلۆیزی سۆڤیەت لە تاران رۆژی ۲۷ی نیسانی ۱۹۷۴ سەردانی شا دەکات و گەو گازندەیی ئێوە دەکات کە هەندێک لە رۆژنامەکانی ئێران لایەنگری لە کوردەکان دەکەن و پشتیوانی لە خەباتی کورد دژی دەولەتی عێراق دەکەن. شاش لە وەلامدا دەلێت: "کوردەکان لە رووی رەگەزەو بەرێژبەرانی بۆ شتیکی سروشتیە کە ئێرانەکان پشتیوانی لە کوردەکان بکەن کاتێک کە ببینن سەرکوت دەکەن. کوردەکان ئەمدوایانە لە گەل هێرشێ کۆمەڵکۆژی عێراق رووبەروو بوونەتەر و نەتەنها هەندێک لە رۆژنامەکان بە لکۆو هەموو رۆژنامەکانی ئێران پشتیوانی لە کوردەکان دەکەن و دەبێ پشتیوانیشیان لێبکەن".^{۱۱}

بەلام شا لە سەرۆبەندی ناکوکیبەکی ئێران و عێراقدا نە وەک گەلێکی بێدەست بە لکۆو وەک ئامرازێک سەیری کوردی دەکرد. بە گۆڕەیی بە لگەنامەییەکی بە تەواوی نەپیتی کۆشکی سپی، رۆژی هەینی ۲۷ی تەموزی ۱۹۷۳ شا، هینێری کیسینجێر، راویژکاری سەرۆک کۆماری ئەمریکا بۆ کاروباری ئاسایشی نەتەرەیی، هارۆلد سەندێرز، بەرپرسی ستافی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەرەیی ئەمریکا، ریحارد هیلمز، بەلۆیزی ئەمریکا لە ئێران و ئەردەشیر زاھیدی، بەلۆیزی ئێران لە ئەمریکا لە کۆشکی بلیز لە ئەمریکا کۆبوونەتەر. لە میانەیی گفتوگۆکانیاندا دەربارەیی مەسەلەیی ئیسرائیل

^{۱۰} تیلیگرام لە وەزارەتی دەرەوی ئەمریکا بۆ نووسینگەیی پەیوەندیەکانی ویلايەتە یەگرتووەکانی

ئەمریکا لە پەکی (چین)، ۲۵ی تشرینی دووەمی ۱۹۷۴، نەپیتی

^{۱۱} تیلیگرام لە بەلۆیژخانەیی ویلايەتە یەگرتووەکانی ئەمریکا لە تاران بۆ وەزارەتی دەرەوی، ۲۹ی

نیسانی ۱۹۷۴، نەپیتی

و عهه به‌به‌كان كيسينجير ناماژه‌ي به هه‌ره‌شه‌كاني عيراق له ئوردون كردوه و شاش وتويه‌تي:

" له په‌يوه‌ندي له‌گه‌ل ئه‌و مه‌سه‌له‌يه‌دا كارتى كوردمان به‌ده‌سته‌وه‌يه . هم ئيران و هم ئه‌مريكا ده‌بين توژى زياتر يارمه‌تى كورده‌كان بده‌ن. ئيستا ده‌وله‌تى به‌عس لاوازه . من راشكاوانه به كورده‌كانم وتوه له ده‌وله‌تى به‌ره‌ي نيشتمانى عيراقدا به‌شدارى نه‌كه‌ن. هه‌روه‌ها به كورده‌كانم وتوه ئيدي له‌گه‌ل نوينه‌راني ده‌وله‌تى سوڤيه‌ت يان عيراق دانه‌نيشن به‌لام ئه‌گه‌ر ده‌مانه‌ويت كورده‌كان له‌و په‌يوه‌نديه‌دا به قسه‌مان بگه‌ن ده‌بين پاره‌ي زياتريان بده‌ين. هيلمز پشتيواني له قسه‌كاني شا كردوه و كيسينجيريش به هيلمز و شاي وتوه به‌گوڤه‌ري پره‌نسيه‌كان له‌و په‌يوه‌نديه‌دا هه‌نگاو هه‌لبگه‌رن" ¹² .

ئهمريكاش هه‌مان خويندنه‌وه‌ي له كورد هه‌بوو و وه‌ك نامرازىك بۆ لاوازكردى پيگه‌ي عيراق له زياته‌خوازىيه ناوچه‌ييه‌كانيدا سه‌يرى كوردى ده‌كرد. نه ئه‌مريكا و نه ئيران له‌گه‌ل چاره‌سه‌ربوونى كيشه‌ي كوردا نه‌بوون هه‌ر بۆيه له ئادارى سالى 1974 كه پارتى ديموكراتى كوردستان گه‌لاڤه پيشنياره‌كه‌ي خۆى بۆ ئوتونومى كوردستان بلاو كرده‌وه، ده‌وله‌تى ئه‌مريكا به ته‌واوى دژى پلانه‌كه‌ي ريبه‌رايه‌تى شوڤشى كوردستان وه‌ستا و به‌پيچه‌وانه‌ي به‌رژه‌وه‌نديه‌كاني ئه‌مريكا و هاوپه‌يمانه‌كاني له قه‌له‌ميدا و سه‌باره‌ت به ئاكام و ئه‌نجامه‌كاني ئه‌و پلانه هۆشداريدا. ژنيرال سكوگرافت، جيگه‌ي هينرى كيسينجير بۆ كاروبارى ئاسايشى نه‌ته‌وه‌يى ئه‌مريكا و يه‌كه‌ن له به‌رپرسانى ئازانسى هه‌والگه‌رى ناوندى ئه‌مريكا (CIA) له په‌ياميكا بۆ ريجارد هيلمز، بالويزى ويلايه‌ته يه‌كگرتوه‌كاني ئه‌مريكا له تاران ده‌لييت:

" پلانى مه‌لا مسته‌فا بۆ دامه‌زراندنى ده‌وله‌تتيكى ئوتونومى، بارودۆخه‌كه‌ وا ئالۆز ده‌كاته كه ئيدي نه‌توانين به‌شيوه‌ي شاراهه كوڤنترۆلى بگه‌ين. ئه‌و

¹² Source: National Archives, Nixon Presidential Materials, NSC Files, Box 138, Kissinger Office Files, Kissinger Country Files, Middle East, Kurdish Problem Vol. I, June '72 - Oct. '73. Top Secret; Sensitive, EXCLUSIVELY EYES ONLY, WHITE HOUSE/ memorandum of conversation, Friday, July 27, 1973, 5:00 p. m.

بارودوخه ناچارمان دهکات به شیوهی ناشکرا پیداوایسته‌کانی بارزانی دابین بکه‌ین و نه و کاته نه‌ینپاریزی مومکین نابیت، که‌وابوو هاوسه‌نگی سیاسی تیکده‌چیت".

ژنیرال سکوکرافت له دریزه‌ی په‌یامه‌که‌یدا ئامازه به‌وه دهکات که گه‌لله‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بارزانی بۆ ئوتونومی کوردستان له‌گه‌ل به‌رزه‌وه‌ندی ئیران نات‌ه‌بایه و به شیوه‌یه‌کی زۆر راشکاوانه ئامانجی ئەمریکا و ئیران له یارمه‌تیدانی بزوتنه‌وه‌ی کورد ده‌ده‌بریت و ده‌لایت:

"نایا شا به دامه‌زراندنی ده‌وله‌تیک‌ی خودم‌وختاری کوردی رازی ده‌بیت؟ قازانجی شاش هر وهک خۆمان له‌وه‌دایه که بارودوخ‌ی عیراق هر‌وا له بنه‌سندا بیت و ده‌وله‌تی به‌عس له نه‌نجامی پیداکریکردنی کورده‌کان له سه‌ر نیمچه ئوتونومیه‌ک، به ته‌واوی لاواز بیت. هه‌تا ئیستا نه‌شا و نه‌خۆمان نه‌مانویستوه که کیشه‌ی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عیراق به شیوه‌یه‌ک له شیوه‌کان چاره‌سه‌ر بیت یانی به‌و شیوه‌یه که یا کورده‌کان داواکاریه‌کانی ده‌وله‌تی عیراق قبول بکن یا ده‌وله‌تیک‌ی کوردی خاوه‌ن ئوتونومی (به‌تایبه‌ت ده‌وله‌تیک که خۆی و نیشان بدات که زمانحالی عه‌ره‌به‌کانیشه) دابمه‌زیت".^{۱۳}

دوابه‌دوای نه‌وه هینپی کیسینجیر (وه‌زیری ده‌ره‌وه و یارمه‌تیده‌ری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی) په‌یامیک ده‌نیریت بۆ ریچارد هیلمز، بالۆیزی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له تاران و پیتیراده‌گه‌یه‌نیت:

"ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا جاریک‌ی دیکه دووپاتی ده‌کاته‌وه که راگه‌یانندی پیش‌وه‌ختی ئوتونومی له لایه‌ن کورده‌کانه‌وه خ‌زمه‌ت به به‌رزه‌وه‌ندی ئەمریکا و ئیران ناکات. به‌رزه‌وه‌ندی ئەمریکا له‌وه‌دایه که:

^{۱۳} په‌یام له‌لایه‌ن ژنیرال سکوکرافت له ئاژانس‌ی هه‌والگری ناوندی ئەمریکا (CIA) بۆ هیلمز، بالۆیزی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له تاران، ۲۵ی ئاداری ۱۹۷۴، نه‌ینی، مه‌ستیار.

۱- كوردهكان بهردهوام دهريارهى نهو مافانهى كه دهولتسى بهغداد به فرمى ناسيوپهتى، لهگه ل دهولتسى عيراق وتوويز بكن.

۲- دهستى دهولتسى ئيستاي عيراق هر بهم شتويه به بهستراوى بمينتته به لام عيراق پارچه پارچه نهبيت.

۳- عيراق بو هميشه پارچه پارچه نهكن چونكه نهگه هرهميكسى سهريهخوى كوردى دابه زريت ناتوانيت له روى ئابورويه وه خوى بهخيو بكات و بهرزه وهندى ئيران و ئهريكا له ودا نيه كه پهيوه نديه باشه كانيان لهگه ل دهولتسى عيراق (كه له ژير دهسه لاتى ريبه رايه تيهكى موديرندا بيت) بو هميشه بچرپينن.

۴- پشتيوانيكردن له دهولتتكي كوردى له دريژخايه ندا (بهو شتويه بهرفراوانهى كه بارزاني داواى دهكات) له وه زياتر ناتوانيت به شاراوپى بمينتته وه. ههروهها به له بهرچاوكرتنى جه وهه رى بهرزه وهنديه كانمان، ئيمه پيمانواپه كه ناتوانين له داهاتوودا له و بره پارهيه كه ئيستا بو كوردهكان ته رخانمان كرده وه، زياتر ته رخان بكهين. نهگه ئيمه ئيستا نه وه قبول بكهين كه كوردهكان ئوتونومى رابگه يه زن، ناراسته وخو خومان پابه ند دهكهين كه پشتيوانى له كوردهكان بكهين و ئاكام و نهجامه كاني نهو پشتيوانيه قبول بكهين و خومان بخهينه ناو بهر بهر بهر كانيهكى ئاشكراى دريژخايه ن لهگه ل دهولتسى عيراق، له كاتيكدا كه ئيمه پيمانواپه بهر بهر بهر كانيكردنى ئاشكرا لهگه ل عيراق خزمهت به بهرزه وهنديه كاني ئهريكا و ئيران ناكات و له دريژخايه نيشدا به قازانجى كوردهكان نابيت^{۱۴}.

^{۱۴} په يامى هينرى كيسينجيز (يارمه تيدهرى سه روك كۆمار بو كاروبارى ئاسايشى نه ته وه يى) بو بالويزى ئهريكا له تاران، ۲۹ كانوونى په كه مى ۱۹۷۳، نهينى، هستيار. هينرى كيسينجيز له كتبه كهيدا (سالانى بووزانه وه) بانگه شهى نه وه دهكات كه كاتى خو به هيلمزى وتوه كه ناوه روكى نه م په يامه به مه لا مسته فاش رابگه يه نيت به لام ناچيته خانى عه قله وه نه م بانگه شه يى راست بيت چونكه ناوه روكى نه م په يامه دژايه تى ئهريكا لهگه ل ئامانجه كاني بزوتنه وهى كورد

ههروهه له دانیشتنیکی به ته‌واوی نهینی له نیوان جیرالد فۆرد، سه‌رۆک کۆمار، هیئری کیسینجیر، وه‌زیری ده‌روهه و ژینیرال برینت سکۆکرافت، یارمه‌تیده‌ری جیگری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی له کۆشکی سپی له ۲۶ی ئابی ۱۹۷۴ کیسینجیر ده‌لیت:

"کۆرده‌کان درێژه به شه‌ری پیشمه‌رگایه‌تیانه له عێراق ده‌ده‌ن. ئه‌گه‌ر ده‌ستی عێراق نه‌به‌ستریته‌وه، ده‌توانیت زیاتر هه‌ره‌شه له دۆستانی ئه‌مریکا بکات. مه‌ترسییه‌که ئه‌وه‌یه که خه‌باتی کۆرده‌کان هه‌لبوه‌شیته‌وه. سه‌رۆک کۆمار جیرالد فۆرد له کیسینجیر پرسیار ده‌کات ئایا کۆرده‌کان جیگای متمانه‌ن؟ کیسینجیر له وه‌لامدا ده‌لیت به‌لن".^{۱۵}

نیشان ده‌دات. هه‌روهه له ده‌قی خودی به‌لگه‌نامه‌که‌دا هیچ ئاماژه‌یه‌ک به‌وه نه‌کراوه که ئه‌و مه‌سه‌له‌یه به‌ مه‌لا مسته‌فاش رابگه‌یه‌نن. وه‌رگێڕ

¹⁵ – Gerald R. Ford Presidential Library, Kissinger - Scowcroft West Wing Office Files, Box No.19, Kurds, Memorandum of Conversations , The White House, August 26 1974, top secret, sensitive.

ئەمەریکا چەندە یارمەتی شۆرشى كوردستانى دا؟

رىچارڧ نىكسۇن، سەرۆك كۆمار، ھىنرې كىسسىنجېر، راوېژكارى ئاسايشى نەتەۋەيى سەرۆك كۆمار (كە چەند مانگ دواتر بوو بە ۋەزىرى دەرەۋە)، رىچارڧ ھىلمز^{۱۶}، بەرپۆۋەبەرى CIA و ژنىرال برىنت سكوگرافت^{۱۷}، يارمەتيدەرى كاروبارى سەربازى سەرۆك كۆمار و چىگرى بەرپرسى كاروبارى ئاسايشى نەتەۋەيى لە تەموزى ۱۹۷۲ شالۆى يارمەتى نەينى ئەمەرىكا بە شۆرشى كوردىان ۋەگە پ خست.

يارمەتتە مەدى و سەربازىيەكانى ئەمەرىكا بە بزوتتەۋەي كورد لە ئابى ۱۹۷۲ دەستى پىكرد. CIA بوو بە بەرپرسىارى سەرەكى بەرپۆۋەبەردنى ئەم شالۆۋە، ۋەزارەتى دەرەۋە ھىچ دەستىكى تىدا نەبوو. ئەمەرىكا لە سالى ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۵، نىزىكە ۱۶ مىليون دولارى بۆ كورد خەرج كرد كە نۆر كەمتر بوو لە ۋرە پارەيە كە بۆ سەرگەۋتنى كورد پىۋىست بوو (۲۰۰ مىليون دولار بە ۋتەي كىسسىنجېر).

^{۱۶} رىچارڧ ھىلمز سالى ۱۹۶۶ تا ۱۹۷۲ بەرپۆۋەبەرى CIA بوو. سالى ۱۹۷۳ تا ۱۹۷۷ بوو بە بالۆيى ئەمەرىكا لە ئىران و بە ھاۋكارى و رىئوئىنى راستەۋخۆى شا پلانى يارمەتيدانى كوردى چىبەجىن كرد. ھىلمز دۆستى نۆر نىزىكى شا بوو و پىشۋازى لە رىكەۋتننامەي جەزايير كرد. رىچارڧ ھىلمز سالى ۲۰۰۲ لە تەمەنى ۸۹ سالىدا كۆچى داۋىي كرد. ۋەرگىڭ

^{۱۷} ژنىرال برىنت سكوگرافت، يارمەتيدەرى كاروبارى سەربازى سەرۆك كۆمار رىچارڧ نىكسۇن، چىگرى بەرپرسى كاروبارى ئاسايشى نەتەۋەيى (كىسسىنجېر)، راوېژكارى كاروبارى ئاسايشى نەتەۋەيى سەرۆك كۆمار جىرالڧ فۆرد و جۆرچ بوش بوو و ئىستا يارمەتيدەرى باراك ئوباما بۆ ھەلبۇزاردنى تىمى ئەنجومەنى ئاسايشى نەتەۋەيى ئەمەرىكايە. ۋەرگىڭ

یارمه تییه کانی ئەمریکا رۆژ بە رۆژ که متر ده بووه و که مکه م بوو به شتیکی سه مبولیک (ره مزی). شا هه ولید ه دا خۆی ئە م که موکوپییه قه ره بوو بکاته وه و هاوکات به رده وام داواشی له ئە مریکا ده کرد زیاتر یارمه تی کورد بدات بۆ ئە وهی کورده کان ناچار نه بن ده ست له خه باته که یان دژی به عس هه لڭرن و په یوه ست نه بن به به ره ی نیشتمانی عیراق که له شیوعیه کان و به عسیه کان پیکه اتبوو.

پاش ده ستپیکردنی هێرش ه هه م لایه نه ی عیراق بۆ سه ر کورد له ئاداری ۱۹۷۴ ریه رایه تی شوێرش کورد گوشاره کانی له سه ر شا چرتر کرده وه بۆ ئە وهی زیاتر یارمه تیان بدات. شاش پیداکری له سه ر ئە مریکا ده کرد یارمه تیه کانی به کورد زیاد بکات. هاوکات کار به ده ستانی ئیسرا ئیلیش نیگه رانی زالبوونی سوپای عیراق به سه ر کوردا بوون و له ئاکام و ئە نجامه کانی ئە و مه سه له یه ده ترسان، بۆیه به رده وام پێشنیاریان ده خسته به رده م ئە مریکا بۆ گه یاندنی چه کوچۆلی دژه تانک و دژه فرۆکه به هیزی پێشمه رگه و ئاماده یی خۆیان ده ربهری بۆ ئە وهی هیزی پێشمه رگه فیر بکه ن چۆن ئە و چه که پێشکه وتوانه به کاری بنن.

هینی کیسینجیر ده رباره ی چۆنیه تی ده ستپیکردنی یارمه تیه کانی ئە مریکا به کورد و به رده وام بوونی ئە و ره وته ده لیت:

" له ۱ی ئابی ۱۹۷۲ نیکسون، سه رۆک کۆماری ئە مریکا فه رمانی شالۆی نه یینی بۆ یارمه تیدانی کورده کانی واژۆ کرد. ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئە مریکا مانگانه ۲۵۰ هه زار دۆلاری بۆ یارمه تیدانی راسته وخۆ به کورد بۆ سالی ۱۹۷۲ و دوو ملیۆن دۆلاری دیکه ی بۆ دابینکردنی چه ک و ته قه مه نی بۆ کورده کان ته رخان کرد که به گشتی ده بوو به ۵ ملیۆن دۆلار له سالد. شاش له وه زیاتر یارمه تی کوردی دا، که وابوو کۆی گشتی یارمه تییه کانی ئە مریکا، ئێران، ئیسرا ئیل و بریتانیا به کورده کان گه یشت به یه ک ملیۆن دۆلار له مانگدا. به لām به له به رچا و گرتنی بارودۆخی شه ری سارد^{۱۸}، یارمه تییه کی زۆد نه بوو.

^{۱۸} شه ری سارد ئە و مملاتن و دژمنایه تییه سیاسی، ئابووری، سه ربازی و ئیدوئولوژیکیه بوو که له نیوان بلۆکی رۆژهه لات (به سه رکردایه تی سوڤیه ت) و بلۆکی رۆژئاوا (به سه رکردایه تی ئە مریکا) له

پاش نهوه که په یوه نندیه کانی عیراق و سوډیه زياتر پوره یسه ند و شه پي کورد و سوپای عیراق به رفراوانتر بوو و کورده کان زیاتر پښتیاکان به یارمه تی بوو، من له ۲۹ی ناداری ۱۹۷۳ پشتیوانیم له پشینیاریکی CIA کرد بۆ نهوه ی یارمه تیه کانمان به کورد زیاتر بکریت. پشینیارم کرد به هوی نهوه ی عیراق بووه به داردهستی سهرکی سوډیه له روزه لاتی ناوه پاست و رژیم عیراق به ریه رایه تی سهدام حوسه ین دروزه به پشتیوانیکردن له ریکخواه تروریستییه کان ددات و تنگ و چه له مه بۆ رهوتی گفتوگوزکانی ناشتی ئیسرائیل و فله ستین درست دهکات، یارمه تیه کانمان به کورده کان بۆ ۵ میلیون دلار له سالدا زیاد بکریت. شاش به لیتیدا سالانه ۳۰ میلیون دلار یارمه تی کورد بدات و دروزه به نارذنی چهک و ته قه منی بۆ کورد بدات، به تاییه ت قوی دورهاوویژ. له گه ل نهوه شدا سه باره ت به به رفراوانیونی شه پ هوشداریمدا به سه رۆک کومار و پشینیارم کرد به بارزانی رابگه یه نین که ئیمه و شا له سر نهوه هاوپاین که کورده کان تنها تا نه و راده یه بچه پیش که بتوانن خویان بیاریزن. شالوی نهینی یارمه تیدانی کورد له سالی یه که مدا سه رکه وتنی به دهسته ینا".^{۱۹}

هینری کیسینجیر هروه ها ناماژه به گوشاره کانی شا و ئیسرائیل بۆ زیادکردنی یارمه تیه کانی نه مریکا به بزوتنه وه ی کورد دهکات و ده لیت:

"سالی ۱۹۷۴ که هیرشی عیراق بۆ سر کورده کان دهستی پیکرد بارزانی به رده وام داوای لیده کردین به په له یارمه تیه کانمان زیاد بکه ین. شاش پشتیوانی له داواکاریه کانی بارزانی ده کرد به لام CIA دژی بوو، بۆ نمونه له ۲۲ی تشرینی یه که می ۱۹۷۴ کولبی، سه رۆکی CIA پیپراگه یانندین که یارمه تیه کانی پیشومان به

نارادابو بئ نه وه ی ده ست بیه بۆ شه پي راسته قینه (شه پي گرم). شه پي سارد پاش شه پي دووه می جیهانی دهستی پیکرد و پاش لیدوانه که ی کارتیژ، سه رۆک کوماری نه مریکا له سالی ۱۹۷۸ (و به باوه پي هه ندی له پسپوران له سه ره تای ده یی ۱۹۹۰ پاش له یه که هله وشانه وه ی سوډیه ت) کۆتایی پتهات. وه رگرتیر

¹⁹ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster, 1999

کوردەکان تەواو بوو بەلام لەگەڵ ئەوەشدا دژی ئەو بوو یارمەتییهکان بە کوردەکان زیاد بکەن چونکە مەترسی ئەوەی لێدەکەوتەووە که مەسەلەکه ناشکرا بیت.

لە ۲۶ی ئابی ۱۹۷۴، سەرۆک کۆمار فۆرد گەڵاڵەیهکی پەسەند کرد که من و سیمشا دینیتز (بالۆیزی ئیسرائیل له ئەمریکا - وەرگێژ) بە ماوەی چەند حەوتوو تاوتویمان کردبوو بۆ ئەوەی ئەو چەکە سۆفیه تیانه بنێرین بۆ کوردەکان که ئیسرائیل له کاتی شەپی سالی ۱۹۷۳دا دەستی بەسەردا گرتبوو لەبەرامبەردا بە هەمان ریزه چەکی ئەمریکایی بدەین بە ئیسرائیل. له کۆتاییدا بەی ۲۸ میلیۆن دۆلار چەکی سۆفیه تمان نارد بۆ بەرهی شەپی کورد. له ۱۹۷۳ و ۱۹۷۴ ئیمە بە گشتی نزیکە ۲۰ میلیۆن دۆلار یارمەتی کوردەکانمان دا و زیاتر له یەک تەن و ۲۵۰ هەزار کیلۆ چەکمان نارد بۆیان. ئێران دەیتوانی سەرچەم پێداویستیهکانی کوردەکان دا بین بکات و CIA پێشنیاری کرد که ئەگەر بپارە لەو زیاتر یارمەتی کوردەکان بدریت، ئێران دەبێ ئەو بکات. بەلام ئەگەر شا یارمەتیەکانی له ۵۷ میلیۆن دۆلارە که وەئەستۆی گرتبوو زیاتر بکردایا لەگەڵ هەمان ئەو کێشەیه رووبەرۆ دەبوووە که ئیسرائیل لەگەڵی رووبەرۆ بوو یانی سوپای خۆی لاواز دەکرد مەگەر ئەو که ئیمە بە هەمان ریزه چەکوچۆلمان بدایه بە ئێران که کۆنگرەسیش بەو رازی نەدەبوو.

دوای ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۴ و گرتنەووی ناوچەکان له لایەن عێراقوە شا هۆشداریدا که بئەگەر وێنی کوردەکان دەبیتە هۆی زیاتریوونی دەسەلاتی عێراق و سۆفیهت له ناوچە و دەبیتە هەرپەشە بۆ کەنداو و ئێران. ئیسرائیلیش گوشاری دەخستە سەرمان که زیاتر پشتیوانی له کوردەکان بکەن. گۆلدا مایێر (سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل - وەرگێژ) بە شێوێهکی تاییهت چەند جار ئەوەی له گۆلانی ۱۹۷۴ لای خۆم باس کرد^{۲۰}.

هینری کیسینجێر هەرۆها ئاماژە بە جیاوازیوونی ئامانجی ریبەراییەتی کورد، شا، تورکیه، ئیسرائیل و CIA و تەنگوچەڵەمەکانی یارمەتیدانی بزووئەووی کورد له سالی ۱۹۷۴ دەکات و لەو پەيوەندییهدا دەلێت:

²⁰ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster. (1999)

" له ۱۶ی ئاداری ۱۹۷۴ بارزانی ئیستراتژییهکی پێشنیار کرد و وتی له م دوو رێگایه یهکیکیان قبول بکەن: ۱۸۰ ملیۆن دۆلار یارمهتیمان بدهن بۆ ئهوهی بگهین به ئوتونومی تهواو یان ۳۶۰ ملیۆن دۆلارمان بدهن بۆ ئهوهی بوار بۆ سهربهخۆیی کوردستان ناماده بگهین".^{۲۱} شا و تورکیه هیچکامیان لایهنگری نهو جۆره ئوتونومیه نهبوون که بارزانی داوای دهکرد و ئهمریکاش له بارودۆخیکدا نهبوو که بتوانن ئهو پارهیه دابین بکات. ئهو پارهیه که بارزانی داوای دهکرد زۆر زیاتر بوو له بودجهی سهرحهم ئهو شالاره نهینیانه که ئهمریکا له نهستی گرتبوو و دلهنیا بووین که کۆنگرێس ئهو پارهیه تهرخان ناکات. دهمانزانی ههولدان بۆ قهناعهتپێتێتانی شاش لهو پهیوهندیهدا بێ نهجامه.

داواکاریهکی بارزانی لهگهڵ شهپۆلی نارهزایهتی کۆلی، سهروکی CIA رووبهروو بووه و بهردهوام هۆشدارای دهدا که نابین ئهمریکا لهوه زیاتر یارمهتی کوردهکان بدات بهلام بۆچوونهکی کۆلی واقعبینانه نهبوو. سهرحهم پسهپۆپان هاوئا بوون که یارمهتیهکانی ئیتمه به کوردهکان ئهوکاته تهناته له بواری بهرگریشدا بهشی کوردهکانی نهدهکرد. من وهک راویژکاری ئاسایشی نهتهوهیی له چوارچێوهی دهسهلاتی خۆمدا داوام کرد یارمهتیدانی کوردهکان زیاد بکریت و داوام له ریچارد

^{۲۱} بالۆیزی ئهمریکا له تارانیش له پهیامیکدا بۆ کونسولخانهی ئهمریکا له ئورشلیم له ۱۴ی ئاداری ۱۹۷۵ ناماژهی بهوه کردوه که شا پیش ئهوهی تاران بهروو جهزاییر بهجیبێت، پهیامیکی لهلایه ن ژنرال بارزانیوه بهدهست گهیشته که تیییدا بارزانی وتوویهتی ئهگه زیاتر یارمهتی نهدرین، خهکی کورد کۆمهڵکوژ دهبیت. ژنرال بارزانی ههروهها به شای وتوه هیزی پێشمهگه پێویستی به پێشکهوتووترین چهکوچۆل و پشتیوانی سهربازی زیاتری ئێران ههیه، کهوابوو یا دهبێ له پهیوهندیهدا یارمهتی کورد بدریت یان رێگهیان پێددریت سهربهخۆیی خۆیان رابگهیهن به ههمان شیوه که قوبرس سهربهخۆیی راگهیانده". بهلام دۆکتۆر مهحمود عوسمان به وهرگری و ت بارزانی هیچکات داوای جیابوونهوهی له عێراق نهکردوه و بهردهوام ههولێ ئهوه بووه که کێشهی کورد له چوارچێوهی عێراقدا چارهسهر بکریت. لهوانهیه شا ئهوهی وهک پاساوێک بۆ رێکهوتنهکی لهگهڵ سهدام بهکارهێنابیت. وهرگری

هیلمز و بریتنت سکوکرافت کرد پیشنیاریک لهو په یوه نډیه دا ناماده بکن. له سه رته ای نیسانی ۱۹۷۴ هیلمز و سکوکرافت پیشنیاریان کرد یارمه تیه کانی نه مریکا به کورده کان دووقات بکریت و له نه جامدا یارمه تیه کانی نه مریکا به کورده کان له ۵ بۆ ۸ میلیون ډولار زیادی کرد و یهک میلیون ډولاریش بۆ ناواره کان ترخان کرا. شاش رازی بوو ریژه ی یارمه تیه کانی به کورد له ۲۰ میلیون ډولار بۆ ۷۵ میلیون ډولار له سالدا زیاد بکات. نیسرائیل و بریتانیاش بریک یارمه تیان له نه ستو گرت.^{۲۲} کیسینجیر هه روه ها وپرای ناماره کردن به جیاوازیوونی تیپوانینی ریبه رایه تی کورد، شا و CIA سه باره ت به گه لاله پیشنیارکراوه که ی خوی بۆ یارمه تیدانی بزووتنه وه ی کورد، ده ریا ره ی هۆکاره کانی جیبه جینه بوونی گه لاله که ده لیت:

"سه رجه م لایه نه کان له سه ر نه و به رنامه یه هاوړا بوون به لام شروفه کانیا ن جیاواز بوو. CIA له جیبه جیکردنی به رنامه که پاشه کشه ی کرد و شا ده یه ویست کورده کان له به رگریدا بن و بارزانیش ده یه ویست به سه ر عیرا قدا سه ریکه ویت له کاتیکدا که سه رچاوه ی پتویستی بۆ به رگریکردن له خوی نه بوو. کیشه ی نیستراتژیبه که ی کولبی (سه رکی CIA) نه وه بوو که له ناو کومیته کانی کونگریسدا گیری ده کرد. کیشه ی نیستراتژیبه که ی بارزانی له وه دا بوو که به شه پکی به رهی جیبه جی ده بوو نه به شه ری پیشمه رگایه تی. کیشه ی نیستراتژیبه که ی کوشکی سپی و نیران له وه دا بوو که ده یانگوت ئوتونومی کورد به مزوانه له گه ل بنبه سستی هه میشه یی روویه پرو ده ییته وه و له ریگای شالوی نه نینیه وه چاره سه ر نابیت. ره فتاری کورده کانیش وای لیمان کردبوو نه زانین به راستی پتویستیان به چیه چونکه جارچار ده یانگوت بارودوخمان خراپه و جارچار ده یانگوت باشین. بۆ نمونه له ۲۷ی ته موزی ۱۹۷۴ شا داواکاریه کی به په له ی بارزانی نارد بۆمان که داوای یارمه تی کردبوو به لام چه ند هه فته دوا ی نه وه بارزانی پیشنیاری کردبوو کورده کان هیرش بکنه سه ر دامه زراوه کانی نه وتی که رکوک.

²² Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster, 1999

له هاوینی ۱۹۷۴ کۆمه‌لیک قه‌یرانی جیهانی روویدا که ئیمه‌ی به‌خۆه سه‌رقال کرد و ئیمه‌ کاتمان نه‌بوو بۆ ئه‌وه‌ی به‌ شۆه‌یه‌کی سیستماتیک بیروبو‌چونه‌کان ده‌رباره‌ی کورده‌کان هه‌لبه‌سه‌نگینین به‌لام ئه‌گریش کاتمان هه‌بوایا پیموانیه‌ له‌وه‌ باشترمان بکردایا. ئه‌گر ئیمه‌ سالی ۱۹۷۲ شالاره‌ نه‌ینیه‌که‌مان ده‌ستپینه‌کردایا کورده‌کان زۆر زووتر له‌وه‌ شکستیان ده‌هینا.^{۲۳}

له‌ پاییزی ۱۹۷۴ ئه‌مریکا و شا یارمه‌تیه‌کانیان به‌ رێژه‌یه‌کی به‌رچاو زیاد کرد به‌لام سه‌رجه‌م یارمه‌تیه‌که‌ نه‌گه‌یشه‌ ده‌ستی کورد و به‌تایبه‌ت رێکه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زاییر کۆتایی به‌و یارمه‌تیه‌ هینا که‌ ئه‌مریکا به‌رنامه‌ی بۆ دا‌رشتبوو. بۆ نمونه‌ ئه‌مریکا ده‌یه‌ویست چه‌ند رۆژ پیش له‌ نسکۆی شو‌رش یارمه‌تیه‌کانی به‌ بزووتنه‌وه‌ی کورد زیاتر بکات و به‌ شوین کانا‌لیکدا ده‌گه‌را بۆ ئه‌وه‌ی چه‌کوچۆلی سه‌ریازی له‌ رێگای ئێران‌ه‌وه‌ بگه‌یه‌نێته‌ ده‌ستی کورد بۆ ئه‌وه‌ی کورد درێژه‌ به‌ شه‌ره‌که‌ی له‌گه‌ل عێراق بدات به‌و ئامانجه‌ که‌ عێراق به‌رده‌وام لاواز و سه‌رقال بێت و نه‌توانی‌ت کێشه‌ بۆ ئیسرائیل درست بکات. له‌ دانیشتیکی نیوان هین‌ری کیسینجیر، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ و یارمه‌تیده‌ری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی، ژینیرال برینت سکۆکرافت، جیگری یارمه‌تیده‌ری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی، سیمشا دینیتز، بالۆیزی ئیسرائیل له‌ ئه‌مریکا و مه‌ردخای شالی‌ف، وه‌زیری ده‌وله‌تی ئیسرائیل له‌ کۆشکی سپی له‌ ۵ی شو‌باتی ۱۹۷۵ واتا یه‌ک مانگ پیش له‌ رێکه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زاییر یارمه‌تیه‌کانیان به‌ کورد دوو‌قات کرد. له‌و دانیشته‌دا ژنیرال سکۆکرافت وتویه‌تی:

"گونج‌او‌ترین رێگا بۆ یارمه‌تیدانی کورده‌کان ئه‌وه‌یه‌ که‌ بپێ ۲۸ میلیۆن دۆلار به‌ سه‌ر بودجه‌ی سالی داها‌تودا زیاد بکه‌ین. کۆشکی سپی ۲۸ میلیۆن دۆلار به‌سه‌ر ئه‌و بپه‌ یارمه‌تیه‌دا زیاد ده‌کات که‌ له‌وانه‌یه‌ بکری‌ت له‌ بو‌روکراسی ئه‌مریکادا پاشکو بخری‌ت. بۆ هه‌ولدان بۆ زیادکردنی ئه‌و بپه‌ پاره‌یه‌ هه‌ر له‌ ئیستاوه‌ ئاماده‌کاری

²³ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster, 1999

دەكرىت. بۇ چۆنلەتلى كرىنى ئەو پىداوئىستىيانە (كە ئىسرائىل ھەمىشە لە ئورپا دەكپىت) تەنبا رىكاچارە ئەوئە كە داوا لە شا بگەن ئەو كارە جىبەجىن بكات. ئەم بپە يارمەتتە بەشىك لە ۲۸ مىلىون دولارەكە دەبىت^{۲۴}.

^{۲۴} دانىشتنى گفترگوكان لە كوشكى سې، ۵ شوباتى ۱۹۷۵، بە تەواوى نەپنى، ھەستيار، كتېخانەى سەرۆك كۆمار جىرالدا فۆرد، ئوفىسى كىسېنچىر - سكوگرافت.

شا و سه‌دام چۆن له جه‌زايير ريڤكه‌وتن؟

له سه‌ره‌تاي سالي ١٩٧٤ ده‌وله‌تي عيراق هه‌وله‌ ديپلوماتيكيه‌كاني ده‌ستپيڤ كرد بۆ ئه‌وه‌ي له ئيران نزيك بيته‌وه به‌لام ئيران به چاوي گومانه‌وه سه‌يري ئه‌و نزيكبوونه‌وه‌يه‌ي عيراق ده‌كرد و وه‌كوو پيويست بۆ ريڤكه‌وتن له‌گه‌ل عيراق هه‌نگاوي هه‌لنه‌ده‌گرت. هاوكات نووسينگه‌ي پاراستني به‌رژه‌وه‌نديه‌كاني ئه‌مريكا له به‌غداد به‌رده‌وام داواي له وه‌زاره‌تي ده‌ره‌وه‌ي ئه‌مريكا ده‌كرد پيشوازي له ئاساييبوونه‌وه‌ي په‌يوه‌نديه‌كاني عيراق و ئيران بكات و گوشار بخاته سه‌ر شا بۆ ئه‌وه‌ي ناكۆكيه‌كاني له‌گه‌ل عيراق چاره‌سه‌ر بكات و يارمه‌تياه‌كاني به بزوتنه‌وه‌ي كورد بپچرئينت. له سالي ١٩٧٤ كاربه‌ده‌ستاني ئيران و عيراق چهند جار وتوويزيان كرد به‌لام وتوويزه‌كان هه‌چ نه‌جاميكي نه‌بوو چونكه ئيران پيداگري له سه‌ر مه‌سه‌له‌ي شه‌تولعه‌ره‌ب كرد و عيراقيش به‌وه رازي نه‌ده‌بوو.

هاوكات شا دريژه‌ي به پشتيوانيكردن له كورد ده‌دا و تا مانگي شوباتي ١٩٧٥ به هه‌چ شيوه‌يه‌ك نه‌يده‌ويست له‌گه‌ل عيراق ريڤكه‌ويته به‌لام له كوتايي مانگي شوبات و سه‌ره‌تاي ئاداري ١٩٧٥ شا دلنيا بوه‌وه كه سه‌دام ئاماده‌يه له سه‌ر شه‌تولعه‌ره‌ب له‌گه‌ل ئيران ريڤكه‌ويته و ته‌نانه‌ت عيراق له سؤقيه‌ت دوور بخاته‌وه. سه‌ره‌نجام به ناويزيواني و پيداگري سه‌رۆك كۆماري جه‌زايير له ٦ي ئاداري ١٩٧٥ له ميانه‌ي كونفرانسي OPEC له جه‌زايير، ئيران و عيراق ريڤكه‌وتننامه‌يه‌كيان واژو كرد. ئه‌گه‌ر چاويك به رۆژميري رووداوه‌كاني سالي ١٩٧٤ دا بخشيين به رووني بۆمان ده‌رده‌كه‌ويته كه تا مانگي شوباتي ١٩٧٥ شا نه‌يوويستوه له‌گه‌ل عيراق ريڤكه‌ويته و كوتايي به يارمه‌تيداني بزوتنه‌وه‌ي كورد به‌ئينت:

دوای هیژشه به رفراوانه که ی هیژه کانی سه دام حوسهین بۆ کوردستان له ئاداری ۱۹۷۴ یارمه تیه کانی شا به کورد زیاتر بوو. له ۱۸ ی ئاداری ۱۹۷۵ مه لا مسته فا بارزانی و دۆکتۆر مه حمود عوسمان سهردانی شایان کرد و داوایان لیکرد له رووی مادی و سه ربازییه وه زیاتر یارمه تیان بدات. رییبه رایه تی شوپشی کوردستان پیشنیاره کانی خۆی ده ربیاره ی چۆنیه تی دامه زانندی ده ولّه تی ئوتونومی کورد به شیوه ی نووسراو ته سلیم به شا کرد و ورده کاریه کانی بودجه ی پیویست بۆ به شی ئیداری، به رگری، پهروه رده و ته ندرستی خسته پوو و جه ختی له سه ره ئه وه کرده وه که سالانه لانیکه م پیویستیان به ۶۰ میلیۆن دیناری عیراق (نزیکه ی ۱۸۰ میلیۆن دولاړ) هه یه^{۲۵}. شا به لیتیدا زیاتر یارمه تیان بدات و هه ولیدا ئه مریکا و ئیسرا ئیلیش رازی بکات یارمه تیه کانیان به کورد زیاتر بکه ن.

هاوکات دانیشته کانی ئیران و عیراق بۆ چاره سه رکردنی کیشه کانیان به رده وام بوو به لام هه یچ ئه نجامیکی نه بوو. له ۱۳ ی نیسانی ۱۹۷۴ شا له کاتی قسه وباس له گه ل وه زیری ده ربار، باسی ده سته پیکردنه وه ی په یوه ندییبه دیپلۆماتیکه کانی ئیران و عیراق ده کات و ده لیت پیموانیه ئه نجامی هه بیته به لام به هرحال په یوه ندیمان هه بیته باشته ره.

له ۲۵ ی ته موزی ۱۹۷۴ مه لا مسته فا بارزانی ده چیت بۆ سهردانی شا که له باکووری ئیران ده بیته و داوای یارمه تی زیاتر بۆ شوپشی کوردستان ده کات. مه له ک حوسهین، پادشای ئوردونیش هه ره مان روژ سهردانی شا ده کات بۆ ئه وه ی ده ربیاره ی په یوه ندییبه کانی ئیران و عیراق گه فتوگو بکه ن. پاش کۆبوونه وه له گه ل مه لک حوسهین، شا به وه زیری ده ربار ده لیت:

" هه ره ئیستا به بۆ به بالۆیزی ئه مریکا بلن کاریه ده ستانی میسر پیمانده لیت له وانیه ده سه لاتداری عیراق ریچکه ی سیاسی خویان بگۆن و له گه ل برا عه ره به کانیان له

^{۲۵} تیلیگرام له هیلمز، بالۆیزی ویلیه ته په کگرتوه کانی ئه مریکا له تاران بۆ ژنیرال بریتن

سکۆکرافت، کۆشکی سه ی، ۲۰ ی ئاداری ۱۹۷۴، به په له، نه پتی

یهک چوارچیوهدا سیاست بکن. ئیمه (یانی من و مه‌لک حوسه‌ین) ئهم بانگه‌شه‌مانه قبول نییه و پیمانویه که کاربه‌دهستانی عیراق بویه ئهو قسه‌یه ده‌کن چونکه به دست کیشهی کورده‌وه ده‌نالینن و له سهر ئهو کیشه‌یه ناکۆکی له نیتوان کاربه‌دهستانی عیراقدا درست بووه و پاش ئه‌وه که لهو کیشه‌یه رزگاریان بوو، خیرا دریزه به سیاستی پیشوویان ده‌دهن. ئیمه داوا له ئهریکا ده‌که‌ین لهو مه‌سه‌له‌یه بکۆلنه‌وه و کاتیک بینیان ئیمه راست ده‌که‌ین خۆیان مه‌سه‌له‌که بۆ کاربه‌دهستانی میسر باس بکن بۆ ئه‌وه‌ی میسریه‌کان پیمانوانه‌بیته که کیشه‌که له ئیمه‌وه‌یه".^{۲۶}

له ۲ی ئابی ۱۹۷۴ محمد ئه‌شرف مه‌روان، نوینه‌ری میسر په‌یامیکی ئه‌نوه‌ر سادات، سه‌رۆک کۆماری میسر ده‌دات به شا. شا به وه‌زیری ده‌ربار ده‌لێت:

" میسر و عه‌ره‌بستانی سه‌ودی ده‌یانه‌وێت پیمانبلین که عیراق ده‌یه‌وێت که‌مه‌م خۆی له ژێر ده‌سه‌لاتی سوڤیه‌ت به‌ینیتته ده‌ره‌وه. ئه‌لبه‌ته ئه‌مریکاش ئه‌وه‌ی پشتراست کرده‌ته‌وه به‌لام ژۆر به پاریزه‌وه یانی قسه‌ی ئه‌مرۆ و دوینێ نییه".

له ۸ی ئاب تا ۲۵ی ئابی ۱۹۷۴ لیژنه‌ی نوینه‌رایه‌تی ئێران و عیراق به ماوه‌ی ۱۷ رۆژ له ئیستانبول ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندییه‌کانی ئهو دوو ولاته و به‌تاییه‌ت چاره‌سه‌رکردنی کیشهی شه‌توله‌ره‌ب و تووێژ ده‌کن به‌لام و تووێژه‌کان هیچ ئه‌نجامیکی نابیت.^{۲۷}

له ۱۰ی تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۴ شا به وه‌زیری ده‌ربار ده‌لێت:

"به‌داخه‌وه عیراقیه‌کان شکستیکی گرانیان سه‌پاندوه به سهر کورده‌کاندا به‌لام ئیمه توپی دوورهاوێژ و موشه‌کی دژه تانکمان بۆ ناروون. پیمواین تا چند رۆژی دیکه پاشه‌کشه به عیراقیه‌کان بکن به‌لام به‌مه‌رحال روسه‌کانن که کورده‌کان شکست ده‌دهن نه عیراقیه‌کان."^{۲۸}

²⁶ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

^{۲۷} دکتر اسغر جعفری ولدانی، کانونهای بحران در خلیج فارس، چاپ دوم ۱۳۷۷، تهران، سازمان

انتشارات کیهان.

²⁸ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

له ٢٧ى تشرینی یه که می ١٩٧٤ شا به وهزیری ده ربار ده لیت له ناخی دل وه زور
خه مباره چونکه هیزه کانی عیراق زه بریکی زور گرانیان وه شانده له کورده کان. له
٢١ى تشرینی دووه می ١٩٧٤ شا به وهزیری ده ربار ده لیت:

"له کاتی سهردانه کهم بۆ سؤقیهت، کاربه ده ستانی سؤقیهت ئامۆزگاربان کردم له گه ل
عیراق ری کبکه وم. منیش وتم عیراقیه کان خۆیان به میراتخوری ئیپمرا توری بریتانیا
ده زانن (مه به ستم سنووری شه توله ره ب یوو که بریتانیا هیلی تالویگی نه کرد به
سنوور و که نارناوی ئیمه ی کرد به که نارناوی هاویه ش). تا له م مه سه له یه پاشه کشه
نه کهن به هیچ شیوه یه ک له گه لیان ری کناکه وین."

له ٢٥ى تشرینی دووه می ١٩٧٤ شا به بالویزی نه مریکا ده لیت:
"خۆشبینیه کانی ئیوه و میسر سه باره ت به بارودۆخی رۆژه لاتى ناوه پاست راست
ده رنه چوو، بچ گومان ئه م هاندانه هاندانیکی کومونیستییه. جگه له وهش وهزیری
به رگری سؤقیهت ئیستا چوو بۆ عیراق و برژنیفیش (سه رۆک کۆماری سؤقیهت -
وه رگێپ) وتوو به له داها تویه کی نزیکا سهردانی عیراق ده کات. که وابوو
خۆشبینیه کانی ئیوه و میسر و عه ره بستانی سعودی سه باره ت به بارودۆخی عیراق به
به وای من راست نییه، به تایهت که برژنیف زور به راشکاو ی باسی بارودۆخی
که نداوی فارسی کردوه، هه لۆیستی ئیوه سه باره ت به م هه ره شانه چیه، له به رامبه ر
هه ره شه کان راده وه ستن یان نا؟"^{٢٩}

له ٢ى کانوونی یه که می ١٩٧٤ شا باسی پشتیوانی سؤقیهت له عیراق ده کات و به
وهزیری ده ربار ده لیت:

"به رژه وه ندی سؤقیهت له وه دایه پشتیوانی له عیراق بکات، ئیمه ش ده بین کاری
خۆمان بکه ین. به لام به مه رحال به تقوی دووره او یژ زه بریکی نه وه ند ه توندمان له
هیزه کانی عیراق وه شانده که پیموانیه بویرن ئیدی هیرش بکه نه سه ر کورده کان.
هیزه کانی عیراق نه به موشه ک و نه به فرۆکه نه یانتوانی توپخانه ی کورده کان (یانی

²⁹ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

تۆپخانەى خۆمان) له کار بخەن. باروێزخى سەريازى ھێزەکانى عێراق نۆد خرابە مەگەر ئەوە کە روسەکان راستەوخۆ دەستپوێردان بکەن. بە بالۆيزى ئەمريکا بلێ فرماندەى ھێزە چەکدارەکانى سوڤيەت له عێراقە و بەلێنى ھەموو جۆرە يارمەتییەکی داوہ بە عێراق، با ئەمريکا ئاگادار بێت"³⁰.

٤ رۆژ دواى ئەوہ واتا له ٦ى کانوونى يەکەم شا فرمان بە ساواک دەدات ئەگەر ھەست دەکەن کە کوردەکان ناتوانن له شوينى خۆياندا بھيئەنەوہ و ئەگەرى ئەوہ ھەيە پاشەکشە بکەن، تۆپە دوورھاوێژەکانمان بکێشنە دواترەوہ بۆ ئەوہى نەکەوێتە دەستى عێراق. له ١٢ى کانوونى يەکەمى ١٩٧٤ بالۆيزى ئەمريکا له شا پرسيار دەکات ناوېزيوانى مەلک حوسەين له نيوان ئيران و عێراق بە کوێ گەيشت، شاش له وەلامدا دەلێت بە مەلک حوسەينم وتوہ کە عێراقىھەکان دەبێ دەست له ميراتى بریتانيا (يانى شەتولەرەب)³¹ ھەلگرن ئەگەرنا بە ھيچ شتوہىيەک لهگەلئيان رێکناکەوین. له ١٧ى کانوونى يەکەمى ١٩٧٤ شا بۆ مەلک حوسەين روونى دەکاتەوہ کە تا کيشەى شەتولەرەب چارەسەر نەبێت بە ھيچ شتوہىيەک لهگەل عێراق رێکناکەوێت. له ٣ى کانوونى دووہمى ١٩٧٥ شا بە وەزيرى دەربار دەلێت:

" له پێرشەوہوہ بەرفيکى نۆد له کوردستانى عێراق باربووہ و چەند دانە توپى دوورھاوێژمان له ناو بەرفدا گيرى کردوہ. ئەوہندە سەريازى عێراقى کوژاون کە بە

³⁰ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

³¹ مەبەستى ئەو پەيماننامەىيە کە سالى ١٩٣٧ بە گوشارى بریتانيا له نيوان ئيران و عێراقدا واژو کرا و ئيران بەوہ رازى بوو کە بە قازانجى عێراق دەست له شەتولەرەب ھەلگيرت. له ١٦ى نيسانى ١٩٦٩ شا بە پشتيوانى ئەمريکا رايگەياند ئيران ئەو رێکەوتننامەى جيبەجى ناکات و سەرەنجام له ٦ى ئادارى ١٩٧٥ له جەزايير، عێراق ئيمتيازى شەتولەرەبى دا بە ئيران بۆ ئەوہى شا دەست له پشتيوانىکردن له بزوتنەوہى کورد ھەلگيرت. له ٢٢ى ئەيلوولى ١٩٨٠ واتا دوو مانگ دواى کۆچى دواى شا له ميسر، سەدام حوسەين رێکەوتننامەى جەزاييرى دراند و بەو بيانوو ھيرشى کردە سەر ئيران کە شەرى ٨ سالى ئيران و عێراقى لیکەوتەوہ. ئەوہش دەستکەوتى رێکەوتنەکەى شا و سەدام بوو له جەزايير. وەرگيرت

نهمار نایبیت. کوردهکان که خه ریک بوو رایانده کرد ئیستا وره یان به رز بوه ته وه به لام سه ریازه کانمان وهک شیر شه پ دهکن^{۳۱}.

له ۵ کانونی دووه می ۱۹۷۵ وه زیری دهره وهی ئیران و عیراق له ئیستانبول پیکه وه وتووێژ دهکن به لام وتووێژه کانیان هیچ نهجامیکی نایبیت چونکه وه زیری دهره وهی عیراق پیداکری له سه ره شه تولعه ره ب وهک به شیک له کیانی ولاته که ی دهکاته وه^{۳۲}.

له ۶ کانونی دووه می ۱۹۷۵ بالووژی ئیران له پاریس په یامیک ده نیریت بو شا و ده لیت سه روک وه زیرانی فه رانسه وتویه تی ده توانیت له نیوان ئیران و عیراقدا ناوبژیوانی بکات به تایبته که سه دام حوسه یان له پاریس دهر یاز ده بیته. شا ده لیت به سه روک وه زیرانی فه رانسا بلج ناوبژیوانی مه کن ته نها مۆچیاری سه دام بکن.

له ۱ ئادار نه شرف مه روان، راوێژکاری سادات، سه روک کۆماری میسر سه ردانی به غداد دهکات و سه دام حوسه یان پییده لیت ناماده یه له سه ره مه سه له ی شه تولعه ره ب له گه ل شا ریکبکه ویت بو نه وهی له به رامبه ردا ئیران ئیدی یارمه تی کوردهکان نه دات. نه شرف مه روان روژی ۲ ئادار و اتا ۴ روژ پیش له ریکه وتنی جه زاییر له تاران سه ردانی شا دهکات و پییده لیت سه دام حوسه یان ناماده یه عیراق له بازنه ی سو فیه ت بکشینیته وه نه گه ر ئیران نه و گوشاره سه ریازیه له سه ره عیراق لا بیات که عیراقی ناچار کردوه له گه ل سو فیه ت ریکبکه ویت^{۳۳}.

له ۳ ئادار ریه رایه تی شو رشی کوردستان زانیاری نه وهی به ده ست دهکات که له وانیه ئیران و عیراق له جه زاییر ریکبکه ون بو یه هه ست به مه ترسی دهکات و داوا دهکات چاوی به شا بکه ویت به لام شا پیانده لیت راوه ستن تا له جه زاییر دیمه وه.

^{۳۲} دکتر اصغر جعفری ولدانی، بررسی تاریخی اختلافات مرزی ایران و عراق، چاپ سوم ۱۳۷۶

تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه

^{۳۳} تیلیگرام له وه زاره تی دهره وهی ئه مریکا بو کونسولخانه ی ئه مریکا له ئورشه لیم، ۱۴ ئادیاری ۱۹۷۵ نه ئینی، به په له

له ٦ی ئاداری ١٩٧٥ له میانەی کونفرانسی OPEC له جهزاییر، ئییران و عێراق ریکهوتننامهیهکیان واژۆ کرد و دهستبهجێ پاش ئهوه ئییران سهرحهه یارمهتییهکانی به شوێشی کورد پچراند و چهند رۆژ پاش ئهوه سوپای عێراق دهستی به هێرشیکێ بهرفراوان و توند کرد. کوردهکان که له لایهن شا و ئهمریکاهه به تهنیا هیلرا بوونهوه، نهیاندهتوانی له بهرامبهر دیوهزمهی کوشتوکوشتاری عێراق رابوهستن و ناچار بوون بچنه ئییران.

شا دهريارهى ريڭكە وتىننامەي جەزايير و چارەنووسى شۆرپى كورد چى بە مەلا مستەفا بارزانى و ھاورپىيانى وت؟

پاش گەرانەوہ لە جەزايير شا ھەر كە رۆژى ٦ى ئادار لە فرۆكە كە دیتە خوارەوہ و پيش ئەوہى بگاتە كۆشكە كەى، فەرمان دەدات بە خىرايى سەرچەم يارمەتیه سەريازى و مادىەكانى ئيران بە كوردەكان رابوہستيت.

ژنرال نەسىرى، سەرۆكى SAWAK شەو دەچیتە لای ريبەرايەتى شۆرپى كوردستان لە تاران و پىيان دەلێت:

"بيستومانە عىراق موشەكى واى لە سۆفیهت كړيوه كە ٩ مەتر دريژە، ھىچتان ناھيلن و قرتان دەكەن. دۆكتور مەحمود عوسمان دەلێت ئيمە فيرە مردن بوين، لەو شتە نا ترسين. نەسىرى لە وەلامدا دەلێت دۆكتور مەحمود، خاوەن شكۆ (شاھەنشاه) ھىچ كەففى بە قسەكانى تۆ نەھاتوہ. ژنرال نەسىرى لە دريژەى قسەكانيدا دەلێت من ھاتووم شتىكتان پىراپگەيەنم. ئيرانى شاھەنشامى بەسەدان ھەزار دولار يارمەتى شۆرپى داوہ، بە چەك و سەريازى خۆشمان ھاتوینە يارمەتيتان. پەنجا ھەزار گولە توپمان لە داوینى چىاي زۆرك تەقاند و سەنگەرمان بە عەرەبەكان بەجىھىشت، پيشمەرگە نەچوون سەنگەرەكان داگير بكن، يارمەتيدان بە ئيوہ جگە لە زەرەر و زيان بۆ ئيران ھىچ بەھرە نادات. شا لەگەل سەدام ئاشت بوەتوہ و لە ئەمڕۆ بەولاوہ ھيژەكانى خۆمان دەكيشينەوہ، ئيوەش دەبى تەسليمى بەعس بن. ئەگەر بێتە ئيران پەناتان دەدەين، دەنا ئەگەر ھەر شەپ بكن لىتان

دهدین و یارمەتی بە عەس دەدەین. ئەو پەيامی شاهەنشام پێراگەیاندن، خۆتان
بیری لێکەنەوه" ^{۲۴}.

له ۸ی ئاداری ۱۹۷۵ وهزیری دەربار، ئەسەدوللا عەلەم سەردانی شا دەکات. وهزیری
دەربار سەبارەت بە روانگەکانی شا بۆ رێکەوتن لەگەڵ سەدام حوسەین لە جەزاییر
دەنێت:

"خاوەن شکۆ فەرمووی لە دوو کاری باوکم زۆر دلگران و زیز بووم: یەکەم
دریژکردنەوهی رێکەوتننامەی نەوت و دووهم مەسەلەی شەتولعەرەب کە لەوانەیه
رۆژێک لە رۆژان ببایه بە عەیب و و ئیراد بۆ بنەمالەیی پەهلەوی. شوکر بۆ خوا
کێشەیی نەوتم بە شیۆهی بنەپەتی چارەسەر کرد و رێوشوێنەکانی شەتولعەرەبیشم لە
جەزاییر هەلۆه‌شاندهوه. ئەلبەتە لە کردەوه‌دا ۱۲ ساله ئێمه هیچ رێزیکمان لەو
رێوشوێنانه نەگرتوه بەلام دیسانیش پێمخۆشەبوو رێکەوتننامەکە بمینێت و شوکر
بۆ خوا سەریشکەوتم".

وهزیری دەربار هەروەها سەبارەت بە روانگەکانی شا دەربارەیی چارەنووسی شوپشی
کوردستان و ئامانجە نەتەوه‌یه‌کانی کورد دەنێت:

"پرسیارم لە خاوەن شکۆ کرد ئەو چارەنووسی کورده‌کان بە چی دەبێت؟
فەرمووی بە سەرۆکی "ساواک"م وتوووه بە کورده‌کان بلیت ئەگەر بیانەویت
بێتە ئێران مێوانی ئێمه دەبن و بەوپەڕی خۆشحالییەوه بەخێویان دەکەین" ^{۲۵}.

^{۲۴} چینیستی مجبور، هەزار موکریانی، چاپی پاریس، ۱۹۹۷، لاپەڕەیی ۵۵۲-۵۵۴. شایانی

ئامازەپێکردنە کە مامۆستا هەزار خۆی لەو دانێشتنەدا ئامادە بووه. وه‌رگێت

^{۲۵} شا ئەو بەلێنەیی خۆیشی جێبەجێ نەکرد چونکە پاش هاتنی شەپۆلی ئاوارەکان بۆ ئێران،
رژیمی شا دەستی کرد بە ئەزیزەتدانی ئاوارەکان و بە هەموو شار و شارۆچکەکانی ئێراندا (لە
باشوور تا باکوور و لە رۆژەلات تا رۆژئاوا) بلأوی کردنەوه و رۆژبەرۆژ گوشاره‌کانی لە سەر
ئاوارەکان زیاتر کرد. رژیمی شا تەنانه‌ت رێبەراییه‌تی شوپشی کوردستانیشی خستە ژێر گوشار و
لە یەک جودای کردنەوه. وه‌رگێت

پرسیارم کرد ئەی مەسەلەى ئوتونومی و ئامانجەکانى كوردەكان بە چى دەبێت؟ خاوەن شكۆ فەرمووی: هیچ. كوردەكان كە زۆر شكستیان لە عێراق دەخوارد و خۆیشیان باش دەزانن ئەگەر ئێمە نەباین لە بەرامبەر هێرشى ھەمەلایەنەى عێراقدا ١٠ رۆژ نەیان دەتوانى بەربەرەکانى بکەن. كوردەكان دەتوانن چى بڵێن؟ سەدام حوسەین لە چاوپێكەوتنەكەمان لە جەزایىر كە ٤ كاتژمێرى خایاند دەیوت "چەند جار تەنھا ھەنگاویكمان مابوو بۆ ئەوێ بە یەكجاری بەسەر كوردەكاندا سەرىكەوین بەلام تۆپ و سەربازەكانى ئێو نەبەیتشت سەرىكەوین. ئێو لایە ھەرە باشەكانى ئێمەتان كۆمەلكۆژ كرد". كەوابوو كوردەكان كە باش دەزانن توانییان نییە چى چاوەڕوانیەکیان لە ئێمە ھەبێ؟

منیش وتوم ئەى قوربان چى بە قسە و بانگەشەكانیان لە داھاتوودا بکەین؟ خاوەن شكۆ فەرمووی ئەو پرسىارە لە جێى خۆیداى و شایانى بېرلێكردنەوێ بەلام من هیچ بە دورى نازانم كە عێراقیەكان (كە دەرگایەكى پەيوەندیان لەگەڵ ئێمە كردووەتەو) نەیانەوییت بەتەواوى لە شەپى سیاسەتە دەرەكییەكان، بەتایبەت سۆڤیەت خۆیان رزگار بکەن. دەبێ سەیر بکەین بزانی چى دەبێت.

وتم ئاخى پارساڵ دەولەتى عێراق ئامادەبوو ئوتونومی بدات بە كوردەكان بەلام جەنابتان بە كوردەكانتان فەرموو قەبولى مەكەن، ئەوانیش بە دلى جەنابتان كرد. خاوەن شكۆ فەرمووی ھەم كوردەكان و ھەم عێراقیەكان باش دەزانن كە ئەو راست نەبوو، عێراق دەپەویست كوردەكان تێكشكێنێت".³⁶

لە ١٠ى ئادارى ١٩٧٥ مەلا مستەفا بارزانى وەك دوایین ھەول نامەپەكى نارد بۆ ھینرى كیسینجیڤ، وەزیری دەرەوێ ئەمریکا و ئاماژەى بەوە كرد كە:

³⁶ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

"نیمه همیشه باوهریمان به چاره‌سه‌ریوونی ناشتیخوازانه‌ی ناکۆکیه‌کان، له‌وانه ناکۆکیه‌کانی نیوان ئێران و عێراق هه‌یه به‌لام به‌مه‌رحال د‌لمان پ‌ر له‌ خوێنه‌ که ده‌بینین نه‌نجام و ناکامی راسته‌وخۆی نه‌و رێکه‌وتنه، تێکشکانی بێ وێنه‌ی خه‌لکی نه‌پارێزراوی نیمه‌یه چونکه ئێران سنوری خۆی داخستوه و ده‌وله‌تی عێراق که‌وره‌ترین هێرشی دژی نیمه‌ ده‌ستپێکردوه که ئیستاش به‌رده‌وامه. که‌له‌که‌مان و بزووته‌وه‌که‌مان به‌ شیوه‌یه‌ک که که‌س ناتوانیت باوه‌ر بکات تێکه‌ده‌شکیندریت و هه‌موو که‌س بێده‌نگه.

جه‌نابی وه‌زیری ده‌ره‌وه، نیمه پیمانوانیه که ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی نه‌مریکا له‌ روی نه‌خلاق‌ی و سیاسیه‌وه له‌به‌رامبه‌ر که‌له‌که‌مان به‌رپرسیاره چونکه نیمه باوه‌رمان به‌ سیاسه‌تی ولاته‌که‌ی ئێوه کردبوو. داواتان لێده‌که‌ین هێرشی عێراق رابوه‌ستین و ده‌وله‌تی ئێران رازی بکه‌ن له‌م کات و ساته‌ میژووویه خه‌مبار و دلته‌زینه‌دا یارمه‌تی خه‌لکه‌که‌مان بدات. نیمه به‌ دلگراڤیه‌وه چاره‌پوانی وه‌لام و کرده‌وه‌ی خێرای جه‌نابتانین و دلنیاين که ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی نه‌مریکا له‌م کات و ساته‌ هه‌ستیار و چاره‌نووس‌سازده‌ بێده‌نگ نابیت".^{۲۷}

به‌لام کیسینجیر هه‌چ وه‌لامیکی به‌و داواکاریه نه‌دایه‌وه و کاتیک که کۆنگرێس کۆمیتیه‌کی به‌ ناوی "کۆمیتیه‌ی پ‌ایک" بۆ لێکۆلینه‌وه ده‌رباره‌ی چونه‌تی ده‌ستپوه‌ردانی نه‌پنی نه‌مریکا له‌ شۆرشی کورد پێکه‌ینا و داوای روونکردنه‌وه‌ی له‌ هینپی کیسینجیر کرد، دوایین وه‌لامی کیسینجیر نه‌وه بوو که کاری شالاری نه‌پنی نابێ له‌گه‌ڵ کاروباری ئایینی و مۆفدۆستانه تێکه‌ڵ بکریت.

روژی ۱۰ ئاداری ۱۹۷۵ هینپی کیسینجیر نامه‌یه‌کی ساردی ئارد بۆ شا و بێ نه‌وه‌ی پیرۆزبایی رێکه‌وتنه‌که‌ی جه‌زاییری لێبکات، پێدراگه‌یاندا:

^{۲۷} تیلیگرام له‌ بالۆیخانه‌ی نه‌مریکا له‌ تاران بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، ۱۰ ئاداری ۱۹۷۵، نه‌پنی

"سه‌بارهت به كيشه‌ی كورد، شتیکی ئه‌وتۆم نیه به سهر ئه‌و بۆچوانه‌دا زیادی بکه‌م که له کاتی دوایین دیداره دووبه‌دووه‌که‌ماندا پیموتی." ³⁸

له ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۵ وه‌زیری ده‌ربار سهردانی شا ده‌کات و ناراسته‌وخۆ پێیده‌لێت ده‌بوايا شا زیاتر بۆ چاره‌نووسی کورده‌کان هه‌ولێدایایا چونکه ره‌خنه‌ی زۆری ده‌رباره‌ی قوربانیکردنی بزوتنه‌وه‌ی کورد هاتوه‌ته‌سه‌ر. وه‌زیری ده‌ربار له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا ده‌لێت:

"ده‌رباره‌ی کورده‌کان و عێراق وتم رادیۆکانی عێراق سووکایه‌تیمان پێده‌که‌ن و دیسان ده‌ستیان کردوه‌ته‌وه به پرۆپاگه‌ندا دژی ئێمه. خاوه‌ن شکر زۆر پێسه‌یر بوو. وتم مه‌سه‌له‌ی دیکه ئه‌وه‌یه که له‌وانه‌یه سۆشیه‌ت هه‌ول بدات له‌ریگای سوریه‌وه کورده‌کان بخاته ژێر رکێفی خۆی. خاوه‌ن شکر فه‌رمووی سوریه توانای ئه‌وه‌ی نییه. وتم به‌مه‌رحال رۆژنامه‌کانی رۆژئاوا و خودی کورده‌کان تیکرا ده‌لێن که ئێمه مامه‌له‌مان به‌سه‌ریانه‌وه کردووه. خاوه‌ن شکر فه‌رمووی تا ئه‌به‌د که نه‌مانده‌توانی سوپای ئێران له‌وئ جێگیر بکه‌ین و شه‌پ بکه‌ین. وتم به‌مه‌رحال ئێمه که پێشتر رێوشوینه‌کانی شه‌توله‌ره‌بمان تیکدا‌بوو، له‌وانه‌یه به‌مانتوانیا زیاتر بۆ چاره‌نووسی کورده‌کان هه‌ولمان بدایا چونکه وادیاره له ۴۸ کانزیمیری رابردوودا سوپای عێراق به شتیوه‌یه‌کی بێبه‌زیانه کورده‌کان تیکده‌شکێنێت سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که ئاگر به‌ستیان راگه‌یاندووه. خاوه‌ن شکر ئیدی هیچی نه‌فه‌رموو." ³⁹

³⁸ مه‌به‌ستی ئه‌و دانیه‌شته‌یه که له ۱۸ی شوباتی ۱۹۷۵ له نیوان خۆی و شادا له زوێخی سوئیسرا به‌رێوه‌چوو. له‌و دانیه‌شته‌دا کیسینجیر مۆچیا‌ری شای کردبوو له‌گه‌ڵ سه‌دام ریکنه‌که‌وێت چونکه ئه‌گه‌ر خه‌باتی کورده‌کان کۆتاییه‌پێبێت ده‌وله‌تی عێراق به‌هێز ده‌بێت و کیشه بۆ ئیسرائیل دروست ده‌کات. هه‌ر‌بۆیه ئه‌م په‌یامه‌ی کیسینجیر بۆ شا زۆر سارده و پێرۆزایی له شا نه‌کردووه. ئه‌سه‌دولا عه‌لم وه‌زیری ده‌ربار له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا ده‌لێت په‌یامه‌که‌ی کیسینجیر ئه‌وه‌نده سارد بوو که شا وتی پێویست ناکات وه‌لامی بده‌نه‌وه و سیاسي بکه‌ن. عه‌لم هه‌روه‌ها ئاماژه به‌وه ده‌کات که کیسینجیر ریکه‌وتنه‌که‌ی چه‌زایی‌ری پێناخۆش بوو. وه‌رگێڕ

³⁹ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

روژی ۱۲ی ئاداری ۱۹۷۵ مەلا مستەفا بارزانی و هاوپیانی بۆ دوا جار چاویان بە شا دەکهوئیت^{۴۱}. شا بە ریبەراییەتی کورد دەئیت:

" ئێو ئەم دوايانە بوونە بارگرانی بۆ من و هەر چی شەرەکە توندتر دەبوو ئێو دەهاتنە دواو و شەرەکتان لە سنووری ئێران نزیکتر دەکردەو. من لە بەر بەرژەوهندی ولاتەکم لەگەڵ عێراق رێکەوتووم چونکە ئەو سەدام لە پەییوەندی لەگەڵ شەتولعەرەبدا بۆ منی کردووە نوری سەعیدیش بۆی نەکردووم. عێراق بەلێنیداووە رێکەوتنەکە جیبەجێ بکات. دوو لایەن کە رێکەههکن لایەنی سێیم زەرەر دەکات کە ئێو. ئەو شەرە، ئەو ژاپۆن، ئەو ئالمانیا لە شەردا شکستیان هێنا^{۴۱}."

دۆکتۆر مەحمود عوسمان لەو قسانەیی شا تورپ دەبیت و بە شا دەئیت:

" ئێو بە ئیمەتان وت هاوکاریتان دەکەین تا مەسەلەکتان چارەسەر دەبیت بەلام ئێستا ئێو لە سەر حیسابی ئیمە لەگەڵ سەدام رێکەوتوون، ئێو ئیمەتان فرۆشت، ئەو دژی قسە و بەلێنەکانی خۆتانە، ئێو زەرەر دەکەن کە کورد بە سەدام دەفرۆشن، ئیمە دەگەرێنەووە بۆ کوردستان چی بە خەلکەمان بلێین؟ ژاپۆن و ئالمانیا تا ئاخەر روژ شەریان کرد بەلام ئیمە لە پشتمووە شکاوین، ئێو ئیمەتان شکاند. بەلام دلنیا بن ئیمە درژە بە خەباتەمان دەدەین و کوردی هەموو پارچەکانی کوردستانیش پشتموانیمان لێدەکەن و ئەم لێدانەیی ئیمە دەبیتە هۆی ئەو خەبات لە پارچەکانی دیکەیی کوردستان زیاتر بیت^{۴۲}."

^{۴۱} ئەسەدولا عەلەم، وەزیری دەربار لە کتیی بیروەرییەکانیدا ئاماژە بەو دەکات کە ئەو روژە کە برباریبوو شا چاوی بە مەلا مستەفا بارزانی بکەوئیت، شا زۆر بێزار و خەمگین بوو چونکە پێیخۆش نەبوو چاوی بە مەلا مستەفا بکەوئیت. مەبەستی عەلەم ئەوێ بە شا خیانەتی لە مەلا مستەفا بارزانی کردبوو بۆیە شەرمی دەکرد چاوی پێیکەوئیت. وەرگێڕ

^{۴۱} دیمانی وەرگێڕ لەگەڵ دۆکتۆر مەحمود عوسمان، ۱ی تشرینی دووهمی ۲۰۱۱، هەولێر.

^{۴۲} دیمانی وەرگێڕ لەگەڵ دۆکتۆر مەحمود عوسمان، ۱ی تشرینی دووهمی ۲۰۱۱، هەولێر.

شا له و قسانه‌ی دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان زۆر توپه ده‌بیت و ده‌لێت:

" له‌وه‌زیاتر له‌ سه‌ری مه‌پۆ، من بپاری خۆم داوه، هیچ بۆ باس و موناقلشه نه‌ماوه، له‌ رۆژانی داها توودا کار به‌ ده‌ستانی عێراق دینه‌لام ده‌بێ بپاری ئیوه‌یان پێپاڤگه‌یه‌نم، ئیوه‌ رێگه‌وتنه‌که‌تان قبوله‌ یا نا ؟ شه‌ر ده‌وه‌ستێنن یا نا؟ ئیوه‌ سه‌ رێگاتان له‌ پێشه: رێگای یه‌که‌م ئه‌وه‌یه‌ وهرنه‌ ئێران، ئیمه‌ وهرتانه‌گرین و پێشوازیان لێده‌که‌ین. رێگای دووهم ئه‌وه‌یه‌ بپۆن له‌گه‌ڵ سه‌دام رێکبه‌کون و کێشه‌که‌تان له‌گه‌ڵ عێراق چاره‌سه‌ر بکه‌ن. رێگای سێهه‌م ئه‌وه‌یه‌ بپۆن درێژه به‌ خه‌باتی خۆتان به‌ن به‌لام ئیمه‌ سنوره‌کانمان به‌ ته‌واوی داده‌خه‌ین و هیچ چه‌شنه‌ یارمه‌تییه‌کتان ناده‌ین"^{٤٣}.

کاتی که لای شا دینه‌ ده‌روه مه‌لا مسته‌فا بارزانی به‌ هاوڕێیانی ده‌لێت ئیمه‌ درێژه به‌ خه‌باتی خۆمان ده‌ده‌ین. بارزانی و هاوڕێیانی ١٢ی ئاداری ١٩٧٥ ده‌گه‌ڕێنه‌ بۆ کوردستان و به‌ تیکرا بپاریان واده‌بیت درێژه به‌ شه‌ر له‌گه‌ڵ عێراق به‌ن. له‌ ١٤ی ئاداری ١٩٧٥ ریچارد هیلمز، بالۆیزی ئه‌مریکا له‌ ئێران سه‌ردانی وه‌زیری ده‌ربار ده‌کات. وه‌زیری ده‌ربار له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا ده‌لێت:

"بالۆیزی ئه‌مریکا باسی کوردستانی کرد و وتی رێگه‌وتنی جه‌زاییر سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره‌ بوو بۆ شاهه‌نشا به‌لام ئه‌ی چاره‌نووسی کورده‌کان به‌ چی ده‌بیت؟ هێرشه‌ دلپه‌قه‌کانی عێراق بۆ سه‌ر کورده‌کان نابێته‌ هۆی زیزوونی شاهه‌نشا؟ وتم ئه‌لبه‌ته‌ که‌ خاوه‌ن شکر له‌و هێرشانه‌ زیزه‌ به‌لام ده‌بوایا چیمان بکردایا؟ ئه‌مانه‌ (کورده‌کان) شکستیان خواردبوو، له‌ راستیدا سوپای ئیمه‌ بوو که‌ شه‌پی ده‌کرد. ئه‌فسه‌ره‌کان و هێزه‌کانمان ١٠٠ دانه‌ توپی دوورهاویژ و موشه‌کی دژه‌تانک و دژه‌ فڕۆکه‌یان له‌وێ ئیداره‌ ده‌کرد و ئیستا ده‌بێ ئه‌م ته‌قه‌منیه‌ له‌وێ ئاگر تێبه‌رده‌ین چونکه‌ ده‌رفه‌تی ئه‌وه‌مان نیه‌ بیانگه‌ڕێینه‌وه‌. جگه‌ له‌وه‌ش کورده‌کان به‌رده‌وام داوی یارمه‌تیان

^{٤٣} دیمانه‌ی وه‌رگێڕ له‌گه‌ڵ دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان، ١ی تشرینی دووهمی ٢٠١١، مه‌ولێر.

دهکرد و دهیانگوت خهريکه لهناو دهچين. چۆن دهکرا شوئینکی وا رابگرين؟
ئهلبهته دنيا ئاگاداری ئهم وردهکاريايه نيه، ههر بۆيه تۆمهتی ئهوه دهخهه پالمان
که وهفامان بۆ کوردهکان نهبووه.

جگه لهوش گریمان کوردستان سهريهخۆی بهدهستهئینا چي قازانجیکی ههبوو بۆ
ئیمه؟ نهگه زهرهري يهکلاییکهروهی نهبايا هيچ قازانجیکيشی بۆمان نهبوو. زیاتر له
سالیکه کوردهکان ئیدی نهیاندهتوانی لهبهرامبهه عیراقدا رابوهستن، ئیمهبووین که
دهمانپاراستن. ئیدی هيچ هۆکاریک نابینین که ئهم ههموو پارهی بۆ شهپی
کوردهکان خههج بکهين و ئاوارهکانیان که ۲۰۰ ههزار کهس دهبن بهختو بکهين و ئهم
ههموو پارهیانه بۆ خههج بکهين. دنيا ئاگاداری ئهم وردهکاريايه نيه بۆيه ئیرادمان
لیدهگرن. بهلام چونکه ناتوانین شههکان روون بکهينهوه، بیدهنگی لیدهکهين. بالۆیزی
ئهمریکا وتی ئهم سهختگیریهی عیراق بۆ خۆیشیان خراپه. وتم ئهوه ئیدی
رێگاچارهی نيه. لهوانهیه له شههکاندا کوردهکان به شیوهی گریلابی و بهریلابی
ئهزیهتی عیراق بدهن بهلام ئهوش دیسان هيچ پهيوهنديیهکی به ئیمهوه نيه.
لهوانهشه ژمارهیهکی زۆریان رابکن بۆ ئێران که ئیمه وریاندهگرين.⁴⁴

له ۱۷ی ئاداری ۱۹۷۵ وهزیری دهريار دیسان سهردانی شا دهکات. شا گلهیی ئهوه
دهکات که رۆژنامه ئهمریکییهکان رهخهه له ئێران دهگرن و تۆمهتباری دهکن که
خیانهتی له بزوتنهوهی کوردی کردوه و پشتی کوردی شکاندووه. وهزیری دهريار
لهو پهيوهنديیهدا دهلیت:

"خاوهن شکۆ فهرمووی دهريارهی مهسهلهی کوردهکان، رۆژنامهکانی ئهمریکا و
رۆژئاوا بهگشتی زۆر ئهزیهتی ئیمهیان دا و تۆمهتی ئهوهیان خستهپالمان که وهفامان
بۆ کوردهکان نهبووه، ئیمهش بهداخهوه به هۆکاری فهنی و سیاسی ناتوانین
مهسهلهکهیان بۆ روون بکهينهوه. وتم هيچ گرنگ نيه قوریان، مهگهه خودی ئهم

⁴⁴ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

ئەمەریکیانە نەبوون کە شیبەتنامیەکان و کامبوجیەکانیان فەوتاند. چی وەلامیکیان
هەیه بیدەنەوه؟

پاشان کۆمەڵێک راپۆرتی "ساواک"م نیشانی خاوەن شکۆ دا کە لە هەمویاندا دوا
ئەوه کرابوو کاتی هاتنی کوردەکان لە عێراق بۆ ئێران درێژ بکەتەوه چونکە ژن و
منداڵیان لەگەڵدایە و لەم ماوه کورتەدا ناتوانن بگەن بە ئێران. وتم مەلا مستەفا
بارزانی زۆر نیکەرانى خەڵکەکەپەتسى. خاوەن شکۆ فەرمووی بۆئێن پێشمەرگەکان
زۆتر بێتە ئێران، عێراق کە کاری بە سەر ژن و منداڵیانەوه نییه. وتم ئەوه راستە
قوربان بەلام تیگەیاندى کوردەکان ئاسان نییه، تەنانەت ناتوانین تێیانبگەپەنین کە
دەست لە ژن و منداڵەکیان هەلگەن. خاوەن شکۆ فەرمووی دەتوانین بیانخەینە ژێر
چەتری پاراستنى (رێکخراوى) ئێتوتەتەوهیى خاچى سور و هەرواش دەکەم. وتم لەگەڵ
ئەوهشدا بە هیچ شێوهیەک ناکرێت ئەو ناوه بچەسپێنین بە کوردەکانەوه. خاوەن
شکۆ فەرمووی بەهەر حال هیچ رێگای دیکەمان نییه و ناتوانین رێکەوتنەکی
ئێستامان (لەگەڵ عێراق) پێشیلەبکەین".⁴⁵

لە ۱۸ی ئاداری ۱۹۷۵ سەرکردایەتی سیاسی و سەربازی شوێشی کوردستان لە
حاجی عومران کۆدەبیتەوه. لە کۆبونەوهکەدا مەلا مستەفا بارزانی دەلیت:
"دەوروپەرمان گیراوه، ئێران و عێراق رێککەوتوون، ئەمەریکا و سوێدیەتیان لەگەڵ،
OPECیان لەگەڵ، ئێمە بە تەنیا هیچمان پێناکرێت. من رام ئەوهیه بۆ ماوهیەک
بچینه ئێران و پاش ئەوه کە پەيوەندیەکانی ئێران و عێراق تێکچوو(کە بە بهروای من
تێکیشدەچیت) بگەڕێنەوه بۆ عێراق و درێژه بە خەباتی خوێمان بەدەین چونکە لەم
بارودۆخدا ئەگەر شەر بکەین خوێن بێ کەلک دەپۆزێت و خەلک بێ ئەنجام
دەکوژێت".

⁴⁵ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

پاشان بۆچونه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا ده‌خړیته ده‌نگدان و زۆریه‌ی ئاماده‌بوانی کۆبوونه‌وه‌که ده‌نگ به بۆچوونه‌که‌ی بارزانی ده‌ده‌ن.^{٤٦}

ده‌یفید کۆپن، له کاربه‌ده‌ستانی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا که خۆی جارێک به شپۆه‌ی فه‌رمی له‌گه‌ڵ نوێنه‌ری شوپشی ئەیلوول له ١٩٧٤ دانیشتیوو، له وتاره تیروته‌سه‌له‌که‌یدا به ناوی "دوایین ساڵه‌کانی ژبانی بارزانی" ئاماژه به‌وه ده‌کات که:

"باس له‌وه ده‌کړیته له ١٢ ئادار تا ١٨ی ئادار شا دوو په‌یامی نارده‌وه بۆ بارزانی به‌لام ناوه‌رۆکی ئەو په‌یامانه دیار نیه، ئایا له‌و په‌یامانه‌دا شا هه‌رپه‌شه‌ی له کورده‌کان کردوه و گوشاری خستوه‌ته سه‌ریان که درێژه به‌ شپ نه‌ده‌ن؟ ئایا ئەمریکا ده‌ستپوه‌ردانی کردوه و کورده‌کانی له درێژه‌دان به‌ خه‌باته‌که‌یان دلسارد کردوه‌ته‌وه؟"^{٤٧}

وه‌لامی ئەو پرسیارانه دیار نین به‌لام مه‌لا مسته‌فا بارزانی رۆژی ٢٠ی ئادار واتا دوایین رۆژی شوپشی ئەیلوول به‌ جیم هۆگله‌ند، دۆستی کورد و هه‌والنیری رۆژنامه‌ی "واشینگتۆن پۆست"ی وتوو له ئەنجامی گوشاری ئێراندا فه‌رمانی به‌ پێشمه‌رگه‌کان داوه چه‌که‌کانیان دا‌بنێن بۆ ئەوه‌ی له‌وه زیاتر خوین بێ که‌لک نه‌رێژیت.^{٤٨}

جیم هۆگله‌ند که ته‌نها رۆژنامه‌نووسی ئەمریکایی بووه که تا دوایین ساته‌کانی شوپشی ئەیلوول لای بارزانی بووه ده‌رباره‌ی دوایین ساته‌کانی شوپشی کورد ده‌لێت:

"ئەو رۆژه که سه‌دام و شا له‌ جه‌زاییر خه‌ریکی گفتوگۆ بوون من له‌وئ بوم و هه‌ردیوانم بینی. زانیم که خه‌ریکن رێگه‌که‌ون بۆیه ده‌سته‌به‌جێ گه‌پامه‌وه بۆ کوردستانی عێراق بۆ ئەوه‌ی بارزانی ببینم. شه‌وی ١٩ له‌سه‌ر ٢٠ی ئادار بارزانی له حاجی عومران وتی خه‌بات کۆتایی پێهاتوه و که‌س (له‌وانه ئەمریکا) پشتیوانیمان

^{٤٦} دیمانه‌ی وه‌رگێپ له‌ گه‌ڵ دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان، ١ی تشرینی دووه‌می ٢٠١١، هه‌ولێر.

^{٤٧} Korn, David A. The Last Years of Mustafa Barzani, , *Middle East Quarterly*, June 1994

^{٤٨} تیلیگرام له‌ بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له‌ به‌یروت بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا، واشینگتۆن دی

سی، ٢٢ی ئاداری ١٩٧٥.

لیناکات. بارزانی پتیوتم تاوانی گەلی کورد چیه که هه موو دهوله تهکان بونه ته دژی. ههروهه وتی پیمخۆش نیه بلیم ئێران خیانهتی لیکردووین بهلام ئێران و عێراق له سهه حیسابی ئیتمه بۆ بهرژهوهندی خۆیان ریککهوتوون. بارزانی داوای یارمهتی سیاسی و مرۆفدهستانهیی له زلههیزهکان بهتایبهت ئەمریکا کرد بۆ ئهوهی کورد تووشی کۆمهڵکوژی نهبیته.

رۆژی ۲۰ی ئادار واتا دوایین رۆژی شوپشی کورد پاش کۆبوونهوه له گەڵ کۆمهڵێک له رۆژنامه نووسانی بیانی، بارزانی منی کیشایه سووچیک و وێرایی ئهوهی داوای لیکردم په یامه که ی بگهیهنم به دهستی کاربه دهستانی ئەمریکا، وتی ئەمریکا پشتی تیکردووین. بارزانی وتی له ژێر گوشاری ئێراندا فهرمانی به پيشمه رگهکان داوه چهک دا بنین. بارزانی ههروهه وتی کاربه دهستیکی بالای SAWAK له دانیشتنیکی نهینی له باره گای سههرکردایهتی له حاجی عومران پیتووم یان دهبن ته سلیمی عێراق بن یان ئێران، ههچ ریکای دیکه تان نییه. کاته که زۆر ههستیار بوو و نه دهکرا زیاتر له سهه ئه وه مه سه له یه برۆین چونکه تانکهکانی عێراق له حاجی عومران نزیک ده بوونه وه بۆ ئه وهی بدهن له باره گای سههرکردایهتی بارزانی. به ههه حال مه لا مسته فا له وه که سانه نه بوو که له هه ره شه ی شا بترسیت یان له هه لویسته که ی پاشگه ز بیته وه به لکوو مه به سته ئه وه بوو که به هزی ئه وه ی شا ئیدی چه کی قورس و دژه فرۆکه نادات به کورد، پيشمه رگه ناتوانیت به و چه کورچۆله سووکانه که هه یه تی له به رام به ر سپای دپنده ی عێراق رابوه سته ییت و ناتوانیت پيش له کۆمه لکوژی خه لکی سیفیل بگریته، بارزانی له کۆمه لکوژی خه لک به ده سته ی سپای عێراق ده ترسا.^{۴۹}

^{۴۹} دیمانه ی وه رگێر له گەڵ جیم هۆگله ند، پاریس، ۱۰ی ته موزی ۲۰۱۲.

نایا ئەمریکا دەستی هەبوو لە رێکەوتنامەی جەزاییردا؟

ئەمریکا ئاگاداری هەولەکەکانی عێراق بۆ نزیکبوونەوە لە ئێران بوو و دەیزانی کە کتوپڕ پاش ئەوە کە شا و سەدام رێکبکەون، شا کۆتایی بە هەموو یارمەتیهکانی بە بزوتنەوێکی کورد دەهێنێت بەلام پێشبینی ئەوەی نەدەکرد ئێران و عێراق بەو زوانە و بەو شیوەیە لەناکاو رێکبکەون. ١٨ رۆژ پێش لە رێکەوتنی جەزاییر، شا لە سوئیس باسی ئەوەی بۆ کیسینجێر کردبوو کە ئەگەر لە جەزاییر کاربەدەستانی عێراق ببینێت لەوانەیە لەگەڵیان وتویژ بکات بەلام بە کیسینجیری نەوتبوو ئەگەری ئەوە زۆرە لەگەڵ سەدام رێکبکەوێت. کیسینجیریش هۆشدارێکی بە شا داوێت کە لەگەڵ عێراق رێکبکەوێت چونکە بەلێنەکانی سەدام جیگای متمانە نین و ئەگەر شەپێ کورد و عێراق کۆتایی پێبێت دەولەتی عێراق بەهێز دەبێت و کێشه بۆ ئیسرائیل دروست دەکات و دەسەلاتی سوڤیەت زیاتر دەبێت.

پێش لە رێکەوتنامەی جەزاییر نووسینگەی پاراستنی بەرزەوهندییهکانی ئەمریکا لە بەغداد (کە ئاگاداری پەيوهندی کورد و ئەمریکا و یارمەتیهکانی ئەمریکا بە بزوتنەوێکی کورد نەبوو) بەردەوام داوای لە وهزارەتی دەرەوێکی ئەمریکا دەکرد پێشوازی لە ئاساییبوونەوێکی پەيوهندییهکانی ئێران و عێراق بکات و شا رازی بکات کۆتایی بە یارمەتیدانی کورد بهێنێت. لەگەڵ ئەوەشدا ئەمریکا هیچ بەرنامەیەکی نەبوو بۆ ئەوەی داوا لە شا بکات لەگەڵ عێراق رێکبکەوێت چونکە ئەمریکا دەیهوێست شەپێ کورد و دەولەتی عێراق بەردەوام بێت. کیسینجێر هەرچەند کە بە سەرکەوتنی کورد بەسەر عێراقدا رازی نەبوو بەلام لە ئەگەری سەرکەوتنی دەولەتی

عیراق به سەر کوردیشدا نینگەران بوو چونکە ئو مەسەلە یە بە قازانجی ئەمریکا نە بوو.

هینری کیسینجیر لە کتێبە کەیدا بە تیرۆتە سەلی باسی چۆنیەتی ریکە و تەنە کە ی شا و سەدام دەکات و بانگەشە ی ئەو دەکات کە بە هیچ شێوە یە ک دەستی لە ریکە و تەنە کە دا نە بوە و قەد پێشبینی ئەو ی نە کردوە کە شا بەو شێوە یە لە ناکو لە گەل عیراق ریکە و یت و پشت لە کورد بکات^{۵۰}. کیسینجیر دەلێت:

"لە سەرەتای ۱۹۷۵ ھاوکات لە گەل ئەو ی سوپای عیراق بەردەوام لە ناوچە ی کوردنشین پێشپەرە ی دە کرد شا بێ ئەو ی پێشتر ئاگاداران بکاتو بە ناکو بپاریدا هەموو شتیک تیکبەتات. شا قەد دژایەتی بپارە جۆراوجۆرەکانی ئیمە ی بۆ یارمەتیدانی کوردەکان نە کردبوو کە لەوانە یە ھۆکارە کە ی ئەو بوو ییت کە لەو ترسبەت ئەگەر دژایەتی بپارەکانمان بکات پە یووە ندی بەکانی لە گەل ئەمریکا تیکبەت کە ئاسایشی ولاتە کە ی لە سەر بنەمای ئەو پە یووە ندی بە بوو. بەلام پچرانی یارمەتیدانی ئەمریکا بە ناوچە ی هیندوچین لە و کاتە هەستیارە دا لەوانە ی شا ی زۆر هاندابەت کە ولاتە کە ی نە خاتە ناو مەترسی شەڕکی ئاشکرا لە گەل عیراق، یا سنورە درێژەکانی ولاتە کە ی لە گەل یە کیتی سۆفیەت نە خاتە ناو مەترسی بە ی بێ ئەو ی کۆمە لیک گارانتی لە ویلا یە تە یە کگرتووەکانی ئەمریکا وەرگرتیت چونکە ئیمە لە بارودۆخیکدا نە بووین کە ئەو گارانتی بە دەین بە شا. کە وابوو شا بپاریدا پاشەکشە بکات.

لە دانیشتنیکدا لە گەل من لە زوریخ لە ۱۸ ی شوباتی ۱۹۷۵ (۱۸ رۆژ پێش لە ریکە و تەنە ی جەزاییر - وەرگێتی) شا بۆ یە کە م جار پێپراگە یاندم کە دە یە و یت لە گەل سەدام حوسەین و تووێژ بکات. من ئەو م وە بییری شا هینا یە وە کە خۆت بەردەوام دە تگوت هە لۆە شانە وە ی خە باتی کورد

^{۵۰} - سەر جە م بە لگە نامە کان نیشان دە دات کە ئەو بانگەشە یە ی کیسینجیر راستە کە دە لێت دەستی لە ریکە و تەنە ی جەزاییردا نە بوە و پێشبینی ئەو ی نە کردوە شا و سەدام بەو زوانە ریکە و یت وەرگێتی

سەراسەری ناوچە ناسەقامگیر دەکات. ھەروەھا ھۆشداربەدا بە شا کە بەلێتەکانی سەدام بۆ ئەوێ باش لە ھەریمی کوردستان ھەلسوکەوت بکات ھیچ بایەخێکی نییە و بە ھۆی ئەوێ سۆڤیەت پاشەکشەیی ئێران بە نیشانەیی لاوازیونی رۆژئاوا دەزانیت، لەوانەیی ماجەر اجوویی سۆڤیەت تەنات لەو بەرەبەدا زیاتریش بێت.

پاشان لەو پەییوھندییەدا بە فۆرد، سەرۆک کۆمارم راگەیاندا:

"لە ھەلەمیی دەستپێشخەریەکی دەولەتی عێراقدا، شا دەبەویت لەگەڵ دەسەلاتداری یەکەمی عێراق واتا سەدام حوسەین دابنیشیت. شا وتی ناتوانیت ھەریمیکی کوردنشینیی خاوەن ئوتونومی قبوڵ بکات کە لە ژێر دەسەلاتی دەولەتی ناوەندی کومونستی عێراقدا بێت. شا لەو نیگەرانی کە دەولەتی عێراق کۆمەلێک خرابکاری لە سەر سنووری ئێران و عێراق ئەنجام بدات کە ببیتە ھۆی ئەوێ کێشەیی کورد بێت بە کێشەییەکی ئێونەتەوویی و بێت بە ئەجیندای ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوہ یەگرتوہکان کە شا ئەوێ بە ھیچ شێوہ یەک پێباش نییە. بە کورتی ھەسۆھەسی ئەوہ کەوتوہتە دلی شا کە دەربارەیی کوردەکان لەگەڵ عێراق رێکبەویت بەلام لەو دلیا نیە کە ئەو زۆر مومکین بێت. ھاوکات شا دەبەویت درێژە بە پشتیوانیکردن لە کوردەکان بدات".

بۆچوونەکانی من راست بوو. بە ھۆی ئەوێ خەباتی کوردەکان نەدەکرا ئیدی بە شێوہی شالۆی نھینی بەردەوام بێت، پتویست بوو ئێران بە پشتیوانی ئەمریکا بە ئاشکرا لە کێشەیی کوردەکاندا دەستپوہردان بکات. ئەو کارەش پتویستی بە بەکارھێنانی دوو فەیلەقی سپای ئێران و تەرخانکردنی سالانە ۳۰۰ میلیۆن دولار بوو.

لە ۲۲ شوباتی ۱۹۷۵ واتا ماوہ یەکی کورت پاش دیدارەکەم لەگەڵ شا، بە دینیتز (بالتویزی ئیسرائیل لە ئەمریکا - ھەرگێژ)م راگەیاندا:

"شا له و دهستكوتانه دهترسیت كه كوردهكان به دهستیان هیناوه. لهوانه شا دهست به وتووێژ له گه‌ل عێراق بکاتهوه نه‌گه‌ر له دانیشتنی OPEC چاوی پێیان بکه‌ویت و پێگه‌وه رێکبکه‌ون له‌به‌رامبه‌ر نه‌وه‌دا كه ئێران پشت له بارزانی بکات. من به توندی هۆشداریمدا به شا کاری وا نه‌کات."

شا به منی نه‌وت كه نه‌گه‌ری نه‌وه زۆره له‌گه‌ل سه‌دام رێکبکه‌ویت و به‌وه رازی بێت ده‌سه‌لاتی هه‌ری می کوردنشین به ته‌واوی بکه‌ویت ده‌ستی عێراق. هه‌ر بۆیه منیش درێژم به ته‌شویقکردنی بارزانی ده‌دا. بۆ نمونه بارزانی نامه‌یه‌کی نارد بۆم و داوای کردبوو چاوی پێمبکه‌ویت. منیش له ۲۰ی شوباتی ۱۹۷۵ وها وه‌لامی داواکاریه‌که‌ی بارزانیم دا‌یه‌وه:

"زۆر خۆشحال بووم كه په‌یامه‌که‌ی ۲۲ی کانوونی دووه‌می ۱۹۷۵ی جه‌نابتم به‌ده‌ست گه‌یشت. من ستایشی ده‌وله‌تی ئه‌مریکا به ئێوه و گه‌له‌که‌تان راده‌گه‌یه‌نم و ده‌سخۆشی له هه‌وله‌ قاره‌مانانه‌کانتان ده‌کم. نه‌و گیروگرفتانه که ئێوه له‌گه‌لی رووبه‌په‌وون، زۆر دژواره. من هه‌لسه‌نگاندنه‌که‌ی ئێوه ده‌ریاره‌ی بارودۆخی سیاسی و سه‌ربازی زۆر به‌رز ده‌نرخینم. دلنیا‌ین که پایه‌به‌رزترین کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌گه‌رتووه‌کانی ئه‌مریکا زۆر به‌جدی سه‌رنج به په‌یامه‌که‌ی جه‌نابتان ده‌دن چونکه نه‌و مه‌سه‌له‌یه بۆ ئێمه گه‌رنه‌گه. نه‌گه‌ر بتانه‌ویت نوێنه‌ریکی باوه‌پێکراو بنێرن بۆ واشینگتون بۆ نه‌وه‌ی زانیاری زیاتر ده‌ریاره‌ی بارودۆخه‌که‌تان بدات به ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌گه‌رتووه‌کانی ئه‌مریکا، ئێمه شانازی پێده‌که‌ین و به خۆشمالیه‌وه پێشوازی لێده‌که‌ین."

نزیکه‌ی دوو هه‌فته دوا‌ی نه‌وه له ۶ی ئادار له کاتی‌که‌دا که خۆم ناماده ده‌کرد سه‌فه‌ری رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست بکه‌م شا تووشی سه‌رسوپمانی کرد و رایگه‌یانده له‌گه‌ل سه‌دام رێکبه‌وتوه و له به‌رامبه‌ردا واز له کورده‌کان ده‌هێنیت. شا سنووری ولاته‌که‌ی داخست و له به‌رامبه‌ر ئیمتیازی شه‌توله‌ره‌بدا سه‌رجه‌م یارمه‌تیه‌کانی به کورد راوه‌ستانده.

پاش ئەووە کە رێکەوتنی شا و سەدام راگەیەندرا، رۆژی ٩ی ئادار مەسەلەکەم بە تیرۆتەسەلی بۆ ئیسمحاق رابین (سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل - وەرگێت) باس کرد و پێموت:

" شا لە زوێرخ بە شیوەیەکی گریمانەیی دەریارەیی ئەگەری رێکەوتن لە گەڵ سەدام قسەیی کرد و پێتۆم ئەگەر لە جەزاییر سەدام ببینم... شا تەنھا وەک بۆچونێک باسی ئەوێی بۆم کرد کە چی روودەدات ئەگەر لە گەڵ سەدام رێکبکەوێت. من زۆر بەجدی بە شام وت کە بیروۆکەیی رێکەوتن لە گەڵ سەدام بیروۆکەیی خرابە، بەتایبەت نابییت متمانە بەو دُنیاپییدانەوێی عێراق بکات کە نامیلێت هیچ کومونیسیتیک لە هەرێمی ئوتونومی کوردنشین هەبێت"^{٥١}.

لە ١٠ی ئادار تیلیگرامیکسی ساردم نارد بۆ شا و پێموت کردەوێکەانی پشترپاست ناکەم و پێموت کە گومانم لەو هەیه بگەیت بەو قازانجانەیی کە خۆت داناوێ پێیان بگەیت. بە "شا" م وت:

" سەبارەت بە کێشەیی کورد، شتیکی ئوتۆم نیە بە سەر ئەو بۆچونانەدا زیادیی بکەم کە لە کاتی دوایین دیدارە دووبەدووبەماندا پێموتی. روونە کە ئێوێ مافی خۆتانە بۆ بەرژوێ وەندی و لاتەکەتان بپار بەن. سیاسەتی ئێمە بەردەوام ئەوێیە کە پشتیوانی لە ئێران وەک دۆستیکیی نزیک و وەفاداری و یلایەتە یەکگرتوێکانی ئەمریکا بکەین. ئەلبەتە من بەپەرژوێشەوێ سەیری پەرەسەندنی پەيوەندیەکانی ئێران - عێراق و سیاسەتی عێراق لە ناوچەکەتان بە گشتی و سوڤیەت بە تاییەتی دەکەم"^{٥٢}.

کاربەدەستانی CIA لە بالۆیزخانەیی ئەمریکا لە تاران لەو بپارەیی شا بۆ رێکەوتن لە گەڵ سەدام توپە و خەمگین بوون بەلام هیللمز، بالۆیزیی ئەمریکا لە ئێران پێشوازی لەو بپارەیی شا کرد و رێکەوتنەکەیی ئێران و عێراقی بە هەنگاوێکی ئەرینی لە قەڵمدا چونکە لە روانگەیی ئەوێ رێکەوتنەکە دەبوێ هۆی سەقامگیربوونی ناوچە.

⁵¹ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster. 1999

⁵² تیلیگرام لە وەزارەتی دەرەوێ ئەمریکا بۆ بالۆیزخانەیی ئەمریکا لە تاران، ١٠ی ئاداری ١٩٧٥، نەینتی.

هیلمز پئیوابوو کیسینجیریش پیتشوازی له ریگهوتنهکهی شا و سهدام دهکات و چاوهروانی نهوهی دهکرد وهزارهتی دهرهوه له وهنگاوهی شا بۆ ئاساییکردنهوهی پهیوهندهیکانی ئیران و عیراق پیتشوازی بکات بهلام بهپهچهوانهوه هینیری کیسینجیر له بریارهکهی شا توپه بوو چونکه پئیباشتر بوو خهباتی کوردهکان دریزه بکیشیت بۆ نهوهی دهولتهتی عیراق به خۆیانهوه سهرقال بکن بهو نامانجه که دهولتهتی عیراق نهتوانیت کیشه بۆ ئیسرائیل درست بکات⁵³.

بهگویرهی بهلگهنامهیهکی به تهواوی نهینیی وهزارهتی دهرهوهی ئهمریکا، له کۆبوونهوهی نهنجومهنی ئاسایشی نهتهوهیی ئهمریکا له کۆشکی سپی له رۆژی 28 ئاداری 1975 که سهروک کومار، وهزیری بهرگری، سهروکی ستادی هیزه سهربازیه هاویهشهکانی ئهمریکا، وهزیری خهزینهداری و سهروکی CIA تئیدا بهشدار بوونه، هینیری کیسینجیر وتویهتی:

"من تهیبیدی نهو رهفتاره دلپهقه ناکهه که ئیران و عیراق به چارهنوسی کوردیان کرد بهلام باشی ریگهوتنهکهی ئیران و عیراق لهوهدا بوو که بارودۆخیکی خولقاند که عیراق ئیدی پئویستی به سؤفیهت نهما. من هیوادارم که سهرجهه ولاتانی عهرهبی له سؤفیهت دور بکهنهوه و له ئهمریکا نزیک ببنهوه."⁵⁴

به گویرهی بهلگهنامهیهکی نهینیی کۆشکی سپی، هینیری کیسینجیر له 17 کانوونی یهکهمی 1975 واتا 9 مانگ دواي نسکۆی شۆرشی ئهیلوول، له بالۆیزخانهی عیراق له فهرانسا لهگهڵ سهعدون ههمادی، وهزیری دهرهوهی عیراق و فلاح مههدی، بالۆیزی عیراق له فهرانسه کۆبوهتهوه. له کۆبوونهوهکهدا کیسینجیر به وهزیری دهرهوهی عیراق دهلیت:

"ئیمه و ئیوه چند ساله پهیوهنديمان پیکهوه نییه بهلام دهبی ههر له ئیستاوه ناکۆکیهکانمان چارهسر بکین و پهیوهنديمان پیکهوه ههبیته. ههمادی به

⁵³ Korn, David A. The Last Years of Mustafa Barzani, , *Middle East Quarterly*, June 1994

⁵⁴ -Source: Gerald R. Ford Presidential Library, Kissinger - Scowcroft West Wing Office Files, Memorandum of Conversations, national Security Council meeting, The White House Friday, March 28, 1975, top secret, sensitive.

کیسینجیر ده‌لێت بۆ ئەمریکا چەکی بە بزوتنه‌وه‌ی کورد له باکووری عێراق داوه؟. کیسینجیریش له وه‌لامدا ده‌لێت ئێمه وامانده‌زانی که ئیوه دارده‌ستی سوڤیه‌تن، که‌وابوو دژی ئه‌و سیاسه‌ته نه‌بووین که ئێران له ناوچه کوردنشینه‌کانی عێراق په‌رپه‌وی ده‌کرد به‌لام ئیستا که ئیوه و ئێران ناکۆکیه‌کانتان چاره‌سه‌ر کردوه، ئێمه هیچ هۆکارێک نابینین که درێژه به‌و سیاسه‌ته بدهین، ئیستا ئێمه به‌ شیوه‌یه‌کی مه‌عقولانه‌تر سه‌یری ئه‌و مه‌سه‌له‌یه ده‌که‌ین و به‌ دارده‌ستی "سوڤیه‌ت" تان نازانین.

"حه‌مادا" یش ده‌لێت ئێمه په‌یوه‌ندیمان له‌گه‌ڵ سوڤیه‌ت هه‌یه و چەک له سوڤیه‌ت ده‌که‌رین و له‌وانه‌یه سالی داهاتوو په‌یماننامه‌یه‌کی ئابووری له‌گه‌ڵ سوڤیه‌ت واژو بکه‌ین که‌وابوو ئه‌وه ده‌بێته هۆی ئه‌وه‌ی که ئیوه دیسان ده‌ستپه‌ردان له کاروباری عێراق بکه‌ن و پشتیوانی له بزوتنه‌وه‌ی کورد بکه‌ن بۆ دابه‌شکردنی عێراق چونکه کورده‌کان ده‌یانه‌وێت عێراق دابه‌ش بکه‌ن، ئێمه ولاتیکی بچووکی، ده‌بی ئاگامان له خۆمان بێت، چی زه‌مانه‌تیک هه‌یه که هه‌مان ره‌فتاری پیشوو دووپات نه‌که‌نه‌وه؟

کیسینجیر له وه‌لامدا ده‌لێت با رابردوو له‌بیر بکه‌ین، به‌رژه‌وه‌ندی ئێمه ئیستا له‌وه‌دا نیه پشتیوانی له کورده‌کان بکه‌ین. هه‌مادی له کۆتاییدا ده‌لێت دیسان دووپاتی ده‌که‌مه‌وه که ئه‌م کێشه‌ی کورده بۆ ئێمه زۆر گرنگه و مه‌سه‌له‌یه‌کی یه‌کلاییکه‌ره‌وه‌یه بۆ ئێمه. کیسینجیریش ده‌لێت سه‌باره‌ت به‌ کێشه‌ی کورد بێخه‌م بن، دانیای بن که نه ئیستا و نه له‌داهاتوودا ئێمه هیچ چالاکیه‌ک نه‌نجام ناده‌ین که دژی یه‌کپارچه‌یی خاکی عێراق بێت.^{٥٥}

^{٥٥} کۆشکی سه‌پی، یادداشتنامه‌ی گفتوگان، گفتوگۆی وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئەمریکا له‌گه‌ڵ وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق، چوارشه‌مه، ١٧ی کانوونی یه‌که‌می ١٩٧٥، کاتژمێر ١٢:٢٠ تا ١٨:١٢، بالۆیژخانه‌ی عێراق له پاریس، نه‌ینی.

بۆ ئەمەریکا لە بەرامبەر نەسکۆی شۆرشى كورد بۆدەنگ بوو؟

پاش رۆكەوتننامەى جەزایىر، ئەمەریكا هیچ بەرنامەىەكى نەبوو بۆ ئەوەى شا لە بریارەكەى پەشیمان بكاتەوہ یان یارمەتى كورد بدات چونكە پەيوەندى كورد و ئەمەریكا ھەر لە رۆژى یەكەمەوہ لە سەر پێداگرى یەكجار زۆرى شا لە سەر كىسىنجىر درست ببوو و ئەمەریكا چەند جار ئەو راستىەى بە رۆبەرايەتى كورد راگەياندبوو. ھەرەھا قازانجى رۆكەوتننامەى جەزایىر بۆ ئەمەریكا لەوہدا بوو كە عىراقى لە سۆفیهت دور دەخستەوہ و ئەوہش بۆ ئەمەریكا زۆر گرنگ بوو چونكە یەكێ لە ھۆكارە سەرەكیەكانى یارمەتیدانى ئەمەریكا بە بزووتنەوہى كورد ئەوہ بوو كە عىراق كەوتبوہ ژێر دەسەلاتى سۆفیهت و ببوو بە داردەستى سۆفیهت لە ناوچەدا.

كىسىنجىر لە وەلامى ئەو پرسیارە گرنگەدا كە پاش رۆكەوتنى ئىران و عىراق، بۆ ئەمەریكا دەستپۆردانى لە مەسەلەكەدا نەكرد و یارمەتى كوردى نەدا دەلێت:

"كاتێك كە خەباتى كورد ھەلۆەشاىوہ، جموجۆلە باوہكان دەستى پێكرد بۆ ئەوہى چۆن ئەو رەخنانە كە ھاتبوہ سەرمان كەم بكرێتەوہ. كۆلبى (سەرۆكى CIA) یەكەم كەس بوو كە وەدەنگ ھات. لە ۱۳ى ئادار كۆلبى داواكارىیەكى توپەى بارزانى بەكارھێنا بۆ ئەوہى ئەمەریكا راستەوخۆ یارمەتى بارزانى بدات. كۆلبى نووسىبووى بە ھۆى ئەوہى یارمەتییەكانى ئەمەریكا بە كوردەكان لەرێگای ئىرانەوہ جیبەجێ كراوہ، ئیستا كە خەباتى كورد ھەلۆەشاوہتەوہ، ھەرچەشەنە یارمەتیدانىكى راستەوخۆ بە كوردەكان ئىدى جىگای داكۆكى نییە. كۆلبى گومانى بە نىسبەت ئەوہ دەربەرپىبوو كە شا كە كۆتابى بە یارمەتیدانى بارزانى ھێناوہ بىوێت خۆى بكات بە قزچى قوربانى ئەمەریكا. كۆلبى لە سەر ئەوہ سوور بوو كە دەبێن داواكارى كوردەكان كاتێك كە من

له رۆژه لاتى ناوه پاست گه پامه وه تاوتوی بکریت. کۆلبی له رێگای زانیارییه ههواکریه کانییه وه که بۆی دههات زۆر باش دهیزانی که تا کاتی گه پانه وهی من له رۆژه لاتى ناوه پاست، تاوتویکردنی داواکاریه که ی کوردهکان زۆر درنگ ده که ویت. له گه ل ئه وه شدا کۆلبی پیشنیاری ئه وهی کردبوو که به هۆی ئه وهی کوردهکان ئه وهنده به ئیجساساته وه هه ل سوکه وت ده که ن و ده رک به بارو دۆخه که ناکه ن، CIA یارمه تیه که ی مانگی ئاداریان پیدات. ته نانه ت ئه ندامانی CIA له ناوچه ش (مه به سستی ئیترانه - وه رگێپ) له گه ل ئه م هه لۆیسته نابه جییه ی کۆلبی بوون. ئه ندامانی CIA تا ئه و کاته دزی ئه وه بوون که ئه مریکا له وه زیاتر یارمه تی کوردهکان بدات، لانیکه م دزی ئه و یارمه تیه بوون که کۆلبی بۆ کۆشکی سپی پیشنیاری کردبوو به لام کاتی که سهدام هێرشیکێ هه مه لایه نه ی کرده سه ر کوردهکان، نویته رانی CIA له ناوچه له ناکاو که وتنه زۆر کاریگه ری ئه و تراژیدیایه که له ده وره به ریاندا روویده دا.

کاتی که له سه فه ره که ی رۆژه لاتى ناوه پاست بووم ئه ندامانی CIA به رده وام داواکاری به پاپانه وهی رێبه رایه تی کوردیان ده نارد بۆم و کاتی که من وه لام نه دایه وه به دوای ئه ودا کۆمه لێک یادداشتی ناپه زایه تیان بۆ ناردم. ئه مه له کاتی که دا بوو که له سالی پیشتر له وه سه ره پای دزایه تیکردنه کانی CIA، له ئه نجامی گوشاره کانی مندا یارمه تیه کانی ئه مریکا به کوردهکان زیادى کردبوو. هۆکاری ئه وهی من وه لامی داواکاریه کانی کوردهکانم نه دایه وه ئه وه بوو که هیچ له ده ست نه دههات بیکه م و کارمه ندانی CIA (له ئیتران) زۆر باش ده یانزانی که ئیستا که سنووری ئیتران داخراوه، یارمه تیدانی کوردهکان به شیوه ی فریاگوزاری ئیمکانی نییه.⁶⁶

کیسینجیر هه روه ها ده رباره ی ئه وهی بۆ ئه مریکا داوای له شا نه کرد درێژه به یارمه تیدانی کورد بدات ده لیت:

⁶⁶ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster. 1999

"هه‌ندی له زه‌خه‌گره‌کانمان ده‌لێن بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ی کورده‌کان ده‌بویا هه‌په‌شه‌مان له‌ شا کردبایا که یارمه‌تیه‌کانی به‌ کورده‌کان نه‌چڕێنێت به‌لام چۆن ده‌مانتوانی پێداگری له‌ سه‌ر هاو‌په‌یمانێکی زۆر نزیکي خۆمان بکه‌ین شالاوێکی سه‌ریازی ده‌ستپێکات له‌ کاتی‌کدا که کۆنگرێسی ئەمریکا ئه‌و هاو‌په‌یمانانه‌ی ئەمریکای به‌ ته‌نیا هێشتبووه‌ که مه‌رگ به‌ سه‌ریانه‌وه‌ ده‌سو‌پایه‌وه‌؟

شا بپاری خۆی دابوو و ئێمه‌ هه‌لێنجانده‌نیکی گونجاومان نه‌بوو و هیچ ستراتیژییه‌کیشمان نه‌بوو بۆ ئه‌وه‌ی شا له‌ بپاره‌که‌ی په‌شیمان بکه‌ینه‌وه‌. له‌ روه‌ی مروفه‌ۆسته‌یه‌وه‌، کرده‌وه‌که‌ی شا بێ به‌زیانه‌ بوو و جیگای داکوکی نه‌بوو به‌لام له‌ روانگه‌ی ئاسایشی ئێرانه‌وه‌، بپاریکی ده‌رکپێکراو بوو هه‌رچه‌ند مروفی ده‌نێشانده‌. ته‌نیا ریگای رزگارکردنی کورده‌کان ئه‌وه‌بوو که ئێران به‌ ئاشکرا ده‌ستپه‌ردان له‌ کێشه‌که‌دا بکات و ئه‌وه‌ش ۳۶۰ میلیۆن دولاری ده‌ویست (هه‌روا که بارزانی له‌ ۱۹۷۴دا ئاماژه‌ی پێکردبوو). ئه‌وکاته ئەمریکا له‌ هیندوچین گه‌ری خوارده‌بوو و به‌ خه‌یالیشیدا نه‌ده‌هات بپه‌ر له‌ کردنه‌وه‌ی به‌ره‌یه‌کی دیکه‌ی شه‌پ بکاته‌وه‌ و به‌ به‌رچاوگرته‌نی ئه‌وه‌ی که کۆنگرێس دژی شتیکی وا هه‌لوێستی ده‌گرت ته‌نانه‌ت پشتیوانی سیاسی له‌ کوردیش جیگای شک و گومان بوو.⁵⁷

کيسینجیر له‌ کۆتاییدا ده‌رباره‌ی هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی خه‌باتی کورد ده‌لێت:

"قه‌یرانی کورد به‌ شتیه‌یه‌کی خه‌ماوی کۆتایی پێهات. تراژیدیای کورد زۆتر میژوو و جوگرافیا دروستی کردووه‌ به‌لام به‌هۆی جیاوازییه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کانی ئێمه‌ ئه‌م تراژیدییه‌ زۆتر بوو. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا سه‌ره‌پای گرنگیدان به‌ ئۆتۆنومی گه‌لان، هیچ په‌رۆشییه‌کی بۆ ئۆتۆنۆمی کورده‌کان نه‌بوو به‌لام ئیستا پاش تێپه‌رپه‌یونی ۲۰ سال، باوه‌رم به‌ کۆمه‌لێک ئالترناتیف هه‌یه‌ که ئه‌و کاته ئێمه

⁵⁷ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal* (New York: Simon and Schuster.)

نه مانگرتنه بهر. به لام بۆ خه لکی کورد که قوربانی هه می شه یی میژوون، ئەم قسه یه ی
من دهردنیکیان لێ دهوا ناکات. " ⁵⁸

⁵⁸ Henry A. Kissinger, "Tragedy of the Kurds," in *Years of Renewal*, New York: Simon and Schuster.)1999

بەرسپارىتى نىسكۆى شۆرشى كوردستان لە ئەستۆى كىيە؟

كۆمىتەى پايك كە كۆنگرېسى ئەمىرىكا بۇ لىكۆلېنەو دەربارەى شالۆه نەينىيەكانى ئەمىرىكا پىكېھېتەبوو، لە بەشى كۆتايى راپۆرتەكەى خۆيدا لە كانونى دووهمى ۱۹۷۶ ئەوەى پشترپاست كردهووە كە ئەو رەفتارە كە ئەمىرىكا لەگەل شۆرشى كورد كردهووەتى تەنەتە لە چوارچېوہى شالۆى نەينىشدا كارىكى زۆر خراب بوە^{۵۹}.

بە وتەى جۆرج لىسۆفېسكى رىككەوتەننامەى جەزايير كە ئەمىرىكا پىي رازى بوو، بۇ ناسيونالىستە كوردەكان جۆرىك يالتا بوو^{۶۰}. ئارتوور تۆرنير دەلېت رىككەوتەننامەى جەزايير كىتېبى وانەيەكە كە نىشان دەدات چۆن ولاتانى گەورە بۇ بەرژەوہەندى خۆيان خەلكى ھەژار دەكەن بە قورىانى^{۶۱}.

لەگەل ئەوہشدا نەبىت ئەمىرىكا بە ھۆى ئەو مەسەلەيە سەرزىش بكرىت. ھەندى كەس ئەم سىياسەتەى ئەمىرىكا بە خىانەت دەزانن بەلام ئەمىرىكا ھىچ ئىلتىزامىكى بەرامبەر بە كورد نەبووہ تا بلېين خىانەتەى لە كورد كردهووە، ئەمىرىكا ھىچ بەلېنىكى بە كورد

⁵⁹ -Pike Report, 19 janury 1976, republished in The village voice, New York, 23 february 1976.

^{۶۰} لە ۱۱ شوباتى ۱۹۴۵ كونفرانسىك لە يالتا بەرپۆەچوو كە سەرۆك وەزىرائى برىتانىا و سەرۆك كۆمارى سۆفېت و ئەمىرىكا تىيدا بەشداريان كرد و كۆمەلېك شەرتومەرجى گرانيان سەپاند بە سەر ئەو ولاتانەدا كە شەپى جىھانى دووميان دۆراندبوو، بەتايبەت ئالمانىا. مەبەستى نووسەر لىژە ئەوہيە كە پەيماننامەى جەزايير بە ھەمان شىوہى كونفرانسى يالتا كۆمەلېك ئاكامى زۆر خرابى بۇ كورد بەدواوہ بوو.

⁶¹ -Arthur Campbell Turner, "Kurdish Nationalism," in Ideology and Power in the Middle East: Studies in Honor of George Lenczowski, edited by Peter J. Chelkowski and Robert J. Pranger, (Durham: Duke University Press, 1988), p. 408.

نەدابوو، ئەمریکا ھەر لە دانیشتنی یەکەمدا لە تەمموزی ۱۹۷۲ زۆر راشکاوانە بە نوێنەرانى شۆپشى كوردستانی راگەیاندبوو كە ئەمریکا لە سەر داواکاری شا یارمەتى بزووتنەوهی كورد دەدات و پێداگری یەكجار زۆری ئەمریکا لە سەر نەینێپاریزی مەسەلەكە نیشانی دەدا كە ئەو پەيوەندییە پەيوەندییەکی كاتی و تاكتیکییە و ھەموو ئانوساتیک ئەگەری ئەو ھەبە ھەلبوھشیتهوھ. رێبەرایەتی شۆپشى كوردستان متمانەى بە شا نەبوو بەلام یارمەتیدانی ئەمریکای بە زەمانەتیکی ئەخلاقى بۆ شۆپشى كورد دەزانی و خۆی بۆ ئەگەری رێكەوتنى ئێران و عێراق و پەرپانی یارمەتیەکانی ئەمریکا و شا ئامادە نەکردبوو.^{۶۲}

لە راستیدا ھیچ كەس پێشبینی ئەو ھەبە نەدەکرد شا بەو شێوھە لەناكاو لەگەڵ سەدام رێككەوێت و بزووتنەوهی كورد ھەلبوھشیتهوھ. دژمنایەتی ئێران و عێراق و ئاستی یارمەتیەکانی شا بە شۆپشى كورد ئەو ھەبە نەبوو و پەيوەندییەكە ئەو ھەبە چووبوھ پێش كە نە رێبەرایەتی كورد، نە ئەمریکا، نە ئیسرائیل و نە ھیچ ولاتیکی دیکە پێشبینی ئەو ھەبە نەدەکرد شا لەگەڵ سەدام رێككەوێت. رێكەوتنى شا و سەدام، كاربەدەستانی ئەمریکا، ئیسرائیل و سەرچەم ولاتانی ناوچە، تەنانەت خۆدی كاربەدەستانی ئێرانیشی سەرسام كرد. ئەسەدوللا عەلەم، ھەزیرى دەربارى ئێران و یەكەم كاربەدەستی نزیك لە شا كاتیک كە ھەوالی رێكەوتنەكەى بیست سەری سوورما. بەلام لەگەڵ ئەو ھەبە كاربەدەستانی ئێران رێكەوتنى جەزاییریان بە سەرکەوتنى نیشتمانی و یەكێ لە سەرکەوتنە گەرەكەنى سیاسەتی دەروەھى ئێران لەقەڵەمدا.^{۶۳}

یەك مانگ پێش لە نەسكۆی شۆپشى كوردستان، ھینرێ كیسینجێر و بالۆیزی ئیسرائیل لە ئەمریکا گەڵاڵە یەكیان پەسەند كردبوو بۆ ئەو ھەبە ۲۴ ملیۆن دۆلار

^{۶۲} - دیمانەى ھەرگێڕ لەگەڵ دۆكتور مەحمود عوسمان، ۱ تشرینی دووھەمی (۲۰۱۱)، ھەولێر.

⁶³ The Diaries of Asadollah Alam, volume VI, edited by Alinaghi Alikhani, IBEX Publishers, Bethesda, Maryland, USA

یارمەتی کورد بەدەن بەلام ریکەوتنە لەناکاوەکە ی جەزاییر ھەموو پلانەکانی ئەمریکا و ئیسرائیلی تیکدا.

رێبەرایەتی کورد متمانەی بە شا نەبوو بەلام متمانەی بە ئەمریکا ھەبوو چونکە پێیوابوو کە ئەمریکا ولاتیکە لەو گەورەترە کە خیانت لە نەتەوێکی بچووک وەک کورد بکات. رێبەرایەتی شۆرشێ ئیلوول دەستپێکردانی ئەمریکا لە کێشەکان کوردی بە زەمانەتیکە ئەخلاق و سیاسی دەزانی بۆ ئەوێ ئەگەر ھات و رۆژیک شا ویستی پشتیان تیبکات، گەلی کورد نەبیت بە قوریانی تۆلەسەندنەوێ رژی می عێراق. ھەروەھا ھەم شا و ھەم میسر بەلێنیان بە کورد داوو کە ئەگەر بیت و رۆژی ئێران و عێراق ریکبکەون ئەو ریکەوتنە لە سەر حیسابی کورد نەبیت^{۶۴}. بەلام شا مروفیکە دەمدەمی مەزاج بوو، ئەمڕۆ قسەیکە دەکرد بەیانی لە قسەیکە پەشیمان دەبوو، کە سیش نەیدەتوانی پێبیلێت بۆچوونەکەت ھەلە یە.

ھیچ گومان لەو دا نە رێبەرایەتی شۆرشێ کورد ناگاداری ئەو بوو کە ئێران و عێراق دەیانەوێت ریکبکەون بەلام پێشبینی ئەوێ نەدەکرد کە ئەو ریکەوتنە بەزوانە جێبەجێ بیت و کتوپر ئێران پشت لە بزوتنەوێ کورد بکات. رێبەرایەتی شۆرشێ کوردستان زانیاری ئەوێ بە دەست گەیشتیوو کە شا لە جەزاییر لەگەڵ سەدام وتووێژ دەکات ھەربۆیە لە کۆتایی مانگی شوبات سەردانی ئێرانی کرد و داوای کرد لەگەڵ شا دیدار بکات بەلام شا وتبووی پاش گەرانی ھەم لە جەزاییر دەتانبینم، مەبەستی ئەو بوو کە نیکەران مەبن، من لەگەڵ عێراق ریکناکەوم. شا بە تەمای ئەو بوو لە جەزاییر لەگەڵ کاربەدەستانی عێراق وتووێژ بکات بەلام دڵنیا نەبوو لەگەڵ سەدام ریکبکەوێت چونکە قەد متمانەی بە سەدام نەبوو و ھەروا کە پاشان بە بالۆیزی ئەمریکای راگەیاندا یەکن لە ناخۆشتترین کاتەکانی ژبانی ئەو کاتە بوو کە بە وتە خۆی تروریستیک وەک سەدامی لەباوھش گرتوو.

لە دانیشتنی رۆژی یەکەم لە جەزاییر، شا و سەدام ریکنەکەوتن و شا نەبەویست درێژە بە گفتوگۆکانی لەگەڵ سەدام بەلام بومیدەنی سەرۆک کۆماری جەزاییر

^{۶۴} دیمانە ی وەرگێڕ لەگەڵ جیم ھۆگلەند، پاریس، ۱۰-ئەمۆزی ۲۰۱۲.

جاریکی دیکه هاته لای شا و پیداکری کرد و پیوت سهدام نامادهیه له گه‌لی ریکبکه‌ویت و له کۆتاییشدا ریکبکه‌وتن.⁶⁰ مه‌سه‌له‌ی شه‌تولعه‌ره‌ب بۆ شا مه‌سه‌له‌یه‌کی نیستراتژیک بوو و ده‌یه‌ویست به هه‌موو شیوه‌یه‌ک ئه‌و پوانه له عێراق وه‌ریگریت چونکه هه‌روا که به بالۆیزی ئەمریکای راگه‌یانده‌بوو ره‌زاخانی باوکی دوو هه‌له‌ی گه‌وره‌ی کردبوو که ئه‌و هه‌ردوو‌یانی قه‌ره‌بوو کردبووه‌وه (یه‌که‌م نیشتمانیکردنی نه‌وتی ئێران و دووه‌م وه‌رگریتی پوانی شه‌تولعه‌ره‌ب). هه‌روه‌ها شا (به‌و شیوه‌یه‌ که به بالۆیزی ئەمریکای وتوه) به‌و ئەنجامه‌ گه‌یشتبوو که ئەگه‌ر شه‌ری کورد و عێراق به‌رده‌وام بی‌ت ئەگه‌ری ئه‌وه‌ زۆره که ئێرانیش بکیشریته ناو شه‌په‌که و کیشی کورد بی‌ت به کیشیه‌کی نیونه‌ته‌وه‌یی.⁶¹ سهدام حوسه‌ینیش به‌و ئەنجامه‌ گه‌یشتبوو که ئەگه‌ر کۆتایی به‌ خه‌باتی کورد نه‌هینیت به‌وزوانه‌ رژیمی به‌عس ده‌پوخیت هه‌ر بۆیه مانگیک مۆله‌تی دا به‌ سوپای عێراق کۆتایی به‌ خه‌باتی کورد به‌ینیت و خۆیشی به‌ شای راگه‌یانده‌ بێ شه‌رت و مه‌رج ناماده‌یه له‌گه‌لی ریکبکه‌ویت بۆ ئه‌وه‌ی ئێران ئیدی یارمه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد نه‌دات.

پاش ریکه‌وتنه‌که‌ش، به‌رژه‌وه‌ندی ئەمریکا له‌وه‌دا نه‌بوو که یارمه‌تی کورد بدات. بارودۆخی نیونه‌ته‌وه‌یی ئەمریکا له‌و قۆناخه‌دا خراب بوو، ده‌وله‌ته‌ دارده‌سته‌که‌ی ئەمریکا له‌ فیه‌تنام شکستی هه‌ینابوو و به‌ وته‌ی خودی کیسینجیر به‌هاری ۱۹۷۵ خراپترین کات و سات بۆ هاوپه‌یمانه‌کانی ئەمریکا بوو. ناکوکیه‌کانی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، CIA و کۆنگرێس گه‌یشتبوه ئه‌وپه‌ری خۆی و هه‌موو ئەمانه‌ ده‌ستیدا به‌ ده‌ستی یه‌که‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا نه‌توانیت یارمه‌تی کورد بدات و له‌ ئەنجامدا بزوتنه‌وه‌ی کورد هه‌لبوه‌شیته‌وه‌.

⁶⁰ په‌یامی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا بۆ کونسولخانه‌ی ئەمریکا له‌ ئورشلیم، ۱۴ ئاداری ۱۹۷۵، نه‌یتی، به‌په‌له‌.

⁶¹ په‌یامی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا بۆ کونسولخانه‌ی ئەمریکا له‌ ئورشلیم، ۱۴ ئاداری، ۱۹۷۵، نه‌یتی، به‌په‌له‌.

بۆ تیگەشتن لەو ھەلسووکەوتەى ئەمریکا لەگەڵ بزوتنەوہى کورد لەو قۆناغەدا دەبێ
ئەو راستیەمان لەبەرچاوی بیت کە سیاسەتى دەرەوہى ئەمریکا لە پەيوەندى لەگەڵ
ئۆتۆنۆمى لە جیھانى سىیەم و لەوہ زیاتر لە پەيوەندى لەگەڵ بزوتنەوہ
سەریەخۆخوازەکان چەند لایەنتىکی ھەبە. ئەم لایەنانە لە ھەر دوو بواری سیاسى و
ئاکادىمىکدا ھەتا رادەپەسەى زۆر وەرپاست دەگەرێت. ھانس مورگینسۆ، ھینرى
کىسینجىر و رنالیستەکان چەخت لە سەر ئەو دەکەنەوہ کە روانگە زالەکانى ئەمریکا
بەنەیسەت سیاسەتەکانى جیھانى سىیەم، زۆر بە قازانجى جیھانى سىیەم نەبووہ و
زۆریەى جاران لەگەڵ دژایەتیکردنى بەرچاوى ئامانجى بزوتنەوہ ئازادىخوازە
نەتەوہیەکان بەرەوڕوو بووہتەوہ. سیاسەتى ئاشکرای ویلايەتە یەگگرتووەکانى
ئەمریکا ھەمیشە ئەوہ بووہ کە ئۆتۆنۆمى مافى گەلانى بندەستى جیھانە بەلام
بەھەرچال روون نییە ئەم مافە چ کەسانىک دەگەرێتەوہ. ئەم سیاسەتە قەد لە
خزمەت ئامانجى بزوتنەوہ رزگاربخوازەکاندا نەبووہ، بەلکۆ لە خزمەت بەرژووەندىیە
یەکلاییکەرەوہ نەتەوہیەکانى ئەمریکادا بووہ.

ئاکۆکى نیوان ویلايەتە یەگگرتووەکانى ئەمریکا و یەکیتى سۆڤیەت لە کاتى شەرى
سارد، وای لە ئەمریکا کرد سیاسەتیکى نەینى بەنەیسەت ھەموو بزوتنەوہ
نەتەوہیەکانى جیھانى سىیەم و بەتایبەت بەنەیسەت پشٹیوانیکردن لە ئۆتۆنۆمى
کوردەکانى عىراق بگەرێتە بەر. ئۆپەراسیونى نیمچە سەربازى نەینى زۆریەى جاران
پۆیستى بە شەپگەلى شاراوہ و درێژخایەن ھەبە. لەم شەپانەدا دابىنکردنى چەک و
تەقەمەنى و ھەروہا دابىنکردنى یارمەتى پۆیست بۆ راپەریوہکان لە ئەستۆى ویلايەتە
یەگگرتووەکانى ئەمریکایە. لەم ئۆپەراسیونانەدا ئەمریکا وەک نوینەرى خۆى سەبرى
راپەریوہکان دەکات و بەم شێوہیە ئەمریکا لە دەستپۆردانى راستەوخۆ لە کیشەکەدا
کە پۆیستى بە بەھایەکى گرانتر ھەبە، دوروى دەکات. ویلايەتە یەگگرتووەکانى
ئەمریکا لە ئەستۆیەتى پشٹیوانى لە ھاوپیەمانان و دۆستەکانى بکات و ئەم ئەرکە
پۆیستى بە ئۆپەراسیونى نەینى بۆ رزگارکردنى دۆستان لە کیشە ناوچەى و
نیونەتەوہیەکان دەکات. لەم شالوانەدا خیرایى و نەینپارێزى، ھۆکارىکی

یەکلاییه کەرەویە بۆ سەرکەوتن لە هەلومەرجە هەستیارەکاندا، کەوابوو CIA دەبێ
پێش لە هەموو شتێک رێگەپێدراو بێت ئەم مەسەلەیه لە خەلک بشاریتەوه . ئەم
جۆرە دەستیوەردانانە لە خزمەت بەهێزترکردنی سیاسەتی رنالیستی دەرەوی
ئەمریکادایە . راگرتنی هاوسەنگی دەسەلات، بیری یەکەم و مەرجی سەرەکی ئەم
سیاسەتەیه .⁶⁷

67 Meho, Lokman I. The Kurdish Question in U.S. Foreign Policy: A Documentary Sourcebook. Westport, CT: Praeger Publishers, 2004.

پاش نسکۆی شوپرش، ئەمریکا چۆن له گەڵ ریبه رایه تی بزووتنه وهی کورد هه ل سوکه وتی کرد؟

دوابه دوای نسکۆی شوپرش کوردستان، په یوه ندییه کانی کورد و ئەمریکا به ته واوی پچرا. له گەڵ ئەوه شدا مه لا مسته فا بارزانی تا دوایین ساته کانی ژیا نی دهستی له هه وله کانی نه کیشا بۆ ئەوهی سهرنجی کاربه دهستانی ئەمریکا به ره ولای کیشهی کورد رابکیشیت.

مه لا مسته فا بارزانی مانگی ئابی ۱۹۷۵ بۆ ته داوی پزشکی و خستنه پوی کیشهی کورد سهردانی ئەمریکای کرد. بارزانی ده یه ویست له ریکای کۆمه لیک له ئەندامانی ده ستپۆیشته وی کۆنگرێس که دۆستی کورد بوون، به تاییهت سناتۆر هینری جه کسۆن و جۆرج مینی، سه رۆکی AFL-CIO مه سه له ی کورد بخاته پوو. بارزانی هه روه ها هیوادار بوو که بتوانی له گەڵ هینری کیسینجیر دیدار بکات به لام هه م شا و هه م کیسینجیر نه یانه ویست له وه زیاتر خۆیان به کیشهی کورده وه سه رقāl بکه ن و زۆریش نیگه رانی ئەوه بوون که ریبه رایه تی کورد ورده کاربه کانی په یوه ندی کورد و بزووتنه وهی کورد و یارمه تییه کانی ئەمریکا به شوپرش کورد ئاشکرا بکات، هه ر بۆیه شا کارمه ندیکێ SAWAK ی له تاران له گەڵ مه لا مسته فا نارد بۆ ئەوهی له ئەمریکا چاودیری به سه ر هاتوچۆکانی مه لا مسته فا و هاوپیکانی بکات. هه ر له سه ره تای گه یشتن به ئەمریکاش کاربه دهستانی CIA جموجۆله کانی بارزانیان خسته ژیر

چاودیری و له هه‌موو شوپننیک له‌گه‌لی بوون و ته‌نانه‌ت ده‌زگای به‌دزی گوینگرتنیان له شوینی ژبانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی دانابوو.⁶⁸

پاش‌گه‌یشتن به‌ئه‌مریکا وه‌کوو یه‌که‌مین هه‌ول مه‌لا مسته‌فا بارزانی چه‌ند جار داوای کرد له‌گه‌ل هینری کیسینجیر، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا دیدار بکات به‌لام کیسینجیر قبوولی نه‌کرد و سه‌ره‌نجام داوای پینداگریه‌کی زۆر، مانگی تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۵ جیگره‌که‌ی خۆی واتا "جو‌زیف سیسکو"ی نارد له‌گه‌ل مه‌لا مسته‌فا دیدار بکات. سیسکو به‌شو چوو ته‌ شوینی ژبانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی و له‌وی له‌گه‌لی دیداری کردوه. مه‌لا مسته‌فا به‌توندی له‌گه‌ل سیسکو قسه‌ی کردوه و ناره‌زایه‌تی خۆی به‌نیسه‌ت شیوه‌ی ره‌فتاری ده‌وله‌تی ئه‌مریکا ده‌ربه‌ریوه. مه‌لا مسته‌فا هه‌روه‌ها به‌سیسکزی وتوه قه‌د متمانه‌ی به‌شا نه‌بوه به‌لام پینوانه‌بوه که ئه‌مریکا وا به‌بزووته‌وه‌ی کورد بکات. سیسکۆش له‌وه‌لامدا وتویه‌تی ده‌وله‌تی ئه‌مریکا ته‌نها له‌سه‌ر داواکاری شا یارمه‌تی کورده‌کانی داوه و ئیستاش به‌داوای شا کۆتایی به‌و یارمه‌تیانه‌ هیناوه. سیسکو هه‌روه‌ها جه‌ختی له‌سه‌ر ئه‌وه کردوه ته‌وه که ئه‌مریکا هیچ ده‌ستیکی له‌ریکه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زاییردا نه‌بوه. له‌کۆتایی دیداره‌که‌دا سیسکو به‌لینتی هیچ یارمه‌تی‌ه‌کی به‌بارزانی نه‌داوه به‌لام وتویه‌تی داواکاریه‌کانی ده‌که‌یه‌نیتته ده‌ستی کیسینجیری وه‌زیری ده‌ره‌وه.⁶⁹

مه‌لا مسته‌فا له‌کۆتایی مانگی تشرینی دووه‌می ۱۹۷۵ له‌ئه‌نجامی گوشاری CIA و پینداگری شا و سه‌ره‌پای خواستی خۆی گه‌راپه‌وه بۆ ئیران و پاش ماوه‌یه‌ک داوای کرد بۆ دریزه‌دان به‌ته‌داوای پزشکی بگه‌رپته‌وه بۆ ئه‌مریکا به‌لام نه‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا و نه‌شا نه‌یانه‌ویست مه‌لا مسته‌فا بگه‌رپته‌وه بۆ ئه‌مریکا. دواتر له‌مانگی حوزه‌یرانی ۱۹۷۶ له‌ئه‌نجامی گوشاریکی زۆری محمد دۆسکی له‌سه‌ر وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا، فیزای هاتنه‌وه بۆ ئه‌مریکا درا به‌بارزانی. محمد دۆسکی

⁶⁸ - A. Korn, David, The Last Years of Mustafa Barzani, , *Middle East Quarterly*, June 1994.

⁶⁹ - A. Korn, David, The Last Years of Mustafa Barzani, , *Middle East Quarterly*, June 1994.

هه‌په‌شه‌ی له سیدنی سوڤیر، جیگری وه‌زیری دهره‌وه بۆ کاروباری رۆژه‌لاتی ناوه‌راست کردبوو ئە‌گەر رینگه به بارزانی نه‌دهن بۆ ته‌داوی پزشکی بگه‌رێته‌وه بۆ ئە‌مریکا، چیرۆکی خیانه‌ته‌کانی ئە‌مریکا به بزوتنه‌وه‌ی کورد ده‌دات به راگه‌یاندنه گشتیه‌کان. وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئە‌مریکا قبوڵی کردوه به‌لام به مه‌رجیک که سه‌رحه‌م تیچونه ماده‌یه‌کانی مانه‌وه‌ی بارزانی له ئە‌مریکا له ئە‌ستوی خودی بارزانی بیت و بارزانی به هیچ شیوه‌یه‌ک له‌گه‌ڵ راگه‌یاندنه گشتیه‌کان قسه نه‌کات و راگه‌یاندنه‌نامه‌ی سیاسیش دهرنه‌کات و چالاکی سیاسی ئە‌نجام نه‌دات. ئە‌مجاره‌ش پاش ماوه‌یه‌ک CIA و SAWAK هه‌ولیا‌ندا قه‌ناعه‌ت به بارزانی بینن بگه‌رێته‌وه بۆ ئێران به‌لام بارزانی به هیچ شیوه‌یه‌ک قبوڵی نه‌کرد. سه‌ره‌نجام گوشاره‌کانی ده‌وله‌تی ئە‌مریکا و شا له سه‌ر بارزانی بۆ به‌جیه‌یتشتنی ئە‌مریکا که‌م بوه‌وه به‌لام وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئە‌مریکا وه‌کوو پتیویست هاوکاری هاتن و چوینی بارزانی بۆ دهره‌وه‌ی ئە‌مریکا نه‌ده‌کرد و CIA ش په‌یوه‌ندیه‌کانی بارزانی به توندی خسته‌بوه‌وه ژیر چادیری و نه‌یده‌هیشته‌ بارزانی به ئازادی له‌گه‌ڵ راگه‌یاندنه گشتیه‌کان قسه بکات.⁷⁰

هاوکات له به‌ره‌به‌ری ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی ئە‌مریکا و عێراق، گوشاره‌کانی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئە‌مریکا له به‌غداد له سه‌ر وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ په‌ره‌یسه‌ند بۆ ئە‌وه‌ی پێش له چالاکیه‌کانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی بگرت و ته‌نانه‌ت ئە‌و بیروکێه‌ی خسته‌پوو که ئە‌گەر ده‌وله‌تی عێراق پێداگری بکات، ده‌وله‌تی ئە‌مریکا مه‌سه‌له‌ی ته‌سلیم‌کردنه‌وه‌ی بارزانی به عێراق تاوتوێ بکات. به‌لام سه‌ره‌پای هه‌موو گوشاره‌کانی وه‌زاره‌تی دهره‌وی ئە‌مریکا و CIA، مه‌لا مسته‌فا بارزانی سه‌ره‌پای جیگیره‌بوونی بارودۆخی ته‌ندرتی هه‌ولی زۆری دا بۆ ئە‌وه‌ی سه‌رنجی ئە‌ندامانی کۆنگرێس به‌ره‌ولای بارودۆخی دژواری کورد رابکێشیت و له‌گه‌ڵ سیناتۆر جه‌کسون، سیناتۆر پرۆکزامییر، جو‌رج مینی و کۆنگرێسمه‌ن ستیفان سولارز

⁷⁰ - A. Korn· David· The Last Years of Mustafa Barzani, , *Middle East Quarterly*, June 1994.

دیداری کرد و سهره‌نجام له ژێر گوشاری ژماره‌یه‌ک له ئەندامانی کۆنگرێس، دەوڵەتی ئەمریکا مافی پەنابەری دا بە ژماره‌یه‌کی بەرچاو له ئاواره کوردەکانی عێراق.

له بەهاری ۱۹۷۷ رۆبێرتا کۆهین، بەرپووبەری کۆمەڵەی نێونه‌تەوه‌یی مافی مرۆف (که به‌هێزترین و ناسراوترین رێکخراوی داکۆکی له مافی مرۆف له ئەمریکا بوو) مه‌لا مسته‌فا بارزانی بانگه‌یشت کرد له ئوفیسه‌که‌ی خۆی له نیویۆرک سه‌ردانی بکات.

بارزانی چیرۆکی هه‌لسوکه‌وتی ئەمریکا له‌گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌ی کورد و گوشاره‌کانی ئەمریکا له سه‌ر خۆی و هاوڕێیانی له ئەمریکا و سنووردارکردنی مافی ئازادی راده‌ریپینی خۆی له لایه‌ن ئەمریکاه‌وه‌ گێڕایه‌وه‌ بۆ کۆهین. کۆهین له‌و ره‌فتاره‌ی ئەمریکا زۆر توپه‌ بوو و ده‌ستبه‌جێ که‌وته‌ هه‌ول‌دان و ژماره‌یه‌ک له رۆژنامه‌نوسانی هێنایه‌ نوسینگه‌که‌ی بۆ ئەوه‌ی له‌گه‌ڵ بارزانی دیمانه‌ بکه‌ن. دوايه‌ داوی بلۆبۆونه‌وه‌ی ئەو راپۆرتانه، شه‌پۆلی شه‌رمه‌زارکردنی سیاسه‌تی ئەمریکا سه‌باره‌ت به‌ بزوتنه‌وه‌ی کورد، به‌تایبه‌ت هه‌لسوکه‌وتی هینرێ کيسینجیر ده‌ستی پێکرد و له به‌رامبه‌ریشدا وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا ناڕه‌زایه‌تی خۆی به‌ نیه‌سه‌ت ئەو هه‌لمه‌ته‌ی بارزانی و رۆبێرتا کۆهین، ده‌ریپێ به‌لام به‌هه‌رحال ئیداره‌ی ئەمریکا گۆرابوو و هینرێ کيسینجیر ئیدی وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ نه‌بوو.^{۷۱}

باروڤۆخی ته‌ندره‌ستی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له مانگی شوباتی ۱۹۷۹ رووی له خراپی کرد. بارزانی به‌ هاوڕێکانی وتبوو ده‌یه‌وێت له کوردستان بمریت. هاوڕێیانی بارزانی که‌وته‌ هه‌ول بۆ ئەوه‌ی بیگه‌رپێننه‌وه‌ بۆ کوردستانی ئێران به‌لام به‌هۆی ئەوه‌ی باروڤۆخی ته‌ندره‌ستی بارزانی جیگیر نه‌بوو، کومپانیه‌ فڕۆکه‌وانیه‌که‌ که‌ بلیتی سه‌فه‌ری بۆ بارزانی دابین کردبوو داوای کردبوو که‌ پسه‌ولی ئوکسیژن بۆ بارزانی دابین بکریت و ئەو رێوشوێنه‌ پزشکيه‌ش چه‌ند رۆژ کاتی ده‌ویست، هه‌ریۆیه‌ سه‌فه‌ره‌که‌ی بارزانی دوا که‌وت. پاشان بارزانی گوازیه‌وه‌ بۆ نه‌خۆشخانه‌ی جۆرج واشینگتون و پاشنیوه‌پۆی رۆژی ۱ی ئاداری ۱۹۷۹ کۆچی داوی کرد و ته‌رمه‌که‌ی گوازیه‌وه‌ بۆ

⁷¹ - A. Korn & David, The Last Years of Mustafa Barzani, *Middle East Quarterly*, June 1994.

ئىران (چەند رۆژ پاش رووخانى رژىمى شا) و رۆژى ۵ى ئادار لە نيو ئاپوپاىەكى
رۆژى خەلكدا لە شارى شنۆ لە كوردستانى ئىران بە خاک سپىردرا.^{۷۲}
كۆنگرېسەن پرۆكزماير، لە دانىشتنى ئەنجومەنى نوپنەران لە ۷ى ئادارى ۱۹۷۹
دەلەت:

" دەمەوێت نامازە بە كۆچى دواى ژنەرآل مستەفا بارزانى بكم كه بە ماوهى ۴۰
سال بۆ ئازادى گەلەكەى خەباتى كرد. سەئ سال پېش جارنكيان ژنەرآل بارزانى
داواى كرد لە نووسىنگە كەمدا بمىنەت. بارزانى بە نەرمى و راشكاوانە قسەى دەكرد
و دەيگوت يەكئ لە گەورەترين بىن هيواييهكانى ژيانى ئەو كاتە بووه كه سياسەتى
ئەمرىكا لە لاين كىسینجېر، وهزيرى دەرەوهى ئەمرىكا كۆپاوه و بووته هوى
سەركوتى خویناوى راپەرینهكەى دژى دەولەتى عێراق. بارزانى داواى يارمەتى بۆ
ئاواری كوردەكان كرد و پاشان رویشت.

بەرپز سەرۆكى ئەنجومەن، داستانى دەورى وىلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمرىكا لە
راپەرنى كورد، داستانىكى ناخۆشە و يەكئ لە خراپترين نمونە ژۆپلۆتىكىيەكان و
كايە سياسىيەكانى نۆوان حكومەتەكان و نەتەوهكانە. كاتئ كه بە قازانجى وىلايەتە
يەكگرتووهكانى ئەمرىكا بوو، ئیمە يارمەتیمان بە راپەرنى كورد دا و كاتئ كه
وهزيرى دەرەوه، كىسینجېر هەستى بەوه كرد دەبىن هاوپەيمانىيەك لەگەل شای ئىران
مۆر بكات (كه رۆژ لە دواى رۆژ رۆرتەر نىگەرانى سنوورەكانى رۆژئاواى ولاتەكەى
دەبوو)، وىلايەتە يەكگرتووهكان لە ناکاو يارمەتییەكانى پچراند. خەلكى كورد دەورى
"سەريان" يان لەم كايەى شەترەنجەدا گێرا. كاتئ كه وهزيرى دەرەوه، كىسینجېر
دەلەت "ناھتەلەت نىگەرانى بۆ مافى مروف بە سەر سياسەتى وىلايەتە يەكگرتووهكانى
ئەمرىكادا زال بێت"، دەبىن بىر لە خەلكى كورد بكاتەوه كه چارەكە سەدەيەك

^{۷۲} - پاش ئازادى كوردستانى عێراق، لە ۶ى تشرینی يەكەمى ۱۹۹۳ تەرمى مەلا مستەفا بارزانى
لەگەل تەرمى ئىدرىس بارزانى گوازيابووه بۆ گوندى بارزان و لەوێ بە خاک سپىردرا. وهركێر

خه باتیان کردووہ بۆ سەریه خۆییەک که سەرەتا ئەنجامیکی باشی بۆ وینا دەکرا بەلام
له ناکامی ریکەوتنیکی دیپلۆماتیکی خێرا له پشت پەردەوه خنکێندرا.^{۷۳}

⁷³ - National archives, records, (Senate), March 7, 1979 , pp. 4133-34], THE DEATH OF GEN. MUSTAFA BARZANI.

ئەم بەلگە نامانە چىمان پىدە ئىت؟

ھېچ گومان لەو ەدا نىە كە شۆپشى ئەيلوول يەكئ لە قۇناخە ھەرە گرنگ و كارىگەرەكانى مېژووى ھاوچەرخى كوردستان پىكدەھىننىت بەلام سەرچاوى سەربەخۆ و بئ لايەن دەربارەى رەھەندە ناوخۆى و نىونەتەوہىيەكانى ئەو شۆپشە مەزنىە لە نىو كىتپخانەى كوردى كەمە . ھەموومان ئاگادارى ئەوہىن كە ئەمريكا لەگەل شۆپشى ئەيلوول لە پەيوەندىدا بووہ و يارمەتيداوہ بەلام نازانىن ئەو پەيوەندىە چۆن دەستپىكردوہ و چۆن كۆتايىپپەھاتووہ . ئەم كىتپبە ئەو بۆشايىبە پەر دەكاتوہ چونكە بەلگە نامەكان تىپوانىن و سىياسەتى دەولەتى عىراق، ولاتانى ناوچە و بەتايىبەت ئەمريكا سەبارەت بە گەلى كورد، بزوتنەوہى نەتەوہىى كورد و رىبەرايەتى شۆپشى كوردمان بە روونى پىننىشان دەدات و گەلى لە ھاوكىشە شاراوہ ناوخۆى، ناوچەى و نىونەتەوہىەكانى شۆپشى ئەيلوولمان بۆ ئاشكرا دەكات . ئەم بەلگە نامە زۆر بە روونى دەرىدەخات پەيوەندى كورد و ئەمريكا لە سەردەمى شۆپشى ئەيلوول چۆن بوہ و ئەوان چۆن سەيرى شۆپشيان كردوہ و مەبەستيان لە پەيوەندىەكەيان لەگەل شۆپش چى بووہ .

خويئەر پاش خويئندەوہى ئەم بەلگە نامانە بۆى دەردەكەوئت كە شۆپشى ئەيلوول يەكئ لە گەورەترىن بزوتنەوہ رزگارىە نىشتەمانىەكانى جىهان بوہ و جگە لەوہى كە بەتەواوى ولاتى عىراقى بە خۆىەوہ سەرقال كردوہ و ھەموو پەيوەندىە سىياسى و نىونەتەوہىەكانى دەولەتى عىراقى خستوہتە ژىر تەوژمى خۆى، يەكئ لە كارىگەرترىن شۆپشەكان لە ئاستى ناوچە و جىھانىشدا بوہ و كارى كردوہتە سەر ھاوكىشەكانى ناوچە و كۆمەلگەى نىونەتەوہىى . ئەوہ شتىكى كەم نىە كە شۆپشى نەتەوہىەكى

بندهست، گه مارۆدراو و بێ دهرهفت لهو هه لومه رجه دژوار و ههستياره دا بتوانن
جنگای خۆی له نێو هاوکی شه ناوچه یی و نێونه ته وه ییه کاندای بکاته وه و نوینه رانی ئه و
شۆر شه بتوانن له گه ل پایه به رزترین کاربه ده ستانی ئه مریکا دابنیشن و یارمه تیان
لیوه ریکرن و له مملانی ناوچه یی و نێونه ته وه ییه کان بۆ به ره وه پیشبردنی دۆزی کورد
که لک وه ریکرن.

په یوه ندییه کانی کورد و ئه مریکا له قوناخی ۱۹۷۲-۷۵ هه رچه ند که لاپه ره یه کی
ناخۆشی میژوی دیپلوماسی کورد پیکده هینیت و بوو به نموونه ی مامه له ی خرابی
زله یزیک له گه ل نه ته وه یه کی بندهست، به لام له گه ل ئه وه شدا کۆمه لیک ئه نجامی بۆ
کورد به دواوه بوو. له و قوناخه دا بۆ یه که مجار کیشه کوردی عیراق بوو به ئه جیندای
سه رۆک کۆمار، وه زیری دهره وه ی ئه مریکا و به رپرسی CIA و نوینه رانی بزوتنه وه ی
کورد توانیان له گه ل کاربه ده ستانی پایه به رزی ئه مریکا دابنیشن و به شیوه ی
دیپلوماسیانه داواکاریه کانیا ن بخره یو و چۆنیه تی مامه له کردن و هه ل سوکه وت له گه ل
زله یزی جیهان ته جروبه بکن. که وابوو په یوه ندییه کانی کورد و ئه مریکا له قوناخی
۱۹۷۲-۷۵ بوو به وانیه ک بۆ ئه وه ی ریه رایه تی کورد له قوناخه کانی دواتردا به
شیوه یه کی واقعبیناته تر له گه ل ئه مریکا هه ل سوکه وت بکات.

ئه م به لگه نامانه دهریده خات که بزوتنه وه ی رزگاریخوازی کوردستان خاوه ن
که سایه تیگه لیکێ شاره زا، بلیمه ت و لیها توو بوه و ریه رایه تی ئه و شۆر شه له هه یچ
هه ولێک بۆ به ره وه پیشبردنی دۆزی نه ته وه ی کورد له ئاستی نێونه ته وه ییدا درێفی
نه کردوه و سه رجه م چین و توێژه کانی کۆمه لگای کوردستان (نه ته نها له عیراق
به لکوو له پارچه کانی دیکه ی کوردستانیش) پشتیوانیا ن له و شۆر شه کردوه و به
شۆر شی خۆیا ن زانیوه .

دەربارەى چۆنەتى كۆكردنەو و وەرگىپرانى بەلگەنامەكان

لە كۆتايى سالى ۲۰۱۱ سەردانى ئارشىفخانەى نىشتمانى ئەمريكام لە واشىنگتون كورد و كۆمەلەك بەلگەنامەى نەينى ئەمريكام دەربارەى كىشەى كورد، بەتايىبەت كوردستانى عىراق دۆزىبەو. دەستبەجى دەستم كورد بە وەرگىپرانى ئەو بەلگەنامانەى كە دەربارەى شۆرشى ئەيلوول بوون و بەم شۆرەى كە دەيبىن خستە بەر دەستى خوينەران.

وەرگىپرانى بەلگەنامە زۆر لە وەرگىپرانى دەقى ئاسايى زەحمەتترە چونكە زانىارەكانى نيو بەلگەنامە لە نيوان دوو كەسدا ئالوگور دەكرىت كە خويان باش ئاگادارى بابەتەكەن بەلام هەموو شتەكان بە راشكاوى باس نەكەن. ئەزموونى پىشترم لەگەل وەرگىپرانى بەلگەنامە نەينىبەكانى ئەمريكا^{۷۴} زۆر يارمەتيدام بۆ ئەوئەى لە كۆمەلەك لە زانىارىبە باسنەكراوكانى ئەم بەلگەنامانە تىبگەم و بە زمانىكى سادە و كوردیانە بەلگەنامەكان وەرگىپران بەكم.

وتارىكى سىياسەتمەدار و دىپلوماتىكى ئەمريكايىشم وەرگىپران كوردە و بە سەر كىتەبەكەدا زىادم كوردە. ئەم وتارە باشتىن سەرچاوەى بۆ زانىنى وردەكارەكانى

^{۷۴} كورد و كوردستان لە بەلگەنامە نەينىبەكانى وىلايەتە يەكگرتووكانى ئەمريكادا، دوو بەرگ، بەرگى يەكەم (كوردستانى عىراق- ۸۵۰ لاپەرە) بەرگى دووهم (كوردستانى ئىران و توركىيە- ۷۵۰ لاپەرە)، ئامادەكردنى لوقمان محو، وەرگىپران لە ئىنگلىزىبەو وىرا رحمانى، دەزگای چاپ و بلاوكردنەوئەى زۆرەلات، هەولتير، ۲۰۰۹.

ژبانی مهلا مستهفا بارزانی له ئەمریکا. وتاریکی زۆر تیرۆتەسەله و بێلایەنانه
نوسراوه.

له گەڵ زۆریه‌ی ئەو که‌سانه‌ی که‌ ناویان له‌ به‌لگه‌نامه‌کاندا هاتوه‌ (به‌ کورد و
ئه‌مریکایه‌وه) دیمانه‌م کردوه‌ بۆ ئەوه‌ی بیروپرای ئەوانیش وه‌ریگرم بۆ ئەوه‌ی
راستییه‌کان زیاتر ده‌ریکه‌وێت. هه‌روه‌ها سه‌یری سه‌رچاوه‌ په‌یوه‌ندیاره‌ فارسی و
ئینگلیزییه‌کانم کردوه‌ بۆ ئەوه‌ی له‌ گەڵ ناوه‌رۆکی به‌لگه‌نامه‌کان به‌راوردیان بکه‌م.

له‌ په‌راویزی به‌لگه‌نامه‌کاندا ئاماژه‌م به‌ هه‌ندێ زانیاری په‌یوه‌ندیار به‌ ناوه‌رۆکی
به‌لگه‌نامه‌کان کردوه‌ که‌ له‌وانه‌یه‌ بۆ تیگه‌یشتنی زیاتر له‌ مه‌سه‌له‌که‌ یارمه‌تی خوێنه‌ر
بدات. هه‌روه‌ها هه‌ولمه‌داوه‌ له‌ په‌راویزه‌کاندا کورته‌یه‌ک له‌ ناوه‌رۆکی ئەو به‌لگه‌نامه‌نه
بخه‌مه‌پوو که‌ په‌یوه‌ندیان به‌ بابته‌ی به‌لگه‌نامه‌ سه‌ره‌کیه‌که‌وه‌ هه‌یه‌. هه‌ندێ
به‌لگه‌نامه‌شم وه‌رگێران نه‌کردوه‌ که‌ شتیکی نوێیان تیدا نه‌بوه‌ و ناوه‌رۆکه‌که‌یان
دووپاتکرده‌وه‌ی بابته‌ی به‌لگه‌نامه‌کانی دیکه‌ بوه‌ (به‌تایبه‌ت ئەو به‌لگه‌نامه‌نه‌ که‌ باسی
بارودۆخی ئاواره‌کانیان له‌ ئێران کردوه‌).

له‌ هه‌ندێ له‌ به‌لگه‌نامه‌کاندا، به‌تایبه‌ت ئەوانه‌ی ساڵی ۱۹۷۲ ناوی که‌سایه‌تییه‌کان و
کۆمه‌ڵێک مه‌سه‌له‌ی زۆر نه‌یانی و تاییه‌ت به‌هۆی هه‌ستیاریبونی بابته‌که‌ له‌لایه‌ن
په‌سپۆرانی ئارشیفخانه‌ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکاه‌ ره‌ش کراوه‌ته‌وه‌ و ئەگه‌ر
وه‌رگێر له‌ شوێنیکدا ناوی که‌سایه‌تییه‌کان یا ناوه‌رۆکی بابته‌ ره‌شکراوه‌که‌ی زانییته‌ت
له‌ په‌راویزدا ئاماژه‌ی پیکردوه‌. ئەوه‌شمان له‌ بیر بیته‌ که‌ به‌ هه‌مان شێوه‌ که‌
ئه‌مریکا پاش تێپه‌رپوونی نزیکه‌ی ۴۰ ساڵ هه‌شتا ناوه‌رۆکی هه‌ندێ له‌ به‌لگه‌نامه‌کان
به‌ هۆی مه‌سه‌له‌ی به‌رژه‌وه‌ندی نه‌ته‌وه‌یی خۆی ره‌ش ده‌کاته‌وه‌، ئێمه‌ش ده‌بێ له
هه‌موو لێکۆڵینه‌وه‌ و نووسینی‌دا به‌رژه‌وه‌ندی نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیمان له‌ به‌رچاو بیته‌
و شتیکی بلۆ نه‌که‌ینه‌وه‌ (هه‌رچه‌ند له‌وانه‌یه‌ راستیش بیته‌) که‌ خه‌سار له‌ ئاسایشی
نه‌ته‌وه‌یی و به‌رژه‌وه‌ندی نیشتمانیمان بدات. که‌ وابوو له‌وانه‌یه‌ هه‌موو به‌لگه‌نامه‌یه‌ک
بۆ بلۆکرده‌نه‌وه‌ نه‌بیته‌ هه‌رچه‌ند که‌ له‌وانه‌یه‌ ماوه‌یه‌کی زۆری به‌سه‌ردا تێپه‌رپوو بیته‌ و
بوویته‌ به‌ به‌شیک له‌ میژووش.

راسته ئەمه بەلگەنامە یە بەلام مەرج نییە هەرچی وتبیت راست و درست بیت.
بەلگەنامە هەلەشی تێدایە و روانگە و حەزی شەخسی و بەرزەوهندی نەتەوایی و
نیشتمانی کاری لەسەر دەکات و بەتایبەت ئەو شتانەی کە لە زمانی کەسانی دیکەو
باس دەکۆن لەوانە یە وەک خۆی وانەبن. لەگەڵ ئەوەشدا زۆری ئەو شتانە کە لە
بەلگەنامەکاندا ئاماژەیان پێدەکرێت راستن و خوینەر دەتوانیت زۆری راستیە
شاراوەکانیان تێدا ببینیت.

وریا رهحمانی

ARBABA380@GMAIL.COM

دوایین ساله‌کانی ژبانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له ئەمریکا^{۷۵}

ده‌یفید کۆپن^{۷۶}

^{۷۵} ناوی ئەم وتاره "دوایین ساله‌کانی ژبانی مسته‌فا بارزانی" یه به‌لام به هۆی ئەوهی زیاتر باسی ژبانی بارزانی له ئەمریکا ده‌کات وهرگێپ ناوی وتاره‌که‌ی کردوه به "دوایین ساله‌کانی ژبانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له ئەمریکا". ئەمه‌ش سه‌رچاوه‌ی وتاره‌که‌یه:

The Last Years of Mustafa Barzani. David A. Korn, Middle East Quarterly, June 1994

^{۷۶} ده‌یفید کۆپن، سیاسه‌تمه‌دار و دیپلۆماتیکی ناسراوی ئەمریکایه. سالی ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۵ به‌پێوه‌به‌ری نووسینگه‌ی کاروباری ولاتی باکووری جیهانی عه‌ره‌ب بوو له وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا و چه‌ند جاریش له‌گه‌ڵ نوینه‌رانی شۆرشێ ئەیلوول گفتوگۆی کرد. کۆپن له ۱۹۷۵ تا ۱۹۷۷ کونسولی گشتی ئەمریکا بوو له شاری که‌لکه‌ته‌ی هیند، له ۱۹۷۸ ئەندامی ستافی دارژنتی سیاسه‌تی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا بوو، له ۱۹۷۸ تا ۱۹۸۱ به‌پێوه‌به‌ری نووسینگه‌ی کاروباری عه‌ره‌ب-ئیسرائیل له وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی له ۱۹۸۶ تا ۱۹۸۸ بآلویزی ئەمریکا بوو له ولاتی تۆگۆ. کۆپن ۱۲ کتیبی ده‌رباره‌ی سیاسه‌تی ئەمریکا سه‌باره‌ت به ولاته‌ جۆراوجۆره‌کان بآلو کردوه‌ته‌وه. وهرگێپ

(کوردەکان) که چەک و پارەیان لە ئێمە وەرده‌گرت، کۆمەڵێکی ئێتینکی راپەرپو بون که بۆ ئوتۆتۆمی شەریان دەکرد لە ولاتیکدا که هاوسنووری ولاتیکێ هاوپه‌یمانمان بوو^{٧٧}... ئەو بەلگانه که له دهستی کۆمیتە‌دان^{٧٨} به روونی دەریده‌خەن که سەرۆک کۆمار، دکتۆر کیسنجیر و وه‌زاره‌تی دەر‌وه‌ه‌یوی سەرکه‌وتنی کوردەکانیان نە‌ده‌خواست. ئەوان پێیان باشتربوو که کورده‌ راپه‌ریوه‌کان ته‌نها تا ئەو ئاسته‌ به‌هێز بن که دزایه‌تی (عێراق) بکن و سەرچاوه‌کانی ولاتی (عێراق) به‌ فیڕۆ بدن که در‌اوسیتی هاوپه‌یمان‌که‌مان بوو. ئەو سیاسه‌تی ئێمه‌ ته‌نانه‌ت له‌ چوارچێوه‌ی شالۆی نه‌ینیشدا کاریکێ باش نه‌بوو.

بپه‌یه‌کی راپۆرتی لیژنه‌ی هه‌والگری کۆنگرێسی ئەمریکا که له‌ ١٦ی نیسانی ١٩٧٦ له‌ (رۆژنامه‌ی) "فیلیچ قویس" دا ب‌ل‌اوبوه‌وه‌.

٦ی تشرینی یه‌که‌می ١٩٩٣ نزیکترین شت بوو له‌ جه‌ژنی سەر‌به‌خۆیی بۆ کورده‌کانی عێراق که هه‌تا ئێستا له‌م ئاسته‌ ناسکه‌ سەر‌به‌خۆییه‌ رانه‌گه‌یه‌ندراوه‌دا ده‌ژین. کورده‌کانی عێراق له‌لایه‌ن رژیمی به‌عس له‌ به‌غداد گه‌مارۆ‌داون، تورکیای در‌اوسییان به‌ ئه‌سته‌م ته‌حه‌مولیان ده‌کات، له‌ هه‌موو دنیا‌دا قه‌ده‌خه‌کراون و ته‌نانه‌ت له‌ لایه‌ن پارێزه‌ره‌ ئەمریکایی و ئەوروپاییه‌کانیشیان‌وه‌ ته‌ریخ‌راون؛ بێ‌ نان، بێ‌ وزه‌، بێ‌ دوا و دەرمان و گرفتاری هه‌موو جو‌ره‌ ناخۆشیه‌ک^{٧٩}.

^{٧٧} مه‌به‌ستی له‌ ولاتی هاوپه‌یمان، ئێرانه‌. وه‌رگێڕ

^{٧٨} مه‌به‌ستی له‌ کۆمیته‌، کۆمیته‌ی پایکه‌ که کۆنگرێسی ئەمریکا بۆ لیکۆلینه‌وه‌ دەر‌بهره‌ی شالۆه‌ نه‌ینیه‌کانی ئەمریکا له‌ کۆمە‌لێک له‌ ولاتان، له‌وانه‌ شوێشی ئەیلوول پێکیه‌ینابوو. وه‌رگێڕ

^{٧٩} ئەم وتاره‌ له‌ سالی ١٩٩٤ نووسراوه‌، ئەوه‌ش که باسی ده‌کات باروودۆخی کوردستان له‌ سالی ١٩٩٣-١٩٩٤‌دا‌یه‌. وه‌رگێڕ

سەرباری ھەموو ئەمانە، کوردەکانی عێراق لەو رۆژەدا لە سەرچەم گوند و شارۆچکەکانی ھەریەک کوردستان کۆبوونەوہ بۆ ئەوہی ئاھەنگ بگێژن. روفاتی مەلا مستەفا بارزانی، ئەو پیاوہی لە دەیەکانی پێشتردا سەرکردایەتی خەباتەکیانی کردبوو، بەسەربەرزێ و لە رێژەسمیکدا لەودێو سنوورەوہ لە ئێرانەوہ گواسترایەوہ بۆ ئەوہی لەو وڵاتەدا بە خاک بسپێردرێت کە شەپی لەپێناو ئازادکردنیدا کردبوو.

بارزانی لەناو کوردەکاندا کەسایەتیەکی ئەفسانەیی بوو، ژیانی بیوہ ئەفسانە و داستان. ھەرچەند بە مەلا مستەفا ناویانگی دەرکردبوو بەلام قەد مەلا نەبوو، کەسیک بوو کە بۆ جەنگاوەری و سەرکردایەتی شەپ لەدایک بوو و پەرورەدەکرا. شۆپشەکە، چالاکییە چەکارییەکانی، ١٢سالی دەربەدەرییەکی لە روسیا، گەرانیوہ سەرکەوتوانەکە بۆ عێراق و خەباتە دوور و درێژەکە بۆ مافی کورد - نەک ھەر لە عێراق بەلکو لە تورکیا، ئێران، سوریا، یەکییتی سۆفیەت و تەنانت لە دەرەوہش لە ئەوروپا و ئەمریکا - ھەستیکی سەربەرزێ و شانازییەخۆکردنی وای بەخشی بە کوردەکان کە پێشتر نەیانبوو. بارزانی گەیشتە ئاستیکی زۆر بەرز بەلام پێگەکی خۆی باش ھەلنەسەنگاندبوو، ئەوہبوو کەوت. ئەو بزووتنەوہیە کە بارزانی بنیاتینا و زیاتر لە ٤٠ سال خەباتی کرد رووخا و خۆی و ئەوانە لەگەڵیدا بوون ھەموو شتیکیان لەدەستدا.

گەرانیوہ سەرکەوتوانەکە بارزانی بۆ کوردستانی عێراق دوای مردنی، کۆتایی ئەو گەشتە بوو کە یەکەم ھەنگاوی لە رۆژیکی گەرمی سەرەتای مانگی ئابی سالی ١٩٧٥ لە فەرۆکەخانە "جان ئیف کینیدی"^{٨٠} لە نیویۆرکەوہ دەستی پێکردبوو. گەیشتنی بۆ ویلايەتە یەکگرتووہکان بە فەرۆکەییکی ئێرانی لە تارانەوہ لەو رۆژەدا نھیتی و لەژێر چاودێریدا بوو. بارزانی و سێ کەس لە ھاوپیکانی لە فەرۆکەییکی Boeing 747 دا لە باشتەری شوینی فەرۆکە کە جینگەیان بۆ گیرابوو و ھەک ئەوانی دیکەکی ناو فەرۆکە کە

⁸⁰ "John F Kennedy"

توشی لیپرسینه‌وه و ریوشوینه‌کانی کوچ و یاسای فرۆکه‌خانه نه‌بوون، هر که له فرۆکه‌که دابه‌زین له لایه‌ن دوو پیاو به جلوه‌برگی فه‌رمیه‌وه پیشوازیان لیکرا. ئەو دوو پیاوه ئەمریکایی بوون و میوانه‌کانیان به‌ره‌و ئوتوموبیلیکی ره‌شی بێ ناو‌نیشان برد که له نزیک فرۆکه‌که وه‌ستا‌بوو و به‌خێرای له ده‌روازه‌یه‌کی ته‌نیشتی فرۆکه‌خانه به‌ره‌و ناو شاری نیویۆرک ده‌رچوون.

بارزانی ده‌له‌نگی و له‌سه‌رخۆ ده‌رۆیشه‌پۆوه به‌لام ماندوویی گه‌شته‌که‌ی پتوه دیار نه‌بوو. جلوه‌برگه‌که‌ی جوان له‌به‌ری نه‌ده‌وه‌ستا، بۆینباخه‌که‌شی (کراوات) خراب به‌سترا‌بوو، هه‌موو نیشانه‌کان ده‌ریده‌خست که ئەمه جلوه‌برگی ئەو نییه و ئەو که‌سانه‌ش که به‌ ده‌ریدان خه‌لکه‌ ئاساییه‌که‌ی جازان نین. به‌لام له‌ته‌مه‌نی ۷۲ سالی‌شدا و به‌و ئیش و ئازاره‌شه‌وه که هه‌یبوو، که‌سایه‌تییه‌کی سه‌رنج‌راکێشی پیشانده‌دا. ئەوه که بارزانی سه‌رنج‌راکێش کرد‌بوو به‌ژن و بالای نه‌بوو چونکه بالای زۆر به‌رز نه‌بوو به‌لام ناوشانی له راده‌به‌ده‌ر پان بوو و ئیسکه‌زل و ماسوولکه‌ی په‌له‌کانی تواناییه‌کی فیزیکی گه‌وره‌ی پێدا‌بوو. سه‌ره‌زله‌که‌ی، به‌قزه‌ته‌نکه‌ره‌ش و سپیه‌که‌یه‌وه به‌سه‌ر بالا‌چوار شانه‌که‌یدا راوه‌ستا‌بوو. لووتیک وه‌ک ده‌ندووی هه‌لۆ به‌روویه‌وه بوو و بزیه‌کی ئەستور به‌سه‌ر چاوه‌کانیه‌وه بوو که ده‌تگوت ئاگرێکی به‌تین روونیان ده‌کاته‌وه. له راستیدا چاوه‌کانی بوو که له یه‌که‌م بینیندا سه‌رنجی مرۆفی راده‌کێشا. هه‌موو ئەو هه‌والنێزانه که سالانیک ریگی مه‌ترسیداریان گرت‌بوه‌وه به‌ر و سه‌ردانی باره‌گای بارزانیان له‌چیاکاندا کرد‌بوو، ده‌رباره‌ی رووناکییه‌ له راده‌به‌ده‌ره‌که‌ی چاوی بارزانی شتیان نووسی‌بوو.

سێ که‌س هاو‌پتی بارزانی بوون له گه‌شته‌که‌یدا، کۆنه‌دۆستیک و دوو پیاوی لاو که هه‌ردوویان ته‌مه‌نیان له سی سال زیا‌تر بوو، یه‌کێکیان کوردیکی یاریده‌ده‌ری بارزانی

بوو و ئەوی دیکەیان ئێرانییەک بوو^{۸۱}. داوی مانەوه یەک شەوه کەیان لە نیویۆرک بەیانییەکەى سواری فۆکە بوون بۆ مینیاپۆلیس^{۸۲} و لەوێشەوه بۆ رۆچێستەر، مینیسۆتا^{۸۳} و لە کلینیکى مایۆ^{۸۴} جیگیر بوون. بارزانى نەخۆش بوو، نەخۆشییەکەشى کوشندە بوو. لەگەڵ ئەوهشدا هیوادار بوو، هەر ئێو هیوادارییەش بوو کە رایکیشابوو بۆ ئەمریکا.

راپەرینی کورد، سالی ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵

پێنج مانگ پێشتر واتا لە ئاداری ۱۹۷۵ خەباتی کورد بە شیۆهیهکی کوتوپر و دلتەزین هەرەسى هێتانبوو. ریک سالییک پێشتر لەوه لە ئاداری ۱۹۷۴ بارزانى داواى لە کوردهکانى عێراق کردبوو دەستبەرن بۆ چەک. رژیمی عەرەبى بەغداد چەند جار هەولێ تۆرکردنى بارزانى داوو کە دوو هەولیان نیمچە سەرکەوتوو بوون. بارزانى برپاى بەوه نەمابوو عێراق بیهوێت ریککەوتنامەى ئادارى ۱۹۷۰ جیبەجی بکات کە لەگەڵ سەدام حوسێن تکرىتى، جیگرى سەرۆک کۆمارى عێراق دەریارەى ئوتۆتۆمى کورد واژۆی کردبوو. بارزانى لەگەڵ ئەوهشدا کە تەمەنى ۷۰ سالی تێپەراندبوو بەلام جارىکی دیکە برپاریدا شەرپ بکاتەوه، وادەردەکەوت برپارىکی ژیرانه بێت چونکە بارزانى سەرکردەیهکی بێ هاوتای کوردهکانى عێراق بوو و هەتا ئاستیکیش بە ئاشکرا لەلایەن شای ئێرانەوه، محمد رەزا پەهلەوى پشتگیری دەکرا. لەوهش گرنگتر ئەوهبوو هەستى دەکرد پشتگیری نهینى حکومەتى ویلايه ته یه کگرتوووهکانى

^{۸۱} ئەو سێ کەسە بریتیبوون لە دۆکتۆر شەفیق قەزاز، چاودێریکی ساواک بە ناوی ئەمانى و عەلى خەلیل، پێشمەرگەى گۆنى شۆرشى ئەیلول کە لە کاتى رۆیشتنى مەلا مستەفا بارزانى بۆ سۆفیه تیش لەگەڵیدا بوو. (دیمانەى وەرگێڕ لەگەڵ دۆکتۆر شەفیق قەزاز، ۲ى ئەیلولى ۲۰۱۲).

^{۸۲} Minneapolis

^{۸۳} Rochester, Minnesota,

^{۸۴} کلینیک بە بنکەى تەندەستى دەوترێت کە لە نەخۆشخانە بچوکتەر. کلینیکى مایۆ (Mayo Clinic) ئەو بنکە تەندەستیه بوو کە مەلا مستەفا لەوێ تەداوى بۆ دەکرا. وەرگێڕ

ئەمىرىكاشى ھەيە، يارمەتتەيەكە لەسەر بېرىرى نەھنى خودى رىچارى نىكسۇن و ھىترى كىسىنجىر دەستىپىكىردىبوو. نىكسۇن سەرۆك كۆمارى ئەمىرىكا بوو و كىسىنجىر راوژىكارى ئاسايشى نەتەوھىيى بوو كە دواتر بوو بە وەزىرى دەروەھى ئەمىرىكا.

كوردەكانى عىراق بىن دوودلى بەرەوېپىرى داواكەى بارزانىيەو ھاتن. عەشیرەتە كوردەكان چوونە رىزى بارزانىيەو، ئەفسەرە كوردەكان سوپاى عىراقىيان بەجىھىشت، كارمەندە كوردەكان لە بەغداد، كەركوك و موسل وازىيان لە كارەكانىيان ھىنا، خوئىندكارانى زانكۆ و قوتابىيان پۆلەكانى خوئىندنىيان بەجىھىشت. ھەموويان يان بوونە پىشمەرگەى بارزانى يان لە ھەر رىگەيەكەو كە لەدەستىيان دەھات كارىيان بۆ ئامانجەكەيان دەكرد. خىزانەكانىشىيان لەگەل خۆيان ھىتابوو بۆ شاخ. سەدان ھەزار ژن، مندال و پىرەژن و پىرەمىرد ناوچە ئازادە كوردىيەكانىيان قەرەبالغ كورد و كىشان بۆ ئىترانىش. بە وریەكى بەرزەو ھاتبوون، ئەوئەندە بېروايان بەو پىرە سەركرەدە جەنگاورە واتا مەلا مستەفا بارزانى ھەبوو كە زۆرىەيان لەو بېروايەدابوون لەماوھى ۶ مانگدا دەولەتتىكى سەرەخۆى كوردى لە شاخەكانى باكوورى عىراق لەدايك دەبىت. لە ماوھى ۱۵ سالى دواى گەرەنەوھى لە سۆفیتە لە ۱۹۵۸، بارزانى رۆژ بەپۆژ بەھىتر دەبوو، لە نەيارە كوردەكانى زىرەكتر بوو، لە گۆرەپانى شەردا سوپاى عىراقى رسوا كوردبوو، يەك لەدواى يەك رژیمةكانى بەغدادى ملكەچى گفتوگۆ كوردبوو. بۆ دەبىن ئەمجارەيان جىاواز بىت؟

بەلام جىاوازیيەك ھەبوو، دەولەتى عەرەبى بەغداد لەكاتىكدا كە بانگەشەى ئاشتىبونەوھى لەگەل كورد دەكرد، خۆى بۆ شەپ ئامادە دەكرد. رژیمی بەغداد سوپاى عىراقى بە بېرىكى زۆر توپ و تانك و فرۆكەى جەنگى و بۆمبھاوژ تەيار دەكرد. ئەو يارمەتییانە كە بارزانى لە دۆستەكانى وەرىگرتبوو ھاوتای ئەو نەبوو كە سۆفیتە بۆ عىراقى دەنارد. لەلایەن شاوھ بارزانى پارەى بۆ دەھات، پارەيەكى باش و بېرىك چەكوچۆل بەلام ئەو چەك و تەقەمەنیە قەد بەشى كوردەكانى نەدەكرد. ھىزەكانى بارزانى تەنھا تەفەنگىيان ھەبوو — كە ھەندىكىيان ھى سەردەمى شەپى جىھانى يەكەم

و تهنات پیش لهوش بوون — رهشاش، هاوهنی بچوک و ئەم دوایانهش کهمیک چهکی دژە تانک.

ئیسرائیل، دوستی سەردەمی کۆن، مەشقی سەربازی پێدەکردن و هەندیک چهکی پێدەدان. ئەمریکاییەکان راستەوخۆ پارەیان دەدا بە بارزانی بەلام زۆر کەمتر بوو لەوەی ئێران، پارە ی هەندیک چەکیشیان دەدا که ئێران دابینی دەکرد بۆ بارزانی. کەم و زۆربونی یارمەتیهکانی ئەمریکا بۆ بارزانی گەرم نەبوو، بۆ بارزانی گەرم نەبوو که ئەمریکا یارمەتیانی دەدا و بارزانی ئەوەی بە گارانتيهک دەزانی بوو بۆ ئەوەی رۆژیک نەبیست که شای ئێران لەناکاو پشتیان تیبکات.

ئەنجامە که ئەوەبوو که پێشمەرگەکانی بارزانی که لە سەرەتای سالی ۱۹۷۵ ژمارەیان گەشتە ۱۰۰ هەزار کەس، هەمیشە کەم چهک بوون. عێراقییهکان هەمیشە بالادەست بوون لە ئاسماندا و ئەو خاکەش تانکی زڕیپۆش پێیگەیشتایە نە تەنها پێشمەرگە بەلکو بەئارەزووی خۆی خەلکی گوندەکان و جوتیار و وەرزیپهکانیشی بۆمباران دەکرد.

لە زەمینەوه کوردەکان سوودیان لە بەرزاییهکان وەردهگرت بۆ ئەوەی خۆیان بپارێزن و بەرگری لە ولاتەکیان بکەن. شەرپه که قورس بوو، هەردوولاش کوزراو و برینداری زۆریاندا. لە شەرپه گەورهکاندا ئێرانیهکان جارجار هاوسەنگیان بە شەرپه که دەدا و تۆپه دوورهاویژهکانیان لە سنوور نزیك دەکردهوه بۆ بەرپه‌رچدانەوهی هێرشێ عێراقییهکان بەلام زۆر جار کوردەکان ناچار بوون پاشەکشه بکەن لە بەردەم سوپای عێراقدا که هەم لە رووی چهکوچۆل و هەم لە رووی ژمارە ی هێزه‌کانیه‌وه بالادەست بوو.

بەلام لەگەڵ ئەوەشدا هێشتا کوردەکان نەبەرد و لیهاتوو بوون. پێشمەرگەکانیان توژیک مەشقی شەری سەردەمیانه‌یان پیکرابوو بەلام بێ وینه ئازا و نەترس بوون. ئەو ژنراله ئیسرائیلیانه که سەردانی پێشمەرگەکانیان کردبوو سەریان لەوه سورما‌بوو

که چون پیشمرگه‌کان ئه‌و بارودوخه دژواره ته‌حمول ده‌کن و بئ پرسیار فرمانه‌کان جیبه‌جئ ده‌کن. پیشمرگه هه‌تا چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی هه‌بایا شه‌ری ده‌کرد.

بارزانی چاوه‌پئیی ئه‌وه نه‌بوو له‌ گۆره‌پانی شه‌ردا جه‌نگه‌که له‌ دوژمنیک بباته‌وه که هه‌م له‌ رووی چه‌کوچۆل و هه‌م له‌ رووی ژماره‌ی هیزه‌کانییه‌وه بالاده‌ست بوو به‌لام وه‌ک جاران گره‌وی ئه‌وه‌ی کردبوو رژیمی به‌غداد ماندوو بکات و سوپا و ئابورییه‌که‌ی ئه‌وه‌نده لاواز بکات که سه‌ر نه‌وی بکات و واز له‌ کورد بئینی بۆ ئه‌وه‌ی کاروباری خۆیان به‌پۆه‌ببه‌ن. بارزانی پیشتر ئه‌وه‌ی کردبوو، راپه‌رینه‌کانی راسته‌وخۆ و ناراسته‌وخۆ رژیمه‌ یه‌ک له‌دوای یه‌که‌کانی عێراقی له‌ ۱۹۶۰ کاندایا رووخاندبوو. له‌وه‌ده‌چوو هه‌یچ هۆیه‌ک له‌ ئارادا نه‌بیت که نه‌توانی له‌ حه‌فتا‌کانیشدا ئه‌وه بکاته‌وه.

به‌لام عێراق و دنیا ئالوگۆریان به‌سه‌رده‌هاتبوو، له‌ ۱۹۶۰ کاندایا نه‌وتی عێراق - که دوای عه‌ره‌بستانی سه‌عوودی دووه‌مین سه‌رچاوه‌ی نه‌وتی جیهان بوو - که‌م بوو، نه‌وت زۆر هه‌رزان بوو له‌ بازاری نیونه‌ته‌وه‌ییدا و کۆمپانیا گه‌وره‌ ئه‌مریکایی، به‌ریتانی و هۆله‌ندیه‌کان هه‌م کۆنترۆلی به‌ره‌مه‌ینان و هه‌م کۆنترۆلی نرخ‌ی نه‌وتیان له‌ده‌ستدا‌بوو. حکومه‌ته‌کان له‌ به‌غداد هه‌میشه که‌م ده‌رامه‌ت بوون و له‌ بنه‌ره‌ته‌وه لاواز بوون. حیزبی به‌عس له‌ ۱۹۶۸ ده‌ستیگرت به‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی عێراقدا. ئه‌و کاته له‌وه‌ده‌چوو کودتا‌که‌ی به‌عس وه‌ک ئه‌وانی دیکه‌ بیت به‌لام زۆری نه‌برد روون بووه‌وه که ئه‌مه‌یان جیاوازه. تا ناوه‌پاستی حه‌فتا‌کان، حکومه‌تی به‌عس ده‌ستیکی پۆلایینی به‌سه‌ر عێراقدا گرت، ده‌ستیک که پیش له‌وه‌ خه‌لکی هه‌یچ ولاتیکی پر ئاشۆ و نه‌ها‌مه‌تیلیدراو نه‌یان‌بینیبوو. ساڵی ۱۹۷۲ حکومه‌ت هه‌موو کۆمپانیا نه‌وتییه‌ رۆژئاواییه‌کانی خۆمالی کرد و دوای شه‌ری تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۳ی عه‌ره‌ب و ئیسرائیل، نرخ‌ی نه‌وت له‌ بازاری جیهاندا ۱۰ قاتی شه‌سته‌کان گران بوو. پاره‌یه‌کی زۆر هه‌لپۆزایه‌ خه‌زینه‌ی عێراقه‌وه، پاره‌که ئه‌وه‌نده زۆر بوو که جگه له‌به‌خێوکردنی

عیراق بهشی شه‌پی کوردیشی ده‌کرد و ده‌یتوانی ولاته‌کش بخاته سه‌ر ریگی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه و پیش‌که‌وتن.

ئه‌مجاره‌یان بارزانی نه‌یاریکی جیاوازی هه‌بوو، نه‌یاره‌کش ته‌نها ئه‌و تا‌قمه نه‌بوو که حوکمی به‌غدادی ده‌کرد و پاره‌یه‌کی زۆری له‌ژێر ده‌ستدا بوو، به‌لکو سه‌دام حوسه‌ین بوو که سه‌ر‌کرده‌یه‌ک بوو که له‌ به‌رزبونه‌وه‌دا بوو، پیاویکی قژ‌قه‌ترانی ته‌مه‌ن زیاتر له‌ ۳۰ سالان که خۆلیا و چا‌و‌چنۆکی بۆ ده‌سه‌لات ئه‌وه‌نده زۆر بوو که ته‌مه‌نه‌که‌ی وه‌لا نابوو. سه‌دام پیاویک بوو که هیچ له‌و که‌سانه نه‌ده‌چوو که پیشتر بارزانی رو‌به‌پوویان ببه‌وه. مه‌لا مسته‌فا که خوینده‌واریه‌که‌ی له‌چند پۆلیکی سه‌ره‌تایی زیاتر نه‌بوو له‌ تی‌کۆشانه‌ دوور و دریزه‌که‌یدا له‌ هه‌موو ئه‌و ری‌هه‌ره‌ فی‌لباز و ساخته‌چییه‌ عه‌ره‌بانه‌ زیره‌کتر بوو که رژیمه‌ یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌که‌کانی به‌غداد هینابونیه‌ پیشه‌وه. بارزانی هه‌میشه له‌وان با‌شتر بوو به‌لام پیشتر قه‌ده‌ به‌ره‌نگاری که‌سیکی ئه‌وه‌نده فی‌لباز و دل‌ره‌ق وه‌ک ئه‌ستیره‌ لاره‌که‌ی رژیمی به‌عس واتا سه‌دام حوسه‌ین نه‌بو‌به‌وه.

هه‌ره‌سه‌هینانی شو‌پشی کورد

له‌وه‌نا‌چیت بارزانی قه‌ده‌ به‌ می‌شکیدا هات‌بێ که کاتیک سه‌دام حوسین له‌ رووی سه‌ربازیه‌وه بگاته بنه‌ست، روویکاته دیپلۆماسی. له‌و بپوایه‌شدا نه‌بوو که کاربه‌ده‌ستانی عیراق هه‌ولی کرینی شا‌ بده‌ن یان شا‌ له‌ به‌رامبه‌ر ئی‌متیازیکی بچوکی سنووری به‌و دل‌ره‌قییه‌ بارزانی و نه‌ته‌وه‌که‌ی بفرۆشی. بل‌ا‌و‌بو‌ونه‌وه‌ی ده‌نگوباسی چا‌وپیکه‌وتنی شا‌ و سه‌دام حوسین له‌ جه‌زاییر و ری‌که‌وتنیان له‌ په‌راویزی کۆفرانسی OPEC له‌ ۵ی ئاداری ۱۹۷۵ بۆ بارزانی و پیشمه‌رگه‌کانی و سه‌راسه‌ری دنیا وه‌ک ده‌نگی گرمه‌ی هه‌ور بوو له‌ ئاسمانیکی شینی سا‌کاردا.

ری‌که‌وتنه‌که‌ ته‌نانه‌ت بۆ کاربه‌ده‌ستانی ئێران و بل‌ا‌ویزی ئه‌مه‌ریکا له‌ ئێران، ری‌چارد هی‌لمز، که پیشتر سه‌رۆکی CIA بوو، چا‌وه‌روانه‌کراو بوو. هی‌لمز له‌ ۶ی ئادار له‌

فرۆکه‌خانه‌ی تاران بوو کاتیک سه‌رانی حکومه‌تی ئێران هاتبوونه پیشوازی گه‌رانه‌وه‌ی شا له جه‌زاییر. هیلْمز بۆی ده‌رکه‌وت که یاریده‌ده‌رانی شاش وه‌ک خۆی له ریکه‌وتنه‌که‌ی جه‌زاییر چه‌په‌ساو و بی ئاگابوون. هیلْمز به گرزیه‌وه چاوی لیبو و کاتیک شا هه‌ر که له فرۆکه‌که‌ی دابه‌زی و هه‌ر له سه‌ر فه‌رشه سوهره‌که که بۆی راخرابوو و پیش نه‌وه‌ی پئی بگات به کۆشکه‌که‌ی ده‌ستیکرد به ده‌رکردنی فه‌رمان و ته‌علیمات بۆ نه‌وه‌ی هه‌موو پشتگی‌رییه‌کی سه‌ربازی و دارایی و جوهره‌کانی دیکه‌ی پشتگیری بۆ کورده‌کان یه‌کسه‌ر رابگیری و سنوره‌کانی ئێران و عێراق پاش ماوه‌یه‌کی که‌م داخه‌رین.

هیلْمز رۆژی دواتر چوو بۆ سه‌ردانی شا، بۆی ده‌رکه‌وت که زۆر له‌خۆبایی و لووتبه‌رزه. شا داوای نه‌کرد ویلایه‌ته یه‌کگرتووهرکانیش وه‌ک خۆی کۆتایی به یارمه‌تیدانی کورد به‌ئینیت، یارمه‌تییه‌ک که خۆی پیش سه‌ن سال داوای له سه‌رۆک کۆمار نیکسون کردبوو درێژه‌ی پێدات. شا به‌ساده‌یی به هیلْمزی وت پچرانی یارمه‌تی ئێران بۆ رابه‌ریوه کورده‌کانی بارزانی برینی هه‌موو یارمه‌تییه‌کانی نه‌مریکاشی به‌دوادا‌دیت. شا قه‌د داوای لیبوردنی له هیلْمز نه‌کرد بۆ کرده‌وه کتوپر و له‌ناکاوه‌که‌ی، شا له‌و جوهره‌ مرۆفانه نه‌بوو که داوای لیبوردن له که‌س بگات به‌لام روونکردنه‌وه‌یه‌کی هه‌بوو. شا پێیوت بارزانی شه‌رێکی نه‌وتوی له‌گه‌ڵ عێراقیه‌کان نه‌ده‌کرد، ته‌نها پالیدا‌بووه و داوای له خه‌لکی دیکه ده‌کرد شه‌ری بۆ بکه‌ن.

کاربه‌ده‌ستانی CIA که له بالۆیزخانه‌که‌ی هیلْمز جیگیر بوون — نه‌وانه که سه‌ن سال له‌گه‌ڵ بارزانی و کورده‌کان کاریان کردبوو — دلته‌نگ و عاجز بوون، به‌پاستی له هه‌وایی ریکه‌وتنی جه‌زاییر توهره‌ بوون. به‌لام هیلْمز پتویستی به رازیکردن نه‌بوو، ریکه‌وتنی ئێران و عێراقی وه‌ک پێشها‌تێکی نه‌رینی سه‌یر ده‌کرد، پێشها‌تێک که ئارامی و سه‌قامگیری بۆ ناوچه‌که‌ دینن. هیلْمز باش له‌وه تیده‌گه‌یشت که حکومه‌ته‌کان، له به‌غداد و تاران، ده‌بێ دژی نه‌وه‌بن که هه‌ریمێکی ولاته‌که‌یان له‌لایه‌ن که‌مینه‌یه‌که‌وه دا‌بپه‌درن.

هیلمز کاتیک راپورتی گفتوگۆکه‌ی نیوان خۆی و شای نارد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، له‌وه بڕوایه‌دا بوو که به‌رپرسه‌که‌ی واتا هینری کیسینجیری وه‌زیری ده‌ره‌وه خۆشحال ده‌بین به‌ئاساییبوونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندییه‌کانی به‌غداد و تاران به‌لام سه‌رپرسیما که بینی کیسینجیر له‌ریکه‌وتنه‌که‌نارازییه. ئه‌وه‌ی که کیسینجیری توپه‌کردبوو، پره‌نسیپه‌ مروفدۆستانه‌کان و نیگه‌رانبوون بۆ نه‌هامه‌تی کورد له‌ئهنجانی خیانه‌تکاریدا نه‌بوو به‌لکوه‌ئوه‌بوو که کیسینجیر به‌هیوای ئه‌وه‌بووه‌کورده‌کان به‌رده‌وامین له‌به‌ستنه‌وه‌ی عیراق و نه‌هیلن به‌غداد کیشه‌بۆ ئیسپرائیل دروست بکات. کیسینجیر بپارێه‌که‌ی شای پیناخۆش بوو به‌لام هه‌ولێ گۆرپینیشی نه‌دا. هینری کیسینجیر نه‌یده‌ویست له‌گه‌ڵ محهمهد ره‌زا شا په‌هله‌ویدا تیکێ بدات، چونکه‌شا زۆر پتیویست بوو و ده‌ستی لێهه‌لنه‌ده‌گیرا، شا کۆله‌که‌ی سیاسه‌تی ئه‌مریکا بوو له‌رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست، ئه‌و پیاوه‌بوو که واشینگتون پشتی پێبه‌ستبوو بۆ راگرتنی هاوسه‌نگی له‌ناوچه‌هه‌ستیاره‌که‌ی که‌نداوی فارسدا.

شا هه‌فته‌یه‌ک بارزانی و ریبه‌رایه‌تی کوردی له‌چاوه‌پوانیدا هیشته‌وه‌پیش ئه‌وه‌ی له‌ ۱۱ی ئادار وه‌ریانگریت و به‌شیوه‌ی فه‌رمی بپارێه‌کانی خۆی پینانپاگه‌یه‌نیت. "شه‌فیق قه‌زاز"یش له‌گه‌ڵ بارزانی چاوه‌پوان بوو، قه‌زاز نوینه‌ری بارزانی بوو له‌تاران و سه‌رۆکی نویسینگه‌یه‌ک بوو که ۳۰ کارمه‌ندی تێدابوو. قه‌زاز به‌رپرسی هه‌ستیارترین و گرنگترین په‌یوه‌ندییه‌کان بوو له‌گه‌ڵ حکومه‌ته‌که‌ی محمد ره‌زا شا په‌هله‌ویدا بۆ گواسته‌وه‌ی پاره‌و چه‌ک بۆ ناوچه‌ی کوردنشینی باکوری عیراق که له‌کرده‌وه‌دا حکومه‌تیکێ سه‌ربه‌خۆ بوو. قه‌زاز به‌رپۆه‌به‌ری ئه‌و نه‌خۆشخانه‌یه‌بوو له‌ئێران که بریندار و نه‌خۆشه‌کورده‌کانی تێدا تیمار ده‌کرا و به‌رپرسی کاروباری نیو ملیۆن ئاواره‌ی کورد بوو له‌ئێران و به‌رپرسی په‌یوه‌ندیکردن به‌جۆستین^{۸۵} بوو که ناوی خوازاوی کاربه‌ده‌ستیکێ بالای CIA بوو له‌پایته‌ختی ئێران.

⁸⁵ Justin

شەفیق قەزاز پیاویکی قۆزی بالابەرزى باریک بوو که به ئینگلیزیهکی بهریقانی بیگەرد قسهی دهکرد. چوار سال پیشتر خویندنی دکتورای له زانکۆی واشینگتون تهواو کردبوو. قەزاز ئه و کاته رهخنهى له بارزانی دهگرت، ئه وه پیش ئه وه بوو به پراستی سه رکردهى کورد بناسن. به لام ئیستا قەزاز وهک کوپ بۆ باوک، دلسۆزی بارزانی بوو. چاوه پوانی بۆ دیتنی شا بۆ قەزاز نمونه یهک بوو له دلره قیی زۆرداریکی رۆژه لاتى چونکه ۱۱ى ئاداری ۱۹۷۵ سالیادی ئه و رۆژه بوو که پینج سال پیشتر بارزانی له گه ل سه دام حوسین ریکه وتبوو، ریکه وتتیک که شا ده یگوت بارزانی به لئینی پیداهه نه ییاته سه ر. قەزاز هه ستیکرد که ئیستا ئیرانییه کان چیژ له تۆله سه ندنه وه که یان وه رده گرن، خه نجه ره که یان له جه سته ی که سیکدا بابه دن، وهک ئه وه وایه که خه نجه ره که یان له ناو جه سته یدا چه قانده ی.

شەفیق قەزاز له گه ل مسته فا بارزانی و دکتور مه حمود عوسمان، دوکتۆری تایبه تی بارزانی و ئه ندامی پایه به رزی شوپشی کورد رۆیشتن بۆ کۆشکی شا. قسه کانی شای ئیران کورت و سه ریح بوو، شا وتی زیاتر له وه ی که چاوه پوانی کردوه تیه وه گلاوه ته نیو شه پی کورد چونکه رۆژی یه که م که بریاریداوه یارمه تی کورد بدات نه یو یستوهه ئه وه نده یارمه تیان بدات. شا وتی یارمه تیدانی کورده کان بوه ته باریکی زۆر گران بۆی و ناچار بوه له گه ل عیراق ریکه که ویت. شا وتی له گه ل ئه وه شدا ریکه وتنه که ی له گه ل حکومه تی به عس وهک شتیکی کاتی سه یر ده کات و نازانیت عیراقیه کان به پراستی ریز له ریکه وتنه که ده گرن یان نا به لام ئه وه تاقیکردنه وه ی په یوه ندی نیوان هه ردوو ولات ده بییت.

شا وتی به لام له هه مان کاتیشدا کۆتایی به هه موو یارمه تیه کانی به کورد ده هیئت، سنوره کانی ئیران ۳۰ رۆژی دیکه کراوه ده بییت، له و ۳۰ رۆژه دا ئه و کورده انه که پهبانخۆش بیته ده توانن بیته ئیران، ئیمه پیشوازیان لیده که یان و کاریان پیده ده یان و وهک هاوولاتی خۆمان هه لسه که وتیان له گه لیان ده که یان، دواى ئه وه سنور داده خریت.

مهحمود عوسمان له شا تورپه بوو. چۆن دهبيت خهباتى نهتهويهك كه خوین و سامانى خۆى تپیدا بهخت و قوربانى کردوه له سهر خواست و ئارهزوى ئەم تاكه پياوه کۆتايى پيپیت؟ مهحمود عوسمان نارهزايى خۆى دهبرپى، وتى کاتيک بهلئنتدا يارمهتيمان بدهيت هيچ باسى پاشهکشه له ئارادانهبوو بهلام ئیستا.... شا قسهکانى پيپرى و وتى من برپارى خۆمت پیده ئیتم، هيچ شتيک بۆ باس و موناقدشه نهماوه. بارزانى بيدهنگ گویى گرتبوو، به بيدهنگيش لای شا هاته دهروهه.

به وتهى قهزان، بارزانى نهوهنده خهفتهى له دلدابوو كه داواى پيداچوونهوى برپارهكی له شا نهكرد بهلام دواتر له كۆبوونهوه لهگهڵ راویژكاره سهرهكيبهكانى، وتى خهباتى چهكدارى بهردهوام دهبيت. بارزانى ئيدريس و مهسعودى كورپى ناردهوه بۆ كوردستانى عيراق بۆ نهوهى پيشمهركه ئامادهى شهپى پارتيزانى به شيوهى شهستهكان بگه نهوه. خۆيشى گهراپهوه بۆ گوندى ئیوپردان، له وديو سنوور له عيراق. چند رۆژيک دواتر له كۆبوونهويهكدا له ژيژر خيوتهتيكى گهورهدا كه له لاپالى كرديكا ههلهرابوو، بارزانى رايگهياند كه ريكهوتنى نيوان سهدام و شا تهنها پاشهکشهيهكى کاتييه بۆ كيشهى كورد. بارزانى وتى 99% دلنياهه كه بارودوخهكه باشتر دهبيت. نهو تيبينيه، سهركرده سهريازى و سياسيهكانى شوپرشى كوردى سهرسام كرد كه هاتبوون گويى له بارزانى بگرن. دواى نهوهى بارزانى رويشت، ههموو ئامادهبووان له دهورى قهزان كۆبوونهوه، دهيانپرسى چى بوته هۆى نهوهى بارزانى وا گهشبين بيت؟ قهزان وهلامى پى نهبوو. ئايا بارزانى شتيكى دهزانى و به كهسى نهدهوت يان تهنها دهيويست ودهى خهلك بهرز رابگريئ؟

بهههراى گهشبينيهكەى بارزانى نۆر زوو بوو به وازهينان. 18ى ئادار له كۆبوونهوه له گهڵ فهرمونده سهريازيهكانى شوپرشدا، بارزانى رايگهياند ناتوانى بهردهوام بيت. بارزانى وتى ئيران له 30 نيسان سنوورهكانى دادهخات، توركييا له ئیستاوه سنوورهكانى داخستوه، سوپاي عيراقيش سنوورهكانى باشوور و رۆژئاواى تهنيوه. بارزانى وتى بارودوخهكه جيگای هيووا نيبه بهلام نهگهركهسيك بيهويئ له باتى نهو دريژه به خهبات بدات، به تهواوى پشتيوانى معنهوى ليدهكات. به ههراى حال

قسه‌که‌ی زیاتر له موجه‌له ده‌چوو تا راستی. نه‌وانه‌ی گوئیان لی‌بوو لایان ئاشکرا بوو که مه‌به‌ستی بارزانی نه‌وه‌یه که نه‌مه‌ کۆتاییه، ده‌بن هه‌ر ئیستا کۆتایی به‌ هه‌موو شتی‌ک بینین. کاتی‌ک که بارزانی له ژوره‌که‌ رویشته‌ ده‌ره‌وه، هه‌موو فه‌رمانه‌کان له سه‌ر نه‌وه‌ هاو‌پا‌بوون که بن سنووریکی کراوه‌ بۆ وه‌رگرتنی چه‌ک و یارمه‌تی، به‌رده‌وام‌بوونی خه‌بات مه‌حاله‌. ته‌نها‌ عه‌لی عه‌سکری بوو که بیروپای جیاوازی هه‌بوو. عه‌سکری چه‌ند رۆژیک پێشمه‌رگه‌کانی خۆی هه‌لسه‌نگاند به‌لام نه‌ویش‌گه‌یشه‌ نه‌وه‌ قه‌ناعه‌ته‌ که درۆژهدان به‌ شه‌ر هه‌چ نه‌نجامیکی نییه‌.

گه‌لێک له‌و فه‌رماندانه‌ که به‌راستی پیاوی ئازا و نه‌به‌رد بوون به‌ چاوی پڕ له‌ فرمیسک له‌ کۆبونه‌وه‌که‌ هاته‌نه‌ ده‌ره‌وه‌. کاتی‌ک هه‌واله‌که‌ بلآو بوه‌وه‌ هه‌ندی‌ک له‌ پێشمه‌رگه‌کان به‌ ته‌واوی سه‌ریان لی‌شپۆا، هه‌ندیکیان چه‌که‌کانیان شکاند، هه‌ندیکیان له‌ ده‌ستپاچه‌بیدا چه‌که‌کانیان فری‌دايه‌ ناو که‌ندال و رووباره‌کان، هه‌ندیکیان ده‌گریان و باسی خۆکوشتنیا‌ن ده‌کرد. له‌لایه‌ک هاواری به‌رزی سه‌رلی‌شپۆاوی، کۆسکه‌وتن، خیا‌نه‌تپێکران دوا‌ی ۱۰ سا‌ل خه‌باتی بن نه‌نجام با‌لی به‌سه‌ریاندا کیشابوو، له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ بیریان له‌ داها‌تویه‌ک ده‌کرده‌وه‌ که پشکیتی ره‌ش بوو له‌ نیوان ئاواره‌یی ئێران و گه‌رانه‌وه‌ بۆ عێراق و بپرا‌کردن به‌ عه‌فواته‌که‌ی ده‌ولته‌ی به‌عس که زۆر که‌س دیزانی جگه‌ له‌ دوورخه‌ستنه‌وه‌ و به‌ندکردن یا مردن، هه‌چ واتایه‌کی دیکه‌ی نییه‌ که هه‌ر واش بوو بۆ هه‌زاران که‌س. کۆسی هه‌ره‌سه‌پتانی شو‌پشی کورد نه‌وه‌نده‌ گه‌وره‌ بوو که پالی به‌ مه‌حمود عوسمان، دک‌تۆر و یاریده‌ده‌ری تایبه‌تی بارزانی‌وه‌ نا لی جیا‌بێته‌وه‌ و سه‌رزه‌نشتی بکات به‌ هۆی ده‌ستکێشان له‌ خه‌باتی چه‌کداری.

چی روویدا که هزری بارزانی له‌ماوه‌ی نه‌وه‌ چه‌ند رۆژه‌ی نیوان دوو کۆبونه‌وه‌که‌دا^{۸۶} له‌ بنه‌ره‌ته‌وه‌ گۆرا؟ ده‌وتریت بارزانی پێش له‌ بریاری راگه‌یاندنی کۆتایی‌پێهاتنی خه‌بات له‌ ۱۸ی ئادار، دوو جار له‌ تاران‌وه‌ ته‌له‌فۆنی بۆ کراوه‌. ئایا کاربه‌ده‌ستانی

^{۸۶} مه‌به‌ستی له‌ دوو کۆبونه‌وه‌که‌، دیداره‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا و شا له‌ ۱۲ی ئادار و کۆبونه‌وه‌که‌ی له‌گه‌ڵ سه‌رکردایه‌تی شو‌پش له‌ ۱۸ی ئاداره‌. وه‌رگێڕ

ئىران ھەرپەشەيان لىكردووه؟ ئايا ئەمەرىككىيەكان كەوتوونە بەينەوہ و ساردىان كردوہ تەوہ؟ كەس ناتوانى بەدلىنبايىوہ ھىچ بلىت بەلام دواتر ھەندىك لەوانەى بارزانىيان باش دەناسى گەيشتنە ئو ئەنجامە كە ئو پياوہ كە سەركردايەتى ھەموو راپەرىنە گەورەكانى كوردى لە ۱۹۶۰كانەوہ كردووه نە لە ترسى ھەرپەشەى دەرەكى بەلكوو لە ئەنجامى قەناعەتى خۆيدا دەستى لە خەبات كىشاوہ.

بارزانى تەمەنى لە ۷۲ سالىدا بوو، دەيزانى تەندرووستىيەكى پۆلايين و وزەيەكى ئەوتۆى نەماوہ سەركردايەتى خەباتىكى پىشمەرگەتيانەى دىكە لە چياكاندا بكات. بەپىچەوانەى شەپەكانى پىشوو، لە سالانى كۆتايى خەباتدا بارزانى زياتر لە بارەگاي خۆيدا دەمايەوہ، تواناي ريگەبرىنە دورودريژە شەوانەكانى نىو چياكانى نەمابوو كە پىي بەناوبانگ بوو و سەركردايەتى شەپ بكات و ناوبەناويش بەشدارى شەپ بكات و دوژمنەكەشى نەزانى لە كوئيە. ئەگەر مستەفا بارزانى ئىدى نەتوانىت رىبەرايەتى خەبات بكات، ئەى چۆن كەسىكى دىكە دەتوانى بىكات؟ دەلىن بارزانى متمانەى بە توانايى ئەوانى دىكە نەبوو بۆ ئەوہى ئەوہ بكن كە خۆى بۆ ماوہيەكى دور و دريژ كردبوى.

چەند كەسايەتەيەكى كورد لەوہ زياتر بارزانىيان خەتابار كردووه، دەلىن وا ھەستىان كردووه مەسەلەكە تەنھا ئەوہ نەبوہ كە بارزانى ھىچ كەسىكى لەو ئاستەدا نەبىنيوہ كە جيگەى بگريتتەوہ، بەلكوو راستىيەكەى ئەوہيە كە بارزانى نەيوستووہ كەس جيگەى بگريتتەوہ، نەيتوانيوہ بىر لەوہ بكاتوہ كەسىكى دىكە ئو جەوہ بگريتتە دەست كە بۆ ماوہيەكى دور و دريژ تەنھا لەدەستى ئەودا بوو. كەوابوو ئەگەر مستەفا بارزانى نەتوانى لەمەودوا رىبەرايەتى كود بكات لە شۆپشەكەيدا، نابىت كەسى دىكەش بىكات^{۸۷}.

^{۸۷} ئەوہ كە پىرى و ماندووبوونى بارزانى لە دريژەدان بە خەبات دلساردى كردوہ تەوہ لەوانەيە راست بىت چونكە مامۆستا ھەژاريش لە كىتپى "چىشتى مجبوردا ئامازەى بوہ كردووه كە پىنيوایە پىرى بارزانى و گەندەلبوونى كۆمەلىك لە فەرماندەكانى شۆپش، بارزانى دلسارد كردوہ تەوہ بەلام

میوانی شا

له گه ل کۆتاییبیهاتنی شوپشی کورد، بارزانی بووه میوانی محمد رها شای په هلهوی، نهو پیاوهی خیانتهی لیکردبوو. بارزانی و نه دمامانی خیزانه که ی گواسترانه وه بو خانویهک له گه په کی "سازمانی نه منیهت و ئیتلاعاتی کشور" له تاران که زیاتر ناسراوه به SAWAK که ده زگای هه والگری و سیخۆری شای ئیزان بوو. خانووه که گه وه و دلگیر بوو و له هیچ شتیک که می نه بوو. له گه ل نه وه شدا بارزانی وهک زیندانیه کی ناوما ل خو ی ده بینی که له کۆمه له ی هاو پێیان و دنیای دهره وه دابراوه .

بارزانی به هوی هه ره سه پێنانی شوپشه که ی خه فه تی ده خوارد و ههستی به بیزاری و دلتهنگی ده کرد، نه وه ش روژ به روژ زیاتر کاریگه ری له سه ر بارودۆخی ته ندروستی ده کرد. هه ر له سه ره تای هه فتا کانه وه لاقی چه پی ده ئیشا و ببوه هوی نه وه ی به لنگی و جموجۆله کانی سنووردار بیت. دوکتوره کان نه خو شیه که یان وهک Spinal Stenosis ده سنیشان کردبوو یانی نو قورچی ده ماری فه قه رات که مه ترسی له سه ر ژیان نییه و یه کیکه له گیروگرفته کانی پیری. به لام بارزانی ئیستا ههستی به نازاریکی نو ی و گه وه تر ده کرد له به شی سه رووی شانی راستی. تا سه ره تای مانگی ته موزی ۱۹۷۵، نازاره که ی نه وه ند توند و به رده وام بوو که ئیدریسی کوپی داوای له دوکتور نه جمه دین که ریم (که دوکتوریکی لاوی خه لکی که رکوک بوو) کرد سه یریکی باوکی بکات.

نه وه که بارزانی پێیخۆش نه بوه دوا ی خو ی که سی دیکه رێبه رایه تی شوپشی کورد بکات له وه ناچیت راست بیت چونکه بارزانی ده یتوانی رێبه رایه تی شوپش ته سلیم به ئیدریس و مه سه ویدی کوپی بکات به لام نه وه ی نه کرد. وه رگێت

نهجمه دین که ریم وهک خویندکاری کولیزی پزشکی زانکوی مووسل، به گهرمی خهریکی کوردایه تی بوو. یه کسه ر دوای نه واکردنی قوناخی ریزیدینسی پزشکی له مانگی ئابی ۱۹۷۳ چوو ریزی پيشمه رگه کانه وه. پیکه وه له گه ل دۆکتۆر مه محمود عوسمان، نه خووشخانه یه کی مهیدانییان له باره گای بارزانیدا کردبوه وه. کاتیک مه محمود عوسمان به سیاست و ئاراسته کردنی شهر سهرقال ده بوو، نهجمه دین که ریم نه خووشخانه که ی ده برده پتوه، رۆژانه سهدان نه خووشی ده بینی، نه وه نده سهرقالی ئیشه که ی بوو که نه یده پرتیایه سهر سیاست یان ئاگاداری شهره کان بیت له نزیکه وه. نهجمه دین که ریم ورده وهک دوکتۆری خیزانی بارزانی جیگه ی مه محمود عوسمانی گرته وه.

پاش پشکنینیکی سهرپیتی نهجمه دین که ریم بۆی ده رکوت دلی پیاوه پیره که باشه به لام گرفته که ی دۆزییه وه که گرئییه کی ئازاروی بوو له نزیک ئیسیکی چه له مه. نهجمه دین شکی له شیرپه نهجی سییه کان بوو، نیشانه کان وایان ده نواند و بارزانیش جگهری زۆری ده کیشا. بارزانی قه د جگهری پا که تی نه کیشابوو، خۆی جگهری ده پچایه وه، تووتنیکی تیژی چیاکانی کوردستانی به کارده هیئا، نزیکه ی ۶۰ سال رۆژانه دوو تا سئ پاکه ت جگهری ده کیشا. ده ستنیشانکردنی جۆری نه خووشیه که ی به بین وه رگرتنی تیشکی xrays نه ده کرا و بارزانی به وه رازی نه ده بوو. بارزانی ته نانه ت نه و پزشکانه شی ره ت ده کرده وه که شا ده یه ویست پشکنینی بۆ بکه ن. رۆژیکیان به نهجمه دین که ریمی وت "نامه وی ت له ئیران "x-rays" م بۆ بکری ت چونکه نه گه ر لیزه ده ست به ته داویکردن بکه م، قه ت لیمنه گه رین برۆم، پیمده لاین لیزه ته داویه که ت ته واو بکه ".

بارزانی ده یه ویست بچیت بۆ نه مریکا، نه له بهر نه وه ی به ته مای ته داویه کی باشتر بوو له نه مریکا، به لکرو بۆ نه وه ی خۆی راسته وخۆ کیشیه ی کورد بگه یه نیتته لای هینری کیسینجیر که ته نها دوو هه وتوو پیش ریکه وتنه که ی شا له گه ل سهدام حوسین بۆ بارزانی نووسیوی "من ده ستخۆشی له خۆت و گه له که ت و تی کۆشانه دره وشاوه که تان

ده که م." بارزانی حیسابی بۆ ئەوه کردبوو که کۆمه‌لێک دۆستی ده‌ستپۆشیستووی هه‌یه له ویلایه‌ته‌یه‌که‌رتووه‌کان، به‌تایبه‌ت سناتۆر هینری سکوپ چه‌کسۆن که نوێنه‌ری ویلایه‌تی واشینگتۆن بوو له ئەنجومه‌نی پیران له سه‌ر لیستی پارته‌ی دیموکرات و که‌سایه‌تییه‌کی موخافه‌زه‌کاری ده‌ستپۆشیستوو بوو و هه‌روه‌ها جۆرج مینی، سه‌رۆکی AFL-CIO^{٨٨}. جۆرج مینی^{٨٩} و سناتۆر چه‌کسۆن^{٩٠} هه‌ردوو یان پێشتر به توندی پشتیوانیان له مافی کورده‌کان کردبوو. بارزانی چاوه‌پوانی ئەوه‌شی ده‌کرد پشتگیری و هاوخمی هه‌ندیک ئەمریکایی وه‌ده‌ستبێنیت. نه‌خۆشیه‌که‌ی یارمه‌تیدا له به‌ندیخانه‌ی ئێران رزگاری بێت و بگاته ئەمریکا.

AFL-CIO^{٨٨} به "رێکخراوی فدراسیۆنی کار و کۆنگرێسی پێشه‌ی" ده‌وتریت که گه‌وره‌ترین رێکخراوی پێشه‌ی ئەمریکایه‌ که له ئیتیلافی "رێکخراوی فدراسیۆنی کار" و "رێکخراوی کۆنگرێسی پێشه‌ی" پێکهاتوه که هه‌ر کام له‌ دوو رێکخراوه‌ش کۆمه‌لێکی زۆر رێکخراوی پێشه‌ی نیۆنه‌ته‌وه‌یه‌ی له‌خۆ ده‌گرن. AFL-CIO له‌ ساڵی ١٩٥٥ دامه‌زراوه و له‌ ساڵی ٢٠٠٨ نزیکه‌ی ١١ ملیۆن کرێکار و ٥٥ رێکخراوی یه‌کیتی پێشه‌ی ئەندامی ئەو رێکخراوه‌یه‌ بوونه. جۆرج مینی، دۆستی مه‌لا مسته‌فا بارزانی و دۆزی کورد یه‌که‌م سه‌کرته‌یری ئەو رێکخراوه‌یه‌ بوو و ئیستا ریچارد ترومکا سه‌کرته‌ریه‌تی. وه‌رگێڕ

^{٨٩} جۆرج مینی که‌سایه‌تییه‌کی کاریگر و ناوداری گۆڤه‌پانی سیاسی و ئابووری ئەمریکا بوو که ساڵی ١٩٥٥ تا ١٩٧٩ سه‌کرته‌یری رێکخراوی AFL-CIO بوو که گه‌وره‌ترین رێکخراوی پێشه‌ی ئەمریکا بوو. جۆرج مینی دۆستی کورد و مه‌لا مسته‌فا بارزانی بوو. جۆرج مینی له ١٠ی کانوونی دووه‌می ١٩٨٠ کۆچی دوا‌یی کرد. وه‌رگێڕ

^{٩٠} سناتۆر هینری چه‌کسۆن که‌سایه‌تییه‌کی زۆر به‌ناوبانگ و کاریگه‌ری گۆڤه‌پانی سیاسی ئەمریکا بوو که دۆستی کورد و مه‌لا مسته‌فا بارزانی بوو. چه‌کسۆن ساڵی ١٩٤١ تا ١٩٥٣ نوێنه‌ری هه‌ری می ٢ی واشینگتۆن بوو له ئەنجومه‌نی نوێنه‌رانی ئەمریکا و ساڵی ١٩٥٣ تا ١٩٨٣ نوێنه‌ری واشینگتۆن بوو له ئەنجومه‌نی پیرانی ئەمریکا. چه‌کسۆن ساڵی ١٩٧٢ و دیسان له ١٩٧٦ له‌لایه‌ن پارته‌ی دیموکراته‌وه بۆ هه‌لبێژاردنه‌کانی سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا کاندید کرا به‌لام هه‌لبێژاردنه‌که‌ی دۆزاند. سناتۆر چه‌کسۆن نه‌یلوولی ساڵی ١٩٨٣ کۆچی دوا‌یی کرد. وه‌رگێڕ

کیسینجیر و شا نه یانده ویست بارزانی به ئەمریکادا بگه پێ و چیرۆکه پر له شهرمه زاریه که ی یارمه تیبه نهینیبه کانی ئەمریکا بۆ کوردی عێراق و وازهینانه له ناکاوه که یان له کورد ئاشکرا بکات که هیشتا نهیتی بوو. به لام جه کسۆن و مینی دوو دۆستی دهستپۆیشتووی مه لا مسته فا بوون که ده یانتوانی به سه رها ته که ئاشکرا بکن ئەگه ر بیانزانیا یا که ده وله تی ئەمریکا به نا په وا رێگری له ته داویکردنی بارزانی له ولاته که ی کردووه .

شا و کیسینجیر به دوو دلاییه وه بریاریندا بێ مه ترسیترین رێگا هه لبژێرن یانی لیبگه رین بارزانی بێته ئەمریکا بۆ ته داویکردن به لام هاتوچۆ و په یوه ندیبه کانی به وریاییه وه سنووردار بکریت، CIA هه موو کاره کان رێکبخات، هه موو خه رجه که شی بدات و کار به ده ستانی CIA و SAWAK هه موو کاتی که له گه ل بارزانی و ئەندامانی حیزبه که یدا بن. ئەوه بوو له کۆتاییدا بارزانی رێگی پێدرا بچیت بۆ ویلايه ته په کگرتوه کانی ئەمریکا و له و رۆژه گه رم و هه لمداره ی مانگی ئابی ۱۹۷۵ بگاته ئەوی.

ته داویکردن له ئەمریکا

محمد دۆسکی که سه ر به بنه ماله یه کی ناسراوی باکووری عێراق بوو، یه که م که س بوو له مانگی ئەیلوولی ۱۹۷۵ له کلینیکی مایۆ سه ردانی بارزانی کرد. دۆسکی پیاویکی کورته له ی ده موچا و زموخت بوو، ته مه نی له ناوه پاستی چله کاندای بوو به لام ده سال له وه پیرتر ده رده که وت، له مندالییه وه ریزی بۆ مه لا مسته فا بارزانی هه بوو به لام قه د وه کوو پتیویست خۆی تیکه لی کێشه ی کورد نه کردبوو. کارمه ندیکی دیپلۆماتکاری عێراقی بوو هه تا سالی ۱۹۷۱، و اتا ئه و کاته که رژی می به عس له عێراق یاسایه کی ده رکرد و داوا ی له وانه کرد که ژنی بیان بیان هه یه (ئه و ژنانه ی که نه عه ره بن و نه مسلمان) یان ژنه کانیا ن ته لاق بدن یان ده ستبهرداری کاری ده وله ت بن. ئه و کاته دۆسکی بریاریدا کاری دیپلۆماسی و ولاتی عێراقیش به جێبێلێ و له گه ل

هاوسره ئەمریکاییه‌که‌ی که له سه‌رده‌می خویندن له ۱۹۵۰کاندا هینابووی، بگه‌ریتته‌وه بۆ ئەمریکا.

پیش رویشتن بۆ لای بارزانی، دۆسکی شاره‌زابوونی خۆی له دیپلۆماسی ده‌رخست بۆ یارمه‌تیدانی کێشه‌ی کورد. دۆسکی بارزانی بینی و هه‌ستی ریز و خۆشه‌ویستی خۆی بۆ ده‌ربهری، بارزانی‌ش تواناکانی دۆسکی به‌رز نر‌خاند. له‌و سه‌رده‌مه‌دا ژماره‌یه‌کی که‌م کورد له ئەمریکا ده‌ژیان، حیزبه‌که‌ی بارزانی واتا "پارتی دیمۆکراتی کوردستان" نوێنه‌ری له واشینگتۆن نه‌بوو، له‌به‌ر ئه‌وه بارزانی داوای له دۆسکی کرد په‌یوه‌ندی بۆ ریکبخت و ناگاداری بکاته‌وه. دۆسکی له ۱۹۷۲ گه‌یشته‌بووه واشینگتۆن و خه‌ریکی خولانه‌وه و جموجۆل بوو له ده‌وری کۆنگرێس و وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه. په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ سیناتۆر جه‌کسون و یاریده‌ده‌ره لاره‌که‌ی، ریچارد پیتل^{۹۱}، جۆرج مینی و زاواکه‌ی، ئیڤرست لی^{۹۲} که سه‌رۆکی به‌شی په‌یوه‌ندییه‌کانی ده‌ره‌وه‌ی AFLCIO بوو، په‌یدا کردبوو.

به‌لام دۆسکی دره‌نگ له بارزانی نزیک بووه‌وه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ش باوه‌ری ته‌واویان پیتی نه‌بوو. دۆسکی ناگادار نه‌کراوه‌وه کاتیک ئیدیرسی کوپی مه‌لا مسته‌فا و دکتۆر مه‌حمود عوسمان هه‌ر له‌و ساڵه‌دا بۆ کۆبوونه‌وه له‌ گه‌ڵ به‌رپرسیانی CIA به‌ نه‌ینی سه‌ردانی واشینگتۆنیان کردبوو. پاشانی‌ش دۆسکی له په‌یوه‌ندییه نه‌تیه‌کانی نێوان بارزانی و CIA دا به‌شدار نه‌بوو، به‌لام داوی هاتنی بارزانی بۆ ئەمریکا له ئابی ۱۹۷۵ ورده‌ورده که‌وته نێو ئه‌و په‌یوه‌ندییه، به‌لام هیشتا هه‌ندیک به‌ربه‌ستی هه‌بوو بۆ ئه‌وه‌ی دزه بکاته ناو بازنه‌ی که‌سه هه‌ره نزیکه‌کانی بارزانی.

کاتیک دۆسکی له کلینیکی مایۆ له مانگی ئه‌یلوولی ۱۹۷۵ سه‌ردانی بارزانی کرد، بۆی ده‌رکه‌وت که به‌ هۆی کۆمه‌ڵێ شت بارزانی له ژێر چاودێری CIA و SAWAK دایه.

⁹¹ Richard Perle

⁹² Ernest Lee

پاشان به نهیڼی له مانگی تشرینی یه کهم چوو بۆ سهردانکردنی بارزانی، دواینیوه پۆ گه‌یشته روچیتستر و له ژیر ناویکی خوازاودا له تهنیشت ژوره‌که‌ی بارزانی ژوریک‌ی له هۆتيله‌که به کرئ گرت، هۆتيله‌که له تهنیشت هُو کلینیکه‌وه بوو که بارزانی تئیدا ته‌داوی ده‌کرا. دۆسکی ته‌له‌فۆنی بۆ ژوره‌که‌ی بارزانی و هوان کرد، شه‌فیع قه‌زاز ژماره‌ ته‌له‌فۆنه‌که‌ی پیدابوو. پاش ٤٥ خوله‌ک، قه‌زاز و مه‌سه‌عود بارزانی، که هُو کاته هُویش هاتبوه لای باوکی له روچیتستر، له ده‌رگای ژوره‌که‌ی دۆسکیان دا. پیلانه‌که‌یان روونکرده‌وه: کاتژمیر ٨:٣٠ پاشنیوه پۆ دوویان کارمه‌نده‌کانی CIA و SAWAK ده‌عه‌وتی ئیواره خوانیک ده‌که‌ن، له‌سه‌ر نه‌ریتی میوانداری روژه‌لاتی خواردنه‌وه‌یان بۆ ده‌کړن و چه‌ند جوړیکیش خواردن داوا ده‌که‌ن بۆ هُو‌ه‌ی میوانه‌کانیان به‌لایه‌نی که‌مه‌وه دوو کاتژمیر به‌ ناخواردنه‌وه مه‌شغول بکه‌ن بۆ هُو‌ه‌ی کاتیکی ته‌واو بدن به‌ بارزانی له‌گه‌ل دۆسکیدا بدویت.

دۆسکی بیڼی بارزانی له‌سه‌ر جیگه‌که‌ی دانیشتوه، تا ئاستیک باش بوو به‌لام قژی به‌هۆی تیشکی "رادیۆلۆژی و شیموترافی"^{٩٣} هه‌لوه‌ریبوو. بارزانی سه‌ره‌تا گوئی بۆ خویندنه‌وه‌ی نامه‌یه‌کی سناتور جه‌کسۆن گرت که بۆ بارزانی نووسیوی و پاشان گوئی له‌ په‌یامیکی زاره‌کی جوړج مینی گرت. نامه‌که‌ی مینی به‌لای بارزانیوه‌وه گرینگ بوو چونکه پئشنیاری ده‌ستپیکردنی هه‌لمه‌تیک‌ی جه‌ماوه‌ری بۆ به‌رژه‌وه‌ندی کورد کردبوو. دوا‌ی گوگیرتن له‌ هه‌ردوو نامه‌که، قسه‌یه‌کی بارزانی دۆسکی راجله‌کاند. بارزانی وتی تو له‌و بپروایه‌دای AFL-CIO بتوانیت بمرپئینی و لیره‌زگارم بکات؟ بارزانی ئاماره‌ی به‌وه کرد که له‌ مانگی ئابه‌وه له‌ کلینیلی "مایۆ"یه و تیشکی رادیۆلۆژی ته‌واو کردوه و ته‌داوی "شیموترافی"یه‌که‌ی ئیستاشی ده‌کرئ له‌ هه‌موو شوینیک بۆی بکریت. بارزانی زۆر جار داوا‌ی کردبوو ریگه‌ی بدن بچیتته واشینگتون به‌لام چاودیره‌که‌ی CIA هه‌ر جارئ پاساویکی ده‌هتینایه‌وه و به‌یانی و دووبه‌یانی پیده‌کرد. له‌وانه‌یه مه‌به‌ستی بارزانی هُوه بوو بیت که دۆسکی بتوانئ

⁹³ radiation and chemotherapy

فرۆکه یه کی بچووک به کرئ بگریت و له کاتی کدا که مه سعود و شه فیه چاودیره کانی CIA و SAWAK به نانخواردنه وه خه ریک ده که ن، خویان بدزنه وه و دواتر بفرن بۆ واشینگتۆن.

دۆسکی له رووی نه هات به بارزانی بلیت که بیروکه که ی بئ مانایه . دواى شه وه شه شه مه ئه مریکایه نه ک ولاتیکی پۆلیسی رۆژه لاتی ناوه راست، تو ته یاره ت به کرئ نه گرتوه، به فرۆکه یه کی بازرگانی سه فه رت کردوه . دۆسکی نه یه ویست مشتومر له گه ل بارزانی بکات، بۆیه شه ونده ی گوت که دلنیا یه به شیوه یه ک له شیوه کان ده توانی جیبه جی بکات. بارزانی نامۆزگاری دۆسکی کرد کار له سه ر پیلانی خۆدزینه وه که بکات و به یانی ئیواره بیته وه لای. به یانی که هاته وه سه ری له وه سوپما که بارزانی به ساردی به خیره اتنی کرد. بارزانی به تو په بییه وه لیپرسی " له دوینیوه که منت بیینی قسه ت له گه ل که س کردوه؟" دۆسکی له وه لامدا وتی "ته نها له گه ل مه سعود و شه فیه قسه م کردوه، بۆ چی بووه؟" بارزانی وه لامیدایه وه "له به ر شه ی شه ئه م دواینیوه پۆیه چاودیره که ی CIA هات بۆ لام و وتی رازین من بپۆم بۆ واشینگتۆن، وامزانی قسه ت له گه ل کردوون". دۆسکی وتی "به هیچ شیوه یه ک قسه م له گه ل که س نه کردوه. ره نگه نامی ریکی گو یگرتن له ژوره که دا شاردرایته وه، ده ته وی بگه پیم بیدۆز مه وه؟" بارزانی وتی "خۆت ماندوو مه که شه گه ر بی شیدۆزینه وه یه کینی دیکه داده نین."

بارزانی به دۆسکی وت بگه پته وه واشینگتۆن و نه ک هه ر له گه ل جه کسۆن و مینی به لکو له گه ل سیناتۆر ویلیام پرۆکسماییر، نوینه ری ویلایه تی ویسکۆسن له شه نجومه نی پیران و خه لکی دیکه شه چاوپیکه وتنی بۆ ریکبخت. دۆسکی رۆژی دوا یی به فرۆکه گه راپایه وه بۆ واشینگتۆن و که وته چاوه روانی، هه ر چاوه روان بوو. دوو حه فته به سه رچوو، هیچ ده نگوباسیک نه بوو. له سه ره تای حه فته ی سییه م بۆ هه والپرسی ته له فۆنی بۆ هۆتیه که ی رۆچیسته ر کرد. کارمه ندی هۆتیه که به دۆسکی

وت ئەوانە لەمىژە لىرە رۆيشتون و هيچ ناوئيشانىكىشان له دواى خويان بهچينههيشتوووه .

دۆسكى ترسى لىنىشت. تۆ بلۆى CIA رفاىدىنى يان بارزانىيان نارىدىتتهوه بۆ ئىران يان برىدىتتيان بۆ بەنىدخانەيهكى نهىتى؟ له سەرەتاي حەفتەى چوارەم، قەزاز تەلەفۆنى بۆ دۆسكى كرد و بۆى روونكردهوه كه CIA برىدونى بۆ پشودان، هەفتەيهكيان لەسەر دەرياچەى تاهو⁹⁴ له كالىفۆرنييا برىدووه تە سەر و هەندىك شوينى دىكەى رۆژئاواش گەراون، هەروەها بۆى روونكردهوه كه سە رۆژە هاتوونەتە واشىنگتون و CIA له گەرەكى شىرجىنيا له مالىك دايانون كه تەلەفۆنەكەى كار ناكات. CIA برىدونى بۆ گەران بەناو واشىنگتوندا، بەلاى كۆشكى سىپىدا تىپەر دەبن و پىيان دەلۆين ئەمە كۆشكى سىپىبه بەلام كاتىك بارزانى داوايان لىدەكات بووهستن، راناووستن. كاتىكىش له تەنىشت بىناى كۆنگرىسهوه تىدەپەپن بارزانى داوايان لىدەكات رابووستن بەلام راناووستن.

قەزاز بە بىانووى سەردانى كچەكەى كه له واشىنگتون دەژيا رىگەياندابوو بچىتە دەرهوه. ژنەكەى قەزاز كه ئەو كچەى لىبوو ئەمريكايى بوو كه پاشان لىنجىابووهوه. رۆژىك دواى تەلەفۆنەكەى قەزاز، دۆسكى له سالۆنى ھۆتيل ماريۆت له رۆژلىن⁹⁵، بەرامبەر جۆرج تاون، قەزازى بىنى و پىيووت CIA سووره لەسەر گەرانەوهى مەلا مستەفا بۆ ئىران، بارزانىيش ناچىتە ژىر بار و دەلۆى ھەتا چاكەنىتتەوه نايەوئى بگەرپتتەوه چونكه ھەك پىويست له ئىران تەداوى بۆ ناكرىت و ئەگەر ئىلا ھەر دەبن ئەمريكا بەجىبىلۆن، دەيهوئى بپوات بۆ سويسرا يان سوید بۆ ئەوهى لەوئى درىژە بە تەداوئەكەى بدات. بەلام چاودىرەكانى CIA زۆر راشكاوانە پىيانوت شا دەيهوئى بگەرپتتەوه بۆ ئىران.

⁹⁴ Lake Tahoe

⁹⁵ Marriott Hotel in Rosslyn

له‌كۆتاييدا بارزانی كۆلیدا، به‌لام به‌و مه‌رجه كه مافی نه‌وهی پێیدهن هینپری كیسینجیر ببینی. به‌ بۆچونی دۆسکی، بارزانی پێیوابوو نه‌گه‌ر سوورپیت له‌سه‌ر نه‌گه‌رانه‌وه بۆ ئێران له‌وانه‌یه خیزانه‌كه‌ی و هاوڕێكانی له‌ ئێران نازار بدرین. بارزانی هه‌میشه داوای دیتنی هینپری كیسینجیری كردبوو، دلنیاوو نه‌گه‌ر كیشه‌كه بخاته به‌رده‌می كیسینجیر، نه‌وا جه‌نابی وه‌زیری ده‌ره‌وه شته‌كان له‌ به‌رژه‌وه‌ندی كورد راست ده‌كاته‌وه. جه‌نگاوه‌ره پیره كورده‌كه ناگای له‌وه نه‌بوو چهند به‌ هه‌له‌ له‌و پیاوه تیگه‌یشتوه كه له‌سه‌رده‌مانیكي كۆنتردا نامه‌ی گه‌رمی بۆ ده‌نارد. دواتر كیسینجیر له‌ لیدوانیكدا نكوولی له‌ هه‌موو یارمه‌تیه‌كانی نه‌مريكا بۆ كورد كرد و وتی " نابئ شالۆوی نه‌یتنی و كاری خێرخوانی تیکه‌ل بگریت". نه‌لبه‌ته كیسینجیر به‌رده‌وام نه‌وه‌ی ره‌تده‌كرده‌وه كه قسه‌یه‌کی وای كردبیت.

ئێستاش كیسینجیر هه‌چ نیازی نه‌بوو بارزانی ببینیت به‌لام هه‌ستی ده‌كرد نابئ به‌ ته‌واوی بارزانی پشتگۆی بخات، بۆیه به‌ جۆزف سیسكو⁹⁶ (كه جیگری خۆی بۆ كاروباری سیاسی بوو) وت بچیت گۆی له‌ بارزانی بگریت و لینگه‌پێ كۆلوگۆی دلی خۆی هه‌لپه‌ژیت، ته‌نها نه‌وه‌نده، له‌وه زیاتر نا.

ببینی بارزانی بۆ سیسكو ناخۆش بوو. كاتی خۆی له‌ ۱۹۷۲ كه كیسینجیر بۆ یه‌كهم جار رێگه‌ی یارمه‌تی نه‌یتنی بۆ كورد كرده‌وه، سیسكو جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه بوو بۆ كاروباری رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیا به‌لام هه‌چ ناگاداری نه‌و یارمه‌تیه نه‌بوو، ته‌نانه‌ت داوی نه‌وه‌ش كه سالی ۱۹۷۴ بوو به‌ جیگری وه‌زیر بۆ كاروباری سیاسی، له‌ چۆنیه‌تی به‌رپه‌وه‌بردنی شالۆه‌كه ناگادار نه‌كرابوو، هه‌مووی له‌ژێر ده‌ستی كیسینجیردا بوو. به‌ هه‌رحال ئێستا كیسینجیر داوای لێكردبوو به‌ره‌وه‌پووی كه‌سێك ببیته‌وه كه هه‌ستی ده‌كرد به‌كۆتاییه‌په‌ینانی شالۆه‌كه، خیانته‌تی لێكراوه.

⁹⁶ Joseph Sisco

سیسکو به شه و چوو بۆ نه و خانوو نهینهی CIA که بارزانی و هاوپیکانی لئی دهزیان. بارزانی وا خوی نیشاندان که حالی باش نییه، به لام گورجوگۆل و توند ده دوا و نارهزایی ده رپیی له به رامبه ر نه و شیوه هه ل سوکه و ته که له گه لیدا کراوه. باسی رابردوی په یوه نندییه کانی له گه ل حکومتی ویلایه ته یه کگرتوووه کانی نه مریکا کرد و وتی متمانه ی به نه مریکه کان کردوه. بارزانی به سیسکوی وت قه د متمانه ی به شا نه بووه به لام کاتیک نه مریکایه کان پشتگیریان لیکردوه د لنیابوووه که پشتگوئی ناخریئت. بارزانی پییوت قه د له گه ل حکومتی به غداد نه ده چوووه شه پوهوه نه گه ر تو زقالتیک دوودلی له سه ر پته وی به لینی نه مریکا هه بوایه .

سیسکو بۆ بارزانی روونکرده وه که نه مریکا له سه ر داواکاری شا یارمه تی کوردی داوه، نیستاش له سه ر داواکاری شا خوی کیشاوه ته وه. ده سه ته وه ستان به و نامۆزگاریانه که کیسینجیر پییدا بوو، سیسکو هیچ قسه یه کی دلخۆشکهری نه کرد که له وانیه نه مریکا رای خوی بگورپیئت. ته نها ده یتوانی نه وه نده بلیئت که قسه کانی بارزانی ده گه یه نیته کار به ده ستانی سه رووی خوی.

سه ردانه که ی بارزانی بۆ نه مریکا له مانگی تشرینی یه که می ۱۹۷۵ کۆتایی پیه ات. سه ر له به یانی نه و رۆژه که ده بوا یا بگه راپه وه بۆ نیران، چاودیره کانی CIA به شی شه ش مانگ ده واو ده رمانیان بۆ هیتنا. دۆسکی و قه زاز نه و کاره ی نه مریکه کانیان وه ک کاریکی خراب لیکدا یه وه. دیاره دکتوره کان به CIA یان وتبوو که بارزانی نه و په پی ۶ مانگی دیکه زیندوه. چاره پروانی نه وه نه بوون جاریکی دیکه بیبیننه وه و ده رمانه کانیش وه ک جۆریک خوا حافیزیکردنی بی ویزدانانه بوو.

نه گه ر تیگه یشتنی چاودیره کانی CIA نه وه بوویئت که بارزانی تا ۶ مانگی دیکه ده مریت نه وه به هه له دا چوو بوون، دکتوره کانی کلینیکی مایۆش زیاتر له وان به هه له دا چون. دوا ی تاقیکردنه وه ی خوین و سه یرکردنی x-rays له مانگی ئاب دکتوره کان بویان ده رکه وت که بارزانی توشی شیره نه چه یه کی گه رره بووه، شیره نه چه که له

سییه کانییه وه به بهشی سهرووی سنگیدا بلأوبوه ته وه و وایلیهاتوهه نهشته رگری بۆنه کریت. ئه و دکتورهی له کلینیکی مایۆ سه ره رشتی ته داوی کردنی بارزانی ده کرد به قه زازی وتبوو "نه خۆشیه که ی بارزانی زۆر زوو به ناوی له شیدا بلأوده بیته وه، پیموایه هه شت مانگ تا سالیک زیاتر زیندوو نابیت." ئه گه ر که سیک دیکه توشی نه خۆشیه که ی بارزانی هاتبا ئه وه ندهشی نه ده خایاند به لام قه لافه ته پۆلایینه که ی بارزانی وایلیکرد ته مه نی سن سال و نیوی دیکه ش دریز بیت.

دیسان به ندرکراوی شا

به گه رانه وه ی بۆ تاران، جاریکی دیکه بارزانی بوو به به ندرکراوی شا، داپراو له و خه لکه ی پیشتر سه رکردایه تی ده کردن. گه لیک له کورده کان به ویستی خویان گه رابوونه وه بۆ عیراق به لام هیتشتا سه دان هه زار که سیان له ئیران مابوونه وه و هه لسه که وتی ئیران به هیچ شیوه یه ک له و هه لسه که وته نه ده چوو که شا به لینی پیدابوون. زۆر به یان له ئوردوگاگاندا له ژیر چاودیرییه کی توندا بوون، بی کار، ژیانیکی کوله مه رگیان ده برده سه ر و هه میشه له ژیر مه ترسی به زۆر نارده وه بۆ عیراق و دوورخسته وه بۆ شوینه دووره کانی ئیران بوون.

زۆریک له وانه ی کویرانه ئه وشوینی بارزانی که وتبوون، جوینیان پیده دا، لۆمه یان ده کرد به بۆنه ی ئه و کاره ساته ی به سه ریاندا هاتوه. کاتیکی پر دلته نگی بوو بۆ بارزانی. براکه ی، شیخ بابۆ که له مندالییه وه براده ر و هاوپی بوو، له مانگی شوباتی ۱۹۷۶ کۆچی دواپی کرد. ئه و کاته که هه والی مردنی به بارزانی گه یشت قه زاز و نه جمه دین که ریم له گه لی بوون. هیچ کامیان قه ت پیشتر بارزانیان به چاوی پر له فرمیسه که وه نه بینیبوو به لام نیستا ده یانبینی که بارزانی له ته نیایی خۆیدا وه ک گیانه له بریکی بریندار ده گری. له وانه یه مردنی بابۆ بووبیت به هۆکاریک بۆ ئه وه ی بارزانی هه موو خه م و خه فه ته کانی هه لبریزیت که تا ئه و کاته له سینگیدا په نگی خواردبووه، نه خۆشیه که شی چنگیکی دیکه ی خسته بووه سه ری. بارزانی له جیگه دا

نه که وتبوو، شپږه نجه که شی به هوی "شیمیترافی" وه راگیرابوو به لام نه و ته داوایه
تیکی شیده دا. دوکتور نه جمه دین که ریم که هیشتا دوکتوری تاییه تی خیزانی بارزانی
بوو سه پوره شتیاری ته داویکرده که ی بوو له نه خو شخانه یه کی تاران و دواتریش له
کاتی نیشونازاری رشانه ویدا له گه لی ده مایه وه، شله ی ده کرده ده ماره کانیه وه بو
نه وه ی ناسووده بی پییدات.

بارزانی په شیمانی گه پانه وه بوو بو نیران، به نه جمه دین که ریمی وت گه پانه وه ی
هه له یه کی گه وره بووه، ده یه وی بگه پته وه بوو نه مریکا. بارزانی دلنیا بوو نه گه ر
جاریکی دیکه پی بگاته وه به نه مریکا ده توانی قه ناعت به نه مریکایه کان بهینیت
یارمه تی کورد بده نه وه و شاش ناچار بکن رای خوی بگوریت. کار به ده ستانی نیران
گوپیان بوو داواکاری گه پانه وه ی بارزانی بوو نه مریکا نه ده گرت، بالویزخانه ی نه مریکا له
تارانش به هه مان شیوه. له بهر نه وه دوسکی ده بوایا له واشینگتون دست به کار
بیته.

دوای نه وه ی بارزانی نه مریکای به جیه شتبوو، دوسکیش خوی له گفتوگوی فهرمی
له گه ل راگه یانده کان دوور گرتبوو نه کا له تاران بوو بارزانی بیته گیروگرفت، به لام به
نهینی ده نگوباسی نه خو شیه که ی بارزانی و چو نیتی هه لسوکه وتی CIA له گه لیانی
لای دوست و هاو پیکانی خوی بلاو کردبووه وه.

مانگی تشرینی دووه می ۱۹۷۵ دوسکی چوو بو دیتنی داننیل شور که هه والنیریک
ته له فیزیونی CBS بوو و چیرۆکه که ی به ته اووی بوو گپراهه وه. داننیل شور
چیرۆکه که ی له ده نگوباسی نیواره ی CBS بلاو کرده وه و له ۱۶ ای شوباتی ۱۹۷۶
روژنامه ی "فیله بیج وویس"^{۹۷} هه لبارده یه ک له راپورتیکی نهینی کونگریسی بلاو
کرده وه که تیتیدا ناماژه به وه کرابوو که نه مریکا به نهینی یارمه تی کوردی داوه و
پاشان به شیوه یه کی پر له شهرمه زاریانه وازی لیتهانون.

⁹⁷ Village Voice

له سهره تاي گولاني ۱۹۷۶ دۆسكى تهلهفونى كرد بۆ سيدنى سوڤير^{۹۸}، يارمه تيدهرى جىگرى وهزيرى دهره وه بۆ كاروبارى رۆژه لاتي ناوه پاست. سوڤير سهره تا داواكارىيه كهى دۆسكى رت كرده وه بۆ ئه وهى ئه مريكا فيزا بدات به بارزاني و داوا له دهولتي شا بكات ليگه پي بارزاني له ئيران دهرچيت و بيت بۆ ئه مريكا. سوڤير به دۆسكى وت ئيمه ناتوانين دهست له كاروبارى ناوخوى ئيران وهردهين، شا ريگه شتى وا نادات.

دواى بيستنى ئه وه لامة، دۆسكى بۆى دهركهوت ئه و كيشه يه به نهرمينواندن چاره سهر ناييت بۆيه به سوڤيرى وت "پارسال هه نديك شتم دهربارهى چۆنيه تى مامه له كردنى دهولتي ئه مريكا له گه ل بارزاني به تهلهفزيونى CBS وت، به لام ئيستا شتى زۆر زياتر شيم لايه بۆ بلاوكردنه وه. ئه وه بارزاني خهريكه دهرميت، ئه گه ر ريگه پينه دهن بگه رپته وه بۆ ته داويكردن، ئه وا هه موو چيرۆكه كه بلاو ده كه مه وه، ئيدي خۆتان ده زانن."

دۆسكى فيلى له سوڤير كردبوو، ۱۰ سال دواتر له ديمانه يه كدا داني به وه دانا كه له راستيدا له و شتانه زياتر كه به "دانيل شوپ"ى گوتبوو، هيچى ديكهى نه ده زاني، له وهش دلنيا نه بوو كه بارزاني ريگه ي پيبدات به ئاشكرا بدوي، به لام فيله كهى كارى كرد. سيدنى سوڤير كه وته دلله پاكئيه و به دۆسكى وت "چاوه پوان بكه، ليگه پي با سه ريك بكه م بزاتم چيم پينه كريت، خۆم په يوه نديت پيوه ده كه مه وه."

دواى دوو رۆژ سوڤير تهلهفونى كرده وه بۆ دۆسكى و پيوت وه زاره تى دهره وه فيزا ده دات به بارزاني، هه ر ئه وه ندهى ده وي پاسبورته كهى بنيريت بۆ بالويژخانهى ئه مريكا له تاران. دۆسكى لىپرسى به لام ئه ي بارزاني چى بكات بۆ ئه وهى كاربه ده ستانى ئيران پاسبورتى به نه ن؟ سوڤير وتى ئه وه ئيدي كارى ئيمه نيه. دۆسكى توره بوو و وتى "ئيوه له روى سياسيه وه بارزاني تان كوشت، ده تانه وي به

⁹⁸ Sidney Sober

جسته‌ش بیکوژن؟ ئەو پیاووه نه‌خۆشه، پۆیستی به‌وه‌یه بیټ بۆ ئەمریکا بۆ ته‌داوی، ریگه‌پینه‌دان به ته‌داویکردنی به مانای کوشتنیه‌تی، هیچ هۆیه‌ک بۆ ئەم شیوه هه‌لسوکه‌وته له‌ئارادا نییه، ئیوه په‌یوه‌ندی‌تان له‌گه‌ڵ ئیتران زۆر باشه داوایان لێبکەن پاسپۆرتی بده‌ن، بارزانی هیچ زهره‌ریک له ئیوه یان ئیتران نادات نه‌گەر ریگه‌ی پێبده‌ن بیټ بۆ ئیتره بۆ ته‌داوی " .

دۆسکی په‌کسه‌ر تیگه‌یشت قسه‌کانی کاریگەر بووه . سۆییر پنیوت به‌یانی، دوو به‌یانی ته‌له‌فۆنت بۆ ده‌که‌مه‌وه . دوا‌ی ٤٨ کاتژمێر، ته‌له‌فۆنی کرده‌وه بۆ دۆسکی و پنیوت " ئاگادار کراوینه‌ته‌وه که کاربه‌ده‌ستانی ئیتران لێده‌گه‌رین ژنی‌پاڵ بارزانی له ئیتران ده‌رچیت، به‌لام مه‌رجمان هه‌یه بۆ مانه‌وه‌ی بارزانی له ئەمریکا . ئەمجاره‌یان ده‌بێ له‌سه‌ر خه‌رجی خۆی بیټ و ده‌بیټ به‌لێن بدات په‌یوه‌ندی به راگه‌یاندنه گه‌شتیه‌کانه‌وه نه‌کات و لێدوانی سیاسی نه‌دات" . دۆسکی له وه‌لامدا وتی "باشه رازین به‌لام بارزانی‌ش مه‌رجی هه‌یه، ئەمجاره‌یان نا‌بیټ بارزانی له ژیر چاودێری CIA دا بیټ، ده‌بێ ئازاد بیټ بپروات بۆ هه‌رکۆتیه‌ک که پێخۆش بیټ و هه‌ر که‌سی پێخۆش‌بیټ ببینیت به‌و مه‌رجه‌ی په‌یوه‌ندی به راگه‌یاندنه گه‌شتیه‌کانه‌وه نه‌کات .

هاتنه‌وه بۆ ویلايه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا

له حوزه‌ییرانی ساڵی ١٩٧٦ بارزانی بۆ جاری دووهم له فرۆکه‌خانه‌ی "جان ئیف کینیدی" له نیویۆرک له فرۆکه‌ دابه‌زی . دۆسکی که بۆ پێشوازی بارزانی هاتبوووه ئه‌و، به ببنینی کابرایه‌کی ئەمریکایی بالابه‌رز په‌ستبوو، زوو زانی ئەو پیاووه چاودێری CIA یه و چاوه‌پوانی سه‌رکرده‌ی کورد ده‌کات . کابرا وتی ته‌نها بۆ ئەوه هاتوو به‌خێره‌اتنی بارزانی بکات . چونکه پێشتر ناسیویه‌تی .

له‌گه‌ڵ ئەوه‌دا که سیدنی سۆییر پێداگری کردبوو که خه‌رجی بارزانی ده‌بێ له ئەستۆی خۆی بیټ به‌لام CIA خه‌رجی بارزانی ده‌دا و هه‌ر له سه‌ره‌تاوه به‌رده‌وام

بوو له چاودتیریکردنی بارزانی. کاتیک بارزانی چووہ کلینیکی مایو، چاودتیریکی CIA ش له ویی بوو. له کاتی گواستنه و هشی بۆ واشینگتون، CIA شوقةیه کی رازاوی له هۆتیل "شوریهام"^{۹۹} بۆ بارزانی به کړی گرت، شوقة کی بارزانی هه مان نه و شوقة یه بوو که پینچ سال پيش له وه "سپیرۆ ناگنیو"^{۱۰۰}، جیگری سه رۆک کوماری نه مریکای نه و سهرده مه ی تیدا دانرا بوو. له سهره تای مانگی ناب، CIA نیواره خوانتیکي رازاوه و دهستبلایوی بۆ بهرپر سه کانی به شی "نوپه راسیونه کان" و وهزاره تی دهره وه و بارزانی ریکخست.

هر وهک سالی پیشوو، CIA و SAWAK دیسان ویستیان بارزانی رازی بکن بگه ریته وه بۆ نیران به لام بارزانی نه مجاره یان کۆلینه دا. بارزانی هیشتا پیویابوو ده توائی رای نه مریکا بگورپی، ده شیزانی که له نیران ناتوائی هیچ بۆ کورد بکات و وه کوو پیویست ته داویشی له نیران بۆ ناکرئ.

کاتیک بارزانی نه چوه ژیر باری گه پانه وه بۆ نیران، CIA یارمه تییه کانی لئ بپی. دۆسکی خانوویه کی له قه راغ گه ره کی "جورج تاون" بۆ دۆزییه وه که نزیکه ی سالیک تیدا ژیا و پاشان گوازییه وه بۆ نه وه ری پاتوماک، بۆ مکلیین^{۱۰۱}. بارزانی جار جار ده گه پایه وه بۆ کلینیکی مایو و له میانه ی سهردانه کانیدا، ته داوی رادیۆلۆژی و شیمۆترافی له نه خۆشخانه ی زانکوی جورج تاون و نه خۆشخانه ی سیبلی^{۱۰۲} بۆ ده کرا. شیرپه نجه کی راگیرابوو و دهیتوائی به شیوه یه کی کم تا زۆر ناسایی بژی. بارزانی

⁹⁹ Shoreham Hotel

^{۱۰۰} سپیرۆ ناگنیو جیگری ریچارد نیکسون، سه رۆک کوماری نه مریکا بوو که له کۆتایی سالی ۱۹۷۳ به تۆمه تی گهنده لی و به رتیلخواردن ناچار کرا دهست له کار بکشیتته وه. وادیاره مه به سستی نووسه ر نه وه یه که ناگنیو له کاتی لئپرسینه وه له ۱۹۷۳ له وه شوقة یه دا نیشته جن کراوه که پاشان بارزانی تیدا نیشته جن کراوه. وه رگتیر

¹⁰¹ Potomac to McLean

¹⁰² Georgetown University Hospital and at Sibley Hospital

سناتور جەكسون، پرۆكسماییز^{۱۰۲}، جورج مینی، كۆنگریسمەن ستیڤان سۇلارز، نوپنەرى نیویۆرك له ئەنجومەنى نوپنەران و كۆمەلێك ئەندامى دیکەى كۆنگریسی بینى بەلام بەهۆى تەنگوچەلەمە و ریگرییهکانى وەزارەتى دەرەوہ نەیدەتوانى له میدیاکاندا دەرېکەوێت و لەگەل رۆژنامەنووسەکان دیمانە بکات که زۆریش داوایان لێدەکرد.

له بەهارى ۱۹۷۷ خاتوون رۆبیرتا كۆهین^{۱۰۴}، بەرپۆهەبەرى كۆمەلەى نۆدەوولەتى مافى مرۆف (که ئەو کاتە بەناوبانگترین گروپى ئەمریکایى مافى مرۆف بوو) بارزانى بانگهێشت کرد بۆ نووسینگەکەى له نیویۆرک. كۆهین زۆر لەو تۆپە بوو که وەزارەتى دەرەوہى ئەمریکا مافى بارزانى بۆ قسەکردن لەگەل میدیاکان پێشیلکردوہ. كۆهین بیری لەوہ کردوہ که لەوانەى دەوولەتى فدرالى ئەمریکا بتوانى کەسێكى بیانى وەک بارزانى دەمبەست بکات بەلام ناتوانى ریگە لەوہ بگریت که خۆى که هاوولاتى ئەمریکایە لەگەل رۆژنامەنووسەکان قسە نەکات.

بۆیە كۆهین كۆمەلێك هەوالنێرى هینایە ژۆرەکەى خۆى بۆ ئەوہى گوێیان له قسەکانى جەنگاوەرە پیرە کوردەکە بێت. بەیامنێرەکان پرسىاریان له كۆهین دەکرد و ئەویش پرسىارى له بارزانى دەکرد و بارزانیش لەبەردەم بەیامنێرەکاندا وەلامى كۆهینى دەدایەوہ. ئەم هەلمەتە نارەزایەتى وەزارەتى دەرەوہى لیکەوتەوہ بەلام کيسینجیز ئیدى وەزیری دەرەوہ نەمابوو و ئیدارەى دیموکراتەکان که لافى پاراستنى

^{۱۰۲} سناتور ئیدوارد ویلیام پرۆكسماییز سالى ۱۹۵۷ تا ۱۹۸۹ نوپنەرى فیسکانسین بوو له ئەنجومەنى پیرانى ئەمریکا و چەند جار له سەردەمى شۆرشى ئەیلوولدا کێشەى کوردى له ئەنجومەنى پیران خستەپوو. پرۆكسماییز تەنھا ئەندامىكى كۆنگریسى ئەمریکا بوو که دواى كۆچى بارزانى، رەخنەى توندى له سیاسەتى ئەمریکا و شا سەبارەت بە بزوتنەوہى کوردى کرد. بۆ دەقى قسەکانى پرۆكسماییز و قسەى كۆمەلێكى دیکە له ئەندامانى ئەنجومەنى نوپنەران و پیرانى ئەمریکا دەرپارەى شۆرشى ئەیلوول سەبرى بەشى كۆتایى ئەم كتیبە بکەن. وەرگێژ

¹⁰⁴ Roberta Cohen

مافی مرۆفی لێدهدا دهسهلاتی گرتبوهوه دهست. بۆیه پێویست نهبوو بارزانی خهمی نهوهی بێت له ئهمریکا دهريدهکهن.

ههول و لۆبیهکانی بارزانی وای له کۆنگرێس کرد ریگه بدات ههزاران کوردی عێراقی مافی پهنابهری له ئهمریکا وهریگرن. ئیدی ئهوه ههمووی بوو، بارزانی نهیتوانی سیاسهتی ئهمریکا ههلبهگه پێنیتتهوه که دلهیا بوو دهتوانی بیکات یان نهیتوانی تهنانهت کێشهی کورد بخاته ناو بهرنامهی سیاسهتی دهروهی ئهمریکا. تا دهچوو کوردهکان زیاتر پشتگۆی دهخران و ههروهها بارزانیش رۆژ به رۆژ زیاتر پشتی تێدهکرا.

مۆریس دراپێر¹⁰⁵، بهرپهوهبهری نووسینگهی کاروبازی ولاتانی باکووری جیهانی عهرب له وهزارهتی دهروهه بۆ ماوهیهک لهگهڵ ریهیری کورد له پهیوهندیدابوو. بارزانی بهوه خۆشحال بوو که کێشهکهی بۆ "دراپێر" گرنه بهلام له ۱۹۷۸ پۆستی "دراپێر" بهرزکرایهوه و بوو به یارمهتیدهری جیگری وهزیری دهروهه و کاری پهیوهندیکردن لهگهڵ بارزانی رادهستی خاتون "ماری ئان کیسی" کرد. کیسی فهرمانبهریکی پله نزمتر بوو بهلام ئهوهی که بارزانی بێزار کردبوو پۆستهکهی کیسی نهبوو بهلکوو راستیهکهی ئهوه بوو که کیسی ژن بوو و مهلا مستهفا ئهوه مهسهلهیهی لای خۆی وای لیکهدهدایهوه که هیچ بایهخیکی لای دهولتهی ئهمریکا نهماوه.

بارزانی ههستی نارهزایی و بێ ئومیدییهکانی خۆی له بهرامبهر وازهینانی ئهمریکا له کورد له ۱۹۷۵ لای "دراپێر" رۆژ دهرنهبریبوو، سههرهتاش نهیهویست ئهوه ههستهی خۆی لای "کیسی"ش دهبریبێت بهلام له یهکێ له رۆژهکانی کۆتایی ساڵی ۱۹۷۸،

¹⁰⁵ Morris Draper

¹⁰⁶ Mary Ann Casey

بارزانی تهقییه وه و هه موو کۆنه قینه کانی خۆی رژاند به سهر ئه و ژنه جوانه دا و پتیوت قه ده له و خیانه ته خۆش نابیت که ئه مریکا لێیکردوه .

بارزانی هه میسه به دۆسکی دهوت له وه په شیمان ه که ئاوا باوه پری به ئه مریکا کردوه . رۆژیکیان به دۆسکی وت ئه گهر بمزانییا خه لکی ئه مریکا ئه وه نده تیکه ل و پیکه لن که که س نازانیت له کوپوه هاتوون، قهت بپوام پێیان نه ده کرد . جارێکیان له ده می ده رچوو و وتی نه مده زانی CIA به شیک نییه له م ولاته، ته نانهت کۆنگرێس و گه لی ئه مریکا ش رقیان لێیه تی .

له سه ره تای ۱۹۷۷ تا کاتی مردنی له ئاداری ۱۹۷۹، مۆته که ی نوشسته تێتان به قورسی بالی به سهر ههستی بارزانیدا کیشابوو . زۆر جار لۆمه ی خه لکی دیکه ی ده کرد به لام زۆر جارانیس به رپر سیاری تیه که ی ده خسته ئه ستوی خۆی . جارێکیان له هاوینی ۱۹۷۷ کاتیک بارزانی له چیشته خانه یه کی سهر شیوازی رۆژه لاتی ناوه پراست له "واشینگتون دی سی" له گه ل دۆسکی، قه زاز، نه جمه دین که ریم و جه مال عه له مدار (نوینه ری پێشوو ی بارزانی له له ندهن) نانیان ده خوارد، پیاویک لێیان نزیک بووه و به عه ره بی لێپرسین " ئیوه کوردن، وانیه؟ گویم لێبوو به کوردی قسه تان ده کرد، من ئاسوریم ". ئاسوریه کان که مینه یه کن که ئه وه نده ی کورده کان له ئه نجامی هه ره سه تێانی شوێشی کورد ئازاریان پێگه یشت .

کابرا بارزانی نانا سیته وه و پێیانده لیت " پیمبلین بارزانی ئه و پیاوه ی که گوایه ئه وه نده زیره ک بوو، چۆن توانی شتیکی ئه وه نده بی عه قلانه بکات و بپوا به شای ئێران بکات؟ ". بارزانی هه چی پێنه وت، ئه وانی دیکه ش به کابرایان وت کا که گیان برۆ به لای ئیشی خۆته وه . به لام کاتیک که له چیشته خانه که هاتنه ده ره وه، عه له مدار بینی که بارزانی زۆر بیده نگه . بۆ دلنه واییدانه وه ی بارزانی پتیوت هیوادارم قسه ی ئه م کابرا ئاسوریه دلگیری نه کرد بیت . بارزانی به ده نگیک که به ئاسته م ده بیسترا

وه لامي دايهوه "نا، هرچی وت به تهواوی راسته، من زور بن عهقل بووم، من شکستم خوارد."

دوسته نهامریکاییهکانی بارزانی د لئه وایبان ده دایهوه، نه وایبان بیرده خستهوه که له ژیانیدا کاری زور گرنگی کردوه، د لئیایان ده کردهوه که ناوی له میژوودا وهک پیاوئیکی گه وه هر زیندووه. به لام کاتیک ده یانه ویست رازی بکن بیره وه رییهکانی بگپرتتهوه، زور به توندی رهتی ده کردهوه، ده یوت نه گهر سه رکه وتوو بوومایه ده مگپرتیهوه. جاریکیشان وتی "ژیانی من پر بووه له شکست، هیچ شتیکی تیدا نییه شیواوی گپرتانه وه بیت."

شیرپه نجه که ی بارزانی هتا کوتایی ۱۹۷۸یش له ژیر کونترپولدا بوو، پاش نه وه به خپرای بی بلاو ده بووه وه. باری ته ندروستی روژ به روژ خراپتر ده بوو، دواتر که وته جیگا و له سه ره تایی کانوونی دووه می ۱۹۷۹ به په له گه یاندیانه کلینیکی مایو. کاتیک بارزانی له کلینیکه که هاته ده ره وه، دوکتوره که ی به د لئه نگیه وه به دۆسکی وت "پیموانیه جاریکی دیکه بیبینمه وه."

بارزانی گه پرایه وه بو مالی خوی له مکلین. له سه ره تایی مانگی شویات کاتیک زانی ئیدی دوکتوره کان هیچیان پیناکریت بو ی بکن، وتی "ده مه وی بگه پرتمه وه بو ماله وه، بو نه وه ی له سه ر خاکی کوردستان بمرم، با کوردستانی ئیرانیس بیت". بارزانی دۆسکی راسپارد بلیتی گه پانه وه بو تارانی بو بکرتت به لام پلانی گه پانه وه ی زوو تووشی گیروگرفت هات. کاتیک نووسینگه فرۆکه وانیه که زانی بارزانی پیوستی به که پسولی ئوکسیژن هیه له فرۆکه دا داوای به لگه نامه ی پزشکی لیکرد که تئیدا نووسرابیت حالی باشه و ده توانی به رگی سه فهره که بگرتت. دۆسکی هه ولیدا فرۆکه یه کی تاییه تی بو بگرتت به لام بو ی ده رکه وت نرخی کرێکه ی له توانایاندا نییه .

بارزانی هیشتا له مالی خوی له گه ره کی مه کلین بوو. له سه ره تایی حه فته ی کوتایی مانگی شویات قوئی راستی به شیوه یه کی ترسناک و پر نازار بای کردبوو. محمد

دۆسكى، ئىدىرىس بارزانى و موھسىن دزەيى (ھاوپىتى دۆسۆزى دىرىنى بارزانى) ھەولياندا رازى بىكەن بىبەن بۆ نەخۆشخانە بەلام بارزانى گوتى لە قسەكانيان نەدەگرت و دەبوت "ئاتوانن ھىچم بۆ بىكەن" بەلام دوكتورىكان بانگ كرد و لەسەر رىئىمايى دوكتورەكە بۆ چۆراندەنەو و نىشتەنەوئى ھەلاوسانى قولى، بارزانى چوو بۆ نەخۆشخانەى زانكۆى "جۆرج تاون".

محمد دۆسكى و فەرھاد، كۆرەزى بارزانى^{۱۰۷}، ھەموو رۆژىك لە كاتژمىر ھەوتى بەيانىيەو ھەتا ھەوتى ئىوارە بەدىارىيەو ھەبوون و ئىدىرىس و موھسىن دزەبىش لە ئىوارەو ھەتا بەيانى. تا سەرھەتاي مانگى ئادار بارودۆخى بارزانى ئەوئەندە باشتر بوو كە دوكتورەكان بەلئىنياندا بۆى بنووسن كە بەرگەى گەپانەو بۆ ئىران دەگرىت.

سەرلەبەيانى رۆژى ۳ ئادارى ۱۹۷۹، كاتىك دۆسكى و فەرھاد گەپىشتە نەخۆشخانە، بىنيان ھالى بارزانى زۆر باشترە. بارزانى ئاگاي لەخۆ بوو، قسەى دەكرد و ئىش و نازارى نەمابوو. تا ئىوارەكەى ھىچ رووينەدا، دەوروبەرى كاتژمىر پىنجى ئىوارە بارزانى داواى كرد لە ناو جىگەكەيەو بىگوزنەو سەر كورسىيە قۆلدارەكەى ناو ژورەكەى. دۆسكى و فەرھاد ئەمەيان بە شتىكى ئاسايى دەزانى، پىشتر زۆر جار لە سەر ئەو كورسىيە قۆلدارە داياننابوو. دۆسكى كورسىيەكەى راكىشايە نىزىك جىگەكەى بارزانى و فەرھادىش كە لاويكى چوارشانە و بەھىز بوو ھەك جارنى پىشوو دەستىكى خستە پىشتى باپىرى و دەستى دىكەى خستە ژىر رانى بۆ ئەوئى ھەلئىبگرىت بەلام كاتىك ھەلئىگرت پەشوكا، بىنى بارزانى زۆر سوورھەلگەپاوه. خىرا لەسەر جىگەكەى خۆى داينايەو ھە. بارزانى پىشووئىكى دا و بە كۆرەزاكەى وت بىبە بۆ سەر كورسىيەكە. فەرھاد بە باشى نەدەزانى بەلام بەقسەى كرد چونكە وا پەرورەدە كرابوو ھەرگىز پەرسىيار لە فەرمانەكانى باپىرى نەكات.

^{۱۰۷} فەرھاد كۆرەزى مەلا مستەفا بارزانى نەبوو، زاواى خوالئىخۆشبوو ئىدىرىس بارزانى بوو، شوى "نەدا" بوو كە كچى ئىدىرىس بارزانى و خۆشكى نچىروان بارزانى بوو. (دىمانەى ھەرگىز لەگەل دۆكتور شەفىق قەزاز، ۳ ئەپىلوولى ۲۰۱۲).

کاتیک فه‌هاد بۆ جاری دووهم هه‌لیگرت، بارزانی سوور وهک خوین هه‌لگه‌پا، سه‌ری به‌وادا شکایه‌وه و پاشان به‌لایه‌کدا که‌وت. دۆسکی به‌ په‌له‌ په‌ره‌ستاریکی بانگ کرد، دوا‌ی چه‌ند خوله‌کیک دوکتۆریک هات، دوکتۆره‌که‌ وتی بارزانی "کوچی دوا‌یی کردوه".

فه‌هاد ته‌له‌فۆنی ژوره‌که‌ی هه‌لگرت و به‌ شپه‌زه‌یه‌وه ویستی ته‌له‌فۆن بۆ ئیدریسی مامی له‌ ماله‌که‌ی له‌ مه‌کلێین بکات، ژماره‌که‌ی باش له‌ به‌ر بوو به‌لام هه‌ر چی ده‌کرد ژماره‌ ته‌له‌فۆنه‌که‌ نه‌ده‌هاته‌وه بی‌ری، ته‌له‌فۆنه‌که‌ی دانا بۆ ئه‌وه‌ی توژی بیته‌وه سه‌ر خوئی. جاریکی دیکه‌ ته‌له‌فۆنه‌که‌ی هه‌لگرت‌وه به‌لام دیسان ته‌نها چه‌ند ژماره‌یه‌کی ده‌هاته‌وه یاد، له‌ کۆتاییدا دۆسکی ژماره‌که‌ی پیتوت و ئه‌ویش ته‌له‌فۆنی کرد بۆ ئیدریس.

ته‌رمی بارزانیان برده‌ هۆلکیکی ماته‌مینی له‌ واشینگتون. رۆژی دواتر سه‌دان کورد له‌ ژوریکی چاوه‌پوانیدا کۆبوونه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی بۆ دوا جار سه‌ری ریز و حورمه‌ت له‌ به‌رامبه‌ر سه‌رۆکه‌ کۆچکردوه‌که‌یان دابنۆینن.

ه‌ی ئاداری ۱۹۷۹ ته‌رمی بارزانی له‌ باشتین شوینی فپۆکه‌ی Boeing 747 ی هیلی ئاسمانی ئێران دانرا. ئیدریس بارزانی، فه‌هاد بارزانی، محسین دزه‌یی و محمد دۆسکی له‌ سه‌فه‌ره‌ درێژه‌که‌یدا بۆ ئێران له‌ ته‌نیشتییه‌وه‌ دانیشتبوون.

سه‌رله‌به‌یانی ۶ی ئادار له‌ تاران به‌ یاوه‌ری چه‌ند که‌س له‌ لایه‌نگره‌کانی، ته‌رمی بارزانی سواری هیلیکۆپته‌ریکی سوپای ئێران کرا بۆ ئه‌وه‌ی بیگواسنه‌وه بۆ (شنۆ)، شاریکی بچوک له‌ کوردستانی ئێران له‌ سه‌ر سنووری عێراق له‌ رۆژئاوای مه‌هاباد. له‌ (شنۆ) خه‌لکیکی یه‌کجار زۆر (که‌ فه‌هاد بارزانی شتی وای قه‌د نه‌بینیوو) چاوه‌پوان بوون بۆ دوا جار به‌ خه‌رهاتنه‌وه‌ی بارزانی بکه‌ن. پیاوه‌کان ده‌گریان و ته‌قیان به‌ ئاسماندا ده‌کرد، ژنه‌کان شین و رۆپۆیان ده‌کرد، هاواری گۆس و سۆی

نه ته وه یه کی نه ناسراو و بیکه س شه پۆلشه پۆل به سهر چیا سارد و سهر که شه کانی کوردستاندا ده رزا.

له مردندا هه له کانی بارزانی لیبورا. مه لا مسته فا بارزانی ئیدی که سیکي شکستخواردوو نه بوو به لکو جاریکی دیکه بوو به قاره مان، قاره مانه که ی سهراسه ری ژیا نی خۆی، ئه و که سه که به ناویانگترین که س بوو له ناو گه لی کورددا.

ئهو رۆژه ٦ی ئاداری سالی ١٩٧٩ بوو، چواره مین سالیادی ئهو رۆژه بوو که محمد رهزا شای په هله وی له کاتی هاتنه وه ی له جهزاییر یه کسه ر که له فرۆکه که ی دابه زی ئهو فه رمانه ی ده رکرد که بووه هۆی مآلۆیرانبوون و ده ربه ده ربوونی بارزانی و خه لکه که ی. به لام ته نها چه ند حه فته یه ک پێش له کۆچی دوا یی بارزانی، خه لکی ئیران محمد رهزا شای په هله ویان له سهر ته ختی پاشایه تی کیشایه خواره وه و بوو به قوریانی رق و کینه ی خه لکه که ی خۆی^{١٠٨}.

^{١٠٨} له کۆتایی ئه م وتاره دا نووسه ر ده قی ئهو نامه یی بلآو کردوه ته وه که کیسینجیر له ٢٢ی شوباتی ١٩٧٥ نووسیویه تی بۆ بارزانی. نووسه ر ئاماژه ی به وه کردوه که ئهو نامه یه له فایله تاکه که سیه کانی محمد دۆسکیدا هه لگه راره که له حه فتاکاندا نوینه ری پارته دیموکراتی کوردستان بووه له واشینگتون. نووسه ر هه روه ها ئاماژه ی به وه کردوه که هه یچ نیشانه یان نوسراویک به سه ر نامه که وه نییه به لام پێیوا یه که ئه سلی هه مان ئهو نامه یه یه که کیسینجیر کاتی خۆی بۆ بارزانی نووسیویه و له ریگای CIA وه ته سلیم به محمد دۆسکی کراوه بۆ ئه وه ی بیدات به بارزانی. به هه رحال ده قی ئه م نامه یه له نیو به لگه نامه کانی ئه م کتێبه دا هه یه و له بیره وه ریه کانی کیسینجیر له پێشه کی ئه م کتێبه شدا ئاماژه ی پیکراوه بۆیه وه رگێرێ نامه که ی لێره دوویات نه کردوه ته وه. وه رگێرێ

بہارِ گنجان

له وهزارهتی دهره وهی نه مریکا، واشینگتون
بۆ: بالۆیزخانهی ویلايه ته به کگرتووه کانی نه مریکا له عیراق
۲۲ی حوزهیرانی ۱۹۶۲، کاتزمیر ۱۷:۹ی پاشنیوه پۆ
بابهت: به کهم دیداری نوینه رانی مه لا مسته فا بارزانی له وهزارهتی دهره وه

بۆ زانیاری: بالۆیزخانهی ویلايه ته به کگرتووه کانی نه مریکا له ئانکارا، دیمه شق،
له ندهن، پاریس، تاران، کونسولخانهی نه مریکا له ته ورپز و نووسینگه ی نوینه رایه کی
نه مریکا له نه ته وه به کگرتووه کان له نیویورک

۳۸۳- کامه ران به درخان^{۱۰۹}، که سایه تی ناسراوی کوردی سوریه و جه مال عه بدولا^{۱۱۰}،
کوردی عیراق که له زانکۆی واشینگتون کار ده کات دوا به دوا ی قسه کردن له گه ل دادوه
داگلاس^{۱۱۱} رۆژی ۲۰ی حوزهیران سه ردانی وهزارهتی دهره وه بیان کرد. کامه ران
به دره خان و جه مال عه بدولا وتیان نوینه ری مه لا مسته فا بارزانی که ریبه ریکی
عه شیره تیبیه که ئیستا له گه ل سپای عیراقدا شه پ ده کات. کورده کان وتیان ئامانجیان

¹⁰⁹ Kamaran Badrkhan

¹¹⁰ Jamal Abdullah

^{۱۱۱} - Justice Douglas لویلیام ئورویل داگلاس که به دادوهر داگلاس ناسراوه، که سایه تی و
دادوه ریکی به ناویانگی نه مریکایی بوو که دۆستی مه لا مسته فا بارزانی و دۆزی کورد بوه و جارچار
گه لآه ی سیاسی پیتشنیار کردوه به ده وله تانی رۆژه لاتی ناوه پاست وه ک ئه و گه لآه یه که بۆ
چاکسازی سیاسی له سالی ۱۹۴۵ به ئیزانی پیتشنیار کرد. دادوهر داگلاس سالی ۱۹۸۰ کۆچی
دوایی کرد. (وه رگێز)

ئەو ھەيەتە سەرئىنجى كۆمەلگەي نۆنەتە ھەيەت بەرھەولاي ئامانجەكەيان (كەگەيشتەن بە ئوتونومى ھەريىمىيە) رابكىشەن و ھىوادارەن كە نەتە ھەيەت كەگرتوۋەكان گۆي بۆ داواكارىيەكانيان بگريت. كوردەكان ھەرۋەھا داوايان كورد ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لە بەرامبەر ئەو نەھامەتيانە كە بە ھۆي ھىرشەكانى عىراق بەسەر كورددا ھاتو، لە سەر بىنەماي مۆفدۆستانە پشتىوانى ئەخلاقى لە خەلكى كورد بكات.

ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا ناتوانيت چالاكانە لايەنى كوردەكان بگريت يان ئامانجى ئوتونومى كوردەكان ھان بەدات. كوردەكان داوايان كورد ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا رىگر نەبەت لە بەرامبەر تاوتويىكردنى كيشەي كورد لە نەتە ھەيەت كەگرتوۋەكان، ئەگەر ھات و ئەو مەسەلەيە لە نەتە ھەيەت كەگرتوۋەكان خراپەبوو. بەرپرسەكەي ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا ھەلويىستى ئەمريكاي دەرپى و وتى كوردەكان دەبەي ھەول بەدن لەگەل دەولەتى عىراق رىكبەكون و وتى ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا تەنانت ئەگەر پشتىوانيش لە كوردەكان نەكات و تەنھا ھاوخەمى و بەپەرۆشبوونى خۆي نيشان بەدات، كيشەكانى كوردەكان لەگەل دەولەتى عىراق ئالۆزتر دەبەت. كوردەكان قانع نەبوون بەلام بەشيوەيەكى دۆستانە ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە بىجەھىشت. واديارە كوردەكان ھىشتا لە سەر ئەو باوھەپن كە باروودخى كورد لە عىراق ئىستا گەيشتوۋەتە جىگايەك كە لە لايەن نەتە ھەيەتە يەكگرتوۋەكانە ھەيەتە تاوتويى بگريت. ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە پيشنيار دەكات بالۆيزخانەي ئەمريكا لە عىراق، ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە عىراق لەم ديدارە ئاگادار بكاتە ھەيەتە بەلام ناوي نۆينەرە كوردەكان نەھىتەت^{۱۱۲}.

^{۱۱۲} ئەم رستەي كۆتاييە لە تىليگرامەكەدا رەش كراوۋەتە ھەيەتە بەلام لە تىليگرامى داوييدا ھەيەتە. بالۆيزخانەي ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لە عىراق لە تىليگرامى ۵۹۶، رۆژى ۲۷ ھوزەيران بەم شيوەيە ۋەلامى ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە ھەيەتە: "زانيارەكان بە شيوەي زارەكى رۆژى ۲۶ ھوزەيران بە بەرپرسى بەشى رۆژئاواي ۋەزارەتى دەرە ھەيەتە عىراق راگەيندرا". سەرچاۋە:

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا له عێراق

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون

به‌غداد - ٢٠ى ئەیلوولى ١٩٦٢

نهیئى

بابه‌ت: مه‌لا مسته‌فا بارزانى داواى پشتیوانى ئەمریکا بۆ شوپ‌شه‌که‌ى ده‌کات

بۆ زانیارى: بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا له ئانکارا، دیمه‌شق، له‌نده‌ن، پاريس و تاران

١٥٠: کاربه‌ده‌ستىكى پارتى ديموکراتى کوردستان (PDK) - که به‌رپرسى کاروبارى ئەم حیزبه‌يه له به‌غداد - پاش وه‌رگرتنى رینۆینیه‌کانى مه‌لا مسته‌فا بارزانى له ١٨ى ئەیلوول به‌شیوازی نهیئى سه‌ردانى بالۆیزخانەى کرد. کورده‌کان به‌توندى داواى پشتیوانى له ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا ده‌که‌ن بۆ شوپ‌شه‌که‌یان. ئەم کاربه‌ده‌سته‌ى PDK وتى ئیستا پێویستى به‌ پاره‌ هه‌یه و له‌وانه‌یه پاشان پێویستى به‌ چه‌ک هه‌بیت و بانگه‌شه‌ى ئەوه‌ى ده‌کرد که زۆریه‌ى شیوعیه‌کان له PDK ده‌رکراون و ئەوانى دیکه‌ش به‌م زووانه ده‌رده‌کریڤ .

له به‌رامبه‌ر پشتیوانى ئیتمه، مه‌لامسته‌فا به‌لئى داوه‌ که:

١- ئەو که‌سانه که ئیتمه لییان به‌دگومانین، له ناو بزووتنه‌وه‌که‌ى ده‌ر بکات.

ئارشیفخانەى وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ى ئەمریکا، فایلە ناوه‌ندیه‌کان، ٧٨٧/٠٠٠٦-٢٢٦٢، نهیئى، دینیس‌مور به‌شنوسه‌که‌ى ئاماده‌ کردوه و سترانگ پێیداچوه‌ته‌وه و تالبۆت په‌سه‌ندى کردوه .

۲- له گه ل که سایه تیه عه ره به کۆنه پارێزه کانی عێراق هاوکاری بکات و عێراق بگه پێنه ته وه بۆ ئێو په یماننامه ی به غداد، ئه گه ر ئێمه بمانه ویت.

۳- دهسته به جێ زانیاری ته واو بدات به ئێمه ده رباره ی رووداوه سیاسی و سه ر یازییه ناو خۆبیه کانی کوردستان یا عێراقی عه ره بی.

کار به ده سه ته که ی PDK بانگه شه ی ئه وه ی کرد که ده زگای هه والگری کورده کان به رفراوان و راست و دروسته و وتی ئه م مه سه له یه بۆ کورده کانی سو ریا و ئێران و هه ره ها عێراق وه راست ده گه پیت. ئه و کورده وتی PDK هه م له به غداد و هه م له تاران په یوه ندی نزیک و دۆستانه ی له گه ل ده ولته ی ئێران هه یه. ئێرانیه کان رازی بوونه به وه ی که کاریان به ها توچی کورده کان له سه ر سنوور نه بیت و پیش به و یارمه تیا نه گرن که کورده کانی ئێران ده یده ن به شوپش. مه لا مسته فا بارزانی له م په یوه ندیه خۆشاله به لام داوای یارمه تی مادی له ئێران ده کات. کار به ده سه ته که ی PDK وتی مه لا مسته فا له سه ر ئه و باوه ریه که پیشنیاری لکانی کوردستان به ئێران وه ک "کۆماریکێ خودموختار" بۆ شا سه رنجرا کیشه.

کورده کان هه ره ها په یوه ندی به رده و امیان له گه ل میسر (که دۆستی کورده کانه به لام یارمه تیان نادات) و بالۆیزخانه ی سو فیه ت له به غداد هه یه. کار به ده سه ته که ی PDK وتی کورده کان نایانه ویت هه موو پر دی په یوه ندیه کانیا ن له گه ل سو فیه ت برۆخین هه تا کاتی که له وه دلنیا نه بن که ده ولته ی ویلایه ته یه گگرتووه کانی ئه مریکا پشتیوانی له بزوتنه وه که یان ده کات.

کار به ده سه ته که ی PDK وتی مانگانه هه زار دولا ر له بالۆیزخانه ی سو فیه ت بۆ هه ندی له لایه نگرانی تایبه تی شیوعی له ناو PDK وه رده گریت به لام پار ه که ده چپته ناو سنووقی PDK. مه لا مسته فا ئه م بره که مه پار ه یه به یارمه تیدانی بزوتنه وه که ی نازانیت. کورده کان داوای یارمه تیان له کوهیت کردووه به لام کوهیت ره تی کردووه ته وه. بالۆیزخانه ی بریتانیا له به غداد ئه م هه واله ی پشتراست کردووه ته وه. کار به ده سه ته که ی PDK وتی بریتانیا مۆچپاری کوهیتی کردووه پار ه نه دات به شوپشگێرانی کورد. ئیسرا ئیل له ئوروپا پیشنیاری یارمه تی داوه به کورده کان به لام

کوردەکان رەتیان کردوووە، نە لە بەر ئەوەی کە کوردەکان دژی ئیسرائیلین بە لکوو بەهۆی ئەوەی کە دەترسن ئیسرائیل بە ئەنقەست زانیارییەکان ئاشکرا بکات و خەسار لە بزوتنەوێکی کورد لە نیو ولاتی عەرەبیدا بکەوێت.

کاربەدەستهکەی PDK وتی مەلا مستەفا دەزانی پاش رووخانی قاسم (کە بە بیروپای بارزانی بەم زووێتی روودەدات) سۆفیهت نیگەرانی دەبیت و بە پارە و بە چەک یارمەتی کوردەکان دەدات. ئەو کوردە وتی مەلا مستەفا بە باشتر دەزانی ئەگەر لێ ژوژئاوا هاوکاری بکات تا سۆفیهت و متمانەیی بە سۆفیهت نییە. بەهەر حال هەموو کوردەکان ناسیونالیستن و دەبێ ئیستا ئۆتۆتۆمی بە دەست بهێنن ئەگەر نا دەبێ خۆیان بۆ ئەناوچوونی رەگەزی ئامادە بکەن بە لایم بۆ ئەوەی شتیکی وا روونەدات کوردەکان یارمەتی لە سۆفیهت یان تەنانەت لە شەیتانیش قبول دەکەن.

کاربەدەستهکەی PDK بە روونی ئاگادار کرایەو کە سیاسەتی دەوڵەتی ویلایهتە یەگرتووێکی ئەمریکا بە نیسبەت شۆرشی کورد ئالوگۆپی بە سەردا نەها تۆوه^{۱۱۲}.

^{۱۱۲} یادداشتنامەیک لە ۱۱ ئیلوول لە لایەن "سترانگ" بۆ "تالیوت" ناردراوە کە هەلۆیستی گشتی ویلایهتە یەگرتووێکی ئەمریکا سەبارەت بە کێشەیی کورد وەها باس دەکات: "ویلایهتە یەگرتووێکی ئەمریکا کێشەیی کورد لە عێراق بە کێشەییکی ناوخۆیی دەزانی کە دەبیت لە ناوخۆیی عێراق چارەسەر بکری. دەوڵەتی ئێمە بە هیچ شێوەیەک پشتیوانی لە چالاکیەکانی کوردەکان دژی دەوڵەتی عێراق ناکات و هیوادارە بەم زووێتی رینگاچارەییکی ئاشتیخوازانە بۆ ئەم کێشەیی بدۆزێتەو. ئێمە واتێدەگەین کە کوردەکان داوای ئەوە دەکەن کە هەندێ لە داواکارییەکانیان لە لایەن یاسای بنەپەتییهو زامن بکری. لە کاتی کدا کە هەلۆیستی ویلایهتە یەگرتووێکی ئەمریکا بە نیسبەت ئەوە روونە کە یاسایەکی دیموکرات هەبێت لە عێراقدا، بە لایم هەرچە شەنە شۆفیهت دەریارەیی ئەم داواکارییانە لە عێراق دەبیت بە دەستیوێردان لە کاروباری ناوخۆیی ئەم ولاتە. بە بۆچوونی ئێمە، داواتوو بۆ کوردەکان لە عێراق (و هەر وەها لە ئێران و تورکیا) باش دەبیت ئەگەر پەڕیوێندییەکی نەپساوێیان هەبێت لە گەڵ ئەو ولاتانە کە تێیدا دژین. ئێمە دەزانی تورکیا و ئێرانیش هەر ئەم روانگەیانە هەیە کە لە سەر ئەو باوەڕەن کە حکومەتی عێراقیش بە هەمان شێوە هەست دەکات.

ئەوئىش لە ۋەلامندا وتى ئەگەر واىە دەبىن بەزوتترىن كات پەيوەندى لەگەل مەلامستەفا
بگرتت و پەيامى بۆ بنىرتت .

له ئەنجومەنى ئاسایشى نەتەوئى (روپېرت كۆمىر)¹¹⁴

بۇ: يارمەتیدەرى تاییەتى سەرۆك كۆمار بۇ كاروبارى ئاسایشى
نەتەوئى (بەریز بۆندى)¹¹⁵

واشنگتۆن، ای ئادارى ۱۹۶۳

نەئینی

MCGB

بابەت: مەترسى ھەلگىرسانەوئى كىشەى كورد و ئامادەكارى ئەمرىكا بۇ
رووبەپوونەوئە لەگەل ئەو بارودۆخە

ھەندئ لە سیخۆرپەكانمان بە تەواوى نىگەرانى مەترسى ھەلگىرسانەوئى كىشەى
كوردن كە دەبیئ بە نەھامەتى بۇ رژیمی نوئى عىراق. وەلامى ئەو پرسیارە زەحمەتە
كە ئایا وتووئزەكانى نیوان كورد و حكومەت لە بەغداد باش دەچئتە پئش یا نا
بەلام گەلئ دەولەت (توركیا، ئئیران، میسر بە رئبەرایەتى ناسر و لە سەرۆوى
ھەموویان سۆفیەت) پئیانخۆشە كوردەكان ھان بەدن. ئئیمە بەتاییەت ھۆشداریمان بە
ئئیران داوہ خۆى لەم مەسەلەىە دور بگریئ بەلام ئەگەر شا بزانیئت پەیوہندییەكانى
رژیمی نوئى عىراق لەگەل جەمال عەبدولناسر گەرموگۆرە، لەوانەىە ئەم مۆچیارییەى
ئئیمە پشنگوئ بخت. من پئیداگریم لە سەر CIA كرىووە كە بەرنامەىەك لە گروپى
تاییەت بۇ جارى داھاتوو ئامادە بكات بۇ رووبەپووبوونەوئە لەگەل ئەگەرەكانى ئەم

¹¹⁴ -Robert W. Komer

¹¹⁵ -Bundy

بارودوخه و هیوادارم ئیوه پشتیوانیان لییکهن. ئهوهی که ئیمه ئیستا له ههمو شتیک زیاتر پتویستیمان پێیهتی، دیپلوماسی پیشگیڕانه یه .

CIA به نیسبهت زیادبوونی ئهگه‌ری هێرشێ زه‌مینی جه‌مالّ عبدالناسر بۆ سه‌ر عه‌ره‌بستانی سه‌ودی نیگه‌رانه (DIA ش¹¹⁶ نیگه‌رانه به‌لام له ئاستیکی که‌متردا). وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه وایه‌ر ده‌کاته‌وه که به‌له‌به‌رچاوه‌گرتنی هاوسه‌نگی هێزه‌کان، روودانی شتیکی وا دووره (ناسر نایه‌وێت به‌م کاره‌ په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ ئیمه‌ بپه‌چینه‌یت) به‌لام من په‌موایه‌ ناسر ده‌یه‌وێت تا قیما‌ن بکاته‌وه .

به‌هه‌رحالّ من پێداگری له سه‌ر پنتاگۆن (وه‌زاره‌تی به‌رگری ئه‌مریکا - وه‌رگیژ) کردووه‌ که‌ده‌وه‌ی پیشگیڕانه‌ بگه‌رتته‌ به‌ر یان دژکرده‌وه‌ی سه‌ربازی به‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ ئه‌نجام بدات. هیوادارم ناسر بارودوخه‌که‌ له‌مه‌ زیاتر خراپ نه‌کات، به‌لام ئیمه‌ ده‌بین ئاماده‌ بین ئه‌گه‌ر پتویست بکات به‌په‌یاری به‌ ئیشت و ژان ده‌ر بکه‌ین.

باب¹¹⁷

¹¹⁶ DIA- به‌ ئاژانسی هه‌والگری به‌رگری ئه‌مریکا ده‌وتیه‌ت. وه‌رگیژ.

117-BOB K

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: لایەنە تاییبەتە پەیوهەندیدارەکان

CA ۹۴۱۱ واشنگتۆن

۲ی ئاداری ۱۹۶۳، کاتژمێر ۱:۵ ی پاش نیوه پۆ

نهیانی

بابەت: سیاسەتی ئەمریکا سەبارەت بە شوێنێکی کورد و مەسەلە ناوخۆیی

و دەرەکیەکانی عێراق^{۱۱۸}

بۆ زانیاری: بۆلۆتخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له ئادایس ئابابا، جەزاییر، ئەمان، ئانکارا، ئاتین، بەغداد، بەیرووت، بیلگرا، بۆن، قاهیرە، دەمیشق، جەدە، کابول، کەرچی، خارتوم، لەندن، موگادیشۆ، مۆسکۆ، نیودلهی، نیکوزیا، پاریس، رەبات، رۆم، تاییبە، تاین، تاران، تلابیب، تۆکیۆ، تریپۆلی، تونس، وەرشووف، ئاکرە و کوهیت.

رینۆینی بۆ هەموو لایەنە پەیوهەندیدارەکان :

کودیتای ئەم دواییەیی عێراق (که له لایەن وتەبێژی کودیتاوه وهک درێژەیی شوێنێکی ۱۴ی تەموزی ۱۹۵۸ وەسف کراوه) پێشهايتیکە که له بنه پەتدا بۆ عێراق، رۆژەلاتی

^{۱۱۸} "سترانگ" و "کیلگور" له ۲۵ی شوبات ئەم راپۆرتەیان نامادە کردوو و "تۆکز"، "بۆلینگ"، "نیکولاس"، "گاود" (AID) "مورهاوس (INR) ، "کۆنیست" (S/S) "کیرنز - پریستۆن" (له وهزارهتی بازرگانێ) و "مەگهی" بینویانە و له لایەن "تالیۆت" وه پەسەند کراوه.

ناوه‌پراست به‌گشتی و ویلایه‌ته یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا گرنگه. ویلایه‌ته یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا ده‌توانی له‌گه‌ل رژیمی نوێی عێراق هه‌لسوکه‌وت بکات، هه‌ر وه‌ک ئێستا ده‌بیینین .

حکومه‌تی عێراق له‌ ئاستی ناوخوا‌دا ده‌بێ له‌گه‌ل ٤ کێشه‌ی بنه‌په‌تیدا مامه‌له‌ بکات :

١- شوێشی کورد

٢- کومپانیای نه‌وتی عێراق (IPC)

٣- یاسای بنه‌په‌تی

٤- پێشکه‌وتنی ئابووری

سه‌رنه‌که‌وتن له‌ دۆزینه‌وه‌ی ریگاچاره‌یه‌کی سیاسی بۆ کێشه‌ی کورد، ته‌نها به‌ قازانجی سوڤیه‌ت و شیوعیه‌کانی عێراق ده‌بێت. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا وه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌کی به‌ته‌واوی ناوخوا‌یی سه‌یری کێشه‌ی کورد له‌ عێراق ده‌کات. ئێمه‌ ده‌بێ درێژه‌ به‌ راویژ له‌گه‌ل به‌ریتانیا بده‌ین ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌کانی IPC و ئه‌و لایه‌نانه‌ که‌ به‌شیان هه‌یه‌ له‌ IPC دا و به‌ته‌واوی ته‌شویقیان بکه‌ین وه‌لامی نه‌رمونیان بده‌نه‌وه‌ به‌ ده‌ستپێشخه‌رییه‌کانی حکومه‌تی عێراق بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ چاره‌سه‌رنه‌کراوه‌کان. ئێمه‌ ده‌بێ خۆشحالی‌ خۆمان به‌نیسه‌بت نیازی عێراق (وه‌ها که‌ رایگه‌ یاندووه‌) بۆ پێکه‌یتنانی ده‌وله‌تێکی یاساسه‌روه‌ ده‌ربه‌رین.

حکومه‌تی عێراق سه‌رچاوه‌ی ماددی پێویستی هه‌یه‌ (ئه‌گه‌ر باش به‌پێوه‌ی ببات) بۆ ئه‌وه‌ی ئابووری و لا‌تکه‌ی پێش بکات. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا ده‌بێ ئیراده‌ی خۆی نیشان بدات بۆ یارمه‌تیدانی عێراق بێ ئه‌وه‌ی له‌رووی ماددیه‌وه‌ ئاستی یارمه‌تی خۆی به‌ عێراق به‌رز بکاته‌وه‌. ده‌بێ بازرگانانی ئەمریکایی ته‌شویق بکړین له‌ هه‌له‌ بازرگانیه‌کانی عێراق که‌ لک وه‌ر بگرن و حکومه‌تی عێراقیش ده‌بێ ئه‌و که‌ندوکۆسپانه‌ لاببات که‌ "قاسم" له‌سه‌ر ریگای بازرگانی بیانی داینا‌بوو.

له‌ ئاستی ده‌ره‌کیدای حکومه‌تی عێراق پێگه‌یه‌کی به‌هێزی له‌ نێو و لا‌تانی رۆژه‌لاتی جیهانی عه‌ره‌ب ده‌بێت ئه‌گه‌ر هێزی خۆی پته‌و بکات و یه‌کگرتوویی خۆی له‌گه‌ل ئەم و لا‌تانه‌ بپاریزێت و ئامانج و ئیدوئۆلۆژی عێراق، به‌تایبه‌ت سووریا، ئوردون، یه‌من و

له ئاستیکى نزمتردا، کویت، عه‌ره‌بستانی سعودی و لوبنان به‌ره‌ولای خوی راده‌کیشت.

حکومەتی عێراق دەیه‌وێت له ئاستی دەرۆه له‌سەر "پانعه‌ره‌بیزم" چ‌ر بێتوه به‌لام هه‌ول د‌ه‌دات په‌یوه‌ندی دۆستانه‌ی له‌گه‌ڵ تورکیا و ئێران هه‌بێت بۆ ئه‌وه‌ی به‌ره‌ی پش‌تی خۆی قایم بکات. م‌لم‌لانێی نیوان عێراق و UAR (میس‌ر) له‌وانه‌یه‌ روو بدات. به‌ه‌رحال ئیس‌رائیل له‌ کاریگه‌ری رووله‌زیادبوونی عێراق له‌ س‌هر عه‌ره‌به‌کان نیگه‌ران ده‌بێت. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا ده‌بێ عێراق ته‌شویق بکات په‌یوه‌ندی دۆستانه‌ی له‌گه‌ڵ تورکیا و ئێران هه‌بێت و ده‌وله‌تی ئێرانیش هان بدات له‌ کاروباری عێراقدا ده‌ست‌ی‌وردان نه‌کات.

ئێمه‌ ده‌بێ له‌ به‌کارهێنانی ده‌سته‌واژه‌ی "هیلالی خ‌سیب"^{۱۱۹} دووری بکه‌ین و درێژه‌ به‌ په‌یوه‌ندی دوو لایه‌نه‌ی دۆستانه‌ و پ‌ر قازانج له‌گه‌ڵ ولاتانی دیکه‌ی عه‌ره‌ب بده‌ین و به‌ ته‌واوی له‌ کیشه‌ی نیوان میس‌ر و عێراقدا بێ لایه‌ن بێن. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا (و بریتانیا) ده‌بێ دۆزینه‌وه‌ی رینگایه‌ک بۆ پیکه‌وه‌ژیانی کویت و عێراق ته‌شویق بکه‌ن و له‌ هه‌مان کاتدا درێژه‌ بدن به‌ پش‌تیوانیکردن له‌ س‌هر په‌خۆیی کویت. ئه‌گه‌ر کویت ئازادانه‌ سیستمی فدراتیو له‌گه‌ڵ عێراق هه‌لب‌ژێریت ئێمه‌ نابێ دژایه‌تی ئه‌وه‌ بکه‌ین که‌ کویت ده‌سه‌لاتی ب‌پ‌یاردانی ته‌واوی هه‌بێت له‌س‌هر مه‌سه‌له‌ی نه‌وت. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا ده‌بێ به‌ توندی پش‌تیوانی له‌ ئوردون بکات.

سوریا به‌ره‌ولای عێراق راده‌کیش‌ری‌ت. ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا نابێ دژایه‌تی سیستمی فدراسیونی سوریا له‌گه‌ڵ عێراق یا میس‌ر بکات. له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا پ‌ت‌ویست

^{۱۱۹} له‌ ئه‌ده‌بیاتی سیاسیدا مه‌به‌ست له‌ "هیلالی خ‌سیب" (که‌وانه‌ی به‌پیت) ئه‌و سیاسه‌ته‌یه‌ که‌ زله‌یژه‌کان بۆ پ‌یش‌گرتن له‌ ته‌شه‌نه‌کردنی ئیسلامی سیاسی و به‌ربه‌ره‌کانی له‌گه‌ڵ رۆحی نه‌یاریتی له‌گه‌ڵ ولاتانی رۆژئاوا له‌ ناو ولاته‌ ئیسلامیه‌کاندا گرتیان‌ه‌به‌ر. هه‌ندێ له‌ ولاتانی ئیسلامی له‌وانه‌ میس‌ر، لوبنان، فه‌له‌ستین و به‌شیک له‌ ئوردوون، سوریا، عێراق، تورکیا و ئێران ده‌که‌وتنه‌ ناو ئه‌م که‌وانه‌یه‌. (وه‌رگێی)

به كهلكوه رگرتن له هیزی سه ریزی ناکات و زۆریه ی خه لکی سوریا به م سیستمه رازی ده بن. ئیمه ده بن وهک رابردوو وه لآمی ئه ریتی بدهینه وه به داواکاریه کانی سوریا بۆ یارمه تی ئه مریکا به و ولاته. ئیمه ده بن له نیگه رانیه کانی عه ره بستانی سعودی له باره ی عیراق که لک وه ریزگرین بۆ ئه وه ی تیوه نه گلانی یه من و پیشکه وتنه خیراکان له په یوه ندی له گه ل چاکسازی و نۆژه نکرده وه ته شویق بکه ین .

ئیمه ده بن لوبنان و ولاتانی دیکه سه ره له نوێ دآنیا بکه ینه وه که پشتیوانی له سه ره خۆییان ده که ین بۆ ئه وه ی چاومان له هیچ بیته. له بهر دژایه تیکردنی عیراق له گه ل به ریتانیا له عه دن و له گه ل عه ره بستانی سعودی ئیمه نابێ چالاکیه کانی عیراق له یه من ته شویق بکه ین. ئیمه ده بن له نیگه رانی ئیسرائیل ده رباره ی ناکامه کانی شوپشی عیراق تیتیکه ین و له هه مان کاتدا درێژه بده ین به بۆ لایه نبوونمان له نیوان ئیسرائیل و ولاتانی عه ره بی. له هه مان کاتدا ده بن به رژه وه ندییه کانی خۆمان (به نیسبه ت ئاسایشی ئیسرائیل و مافی ده وله تبوونی ئه م ویلایه ته و بوونی ناشتییه کی هه نگاو به هه نگاوی هه میشه یی له نیوان عه ره به کان و ئیسرائیل) بۆ عیراق و ده وله تانی دیکه ی عه ره ب روون بکه ینه وه .

الف- روانگی ویلایه ته یه کگرتوو هه کانی ئه مریکا سه باره ت به مه سه له

ناوخۆییه کانی عیراق:

حکومه تی عیراق ئه وه ی سه لماندوو ه که ده توانی ده سه لاتی خۆی پته و بکات. حکومه تی نوێی عیراق (که حکومه تیکی به عسی ئینتیلافی ناسیونالیسته) له سه ر "پانه ره بیزم" له چوارچۆیه ی به رژه وه ندییه نه ته وه ییه کانی عیراق و بوونی حکومه تیکی بیلایه ن، چاکسازی خواز و سوسیالیست (وهک نمونه ی ولاتانی ئیسکاندیناویا) پێ داده گرئ و ده لیت ئامانجه کانی هه مان ئامانجه کانی خه لکی عیراق ده بیته. وادیاره دوا به دوای ئارامکردنه وه ی ولات (له وانه چاره سه رکردنی کیشه ی کورد)

حکومهتی عێراق ههول دهدات بئێ به حکومهتیکی دیموکرات و یاساسهروهه و زۆرتر خۆی له پیشکەوتنی ئابووری نزیک بکاتهوه.

له روانگهی کاروباری ناوخۆیی عێراقهوه، ئێمه چاوه‌پوانی ئەوه دهکەین که ویلایه‌ته یه‌کگرتووهدکانی ئەمریکا بتوانن له‌گه‌ڵ حکومهتی عێراق بژی. هه‌رچهند له‌وانه‌یه له‌مه‌وبه‌دوا شیوعیه‌کان بتوانن پێگه‌یه‌کی جه‌ماوه‌ری به‌ده‌سته‌په‌ینن به‌لام حکومهتی عێراق ده‌یه‌وێت کاریگه‌ریان به‌رتسه‌ک بکاتهوه. چاوه‌پوان ده‌کرێت حکومهتی عێراق هه‌لوێستیه‌کی ناده‌روه‌س بگرێته‌ به‌ر که له‌ کرده‌وه‌دا پێگه‌ی بلۆک (ی رۆژه‌لات) له عێراق لاواز ده‌کات.

ئێمه هیوادارین حکومهتی عێراق به‌ شیوه‌یه‌کی مه‌عقول له‌گه‌ڵ IPC مامه‌له‌ بکات. به‌هه‌رحال هه‌ندێ نیشانه‌ی درێژخایه‌نتر هه‌ن که کار ده‌کەنه‌ سه‌ر سیاسه‌تی ده‌روه‌ی عێراق که بۆ ئێمه ناخۆشه. له‌ به‌شی ۲ دا باسی ئەم مه‌سه‌له‌یه‌ ده‌کەین. له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ئەم چوار مه‌سه‌له‌ ناوخۆیه‌ بنه‌په‌تیه‌ که حکومهتی عێراق ده‌بێ مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ بکات، رینۆتیه‌تان ده‌کەین که :

۱- شوێشی کورد:

سه‌رئه‌وه‌که‌وتن له‌ دۆزینه‌وه‌ی رینگاچاره‌یه‌کی سیاسی بۆ کێشه‌ی کورد به‌م زه‌واانه‌ ته‌نها به‌ قازانجی سۆفیه‌ت و شیوعیه‌کانی عێراق ده‌بێت.

هه‌لوێستی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهدکانی ئەمریکا: ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهدکانی ئەمریکا ده‌بێ درێژه‌ به‌وه‌ بدات که کێشه‌ی کورد به‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی به‌ ته‌واوی ناوخۆیی عێراق بزانی‌ت که نایه‌وێت هه‌چ ده‌وریکی راسته‌وخۆ یان ناراسته‌خۆی تیدا ببینیت. له‌ کاتی قسه‌وباس له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق و ده‌وله‌تانی دیکه‌، کاربه‌ده‌ستانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهدکانی ئەمریکا ده‌بێ ته‌نها هیوای خۆیان ده‌ربه‌رن که حکومهتی عێراق و کورده‌کان بتوانن بگه‌ن به‌ رێککه‌وتنێک که هه‌ر دولا پێی رازی بن و له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهدکانی ئەمریکا سیاسه‌تیکی بن‌لایه‌نانه‌ بگرێته‌ به‌ر.

ئىمە دەپن كار بكةينه سەر ئىران و توركييا بۇ ئەوهى سياسته تىكى بىن لايەنانەى
هاوشيوه له لايەن خويانەوه بگرنه بەر .

۲- مەسه لهى نەوت:

IPC بەر ئاكامە گەيشت كە ناتوانن مامە ئەيه كى مە عقول له گەل قاسم بكات . له
كاتىكدا كە حكومەتى نوپى عىراق حكومە تىكى لاواز نيبه بەلام بەلگەكان وا نيشان
دەدەن كە دەيه وپت له گەل IPC له سەر مەسه له گرنگەكان رىكبەكە وپت . ئىستا
وہ زيرىكى لپهاتوو و عاقل بووه بە وەزيرى نەوت و دەستپيشخەرى کردووہ بۇ
دەستپىکردنەوى وتوويز له گەل IPC . ئيمە چاوه پروانى ئەوه دەكەين كە ئەم وتوويزه
ببپتە هوى گفتوگوکردن له سەر كۆمەلئىك مەسه لهى ديكە . له ميانەى ئەم وتوويزەدا
روونتر دەبپتەوه چۆن حكومەتى عىراق دەيه وپت ياساى ۸۰ جيبەجىن بكات و
"كومپانىاى نيشتمانى نەوتى عىراق" چ دەورىك دەگىرپت .

هەلويستى ويلايه تە يەكگرتووہكانى ئەمريكا: هەر لەكۆنەوه IPC لە ژير بەرپۆه بەرى
بريتانيدا بووه و ئيمە هيج هۆكارىك نابينين ئەم مەسه له يە بگزين . بەهەمان شيوه
وتوويزه كان هەميشه له لايەن "كومپانىاى نيشتمانى نەوتى عىراق" بىن دەستپوهردانى
دەولەتى بریتانيا يا ئەمريكا بەرپۆه چووہ . ئەم رەوتە دەبىن بەردەوام بپت، هەرچەند
كە لە كاتى روودانى كيشە يەكى جیدی كاربه دەستانى بریتانيا يا ئەمريكا (يا پئىكەوه)
دەبىن له گەل حكومەتى عىراق گفتوگو بكن . ويلايه تە يەكگرتووہكانى ئەمريكا دەبىن
له هەموو پيشهاتەكاندا له گەل بریتانيا له پەيوەنديدا بپت و هەول بەدات
تپگەيشتنىكى هاوبەشى له گەل بریتانيا له هەموو كاتىكدا هەبپت . هەر وهها ويلايه تە
يەكگرتووہكانى ئەمريكا دەبىن له گەل كۆمپانىه ئەمريكايه خاوەن
بەشەكان (JERSEG AND SOCONG) له IPC له پەيوەنديدا بپت و دەبىن
تەشويقيان بكات هەتا ئاستىك نەرمونيان بن له كاتى مامە ئەكردن له گەل حكومەتى
عىراق .

بەرەپپیشچوون لە دامەزراندنی حکومەتییکی یاساسەرورەر: "قاسم" زۆر جار بەلێنی دا
 کە حکومەتییکی یاساسەرورەر (بە پێی ریفراندۆم) دابمەزینیت و هەلبژاردنەکانی
 پارلمان بەپێوە ببات بەلام هیچ رووی نەدا. حکومەتی نوێی عێراق بەئاشکرا
 رایگەیاندوووە پاش ئەوەی کە عێراق سەقامگیر بوو (لەوانە لە رێگای چارەسەرکردنی
 کێشەکی لەگەڵ کوردەکان) پێشنیار دەکات حکومەتییکی یاساسەرورەر بەزۆترین
 کات پێکبێت. بە لەبەرچاوترنی پێداگرتنی بەعسیەکان لەسەر یەکییتی نیشتمانی،
 ئەو هیوایە هەیه کە حکومەتی نوێی عێراق بەرنامەکی خۆی جێبەجێ بکات .

هەلۆیستی ویلایەتە یەگگرتوووەکانی ئەمریکا: هەر وەک کێشەکی کورد، مەسەلەکی
 پێکھێنانی سیستمییکی ناوخوازی سیاسی مەسەلەیهکە کە بەتەواوی پەییوەندی بە
 بپاری عێراقەوه هەیه. لەکاتی گفتوگۆ لەگەڵ دەولەتی عێراق و دەولەتانی دیکە،
 کاربەدەستانی ویلایەتە یەگگرتوووەکانی ئەمریکا دەبێ تەنھا ئەو بەلێن کە:

۱- خۆشحالێن سەبارەت بەو بەرنامانەکی کە حکومەتی عێراق رایگەیاندوووە دەیهوێت
 ئەنجامیان بدات. ۲- هیوادارن بارودۆخەکە بەم زوووانە بۆ جێبەجێکردنی ئەم بەرنامانە
 هەموار بێت.

ئێمە نابێ حکومەتی عێراق مۆچپاری بکەین چ جۆرە سیستمیک هەلبژیریت و
 پێویست ناکات بە حکومەتی عێراق بەلێن چۆن مامەلە لەگەڵ کومونیزمی ناوخوازی
 عێراقدا بکات .

۴- پێشکەوتنی ئابووری:

بۆ پێشکەوتنی ئابووری، سەرچاوەکی پێویست (هەم گشتی و هەم هی کەرتی
 تایبەت) لە دەستی حکومەتی عێراقدا هەیه (ئەگەر باش بەپێوەی ببات). جگە لە
 بەرنامەپێژی کاریگەر، ئەوەی کە بۆ عێراق زۆرتر پێویستە زیندووکردنەوهی دلتیایی
 بازرگانییە. "دوکتۆرینی بەعس" داوای ئابوورییەکی تیکەلۆ و سەرمایەگوزاری کەرتی
 تایبەت لە هەموو بەشەکاندا (جگە لە سەرچاوە بنەرەتیەکان) دەکات، کەوابوو
 مەیدانیکی بەرفراوان هەیه بۆ کەرتی تایبەت. لە کاتی رژیمێ قاسمدا، عێراق رۆژبەرۆژ

خۆی زیاتر له بواری پیشکەوتن و تجارتدا به بلوکی سۆڤیەت دەبەستەوه . له کاتی کدا که دەبێ چاوه‌پوان بین بزاین عێراق له‌م بواراندا چەندە بەره‌ولای رۆژئاوا دێته پیش، به‌لام میسر و سوریا بۆکپینی چەک هەروا بەرده‌وام پشت به سۆڤیەت دەبەستن به‌لام له بواری مەسەله ئابوریەکاندا له سۆڤیەت دورر که‌وتوونەتەوه .

هەلوێستی ویلایەتە یە‌ک‌گرتووەکانی ئەمریکا: ویلایەتە یە‌ک‌گرتووەکانی ئەمریکا بێ ئەوهی ئاستی یارمەتی خۆی به عێراق بەرز بکاتەوه، دەبێ ئیرادەی خۆی نیشان بدات بۆ ئەوهی به هەموو شیۆه‌یه‌ک که قازانجی تێدا بێت یارمەتی عێراق بدات. بەتایبەت دەبێ بازرگانانی ئەمریکایی ته‌شویق بکەین هەله‌کان له عێراق بقۆزنەوه و حکوومەتی عێراق دەبێ ئاگادار بکریته‌وه که دەبێ ئەو که‌ندوکۆسپانە لاببات (یا لانیکەم هەموار بکات) که رژیمی قاسم به سەر بازرگانی بیانی‌دا سەپاندبووی (بنواین بۆ تیلیگرامی ٢٥١ ی وه‌زارەتی دەرەوه له ١٥ ی شو‌باتی ١٩٦٢).

حکوومەتی نوێ عێراق به پتە‌وکردنی دەسه‌لاتی خۆی، پێگه‌یکی به‌هێزی له به‌شی رۆژه‌لاتی جیهانی عەرەبیدا دەبێت. ئەو ئامانج و ئیدوئۆلۆژییە که پێگه‌یه‌کی جە‌ماوهری به‌هێزی له عێراق هەیه، دە‌توانی‌ت بە‌تایبەت خە‌لکی سوریا، ئۆردۆن، یە‌مەن و له ئاستی‌کی نزم‌تردا خە‌لکی کوێت، عەرەبستانی سعودی و لو‌بنان بەره‌ولای خۆی رابکێشێت. پیش له شۆ‌رشی ١٩٥٨ توانایی عێراق بۆ گێ‌رانی دەرۆکی یە‌کلاییکەرەوه له جیهانی عەرەب، به‌هۆی په‌یوه‌ندییە بە‌رتە‌سکه‌کانی عێراق له‌گە‌ڵ رۆژئاوا قە‌تیس مایه‌وه و پاش شۆ‌رشی ١٩٥٨ ئەم مەسەله‌یه به‌هۆی یە‌ک‌پ‌ری‌بوونی دە‌ولەتی عێراق له‌گە‌ڵ بلوکی سۆڤیەت سنووردار بوو. دە‌ولەتی عێراق له رۆی خۆشه‌ویستی جە‌ماوهری و هێزه‌وه، دووه‌مین دە‌ولەتە (پاش میسر) له نیۆ ولاتانی رۆژه‌لاتی جیهانی عەرەبیدا و ئابورییەکی زیندووی هەیه .

حکوومەتی نوێ عێراق که په‌پرەوی له سیاسەتی به‌عس دە‌کات، بۆ یە‌کێتی عەرەب له سەر بنه‌مای سیستیمی "فدراتیو"ی هەول دە‌دات که تێیدا کاروباری دەرەوه، سەربازی و مەسەله‌ی فەله‌ستین به شێوازی هاوبەش به‌پێوه‌ بچێت به‌لام سیاسەتی ناوخۆیی له لایەن هە‌رکام له ئە‌ندامه‌کانه‌وه دیاری بکری‌ت .

به‌پیچه‌وانه‌ی جمال عبدالناصر که ده‌یه‌ویت یه‌ک پیاو و یه‌ک ده‌ولت به‌سه‌ر یه‌کیتی عه‌ربدا زال بی‌ت و ئەم یه‌کیتیشیه له کۆمه‌لێک حکومه‌ت به پیتی مودیلی ناوخوا‌یی میسر پیکبیت، حکومه‌تی عێراق له‌به‌ر هه‌لکه‌وتی جوگرافیایی و نفوس و سه‌رچاوه‌کانی میسر، وه‌ک هۆکاریکی یه‌کلاییکه‌روه بۆ ئامانجی عه‌ربه‌کان سه‌یری ئەم ده‌ولته ده‌کات، که‌وابوو حکومه‌تی عێراق هه‌موو کاریک ده‌کات (جگه له ته‌سلیمکردنی خۆی به میسر) بۆ ئەوه‌ی به‌ئاشکرا درز نه‌که‌وێته ناویان و هه‌ول ده‌دات روانگه‌کانی میسر نه‌رم بکات .

ب - روانگه‌ی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا سه‌باره‌ت به مه‌سه‌له

ده‌ره‌کییه‌کانی عێراق:

۱- مملانی‌تی عێراق و میسر:

حکومه‌تی عێراق به‌هه‌ول‌دان بۆ پته‌وکردنی هێزی ولاتانی رۆژه‌لاتی جیهانی عه‌رب (سوریا، ئوردون، کویت، عه‌ره‌بستانی سعودی و یه‌مه‌ن)، کۆمه‌لێک کیشه‌ی تایبه‌ت بۆ ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا دروست ده‌کات. ئیمه پیمان باشه ئەم به‌هیزبوونه له ماوه‌ی چهند سالدا روو بدات به‌لام کیشه‌که ئەوه‌یه به‌هیزبوونه‌که به‌رو عاقاری به‌عس ده‌چێته پیش. وادیاره مملانی‌تی نێوان عێراق و میسر (وه‌ک دو جه‌مسهری سه‌ره‌کی هیزه‌که) په‌ره ده‌سینیت. ئەم مه‌سه‌له‌یه ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا ناچار ده‌کات سیاسه‌تیکی زۆر زۆر هه‌ستیار له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ میسر و عێراقدا بگرتیه به‌ر .

هه‌ر یه‌ک له عێراق و میسر، یارمه‌تی ئەمریکا به لایه‌نی به‌رامبه‌ر به ره‌فتاریکی نادۆستانه له‌قه‌لهم ده‌ده‌ن. له‌مه‌زیاتر دوکتورینی به‌عس زۆر ناسیونا‌لیسته و ده‌یه‌ویت هه‌نگاوبه‌هه‌نگاو کونترۆلی عه‌ربه‌کان به‌سه‌ر سه‌رچاوه‌کانی ولاتانی عه‌ربه‌بیدا مسۆگه‌ر بکات. هه‌روه‌ها دوکتورینی به‌عس که له‌گه‌ڵ هه‌سته به‌رفراوانه‌کانی عه‌ربه‌کان هاو‌پایه، دژی بوونی ئیسرائیه‌له و لانیکه‌م وه‌ک هه‌ره‌شه‌یه‌ک بۆ ئاسایشی

عەرەبەكان و لەمپەریکی فیزیکی له نیوان دو بەشی جیهانی عەرەبدا سەیری ئیسرائیل دەکات. ئیسرائیل کاردانەوهی دەبیت له بەرامبەر جیگیربوونی هێزەکانی عێراق لەسەر سنوورەکانی .

هەلۆیستی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا: ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا دەبێ بەتەواوی لەكێشەیی نیوان عێراق و ميسردا بێ لایەن بێت و دەبێ درێژە بە پەيوەندییەکانی بدات لەگەڵ سەرچەم دەولەتە عەرەبەکان لەسەر بنەمایەکی دولایەنە و بە گوێزەیی بەرژەوهەندییەکانی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا. ئێمە دەبێ لە بەرەوپێشبردنی بیروكەیی "هیلالی خسیب" دووری بکەین و نابیت لە گفتوگۆکانمان یان لە بەلگەنامەکانماندا كەلك لەم دەستەواژەییە وەرگیرین. بەهۆی ئەوهی كە هەر چەشنە بەرژەوهەندی یا گوشاریکی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا بۆ پیشكەوتنی ناوچەیی لە بەشی رۆژەلاتی جیهانی عەرەب تەنها بە قازانجی عێراق دەبیت، ئێمە دەبێ لە پەیرەوکردنی بیروكەیی "هیلالی خسیب" دووری بکەین. دەبێ لەكاتێکی گونجاودا عێراق بەنێسبەت پێوانەکانمان بۆ یەكگرتووایی عەرەبەکان ئاگادار بکەینەوه. هەرودها دەبێ لەپەيوەندی لەگەڵ نیگەرانیەکانمان بەنێسبەت سەقامگیری ئوردون، عەرەبستانی سعودی و عەدن و هەرودها بەرژەوهەندییەکانمان بە نێسبەت ئۆزەنکردنەوه و چاڪسازییەکی خێرا حکومەتی عێراق ئاگادار بکەینەوه .

٢- تورکیا و ئێران

حکومەتی عێراق كە لە ئاستی دەرەوه دەیهوێت لەسەر پانەرەبیزم چر بێتەوه، وادیارە دەیهوێت پەيوەندی دۆستانەیی لەگەڵ تورکیا و ئێران هەبێت بۆ ئەوهی پشتی قایم بێت لە کاتێکدا كە خۆی بۆ ئەركی سەرەکی (مەبەستی یەكگرتنی جیهانی عەرەبە - وەرگێڕ) تەرخان دەکات .

هەلۆیستی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا: ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا دەبێ هەرچی لە دەستی دیت لەگەڵ ئەم سێ دەولەتانە (ئێران، عێراق، تورکیا) بیکات بۆ ئەوهی پەيوەندی دۆستانەیان پێکەوه هەبێت. ئێمە دەبێ تورکیا و ئێران تەشویق

بکهین دەستیوردان نەکن لە کاروباری عێراقدا و ئەگەر کیشەیهک لە نێوان ئێران و عێراق لەسەر شەتولعەرب سەرپهه‌ڵدا، ئێمه دەبێت کتوپر بۆ ئارام کردنەوه‌ی هه‌ول‌ بدهین.

۳- کویت

به‌بۆچوونی ئێمه عێراق بانگه‌شه‌کانی خۆی گه‌رموگه‌رتر ناکات لەسەر کویت به‌لام هه‌ول‌ دەدات رینگایه‌ک بدۆزێته‌وه بۆ راکێشانی سه‌رچاوه‌کانی کویت به‌ره‌ولای سه‌رمایه‌گوزاری له عێراق. هاوکات عێراق به شێوازیکی ورد و ناسک سه‌ربه‌خۆیی کویتیش به‌فه‌رمی قبوڵ ده‌کات. رینگاچاره‌یه‌کی وا به قازانجی ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکایه. کویت و عێراق له‌وانه‌یه پاشان له‌سەر سیستمیکی "فدراتیوی" بپیار بدهن.

هه‌لۆیستی ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا: ئەگەر پێویست بکات ئێمه ده‌بین به پارێزه‌وه پینداگری له‌سەر هه‌ردولا (و به‌راویژ له‌گه‌ڵ بریتانیا) بکهین که بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌که بگه‌ن به رینگه‌وتنیکي دو لایه‌نه، به‌شێوه‌یه‌ک که سه‌ربه‌خۆیی کویت بپارێزێت. ئێمه ده‌بین له خسته‌پرووی هه‌رچه‌شنه پێشنیاریک (که به قازانجی یه‌کێ له لایه‌نه‌کان بێت و نه‌گات به ناکام) بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌که دووری بکهین. کویت ده‌بین ئازادانه سیستمی فدراتیوی له‌گه‌ڵ عێراق هه‌لبژیرێت. ئێمه نابێت دژایه‌تی ئه‌وه بکهین که کویت ده‌سه‌لاتی ته‌واوی بریاردان له‌سەر مه‌سه‌له‌کانی په‌یوه‌ندیار به نه‌وت به ده‌ست به‌یئێته‌وه.

۴- ئوردوون:

هه‌رچه‌ند که حکومه‌تیکي عێراقی که به‌عس به سه‌ریدا زال بێت خه‌لکی ئوردوون به‌ره‌ولای خۆی راده‌کیشیت، به‌لام ئێمه له‌سەر ئه‌و باوه‌ره‌ نین که حیزبی به‌عس بتوانی له ناو گروپه‌ دابراه‌وه‌کانی خۆی له ئوردوون، ریکخستنیکی پیکه‌به‌یئیت که بتوانی له داها‌توویه‌کی نزیکدا "مه‌لیک حوسه‌ین" له‌سەر ده‌سه‌لات لاببات. خه‌لکی فه‌له‌ستین

به‌ریانیان به‌ره‌ولای ریبه‌رایه‌تی "ناسر" و میسر هیه نه به‌غداد. ئه‌فسه‌رانی سوپای ئوردون که له تاکه نه‌خوینده‌وار و عه‌شیره‌تی و نیمچه عه‌شیره‌تیه‌کان پیکهاتون هه‌تا ئاستیک له‌گه‌ل ئیدوتۆلۆژییه جۆراوجۆره‌کان نامۆن، له‌وانه ئیدوتۆلۆژی سوسیالیستی و پانعه‌ره‌بی (هه‌م ئه‌وه‌ی میسر و هه‌م ئه‌وه‌ی عێراق).

هه‌لوێستی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا: ئیمه ده‌بێ به توندی درێژه بده‌ین به پشتیوانیکردن له سه‌ربه‌خۆیی ئوردون به یارمه‌تی ئابووری، سه‌ربازی و ته‌کنیکی ئه‌مریکا. ئیمه ده‌بێ به‌ریانه چاکسازه‌خواجه‌کانی حکومه‌تی ئیستای ئوردون ته‌شویق بکه‌ین که کار ده‌که‌ن بۆ پیشکوه‌تنی ئابووری و چاکسازی کۆمه‌لایه‌تی. ئه‌گه‌ر ئوردون بگاته ئه‌وه‌ قه‌ناعه‌ته که درێژه به‌م ئاراسته‌یه‌ی ئیستا بدات، توانایی به‌عسیه‌کان بۆ پیشخستنی ریکخراویکی سیاسی به‌هێز که‌م ده‌بێته‌وه. به‌رژه‌وه‌ندی یه‌کلاییکه‌ره‌وه‌ی ئیمه له‌وه‌دایه که بارودۆخی ئیستای ئوردون هه‌ر وه‌ک خۆی بمینێته‌وه و ده‌بێ چاودێری ورد بکه‌ین به‌سه‌ر بارودۆخه‌که‌دا. ئیسرائیل له یه‌کگرتنی ئوردون له‌گه‌ل عێراق یا میسر نیگه‌ران ده‌بێت چونکه ده‌بێته‌وه‌ی کۆبوونه‌وه‌ی سوپایه‌کی گه‌وره‌تر و مودێرنتر له‌سه‌ر سنووری ئیسرائیل و ئوردون.

ه- عه‌ره‌بستانی سعودی:

به‌بۆچوونی ئیمه عێراق ده‌توانێت هه‌تا ئاستیک خه‌لکی عه‌ره‌بستانی سعودی به‌ره‌ولای خۆی رابکێشێت و ده‌یه‌وێت هێدی هێدی میکانیزمیکی سیاسی دروست بکات بۆ ئه‌وه‌ی بتوانێ هێدی هێدی حکومه‌تی پاشایه‌تی عه‌ره‌بستانی سعودی بپوخینێت به‌لام ئیمه گومانمان هه‌یه به نیه‌سه‌ت ئه‌وه که ریکخراویکی کاریگه‌ری به‌عسی ناسیونالیستی بتوانێ له‌کورتخایه‌ندا دروست بێت. له‌کاتی‌که‌دا که عێراق بۆ عه‌ره‌بستانی سعودی ده‌توانێ بێی به‌هاوسه‌نگیه‌ک له به‌رامبه‌ر گوشاره‌کانی میسر، ئیمه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ باوه‌ر په‌نین که عێراق به‌وه‌ رازی بێت که به قازانجی عه‌ره‌بستانی سعودی دژی میسر له یه‌مه‌ن کایه‌ بکات.

دژی یه کیتی سوریا له گه ل میسر یا عیراق رابوهستین نه گه ر نه م یه کیتی به بن به کارهینانی هیزی سه ربازی جیه جی بکریت و زۆربه ی خه لکی سوریا نازادانه بپیری له سر بدن. به قازانجی ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا نییه عیراق له گه ل سوریا بیی به هاوپه یمان چونکه له وانیه وهک هه ره شه یه ک بۆ ئیسرائیل له قه له م بدریت و (له ریکای سه قامگیرتریونی سوریا له ئاکامی یه کیتی له گه ل عیراق) هه تا ئاستیک هاوسه نگییه که بشیوییت (لانیکه م له کورتخایه ندا). نه گه ر فدراسیونی سوریا - عیراق روو بدات و نه گه ر عیراق بیه ویت هیزه کانی بگوازیته وه بۆ سه ر سنووری ئیسرائیل و سوریا، ئیمه ده بن چالاکانه هه و ل بده بن په شیمانی بکه یه وه نه م کاره نه کات .

۸- لوبنان:

له وانیه لوبنان پیشوازی له شوپشی عیراق بکات چونکه ده یه ویت نه و ناهه ماهه نگیه سه رپاست بکاته وه که له جیهانی عه ره بدا هه یه . به هه رحال لوبنان له وه ده ترسیت (لانیکه م له کورتخایه ندا) که په یوه ندییه هه ستیاره کانی له گه ل سوریا کاریگه ری پیچه وانه وه ی به دواوه بیته . هه لوستی ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا: ئیمه ده بن لوبنان و ولاتانی دیکه دلنیا بکه یه وه که پشتیوانی له سه ره خۆیی لوبنان ده که یه ن و نامانه ویت لوبنان له ولاتانی عه ره بی دابیریت .

۹- ئیسرائیل:

ئیسرائیل ده بن به نیگه رانییه وه سه یری شوپشی عیراق بکات چونکه له وانیه عیراق بیی به هیزیکی هاوشیوه ی میسر، به هه رحال ئاکامه که ی به هیزیونی یه کیتی عه ره به کانه که نه مه یش ئیسرائیل ده ترسیت . هه لوستی ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا: ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا هاوکات له گه ل نه وه ی که دریزه به په یوه ندییه زۆر دوستانه کانی له گه ل ئیسرائیل ده دات، ده بن به ته واوی له نیوان ئیسرائیل و ولاتانی عه ره بدا بی لایه ن بیته . ئیمه

دهبن له بهرامبەر هەرچهشنه ههولئیکى ئیسرائیل رابوهستین بۆ فورمالیزه کردن یا بنیادنانی په یوهندی تاییهت له نیوان ئیسرائیل و ئەمریکا له بواری ئاسایشدا که په یوهندییهکانی ئەمریکا و عه ره به کان تیکده دات. له لایه کی دیکه وه ئیمه دهبن بهرزه وهندی خۆمان (له باره ی ئاسایش و و مافی دهوله تبوونی ئیسرائیل و ههولدان بۆ دۆزینه وه ی ریگایه ک بۆ ناشتی هه میشه یی له نیوان عه ره به کان و ئیسرائیل) بۆ دهوله تی عیراق روون بکهینه وه، ههروه ها که بۆ دهوله تانی دیکه ی عه ره بی روونی دهکهینه وه. ئیمه دهبن عیراق و ههروه ها دهوله تانی دیکه ی عه ره ب ته شویق بکهین که له سه ر پێشکه وتن و چاکسازی چر ببنه وه نه ئه وه ی وزه و سه رچاوه کانی خۆیان بۆ ناکۆکی عه ره ب و ئیسرائیل به فیرو بدهن .

۱۰- یه مهن:

ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا ههچ بواریکی نه وتۆی نییه له یه مهن. بهرزه وهندی ئیمه له وه یه دایه به سه ر کاریگه ری سوڤیه ت یا کومونیسته کان له یه مهن زال بین و له لایه ن ئه وانه ی که دژی بوونی بنکه ی بریتانیان له عه دن و دژی ده سه لاتداری سوریان له یه مهن وه ک بنکه که یه ک که لک وه ربگرین. له وانه یه عیراق به پالپشتی قورسی میسر یا بلوکی چین - سوڤیه ت پێشنیاری ئالترناتیفیک بکات به یه مهن. گومان له وه دا هه یه که عیراق بتوانیت کاریکی وا بکات هه تا کاتیک که هه یزه کانی میسر له ناوچه نه چنه ده ره وه .

هه لویستی ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا: به له بهرچا وگرتنی ئه وه ی که عیراق له عه دن هه م دژی بهریتانیایه و هه م دژی ده سه لاتداری عه ره بستانی سعودیه، ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا نابن ههچ کاریک بکات بۆ ته شو یقکردن یا یارمه تیکردنی عیراق بۆ ئه وه ی پێگه ی خۆی له یه مهن به هه یز بکات که ئیستا له سه ر بنه مای گروپیکى بچوکی به عسی و په یوه ندی له گه ل ئه و یه مه نیانه راوه ستاوه که له عیراق په روهرده یان بینیه . ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا دهبن له کاتی گونجاودا

روانگه‌ی خوی به‌نیسبته چالاکیه‌کانی عیراق له یه‌مه‌ن که به‌ره‌و عه‌ده‌ن و
عه‌ره‌بستانی سعودی ناراسته ده‌کریت، بۆ ئه‌م ده‌وله‌ته روون بکاته‌وه .
روسک^{۱۲۰}

له لایەن بەرپررسی ئەنجوومەنی ئاسایشی نیشتمانی (رۆبێرت کومبێر)

بۆ: یارمەتیدەری تایبەتی سەرۆک کۆمار له کاروباری ئاسایشی

نەتەوایی (بەرێز بۆندی)

واشنگتۆن، ٦ ی ئاداری ١٩٦٣

MCGB

نهیئنی

بابەت: ئەگەری هەلگیرسانی شۆرشیکی دیکە ی کوردەکان

FGI: کۆدیئای عێراق بوووە هۆی رووتربوونەوهی سیاسەتە ناوخۆییەکانی
عەرەبەکان کە پێویست بەو دەکات ئێمە کۆمەڵێک کاری سەرپێتی له چەند مانگی
داهاتوودا ئەنجام بدەین.

ئەو پیشامەدانە ی کە ئەگەری روودانیان هەیه بریتین له:

١- شۆرشیکی دیکە ی کوردەکان^{١٣١}

^{١٣١} له ٧ ی ئادار، جینگری بەرپۆهەری بەشی هەوآلگری له ئاژانسێ ناوەندی هەوآلگری، بەرێز "رە ی
کلین"، نووسراوێکی لەژێر ناوی "کێشە ی کورد: مەترسیە نوێگان" ناردوووە بۆ "مەک جۆرج
بۆندی" کە له هێ ئادار له لایەن "ئیدارە ی هەلسەنگاندنە نیشتمانیەکان" هەو ئامادە کراوە. لەم
نووسراوێدا "کلین" ئاماژە ی بەو کوردووە کە: "شانسی ئەو زیاد بوووە کە کێشە ی کورد له
مانگەکانی داهاتوودا ئالۆزتر ببێت. بەدەسە لاتگە یشتنی رژیمیکی دژە کۆمونیست له عێراق،
کە ندوکۆسپەکانی پشتیوانیکردنی سۆفیەت له کوردەکانی لابر دوووە و ئەم کێشە یە ئاکام و لیکەوتە ی

۲- کودیتایک به لایه نگری له جمال عبدالناصر له عیراق

۳- کودیتایک به لایه نگری له عیراق یا جمال عبدالناصر له سوریا

۴- ناژاوه له عه ره بستانی سعودی

باشترین سیاست بۆ ئیمه ئه وهیه که به ته وای دابنیشین و ناماده بین مامه له بکهین له گه ل هه ره که سیکدا که سه ره بکه ویت. خوشبختانه سیاستی ئیمه ئیستا ریگه مان پیده دات له م په یوه ندییهدا بچینه پیش و یه کئ له هۆکاره کانی ئه وهی که ئیمه نابئ لایه نی عه ره بستانی سعودی به دژی ناسر بگرین ئه وهیه که ده ستمان ناوه لا بیت. پاراستنی عه ره بستانی سعودی له به رامبه ره ده ستریزی، مه سه له یه که و راگه یاندنی ئه وهی که ئیمه مه لیکه کانی (عه ره بستانی سعودی) مان بۆ ریبه رایه تی کردنی جیهانی عه ره ب، هه لبژاردوه مه سه له یه کی دیکه یه. نه گه ره ئیمه به م شیوازه بچینه پیش له راستیدا نه وه که مان له کیس ده دهین.

باب

گرنگی ده بیته بۆ ده ره وهی عیراق". (کتیبخانه ی کنیدی، فایله کانی ئاسایشی نیشتمانی، زنجیره ی ولاتان، عیراق، ۶۳ / ۸ - ۶۳ / ۶).

له ئىنجومەنى ئاسايشى نەتەۋەيى (بەپىز ھارۆلد ساندېرن) ^{۱۲۲}
بۇ: يارمەتيدەرى تايىبەتى سەرۆك كۆمار بۇ كاروبارى ئاسايشى
نەتەۋەيى (بەپىز بۇندى)

۱۹۶۲ نىسانى ۲

۱۹۶۲ نىسانى ۲

بابەت: سىياسەتى ئەمىرىكا بۇ فرۇشتىنى چەك و تەقەمەنى بە دەۋلەتى
عىراق و كوردەكان

ئەمىرىكا سەرۆكى ئىنجومەنى ئاسايشى نەتەۋەيى لە ۋەلامى پىرسىارىكدا دەربارەرى
ئەۋەي چۇن مامەلە لەگەل رىزىمى نوپى عىراق بىكەين، وتى ئىمە دەمانەۋىت تا ئەو
شۈينە كە پىماندەكرىت لەم پەيوەندىيەدا يارمەتيدەر بىن بىن ئەۋەي بىكەوينە ناو
پىروگراممىكى يارمەتيدانى گەرە ^{۱۲۳}. ۋەزارەتى دەرەۋە ۋا ھەست دەكات ئىمە تا ئەو

¹²² - Harold H. Saunders

^{۱۲۳} بەگۈپىرى يادداشتهكانى "لىگىر"، لە كۆبوونەۋەي رۇژانەي كارمەندانى كۆشكى سېلى لە ۲
نىسان، كاتىك كە "بۇندى" لە "سەندىرن" (لە نەبوونى "كۆمىر"دا) دەپرسىت وىلايەتە يەكگرتۋەكانى
ئەمىرىكا دەتوانىت چى كوردەۋەگەلىك بىگىتەبەر بۇ نىشاندانى پىشتىۋانى خۇي لە رىزىمى عىراق،
"سەندىرن" لە ۋەلامدا دەلىت: "سەرۆك ئەركانى سوپاى عىراق، ئەم دوايىانە داۋاى ژمارەيك تانكى
لە ۋىلايەتە يەكگرتۋەكانى ئەمىرىكا بۇ ھىزەكانى عىراق كىردۋە، بەلام ئىمە دەبىن لەسەر ئەم
مەسەلە يە بىر بىكەينەۋە لەبەر ئەۋەي كە لەۋانە يە عىراق ئەم تانكانە بەكاربەيتىت بۇ
سەرکوتكردى راپەرنى كوردەكان و ئەمە شتىكە كە ئىمە نامانەۋىت حەتمەن بىكەين. جارى ئەم

شوینه که پیمان ده کرئ خومان له م مهسه له یه ببویرین هه تا ئه و کاته که ده وله تی عیراق بتوانی زیاتر له سه ر پئی خوی رابوه ستی.

رژیمی نویی عیراق هه نگاوئیکی ناروونی هه لگرتوه بۆ وه رگرتنی یارمه تی نابوو ری له ئیمه بۆ ئه وه ی پاساو بۆ دابرا ن له شیوعیه کان بهینیتیه وه . ئیمه ده مانه ویت یارمه تی خومان به عیراق له ئاستی یارمه تی ته کنیکی و متمانه ی فرۆشتن رابگرین نه ئه وه که سلفه بدهین بۆ پرۆژه کانی پیشکه وتن . ده وله تی عیراق سه رمایه ی پئیوستی له داها تی نه وت هه یه ئه گه ر به شیوازیکی عاقلانه که لکی لئیه ر بگریت . AID بپی پاره ی ته رخانکراوی خوی زیاد کردوه (له ٦٠٠ هه زار دولا ر بۆ ٨٠٠ هه زار دولا ر) بۆ به شداریکردن له به شی راهیناندا .

هه روه ها ئیمه به ده وله تی عیراقمان وتوه ئامادهین یارمه تیان بدهین بۆ ئه وه ی هه لبس ن به جیبه جی کردنی BRD له لایه ن نه ته وه یه کگرتوه کان یا یارمه تی ته کنیکی که رتی تایبه تی ئه مریکا و متمانه ی EXIM BANK به ده ست بهینن بۆ ته شو یف کردنی سه رمایه دارانی که رتی تایبه تی ئه مریکا و له وانه یه وتوو یژ ده رباره ی دانانی به رنامه یه ک بۆ زامن کردنی سه رمایه بۆ عیراق (له هه ر کاتی کدا که ده وله تی عیراق ئاماده بیت) و ته شو یف کردنی بازرگانی رۆژئاوا له عیراق یه نجام بدریت .

ئیمه ره زامه ندی خومانمان ده ربیره بۆ فرۆشتنی ١٢ هیلیکۆپته ر به عیراق که ده وله تی عیراق داوای کردوه ، ماوه ته وه خویان بریاری ئه وه بدن که چی جو ره کۆپته رێکیان ده ویت (نرخه که ی ٤ - ١٥ میلیون دولا ره به گو یژه ی مۆدی لی کۆپته ره کان).

ده وله تی ئه مریکا هه روه ها له وانه یه بریاری فرۆشتنی ٤٠ تانکی سووک بدات به عیراق که پیشتر عیراق داوای کردوه بۆ ئه وه ی بیانخاته جیگای ئه و تانکانه ی که ئیمه پیش له سا لی ١٩٥٨ داومانه پئیان . ئیستا چاوه رپوانی ئه وه ده کریت که سیاسه تیکی نویی له ریگای به رنامه ی "تالبۆت - هاریمان" بگیردریته به ر بۆ دیاری کردنی

بابه ته با دوا بخهین". (زانکۆی به رگری نه ته وه یی، نووسراوه کانی "ته یلۆر"، یادداشتنامه کانی رۆژانه ی کۆشکی سپی).

رېوشویننه‌کانی چهک و ته‌قه‌مەنی قورس که له‌وانه‌یه له رینگای سوریاوه بگوازیتته‌وه
 بۆ به‌ره‌ی شه‌ر له‌گه‌ڵ ئیسرائیل. به‌ه‌رحال ئی‌مه‌ گيروگرفتییکی جیدی نابینین بۆ
 فرۆشتنی تانکی سووک و چهکی بچوک و ته‌قه‌مەنی و پینداویسته‌کانی COMMG و
 ته‌نانه‌ت فرۆکه‌ی گوازتنه‌وه به‌ عێراق، نه‌گه‌ر عێراق داوای بکات. هه‌روه‌ها AID و
 DOD له‌ به‌شی مه‌ده‌نی عێراق کار ده‌که‌ن به‌لام نه‌مه‌ په‌یوه‌ندی به‌وه هه‌یه که ئایا
 عێراق ده‌یه‌وێت ئیزن به‌ ئی‌مه‌ بدات له‌ نزیکه‌وه له‌گه‌ڵ سوپاکه‌یان کار بکه‌ین.
 کورده‌کانیش ده‌توانن چهک و ته‌قه‌مەنی له‌ ئی‌مه‌ بکپن هه‌رچه‌ند که ئی‌مه‌ پێشتر
 داواکاری نه‌وانمان بۆ یارمه‌تی سه‌ریازی ر‌ه‌ت کردووه‌ته‌وه. به‌ه‌رحال به‌ بۆچوونی
 ئی‌مه‌ مه‌سه‌له‌ی گرن‌گتر بۆ نه‌مریکا له‌م په‌یوه‌ندییدا نه‌وه‌یه که له‌ به‌رامبه‌ر رژیم
 نوێی عێراق وه‌لامده‌ر بین. ئی‌مه‌ ده‌مانه‌وێت کورده‌کان بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌که‌یان
 له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی نوێی عێراق وتووێژ بکه‌ن. نه‌گه‌ر نه‌م وتووێژانه سه‌رنه‌که‌وێت،
 به‌رزه‌وه‌ندی ئی‌مه‌ نه‌و کاته با‌شتر ده‌پاریزیت که ده‌وله‌تی عێراق بتوانیت کورده‌کان
 کونترۆل بکات نه‌ نه‌وه که شۆرشی کورد نه‌وه‌نده سه‌ریکه‌وێت که ببیته هۆی
 ده‌ست‌یوردانی سو‌فیه‌ت یا ئێران له‌ کێشه‌که‌دا.

هال^{۱۲۴}

له وهزارهتی دهرهوهی ئهمریکا

بۆ: بالۆیزخانهی ویلایهته یه کگرتووهکانی ئهمریکا له عێراق

واشنگتۆن، ۵ی نیسانی ۱۹۶۳، کاتژمێر ۹:۷ ی سه‌رله‌به‌یانی

بابهت: نیگه‌رانی ئه‌مریکا له ئه‌گه‌ره مه‌ترسیداره‌کانی سه‌رنه‌که‌وتنی

وتووێژه‌کانی نیوان کورده‌کان و حکومه‌تی عێراق و ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی

ناکۆکه‌کان

بۆ زانیاری: بالۆیزخانه‌ی ویلایهته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له له‌ندن، ئانکارا و تاران

۳۳۱ - له وه‌لامی تیلیگرامی ۶۱۱ ی بالۆیزخانه‌ی ئه‌مریکا له عێراقدا ^{۱۳۰}:

وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی رۆژبه‌رۆژ نیگه‌رانتر ده‌بیت له ئه‌گه‌ره مه‌ترسیداره‌کانی

سه‌رنه‌که‌وتنی وتووێژه‌کانی نیوان کورده‌کان و حکومه‌تی عێراق و ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی

^{۱۳۰} له تیلیگرامی ژماره ۶۱۱ له ۱ی نیسان، بالۆیزخانه‌ی ویلایهته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له به‌غداد، ناوه‌رۆکی په‌یامه‌که‌ی رێبه‌ری کورد، مه‌لامسته‌فا بارزانی نارده‌وه بۆ وه‌زاره‌تی دهره‌وه. ئه‌م په‌یامه له‌لایه‌ن جه‌لال تاله‌بانیه‌وه (که سه‌رۆکی لیژنه‌ی کورد بووه که هاتووه بۆ به‌غداد بۆ وتووێژ له‌گه‌ڵ حکومه‌تی عێراق) ته‌سلیم به بالۆیزخانه کراوه. له‌م په‌یامه‌دا مه‌لامسته‌فا پێشنیاری په‌یوه‌ندیی دۆستانه‌ی له‌گه‌ڵ ئه‌مریکا کردووه و داوای یارمه‌تی بۆ شوێشی کورد کردووه و هه‌روه‌ها داوای کردووه له‌گه‌ڵ نوێنه‌ری ئه‌مریکا دیدار بکات. له وه‌لامدا، کاربه‌ده‌ستیکی بالۆیزخانه به جه‌لال تاله‌بانی وتوو که ویلایهته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا کێشه‌ی کورد به مه‌سه‌له‌یه‌کی ناوخۆیی عێراق ده‌زانیت و یارمه‌تی نادات به کورده‌کان و هیچ کاربه‌ده‌ستیکی ویلایهته یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا ناتوانیت له‌گه‌ڵ مه‌لامسته‌فا دیدار بکات.

ناکۆکیه‌کان. سیاسه‌تی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا به‌نیسه‌به‌ت کورد هه‌مان سیاسه‌تی پێشووه و نه‌گوراوه وانا ئیمه‌ کێشه‌ی نیوان کورده‌کان و حکومه‌تی عێراق به‌ کێشه‌یه‌کی ئه‌سته‌م ده‌زانین. به‌هه‌رحال ئاکام و لیکه‌وته‌کانی تیکچوونی وتووێژه‌کانی ئیستا ئه‌ونده مه‌ترسیداره که ده‌بیت هه‌ول بده‌ین قه‌ناعه‌ت به‌ هه‌ر دو‌لا به‌ینین که له‌ رینگای پیکه‌وه‌سازانیکی دو‌لایه‌نه‌ بگه‌ن به‌ رینگاچاره‌یه‌کی به‌ قازانج. که‌وابوو ئیوه له‌گه‌ڵ (جه‌لال) تاله‌بانی قسه‌ بکه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی په‌یامی ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا بگه‌یه‌نیت به‌ مه‌لا مسته‌فا ده‌ریاره‌ی ئه‌وه که ئیمه هه‌لوئێسته‌کانی کاربه‌ده‌ستی بالۆیژه‌خانه‌که‌مان له‌ عێراق به‌ته‌واوی پشتپراست ده‌که‌ینه‌وه.

هه‌روه‌ها ئیوه وه‌ک بالۆیژه‌خانه‌ی ئه‌مریکا له‌ عێراق رینگه‌پێدارون هه‌رکام له‌ لایه‌نی کورده‌کان یا ده‌وله‌تی عێراق به‌ شیوازی غه‌یره‌ فه‌رمی ئاگادار بکه‌نه‌وه که بالۆیژه‌خانه هیواداره رینگاچاره‌یه‌کی گونجاو بۆ کێشه‌که‌ بدۆزێته‌وه و له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌ره‌یه‌ که بۆ کورده‌کان قازانجی زۆری تێدایه‌ که له‌ وتووێژه‌کانی ئیستادا به‌ شیوه‌یه‌کی مه‌عقول له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق ریکبکه‌ون. ئیمه نامانه‌وێت له‌ باره‌ی ورده‌کارییه‌کانی ئه‌م سازشه‌ قسه‌وباس بکه‌ین.

بالۆیژه‌خانه له‌ په‌یوه‌ندییه‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ کورده‌کان ده‌توانی ئه‌م خالانه‌ له‌ به‌رچاو بگریت :

۱- ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی ناکۆکیه‌کان ده‌توانی ئه‌و ده‌سته‌که‌وتانه‌ له‌ ناو بیات که تا ئیستا به‌ ده‌ست هاتوون.

۲- قازانجی زیاتری کورده‌کان له‌ وه‌دایه‌ که ببن به‌ به‌شینک له‌ ده‌وله‌تی عێراق.

۳- ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا ده‌رک به‌ ئامانجه‌ ره‌واکانی کورد ده‌کات له‌ ناو ده‌وله‌تی عێراقدا و هاوخه‌می ئه‌م ئامانجه‌یه‌ به‌لام به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک رینگه‌ به‌وه‌ نادات که ئه‌م هاوخه‌مییه‌ کار بکاته سه‌ر ئاوه‌ژۆیوونی په‌یوه‌ندییه‌ زۆر نزیکه‌کانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له‌گه‌ڵ رژیمێ نوێی عێراق.

۴. خواستی کورده‌کان بۆ ئه‌وه‌ی به که‌متر له سه‌رجه‌م ئامانجه‌کانیان رازی بن (که له روانگه‌ی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکاه واقعبینانه نییه) متمانه‌ی زۆرتر له نێوان ههر دوولا دروست ده‌کات که شتیکی پێویسته بۆ ئارامبوونه‌وه‌ی بارودۆخه‌که و به‌پێوه‌چوونی وتووێژتیکی مه‌عقول بۆ چاره‌سه‌رکردنی ناکوکیه‌کانی دیکه .

که‌وابوو بالۆی‌زخانه ده‌بێ ده‌وله‌تی عێراق له‌په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ هه‌لوێسته‌کانی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا به‌ نیسبه‌ت کورد ناگادار بکاته‌وه و پێداگری له‌ سه‌ر ده‌وله‌تی عێراق بکات که خۆی ئاماده بکات داواکارییه‌کانی کورده‌کان هه‌تا راده‌یه‌کی مه‌عقول جێبه‌جێ بکات. بالۆی‌زخانه هه‌روه‌ها ده‌بێ جه‌خت له‌ سه‌ر ئه‌وه بکاته که سیاسه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا به‌ نیسبه‌ت کورد نه‌گۆراوه و ئه‌مریکا به‌رده‌وام وه‌ک کێشه‌ی ناوخۆیی عێراق سه‌یری کێشه‌ی کورد ده‌کات و نه‌یویستوه و نایه‌وێت راسته‌وخۆ یان ناراسته‌وخۆ ده‌ستبوردان له‌م کێشه‌یه‌دا بکات.

ئێمه ئیستا له‌ به‌ر ئه‌وه ده‌ستپێشخه‌ری ده‌که‌ین که قازانجی یه‌کلایه‌که‌ره‌وه‌ی ئێمه له‌وه‌دایه که ده‌وله‌تی عێراق بارودۆخی ناوخۆیی خۆی پته‌و بکات. له‌ کاتی‌کدا که ئێمه نامانه‌وێت به‌ وردی خۆمان بخه‌ینه ناو ئه‌م مه‌سه‌له‌یه به‌لام له‌ سه‌ر ئه‌وه باوه‌رین که رینگاچاره‌یه‌کی گونجاوی پێکه‌وه‌سازانه بۆ کێشه‌ی کورد، ده‌توانێ و ده‌بێ بدۆزێته‌وه .

له‌ روانگه‌ی ئێمه‌وه (به‌ له‌به‌رچا‌و‌گرتنی ئه‌و ناکوکیه‌ توکمانه‌ی که ئیستا له‌ نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقدا هه‌یه) به‌دگومانیه‌ دوولایه‌نه‌کانی نێوان ده‌وله‌تی عێراق و کورده‌کان، مه‌ترسیه‌کی گه‌وره‌تر بۆ سه‌رکه‌وتنی وتووێژه‌کان دروست ده‌کات. که‌وابوو جه‌ختکردنه‌وه له‌ سه‌ر ره‌فتاری ده‌ستپێشخه‌رانه‌ی ده‌وله‌تی عێراق ده‌توانێ زۆر گرنگ بێت وه‌ک ئه‌وه‌ی که عێراق رایگه‌یاندوه‌وه ده‌یه‌وێت به‌ندکراوه کورده‌کان نازاد بکات و کۆتایی به‌ گه‌مارۆی ئابووری له‌ سه‌ر کورده‌کان به‌ینێت.

ئێمه له‌ سه‌ر ئه‌وه پێداهه‌گرین که ده‌وله‌تی عێراق به‌ له‌سه‌رخۆیی و شتیلگیریه‌وه له‌گه‌ڵ کورده‌کان وتووێژ بکات بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌ن به‌ رینگاچاره‌یه‌کی ناشتیخ‌خوازنه .

بۆ له ندهن: دهولته تي بریتانیا ده ربارهی ئه و شتانه ی که وترا ئاگادار بکه نه وه و بلتین
ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا هیواداره که بالویزی به ریتانیا له به غداد به هه مان
شیوه رینویینی بکریت .

روسک

راپۆرتی کۆبوونه‌وه‌ی گروپی تایبەت (CI) دەربارە‌ی نیشانە‌کانی
سەرھە‌ڵدانە‌وه‌ی ناکۆکیە‌کانی نێوان حکوومە‌تی عێراق و کوردە‌کان^{۱۳۶}
واشنگتۆن، ۱۶ی گولانی ۱۹۶۳، کاتژمێر ۲ی پاش نیوہ‌پۆ
نہیتی

بابەت: نیشانە‌کانی سەرھە‌ڵدانە‌وه‌ی ناکۆکیە‌کانی نێوان حکوومە‌تی عێراق
و کوردە‌کان

بە‌شداریبووان:

پارێزگار ھاریمان، دادنە‌ستینی گشتی، بە‌رێز گیلپاتری، ژنەرآل تەیلۆر، بە‌رێز
فۆریستال، بە‌رێز کافین جیگری بە‌رێز بیل، بە‌رێز ویلسۆن، جیگری بە‌رێز مۆرۆ، بە‌رێز
کارامسینیز، جیگری بە‌رێز مە‌ککۆن.

بە‌رێز مارتین و بە‌رێز بیلچیر (بۆ تە‌وہ‌ری ژمارە ۱ ئامادە بوون)

بە‌رێز بۆلینگ (بۆ تە‌وہ‌ری ژمارە ۲ ئامادە بوو)

بە‌رێز ماشلینگ

^{۱۳۶} لە سەرھە‌تای مانگی گولان وەزارە‌تی دەرہ‌وہ، بآلۆتیزخانە‌ی ویلايە‌تە‌ بە‌گرتووە‌کانی ئە‌مریکای لە
بە‌غداد ریتۆیتی کردووە‌ کە بە‌حکوومە‌تی عێراق بلیت درێژە بە‌ وتووێژە‌کانی لە‌گە‌ڵ کوردە‌کان بە‌دات
و دووری بکات لە دەستپیکردنە‌وه‌ی شە‌پ (بروسکە‌ی ۵۸۲ بۆ لە‌ندن، ۴ی گولان، بنوارن بۆ: فایله
ناوہ‌ندییە‌کان (IRAQ 26 POL).

به‌پرز "گارامسینز" له باره‌ی هه‌لسه‌نگاندنی تایبته که بۆ ئه‌م ته‌وه‌ره ئاماده کرابوو، وتی کۆمه‌لێک هێما نیشان دهدات که کورده‌کانی عێراق و ده‌وله‌تی عێراق بۆ دوژمنایه‌تیکردنی په‌کدی خۆیان ئاماده ده‌که‌ن. ئێمه هه‌چ نیشانه‌یه‌کی فه‌رمیمان له به‌رده‌ستدا نییه ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که سوڤیه‌ت یارمه‌تی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی دهدات به کورده‌کان یا نا.

ژنه‌رال "ته‌یلور" وتی ئێمه ده‌بین له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا له‌گه‌ڵ بریتانیا و فه‌رانسا په‌یوه‌ندی بگرین. سه‌رۆکی کۆبوونه‌وه‌که ئه‌وه‌ی زیاد کرد که ئه‌مه کێشه‌یه‌کی زۆر جیدییه و پێیوانییه که ده‌وله‌تی عێراق بتوانیت به‌ شێوازیکی سه‌رکه‌وتوو له‌ به‌رامبه‌ر شوێشی کورده‌کاندا (که له‌وانه‌یه رووبدات) رابوه‌ستیت. ژنه‌رال "ته‌یلور" ئاماژه‌ی به‌وه کرد که بوونی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی سوڤیه‌ت له‌م رووداوانه، نیشانه‌یه‌کی خراپه.

له‌ وه‌لامی په‌رسیاریکی به‌پرز "فۆریستال" دا، به‌پرز "گارامسینز" وتی شا هه‌ندی یارمه‌تی و پشتگیری دهدات به کورده‌کان به‌لام یارمه‌تییه ماده‌یه‌که‌ی شا ئه‌وه‌نده نییه. کورده‌کانی عێراق له‌ ناوچه سنوورییه‌کانی ئێران وه‌ک ناوچه‌یه‌کی پارێزناوی کاتی که‌لکیان وه‌رگرتوو و شا یارمه‌تی به کورده‌کان دهدات.

گروپی تایبته ره‌زانه‌ندی له سه‌ر ئه‌وه ده‌رپه‌ی که ئه‌م مه‌سه‌له‌یه به وردی له لایه‌ن CIA وه‌ چاودێری بکریته و به‌رده‌وام راپۆرت بدریته به گروپ، ئه‌گه‌ر بارودۆخه‌که به‌ره‌و خراپی بجیته. به‌پرز "بۆولینگ" وتی نیگه‌رانه به‌نیه‌سه‌ت ئه‌گه‌ری دروستبوونی په‌یوه‌ندییه‌کی به‌رفراوان له نیوان کورده‌کان و سوڤیه‌ت که ریگا خۆش ده‌کات بۆ دا‌بینکردنی پێداویسته‌کانی کورده‌کان له لایه‌ن سوڤیه‌ته‌وه .

سه‌رۆکی گروپ ئاماژه‌ی به‌وه کرد که با‌لۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌که‌گرتوو‌ه‌کانی ئه‌مریکا له تاران وه‌لامی تیلگیری وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی داوه‌ته‌وه و جه‌ختی له سه‌ر هه‌وله‌کانی "تیمی ولات" کردووته‌وه بۆ یارمه‌تیدانی به‌رنامه‌ی چاکسازی زه‌وی و ئه‌و میتودانه که له ریگایانه‌وه ئێمه ده‌توانین کار بکه‌ینه سه‌ر ئێران بۆ ئه‌وه‌ی سیاسه‌ته‌ داراییه‌ کۆنه‌شو‌په‌که‌ی خۆی چاک بکات. سه‌رۆکی گروپ پێشنیاری کرد پاش ئه‌وه‌ی

ئەم وەلامە لە لایەن ئازانسەکانی بەرپرسیاری واشنگتۆنەوه تاتوئێ کرا، بخریتە
بەردەم گروپی تاییەت.
جەیمز دینگیمان^{۱۲۷}
سکرتیری کارگێڕی گروپی تاییەت (CI)

¹²⁷ - JAMES W. DINGEMAN

له سكرتيرى كارگيرى وه زاره تى دهره وه (به ريز مه ككيسون^{۱۲۸})

بۇ: يارمه تيدهرى تاييه تى سه روك كۆمار بۇ كاروبارى ئاسايشى
نه ته وه يى (به ريز بوندى^{۱۲۹})

واشننگتون، ۶ ئاى ۱۹۶۳

نه ينى

بابه ت: هه لويستى ئەمريكا سه باره ت به نامه كه ي مه لا مسته فا بارزانى بۇ
سه روك كۆمارى ئەمريكا

بالوي زخانه ي ويلايه ته به كگرتوه كانى ئەمريكا له تاران له ئەيرگرامى ۶۷ له به رواى
۳۰ تى ته موزى ۱۹۶۳ (كه كۆپيه كه ي ناردراوه بۇ كۆشكى سې) نامه يه كى مه لا
مسته فا بارزانى (ريبه رى هيزه شه ركه ره كانى كوردى عيراق) بۇ سه روك كۆمارى
ئەمريكاي به ده ست كه يشتوه كه تيدا مه لا مسته فا بارزانى داواى له سه روك
كۆمارى ئەمريكا كردوه پشتيوانى له ئوتونومى كورد له چوارچيويه كۆمارى عيراقدا
بكات.

به بۇچونى ئيمه وه لامدانه وه ي سه روك كۆمار به نامه كه ي بارزانى له وانه يه زيان به
په پوه ندييه كانى ويلايه ته به كگرتوه كانى ئەمريكا له گه ل عيراق بگه يه نيت، كه و ابو
ئيمه پيشنيارى نه وه ده كه ين كه كونسولخانه ي ئيمه له ته ور يز به شيواى زاره كى به
گوپره ي رينو ينيه ستاندارده كانى سياسه ته كه مان سه باره ت به كورده كانى عيراق،
وه لامى نوينه ره كانى بارزانى بداته وه و اتا نه وه كه ويلايه ته به كگرتوه كانى ئەمريكا

128 - McKesson

129 - Bundy

هاوخه مه له گه‌ل نامانجه ره‌واکانی کورد له چوارچیوهی به‌کپارچیی عیراقدا به‌لام
 ئه‌م هاوخه‌مییه‌ی ئی‌مه نابیت زهره‌ر له په‌یوه‌ندییه زۆر نزیکه‌کانی ئیستای ئی‌مه
 له‌گه‌ل عیراق بدات. ئی‌مه پیشنیاری ئه‌وه ده‌که‌ین که کونسولی ئی‌مه له ته‌وریز
 هه‌نگاوئیکی دیکه بچیته پیش (زۆرتر له‌وه‌نگاوانه‌ی که بالۆیزی ئی‌مه له ئی‌ران
 پیشنیاری کردوه) و نه‌گه‌ر نامه‌ی دیکه‌ی بارزانی به‌دهست گه‌یشت، په‌یامه‌که‌ی
 بنی‌دری بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روه و خودی کونسولگه‌ری به‌نوینه‌راتی له‌لایه‌ن ده‌وله‌تی
 ویلايه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مريکاوه به‌گویره‌ی ریوشوینه‌نامه‌هه‌ پینکراوه‌کان وه‌لامی
 بداته‌وه. ئی‌مه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ه‌و بپوایه‌ین که نه‌گه‌ر له‌کونسولی ئی‌مه پرسیار کرا که ئایا
 نامه‌که‌ی بارزانی ته‌سلیم به‌واشنگتۆن کراوه و کونسول وه‌لام بداته‌وه به‌لێ، ئه‌مه
 زهره‌ر به‌په‌یوه‌ندییه‌کانی ویلايه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مريکا و عیراق ناگه‌یه‌نیت. له
 هه‌مان کاتدا وه‌لامئیکی وه‌ها نیشان ده‌دات که ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر به‌شیوازیکی
 سه‌مبولیکیش بیت ویلايه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مريکا نیگه‌رانی کورده‌کانه و سه‌رنجیان
 پێ ده‌دات.

ئی‌مه پیشنیاری ده‌که‌ین تیلیگرامی هاوپێچ^{۱۳۰} که ده‌بێ کۆشکی سه‌پی په‌سه‌ندی بکات،
 بنی‌دری بۆ تاران .

ج و ده‌یویس^{۱۳۱}

^{۱۳۰} ئه‌م تیلیگرامه له ۷ی ئاب نی‌دراره بۆ تاران. له ۱۲ی ئه‌یلوول، "رید" نامه‌یه‌کی دیکه‌ی نارده‌وه
 بۆ "بۆندی" که مه‌لا مسته‌فا بارزانی له ۱۸ی ته‌موز نارده‌بوی بۆ سه‌رۆک کۆمار "کنیدی" و له ۲۷ی
 ئاب ته‌سلیم به‌بالۆیزخانه‌ی ویلايه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مريکا له تاران کراوه. ئه‌م نامه‌یه
 هاوشیوه‌ی نامه‌که‌ی ۱۲ی ته‌موز بووه. به‌هه‌مان شیوه که هه‌چ وه‌لامئیک به‌نامه‌که‌ی ۱۲ی ته‌موز
 نه‌دراره‌ته‌وه، وه‌زاره‌تی ده‌روه هه‌چ وه‌لامئیکی به‌نامه‌که‌ی ۱۸ی ته‌موزیش نه‌داوه‌ته‌وه. له‌سه‌ر
 یادداشتنامه‌که‌ی وه‌زاره‌تی ده‌روه، "کۆمیر" نووسیه‌تی: "ئی‌مه به‌بالۆیزخانه‌مان وت به
 نوینه‌ره‌کانی مه‌لا مسته‌فا بلایت نامه‌که‌ گه‌یشتوه به‌ده‌ستمان و نارومه‌مان بۆ واشنگتۆن به‌لام هه‌چ
 وه‌لامئیکی ئه‌رینی پێ نه‌دراره‌ته‌وه."

¹³¹ - J.W. DAVIS

یادداشتنامه‌ی سه‌رۆک ئه‌رکانی سوپای ئه‌مریکا بۆ وه‌زیری به‌رگری، به‌رێز

مه‌کنامارا

JCSM - ۶۲۳ - ۶۳

واشنگتون، ۱۵ ی ئابی ۱۹۶۳

نه‌ینی

بابه‌ت: فرۆشی پێداویستی سه‌ربازی له‌لایه‌ن ویلایه‌ته‌ به‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا به‌ عێراق و په‌یوه‌ندی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ به‌ کێشه‌ی کورده‌وه

۱- به‌له‌به‌رچاوه‌گرتنی یادداشتنامه‌ی یارمه‌تیده‌ری ته‌کنیکی وه‌زیری به‌رگری (ISA) به

ژماره‌ی ۶۳ / ۲۵۳۲۱ - له‌ به‌رواری ۲ ی ئابی ۱۹۶۳

۲- روانگه‌کانی سه‌رۆک ئه‌رکانی سوپای ئه‌مریکا ده‌ریاره‌ی سیاسه‌تی ئه‌مریکا بۆ فرۆشتنی چه‌ک به‌ عێراق (هه‌روه‌ها که له‌ نامه‌ی JCSM - ۱۹۷ - ۱۶۳، به‌رواری ۹ ی ئاداری ۱۹۶۳ دا هاتوه‌) به‌ گوێره‌ی ئه‌و بۆچوونه‌ بوو که پێشهاته‌کانی دواتر، که‌وه‌ری دژه‌ کومونیه‌ستی ده‌وله‌تی عێراق ئاشکرا ده‌کات که له‌ ۸ ی شوباتی ۱۹۶۳ هاتووه‌ته‌ سه‌ر ده‌سه‌لات. رووداوه‌کانی دواتر ئه‌وه‌ی پشتراست کردووه‌ته‌وه‌ که سیاسه‌تی ده‌وله‌تی عێراق ئه‌وه‌یه‌ له‌ رێژه‌ی به‌سه‌راوه‌بوونی خۆی به‌ پشتیوانی سۆفیه‌ت که‌م بکاته‌وه‌ و که‌سایه‌تییه‌ شیوعیه‌ مه‌حه‌لیه‌کان کونترۆڵ بکات. له‌مه‌ زیاتر سۆفیه‌ت به‌ پشتیوانیکردن له‌ هه‌ولێ خسته‌پووی مه‌سه‌له‌ی کورد له‌ نه‌ته‌وه‌ به‌کگرتووه‌کان، به‌ ئاشکرا پشتیوانی خۆی له‌ که‌سایه‌تییه‌ شوپشگێره‌ کورده‌کان نیشان داوه‌ که زۆرتر به‌ زه‌یانی په‌یوه‌ندییه‌کانی سۆفیه‌ت و عێراقه‌. هه‌روه‌ها چه‌ند

نیشانه‌یه‌کی دیکه هه‌یه که نیشان دهدات سوڤیهت له‌وانه‌یه به ئه‌نقسه‌ت ته‌سلیمکردنی یارمه‌تی سه‌ریازی به عیراق دوا بخت.

۳- پیشهاتیکه دیکه که به قازانجی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکایه هه‌لکشانی حیزیی به‌عس له عیراق و سوریا و ناڤۆکی به‌عس و زیاده‌خواییه‌کانی جمال عبدالناصر له جیهانی عه‌ره‌بدایه. ناشنایه‌تی سوریا له‌گه‌ل سیاسه‌ته دژه کومونیستیه‌کانی عیراق، یارمه‌تیده‌ر بووه بۆ که‌مبوونه‌وه‌ی کاریگه‌ری سوڤیهت له رۆژه‌لاتی ناوه‌راست. نایه‌کانگیری به‌رده‌وامی ناسر و حکومه‌تی عیراق ده‌توانی گۆشاره‌کان له سه‌ر پاشایه‌تیه‌کانی نیمچه‌ دوورگی عه‌ره‌بی و هه‌روه‌ها ئیسرائیل و ئه‌ندامه‌ ناوچه‌ییه‌کانی په‌یمانی CENTO که‌متر بکات .

۴- هه‌رچه‌ند که ده‌وله‌تی عیراق نیازی خۆی ده‌ربریوه بۆ ئه‌وه‌ی سیاسه‌تیکه‌ی بی‌لایه‌نانه له نیوان بلوکی کومونیست و بلوکی رۆژئاوا بگریته‌به‌ر، به‌لام پیشهاته‌کان نیشان دهدات ئه‌گه‌ری نه‌مانی کاریگه‌ری کومونیست له عیراق و یه‌کپرزبوونی عیراق و سوریا له‌گه‌ل رۆژئاوا (له‌ داها‌توویه‌کی نه‌چه‌ندان نزیکدا) زۆره. ئیمه‌ ده‌بی ناگادار بین که نه‌بینه‌ هۆی به‌دگومانبوونی عه‌ره‌به‌کان به‌نیسه‌ت قه‌سد و نیازه‌کانی ئه‌مریکا و هاوسه‌نگی هه‌زی سه‌ریازی له رۆژه‌لاتی ناوه‌راست تیکنه‌ده‌ین، به‌واتایه‌کی دیکه به زه‌ره‌ری به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا کار نه‌که‌ین له ریگی په‌یره‌وکردنی ئامانجگه‌لی ناواقعبینانه‌ی کورتخایه‌ن له عیراق و سوریا. له‌گه‌ل ئه‌مه‌شدا سیاسه‌تی فرۆشتنی چه‌ک له‌لایه‌ن ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا به عیراق ده‌بی له پینا‌و راکیشانی عیراق (و له‌وانه‌یه سوریا) به‌ره‌ولای رۆژئاوا (وه‌ک سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی کرینی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی پتیویست) بی‌ت.

۵- هۆکاری پتیویستی ده‌سته‌بجی عیراق به چه‌ک ئه‌وه‌یه که ده‌وله‌تی عیراق هه‌ول دهدات شوڤشی کورد سه‌رکووت بکات و بتوانی‌ت بگات به ئاستیک که یارمه‌تی ده‌وله‌تی سوریا بدات ئه‌گه‌ر پتیویست بکات.

الف - وه‌ک ئامانجیکه‌ی درژخایه‌ن، ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا ده‌بی درژه‌ به هه‌وله‌کانی بدات بۆ ئه‌وه‌ی کورده‌کان له ناو سنوری نه‌ته‌وه‌یی عیراقدا بتاویینه‌وه و

حکومهتی عێراق مافی خۆبه‌پێوه‌بردنیکی محالی له ناوچه زۆرتر کوردنشینه‌کان بیه‌خشی به‌کورد. به‌هه‌رحال درێژبوونه‌وه‌ی ناکوکی کورده‌کان و ده‌وله‌ت له‌ عێراق، سه‌قامگیری ئهم ولاته‌ تووشی مه‌ترسی ده‌کات و هه‌ل ده‌په‌خسینێت بۆ ئه‌وه‌ی کومونیسته‌کان له‌ کێشه‌ی کورد له‌ عێراق و له‌ ولاتانی دراوسێ که‌لکی خراپ وه‌ربگرن. قایمبوونی بارودۆخی سه‌ربازی عێراق (له‌گه‌ڵ جێبه‌جێکردنی داخوازه‌ ره‌واکانی کورد) باشترین و هێوابه‌خشته‌ترین رێگایه‌ بۆ کۆتاییه‌باتنی ناکوکیه‌کان به‌ زووترین کات و به‌ره‌وه‌پێشچوونی سه‌قامگیری ناوخۆیی له‌ عێراق. بۆ ئهم ئامانجه‌ ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا ده‌بێ وه‌لامی ئه‌رێنی بداته‌وه‌ به‌ داخوازییه‌ مه‌عقوله‌کانی عێراق بۆ کپینی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی و هه‌ول بدات له‌ رێگای کاریه‌رییه‌کی به‌ئهنجام، له‌ سه‌ر مێانه‌په‌وه‌بوونی ده‌وله‌تی عێراق پێداگری بکات.

ب. هه‌روه‌ها که‌ له‌ پرگه‌ی ۳دا ئاماژه‌ی پێکرا، ئه‌گه‌ر عێراق توانایی ئه‌وه‌ی هه‌بێت یارمه‌تی ده‌وله‌تی سووریا بدات بۆ ئه‌وه‌ی راپه‌رینه‌ سه‌ره‌کیه‌کان سه‌رکوت بکات، به‌ قازانجی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکاش ده‌بێت.

۶. هه‌رچه‌ند که‌ داهااتی ناسایی عێراق ده‌بێ وه‌لامی خه‌رجی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی بۆ به‌رگری له‌ ولات بدات (بێ ئه‌وه‌ی کاریه‌گری نه‌رێنی هه‌بێت له‌ سه‌ر ئابووری ئه‌و ولاته‌) خه‌رجی زۆری کپینی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی له‌ هه‌موو ولاتانی رۆژئاوا له‌ داهاتوویه‌کی نزیکدا ده‌توانێ کاریه‌گری چاره‌سه‌رنه‌کراوی هه‌بێت له‌ سه‌ر عێراق به‌تایبه‌ت ئه‌گه‌ر له‌گه‌ڵ خه‌رجی شالابی سه‌ربازی دژی کورده‌کان هاوکات بێت. که‌وابوو ئێمه‌ ده‌توانین له‌ کورته‌خایه‌ندا یارمه‌تی بده‌ین به‌ سه‌قامگیری عێراق له‌ رێگای وه‌لامدانه‌وه‌ به‌ داخوازییه‌ مه‌عقوله‌کانی عێراق بۆ متمانه‌ی ئابووری.

۷. جگه‌ له‌ پێویستی هه‌موارکردنی که‌ندوکۆسه‌په‌کانی سه‌ر رێگای په‌ره‌سه‌ندنی متمانه‌ی ئابووری، سه‌رۆک ئه‌رکانی سوپا وتی سیاسه‌تی په‌سه‌ندکراوی ئیستای ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا بۆ فرۆشتنی چه‌ک به‌ عێراق به‌ ته‌واوی رێگه‌ به‌وه‌ ده‌دات که‌ وه‌لامی ئه‌رێنی بدرێته‌وه‌ به‌ عێراق به‌ گوێره‌ی ئامانجه‌کانی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌راست.

به له بهرچا وگرتنی نو مهسه لانه که باس کرا، سه رۆک ئه رکانی سوپای ئه مریکا پيشنیاری کرد که:

الف - ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا وه لآمی ئه رینی بداته وه به داواکارییه کانی عیراق بۆ کپینی چهک له ئیمه که له چوارچپوهی سیاسه تی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکادایه و له توانایی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکاشدا هه یه .

ب - ته سلیمکردنی ئه م چهکه په سه ندکراوانه به عیراق به گویره ی ئیمکان و گرنگ بوونی چهکه کان به ره زامه ندی له گه ل وه رگری چهکه کان به زووترین کات ئه نجام ده دریت .

ج پیداوایسته کانی چهکه کان به جیا به عیراق ده فروشیت، به لام ماوه ی متمانه ی ماددی هه تا کاتی پتیویست ده دریت به وه رگری چهکه کان بۆ ئه وه ی له کورتخایه ندا کاریگه ری خراپی نه بیته له سه ر ئابووری عیراق .

د - له گه ل فروشیارانی دیکه ی چهک له نیو ده وله تانی جیهانی ئازاد راویژ ده کريت بۆ ئه وه ی ته شویق بکرین سیاسه تگه لیک هاوشیوه ی سیاسه ته کانی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا بگرنه بهر .

سه رۆک ئه رکانی سوپای ئه مریکا

جان م ره یئۆلدز^{۱۳۲}

ژنه رالی گشتی، USAF

جیگری بهرپه وه بهر، سه رۆکایه تی ئه رکان

نامەى (شای) ئىران بۇ سەرۆك كۆماری ئەمىرىكا دەربارەى عىراق و
كىشەى كورد

تاران، ۷ى كانوونى دووهمى ۱۹۶۴

بابەت: پەيوەندىيەكانى ئىران و عىراق و كىشەى كورد

جاریكى دىكە بگە پىئىنەوہ سەر مەسەلەى رۆژھەلاتى ناوہ پراست. بارودۆخى عىراق ناسە قامگىرە. بە رووخانى رىمى لەرزۆكى قاسم، ئىمە هیوادار بووین كە پەيوەندى نىكتىرمان لەگەل عىراق ھەبىت و وابىرمان دەكردەوہ كە بەھۆى ئەوہى كە بەعسىەكان ولاتى عىراقیان لە كومونىستەكان پاك كرددوہ تەوہ، ئىمە لە شەپى دراوستىيەكى كىشە خولقپنەر رزگارمان بووہ بەلام بەھەر حالل خوشبىنىيەكەمان زۆرى نەخایاند چونكە ماوہیەكى كورت پاش ئەوہ، بنكەى سیخۆپى عەرەبەكانمان لە باشوورى ئىران كەشف كرد كە چاوى تەماحیان بپروہ تە بەشىكى تاپىبەتى جیانەكراوہى ولاتى ئىمە (پارىزگای خوزستان) كە ناوہندى سەرەكى پىشەسازى نەوتى ئىمە یە.

بە رووخانى دەولەتى بەعس لە عىراق، ئەم مەترسىيە واديارە كەم بووہ تەوہ بەلام بەھەر حالل بەدگومانىيەكە ھەر بەردەوامە. زانىارىيەكانى ئىمە نىشان دەدات كە خودى "مارشال عارف" بەتەواوى ناگادارى ئەم چالاكیانە بووہ و بەتەواوى پشتىوانى لىكردوہ .

بەداخوہ دەبى بلیم كە پىشتەر "مارشال عارف" بەريانى بەرەولای مىسر نىشان دابوو. ئەگەر من لەسەر ئەم مەسەلەى پىدادەگرم و نىگەرانى خۆم دەردەبېرم لەبەر

ئەو يەكە ئىمە بەتەواوى ئاگادارى پىشھاتەكانى ئەم ئاۋچەيە و ئەو رىگايەين گە ئەوان دەيانەوئىت بىگرنە بەر.

دەبى بلىم ھەلوئىستى ئىمە بەنسىبەت عىراق ھەمىشە دۆستانە بوو ھەمىشە ھىوادار بووئىنە كە عىراق دەولەتتىكى بەھىز و سەقامگىرى ھەبىت كە بتوانى سەرەخۆبى خۆى بپارىزىت و داكۆكى لە بەرزەوندىيە نەتەوھىيەكانى بكات.

كىشەى كورد ھىشتا چارەسەر نەكراوھ. داردەستەكانى كومونىزمى نىئونەتەوھىيە ھەموو ھەوللىك دەدەن بۆ ئەوھى بارودۆخەكە بە قازانجى خۆيان بقۆزئەوھ و مىسر دەيەوئىت دەورى خۆى (كە بە بۆچوونى ئىمە دەورىكى گومانلىكراوھ) لە ھەموو پىشھاتەكانى ئەم بارودۆخەدا بگىرئىت. ئەگەر وتووئىژەكانى نىئوان ھكۆمەتى عىراق و كوردەكان ھەرەسەبىنئىت، چاۋەروانى ئەوھ دەكرىت كە شەپ لە بەھار دىسان دەست پىبكاتەوھ.

ئىمە كۆمەللىك راپۆرتى مەتەنەپىكراومان لە دەستدایە كە "سەرۆك كۆمار ناسر" ھەوللىدوھ (و ئىستاش ھەول دەدات) بىن بە ئاۋبۆزىوان لە نىئوان كوردەكان و دەولەتى ناوھندى عىراق. ئەم ھەولانە ھەرچەند كە جىگای دەستخۆشىيە، بەلام بەتەواوى زىانى ھەيە (بۆ ئىمە). بەھەرھال ناوھرۆكى يەكئ لە پەيامەكانى ناسر بۆ كوردەكان، نىيازخراپى ناسر بەنسىبەت ئىران بەتەواوى نىشان دەدات. بەگوپرەى زانىارىيەكانى ئىمە، ناسر وتووئىتە كە جىگای داخە كوردەكان لەگەل عەرەبەكان شەپ دەكەن و وتووئىتە بەتەواوى پىشتىوانىان لىدەكات ئەگەر كوردەكان ئاراستەى شەپەكە بگۆپن بەرەولای ئىران. كەوابوو بە لەبەرچاۋگرتنى بارودۆخى عىراق و پىشكەوتنەكانى مىسر لە يەمەن و شوپنەكانى دىكە كە وادىارە لە شوپنەكانى دىكەى رۆژھەلاتى ناوھراستىش دەتەقئتەوھ، ئەرك و بەرپرسىيارەتئىيەكانى مەن بەنسىبەت ولاتەكەم و خەلكەكەم، ناچارم دەكات ھەموو تەگوپرىكى پىئوىست بۆ پاراستنى ولات بەرزەوھندىيە نەتەوھىيەكانمان بگرمەبەر. ئىمە ناتوانىن كارىگەرى خراپكارانەى مىسر لەبەر دەرگای مالىكەمان تەھمولى بگەين و بە مەسەلەيەكى جىدى دەزانىن.

من پیموایه (ههروه‌ها که پیشتیش باسم کرد) سه‌قامگیری ئیران گریدراوه به
ئاسایشی هه‌موو رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست. له‌کاتی‌کدا که ئیمه له ئیران بۆ زامنکردنی
ئاسایش و سه‌قامگیری ولاته‌که‌مان و که‌نداوی فارس هه‌ول دده‌ین، یارمه‌تی
ده‌وله‌تانی دیکه‌ش دده‌ین بۆ پاراستنی ناشتی له سه‌راسه‌ری ئەم ناوچه‌یه که
ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا به‌رژه‌وندی یه‌کلاییکه‌ره‌وه‌ی تیدا هه‌یه. خۆش‌بختانه
له‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا (هه‌ر وه‌ک مه‌سه‌له‌کانی دیکه) ئیمه په‌یوه‌ندی نزیک و نۆر
دۆستانه‌مان له‌گه‌ڵ ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا هه‌یه و قه‌د روانگه‌ی جیا‌وا‌زمان
نه‌بووه له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا.

جاریکی دیکه شادی و سه‌رکه‌وتنتان بۆ به‌ ئاوات ده‌خوازم له‌ خزمه‌تکردن به
ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا و ئامانجی پیکهاتنی جیهانیکی ئازاد.

له‌گه‌ڵ ئە‌وپه‌ری ریزمدا

محمد ره‌زا په‌هله‌وی

له بالۆیخانەى ویلایه‌ته به‌کگرتوه‌کانى ئەمریکا له عێراق

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگتون

به‌غداد، ٢٤ى ئادارى ١٩٦٤

بابه‌ت: سه‌ردانى جیگرى وه‌زیرى ده‌ره‌وه‌ى ئەمریکا بۆ عێراق و په‌یوه‌ندى

ئهو مه‌سه‌له‌یه‌ به‌ کێشه‌ى کورده‌وه

سه‌ردانه‌ له‌ناكاو و كورته‌كه‌ى^{١٣٣} جیگرى وه‌زیرى ده‌ره‌وه، به‌رپێز تالبۆت^{١٣٤} له‌ عێراق له‌ رووى سیاسیه‌وه سه‌رکه‌وتوو بوو، سه‌ره‌پای كورتبىونى سه‌ردانه‌كه‌ و سه‌ره‌پای ئهو راستیه‌ كه‌ ئهو سه‌فه‌ره‌ هاوكات بوو له‌گه‌ڵ رۆژى "جومعه‌ى مسلمانان" و سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ى كه‌ پێداویستیه‌كانى ئهو سه‌فه‌ره‌ له‌ ماوه‌یه‌كى كورتدا ئاماده‌ كرابوو و سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ كه‌ به‌رپێز تالبۆت ١٢ كاتژمێر دره‌نگ گه‌یشه‌ به‌غداد (له‌ ئانكاراوه‌) و سه‌ره‌پای ئهو راستیه‌ كه‌ گه‌یشه‌تنى به‌رپێز "تالبۆت" هاوكات بوو له‌گه‌ڵ رۆپه‌سمى رۆیشه‌تنى "عارف"، سه‌رۆك كۆمار و "عبدالحه‌مید"، وه‌زیرى ده‌ره‌وه‌ى عێراق بۆ پاكستان و هیند له‌ فرۆكه‌خانه‌ى به‌غداده‌وه‌ .

جگه‌ له‌ قسه‌وباسه‌كانى نێو بالۆیخانە و سه‌ردانه‌ بازرگانى و كولتوریه‌كانى له‌ بابل و مۆزه‌خانه‌ى عێراق، به‌رپێز "تالبۆت" توانى له‌گه‌ڵ ژماره‌یه‌ك له‌ وه‌زیران و كه‌سایه‌تیه‌

^{١٣٣} ئهم سه‌ردانه‌ له‌ كاتژمێر ٩:١٥ ى سه‌ر له‌ به‌يانى رۆژى ٢١ى ئادار تا كاتژمێر ٢:٣٠ پاش نیه‌هه‌پۆى ٢٢ى ئادارى خایاند. "تالبۆت" هه‌روه‌ها سه‌ردانى چه‌ند ولاتیكى رۆژه‌لاتى نزیكى كرد.

134 - Talbot

بلیمه ته سه‌ربازی و مه‌ده‌نیه‌کان (له‌وانه رێبه‌ری میانه‌په‌وی کورد، بابا عه‌لی) ^{۱۳۰} دیدار بکات و قسه‌وباسی نه‌پینی بکات له‌گه‌ڵ با‌لۆیزی به‌ریتانیا و جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی عێراق، به‌پێژ "علی حیدر سلیمان" و به‌شیوازی جیاواز له‌گه‌ڵ سه‌رۆک وه‌زیران و جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی عێراق دیدار بکات.

که‌شوه‌وای دیداره‌که‌ (که‌ رۆژی هه‌ینی سارد بوو) رۆژی شه‌ممه‌ به‌هۆی بانگه‌پێشته‌ جو‌راو‌جو‌ره‌کان و ئیواره‌خوانه‌که‌ی با‌لۆیز گه‌رم بوو. له‌ دوایین دیدار که‌ راست تو‌زیک پێش له‌ گه‌رانه‌وه‌ی به‌پێژ "تالبۆت" نه‌جام درا، وه‌زیرانی ده‌وله‌تی عێراق کاتیکی باشیان له‌گه‌ڵ به‌پێژ "تالبۆت" به‌ سه‌ر برد و سه‌باره‌ت به‌ سیاسه‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌گه‌رتوه‌کانی ئه‌مریکا به‌ نیه‌به‌ت ئیسرائیل باس و گفتوگۆیان کرد. هاوکات له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی وا باشت‌ر بوو قسه‌وباسی زۆتر له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا کرابایا به‌لام وه‌لامه‌کانی به‌پێژ "تالبۆت" زۆر کاریگه‌ر بوو. پێشهادی سه‌ره‌کی (که‌ ده‌توانین کۆمه‌لیک نه‌جامی جو‌راو‌جو‌ری لیوه‌ریگین) گفتوگۆی ۵۰ خوله‌کی به‌پێژ "تالبۆت" بوو له‌گه‌ڵ سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق. سه‌رۆک وه‌زیران به‌م دیداره‌ خو‌شحال بوو و باسی ئه‌و ته‌وه‌رانه‌ی نه‌کرد که‌ مشتومری له‌ سه‌ره‌.

نه‌جامه‌کان:

- ۱- کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رزی ئه‌مریکا له‌ عێراق پێشوازیان لێده‌کریت و به‌ ئه‌ده‌ب و میهره‌بانی هه‌لسوکه‌وتیان له‌گه‌ڵ ده‌کریت (به‌پێچه‌وانه‌ی سالانی رابردوو).
- ۲- ده‌وله‌تی عێراق رێمیکی میانه‌په‌وه‌ و نایه‌وێت مه‌سه‌له‌ی فه‌له‌ستین، په‌یوه‌ندییه‌ دو‌لایه‌نه‌ پر قازانجه‌کانی له‌گه‌ڵ ویلایه‌ته‌ یه‌گه‌رتوه‌کانی ئه‌مریکا تێک‌دات به‌لام

^{۱۳۰} هه‌روه‌ها که‌ له‌ به‌لگه‌نامه‌یه‌کی دیکه‌دا ئاماژه‌ی پێکراوه‌ بابا عه‌لی کوپی شیخ مه‌حمودی به‌رزه‌نجی، رێبه‌ری ناسراوی کوردستان بووه‌ که‌ ئه‌و کاته‌ وه‌زیری کابینه‌ی عێراق بووه‌ و جارنابار وه‌ک ناویژوانتیکی بن لایه‌ن له‌ کاتی شه‌پی کورد و ده‌وله‌تی عێراق له‌ نێوان ئه‌م دوو لایه‌نه‌دا ناویژوانی و وتووێژی کردوه‌ (وه‌رگێت).

ئىمەش دەپن لەگەڵ دەولەتى عىراق لە بارەى سياسەتەکانمان لەم ناوچەىە قسەوباس بکەين.

۳- دەولەتى عىراق چاوه‌پوانى بەرەدمامبوون و زیاد بوونى قازانجى ئابوورى و يارمەتى تەکنىكى ويلايه‌تە يەگگرتوہکانى ئەمرىکا بە عىراقە. بوارى هاوکارى کولتورى و پەرورەدىى لە نىوان ئىمە و عىراق بەرفراوانە.

۴- دەولەتى عىراق لە راستىدا دەيه‌ويت کىشەى کورد بە شىۆه‌يه‌ک چاره‌سەر بکات کە زۆرىه‌ى کورده‌کان رازى بکات و توندپەرەکان پەراويز بخت. دەولەتى عىراق دەيه‌ويت زيادەى بەرنامەى خۆراکى TITLE II جىبەجى بکرىت.

۵- بارودۆخى سياسى ئىستا، باشترىن بارودۆخ بوو لە ماوه‌ى سالانى رابردوودا و ئاسۆيه‌کى روون چاوه‌پوان دەکرىت بۆ بەرەدمامبوونى ئەم بارودۆخە. سەرۆک وه‌زيران و سەرۆک کۆمارى عىراق هاوکارى يەکدى دەکن.

رۆبىرت سى سترانگ^{۱۳۶}

ره‌شنووسی ناماده‌کراو له وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئەمریکا بۆ کۆبوونه‌وه‌ی
دوازدەهه‌مینى وه‌زیرانى ^{۱۳۷} CENTO
واشنگتۆن، ۲۸ - ۲۹ى نیسانی ۱۹۶۴
بابەت: بارودۆخى کورد

پاش دوو سال و نیو شه‌پ - که کورده‌کان له کاتی‌کدا که له لوتکه‌دا بوون توانیان
یه‌کینه ریکوپیکه‌کانى سوپای عیراق تێوه‌بگلیتن و هه‌ره‌سیان پێبه‌ینن و له کاتی‌کدا
که زۆر لاواز بوون توانیان ناوچه‌ شاخاوییه‌ به‌رزه‌ ده‌ستپێراگه‌ یشتوه‌کانیان رابگرن -
ده‌وله‌تى عیراق و نوینه‌رانى کورد له ۱۰ى شوپاتى ۱۹۶۴ له‌سه‌ر ئاگره‌سه‌ست
ریککه‌وتن. به‌داخه‌وه‌ وادیاره‌ به‌هه‌له‌تیگه‌ یشتنیک له شه‌رت و مه‌رجه‌کانى ئەم
ریککه‌وتنه‌ دروست بووه. ده‌وله‌تى عیراق ده‌لیت شه‌رتومه‌رجه‌کانى ریککه‌وتنه‌نامه‌که‌ی

^{۱۳۷} دوازدەهه‌مین کۆبوونه‌وه‌ی وه‌زیرانى په‌یمانى ریکخراوى ناوه‌ندى (CENTO) له ۲۸ - ۲۹ى
نیسان له واشنگتۆن به‌پێوه‌ چوو و ئەم که‌سانه‌ به‌شداریان تێدا کرد: وه‌زیرى دهره‌وه‌ی ئێران،
عه‌باس ئارام، وه‌زیرى دهره‌وه‌ی پاکستان، زولفه‌قار عه‌لى بوتۆ، وه‌زیرى دهره‌وه‌ی تورکیا،
فه‌ره‌یدون جه‌مال ئه‌رکین، وه‌زیرى دهره‌وه‌ی به‌ریتانیا، بوتلیز و وه‌زیرى دهره‌وه‌ی ئەمریکا، روسک.
"لى ف دینسمۆر" له ئیداره‌ی کاروبارى رۆژه‌لاتى نزیک ئەم به‌لگه‌نامه‌یه‌ی ناماده‌ی کردووه‌ و
په‌سه‌ند کراوه‌ له‌لایه‌ن "ده‌یویز"، "جیرنیگان"، جیگرى به‌پێوه‌به‌رى ئیداره‌ی کاروبارى رۆژه‌لاتى
نزیک و کاروبارى ناوچه‌ی باشوورى ئاسیا، جان وائش" و به‌رپه‌رسی کاروبارى CENTO له
NEA/NR، "ماتیۆ ئیسمیت".

جیبه‌جی کردوو و کورده‌کانیش جه‌ختیان له‌سه‌ر نیازخراپی ده‌ولت کردوه‌توه بۆ جیبه‌جینه‌کردنی شهرت و مهرجه‌کانی (کورده‌کان ئیستا داوای پوانی زۆرتر ده‌که‌ن له‌و پوانانه‌ی که ده‌ولت ئیستا ناماده‌یه پێیان ببه‌خشیت). له‌گه‌ڵ ئەمه‌شدا ده‌ولت یه‌کینه‌کانی سوپا و سازوبه‌رگی سه‌ربازی له‌ باکوور کیشاوه‌توه و هه‌موو نیشانه‌یه‌کی ده‌رخستوو که نایه‌وێت له‌وه زیاتر له‌گه‌ڵ کورده‌کان شه‌ر بکات.

کۆمه‌لیک راپۆرت هه‌یه ده‌رباره‌ی ناکۆکی له‌ نیو کورده‌کان، به‌هۆی نه‌بوونی یه‌کپیزی له‌ نیوان پێشمه‌رگه‌ عه‌شیره‌تیه‌کان و کادره‌ خوینده‌وار و چاوکراوه‌تره‌کانی نیو حیزبه‌ کورده‌که‌ . پێشمه‌رگه‌کانی حیزبه‌ کورده‌که‌ هه‌ره‌شه‌یان کردوو که ده‌ست به‌ توندوتیژی ده‌که‌نه‌وه‌ نه‌گه‌ر حکومه‌ت به‌ ته‌واوی نه‌و ئۆتۆنۆمیا نه‌ پێ نه‌به‌خشیت که شه‌پی بۆ ده‌که‌ن. رێگاچاره‌ی کۆتایی هه‌شتا ناپوونه‌ و به‌م زووانه‌ش به‌دی ناکریت. له‌هه‌مان کاتدا کۆمه‌لیک راپۆرت هه‌یه ده‌رباره‌ی ده‌ستبه‌سه‌ربوونی کۆمه‌لیک که‌س له‌ ناوچه‌ کوردنشینه‌کانی ئێران که به‌شوین هه‌مان ئامانجگه‌لی هاوشیوه‌دان که کورده‌کانی عێراق به‌ شوینییه‌وه‌ن. ئەم پێشهادانه‌ به‌وردی له‌ژێر چاودێریدان. گه‌وتینی ناسیونالیستی کوردی له‌ ئێران شتیکی نوێ نییه‌ . ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئەمریکا وه‌ک کیشه‌یه‌کی ناوخۆیی سه‌یری ناتارامی کورد له‌ ئێران ده‌کات (به‌ هه‌مان شیوه‌ که سه‌یری کیشه‌ی کورد له‌ عێراق ده‌کات).

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ^{۱۳۸}: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له عێراق
واشنگتۆن، ۵ی حوزەیرانی ۱۹۶۴، کاتژمێر ۱:۶ی پاش نیۆه پۆ

نهیئیی

بابەت: بارودۆخی هەستیاری کورد و دەولەتی عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له قاهیرە و بەیروت
ئامازە بە: تیلیگرامی ۲۹۲۴ی بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له
قاهیرە

نە شەوگەت عەقراوی^{۱۳۹} و نە لوقمان ئەلبارزانی^{۱۴۰} ناتوانن بەرژەوهەندییەکانی
کوردەکان له واشنگتۆن بەرەوپێش بەرن. بە پێچەوانەوه، بارودۆخی هەستیاری نیوان
کورد و دەولەتی عێراق له واته یە خراپتر بیئت بەهۆی ئەو گفتوگۆانە که عەقراوی و
لوقمان ئەلبارزانی له گەڵ ناسیونالیستە کوردە ناسراوهکان له واشنگتۆن دەیکەن.

^{۱۳۸} دینسمۆر بەلگەنامەکهی ئامادە کردووه و بەرپرسیانی کاروباری کۆماری یەكگرتوویی عەرەبی و
کاروباری کۆماری عەرەبی سووریا، "کورتیز جۆنز"، "دەبیوس"، "ویلیام وۆل (NEA/NE)",
"هالپریس (AID/MR/ARD)" و بەرپرسی بەشی AID له ئیدارەیی کاروباری رۆژەلاتی نزیک،
"جەیمز فلینت" بینیبویانە و "جیرنیگان" پەسەندی کردووه.

¹³⁹ Luqman al-Barzani

¹⁴⁰ Shawqat Aqrawi

بالويزخانهی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا له عێراق ده توانیت وهک کانائیک کار بکات بۆ گه یاندنی مه سه له کانی په یوه ندیدار به کورده کانی عێراق به ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا و روونکردنه وهی هه لویسته کانی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا بۆ کورده کان .

وهزارهتی ده ره وه له سه ره ئەو باوه رپه یه که نوینه ره کورده کان هه رچه ند که له کاتی سه ردان له ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا پيشوازيان لیکراوه به لام ته نها کاتی خوێان لیره (بۆ ناگاداریبون له کاردانه وه کانی ده ولتهی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا) به فپیۆ ده دن چونکه له م په یوه ندییه دا ده توانن له ریگای بالويزخانهی ئیمه له به غداد وه لام و راویزی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا وه ریگرن .
له وه لامي ئەو پرسیارانهی که به رده وام ده خرینه پوو، ده لئین:

۱- خوړاکه زیادییه کانی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا ته نها کاتیک ده خریته به ر دهستی وه رگه کانی که له گه ل ده ولتهی عێراق ریککه وتن بکریت بۆ زامنکردنی ئەوهی که خوړاکه پيشکه شیه کان ده گات به دهستی وه رگه راسته قینه کانی .

۲- ئەو داستانه راست نیه که کورده کان راپورتیان به کاربه دهستی بالويزخانهی ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا له قاهیره داوه که گوایه ويلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمریکا به لئینی به کورده کان داوه له کاتی ده ستپیکردنه وهی شه ر له عێراق له ریگای ولاتیکی سینییه مه وه یارمه تییان بدات .

وهزارهتی ده ره وه ده یه ویت شتی زۆتر ده ربارهی ناسنامه ی ئەو "کاناله نوییه" بزانیت که ئاماژه ی پیکراوه .

روسک

له بالۆیڤزخانهی ویلیایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له عێراق

بۆ: وهزارهتی دهرهوه

٢٦ ی تشرینی یه که می ١٩٦٤

بابهت: هه لۆیستی ئەمریکا سه بارهت به ریککه و تننامه که ی ده وله تی عێراق
و کورده کان

بۆ زانیاری: بالۆیڤزخانهی ویلیایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له ئانکارا، تاران، به سره،
به بیروت، قاهره، دیمه شق، له ندهن و کونسولخانهی ئەمریکا له حه له ب و ته وریر
له ٢٣ ی تشرینی یه که م، مه سعود محمد^{١٤١}، وه زیری ده وله تی بۆ کاروباری باکووری
عێراق ئاگاداری کردمه وه ده یه ویت ئه و رۆژه به ره و باکووری عێراق بجیت بۆ
جیبه جیکردنی تاقیکاری ره وتی ریککه و تننامه که ی ده وله تی عێراق له گه ل کورده کان
که له ئەنجامی چه ند کۆبوونه وه یه ک له نیوان خۆی و وه زیری ناوخۆ و سه رۆک
ئه رکانی سوپا و سه رۆکی نیستخباتی سوپا و موته سه ریفه کانی باکوور به ده ست

^{١٤١} مامۆستا مه سعود محمد که سایه تیبیه کی ئەدیب، رۆشنبیر و دلسۆزی خه لکی کۆیه بوو که سالی
١٩٦٤ به ره زامه ندی ریبه رایه تی شۆرشی ئه یلول کرا به وه زیری کاروباری باکوور له ئەنجومه نی
وه زیرانی عێراق و له ١٥ ی گولانی ١٩٦٥ ده ستی له کار کیشایه وه . مامۆستا مه سعود محمد له ١
٤ ی ٢٠٠٢ له شاری هه ولێر کۆچی دوا یی کرد و له شاری کۆیه به خاک سپێردرا. وه رگێڤ.

هاتوو^{۱۴۲}. ئیستا دەولەتی عێراق خۆی نامادە دەکات بۆ هەلگرتنی یەکەم هەنگاو لەم پرۆسەیەدا کە بریتییە لە:

۱- ئازادکردنی سەرچەم بەندکراوە کوردەکان، لەوانە ئەوانەی کە تاوانی سەربازییان خراوەتە پال

۲- گەڕاندنەوەی کارمەندانی کورد بۆ سەر پۆسته پێشووکانیان بەتایبەت لە باکوور

۳- بردنە دەرەوێ فەوجی سلاح الدین لە باکوور

۴- بردنە دەرەوێ عەشیرەتە عەرەبەکان لە ناوچە کوردنشینەکان و گەڕاندنەوەی ئەو

کوردانەی کە لە گوندەکانیان دەرکراون

۵- قەرەبووکردنەوەی ئەو کەسانەی کە لە میانەی ئەم کێشانی دواییە، زەرەرمەند

بوونە .

دوابەدوای ئەم کردەوانەی حکومەتی عێراق، کوردەکانیش دەبێ ئەم هەنگاوانە هەلبژگن:

۱- پێشمەرگە لە جادە سەرەکییەکان پاشەکشە بکات و هێرشەکانی رابووستیێتی .

۲- ئەو چەکانە تەسلیم بە حکومەت بکەن وە کە لە سوپای عێراق سەندووێانە (مەسعود و تی تەسلیمکردنەوێ چەکەکان بۆ پاراستنی شەرفی دەولەتی عێراقە).

۳- رێگە بدەن بە پێکھاتنی ئیدارەیی مەحەلی کە زۆرتر لە کوردەکان پێکدێت بەلام لە ژێر چاودێری دەولەتی عێراقدا بێت .

^{۱۴۲} لە تیلیگرامی ۷/۲۸ی تشرینی یەکەمدا هاتوووە کە وەزارەتی دەرەوێ پشٹیوانی لەو پێشامەدانە دەکات کە لە تیلیگرامی ۱۵/۳/۲۰۱۲ راپۆرت دراوە و لەگەڵ ئەو هێڵە هاوڕایە کە بۆئۆپەری و یلیایەتە یەگرتووکانی ئەمریکا لە عێراق گرتویەتیەبەر. لە پەیامەکەدا هەرەها نامازە بەو کراوە کە گفتوگۆی مەسعود لەگەڵ بۆئۆپەری و یلیایەتە یەگرتووکانی ئەمریکا لە عێراق نیشان دەدات کە باروودۆخێک هاتوووە پێش کە کوردەکان لە دەرونی خۆیاندا ئەمریکا بە پشٹیوانی خۆیان دەزانن بێ ئەوێ ئەمریکا بەشوێنی ئەو دا بێت کە لەم پەیوەندییەدا دەور بپێنێت .

ئەگەر ئەم كوردەوانە جىبەجىن بىت، حكومەتى عىراق و كوردەكان دەپى دابنىش و رىكاچارەپەكى ناشىخوازانە بدۆزىنە. مەسعود چاوەپوانى ئەو دەكات كە پاش ھەفتەپەك لە باكور بەرپىتەو و كوردەكان ئەم پىشنىارانە قبول بكن، چونكە ئەم پىشنىارانە نىزىپاكى دەولەتى عىراق دەردەخات. مەسعود جەختى لە سەر ئەو كوردەو كە مەلا مستەفا وەك كلىلى چارەسەر كوردنى كىشەى كورد سەبرى دەولەتى وىلايەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا دەكات و دەولەتى وىلايەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا دەتوانىت لەم پەيوەندىيەدا ھەنگا و ھەلبگرىت. مەسعود ھەروەھا وتى مەلا مستەفا بەو ھاوكارە عىراقىانەى كە لەگەل من رەوانەى كوردبوون و تووپیەتى كە دەپەوێت لە سەر رىككە و تننامەى تاقىكارى گفتوگۆ بكات.

ھەلسەنگاندن: ھەرچەند ئەم ھەنگاوە سەرەتايانەى دەولەتى عىراق بە واتاى قبول كوردنى داواكارىيە سياسىيەكانى كورد نىيە بەلام ئەو ھەنگاوانەى تىدایە كە كوردەكان ھەمىشە بۆ سەلماندنى نىزىپاكى دەولەتى عىراق داوايان كوردووە. كە و ابوو بۆ كوردەكان قبول كوردنى ئەو پىشنىارە ئاسانە كە ئەو چەكانە تەسلىم بە حكومەت بكەن و تەنانت ئەگەر ژمارەى ئەم چەكانەش كەم بىت حكومەت قبولى دەكات. ئەگەر حكومەتى عىراق و كوردەكان بەرپر سىيارە تىيەكانى خۆيان جىبەجىن بكن و تووپیى سياسى دەتوانىت بەردەوام بىت.

مەسعود خوى بە بزوينەرى سەرەكى خولقانى ئەم بارودۆخە نوپىە دادەنا بەلام لە سەر ئەو كۆك بوو كە مىسر ھۆكارىكى گەورە بوو لەم پەيوەندىيەدا چونكە چارەسەر نەكردنى كىشە ناوخۆيەكانى عىراق دەبىتە ھۆكارى دواكەوتنى يەكگرتوویى.^{۱۴۲}

بەھرحال ھەر ئەو كە حكومەتى عىراق دەپەوێت ھەنگاوى يەكەم ھەلبگرىت شتىكى گرنگە و نىشانەى بەفەرمىناسىنى ناراستە و خۆى ھەلوپىستى بەھىزى كوردەكان و كارىگەرىيەكانى گوشارى مىسرە. بە لەبەرچا و گرتنى ئەو ھەلسەنگاندنەى بالۆپىزخانە دەربارەى ئەو ھى كە نە حكومەتى عىراق و نە مەلا مستەفا بارزانى

^{۱۴۲} - مەبەستى يەكگرتوویى جىھانە عەرەبە لە بەرامبەر ئىسرائىل - وەرگىت.

نایانه ویت ناکۆکیه کان سه ره له بده و، پێشنیاری ئیستای حکومهتی عێراق له وانه یه بییت به خالی وه چهرخان.

له کاتی گفتوگۆکه ماندا، مه سعود محمد چند جار وتی مه لا مسته فا گۆی له مۆچپاری ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا ده گریت. منیش به شیوازیکی جه وه ری به "مه سعود محمد" م وت که:

۱- ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا هیواداره چاره سه رییه کی ناشتیخوازانه له چوارچێوه ی عێراق، بێ ده ستیوه ردانی بیانی بۆ ئه م کێشه یه بدۆزیته وه.

۲- کورده کان ده بێ له گه ل حکومه تی عێراق هاوکاری بکن چونکه هێچیان نییه له ده ستی بدن.

۳- کورده کان به نیسه بت و تووێژه درێژخایه نه کان له سه ر چاره سه ری سیاسی ناوخۆیی ده بێ له سه رخۆ بن و ئاماده بن له سه ر داخوازه گه وه کانیان سازش بکن.

ههروه ها وترا که ئامانجی کورد باشتر ده پارێزیت ئه گه ر کورده کان نه بن به دارده ستی که سانی دیکه و ده بێ دوری بکن له وه ی که خۆیان بۆ قازانجی که سانی دیکه بکن به قوربانی.

له کۆتایی گفتوگۆکه ماندا، مه سعود زۆر به جیدی پرسیاری ئه وه ی لیمکرد ئایا له کاتی سازبوونی کێشه ده توانن داوای په نابه ری سیاسی له بالۆیزخانه ی ئه مریکا بکات^{۱۴۴}. منیش پیموت ئه م مه سه له یه له کاتی خۆیدا بریاری له سه ر ده دریت به لام

^{۱۴۴} - مامۆستا مه سعود محمد له کتێبی بیره وه ره یه کانییدا به م شیوه یه باسی ئه و مه سه له یه ده کات: "ئه وه نده ش ده زانم که من به ته مای هێچ شتیک ئه و داوه ته م (خوانه که ی له گه ل بالۆیزی ئه مریکا - وه رگێتی) په سه ند نه کردبوو. ته نها یه ک نوخته م له مێشکدا بوو ئه ویش ئایا ئه گه ر له بارێکدا که و ته مه مترسی و گیران و خه ته ری کوشنده وه ده توانم په نا بۆ سه فاره تی ئه وان بیه م؟ رووداوی ۱۹۶۲م له بیر بوو، نه مده و یست دووچاری وه زعیکی وه ک ئه وسا بیه مه وه. (سه فیری ئه مریکا) وتی ئیمه له سیاسه تماندا نیه ته مای په ناهێنان بۆ لامان له به ر که س بنیین، چه زیش ناکه ین که س په نامان بۆ به یئنی به لام که کار گه یشته خه ته ری کوشنده ده رگا له رووی هه په شه لیکراو دا ناخه ین. ره نگه قسه کانی راستیه کی رووت بن و ره نگیشه په رده یه کی دیپلۆماسیانه ی بییت به سه ر موخامه له کردن

ویلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمريکا ئەم کرده وانه ته شويق ناکات. له وانه يه مه به سستی مه سعود ئەوه بووبن ئەوهم پيبلتيت که له ژير گوشاريکی گراندا کار ده کات. ئەمه له وانه يه راست بيت. مه سعود له سەر ئەو پړوايه بوو که له وانه يه کورده توند پړه وه کان له به بغداد ده ست به گزيبه کی ره گهزی خوينایو بکن و ژيانی ئەو بکه ويته ناو مه ترسييه وه.

هاوینچ //

له ٢٤ی تشرینی یه کهم له گه ل وه زيری دهره وهی عیراق گفتوگوم کرد. له کۆتایی گفتوگۆکه ماندا بۆ به رهنگار بوونه وه له گه ل ئەو ده نگویانه که له وانه يه وه زيری دهره وهی عیراق سه باره ت به خوانی ئیواره کهم له گه ل مه سعود ببیسیت، به (وه زيری دهره وهی عیراق) م وت که به "مه سعود" م وتوه:

١- ده ولته تی ویلايه ته يه کگرتوه کانی ئەمريکا به رده وام لایه نگری چاره سه ريبه کی ناشتیخوازانه و وتووێژکارانه يه بۆ کيشه ی کورد.

٢- به کارهێنانی هێزی سه ريبازی ناتوانیت کيشه که چاره سه ر بکات.

٣- هێماکان وا نیشان ده دات که ده ولته تی عیراق نایه ويته کورده وهی سه ريبازی زۆرتر ئەنجام بدات .

٤- کورده کان زۆر مۆچباری کراون که به گویره ی ئەو ريککه وتنامه يه کاربکن که به هه ولی مه سعود له گه ل ده ولته تی عیراق پيکیان هیناوه .

٥- ده توانين چاوه پړوان بکه ين ئایا حکومه تی عیراق به نیاز پاکی کار ده کات.

٦- ئەگه ر ده ولته تی عیراق به نیاز پاکی کاری کرد کورده کانیش به رپرسيارن که به هه مان شتیه کار بکن.

٧- له کاتی وتووێژی سیاسیدا، کورده کانیش ده بین ئەوه قبول بکن که ئەم ره وته ره وتیکی ئالوزه و ده بین به له سه رخوییه وه نزیک ببنه وه .

له گه ل مندا که به قسه ی توێکلدار تیمبگه يه نن ره ت ناکریمه وه . (مه سعود محمد، گه شتی ژيانم، لاپه رهی ٤١٥، چاپی دوهم، کوردستان، ١٩٩٩). وه رگێز

۸. دهولتی ویلایه ته یه کگرتوووهکانی ئەمریکا نایه ویت بکه ویتته ناو ورده کاربیهکانی ئەم کیشه یه .

وهزیری دهره وهی عیراق وتی دهرک به هه لویستی ئیمه دهکات و سوپاسی وتهکانی منی کرد. له قسهکانی وهزیری دهره وه دا هیچ نیشانه یه ک به دی نه دهکرا که مه بهستی دهستیوهردانی ئیمه له کیشهی کوردهکان بیته و قسهکانی زۆر دۆستانه و نهرم بوو . هه لسه نگاندن: گوازتنه وهی له شکری ۳ی سوپای عیراق بو 3- H پیگهی کوردهکان به هیزتر دهکات و گوشارهکان له سه ر دهولتهی عیراق زیاتر دهکات بو ئه وهی کیشهی کوردهکان چاره سه ر بکات. ئەمه یه کئ له پیشنیارهکانی میسر بوو) له سه ر داواکاری (UAC) که عیراق له شکری ۳ی خۆی بگوازیته وه .
"سترانگ"

گفتوگویی لیژنه‌ی وزارت‌ی دهره‌وه‌ی ئەمریکا له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی
حکومه‌تی عێراق دهرباره‌ی کێشه‌ی کورد له‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌گرتووه‌کان
نیویۆرک، ۱۰ی کانوونی یه‌که‌می ۱۹۶۴، کاتژمێر ۴:۳۰ پاش نیوه‌پۆ
28/ MC / DEL SEE
بابه‌ت: کێشه‌ی کورد

به‌شداربووان:

- به‌پێژ وائش^{۱۴۵} له‌ لایه‌ن NEA

- وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق، ناجی تالیب

- جێگری وه‌زیره‌ دهره‌وه‌ی عێراق، خادم خه‌لاف

وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق وتی ده‌یه‌وێت سه‌رنجی وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئەمریکا به‌ره‌ولای
بارودۆخی کورد رابکێشیت. وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق هه‌روه‌ها وتی کێشه‌ی کورد
له‌بنه‌رته‌دا به‌سه‌ر که‌شوه‌ه‌وای عێراقدا زāl بووه‌ و ته‌واوی کاتی ده‌وله‌تی عێراق به‌م
کێشه‌یه‌ گیراوه‌ و ده‌وله‌تی عێراق کاتیکی نه‌ه‌نده‌ یا وزه‌یه‌کی نه‌وتۆی بۆ
تاوتویکردنی کێشه‌ ئابووری و کۆمه‌لایه‌تیه‌کانی دیکه‌ی وڵات نه‌ماوه‌. ناوبراو له‌وه
دُنیا نه‌بوو که‌ له‌چاو چه‌ند ساڵ پێش (که‌ شه‌ری کورد و حکومه‌ت
هه‌لنه‌گیرسابوو) ئیستا چاره‌سه‌ری کێشه‌که‌ نزیکتر بێت.

^{۱۴۵} وائش له‌ ۱۱ی کانوونی یه‌که‌م ئهم راپۆرتی ئاماده‌ی کردووه‌ و له‌ ۱۷ی کانوونی یه‌که‌م له
تۆفیس‌ی وه‌زیری دهره‌وه‌ په‌سند کراوه‌. یادداشتنامه‌که‌ سه‌ن به‌شه‌ که‌ ئه‌مه‌ به‌شی یه‌که‌میه‌تی.

وهزیری دهرهوهی عیراق وتی ناتوانیت له ههندی له فاکتۆرهکانی کێشهی کورد تیپگات، مهبهستی ئهوه بوو که ههندی هێزی نهاسراو هه ن که پشتیوانی له کوردهکان دهکن. ناوبراو وتی:

" کوردهکان خهڵکیکی ههژان و ولاتهکهیان به هۆی شهپ کاول بووه و دیار نییه پارهی کپینی خۆراک، چهک و پێداویستیهکانیان له کوێ دینن؟ کین ئه م هیزه ره مزناکانه که پشتیوانی له کورد دهکن و چییان دهویت؟".

وهزیری دهرهوهی عیراق وتی دهولتهکهی لهوانهیه بتوانیت لهگهڵ مهلامستهفا بارزانی مامهله بکات بهلام مامهلهکردن لهگهڵ شیوعیهکان و پارتی دیموکراتی کوردستان زۆر زهحمهته. به بۆچوونی وهزیری دهرهوهی عیراق، کوردهکان له لایه ن شیوعیهکانهوه کۆنترۆل دهکړین و ئهگه ر دهولتهتیکی کوردی دابمهزیت، دهبیت به کیانیکی کومونیستی که درز دهخاته ناو جیهانی عهرهبی و کهمهربهندی پاراستنی پهیمانی¹⁶⁷ CENTO دهبچریتیت و تورکیا و ئێران ناسهقامگیر دهکات. ناوبراو وتی نهقشهیهکی کوردستانم بینویه که ولاتی کوردی له ئیسکهندرون (تورکیا) بۆ بهسره (له عیراق) راکیشابوو.

وهزیری دهرهوهی عیراق وتی دهولتهتی تورکیا سنووری ناوچه کوردنشینهکانی خۆی قهبات کردوه بهلام له ریگای سنووری دریزی ئێرانهوه ههندی پشتیوانی له کوردهکان دهکړیت. ئه م پشتیوانیه لهوه ناچیت ناکامی سیاسهتی دهولتهتی ئێران بیت بهلکو نیشانهی ناتوانی دهولتهتیکی لاوازه که ناتوانیت سنوورهکانی بهاریزیت. وهزیری دهرهوهی عیراق جهختی لهسهر ئهوه کردهوه که نایهویت ئهوه بلایت که

¹⁶⁷CENTO (ریکخراوی پهیمانی ناوهندی) ریکخراویکی سهریازی بوو که ساڵی 1959 به بهشداری بهریتانیا، تورکیا، پاکستان، ئێران و به هاوکاری ولاته بهکگرتووهکانی ئەمریکا دامهزرا و جیگای "پهیمانی بهغداد" ی گرتوه. ئه م پهیماننامهیه ئالفه ی زنجیره سیستمی بهرگری و هیرشی رۆژئاوا بوو که ریکخراوی پهیمانی ئاتلانتیکی باکوور (NATO) و ریکخراوی پهیمانی باشووری رۆژهلاتی ئاسیا (CETO) به یهکهوه دهبهستهوه. (وهرگێپ)

ویلیایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا پشتیوانی له کوردهکان دهکات به لام دهوله ته که ی سه ری سوپماوه له پیلانی هه ندی له هیژه رمزناکه کان که پشتیوانی له کوردهکان دهکن.

له وه لامدا وه زیری دهره وهی ئەمریکا وه زیری دهره وهی عیراقی دلنیا کرده وه که ویلیایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا به شیوازی راسته وخۆ یان ناراسته وخۆ پشتیوانی له بزوتنه وهی کورد ناکات و پشتیوانی سه ره خۆیی، یه کپارچه یی و خۆشبه ختی عیراقه و هیچ به رژه وه ندییه کی دیکه ی نییه . ههروه ها وه زیری دهره وهی ئەمریکا له گه ل وه زیری دهره وهی عیراق هاوړا بوو به نیسبه ت مه ترسیه کانی دزه کردنی کومونیزم له رۆژه لاتنی نزیك له ریگای "بزوتنه وهی سه ره خۆیی کورد" وه .

وه زیری دهره وهی عیراق وتی زۆر خۆشحال بووه له ئالوگۆپ کردنی بیروپا له گه ل وه زیری دهره وهی ئەمریکا و له سیاسه تی ئەمریکا دلنیا بووه ته وه . ناوبراو ههروه ها وتی ویلیایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا ده توانی یارمه تی عیراق بدات له ریگای دیاری کردنی نه وهی که سه رچاوه ی دارایی و دابینکردنی پیداوسته کانی کوردهکان کتیه و هانای ئەم سه رچاوه یه چیه بو یارمه تیدانی کوردهکان.

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیزخانەیی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له عێراق

واشنگتۆن، ١٤ی کانوونی یەكەمی ١٩٦٤، کاتژمێر ٧:٤٤ ی پاش نیوه‌پۆ

نهیئیی

بابەت: روانگەیی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا سەبارەت بە

بەشداریکردنی كوردەكان له هەر پیلانێك دژی دەولەتی عێراق^{١٤٧}

ئاماژە بە: NIT: Noform/ 6583

وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا گەشتوووتە ئەو قەناعەتە كە بەشداریبوونی كوردەكان له هەر پیلانێك بۆ رووخانی رژیمی عێراق، نابێت بە زامنی ئەوهی كە رژیمیك بێتە سەر دەسەلات كە له ئامانجەكانی كوردەكان نزیکتر بێت. جمال عبدالناصر بە زەحمەت دەتوانیێت درێژە بە دەوری ئیستای خۆی بدات بۆ دۆزینەوهی رینگچارەیهکی ناشتیخوازانە بۆ كێشەیی كورد و رێككەوتن له نیوان حكومەتی عێراق و كوردەكاندا، بەتایبەت بەهۆی پیلانگیرییەكانی ئێران. لەمە زیاتر ئەگەر دەولەتیکی نوێش بگات بە

^{١٤٧} "دنيسمۆر" له ١١ی کانوونی یەكەم ئهم راپۆرتەیی ئامادەیی كردوو و جیگري بەپێوه‌بەری ئیدارەیی كاروباری یۆنان، تورکیا، ئێران، "جان مۆویسۆن" و "دەبویس" بینویانە و "تالیۆت" بەسەندی كردوو و وێنەیهکی ئێردراوه بۆ تاران.

دهسه لات، كورده كان هيشتا روبه پوي گيروگرفت دهبنه وه بو چاره سه ركردني كيشه كه يان له گه ل دهوله تي عيراق .

كورده كان خويان وانيشان ده دن كه ده يانه ويت له گه ل پيلاني ئيران دژي دهوله تي عيراق هاوكاري بكن، كه وابوو دهبنه هوي به دگوماني قولي عه ره به كان و زيان ده گه يه نن به داواكاريبه كاني خويان. تا ئيستا گه لي له عه ره به كان تا راده يه ك خه مخوري كورده كان بوونه. به هه رحال چاره پوان ناكريت هيچكام له دهوله ته كاني دواتري عيراق به گه وره يي و ليبورديويه وه مامه له له گه ل كورده كان بكن يان داواي ليبوردين له ئيران بكن. په يوه ندي ئيران له گه ل نه م پيلانه درهنگ يا زوو ناشكرا ده بيت و چاوديري توندي نه م دوايبانه ي دهوله تي عيراق به سه ر كومونيسته كان و هه وله كاني حيزي به عس بو رووخاني رژيمي ئيستاني عيراق (به گويزه ي راپورته جوراوجوره كاني CAS) ده مانباته سه ر نه و قه ناعه ته كه دهوله تي عيراق ناگاداري چالاكيه خراپكارانه كاني ئيرانه .

بالوي زخانه ي ويلايه ته يه كگرتوه كاني نه مريكا له عيراق ده بن ريگايه ك بدوزيته وه (بن ناشكرا كوردي زانياريبه كان) بو نه وه ي كورده كان ناگادار بن كه روانگه ي ئيمه چيبه به نيسبه ت به شداري كردنيان له هه ر پيلانيك دژي دهوله تي عيراق، له وانه كوديتا .

له بالۆیڤخانهی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له عێراق

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون

بهغداد، ۱۶ی کانوونی یهکهمی ۱۹۶۴، کاتژمێر ۳ ی پاش نیوه پۆ

نهیانی

بابهت: ههلوێستی ئەمریکا سهبارهت به ههوله کانی ئێران بۆ هاندانی

کوردەکانی عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیڤخانهی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له تاران و ئانکارا

نامازه به: تیلیگرامی ۳۴۳ی وهزارهتی دهرهوه:

کوردەکان پێمانیان وت دهوله تی ئێران پێداگری کردوه له سهریان که دهست به شهپ

بکهنهوه (تیلیگرامی ۴۵۸ی بالۆیڤخانه)، بهلام کوردهکان دهزانن بزوینه ری ئێران بۆ

ئهم کاره چیه. ئیمه پێشتر به کوردهکانمان وتوه نابیت وهک داردهستی کهسانی

دیکه کار بکن یان خویان بکن به قوربانی بهرزه وهندییه کانی کهسانی

دیکه (تیلیگرامی ۳۶۲ی بالۆیڤخانه) و نابیت گوئی له و کهسانه بگرن که دهیانه ویت

شهپ دهست پێبکاتهوه (گفتوگزی ئاکین^{۱۴۸} له گهڵ عهقراوی، ۸ی کانوونی یهکهم).

مهسعود محمد و "عهقراوی" دهزانن مه بهستی ئیمه چیه. من له کاتی گفتوگو له گهڵ

وهزیره ی دهرهوی عێراق (هاوپیچی تیلیگرامی ۳۶۲ی بالۆیڤخانه) له ۲۴ی تشرینی

یه‌کەم باسی ئەم بابەتەم لەگەڵ مەسعود محمد کرد بەلام بۆ "سوحی
عەبدوالحەمید"^{۱۴۹} م نەدرکاند.

کاربەدەستیکی بآلۆیزخانە بەرنامەیی داناوہ بۆ ئەوہی لە ۱۹ کانوونی یەکەم
لەگەڵ نوێنەرانە مەلا مستەفا و ئەندامانی نوێی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی
کوردستان دیدار بکات. لەم دیدارەدا کاربەدەستی بآلۆیزخانە بێ ئەوہی ئاماژە بە
ھیچ پیلانیکی تاییەت بکات، باسی وتەکانی پیشوو دەکات لەبارەیی ئەوہی کە
ئێرانەکان ھەول دەدەن کوردەکان بخەنە ناو جمۆجۆل و پێیان دەلێت بە بۆچوونی
ئێمە کوردەکان باشیان کردووہ لە بەرامبەر دەمتەپی ئێران راوہستاون و ھیوادارین
ھەرھەما ئارام بن و ھەول بەدەن بگەن بە رینگاچارەیک لەگەڵ دەولەتی عێراق (کە
زۆری وەزیرەکانی بەریانیان بەرەولای کوردەکان ھەیە).

بە بۆچوونی ئێمە ئامانجی کوردەکان لە عێراق بە توندی تووشی زیان دەبێت ئەگەر
کوردەکان وەک داردەستی بەرژوہەندییەکانی کەسانی دیکە کار بکەن. دەبێ لەبیرمان
بێت کوردەکان پتۆیستیان بە ھێلی دابینکردنی پێداویستەکانیان ھەیە لە رینگای
ئێرانەو و تەنھا لە رینگای پیشنیاری یارمەتی بەرەولای ئێرانەکان رادەکێشێن. ئەم
ھۆکارانە تەنھا کاتیەک لە گرنگی دەکەون کە دەولەتی عێراق نیازپاکی خۆی نیشان
بدات و ئەوہ بەسەلمینت کە دەیەوێت وتووێژی راستەقینە بکات لەگەڵ کوردەکان.
ئەگەر حکومەتی عێراق وابکات، کوردەکان بەشداری ناکن لە پیلانی ئێراندا
ھەرچەند کە لەوانە ھەندێ لە ناسیونالیستە کوردە شارنشینەکان بەشیوازی
سەربەخۆ کار بکەن.

بە بۆچوونی "عەقراوی" (کە بە وتەیی ناوبراو، مەلا مستەفاش لە سەر ئەم
باوہرەییە) جمال عبدالناسر خوازیاری چارەسەری ناشتیخوازانەیی کێشەکەییە و ھەر
رژیمیکیش کە جینگای دەولەتی ئێستای عێراق بگرێتەوہ (بەتاییەت ئەگەر رژیمیکی
دیکتاتوری سەریازی بێت) لە دەولەتی ئێستای عێراق ناشتیخوازتر نابێت بەلام ئەگەر
دەولەتی عێراق بەم زوووانە بە ئاشکرا نیازی خۆی بۆ وتووێژ نیشان نەدات، مەلا

149 Subhi Abd al-Hamid

مستهفا دهگاته ئه و نهجامه که دهولهتی عێراق له مانگی شوپاتی رابردوووه به نیازخرایی کاری کردوو (هه رهک چۆن زۆریه ی کوردهکان پێشتر گه یشتوو نه ته سه ره ئه و قه ناعه ته). ئه و کاته ئیدی مه لا مستهفا بۆ ده ستپێکردنه وه ی شوپش پێویستی به ته شویقی ده رهکی نامینیت و خۆی ده ست به کار ده بیت. له حالێکدا که به هه چ شیوه یه ک ناکریت له پێشه وه مه زنده ی ئه وه بکه ین که ئه م پێشهاته که ی روو ده دات به لام به هه رحال کوردهکان بیکار دانانیشن. ئه گه ره شه پ ده ست پێکاته وه، چاره و روانکردنی ئه وه زه حمه ته که کوردهکان یارمه تی ماده ی و پاره له ئێران وه رنه گرن.

ره نجانندی ناسر یان هه لسانی رق و کینه ی عه ره به کان (که گه لیکیان هاوخه می کوردهکان نین) ده بیت به مایه ی نیگه رانی کوردهکان. ئه گه ره شه پ ده ست پێکاته وه، که ندو کۆسپه کانی ئیستای سه ره ریگای ئامانجه کانی کورد له وانه یه له ناو بچیت و کیشه ی کورد ببی به کیشه یه کی نێونه ته وه یی و ئاکام و لیکه وته ی جیدی به دواوه بیت^{۱۰۰}.

سترانگ

^{۱۰۰} له تیلیگرامی ژماره ۳۵۰ی وه زاره تی ده ره وه ی ئه مریکا بۆ بالۆیزخانه ی به غداد له ۱۶ی کانوونی یه که م، ئاماژه به وه کراوه که بالۆیزخانه ی ئه مریکا له عێراق ده بین پێداگری له سه ره هه موو تاقم و گروپه کوردهکان بکات که ده ست به شه پ نه که نه وه و بانگه شه کانی کوردهکان به درۆ بخاته وه که ئێران پێداگری له سه ره کوردهکان کردوو ده ست به شه پ بکه نه وه.

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا له تاران

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه

١٢ى نیسانی ١٩٦٥

بابه‌ت: مه‌لا مسته‌فا بارزانی داواى یارمه‌تى مادى و سه‌ربازى له ئەمریکا

ده‌کات

بۆ زانیارى: بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا له به‌غداد، ئانکارا،

قاهیره

پیاویک به‌ ناوى شمس‌الدین مفتى^{١٥١} و هاوپییه‌کى به‌ ناوى مه‌سعود بارزانی ئەمپۆ هاتن بۆ بالۆیزخانە که‌ نامه‌یه‌کى ناساندنیان له‌ لایه‌ن مه‌لا مسته‌فا بارزانییه‌وه پیبوو. هه‌روه‌ها په‌یامیکی زاره‌کییان له‌ لایه‌ن مه‌لا مسته‌فاوه پیبوو که‌ به‌ توندی داواى یارمه‌تى راسته‌وخۆی له‌ ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا کردبوو. شمس‌الدین مفتى وتى کورده‌کانى عێراق پیویستیان به‌ یارمه‌تى دارایی و سه‌ربازى هه‌یه، به‌تایبه‌ت چه‌کى گران و ده‌یانه‌وێت کاربه‌ده‌ستانى ئەمریکا بێنه‌ ناو ناوچه‌که‌یان و وه‌ک "ویلایه‌تیکی دیکه"ی ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانى ئەمریکا سه‌یری ناوچه‌که‌یان بکه‌ن. "مفتى" هه‌روه‌ها وتى بارزانی وتووێه‌تى سه‌رچاوه‌کانى نه‌وتى کوردستان

^{١٥١} شمس‌الدین مفتى که‌سایه‌تییه‌کى نیشتمانپه‌روه‌رى بنه‌مائه‌ى موفتییه‌کانى سلیمانى بوو که‌ نه‌وکات به‌ ناوى خوازواوى "ئه‌میر قاسمى" نوێنه‌رى شوێرشى ئه‌یلوول بووه له‌ تاران، شه‌مه‌سه‌دین موفتى مانگی ئه‌یلوولی ٢٠١٢ کۆچى دواى کرد... وه‌رگێڕ

دهبیت له لایهن کومپانییهکی ئەمریکاییهوه به ریککهوتنی راستهوخۆ لهگهڵ کوردهکانی عێراق بهرههه بهیتریت. ئهلبهته ئیمه له بهرامبهردا هیچ جۆره لیدوانتیکی تهشویقکارانهمان نههینایه سهه زمان .

"مفتی" وتی بارزانی داوای کردووه پهیامهکی بنیادریت بۆ واشنگتۆن و لهمهوبه دوا بالۆیزخانهی دهولهتی ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا له تاران وهک خالی پهیوهندی لهگهڵ بارزانی کهلکی لێوهریگیردیت چونکه بههۆی جموجۆلهکانی ئهم دوابیهی سوپای عێراق زۆر زهحمهته بارزانی بۆ پهیوهندی گرتن لهگهڵ ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا کهک له بالۆیزخانهی ئەمریکا له بهغداد وهریگریت. "مفتی" ههروهها وتی بارزانی دهیهویت کانالی پهیوهندی راستهوخۆی (نه لهریگای دهولهتی ئێرانوه) لهگهڵ ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا ههبیته چونکه متمانهی ئهوهی به ئێران نییه که بیروبۆچوونهکانی بارزانی به راستی وهک خۆی بگوازیتهوه بۆ ئەمریکا. له وهلامدا کاربهدهستی بالۆیزخانه ئاماژهی به سیاسهتی نهگهڕی ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا کرد به نیسبته کیشهی کوردهکانی عێراق، بهو شیوهیه که له نامه ۹۴۱ CA له ۲ی ئاداری ۱۹۶۳دا خالهکانی دیاری کراوه.^{۱۰۲} کاربهدهستهکه وتی پهیامهکهیان دهگهیهنیت به واشنگتۆن بهلام بهرپرسیار نیه له وهلامدانهوه به پهیامهکهیان. لهگهڵ ئهمهشدا "مفتی" وتی له تاران چاوهپوان دهبیته. "مفتی" و مهسعود بارزانی وتیان کاربهدهستانی ئێران ئاگاداری هاتنی ئهوان بۆ بالۆیزخانه نین.^{۱۰۳}

^{۱۰۲} له نامه کهدا هاتوه که ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا دهبین درێژه بهو سیاسهته بدات که شۆرش کورد به کیشیهکی ناوخۆیی عێراق بزانیته که ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکا نایهویت راستهوخۆ یان ناراستهوخۆ هیچ دهوریکی تیدا ببینیت (۱۹۶۳ - ۱۹۶۱).

^{۱۰۳} وهزارهتی دهروه له تیلیگرامی ۹۸۳ له ۱۴ی نیسان رینۆینی بالۆیزخانهی ویلایهته یهکگرتووهکانی ئەمریکای له تاران کردووه که ههه وهک رابردوو به هیچ شیوهیهک لهگهڵ نوینهههکانی بارزانی وتووێژ نهکات و جهختی لهسهه ئهوه کردووهتهوه که سیاسهتی خوتیهههگلاندنی ئەمریکا له کیشهی کوردهکان و حکومهتی عێراق نهگهڕاوه. ههروهها له

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له عێراق

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون دى سى

بهغداد، ۳۰ ی نیسانی ۱۹۶۵

بابهت: داواکاری دهولهتی عێراق له ئەمریکا بۆ راوهستاندنی یارمهتی ئێران

به کوردەکان

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له لهندهن، تاران، کویت،

جهدهده، تایز، قامیره، نانکارا و کهراچی.

ئاماژه به: تیلیگرامى ۸۰۴ و ۹۲۶ى بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له

عێراق

وهزیری دهرهوهى عێراق، "تالیب" شهوى رابردوو دیسان له شوینى ژاپونیهکان له گهڵ

من گفتوگوى کرد که وهزیری پهروه ده، به پیز "زهکی" ش تئیدا ئاماده بوو. دیار بوو

"تالیب" له وه زیاتر خۆى پینه دهگیرا و بابه ته کۆنه کهى دوپات کرده وه که سیاسه تی

ئێران له راستیدا هه مان سیاسه تی CENTO یه و وتی بۆ دهوله تی عێراق

تیلیگرامه که دا هاتوو که له ریگای کانالی گونجاو، ده بن SAWAK (ریکخراوی ئاسایش و

هه والگری ئێران) باش ناگادار بکریته وه دهرباره ی ئهم دیداره و ئه وه لاهه که دراوه ته وه به

کوردەکان (ئیداری ئارشیف و تۆمارکراوه نیشتمانیه کان، RG۵۹، فایله ناوه ندییه کان ۱۹۶۶ -

، ۱۹۶۴، IRAQ 29 - POL. ۲۳).

مهسه له يه كى په كلاييكه روه به كه بزانتيت له كږبوونه و نه كاني CENTO^{۱۰۴} يان دانيشتنه دؤستانه كاندا باسى چى كراوه .

بؤ يه كه م جار "تاليب" ئيرانى تومه تبار كرد كه يارمه تى سه ريزى دهدات به كورده كان و رايج ياند سياسته تى شا به نيسبته كورده كان، بارودؤخى كى لئده كه ويته وه كه بؤ خودى ئيران و هه روه ها بؤ CENTO مه ترسيدار ده بيت . "تاليب" ناماژى به وه كرد كه ئيران هيچ كيشه يه كى له گه ل عيراق نه بووه كاتيك كه هه ر دو ولات نه ندامى "په يمانى به غداد" بوونه . وادياره مه به ستى نه وه بوو كه نامانجى ئيران نه وه يه له ريگاي كيشه ي كورده وه بارودؤخى كى له عيراق دروست بكات كه ببېته هؤى نه وه ي ده ولته تى عيراق بين به نه ندامى CENTO . مه به ستى راشكاوانه ي "تاليب" نه وه بوو كه بنه ماى سياسته تى شا به نيسبته عيراق، ده گه رپته وه بؤ بيزاربوونى شا له جمال عبدالناصر .

من دوپاتم كورده وه كه باسى كيشه ي كورد نه كراوه له CENTO دا و ناگادارى هيچ دانيشتنئى كى دؤستانه ش نيم له م په يوه ندييه دا . هه روه ها وه بيبرى "تاليب" م هيتايه وه كه پاكستان نه ندامى CENTO يه به لام له ريگاي كاربه ده سته كانه وه نه وپه رى هه ولى خؤى داوه بؤ نه وه ي ئيران و عيراق پيكه وه ريكبكه ون . پاكستانيه كان ده توانن به عيراق بلين كه نايا له كږبوونه وه كه ي CENTO دا باسى كورده كان كراوه يا نا و نايا شا گوپراهه لى مؤچياريه كاني ويلايه ته به كگرتوه كاني نه مريكايه له م په يوه ندييه دا يا نا ؟ له سه ر داواى من ، "تاليب" وتى يارمه تى سه ريزى ئيران به كورده كان برىتبه له چهند بار پيداويستى نه ناسراو كه گوازاوه ته وه بؤ ناو خاكي عيراق له ريگاي ژماره يه ك ئوتؤمببىلى "جيب" كه ژماره يان به سه ره وه نه بووه ("زه كى" نه وه ي گوت كه شا يارمه تيشى ناردووه بؤ لايه نگرانى سيستمى پاشايه تى له يه من ، به لام نه م مه سه له يه به دوا داچوونه وه ي له گه ل نه كراوه) .

^{۱۰۴} سيزده مه مين كږبوونه وه ي وه زيرانى ريخراوى په يمانى ناوه ندى (CENTO) له ۷ - ۸ ي نيسان له تاران به پڙوه چوو .

پاشان سه‌رزه‌نشستی "تالیب" م کرد که دوابه‌دوای دوایین گفتوگۆ که ماندا هه‌لوێسته‌کانی توندتر بووه و وتم ئه‌م گفتوگۆیه (له‌وانه زانیارییه‌کانی له‌باره‌ی یارمه‌تی سه‌ریازی ئێران به‌ کورده‌کان) راپۆرت ده‌ده‌م بۆ واشنگتۆن. "تالیب" به‌ نیسبه‌ت ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ خوشحال بوو و وتی ریزی هه‌یه‌ بۆ ده‌سه‌لات و ده‌ستپۆیشتووێی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا، به‌لام من ئه‌وه‌م بۆ "تالیب" پشتپاس‌ت کرده‌وه‌ که گه‌لێ مه‌سه‌له‌ی گرنگ هه‌یه‌ که ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا ناتوانیت کۆنترۆلی بکات یا ته‌نانه‌ت کاریگه‌ری هه‌بیت له‌ سه‌ری.

"تالیب" وتی ده‌وله‌تی عێراق وا هه‌ست ده‌کات ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا ئه‌گه‌ر بیه‌ویت ده‌توانیت کار بکاته‌ سه‌ر شا بۆ ئه‌وه‌ی سیاسه‌ته‌که‌ی بگۆپیت. کاتێ که له‌ یه‌ک جودا بووینه‌وه‌، بۆ ئه‌وه‌ی "تالیب" زیاتر رازی بکه‌م، پێمگوت به‌گۆپه‌ی دوایین راپۆرتی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا، پێداویسته‌ سه‌ریازییه‌ تاکه‌ که‌سه‌یه‌کانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا له‌ مانگی گۆلان، حوزه‌یران و ته‌موز ته‌سلیم به‌ عێراق ده‌کریت به‌لام به‌هۆی ئه‌وه‌ی که ئه‌م راپۆرته‌ له‌ گه‌ل زانیارییه‌کانی دیکه‌ ناگونجیت به‌دوای به‌یانه‌نامه‌ی کاربه‌ده‌ستانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکادا ده‌گه‌ڕیم. ئه‌ویش خوشحال بوو.

هه‌له‌سه‌نگاندن:

خودی "تالیب" CENTO به‌ شتیکی تاکتیکی ده‌زانیت به‌لام هه‌ندێ له‌ هاوکاره‌کانی به‌ دُنیا‌یه‌وه‌ باوه‌ریان پێیه‌تی. هه‌مووی ئه‌م که‌سانه‌ له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌ره‌ن که ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووهره‌کانی ئه‌مریکا ده‌توانن شا ناچار بکات سیاسه‌تی خۆی به‌ نیسبه‌ت کورده‌کان بگۆپیت .

بالۆیزی تورکیا (له‌ عێراق) له‌ کاتی گفتوگۆی ته‌له‌فۆنی له‌گه‌ل من له‌ 5 ی نیسان ئه‌و بیروکه‌یه‌ی خسته‌پوو که به‌هۆی سه‌ره‌نه‌که‌وتنی سوپای عێراق له‌ هه‌ره‌سه‌هێتان به‌ کورده‌کان، ده‌وله‌تی تورکیا ده‌یه‌ویت عێراق بباته‌ نێو په‌یماننامه‌یه‌کی ناوچه‌یی له‌گه‌ل تورکیا و ئێران .

به بۆچوونی ئیئمه، ئه‌مه پێویست ناکات. ئه‌گه‌ر شا وابیر ده‌کاته‌وه که ده‌توانی ده‌وله‌تیکی لایه‌نگری ئێران به یارمه‌تی کورده‌کان له عێراق بیهێننه‌ سه‌ر ده‌سه‌لات، به‌قده ئه‌وه به هه‌له‌دا چوه که پیشتر وا بیری ده‌کرده‌وه که یه‌کێتییه‌ک له نیوان عێراق و میسر به‌م زوانه داده‌مه‌زێت .

من هیشتا هیوادارم بتوانم "تالیب" له شوینی کاره‌که‌ی ببینم بۆ ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر هه‌ندێ مه‌سه‌له‌ی دیکه‌ گفتوگۆی له‌گه‌ڵ بکه‌م. ده‌مه‌وێت له چوارچێوه‌ی باس و گفتوگۆ له‌سه‌ر سه‌ن گۆشه‌ی کورد - ئێران - عێراق بچمه ده‌روه، ته‌نها ده‌مه‌وێت ئاماژه به‌وه بکه‌م که ده‌ستپوه‌ردانی عه‌ره‌به‌کان له خوزستان له لایه‌ن شاوه‌ پشتگۆی ناخریت. ئه‌گه‌ر وه‌زاره‌تی ده‌روه شتیک به‌ سودمه‌ند ده‌زانیت که له‌گه‌ڵ "تالیب" باس بکړیت، ئاگادارم بکه‌نه‌وه. هه‌روه‌ها باش ده‌بێت ئه‌گه‌ر رینوینیم بکه‌ن چۆن وه‌لامی پرسیاره به‌رده‌وامه‌کانی "تالیب" بده‌مه‌وه ده‌رباره‌ی گفتوگۆ دۆستانه‌کانی وه‌زیری ده‌روه‌ی ئه‌مریکا له تاران. وادیاره ئیدی بێ سوده ئێران هه‌ول بدات خۆی وا بنوینیت که یارمه‌تی به‌ کورده‌کان نادات^{۱۰۰}. سترانگ

^{۱۰۰} له تیلیگرامی ۶۰۰ بۆ بالۆیخانه‌ی ئه‌مریکا له به‌غداد له ۴ی گۆلان نووسراوه: "وه‌زاره‌تی ده‌روه له‌سه‌ر ئه‌و باوه‌ڕه‌یه که بالۆیزی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له عێراق هه‌موو به‌لگه‌ و نیشانه‌کان بخته‌روو بۆ ئه‌وه‌ی قه‌ناعه‌ت به‌ حکومه‌تی عێراق به‌یئیت که ده‌وله‌تی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا هیچ ده‌ستیکێ نییه له‌ کێشه‌ی کوردا. به‌ دوور ده‌زانیت که هه‌لێنجاندنی زۆرتر له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا بتوانی به‌دگومانیه‌کانی وه‌زیرانی ده‌روه‌ی به‌شدار له CENTO بپه‌وینیته‌وه به‌لام کاربه‌دستانێ ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا ده‌بێ درێژه‌ بدن به‌ سه‌ر له‌نوێ خستنه‌په‌وی خاله‌ سه‌ره‌کیه‌کانی سیاسه‌تی ئه‌مریکا. هه‌روه‌ها "سترانگ" ده‌توانیت به‌ "تالیب" بلێت که وه‌زیری ده‌روه‌ی ئه‌مریکا "روسک" له کاتی گفتوگۆ له‌گه‌ڵ شا ده‌رباره‌ی ئاسایشی ئێران هیچ مه‌سه‌له‌یه‌کی نوێی نه‌هێناوته به‌ریاس".

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیخانەی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له‌ عێراق

واشنگتۆن، ٦ی گولانی ١٩٦٥، کاتژمێر ٤:٥١ ی پاش نیوه‌رۆ

بابه‌ت: هه‌لۆیستی ئەمریکا سه‌باره‌ت به‌ یارمه‌تیدانی ئێران به‌ کورده‌کانی
عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیخانەی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له‌ بۆ ئانکارا، له‌نده‌ن،
تاران و تالیب.

ئاماژه‌ به‌: تیلیگرامی ٩٥٦ی بالۆیخانەی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له‌ عێراق
١٥٦.

^{١٥٦} له‌ تیلیگرامی ژماره‌ ٩٥٦ له‌ ٥ی گولان، "سترانگ" باسی دیداریکی دیکه‌ی له‌ گه‌ڵ "تالیب"،
وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق کردوه‌ که‌ ئێنیدا "تالیب" مه‌سه‌له‌ی سیاسه‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی
ئەمریکای به‌ نیه‌سه‌ت کورده‌کان هه‌تاوه‌ته‌ به‌ریاس. "تالیب" هه‌روه‌ها شک و گومانێ خۆی دهرپه‌روه
به‌ نیه‌سه‌ت ئه‌وه‌ی که‌ نوێنهری کورد، "وانلی" که‌ بۆ دامه‌زراندنی "نووسینگه‌ی نوێنه‌رایه‌تی
هه‌میشه‌یی" بۆ کورده‌ شوێشگێزه‌کان له‌ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا هه‌ول دهادات به‌توانی دژی
خواستی ده‌وله‌تی ئەمریکا کار بکات. "تالیب" داوای ئه‌وه‌ی کردووه‌ که‌ ئەمریکا نه‌هه‌ڵێت "وانلی"
چالاکی بکات و له‌ ئەمریکا ده‌ری بکات و قه‌ناعه‌ت به‌ ئێران به‌هێنێت ته‌شویقکردن و یارمه‌تیدانی
کورده‌کان رابوه‌ستینێت. به‌ بۆچوونی "سترانگ"، ده‌وله‌تی عێراق گه‌یشتووه‌ته‌ ئه‌وپه‌ڕی بێچاره‌یی و
داماوی. "سترانگ" هه‌روه‌ها پێشنیاری کردووه‌ که‌ ویزای "وانلی" هه‌لبه‌هه‌شێندهرێته‌وه‌ و ره‌وتی
هه‌ناردنه‌وه‌ی "وانلی" ده‌ست پێبکات و له‌ مه‌لامسته‌فا بارزانی داوا بکریته‌ رێنوێنی "وانلی" بکات
ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا به‌ جێ به‌هێلێت.

تیلیگرامی ۶۵۵ زور درهنگ گیشته دستمان بۆ ئه‌وه‌ی له گفتوگۆکە‌ی ۵ی گولان له‌گەڵ وه‌زیری دهره‌وه‌ی عێراق که‌لکی لێ‌وه‌ریگرین. ئیوه به‌ ده‌وله‌تی عێراق بلێن که:

۱- ده‌وله‌تی ئێران به‌ته‌واوی ئاگاداری روانگه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکایه‌ دهرباره‌ی ئه‌وه‌ی که به‌رژه‌وه‌ندی ئێران و ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا پێویست به‌وه‌ ده‌کات که هه‌موو هه‌ولێک بدرێت بۆ باشبوونی په‌یوه‌ندییه‌کانی ئێران و عێراق و دووریکردن له‌ هه‌لگرته‌ی هه‌ر هه‌نگاوێک که ئه‌م په‌یوه‌ندییه‌ تیکبده‌ت. به‌هه‌رحال (هه‌روه‌ها که ئێمه هه‌میشه به‌ ده‌وله‌تی عێراقمان وتوه) ئێمه سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی ئێران کۆنترۆڵ ناکه‌ین، هه‌روه‌ها که ناتوانین سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی تورکیا، پاکستان، یۆنان، هیند و هند کۆنترۆڵ بکه‌ین. ئێمه هیچ نمونه‌یه‌که‌مان له‌بیر ناییت که تێیدا ولاتیکی جیهانی نازاد به‌وه رازی بووێت که سیاسه‌تی نیشتمانی ئه‌و ویلایه‌ته‌ له‌ لایه‌ن ولاتیکی دیکه‌وه کۆنترۆڵ بکریته‌ ته‌نها له‌به‌ر ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی هه‌یه له‌گەڵ ئه‌و ولاته‌.

۲- وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ پێشنیاری ئه‌وه به‌ بالۆیژخانه ده‌کات که کورده‌کانی عێراق رازی بکات "وانلی" ^{۱۰۷} له‌ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا بانگه‌یشت بکه‌نه‌وه. له‌گەڵ ئه‌مه‌شدا ئێمه تاوتوویی رێوشوێنه‌کانی گه‌راندنه‌وه‌ی ناویراو ده‌که‌ین، له‌وانه‌یه‌ بتوانین ناوی "وانلی" وه‌ک که‌سی نه‌خوازراو تۆمار بکه‌ین و له‌ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا ده‌ری بکه‌ین.

^{۱۰۷} مه‌به‌ستی عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی، که‌سایه‌تی ناسراو و چالاکێ سیاسی کورده‌ که ئه‌و کاته‌ نوێنه‌ری شوێنێ ئه‌یلوول بوه له‌ ئه‌مریکا. هۆکاری ئه‌وه دیار نیه‌ که بۆ ئه‌وه‌نده ئه‌مریکا دژی عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی بوه به‌لام وادیاره‌ یه‌کێ له‌ هۆکاره‌کانی ئه‌وه بوه که عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی که‌سایه‌تییه‌کی چالاک بوه. عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی له‌ کۆتایی ساڵی ۲۰۱۱ له‌ سوئیسرا کۆچی دوایی کرد (وه‌رگێت).

"جیرنیگان" له کاتی دانیشتن له گه ل به پریز "نهلهانی" ^{۱۰۸}، بالویزی عیراق له ویلایه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا له ۵ ی گولان له سهر بابه تیکی دیکه (که به جیا راپورت دراوه) خالی ۱ و ۲ ی سهره وهی پتیراگه یاندووه (جگه له رهسته ی یه که می به شی ۱) و دووپاتی کردووه ته وه که وه لاسی نیمه به داواکارییه کانی کورده کان هه مان وه لاسه که ی پیشووه و نیمه وهک مه سه له یه کی ناوخوژی عیراق سهیری کتسه که یان ده که یان.

"جیرنیگان" وتی وه زیری دهره وهی عیراق دهریاره ی "وانلی" زور نیگه رانه، هه رچه ند که "وانلی" وهک تاک سهرکه وتوو نه بووه له ویلایه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا. بالویز "نهلهانی" وتی به هه مان شیوه راپورتی نه م گفتوگویه ده دات به وه زاره تی دهره وهی عیراق.

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له ئێران

واشنگتۆن، ۱۱ ی ئابی ۱۹۶۵، کاتژمێر ۷:۱۵ ی پاش نیوه پۆ

بابەت: یارمەتیدانی ئێران بە کوردەکانی عێراق دژی بەرژەوهندی ئەمریکایە

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له ئانکارا، بەغداد،
کەرچی و لەندن.

ئاماژە بە: تیلیگرامی ۷۴ی بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له عێراق
بۆ وهزارهتی دهرهوه ^{۱۵۹}:

عێراق داوای پشتیوانی له ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا کردووه بۆ ئەوهی ئێران
چەك بۆ كوردەكانی عێراق نەنێرێت. داواکاری دەولەتی عێراق - بۆ پشتیوانی
ئەمریکا له ههولەكان بۆ راوهستاندنی ناردنی چەك له لایەن ئێرانەوه بۆ كوردە
عێراقیەكانی دژبەری حكوت - مەعقول نییە رەت بكرێتەوه. سیاسەتی ئێمە بەردەوام
ئەوه بووه كه راپەرینی كورد مەسەلەیهكە كه تەنها پەيوهەندی بە عێراقەوه هەیه و
ناردنی چەك و سەرباز (له لایەن ئێرانەوه بۆ كوردەكان) بۆ ئەوهی گوشار بخاتە سەر

^{۱۵۹} له تیلیگرامی ۷۴ له بەغداد بۆ وهزارهتی دهرهوه له ۱۱ ئاب بەرپرسی کاروباری بالۆیزخانە،
"ویزلی ئادام"، راپۆرتی داوه كه جیگری وهزیری دهرهوهی عێراق، خادم خەلاف، ئەوی بانگهێشت
کردووه بۆ وهزارهتی دهرهوه و تکای له ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا کردووه ئێران رازی بکات
کوژایی بە ناردنی چەك بۆ كوردەكان بهێنێت. "ئادام" لهوه لأمدا وهك هەمیشە ئەوهی رەت
کردووتەوه كه ئەمریکا بتوانێت لهو پەيوهەندییهدا ئێران رازی بکات، بە لأم وتووێهتی داواکارییهكە
دەنێرێت بۆ کاربەدهستانی دەولەتی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا.

دهولهتی عیراق، دژی نامانجی ئیمهیه که سهقامگیربونی ناوچهیه. سهرکهوتنی کورد له عیراق له ناستی واقیعدا ژۆرتترین زیانی بۆ سهقامگیری تورکیا هیه و به قازانجی یهکپارچهیی خاکی ئه م دو ولاته نییه .

ئهو بهلگه و زانیاریانه که ئیستا عیراق هیهتی (دهرباره ی یارمهتیدانی کوردهکان له لایه ن ئیرانهوه) راستن و بهرفراوانیونی یارمهتی ئیران به کورده راپه رپهوهکان ده بیته هۆی خرابیونی خیرای په یوهندییهکانی ئیران و عیراق .

له کاتی دانیشتن له گه ل کاربه دهستانی دهولهتی ئیران، ئیوه ده بی هه لۆیستی عیراقیان وه بیریه پینه وه و نیگه رانی ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکایان پێرابه یه نن دهرباره ی ئه و گوشارانهی که دهولهتی عیراق ده یخاته سه ر ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا به هۆی یارمهتیدانی ئیران به کوردهکان. ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا دهیه ویت په یوهندی باشی له گه ل عیراق هه بیته و بۆچوونی وهزارهتی دهروه ئه وهیه که به قازانجی ئیرانیسه که دهستپۆیشتوویی سنورداری ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا له سه ر عیراق لاواز نه بیته .^{۱۱}

بۆ بالۆیژخانه ی ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا له عیراق:

بالۆیژخانه دهتوانی ئه م رینۆیینیانه ی وهزارهتی دهروه به بالۆیژخانه ی ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا له تاران به ئاگاداری دهولهتی عیراق بگه یه نیت .
بۆ له ندهن: ئیوه دهتوانن وهزارهتی دهروه ئاگاداری ئه م رینۆیینیانه بگه نه وه .

^{۱۱} له تیلیگرامی ۱۵۳ له تاران له ۱۳ی ئاب، بهرپرسی کاروباری بالۆیژخانه، "مارتین هیز" راپۆرتیداوه که بهگۆڕه ی تیلیگرامی ۱۳۸۱۲ی ئاب، داواکارییه که ی عیراقی گوازتوه ته وه بۆ وهزارهتی دهروه ی ئیران. بۆژی دواتر، "هیز" له لایه ن "عهباس ئارام" وهزیری دهروه ی ئیرانه وه بانگه یشت کراوه بۆ باس و گفتگو له سه ر په یوهندییهکانی ئیران و عیراق. "ئارام" پێی له سه ر ئه وه داگرتوه که ئیران یارمهتی کوردهکان نادات و گلهیی کردوه که عیراق سیاسهتیکی بهرنامه بۆداپێژراوی بۆ ئه زیهتدانی ئیران گرتوه ته بهر. "هیز" ههروه ها وتوویهتی "ئارام" نیگه رانی ئه وه بووه که ویلایه ته یه کگرتوهکانی ئه مریکا بگه ویتته نۆ مه سه له که .

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیژخانەی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له عێراق

واشنگتۆن، ٢٦ ی تشرینی یەكەمی ١٩٦٥، كاتژمێر ٢:١ ی پاش نیوه پۆ

بابەت: گفتوگۆی وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ سەرۆك وهزیرانی عێراق

دەریارەى كێشەى كورد

ئاماژە بە: تیلیگرامی ٢٥٥ ی ٢٥ ی تشرینی یەكەم له بالۆیژخانەی ویلايەتە

یەكگرتووەكانی ئەمریکا له عێراق بۆ وهزارهتی دهرهوه

ئەمە كورته یەكە له گفتوگۆكانی وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ سەرۆك وهزیرانی

عێراق (بەزاز):

١- له گفتوگۆكەى ٨ ی تشرینی یەكەم له گەڵ وهزیری دهرهوهی ئەمریکا^{١١١}، سەرۆك

وهزیرانی عێراق كێشەى كوردی هێنایە بەریاس و هاوكات له گەڵ ئەوهی كە ئەم

مەسەلە یەى بە مەسەلە یەكی ناوخۆیی ناوژەد كرد، ئاماژەى بەوه كرد كە ئەم

مەسەلە یە هەندێ تاییبەتمەندى دەرەكیشی هەیه. سەرۆك وهزیرانی عێراق وتی

دەولەتى عێراق دەیهوێت وهك نەتەوه سەیری خەلكی كورد بكات و بەهەر حال

ئاماژەى بەوه كرد كە قەد ناكړیت دەولەتێكى كورد هەبێت كە هەموو كوردهكان

^{١١١}—گفتوگۆی وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ سەرۆك وهزیرانی عێراق، عبدالرحمان بەزاز له

نەتەوه یەكگرتووەكان ئەنجام درا. بەزاز" له ٢١ ی ئەیلوولی ١٩٦٥ "بوهه به سەرۆك وهزیرانی

عێراق.

له خو بگريٽ. سه روک وه زيراني عيراق ههروهه وتي نه م کيشهيه چاره سه ده کريٽ نه گه ر ويلايه ته يه کگرتووه کاني نه مريکا و بریتانيا مؤچياري شا بکن ده ست له سياسته ناعاقلانه که ي هه لگري.

۲- وه زيري دهره وه ي نه مريکا ديسان جه ختي له سه ر پشتيواني ويلايه ته يه کگرتووه کاني نه مريکا له يه کپارچه يي خاکی عيراق کرده وه و داواي له سه روک وه زيراني عيراق کرد له وه تيڭگات که ده سترؤيشتويي ويلايه ته يه کگرتووه کاني نه مريکا له م جوړه مه سه لانه سنوورداره و کيشه ي هيند و پاڪستاني وه ک نمونه هيتايه وه .

۳- له وه لامي پرسيا يي وه زيري دهره وه ي نه مريکا (دهرباره ي نه وه ي که نايا خواستي دو لايه نه هه يه له نيوان نئيران و ميسر بؤ نه وه ي په يوه ندي دؤستانه يان پيکه وه هه بيت) سه روک وه زيراني عيراق بانگه شه ي نه وه ي کرد که ترسي شا له سه روک جمال عبدالناصر زياده پؤيانه يه و وتي ناسر ده يه ويٽ له گه ل نئيران هاوکاري بکات به لام هاندانه کاني نئيران بووه ته هؤي نه وه ي ناسر کاردانه وه نيشان بدات. سه روک وه زيراني عيراق ترسي شا له زياده خوازييه کاني (ناسر) ي به راورد کرد له گه ل زياده خوازييه کاني شا له نيو ولاتاني عه ره بي له که نداوي فارس .

وه زيري دهره وه ي نه مريکا پيشنياري نه وه ي کرد که وه زيري دهره وه ي نئيران، "عهباس نارام" له گه ل سه روک وه زيراني عيراق گفتوگو بکات به لام سه روک وه زيران وه لامي دايه وه مه عقول نيه هيج که س جگه له شا بتوانيت هه لوپستي فرمي نئيران به نيسبت ميسر و جيهاني عه رب بگورپٽ و واي بؤده چوو که تنها مؤچياري زله يزيکی دؤست ده تواني قه ناعه ت به شا به يٽيت .

۴- سه روک وه زيراني عيراق وه ک يه که مين سه روک وه زيراني مه دهنی عيراق له ماوه ي چهند سالي رابردوودا، هه ستي به که شوهه وايه کي سه قامگير ده کرد. وه زيري دهره وه ي نه مريکا وتي ويلايه ته يه کگرتووه کاني نه مريکا به رژه وه ندي سه ره کي هه يه له خو شبريوي و يه کپارچه يي خاکی عيراق و نه وه ي زياد کرد که نيمه هيج

زیاده‌خواریه‌کی نه‌ته‌وه‌ییمان له عێراق نییه و ئاماده‌ین یارمه‌تی عێراق بده‌ین بۆ ئه‌وه‌ی بکه‌وێته‌ سه‌ر رێگای پیشکه‌وتن.

۵- سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌تی خسته‌ پوو(که بۆ خۆی زۆر هۆگری بوو) بۆ ئه‌وه‌ی زانکۆی به‌غداد بکریته‌ به‌ بنیادیکی گه‌وره‌. وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا وتی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ خو‌شحاڵ ده‌بیته‌ که تاوتوێی ئیمکانی یارمه‌تیدانی ئه‌مریکا به‌ عێراق بکات له‌ هه‌ندێ گه‌لله‌ و به‌رنامه‌ی زانکۆییدا.

۶- سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق ره‌زانه‌ندی خۆی له‌گه‌ڵ هه‌لسه‌نگاندنی ئیمکانی سه‌رمایه‌گوزاری ئه‌مریکا له‌ عێراق بۆ زامنکردنی رێککه‌وتنه‌که‌ ده‌ربهری.

۷- له‌ کاتی گفتوگۆ له‌گه‌ڵ جیگری سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا له‌ ۱۵ی تشرینی یه‌که‌م^{۱۱۲} "به‌زاز" ئه‌وه‌په‌ری ریزی "عارف"، سه‌رۆک کۆماری عێراقی به‌ سه‌رۆک ئه‌مریکا راگه‌یاند و ئاره‌زووی چاکبوونه‌وه‌ی خێرای بۆ خواست بۆ نه‌شته‌رگه‌رییه‌که‌ی و وتی عێراق پاش تێپه‌رکردنی زنجیره‌یه‌ک شوپش نیسته‌ له‌ حاالی پیشکه‌وتندایه‌ و هه‌ک ئه‌ندامیکی جیهانی ئازاد له‌ قوناخی په‌ره‌سه‌ندن و به‌ره‌وپیشچووندايه‌. "به‌زاز" وتی ده‌وله‌تی نیسته‌ی عێراق له‌رووی سیاسیه‌وه‌ "بێ لایه‌نه‌" و ده‌وله‌ته‌کانی رابردووی عێراق بێ لایه‌نبوونیان خراپ شووئه‌ کردووه‌. ده‌وله‌تی نیسته‌ی عێراق سوسیالیسته‌ به‌لام مارکسیسته‌ یا کومونیسته‌ نییه‌ و ده‌وری که‌رتی تایبه‌ت به‌ فه‌رمی ده‌ناسیته‌.

۸- "به‌زاز" وتی ناسر ته‌نیا رێبه‌ریکی عه‌ره‌به‌ که‌ به‌ شیوازیکی کاریگه‌ر ده‌ی کومونیزم و مارکسیزم خه‌بات ده‌کات و کلیلی په‌یوه‌ندی باش له‌گه‌ڵ عه‌ره‌به‌کان ئه‌وه‌یه‌ که‌ نه‌و لایه‌نه‌ په‌یوه‌ندی باشی له‌گه‌ڵ ناسر هه‌بیته‌.

۹- سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کرد که ئێران بۆ کۆمه‌لیک ئامانجی خراپکارانه‌ ئازاوه‌گێڕیبه‌کان له‌ باکووری عێراق ته‌شویق ده‌کات و وتی کێشه‌ی شا،

^{۱۱۲} گفتوگۆی ۱۵ی تشرینی یه‌که‌می سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق له‌گه‌ڵ جیگری سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا، "هامیری" له‌ یادداشتنامه‌ی گفتوگۆکه‌دا تۆمار کراوه‌.

هه‌لۆیسته‌که‌یه‌تی به‌نیسه‌ت ناسر و ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا ده‌بێ له‌ رێگای گونجاوه‌وه قه‌ناعه‌ت به‌ ئێران به‌ئیت که یارمه‌تیدانی کورده‌کان رابوه‌ستینیت .

۶- سه‌ره‌نجام سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق پێداگری کرد که ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا قه‌ناعه‌ت به‌ به‌ریتانیا به‌ئیت هه‌لۆیسته‌تیکێ باشتر به‌نیسه‌ت عه‌ره‌به‌ستانی سعودی بگرێته‌ به‌ر .

۱۱- جیگری سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا وتی سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق به‌ شیوازیکی لایه‌نگرانه قسه‌ی ده‌کرد . چاکسازی کۆمه‌لایه‌تی له‌ چوارچێوه‌ی ئابووری تیکه‌ل له‌ ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا روو ده‌دات . جیگری سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا جه‌ختی له‌سه‌ر جیاوازی نیوان کومونیزم و سوسیالیزم کرده‌وه و وتی نه‌هێنی راسته‌قینه‌ی نازادی، مافی ده‌ربیرین و ئالوگۆپی بیروپرایه .

۱۲- جیگری سه‌رۆک کۆمار ئاماژه‌ی به‌وه کرد که سه‌ردانی میسری کردوو‌ه و له‌گه‌ل ناسر گه‌فتوگۆی کردوو‌ه و په‌یامیکێ له‌ لایه‌ن سه‌رۆک کۆمار "کنیدی" یه‌وه بۆ بردوو‌ه . جیگری سه‌رۆک کۆمار هه‌روه‌ها وتی ئێمه کۆمه‌لێک بیروپرای جیاوازیمان هه‌یه به‌لام سیاسه‌تی ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا ئه‌وه‌یه که کۆمه‌لێک رێگا بدۆزینته‌وه بۆ رێککه‌وتن . ناوبراو ئه‌وه‌ی وه‌ک نمونه هه‌تایه‌وه که ئه‌م دواییانه له‌ وه‌لامی هه‌سته به‌هێزه‌کانی هه‌ندێ له‌ خه‌لکی ئەمریکا، کۆنگرێسی ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کان دژی ناسر کاردانه‌وه‌ی نیشان داوه و سه‌رۆک کۆمار، جیگری سه‌رۆک کۆمار و وه‌زیری ده‌ره‌وه ناچار بوونه هه‌ولیکێ ژۆر به‌دن بۆ ئه‌وه‌ی بپارێه‌ک‌ه‌ی کۆنگرێس هه‌ل‌بوه‌شیننه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی خۆراک وه‌ک رابردوو له‌ ئەمریکاوه بچێت بۆ میسر . ئێمه سپاسی وته راشکاوانه‌کانی سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق ده‌که‌ین و به‌هه‌رحال "ناسر" یش ده‌بیت راشکاوانه قسه بکات .

۱۳ - جیگری سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا هه‌یج باسی بارودۆخی کوردی نه‌کرد و وتی ئاگاداری ورده‌کاریه‌یه‌کانی نییه . سه‌ره‌نجام جیگری سه‌رۆک کۆمار مه‌سه‌له‌ی به‌ریتانیا و عه‌ره‌به‌ستانی سعودی گوازه‌وه بۆ جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه، به‌رێز "هاره" .

۴- له گفتوگويه کدا له گه ل جیگری وه زیری دهره وهی نه مریکا (به پیز "مان") له ۱۵ ی تشرینی یه که م، سه رۆک وه زیرانی عیراق روانگه مودپین و لیبراله کانی خوی به نیسبت سوسیالیزم له گه ل روانگه وشک و تونده کانی سه رۆک وه زیره کانی پیشووی عیراق به راورد کرد و له دروشمدان و خستنه پرووی بیروکه دوکتورینه کان دوری کرد. جیگری وه زیری دهره وهی نه مریکا وتی له گه ل بۆچونه کانی سه رۆک وه زیرانی عیراق هاورپایه و نه وهی به سه ر قسه کانیدا زیاد کرد که نه و دوکتورینه ئابوریانه که ۱۰۰ سال یا زیاتر له ۱۰۰ سالیان به سه ر دا چوه، بۆ نه مرۆ نابن نه گه ر گۆپانکاریان تپیدا نه کړیت.

۵- له وه لأمی پرسیاریکی جیگری وه زیری دهره وهی نه مریکا له باره ی په یوه ندیبه ئابوریه کانی ویلایه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا و عیراق، سه رۆک وه زیرانی عیراق وتی سیاسه تی عیراق نه وه یه که له راستیدا "بن لایه ن" بیت و حکومه تی عیراق هه موو مه سه له کان به پتی شیاو بوونیان و به گوپره ی به رژه وه ندیبه کانی عیراق تاوتوی ده کات به لأم هه لیکي باش ره خساوه بۆ هاوکاری و یارمه تی ویلایه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا.

۶- جیگری وه زیری دهره وهی نه مریکا باسی کاری کومپانیه بازرگانیه کانی نه مریکای له عیراق کرد که وه لأمه که ی "به زاز" مان له تیلیگرامی ۱۶۸ له به رواری ۱۸ ی تشرینی یه که م ناردوه بۆ ئیوه بۆ به غداد.

۷- سه رۆک وه زیرانی عیراق دیسان داوای یارمه تی نه مریکای کرد بۆ دروستکردنی زانکویه کی نوئ له عیراق که خه رجه که ی ۳۰-۳۵ میلیون دولا ر هه لسه نکیندراوه و وتی عیراق ده توانیت له ماوه ی ۷-۸ سالدا نه م پارهی به داته وه به نه مریکا. به پیز "مان" ^{۱۱۳} وتی تاوتوی نه م مه سه له یه ده کات.

۱۸- "به زاز" وتی کیشهی کورد بووه ته هوی وشکبوونی دارایی عیراق و ئابوری عیراقی لاواز کردوه. هه روه ها ئامازه ی به به رنامه ی سلفه کرد بۆ عیراق و وتی عیراق پتویستی به سه رمایه هه یه و له وانه یه داوای ۷-۸ میلیون دولا ر سلفه له

^{۱۱۳} Mann

ويلايه ته يه كگرتووه كاني نه مريكا بكات. به پريز "مان" وتي نه م مه سه له يه ش تاوتوي
دهكات .
روسك

له بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا له عێراق

بۆ: وهزاره‌تى ده‌روهه، واشینگتون

به‌غداد، ٣٠ ی تشرینی یه‌که‌مى ١٩٦٥

بابه‌ت: هه‌لسه‌نگاندنى کێشه‌ى کورده‌کان و ده‌وله‌تى عێراق

بۆ زانیارى: بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا له ئانکارا، به‌سره، به‌بیروت، قاهیره، دیمه‌شق، له‌ندهن، تاران و کونسولخانەى ئەمریکا له ئه‌ده‌نا، ته‌وریز و حه‌له‌ب.

ئهمه هه‌لسه‌نگاندنى گشتیه‌یه له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ى کورد له عێراق که بالۆیڤى ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا له عێراق، به‌رێژ "سترانگ" ئاماده‌ى کردووہ. ئەم هه‌لسه‌نگاندنه باسى گه‌لێ به‌رزه‌وه‌ندى و هۆکارى هانده‌رى مملانیکاری له‌و مه‌سه‌له‌یه‌دا کردووہ و بۆ هه‌موو ئه‌و که‌سانه سوڤمه‌نده که په‌یوه‌ندیان به سیاسه‌تى ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا سه‌باره‌ت به کێشه‌ى کورد له عێراق هه‌یه.

ئهنجامى سه‌ره‌کى ئەم هه‌لسه‌نگاندنه بۆ ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا ئه‌وه‌یه که ئۆتۆنۆمیه‌کى به‌رفراوان یا سه‌ربه‌خۆیى بۆ کورده‌کانى عێراق، سه‌قامگیرى ناوچه تیکه‌ده‌دات و به‌ زیانى به‌رزه‌وه‌ندییه درێژخایه‌نه‌کانى ئێمه‌یه. به‌رده‌وامبوونى شه‌رى کورده‌کان به قازانجى ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکا نییه، هه‌رچه‌ند که ئاکام و لیکه‌وته‌کانى ئەم شه‌ره‌ (لانیکه‌م بۆ ئیستا) مه‌ترسى نییه بۆ ئەمریکا و پێویست به‌ ده‌ستپێشخه‌رییه‌کى ئه‌وتۆ ناکات له لایه‌ن ویلایه‌ته یه‌گگرتووہکانى ئەمریکاه.

دووره که شیوعییه‌کان و سۆفیه‌ت بتوانن به شیوه‌یه‌کی به‌رفراوان شۆپشی کورد کۆنترۆل بکن، ته‌نانه‌ت نه‌گەر کورده‌کان بتوانن کوردستانیکێ خاوه‌ن ئۆتۆنۆمی یا رژیمیکێ جیاوازیش دابمه‌زرینن.

ئه‌م شیکارییه‌ به‌و نه‌نجامه‌ ده‌گات که له کاتی‌کدا که ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا، سۆفیه‌ت و میسر خوازیاری چاره‌سه‌رییه‌کی ئاشتیخوازانه‌ن بۆ کێشه‌ی کورد له عێراق و له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا به‌رواله‌ت هاوته‌ریین به‌لام ئامانجه‌کانیان جیاوازه‌ و به‌تایبه‌ت له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا و سۆفیه‌ت نه‌نجام و گریمانه‌ی جیاوازی له‌ پشته‌.

به‌هه‌مان شیوه‌ ئێران و ئیسرائیل و له‌وانه‌یه‌ بریتانیا ئامانجی جیاوازیان هه‌یه‌ بۆ لایه‌نگریکردن له‌ بهره‌ده‌وامبوونی ناکۆکییه‌که‌ بۆ ئه‌وه‌ی عێراق لاواز ببیت. ده‌ستپوه‌ردانی بهره‌ده‌وامی ئێران و ئیسرائیل له‌ کێشه‌که‌، هه‌رپه‌شه‌یه‌ بۆ پێگه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له‌ عێراق به‌لام به‌داخه‌وه‌ هیچ ده‌وله‌تیک ره‌چاری به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئه‌مریکا ناکات له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا.

له‌ داهاتوویه‌کی زۆر نزیکدا، نه‌ کورده‌کان و نه‌ حکومه‌تی عێراق ناتوانن به‌ رینگاچاره‌ی سه‌ریازی سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست به‌ینن. به‌هه‌مان شیوه‌ رینگاچاره‌یه‌ک به‌ گوێره‌ی وتووێژی ناتوانیت کێشه‌که‌ بۆ هه‌میشه‌ چاره‌سه‌ر بکات. کێشه‌ی کورد، کێشه‌یه‌کی درۆژخایه‌نه‌.

سیاسه‌تی ئیستای ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا گونجاوترین سیاسه‌ته‌ واتا ئه‌وه‌ که کێشه‌ی کورد کێشه‌ی ناوخۆیی عێراقه‌ و باشترین رینگاچاره‌، رینگاچاره‌ی سیاسیه‌ له‌ سه‌ر بنه‌مای وتووێژ.

بۆ با‌لۆیز:

ئینۆچ س دونکان^{١٦٤}

راویژکاری کاروباری سیاسی

له بالۆیڤزخانهی ویلیایه ته یه کگرتوووه کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون

تاران، ۲۰ کانوونی دووهمی ۱۹۶۶

نهینی

بابهت: روانگهی شا سه بارهت به په یوه ندییه کانی ئیران و عیراق و کیشهی

کورد

بۆ زانیاری: بالۆیڤزخانهی ویلیایه ته یه کگرتوووه کانی ئەمریکا له ئانکارا، بهغداد، چه دده
و له ندهن.

۱- په یوه ندییه کانی ئیران و عیراق

من ئەمڕۆ پێشنیاری ئەوهم به "شا" کرد که په یوه ندییه کانی ئیران و عیراق کونترول
بکات و نهچیت بۆ سه فهره بهرنامه بۆ دارپێژراوه کهی بۆ ئەوروپا، شا وه لآمی ئەرینی
به م پێشنیاره دایه وه. شا وتی ههست دهکات ئیران گهیشتهوه به ئامانجی سه رهکی
خۆی واتا ئەوه که عیراقیه کان بزانه هه چه شنه دهستدریژییه کی سه ریازی بۆ سه
سنووری ئیران، له گه ل وه لآمی توندی ئیران روبه پوو ده بیته وه و هه رکاتیک ئیران
بیه ویت، سه رچاوه ی ئەم چالاکیه بی دهنگ دهکات.

۲- ئامانجه درێژخایه ته کان:

شا وتی ئامانجی ئیران هه یچ کاتیک ئەوه نه بووه که یه کپارچه یی خاکی عیراق بباته
ژێرپرسیار و وتی هه ر دو ولات له ریگیای په یوه ندی دراوسیتیه وه ده توانن هه موو
ده سته که وتیک به دهست به یئن. شا وتی هه ر دو ولاتی ئیران و عیراق به ره مه یه نهری

نهوتن و سه‌چاوه‌ی ناوی هاوبه‌شیان هه‌یه که ده‌بێ به شیوه‌یه‌کی یه‌کسان که‌لکی لێ‌وه‌ریگرن. هه‌روه‌ها کۆمه‌لگای شیعه له عێراق په‌یوه‌ندییه‌کی نزیکه هه‌یه له‌گه‌ڵ شیعه‌کانی ئێران و هتد .

۳- کێشه‌ی کورد:

شا وتی نایه‌وێت له ریگای کارکردن دژی کورده‌کانی عێراق، کورده‌کانی ئێران بکات به دوژمنی خۆی و وتی کورده‌کان " ئاریایی ره‌سه‌نن " که ره‌گه‌زی ئێرانیه‌کانه . خاله‌که‌ی شا ئه‌وه بوو که کێشه‌ی کورده‌کان له عێراق، کێشه‌ی ناوخۆیی عێراقه که له‌ریگای به‌قوربانیکردنی کورده‌کان چاره‌سه‌ر ناکرێت و ناکرێت بنێردرێته ناو ئێرانیش .

۴- مه‌سه‌له‌ی شه‌تولعه‌ره‌ب:

شا وتی هه‌رچه‌ند ئه‌وه گرنگه که له ناکۆکیه‌که‌ی له‌گه‌ڵ عێراق که‌لک وه‌ریگرێت بۆ ئه‌وه‌ی کێشه‌ی "شه‌تولعه‌ره‌ب" چاره‌سه‌ریکریت، به‌لام وتی ئه‌مه ئامانجی یه‌که‌می ئێران نییه و وتی ئه‌م کێشه‌یه ریشه‌یه‌کی ده‌یان ساڵه‌ی هه‌یه و ئێران ده‌توانیته چهند سالیکی دیکه چاوه‌پووان بکات. له راستیدا له ماوه‌ی چهند سالی داها‌توودا به‌هۆی گه‌شه‌کردنی به‌نده‌ره‌کانی ئێران له که‌نداوی فارس، ئێران هه‌یج پێویستییه‌کی به "شه‌تولعه‌ره‌ب" نامیته‌ن. شا وتی کاته‌ن که که‌شتییه‌کان دێن بۆ به‌نده‌ره‌کانی ئێران، عێراقیه‌کان کێشه‌یان بۆ ساز ده‌که‌ن و باری ئابووری راگرته‌نی ده‌ریاوانی "شه‌تولعه‌ره‌ب" زیاد ده‌که‌ن. شا له هه‌مان کاتدا ئاماژه‌ی به‌وه کرد که کاربه‌ده‌ستانی عێراق له داها‌توودا سه‌ردانی ئێران ده‌که‌ن و هیوای خواست ئه‌وانیش به‌شیک له‌م باری ئابوورییه بگرته ئه‌ستۆ و "شه‌تولعه‌ره‌ب" له نێوان خۆیاندا دابه‌ش بکه‌ن. به‌هه‌رحال شا ئه‌وه‌ی وه‌بیره‌یتنایه‌وه که بێ ئه‌نجامدانی گفتوگۆ، مه‌سه‌له‌ی ناکۆکیه‌کانی "شه‌تولعه‌ره‌ب" ده‌بێ به سه‌رچاوه‌ی کۆمه‌لێک کێشه‌ی بێ کۆتایی له نێوان هه‌ر دوو وڵاتدا.

۵- پيشهاته‌كاني ئه‌م دوایانه:

ئاماژه به گفتوگۆ تیرۆته‌سه‌له‌که‌م (تیلیگرامی ۱۰۳۴ی بالۆی‌زخانه له ۱۹ی کانوونی دووهم) له‌گه‌ڵ "حه‌سه‌ن دوجهیلی"، بالۆی‌زی نوێی عێراق له ئێران: من به "شا"م وت هر چه‌ند ئه‌م دۆسته‌م به ماوه‌ی ۱۸ ساڵ نه‌بینیوه به‌لام وه‌بیرم دیت دۆسته‌تیک‌ی زۆر راستگۆ و یه‌کدڵ بوو. هه‌روه‌ها به (شا)م وت "دوجهیلی" منی دُنیا کردووه‌ته‌وه که هیچ ده‌وله‌تیک‌ی عێراقی ناتوانیت له ژێر زه‌خت و زۆردا له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌ک وه‌ک "شه‌توله‌ره‌ب" گفتوگۆ بکات. وادیاره "دوجهیلی" به‌ته‌واوی به‌په‌رۆشه که گه‌زبیه‌کانی نیوان ئێران و عێراق که‌م بکاته‌وه و په‌یوه‌ندییه‌کانی هه‌ر دوولا پته‌و بکات .

۶- ره‌خساندنی ده‌رفه‌تیک بۆ به‌زاز:

هه‌روه‌ها که هه‌ماکان نیشان ده‌دات له کاتی‌که‌دا که ده‌وله‌تی عێراق هه‌یشتا رینگایه‌کی درێژی له‌به‌ره بۆ ئه‌وه‌ی بتوانی بگات به ئامانجه پاک و شیاوه‌کانی سه‌رده‌می پێش ۱۹۵۸، من پێم‌وايه "به‌زاز" (که ئیستا له سه‌ر کورسی ده‌سه‌لاته له عێراق) تا راده‌یه‌ک خۆی باش نیشان داوه و ئێرانیه‌کان ده‌بی ده‌رفه‌تیک‌ی باشی پێ‌ده‌ن. شا به‌مه رازی بوو و ئاماژه‌ی به‌وه کرد که له‌وکاته‌وه که ده‌وله‌تی "حیزی کار" له بریتانیا گه‌یشتووه به ده‌سه‌لات، به به‌رپرسیاره‌تیه‌کی زۆرته‌وه ره‌فتاری کردووه (زۆتر له‌وه‌ی که له راگه‌یاندا ننامه‌کانیدا پێش له گه‌یشتن به ده‌سه‌لات چاوه‌په‌وان ده‌کرا).

هه‌روه‌ها تیگه‌یشتنی شا له رابردوو باشت‌ر بیوو ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که "به‌زاز" و جیگری سه‌رۆک کۆماری عێراق حه‌تمه‌ن عه‌بدی میسر نین به‌لام وتی "عارف" لایه‌نگری (ناسره) و شیتته. پاشان ئاماژه‌ی به دۆسته عێراقیه‌کانی میسر کرد. هه‌روه‌ها له‌گه‌ڵ ئه‌وه هاو‌را بوو که ته‌نانه‌ت ناسریش ده‌بی‌ت له‌وه تیبگات که عێراق ده‌توانیت له سووریا کێشه خولقینه‌رت‌ر بی‌ت.

۷- به‌رنامه‌ی سن خالی:

شا وتی ئیران هه‌ولیداو هه‌ریگای قبولکردنی پێشنیاره ۳ خالییه‌که‌ی "به‌زان" نیوه‌ی ئه‌و هه‌نگاوانه هه‌لبگریت که له نه‌ستویه‌تی به‌لام وتی ئه‌م به‌رنامه ۳ خالییه ده‌بێ دوو لایه‌نه بیت و ئیران نایه‌وێت عێراقیه‌کان واتیبیگن که پاره‌ی قه‌ره‌بووکردنه‌وه (که ده‌بێ کومیسسیونێکی لیپرسینه‌وه‌ی هاوبه‌ش برپاری له‌سه‌ر بدات) هه‌موو ناکوکیه سه‌ره‌کیه‌کانی ئیران و عێراق چاره‌سه‌ر ده‌کات و ده‌بێ ده‌رگای گفتوگو له‌سه‌ر کێشه‌کانی دیکه وه‌ک کێشه‌ی "شه‌توله‌ره‌ب" و دابه‌شکردنی سه‌رچاوه‌کانی ئاو (که ۶۵٪ ی له‌ خاکی ئیران سه‌رچاوه ده‌گریت) کراوه بیت.

۸- هه‌سه‌نگاندن:

من وای بۆ ده‌چم که شا پێش سه‌فه‌ر بۆ ده‌ره‌وه، ده‌وله‌ته‌که‌ی دُنیا ده‌کاته‌وه که ئیران هه‌یچ هه‌نگاوێک هه‌لناگریت بۆ سه‌ره‌ل‌دانه‌وه‌ی گرژیه‌کانی ئیران و عێراق. کێشه درێژخایه‌نه‌کان (هه‌م مه‌سه‌له‌ی یارمه‌تی ئیران به‌ کورده‌کان و هه‌م مه‌سه‌له‌ی "شه‌توله‌ره‌ب") به‌ چاره‌سه‌رنه‌کراوی ده‌مێننه‌وه به‌لام برپاردان له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا ئێستا پێویست نییه. مه‌به‌ستی من له‌ ده‌ربیرینی بۆچوونه‌کانم ئه‌وه بوو که شا ته‌شویق بکه‌م وه‌زیره‌کانی دُنیا بکاته‌وه که ده‌یه‌وێت بارودۆخه‌که له‌ کاتی نه‌بوونی خۆیدا ئارام بیت.

مایێر^{۱۶۰}

له بالۆیزخانەى ویلايەتە یەگگرتووہکانى ئەمريکا له عێراق

بۆ: وەزارەتى دەرەوہ، واشینگٹون

بەغداد، ١٧ى گولانى ١٩٦٦

بەبەت: گفتوگۆ لەگەڵ سەرۆک کۆمارى عێراق دەربارەى کیشەى

کورد^{١٦٦}

ناماژە بە: تیلیگرامى ١٧٧ى ١٦ى گولانى بالۆیزخانە و تیلیگرامى ٥٢٨ى وەزارەتى دەرەوہ^{١٦٧}:

١- من له نیوہپۆى ١٧ى گولان بەماوہى ٣٥ خولەک لەگەڵ "عارف"ى سەرۆک کۆمارى عێراق گفتوگۆم کرد و ئەوپەرى ریز و سلۆى سەرۆک کۆمار "جانسون"م بە "عارف" و دەولەتى عێراق راگەیاندى، پاشان "عارف" سپاسى منى کرد و داواى لێمکرد ئەوپەرى ریز و سلۆى ئەو بگەيەنم بە سەرۆک کۆمار "جانسون". پاشان "عارف"

^{١٦٦} سەرۆک کۆمارى عێراق، "عبدالسلام عارف" له ١٣ى نیسان له رووداوى کەوتنە خوارەوہى فڕۆکە کوژرا و براکەى، ژنەرال "عبدالرحمان عارف" له ١٦ى نیسان جینگای ئەوى گرتەوہ.

^{١٦٧} تیلیگرامى ٥٨٢ى وەزارەتى دەرەوہ بۆ بالۆیزخانەى ئەمريکا له بەغداد له ١٤ى گولان رینۆینى "سترانگ"ى کردووہ که لەلایەن سەرۆک کۆمارى ئەمريکاوە پیرۆزیایى له "عارف" بکات بەبۆنەى دەست بەکاربوونى و ناماژەى بەوہ کردووہ که گفتوگۆى یەکەم دەبێ دۆستانە بێت، هەرچەند که بالۆیزى ئەمريکا دەتوانیبت باسى هەندێ مەسەلەى تايبەتى نێوان دەولەتى عێراق و ئامريکادا بکات ئەگەر پێویست بکات .

په یوه نډییه دۆستانه کانمانی (پیش نه وهی که ببی به سه رۆک کوماری عیراق) وه بیره یتایه وه و وتی ناواته خوازه په یوه نډییه کانمان به هه مان شیوه به رده وام بیت .

۲- من به کورتی باسی گرنگترین خاله کانی نه رکه کانی خوم کرد بۆ په ره پیدانی زورتی په یوه نډییه کانی ویلیاته ته یه کگرتوه کانی نه مریکا و عیراق و نامازم به هاوکاری ویلیاته ته یه کگرتوه کانی نه مریکا له گه ل عیراق بۆ په ره پیدانی سه قامگیری و پیشکه وتنی سیاسی و نابووری عیراق کرد تا نه و ناسته که عیراق ده یه ویت و نیمکانی هه یه . "عارف" وتی ده رک به مه ده کات و سپاسی منی کرد و باسه که ی گوری بۆ مه سه له ی یارمه تیدانی ئیران به کورده کان .

۳- من به وردی هه لوپستی ده وله تی ویلیاته ته یه کگرتوه کانی نه مریکام سه باره ت به کیشه ی کورد بۆ "عارف" شی کرده وه و باسی نیگه رانیه کانی ئیرانم کرد و هه وله کانی خومانم دووپات کرده وه بۆ ته شویقکردنی ئیران و عیراق بۆ دوزینه وه ی ریگایه ک بۆ چاره سه رکردنی نا کۆکیه کانیان به شیوازی ناشتیخوازانه و وتم به بۆچوونی من ته نها ئیران و عیراق ده توانن نا کۆکیه دولایه نه کانیان چاره سه ر بکن . "عارف" وتی ترسی ئیران له عیراق به هوی په یوه نډییه کانی میسر و عیراق له جی خویدا نییه ، به لام نه گه ر شا (که ته نها خوی به رپر سیاری دوژمنایه تی ئیرانه له گه ل عیراق) پیداکری بکات له سه ر یارمه تیدانی کورده کان، عیراقیش تا نه و شوپنه ی که پنی بکریت کیشه بۆ ئیران دروست ده کات (له م په یوه نډییه دا نه یرگرامیک له ۱۸ ی گولان به ورده کاری زورتیره وه ئیردراوه بۆ وه زاره تی ده ره وه ^{۱۶۸}) .

۴- هه لسه نگاندن: "عارف" نارام و له سه رخو بوو و چه ندجار له میانه ی گفتوگۆکه ماندا سوچه تی کرد و به هوی کرده وه کانی ئیران به هیچ شیوه یه ک سه رزه نشتی ویلیاته ته یه کگرتوه کانی نه مریکا نه کرد و نه وه ی پشتراست کرده وه که

^{۱۶۸} عارف سپاسی بالۆزی نه مریکای کرده بۆ نه م گفتوگۆیه و وتوویه تی نه م گفتوگۆیه وه ک نه یتیه یه ک لای خوی راده گریت . "عارف" هه روه ها وتوویه تی ده یه ویت قسه کانمان وه ک قسه و باسی نیوان دوو دۆست بیت نه سه رۆک کوماریک له گه ل بالۆزیتیک .

دهولته ویلايه ته يه کگرتووه کانی نه مریکا یارمه تی کورده کان نادات. کاتی که من
نامازم بهو پره نسپه گه ورانه کرد که ویلايه ته يه کگرتووه کانی نه مریکا له فیه تنام
شهری بۆ دهکات، "عارف" وتی ده رکی پیده کات و له گه لیدایه. له سه راسهری
گفتوگۆ که ماندا که لک له وه رگپړ وه رگیرا، جگه له چهند کورته باسی تاکه که سی له
سه رتا و کۆتایی گفتوگۆ که مانه وه نه بیته. "عارف" نه وهنده ئینگلیزی ده زانیت که
بتوانیت وتووێژیکی ناسایی پښ بکات.

ه. نه م گفتوگۆ یه نهو بۆ چوونه ی پشتراست کرده وه که "عارف" به ریانی به ره ولای
ویلايه ته يه کگرتووه کانی نه مریکا هه یه، هه رچند که ئیمه نابیت چاوه پوانی نه وه ی
لښ بکه یښ ره فتاریکی دوستانه ی ناشکرای له گه ل ئیمه هه بیته و بښ گومان کۆمه لیک
پیشامه د له داهاتوودا روو ده دات که تا ناستیک په یوه ندیبه کانمان گرز ده کات.

سترانگ^{۱۶۹}

له بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له عێراق

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ى ئەمریکا، واشینگ‌تون دى سى

به‌غداد، ۲ى تهموزى ۱۹۶۶

نهینى

بابه‌ت: روانگه‌ى ده‌وله‌تى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئامریکا سه‌باره‌ت به‌و

به‌رنامه‌ سیاسیه‌ که حکومه‌تى عێراق بۆ کورده‌کان دا‌پرشتووہ

۱۲- نامه‌ به‌ تیلیگرامى ۳۹۶ى وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه ^{۱۷۰}:

الف - وێپرای‌گه‌ یان‌دنى په‌یامى پیرۆزبایى ده‌وله‌تى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا به‌ ده‌وله‌تى عێراق به‌ بۆنه‌ى پوچه‌ل‌کردنه‌وه‌ى کودیتا، له‌کاتیکی گونجاودا ئەم

بابه‌تانه به‌ شیوازی زاره‌کى له‌گه‌ل رێبه‌رانى عێراق به‌پننه‌ به‌ر باس :

۱- ده‌وله‌تى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا پێیناخۆش بووه‌ که عێراق ناچار بووه‌ ته‌حه‌مولى توندوتیژییه‌کى دیکه‌ بکات.

^{۱۷۰}تیلیگرامى ژماره ۳۹۶ى وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه بۆ بالۆیڤخانەى به‌غداد له ۱ى تهموز نامه‌ى به‌وه‌ کردووہ که وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ تاوتوتیى ئەوه ده‌کات که ئایا به‌ قازانجمانه بالۆیڤخانە پیرۆزبایى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا بگه‌یه‌نیت به‌ "عارف"، سه‌رۆک کۆمار یا "به‌زاز"، سه‌رۆک وه‌زیرانى عێراق به‌بۆنه‌ى پوچه‌ل‌کردنه‌وه‌ى کودیتای ئەم دوا‌ییه‌. هه‌روه‌ها کداوى له‌ بالۆیڤخانە کردووہ تاوتوتیى ئەو مه‌سه‌له‌یه‌ بکات که راگه‌یان‌دنى چاره‌سه‌رکردنى کیشه‌ى کورد تا چه‌ راده‌یه‌ک هۆکارى ئەم کودیتایه‌ بووه‌.

۲- ده‌ولته‌ی ویلایه‌ته‌ی یه‌گگرتووه‌کانی ئه‌مریکا هیواداره‌ه‌ولته‌کانی ده‌ولته‌ی عیراق بیته‌ه‌وی پاراستنی سه‌قامگیری ئه‌و ولاته‌و له‌پیشکه‌وتنه‌کانیدا سه‌رکه‌وتوو بیته‌.

۳- ده‌ولته‌ی ویلایه‌ته‌ی یه‌گگرتووه‌کانی ئه‌مریکا پیروزیایی له‌حکومه‌تی عیراق ده‌کات به‌بۆنه‌ی ئه‌و به‌نامه‌سیاسیه‌که‌بۆ کورده‌کان دایرژتووه‌و کورده‌کان قبولیان کردوو.

۴- ده‌ولته‌ی ویلایه‌ته‌ی یه‌گگرتووه‌کانی ئه‌مریکا هیواداره‌چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد به‌شیوازیکی ریکوپیک و به‌رده‌وام و به‌نیازیکی حکومتی عیراق و کورده‌کان جیبه‌جی بکریته‌و له‌سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌یه‌که‌ئهم رینگاچاره‌یه‌پربایه‌خه‌و پیش له‌توندوتیژی ده‌گریته^{۱۷۱}.

۲- دیاریکردنی کاتی کودیتا دژی حکومتی عیراق، به‌شیکی به‌ه‌وی راگه‌یاندننامه‌که‌ی ۲۹ی حوزه‌یرانی "به‌زاز" بووه‌بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌ی کورد. وادیاره‌ریبه‌رانی کودیتا هیوادار بوونه‌که‌که‌سانی دیکه‌وه‌ک کاربه‌ده‌ستانی سه‌ریازی خه‌لکی موسڵ (که‌گه‌لیکیان دژی کوردن) په‌یوه‌ست ده‌بن به‌جوولانه‌وه‌که‌یان بۆ رووخاندنی رژیم که‌به‌بووچوونی ئه‌وان ئهم رژیمه‌خیانه‌تی به‌عیراق کردوو چونکه‌ته‌سلیمی داواکارییه‌کانی کورده‌کان بووه‌. به‌شداریکردنی "عه‌تاریاشی"^{۱۷۲}، فه‌رمانده‌ی لیوای ۴ له‌م کودیتایه‌که‌خه‌لکی موسڵ ئهم راستیه‌ده‌سه‌لمیینه‌ت. به‌لام وادیاره‌حکومه‌تی عیراق متمانه‌ی به‌ناویراو نه‌بووه‌چونکه‌چهند رۆژ پیش باسی ئه‌وه‌ده‌کرا که‌سه‌رتیپ "عدنان عبدالجلیل"^{۱۷۳} ده‌خریته‌شوینی ئه‌و. له‌لایه‌کی دیکه‌وه‌ریبه‌رانی کودیتا له‌یه‌که‌مین راگه‌یاندننامه‌ی خۆیاندنا که‌له‌رادیو بلأو بووه‌وه، چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌ی کوردیان قبول کرد. کیشه‌که‌له‌راستیدا

^{۱۷۱} له‌تیلیگرامی ۱۲۰۷ بۆ به‌غداد له‌۲ی ته‌موزدا هاتوه‌که‌"وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌هاوپایه‌له‌گه‌ل کاره‌پیشنیارکراوه‌که‌ی بالۆیزی ویلایه‌ته‌ی یه‌گگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له‌عیراق".

¹⁷² Attarbashi

¹⁷³ Adnan Abd al-Jalil

به‌ره و چاره‌سەری دەچوو و شەرتومەرجە گەشتییەکانی هەفتەیک پێش لە هەولی کودیتا بۆ بوووه .

ئەم خالانە دەمانباتە سەر ئەو باوەڕە کە کۆمەڵیک ھۆکاری گەرمتر ھەبوو بۆ دیاریکردنی کاتی کودیتاکە، بۆ نمونە چوونی "بەزاز" بۆ تورکیا لە (ی تەموز، ھەروەھا پاشنیوہ پۆی ۳۰ی حوزەیران سەرەتای پشوو دوو رۆژی بوو و دامەزراوە حکومەتیەکان کاتژمێر ۱:۳۰ی پاش نیوہ پۆ دادەخرین. کاتیک کە ئازاوە کە دەستی پێکرد، خەڵک لە خەوی نیوہ پۆدا بوون و ژمارەیکە زۆر لە کاربەدەستان و سەربازان بە شێوازی ئاسایی لە ئیجازە ی پشوو و کۆتایی ھەوتوودا بوون .

۳- خێرابوون و تیزیوونی کاردانەوہی ھێزەکانی وەفادار بە حکومەت نیشان دەدات حکومەتی عێراق لە پێشەوہ ئاگاداری پیلانی کودیتا بوو و وای بە باشتر زانیوہ رێبەرانی کودیتا لە کاتی خۆیدا دەستگیر بکات (نە پێش لە کودیتا و بێ سەلمانندی نیازە کە یان). ئەم سیاسەتە لە گەڵ شێوہی تێپروانی عێراقیەکان بۆ مەسەلەکان دەگونجیت، بەتایبەت لە و کاتانە کە لە سەرکەوتنی خۆیان دۆلیا بێ .

سترانگ

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له عێراق

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون

بهغداد - ۱۹ ی ئابی ۱۹۶۶

بابهت: گفتوگۆ له گهڵ سه‌رۆک وه‌زیرانی نوێی عێراق دهرباره‌ی کێشه‌ی

کورد و ئێران

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران، ئەلجه‌زایر،
عه‌مان، ئانکارا، به‌سره، به‌یروت، قاهیره، دیمه‌شق، هاهاران، ئۆرشه‌لیم، جه‌ده،
خارتوم، کویت، له‌نده‌ن، موسکۆ، ربات، تالییب، تریپولوی، تونس.

۱- من له ۱۸ ی ئاب به ماوه‌ی ۵۰ خوله‌ک له گه‌ڵ "تالییب"^{۱۷۴} گفتوگۆم کرد. زۆریه‌ی
کاتی گفتوگۆکه‌مان به کێشه‌ی کورد و ئێران (به ده‌ستپێشخه‌ری "تالییب") تێپه‌ر بوو.
من به "تالییب"م وت ده‌ولته‌ی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا ئاماده‌یه له گه‌ڵ
حکومه‌تی ئیستای عێراق (هه‌ر وه‌ک حکومه‌ته‌کانی پێشوی عێراق) له پێناو
ئامانجی بنه‌ره‌تی ئێمه که سه‌قامگیری و خۆشه‌ختی عێراقه کاریکات و به‌وردی
باسی نیگه‌رانی خۆمانم بۆ کرد دهرباره‌ی پێشنه‌چوونی کاری به‌ئێنده‌رانی ئەمریکایی
له عێراق، و راستیه بنه‌ره‌تیه‌کانی بارودۆخی فیه‌تنام و واتاکه‌ی بۆ جیهانی ئازاد و
ئامانجه‌کانی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکام بۆی شی کرده‌وه. هه‌روه‌ها نیگه‌رانی

^{۱۷۴} به‌زاز له ۱۶ ی ئاب وه‌ک سه‌رۆک وه‌زیرانی عێراق ده‌ستی له‌کار کێشایه‌وه و "ناجی تالییب"
جێگای نه‌وی گرت‌وه.

و بن هیوایی قوولی خومم به نیسبته هاومه لئویست بوونی عیراق له گه ل سوڤیهت
دهربیری. "تالیب" وتی تاوتوییی ئەم بانگه‌شانه دهکات و خۆی له قسه‌ویاسی زۆرتەر
له‌بارهی فیتنام بوارد و وتی کاتی کابینه‌ی عیراق به مه‌سه‌له ناوخۆیی‌ه‌کان گیراوه و
کاتی ئەوه‌ی نییه (هه‌روه‌ها که "به‌زاز" له موسکۆ باسی کردبوو) که خۆی سه‌رقالی
مه‌سه‌له جیهانی‌ه‌کان وه‌ک مه‌سه‌له‌ی فیه‌تنام و ئالمانیای بکات .

۲- "تالیب" رایگه‌یاند حکومه‌تی عیراق به‌رنامه‌ی چاره‌سه‌ری کیشه‌ی کورد به‌ته‌وای
جێبه‌جێ ده‌کات، به‌لام زۆرتەر باسی گه‌یروگره‌فته‌کانی کرد و ئاماژه‌ی به‌وه نه‌کرد که
چۆن ده‌وله‌تی عیراق له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا ده‌چێته‌ پێش. به‌وته‌ی "تالیب" جیدی‌ترین
کیشه‌ له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا، بوونی سێ کۆتله له‌ نیو کورده‌کاندا‌یه. بارزانی پێ له‌سه‌ر
ئوه داده‌گریت که حکومه‌تی عیراق ته‌نها له‌گه‌ل ئه‌و مامه‌له‌ بکات به‌لام حکومه‌ت
ناتوانیت ئه‌و کوردانه پشتگۆی بخت که لایه‌نگری حکومه‌تی عیراقن یا ئه‌ندامی
کۆنی پارتی دیموکراتن. تالیب وتی بارزانی ده‌یه‌وێت ببیت به‌ پادشای کوردستان
به‌لام به‌رهرحال که‌س نازانیت له‌ راستیدا به‌ شوین چ ئامانجیکه‌وه‌یه .

۳- "تالیب" پرسیری له‌ من کرد ئه‌گه‌ر کورده‌کان له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا جیدی بن،
حکومه‌تی عیراق ده‌بێ چي بکات. منیش وتم حکومه‌تی عیراق هه‌لێکی
راسته‌قینه‌ی بۆ ره‌خساوه‌ بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌که و کورده‌کان نایانه‌وێت ده‌ست
به‌ شه‌ر بکه‌نه‌وه، مه‌گه‌ر ئه‌و کاته که حکومه‌تی عیراق نه‌توانیت کیشه‌که چاره‌سه‌ر
بکات. من پێداگریم له‌سه‌ر ئه‌وه کرد که حکومه‌تی عیراق هه‌لئویستیکی زۆر ئه‌رینی
له‌ درێژخایه‌ندا په‌یره‌و بکات بۆ ئەوه‌ی نیازیاکی خۆی نیشان بدات. من وتم کاتی که
کورده‌کان ببینن حکومه‌تی عیراق له‌سه‌ر چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌که جیدییه‌ ئیدی
پشتیوانی له‌ شوپشی چه‌کداری ناکن. "تالیب" گوئی گرتبوو، به‌لام دیسان چه‌ختی
کرده‌وه له‌سه‌ر گه‌یروگره‌فته‌کان و پێویستی هاوکاری کورده‌کان.

۴- "تالیب" وتی دڵنیا‌یه ئێران هیشتا چه‌ک بۆ کورده‌کان دا‌بین ده‌کات به‌لام داوای
ئوه‌ی نه‌کرد که حکومه‌تی ئەمریکا گوشار بخته‌ سه‌ر ئێران و مه‌به‌ستی ئه‌وه
نه‌بوو که حکومه‌تی ئەمریکا یارمه‌تی کورده‌کان ده‌کات. من وتم پێموایه‌ پاش ۲۹ ی

حوزه‌یران، ئیران ئیدی چەک بۆ کوردەکان دابین ناکات، بەلام له‌وانه‌یه به شیوه‌گه‌لی دیکه یارمه‌تی کوردەکان بدات، بەلام به‌هه‌رحال ئەم یارمه‌تییه راده‌وه‌ستیت ئەگەر حکومه‌تی عێراق گه‌مارۆی ئابووری له‌سه‌ر باکوور لابیات به‌و شیوه‌یه که به‌ئیتی داوه .

"تالیب" هه‌لۆیستیکی زۆر توندی گرت و وتی ئیران چی له عێراق ده‌وێت و هه‌لۆیستی ئیرانی له‌گه‌ڵ هه‌لۆیستی تورکیا به‌راورد کرد. هه‌روه‌ها وتی حکومه‌تی عێراق ده‌یه‌وێت په‌یوه‌ندی باشی له‌گه‌ڵ ئیران هه‌بێت و "به‌زاز" و "تاھیر یحیی" نه‌یانویستوه په‌یوه‌ندی خرابیان له‌گه‌ڵ ئیران هه‌بێت به‌لام ئیران وای لیکردوون. ئیستا ئیران هه‌ول دهدات کۆمه‌لیک شه‌رت و مه‌رجی نه‌لواو به‌سه‌ر عێراقدا بسه‌پینیت، به‌لام هه‌چ ده‌وله‌تیکی عێراقی ناتوانیت له‌سه‌ر "شه‌توالعه‌ره‌ب" سازش بکات. منیش نیگه‌رانیه‌کانی ئیرانم بۆ شی کرده‌وه و پاشان ئاماژه‌م به‌وه کرد که له‌چه‌ند هه‌فته‌ی رابردووه‌وه ده‌رفه‌تی ئه‌وه بۆ عێراق ره‌خساوه تا په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ ئیران باش بکات. من پێداگریم له‌سه‌ر "تالیب" کرد له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا هه‌ول بدات، ئه‌ویش نه‌ به "به‌لئ" و نه‌ به "نه‌خه‌یر" وه‌لامی نه‌دایه‌وه به‌لام به‌دیقه‌ته‌وه گوئی بۆ قسه‌کانی من گرتبوو.

ه- وه‌بیری "تالیب"م هه‌تایه‌وه که ئیران بۆ ئامانجیکی سنوورداری، کۆمه‌لیک یارمه‌تی سنوورداری داوه به‌ کوردەکان به‌لام سۆفیه‌ت له‌ راستیدا ئامانجی کوردەکان هان دهدات و له‌ رۆژه‌لاتی ئه‌وروپاوه درێژه به‌ په‌خشی به‌رنامه‌ی نه‌ینی دژی حکومه‌تی عێراق دهدات. من وتم ئەم مه‌سه‌لانه سه‌ره‌نجام بۆ عێراق مه‌ترسیدارتر ده‌بێت و چه‌ختم له‌ سه‌ر ئه‌وه کرده‌وه که سۆفیه‌ت زیاده‌خوازی درێژخایه‌نی هه‌یه به‌ره‌و که‌نداوای فارس و هاندانی کێشه‌ی کورد له‌ پێناو ئەم ئامانجه‌دایه. "تالیب" ئەمه‌ی پشت‌پاست کرده‌وه به‌لام وتی سۆفیه‌ت دۆستی عێراقه و عێراق پێویستی به‌ یارمه‌تی سۆفیه‌ته .

هه‌سه‌نگاندن:

الف: "تالیب" هیچ شتیکی نه درکاند سه بارهت به هیله گشتیهکانی نه و سیاسته که عیراق دهیه ویت بیگریته بهر و وتی سیاستی وهزارهتی دهرهوه له بهیاننامهیه کدا له چند روژی داهاتوودا بلو دهبیته وه. نیستا زور زوهه بو نهوهی حکومتی نیستای عیراق ههلبسه نگینین به لام له چند ههفتهی داهاتوودا کومه لیک نیشانه دهره که ویت دهربارهی ناراسته و تایبه تمه ندیبهکانی حکومتی عیراق.

ب - "تالیب" (که خوی شیعهیه) له وانهیه وای بو بجیت که پیویسته له گه ل ئیران توندوتول مامه له بکات و ببی به دژیهری ئیران به هوئی نهوهی که بالویزی ئیران له بهغداد، به پیز "پیراسته"^{۱۷۰} به "تالیب"ی وتوهه که چونکه (تالیب) شیعهیه، له کرده ودا ئیرانییه و دهبی له گه ل ئیران هاوکاری نزیک بکات. من هیشتا هیوادارم که ئیران به له سه رخوییه وه درگا که به کراوهیی بهیلایته وه و ههولی راسته قینه بدات بو باشترکردنی په یوه ندیبهکانی له گه ل عیراق.

ج - "تالیب" له روی جهسته ییه وه ماندوو بوو. "تالیب" زورتر حزی له مهسه له بازرگانیه کان بوو به لام هه لوپستهکانی دوستانه بوون و به هه رحال هیچ پرسپاریکی نه خسته پروو دهربارهی بهرنامهی PL480 (مه بهستی کپینی گه نم له ویلایه ته یه کگرتوههکانی نه مریکایه - وه رگپ) یا بهرنامهی هه سانه وه بو باکووری عیراق.

175 Pirasteh

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له عێراق

واشنگتۆن، ۸ی تشرینی یەكەمی ۱۹۶۶، كاتژمێر ۳:۵۶ ی پاش نیوه پۆ

نهیئیی

بابەت: گفتوگۆكانی وهزیری دهرهوهی ئامریكا و عێراق دهربارهی مهسهلهی

كورد

ئەمە كورتهیهكە له ناوهڕۆكی دیداره كورتهكەیی وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ

"پاچهچی" (وهزیری دهرهوهی عێراق) له ۵ی تشرینی یەكەمی ۱۹۶۶^{۱۷۶}:

۱- كێشهیی كورد:

"پاچهچی" وتی عێراق توانیویه كێشهیی كورد چارهسەر بكات و هیواداره ویلايەتە

یەكگرتووەكانی ئەمریکا بتوانن شتێك بكات بۆ راوهستانی یارمهتی ئێران به

كوردەكان. "پاچهچی" ههروهها وتی زۆر باش دەبیته ئەگەر ویلايەتە یەكگرتووەكانی

ئەمریکا بتوانن یارمهتی عێراق بكات بۆ ئاوهدانکردنەوهی باكوری عێراق.

"پاچهچی" له نیویورک له گەڵ كاریه دهستانی سهربازی ئەمریکا دیدار دهكات.

^{۱۷۶} دانیشتنی وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ وهزیری دهرهوهی عێراق، "پاچهچی" له نەتەوه

یەكگرتووەكان بەپێوهچوو. یادداشتنامەیی گفتوگۆكە كە باسی مهسهلهی عەرەب - ئیسرائیلیشی

تێداكراوه له بەلگه نامەیی ۳۲۳ دا ههیه. یادداشتنامەكانی دیکەیی گفتوگۆكان له ناوهندی ئارشیف و

تۆماركراوه نیشتمانیهكان، ۵۹ RG فایلی كونفرانسهكان: ۸۳ CF و ۳۰۵ D 67 Lot دا ههیه.

۲- کاروباری نابووری:

"پاچهچی" وتی حکومتی عیراق هیواداره ریککه و قنامه کانی زامنکردنی سه رمایه گوزاری نه مریکا له عیراق هه موار بکات. هه روه ها وتی عیراق هیواداره ده وله تی نه مریکا گوشار بخاته سه ر HMG و کومپانیاکانی US که کاری IPC ده که ن بۆ نه وه ی له م په یوه ندییه دا له که ل حکومتی عیراق ریککه ون.

۳- مه سه له ی عه ره ب - ئیسرائیل:

"پاچهچی" گله وگازنده ی نه وه ی له نه مریکا کرد که چه ک به ئیسرائیل ده فروشیت، هه ر بۆیه ولاتانی عه ره بی واده زانن که لایه نگری ئیسرائیله و وتی حکومتی عیراق زیزه له که مبوونه وه ی رۆژ له دوا ی رۆژی یارمه تیه کانی نه مریکا به UNRWA (ناژانسی جیهانی ئاواره کانی نه ته وه په گرتوه کان) و ناماژه ی به وه کرد که خودی ئاواره کان ده لئین هیه هه ولئیکی راسته قینه نه دراوه بۆ یارمه تیدانیان و هه رچه ند که "جوزیف جانسون" هه ولئى باشی داوه له م په یوه ندییه دا به لام یارمه تیه کان به لاوازییه وه جیبه چی کراون.

له سكرتيرى كارگيرى وهزارهتى دهره وه (به پيز ريڊ)
بۇ: يارمه تيدهرى تايبهتى سه رۆك كۆمار (به پيز رۆستۆ)
واشننگتون، ۱۶ ى شوباتى ۱۹۶۷

نهينى

بابهت: وه لاملى نه ريئى به نامهى ريبهرى شوپشى كورد، مهلا مستهفا
بارزانى بۇ سه رۆك كۆمارى ئەمريكا

ئەمه ئەو نامه يه كه ريبهرى شوپشى كورد له عيراق، ژنه رال بارزانى ناردوويهتى بۇ
سه رۆك كۆمارى ئەمريكا^{۱۷۷}. دۆكتور (محمود) عوسمان كه يه كئ له لايه نگرانى
سه رهكى ژنه رال بارزانىيه، نامه كهى هيناوه بۇ ويلايه ته يه كگرتوه كانى ئەمريكا و
ته سليمى كردوه به بهشى Desk level له وهزارهتى دهره وه كه نوينه ره كورده كان
له وئ وه رده گيرين.

له نامه كه دا داوا له ويلايه ته يه كگرتوه كانى ئەمريكا كراوه له ده سترويشتوويى خوى
له ناو ده وه لته عيراق كه لك وه ربيگريئ بۇ نه وهى ريگا چاره يه كى كوتابى و
ئاشتيخوازانه بۇ كيشه ي كورد له عيراق بدؤزريته وه. ههروه ها له نامه كه دا داواى
يارمه تى ماددى كراوه بۇ كورده هه ژاره كان.

له راستيدا بالويزى ئيمه له عيراق، "روبيئرت سترانگ" تا ئيستا چه نديجار به
پاريزه وه پيداگرى له سه ر ده وه لته عيراق كردوه كه ههنگاوى زؤرت هه لبيگريئ بۇ

^{۱۷۷} دهقى نامه كه له ناو به لگه نامه كه دا نييه. وه رگير.

قبولکردنی داواکارییه ره‌واکانی کورد له چوارچیویه خاکی عیراقدا. هه‌روه‌ها له سالی ۱۹۶۴ وه ئیتمه به‌نامه‌یه‌کمان جییه‌جی کردووه بۆ دابینکردنی خوراک بۆ ئاواره کورده‌کان له عیراق .

له حوزه‌یرانی ۱۹۶۶وه نیمچه ئاگریه‌ستیک له نئوان کورده شوپشگیته‌کان و ده‌وله‌تی عیراق پینکها‌تووه بۆ نه‌وه‌ی ریگاچاره‌یه‌ک بۆ کیشه‌که بدۆزریته‌وه. له کۆتایی سالی ۱۹۶۶ بارزانی یادداشت‌نامه‌یه‌کی ناردووه بۆ سه‌رۆک کۆماری عیراق (که کویبیه‌ک له‌م یادداشت‌نامه‌یه‌ی له‌گه‌ڵ نامه‌کی خۆی ناردووه بۆ سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا) که تئیدا گله‌یی و گازنده‌ی نه‌وه‌ی کردووه که رژیمی عیراق نیازپاکی خۆی نیشان نه‌داوه بۆ جییه‌جی کردنی شهرت و مه‌رجه‌کانی ئاگریه‌ست. به‌له‌به‌رچاوگرتنی نه‌و راستیه‌ که بارزانی تا ئیستا ملکه‌چی ده‌وله‌تی عیراق نه‌بووه، ئیتمه پیشنیار ده‌که‌ین هه‌چ وه‌لامیکی نووسراوه نه‌دریته‌وه به‌ نامه‌کی بارزانی. له باتی نه‌وه، پیشنیار ده‌که‌ین کاربه‌ده‌ستیکی وه‌زاره‌تی ده‌روه له ئاستی Desk level به‌ نوینه‌رایه‌تی له لایه‌ن سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا، به‌ شیوازی زاره‌کی گه‌یشتنی نامه‌کی بارزانی پشت‌پراست بکاته‌وه و جه‌خت له‌سه‌ر نه‌وه بکاته‌وه که ده‌وله‌تی ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان له روانگه‌ی مرۆفدۆستانه‌وه نیگه‌رانی کورده‌کانه، هه‌ر بۆیه به‌رده‌وام خۆراک ده‌نیریته‌ بۆ کورده هه‌زاره‌کان له عیراق. وه‌لامیکی وه‌ها ده‌گونجیته‌ له‌گه‌ڵ وه‌لامه پیشووه‌کانی ئیتمه به‌ په‌یامه‌کانی بارزانی.^{۱۷۸}

^{۱۷۸} یادداشتیک له به‌رواری ۹ی گولان له‌سه‌ر نامه‌که به‌م شیویه نووسراوه: " کۆشکی سپی بپیری داوه هه‌چ وه‌لامیک به‌م داواکارییه نه‌داته‌وه."

له لایەن بەرپررسی ئیدارەى هەوالگری و لیکۆلینەوه (بەپێز ھۆکن)

بۆ: وەزیری دەرەو، بەپێز روسک

واشنگتۆن، ۱ی ئەیلوولی ۱۹۶۷

نەینى

بابەت: مەترسی دەستپیکردنەوێ شۆرشى كورد و دەستپێوەردانى ولاتانى

دیكە لەو كێشە یەدا

زێدەبارى گەلێك كێشەى دیکە، رۆژمەلانی نزیک لەوانە یە لە ماوهى ۳ یا ۴ مانگی داها تودا لە گەل شەپكى نوێ لە نێوان پێشمەرگە كوردەكان و سوپای عێراق رۆبەپوو بێتەو. هاوڕێیانى مەلا مستەفا رۆژ بە رۆژ سەرکەشتر دەبن و زۆربەى جارن لە نێوان تاقمە كوردە ركبەرەكان و هیزەكانى مەلا مستەفا و یەكێنە بچوو كە گۆشەگیرەكانى سوپای عێراق پێكدادان روو دەدات. وادیارە كوردەكان هەتا كۆتایى مانگی ئەیلوول (كاتى خە لەوخەرمان) دەست بە شەپ ناكەنەو، بەلام لەوانە یە پێش لەو بە ھۆى حیسابى ھەلەى حكومەت یان گوشارى دەرەكى پێكدادان روو بدات.

كوردەكان ھەست دەكەن دەبێ پێشمەرگە بن:

گەلێ ھۆكارى چۆراوچۆرى ناوخۆیى و ناوچەى كوردەكان ھان دەدات تا لە ھەر كاتێكدا كە خۆیان ھەلپێژێرن دەست بە شەپ بكەنەو :

هۆکاری ناوڤۆیی:

حکومهتی عێراق که متهرخمه له جیبه جیکردنی به لێنه ناشتیخوازه کانی. که موکورتی بودجهی عێراق به هۆی دابه زینی نرخێ نهوت، جاری یه که م له تشرینی دووم - کانونی یه که م و پاشان له کاتی شه پێ عه ره به کان و ئیسرا ئیل، به رنامه کانی ده ولته تی عێراقی فه له ج کرد بۆ ئاوه دانکردنه وه ی به رفراوانی ناوچه ی کوردنشین که به شیک بوو له ریککه وتنامه ی ناشتی نیوان حکومه ت و کورده کان. کورده کان متمانەیان به "تاهیر یحیی" نییه که له ۱۰ی ته موزه وه بووه به سه رۆک وه زیرانی عێراق. کورده کان هه ست ده که ن "تاهیر یحیی" له دانوستانه کانی پیشوودا، درۆی له که لێان کردوه. "تاهیر یحیی" بارزانی توپه تر کردوه له به ر شه وه ی "عبدالفتاح الشالی" (که که سێکی هه له په ره سه ته) کردوه به وه زیر (وه که وه زیرکی کورد) له کابینه ی ئیستای خۆیدا. هه ره سه هتانی عه ره به کان (له به رامبه ر ئیسرا ئیل) پیشمه رگه کورده کان زۆتر بۆ شه پ هان ده دات. پیشمه رگه که نجه کورده کان ده یانه ویت هه له که بقۆزنه وه و زه بر له سوپای هه ره سه هتاوی عه رب بوه شیتن. له وانیه مه لا مسته فا نیگه ران بێت به نیسه ت وه فاداری ئه م که سانه .

حکومهتی عێراق لاوازه:

کابینه و رژیمێ عێراق زۆر له رزۆکه . مه لا مسته فا له سه ر شه و باوه ر په که کورده کان ته نها له رینگای ده ره پینی ئاماده یی و توانایی خۆیان بۆ شه پ ده توانن له رووی سیاسیه وه قورسای خۆیان به سه ر رژیمێ ئیستا یان رژیمه کانی دواتری عێراقدا به سه پیتن.

له وانیه کورده کان یارمه تی له ئیسرا ئیل و ئێران وه ریگرن:

بێ پشتیوانی ده ره کی کورده کان هه ول ناده ن ده ست به شه پێکی به رفراوان بکه نه وه، ته نانه ت نه گه ر به شیوه ی پیشمه رگایه تیش بێت. به هه رحال پشتیوانه ده ره کییه کانی مه لا مسته فا ئیستا له سه ر شه و هه کۆکن که کورده کان کۆمه لێک کرده وه ی سنووردار

ئەنجام بەدن، لانیكەم وادیاره دەیانەوئیت توانایی و خواستی مەلا مستەفا بۆ شەر
زیندو رابگرن .

بەرەیهکی دووهم بۆ ئیسرائیل؟:

راست پیش ئەوێ شەر دەست پێیکاتهوه، کاریه دەستیکی ئیسرائیل له گەل مەلا
مستەفا دیداری کردوو و داوای لێکردوو کوردهکان ئەگەر بکریت هەندێ چالاکی
دژی سوپای عێراق ئەنجام بەدن بەلام سەرکه وتوو نەبووه . بە هەر حال ئیسرائیل له
کۆتایی نیشان دەستی کردوو به ناردنەوێ یارمەتی ماددی بۆ کوردهکان .
چەند مانگ پیش له نیشان، یارمەتیهکانی ئیسرائیل سنووردار بوو . ئیستا له وانهیه
ئیسرائیل پێداگری لەسەر کوردهکان بکات شەر بکن بۆ ئەوێ گوشار لەسەر
عهربهکان بمینێتتهوه . له روانگەئێ سوریاوه (که روانگەیهکی تونده) ئیسرائیل ئیستا
دهیهوئیت کوردهکانی سوریا هان بدات (که بهشیکی بچووک بوونه له راپهڕینهکی
پیش له ناگرهست دژ به سووریا).

ئێران بەدگومانە:

دەولەتی ئێران (که سەرته پشتیوانی بههیزی شوپشی کورد بوو) پیش له شەری
حوزهیران سیاسهتیکی ئارام و نەرمی به نیهبەت عێراق گرتەبەر بەلام ئەم سیاسهته
تیکچوو به هۆی لێدوانه توندهکانی عێراق له کاتی شەر و بوونی "تاهیر یحیی" به
سەرۆک وهزیرانی عێراق که ئێران به لایهنگری "ناسر"ی دهزانیت . له مه زیاتر،
SAWAK (ریکخراوی ههوالگری و ئاسایشی ولاتی ئێران - وه رگێ) لهسەر ئەو
باوهڕیه که چالاکیه رووخینه رهکانی ناسر له کاتی شەرپوه زۆتر بووه .

دەولەتی ئێران لەسەر ئەو باوهڕیه که ئیستا نه مەلا مستەفا و نه دەولەتی عێراق
ئەوهنده بههیز نین که بتوانن بهسەری ئەوی دیکه دا زال بن، بەلام ئەوه به دوور
نازانن که کوردهکان بتوانن زهبریکی بههیز له حکومهتی عێراق بوهشینن . ئێران
له گەل مەلا مستەفا هاوپرایه دهربارهی ئەوێ که رژیمی عێراق له قهیرانیکی جیدیایه
و له وانهیه ئێران بکهوئیتتهوه بیرى ئەوه که سەرله نوێ یارمەتی کوردهکان بداتتهوه بۆ

ئەوێ رژیمی ئیستای عێراق بپوخیت و رژیمیگ بێته جیگای که له ئێران نزیکتر بێت.

سەرله نوێ هه‌ڵسانه‌وه‌ی کورده‌کان مه‌ترسیداره:

چالاکیه یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌که‌کانی پێشمه‌رگه‌ کورده‌کان دژی ده‌وله‌تی عێراق بو‌
ماوه‌یه‌کی درێژ رووی داوه‌. به‌هه‌رحال ئیستا ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شه‌ر له‌ ناوچه‌ی
کورده‌نشین ده‌توانن ببن به‌ هۆکارێکی تێکده‌ر له‌ بارودۆخی له‌رزۆکی ئیستادا،
به‌تایبه‌ت نه‌گه‌ر نا‌ژاوه‌که‌ دزه‌ بکاته‌ ناو سووریاش.

ده‌بن هه‌ر چه‌شنه‌ تێوه‌گلانیکی ئێران و ئیسرائیل له‌م کێشه‌یه‌ ئاشکرا بکری‌ت له‌به‌ر
ئەوێ عه‌ره‌به‌ رادیکاله‌کان پڕوپاگه‌ندای ئەوه‌ ده‌که‌ن که‌ هیچ گومان له‌وه‌دا نییه‌ که
ئەمه‌ پیلانیکی نوێ دژی عه‌ره‌به‌کانه‌ که‌ به‌ هاندانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا
ئهنجام ده‌دری‌ت.

له ئهنجوومهنى ئاسايشى نهتهوهيى ئهمرىكا (بهپرز جان فۆستېر)

بۆ: يارمهتيدهرى تاييهتى سهروك كۆمار (بهپرز روستو)

واشنگتون، ۱۷ى تهموزى ۱۹۶۸

نهيىنى

بابهت: كوديتا له عىراق و ئاسوى چارهسهرىبونى كىشهى كورد

هتا كاتىك كه پىشهاهتكان خويان نيشان نهدهن و زانيارى باشترمان دهست نهكەويت، ئيمه هيج نوينهرايهتیهكمان له بهغداد ناييت و به هيج شيوهيهك ناتوانين بليين كه ئاكامى كوديتاكهى شەوى رابردوو چى دهبيت^{۱۷۹}. ئيمه تەنانەت ناتوانين له وه دلنيا بين كه ئايا بانگهشەى رييهرانى كوديتا دهربارهى ئهوهى كه پشتيوانى سهريازبيان له پشته راسته يا نا. ئهمرۆ لهوانهيه دژه كوديتايهك روو بدات.

به گوپرهى ههلسهنگاندنه سهرهتاييهكانى ههوالگرانى ئيمه له بهغداد، گروپى نوئى - وادياره بهعسيهكانن - له نمونه پيشووهكانى خويان كيشهى زورتريان دهبيت بهلام له حالى حازردا كهس نازانيت ئهه گروپه له داهاتوودا چهنده راديكال دهبن. ئهه

^{۱۷۹} - له ئهنجامى كوديتايهكى سهريازى (هتا رادهيهك بهن خويندپژى)، رژيمى سهروك "عارف" له ۱۷ى تهموز رووخا. ئهنجوومهنى نوئى فههماندهيى شوپش كاتزمير ۷ى سهربهلەبىانى به تهواوى دهسهلاتى گرته دهست و بهتیکرای دهنگ، جيگرى پيشووى سهروك كۆمار و سهرزنه رالى خانهنشين "احمد حسن البكر"ى وهك سهروك كۆمارى عىراق ههلبژارد. راديۆ بهغداد پاشان رايگه ياند كه "عارف"، سهروك كۆمارى پيشووى عىراق خانهنشين كراوه و دوورخراوه تهوه بۆ لای بنه ماله كى له بریتانیا.

گروپه تا ئیستا له راگه یاندننامه کانیادا، هیلکی میانه پرهوی گرتووه ته بهر (به گویرهی پیوانه کانی عیراق) و به لینی چاکسازی ئابووری، پیکهاتنی حکومه تیکی پاک و یه کدل، دۆزینه وهی ریگا چاره یه کی عاقلانه بۆ کیشهی کورد^{۱۸۰} و یه کیتی عه ره بی دژی هه پره شه کانی سه هیونیزم و ئیمپریالیزم داوه. له لایه کی دیکه وه نه گهر نه م گروپه کودیتاچییه، به عسی بن، به ریانیان (مهیل) به ره ولای نزیکتر کردنه وهی عیراق له "فتح" (مه بهستی ریکخراوی فه تحی فه له ستینه - وه رگێر)، سوریا و سوڤیه ت ده بیته. له روانگی ئیمه وه گرنگترین پرسیار نه وه یه که ئایا کودیتاچییه کان درێژه به پشتیوانی عیراق له مه لیک حوسه ین ده دن یا نا. عیراق نزیکه ی ۲۵ هه زار سه ریازی له ئوردون هه یه و به ئاسانی ده توانیته ژیا نی مه لیک حوسه ین بشیوینیته. نه م یادداشتنامه یه ته نها بۆ نه وه بوو که باشتترین هه لسه نگاندنی خۆمان له بارودۆخه که پیشه کهش به ئیوه بکه ین پیش نه وهی ئیوه واشنگتون به جی به یلن. جان^{۱۸۱}

^{۱۸۰} ده ولتهی "عارف" له جیبه جیکردنی ریککه وتننامه ی ئاگر به ستی حوزه یران پیشه که وتنیکی نه وتوی به ده ست نه هیتا. بارزانی نه وهی ره ت کرده وه ته وه که هیزه چه کداره کانی خۆی هه لبه شه یینیته وه، مه گهر نه و کاته که ده ولتهی عیراق نیاز پاکی خۆی نیشانیدات بۆ جیبه جیکردنی به لینه کانی بۆ به خشی نی ئۆتۆنومیه کی به رته سک به کورده کان له باکوور و به نه ندامبوونی دادپه روه رانه ی کورده کان له پارلمانی عیراق و هه لوه شانده وهی هیزه کورده کان که سه ر به ده ولتهن و دژی بارزانین. له هه مان کاتدا هیزه کانی بارزانی کونترولی دۆفاکتۆی باکووریان له ده ستدایه و نه م دواییانه یارمه تی سه ریازی و مادی ئێران و ئیسرا ئیلیان به ده ست هیتا وه ته وه (یادداشتی هه والگری ۲۰، ۴۸۸ ی حوزه یران، هه مان سه رچاوه).

یادداشتنامه‌ی کۆبوونه‌وه‌کان له وه‌زاره‌تی ده‌روه

واشنگتۆن، ۲۹ی گولانی ۱۹۶۹

نهی‌نی

بابه‌ت: دیداری لیژنه‌یه‌کی ئەمریکایی له‌گه‌ڵ مه‌لا مسته‌فا بارزانی و نامه‌ی

مه‌لا مسته‌فا بارزانی بۆ وه‌زیره‌ی ده‌روه‌ی ئەمریکا

به‌شداربووان:

به‌رپێز زیا مه‌لیک ئیسماعیل

به‌رپێز سام ئەندروز

به‌رپێز ویلیام یۆنان

به‌رپێز راجیتر ده‌یویس له‌لایه‌ن NEA

به‌رپێز برایان باس له‌لایه‌ن NEA/ARN

به‌رپێز ئیسماعیل و به‌رپێز ئاندروز له‌ سه‌ره‌تای نیسانی ۱۹۶۹ سه‌ردانی ئێرانیان کردووه و له‌ ریگای نوێنه‌ری ئاسووریه‌کان له‌ مه‌جلیس (پارلمان)ی ئێران توانیویانه ئیزن له‌ خودی شا وه‌ربگرن تا له‌ کوردستانی عێراق له‌گه‌ڵ مه‌لا مسته‌فا بارزانی دیدار بکه‌ن. ئامانجی یه‌که‌می دیداره‌که‌یان ئه‌وه‌ بووه‌ که له‌ بارودۆخی ئاسووریه‌کان له‌ ناوچه‌ کوردنشینه‌کان دڵنیا ببنه‌وه. هه‌یزه‌ چه‌کداره‌کانی ئێران به‌رپێز ئیسماعیل و به‌رپێز "ئاندروز"یان به‌ ده‌روه‌سیوونه‌وه به‌ هه‌لیکۆپته‌ر بردووه بۆ کوردستان، ۲۰ی نیسان گه‌یشتوونه‌ته ئه‌وی و ۲۳ی نیسان گه‌راونه‌ته‌وه .

به‌پرز ئاندروز وتی هه‌موو ئیواره‌یه‌ک له‌گه‌ل مه‌لا مسته‌فا قسه‌وباس و گفتوگۆی تیزوته‌سه‌لیان کردووه و مه‌لا مسته‌فا نامه‌یه‌کی پیداون که بۆ وه‌زیری ده‌وره‌وی ئەمریکا، به‌پرز راجیئرز نووسییوه‌تی. ئەم نامه‌یه (که کۆپییه‌کی هاوپیچ کراوه) به‌شیوازی فرمی هه‌فته‌ی داها‌توو به‌ ئاماده‌بوونی نوێنه‌ری کورد له‌ واشینگ‌تۆن، شه‌فیق قه‌زاز ته‌سلیم به‌ به‌پرز راجیئرز ده‌کریت. ئەوان ریگیان پیداین کۆپییه‌ک له‌م نامه‌یه هه‌لب‌گه‌رین بۆ زانیاری خۆمان. مه‌لا مسته‌فا به‌تایبه‌ت داوای له‌ به‌پرز ئاندروز و به‌پرز ئیسماعیل کردووه که نامه‌که بگه‌یه‌نن به‌ ده‌ستی ده‌وله‌تی ئەمریکا. مه‌لا مسته‌فا ده‌یویست ئەوه‌مان پێی‌لێت که له‌ ژێر گوشاری هاو‌پێکانیدایه بۆ ئەوه‌ی ده‌ست له‌ هێرش بۆ سه‌ر دامه‌زراوه نه‌وتییه‌کانی که‌رکوک هه‌لب‌گه‌ریت. کورده‌کان به‌ جیدی تاوتویین ئەم مه‌سه‌له‌یه ده‌که‌ن له‌ داها‌توودا. مه‌نتیقی کورده‌کان بۆ ئەم هێرشانه ئەوه‌یه که داها‌تی نه‌وتی عێراق پێش له‌ هه‌موو شتی‌ک بۆ کهرینی چه‌ک بۆ هێرش‌کردنه سه‌ر کورده‌کان خه‌رج ده‌کریت.

له‌ وه‌لامی پرسیاریکی تایبه‌تی به‌پرز باس، به‌پرز ئاندروز وتی مه‌لا مسته‌فا له‌ به‌رامبه‌ر رێککه‌وتن له‌ سه‌ر ئەوه‌ی که هێرش نه‌کاته سه‌ر دامه‌زراوه نه‌وتییه‌کانی که‌رکوک، داوای هیچی له‌ ئێمه نه‌کرد. مه‌لا مسته‌فا ده‌یویست ته‌نها ئێمه خه‌به‌رداری مه‌سه‌له‌که بین. به‌پرز ئاندروز وتی ئەلبه‌ته مه‌لا مسته‌فا به‌ شوین پشتیوانی هه‌موو لایه‌نیکدایه .

له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل هه‌ره‌شه بۆ سه‌ر دامه‌زراوه نه‌وتییه‌کانی IPC (کومپانیای نه‌وتی عێراق - وه‌رگێپ) له‌ که‌رکوک وادیار بوو به‌پرز ئاندروز و به‌پرز ئیسماعیل خه‌به‌ریان له‌ هێرشێ ئاداری ۱۹۶۹ بۆ سه‌ر ئەم دامه‌زراوانه نه‌بوو. ئەمه مه‌سه‌له‌یه‌کی ئالۆزه چونکه کورده‌کان به‌ گه‌شتی هێرشه‌کانیان بۆ سه‌ر ئەم دامه‌زراوه نه‌وتییا‌نه توندتر کردووه .

به‌پرز ئاندروز وتی ئاسووریه‌کان شانبه‌شانی کورده‌کان له‌گه‌ل ده‌وله‌تی عێراق شه‌پ ده‌که‌ن و وادیاره متمانه‌یه‌کی ته‌واو له‌ نیوان کورده‌کان و ئاسووریه‌کاندا هه‌یه و هێزه شه‌پوانه‌کانیان تێکه‌ل بووه. له‌م په‌یوه‌ندییدا به‌پرز ئاندروز وتی ده‌وله‌تی ئێران

دَلنیاى کردووه ته وه که یارمه تی ئاسووریه کان دهدات له به به ره کانی له گه ل دهوله تی عیراقدا. ئاندرۆز ههروه ها وتی له تاران چاوی به ئیسراییلیه کان که وتووه و ئیسراییلیه کانیش دَلنیا یان کردووه ته وه که چهک بۆ ئاسووریه کان دابین ده کن. به پریز ئاندرۆز له درێژه ی قسه کانیدا وتی ئیسراییل چهک بۆ کورده کان دابین ده کات و له هه مان کاتیشدا ئیتران خۆراک و پیداو یستییه کانی دیکه یان بۆ دابین ده کات. به پریز ئاندرۆز ئاماژه ی به وه کرد که ئیتران به گویره ی رێژه ی نا کۆکیه کانی له گه ل دهوله تی عیراق یارمه تی کورده کان دهدات و وتی مه لا مسته فا لای ئه و گله و گازنده ی کردووه که هه ر کاتیک ئیتران و عیراق له یه کدی نزیکتر ده بنه وه ئیتران دَلۆپ دَلۆپ یارمه تیان دهدات. هه ندی جار (وهک ئیستا) ئیتران باش پیداو یستییه کانی کورده کان دابین ده کات .

به پریز ئاندرۆز وتی وری کورده کان زۆر به رزه و شیتلگیرن درێژه به شه په که یان له گه ل دهوله تی عیراق بدن. ئیتران، ئیسراییل و کورده کان له سه ر ئه وه هاویران که ته نانه ت ئه گه ر "مه لا مسته فا" ش کۆچی دوا یی بکات کورده کان ئه وه نده یه کیتیان هه یه که بتوانن درێژه به شه په که یان له گه ل دهوله تی عیراق بدن .

به پریز ئاندرۆز ئاماژه ی به وه کرد که هێزه کانی جه لال تاله بانى کاریگه ریان نه ماوه . به پریز ده یویس وتی دوو مانگ له مه و پێش ده نگوی ئه وه ی بیستووه که جه لال تاله بانى له پێکدادانی کدا له گه ل هێزه کانی بارزانی کوژراوه . به پریز ئاندرۆز وتی وادیاره جه لال تاله بانى هیشتا زیندوووه و ئاماژه ی به وه کرد که ئه و کاته که ئه وان ده نگوی کوژرانی تاله بانیان بیستوه، تاله بانى و کۆمه لیک له لایه نگره کانی هه ولێاندواوه بارزانی و ژماره یه ک له هاو پێکانى بخه نه ناو بۆ سه وه به لām سه ر نه که وتوون و ٦٠ که س له لایه نگرانی تاله بانى کوژراون. هه م تاله بانى و هه م بارزانی له و هه ولێ کوشتنه رزگاریان بوه .

له وه لāmى پرسیا ریکی به پریز "ده یویس" دا، به پریز ئاندرۆز وتی ئیستا هه یج وتووێژیک له نێوان بارزانی و حکومه تی عیراقدا له ئارادا نییه .

به‌رێز ئاندرۆز ئاماژەی بە ئیمکانی یارمه‌تیدانی ئەمریکا بە کورد و ئاسووریەکان کرد و وتی دووبە‌دوای ئاگرپه‌ستی ۱۹۶۴ له‌ نێوان کورده‌کان و حکوومه‌تی عێراق، ده‌وله‌تی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان به‌رنامه‌ی II TITLE له‌ باکووری عێراق دا‌رپشتوو‌ه‌ بۆ دا‌بینکردنی پێداوێستیه‌کانی کورده‌ هه‌زاره‌کان به‌لام ئه‌م به‌رنامه‌یه‌ به‌ پچرانی په‌یوه‌ندییه‌کانی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان و عێراق کۆتایی پێهاتوو‌ه‌ و ئیدی ئێمه ناتوانین کاریکی ئه‌وتۆ بکه‌ین بۆ دا‌بینکردنی پێداوێستیه‌کانی که‌مینه‌کانی عێراق. به‌رێز ده‌یویس وتی ئێمه زۆر خه‌می که‌مینه‌کانی عێراق ده‌خۆین له‌وانه‌ کورده‌کان، ئاسووریه‌کان، جوله‌که‌کان، که‌لدانییه‌کان و ئه‌وانی دیکه‌ .

به‌رێز ئاندرۆز وتی ده‌بێت له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا له‌گه‌ڵ شه‌فیق قه‌زاز قسه‌ بکات و پاشان له‌گه‌ڵ به‌رێز "باس" په‌یوه‌ندی ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی کاتیک دیاری بکه‌ن بۆ دیدار له‌گه‌ڵ یه‌کدی بۆ ئه‌وه‌ی نامه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا ته‌سلیم به‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ بکری‌ت. به‌رێز ئاندرۆز وتی ئاماده‌یه‌ له‌م په‌یوه‌ندییدا هه‌ر یارمه‌تییه‌ک له‌ ده‌ستی دێت بیکات و وتی هه‌رکاتێ به‌شداربووان بیان‌ه‌وێت له‌گه‌ڵیان دا‌ده‌نیشی‌ت. به‌رێز ده‌یویس سه‌پاسی به‌رێز "ئاندرۆز"ی کرد و وتی خۆشحاله‌ین که‌ ئه‌م کانه‌له‌ نوێیه‌مان بۆ په‌یوه‌ندی و هاتوچۆ هه‌یه‌ .

هاو‌پێچ: کۆپی نامه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بۆ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا به‌ ژماره‌ی LS 100 56 T-58 که‌ به‌شی خه‌مه‌تگوزارییه‌کانی زمان له‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ له‌ عه‌ره‌بییه‌وه‌ کردوو‌یه‌تی به‌ ئینگلیزی .

ده‌قی نامه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بارزانی بۆ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا

به‌رێز جه‌نابی "ویلیام راجی‌رز"، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا سلّو و ری‌ز

ئێوه‌ له‌و راستیه‌ ئاگادارن که‌ خه‌لکی کوردستانی عێراق زیاتر له‌ هه‌فت سا‌ل و نیوه‌ بووه‌ به‌ قوربانی شه‌ه‌ری ره‌گه‌زی دیکتاتوره‌کانی به‌غداد که‌ له‌ریگای کودیتایه‌کی سه‌ربازی خۆیناو‌ییه‌وه‌ گه‌یشتوو‌نه‌ به‌ ده‌سه‌لات .

زیده باری ئو مه ترسییه که ئامانجی ئه م شه ره له ناوبردنی ئامانجه ره واکان و خودی خه لکی ئیمه یه (هه م کورد و هه م ئاسووریه کان) و بووه به کاره سات و نه هاهمه تی بو سرجه م قوربانیه کان و هه موو خه لکی کوردستان، به تایبته ئاسووری و کورده کانی له پهروه ده و پیداوستی ته ندروستی بیبه ش کردوو و ده یان هه زار که سیانی لی ئاواره کردوو. هه مووی ئه مانه بووه به نه هاهمه تی بو ئیمه ته نها له بهر ئه وه ی داوی مافه نه ته وه یی و مرؤقییه ره و و بنه ره تیه کانی خو مان ده که یین که ئیمه (وه ک نه ته وه کانی دیکه) ده بی هه مانیت. نه یه ک جار به لکوو به جار ان خه لکی ئیمه ده ست به داوینی خه لک و حکومه تی ویلیه ته یه کگرتوو ه کان بووه بو ئه وه ی تا ئه شوینه ی که پتی ده کریت یارمه تیمان بدات، هه روا که له هه موو بواره کاندایارمه تی خه لکی گه شه نه کردوی جیهان ده دات .

ئیتسا دیسان له ریگای جه نابه ته وه داوا له خه لک و ده وه له تی ویلیه ته یه کگرتوو ه کان ده که یین یارمه تیمان بدن و هیوادارین ئیداره ی سه روک نیکسو ن ئه م جار ه خیرخوازتر بیت به نیسه ت ئامانجی ئیمه و ئه م داواکارییه ی ئیمه له لایه ن ئیوه وه به هه ند وه ربگیردریت و له گه ل هاوخه می و پشتیوانی ئیوه رووبه پروو بیته وه .

هه ره هه نگاوکی جیدی که ئیوه له پیناو ئه م ئامانجه دا هه لیکرن، ده بیته هوی سپاس و پیزانینی بی پایان و پشتیوانی خه لکی ئیمه له ئیوه و هه ره ها گه وره یی سیاسه تی ویلیه ته یه کگرتوو ه کان ده سه لمینیت که ئامانجی خزمه تکردن به مرؤقیه تی و پشتیوانی له نه ته وه بچووکه بنده ست و چه وساو ه کانه .

لیژنه یه ک پیکه اتوو له شه فیق قه زان، مه لیک ئیسماعیل و سام ئه ندروز له لایه ن منه وه ریگاپیدراون لایه نه جو را و جو ره کانی کیشه که ی ئیمه به وردی بخه نه بهر باس . هیوادارم ئه م لیژنه یه له لایه ن ئیوه وه به هه ند وه ربگیردریت .

له گه ل ئه وه په ری ریژمدا

مسته فا بارزانی

۱۹۶۹ / ۴ / ۲۲

یادداشتنامه‌ی کۆبوونه‌وه‌کان له وهزاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا
واشنگتۆن، ۱۳ی حوزەیرانی ۱۹۶۹،

نهیته‌ی

بابەت: ناوه‌ڕۆکی دانیه‌شتنی وهزاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا له‌گه‌ڵ نوینه‌ری
مه‌لا مسته‌فا بارزانی

به‌شداربووان:

به‌پێژ ویلیام یونان، سه‌ڕۆکی فدراسیونی ئاسووری - ئەمریکایی
به‌پێژ سام ئەندروز، سکرته‌یری فدراسیونی ئاسووری - ئەمریکایی
به‌پێژ زیا مه‌لیک ئیسماعیل، نوینه‌ری ئاسووریه‌کان له سووریا
دۆکتۆر پیرلی، نوینه‌ری یاسایی فدراسیونی ئاسووری - ئەمریکایی
به‌پێژ شه‌فیق قه‌زاز، نوینه‌ری شوپشی کورد له ویلایه‌ته‌ یه‌گه‌رتووه‌کانی ئەمریکا
به‌پێژ تالکۆت سیلی له لایه‌ن - NEA/ARN^{۱۸۲} وه
به‌پێژ برایان پ باس له لایه‌ن - NEA/ARN وه

له سه‌ره‌تای کۆبوونه‌وه‌که‌دا به‌پێژ قه‌زاز وتی ئامانجی سه‌ره‌کی دیداره‌که‌ی ئەوه‌ بووه
که‌ نامه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بارزانی ته‌سلیم به‌ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌، ویلیام راجیئز بکات .

NEA/ARN^{۱۸۲} به‌ ئۆفیس‌ی کاروباری رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیا و ئۆفیس‌ی کاروباری
لوبنان، سووریه‌، ئوردون و عێراق له وهزاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا ده‌وتریت. وه‌رگێڕ

- له نامه‌یه‌دا داوا له حکومه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتووه‌کان کراوه یارمه‌تی به‌خه‌باتی کورد و ئاسووریه‌کان دژی حکومه‌تی عیراق بدات. به‌پیز سیلی نامه‌کی وه‌رگرت و ناوبراوی دلتیا کرده‌وه که نامه‌که ده‌گه‌یه‌نیتته ده‌ستی وه‌زیری دهره‌وه .

- به‌پیز ئاندروز و به‌پیز ئیسماعیل هه‌مان قسه‌و باسه‌کانی کۆبوونه‌وه‌که‌ی ۲۹ی مانگی گولانیان دووپات کرده‌وه که به‌عه‌ززی به‌پیز (ده‌یویس)یان‌گه‌یاندبوو. به‌پیز قه‌زاز باسی لایه‌نیکی دیکه‌ی مه‌سه‌له‌که‌ی کرد و جه‌ختی له‌سه‌ر ئه‌وه‌ کرده‌وه که کورده‌کان هه‌ست ده‌که‌ن ناچارن کرده‌وه‌یه‌کی یه‌کلاییکه‌ره‌وه دژی ده‌وله‌تی عیراق ئه‌نجام بدن. قه‌زاز وتی ئیستا زۆتر له‌هه‌ر کاتیکی دیکه له‌ماوه‌ی ۸ سالی رابردوودا پتویسته کورده‌کان هیرش بکه‌نه‌سه‌ر دامه‌زراوه‌نه‌وتیه‌کانی IPC و جه‌ره‌یانی نه‌وت تیکبدن و ئاماژه‌ی به‌وه‌کرد که داها‌تی نه‌وت شتیکی زۆر یه‌کلاییکه‌ره‌وه‌یه‌بو ئابووری عیراق و ئه‌گه‌ر ئه‌م داها‌ته‌بچریت ئابووری ولات تووشی توندترین زه‌بر ده‌بیت و خودی ده‌وله‌ته‌که‌ش لاواز ده‌بیت (لاوازترین حاله‌ت له‌میژووی دامه‌زرانی ده‌وله‌تی عیراقدا) و پاره‌ی نامینیت چه‌کی پبیکریت و هه‌وله‌شه‌ره‌نگیزانه‌کانی به‌توندی که‌م ده‌بیتته‌وه .

- قه‌زاز داوای یارمه‌تی له‌حکومه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتووه‌کان کرد. ناوبراو زۆر راشکاوانه‌قسه‌ی نه‌ده‌کرد به‌لام وتی کورده‌کان پتویستیان به‌پاره‌هه‌یه‌بو کرپنی چه‌ک و پیداوایستیه‌کانی دیکه. قه‌زاز ئاماژه‌ی به‌کویره‌وه‌رییه‌کانی کورده‌کان له‌باکووری عیراق و به‌دخۆراکی له‌نیو مندالان و نه‌بوونی پیداوایستی ته‌ندروستی کرد. قه‌زاز وتی ئه‌گه‌ر پیداوایستیه‌بنه‌ره‌تییه‌کانی کورده‌کان دابین بکریت ده‌توانن خۆیان به‌سه‌ر عیراقدا زال بکه‌ن و ئیدی پتویستیان به‌یارمه‌تی نامینیت. قه‌زاز وتی ئیستا ۲۵هه‌زار کورد چه‌کدارن .

له‌وه‌لامی پرسیارکدا ده‌ریاره‌ی یارمه‌تیدانی ئێران و ئیسراییل، قه‌زاز یارمه‌تیدانی ئه‌م دوو سه‌رچاوه‌یه‌ی پشتراست کرده‌وه به‌لام وتی ئه‌م یارمه‌تییه‌وه‌کوو پتویست نییه. پاش توژی قسه‌و باس کاتیک که‌روون بووه‌وه حکومه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتووه‌کان نایه‌ویت یارمه‌تی کورده‌کان بدات به‌پیز قه‌زاز وتی ئه‌گه‌ر کورده‌کان له

به دستهبندیانی ئۆتۆنۆمییه کی سنووردار یا سهربه خۆییدا سه ربکه ون ئه وه یان قه د له بیر ناچیت چ لایهنگه لیک له رۆژی تهنگانه دا له یارمه تیدانیان دریتی کردوه .

- به ریز سیلی زۆر راشکاوانه وتی حکومه تی ویلایه ته یه کگرتووه کان نایه ویت بکه ویته ناو ئه م جۆره ئه پهراسیونه نه ئینیانه و به ریز یونان وه ک نمونه ئامازه ی به چوونی هیزه سه ربازییه ده ریوانییه کانی ئه مریکا بۆ لوینان له ۱۹۵۸ کرد . به ریز سیلی وتی ئیستا کاته که گۆراوه و هه لۆیستی بیروپای گشتی ئه مریکاش ده رباره ی مه سه له ی گورخییه کانی (ماجه راجوویی) ده ره وه به ته واوی جیاوازه . وادیار بوو به ریز قه زاز زۆر به روونی تیگه یشت که یارمه تی نه ئینی له لایه ن ویلایه ته یه کگرتووه کان به کورده کان له ئارادا نییه .

- به ریز سیلی ده رباره ی یارمه تی ریکخراوه نیونه ته وه بییه کان به کورده هه ژاره کان له قه زاز پرسپاری کرد . به ریز قه زاز وتی JCRC له ریکای ریکخراوی مانگی سووری ئیرانی هه ندی یارمه تی کورده کانی داوه به لام ریکخراوی خاچی سووری ئه مریکی هه یچ یارمه تییه کی به کورده کان نه داوه و هه ست ده کات ده رگای یارمه تی ئه م ریکخراوه یه به ته واوی به رووی کورده کان داخراوه . له په یوه ندی له گه ل کیشه ی کورد له روانگی مرۆفدۆستانه وه به ریز قه زاز وتی کورده کان ده ست به داوینی UTHANT بوونه بۆ ئه وه ی کیشه که یان له کومیسوونی مافی مرۆف بخاته روو به لام وادیاره هه یچ ئاکامیکی نه بووه .

- به ریز سیلی پرسپاری له به ریز قه زاز کرد که کورده کان به نیازن چی له و یارمه تییه بکه ن که داوای ده کهن . به ریز قه زاز وتی کورده کان ده یانه ویت رژیمی ئیستای عیراق به پوخیت و ده وله تیک جینگای بگرتیه وه که زۆرتر هاوکاری کورده کان بکات . ناوبراو روونی نه کرده وه چۆن ده کریت ئه م ئامانجه جیبه جی بیت . به هه رحال قه زاز پیداگری له سه ره ئه وه کرد که کورده کان قه د هاوکاری له گه ل ده وله تیکی عیراقی ناکه ن که مافه کانی کورد به فه رمی قبول نه کات و هه روه ها وتی هه رچه ند که کورده کان خوازیاری سه ربه خۆیی نین (به لگه و داوای ئۆتۆنۆمییه کی سنووردار و سه ره وه ی کولتووری ده کهن) به لام ناتوانیت زه مانه تی جۆری داواکارییه کانیان له ۵ یا ۱۰ سالی

داهاتوودا بکات. به واتایهکی دیکه کوردهکان به ته‌واوی بیزار بوونه و هیچ
متمانهکیان به عه‌ره‌به‌کانی عی‌راق نه‌ماوه و نایانه‌وپی‌ت له‌گه‌لیان بسازن.

- به‌شداربووه ئاسووریه‌کان وتیان ئاسووریه‌کانی ناوچه کوردنشینه‌کان چوونه‌ته پال
کورده‌کان له‌خه‌بات دژی عی‌راق و شانبه‌شانی کورده‌کان شه‌ر ده‌کن و یه‌کئ له
حیمایه‌کانی ئیدریس بارزانی (ئیدریس کوپی مه‌لا مسته‌فایه و یه‌کئ له‌فرمانده‌کانی
هیزه کورده‌کانه) ئاسوورییه. به‌پ‌یز سیلی ئاماژه‌ی به‌وه کرد که به‌شدار
ئاسووریه‌کان له‌شۆ‌رشی کورد کۆمه‌لیک مه‌ترسی بۆ کۆمه‌لگای ئاسووری به‌گشتی
له‌عی‌راق به‌دواوه ده‌بی‌ت.

- به‌پ‌یز سیلی به‌پ‌یز قه‌زازی د‌ل‌ن‌یا کرده‌وه که ویلایه‌ته یه‌کگرتووه‌کان خه‌مخوری ئیش
و کویره‌وه‌رییه‌کانی کورد و ئاسووریه‌کانه به‌لام به‌ه‌رحال پشتیوانی له‌ده‌وله‌تیک
سه‌ربه‌خۆی کورد و ئاسوری ناکات و ناماده نییه به‌نه‌ینی یا به‌ناشکرا پشتیوانی
له‌م ئامانجه بکات. به‌پ‌یز سیلی نه‌وه‌شی زیاد کرد که ویلایه‌ته یه‌کگرتووه‌کان
به‌رژه‌وه‌ندی زۆری له‌ناوچه هه‌یه و ناچاره حیساب بۆ ئه‌م به‌رژه‌وه‌ندیانه‌ش بکات .

- له‌کۆتاییدا به‌پ‌یز سیلی وتی به‌بیروبو‌چوونی ئه‌و، ئه‌م دانیشتنه سودمه‌ند بووه بۆ
ئالوگۆ‌پ‌کردنی بیروپا و وتی خۆش‌حال ده‌بی‌ت دیسان له‌داهاتوودا پ‌یکه‌وه گفتوگۆ
بکه‌ن.

کاتی‌ک که به‌پ‌یز قه‌زاز له‌کۆبوونه‌وه‌که ده‌چووه ده‌روه، دۆکتۆر پیرلی به‌پ‌یز
(باس‌ی کیشایه سووچیک و پ‌یی وت له‌راستیدا لایه‌نگری ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆی
کورد نییه چونکه ده‌زان‌یت نه‌وکاته کورده مسلمان‌ه‌کان ده‌ستبه‌ج‌ی دژی ئاسووریه
مه‌سیحیه‌کان راده‌په‌پ‌ن .

ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی ئەمریکا (CIA)

واشینگتۆن

بەتەواوی نەپتیی، هەستیاری

٩ی ئاداری ١٩٧٠

DOI 4-7 country Iran/Iraq/Israel

بابەت: دیداری ئەندامییکی سەرکردایەتی بزۆوتنەوێ کورد لەگەڵ

کاربەدەستانی دەوڵەتی ئیسرائیل

بۆ زانیاری:

- دۆکتۆر "رەبی ستینیر کلین"^{١٨٣} لە وەزارەتی دەرەو
- "ژنیرال بنیت"^{١٨٤} لە ناژانسی هه‌والگری وەزارەتی بەرگری
- "ژنیرال مەک کریستیەن"^{١٨٥} لە بەشی جیگری فەرماندەیی ستادی سوپای ئەمریکا/ ناوه‌ندی فەرماندەیی سەربازی نیشتمانی
- ئەدمیرال "هارلفینگیر"^{١٨٦}، جیگری سەرۆکی شالۆه دەریایەکانی هێزی دەریاوانی ئەمریکا
- ئەدمیرال گایلیر^{١٨٧} لە ناژانسی ئاسایشی نەتەوویی

¹⁸³ dr. Ray S. Cline

¹⁸⁴ General Bennett

¹⁸⁵ General Mcchristian

¹⁸⁶ Admiral Harlfinger

- ژنییرال تیریانتافلو^{۱۸۸} له ناوهندی فه‌ماندهیی هیژی هه‌وایی

۱- به‌پێژ^{۱۸۹} ... روژی ۴ی ئاداری ۱۹۷۰ له‌سه‌ر بانگه‌یشتی ریک‌خراوی ئاسایش و هه‌والگری نیشتمانی ئێران (SAVAK) گه‌یشته تاران بۆ ئه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی مه‌سه‌له‌کانی په‌یوه‌ندی‌دار به‌ داها‌تووی شو‌رشی کورد باس و گه‌فتوگۆ بکات. روژی ۴ و ۵ی ئادار...، سامی سنجاری و ئه‌میر قاسمی^{۱۹۰} له‌گه‌ڵ نوێنه‌رانی ده‌وله‌تی ئیس‌رائیل دیداریان کرد. کاربه‌ده‌سته ئیس‌رائیلیه‌کان نوێنه‌ره کورده‌کانیان زۆر هاندا بۆ ئه‌وه‌ی له‌ باکووری عێراق ده‌ست به‌ شه‌ر له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی به‌غداد بکه‌نه‌وه و به‌لێنیان پێدان ئیس‌رائیل چه‌کی دژه‌ فڕۆکه و توپ و هاوه‌نیا‌ن بداتی.

... داوای له‌ کاربه‌ده‌سته ئیس‌رائیلیه‌کان کرد ئوتوموبیلی نه‌فه‌ره‌لگری زه‌هی گه‌وره و بچوک به‌دەن به‌ کورد و کاربه‌ده‌سته ئیس‌رائیلیه‌کانیش ئه‌و داواکاریه‌یان قبوول کرد.

له‌ گه‌فتوگۆکانی روژی دواتردا ئیس‌رائیلیه‌کان به‌لێنیاندا له‌ ریک‌گای ئێرانه‌وه تانک و پسپۆری به‌کارهێنانی تانک به‌دەن به‌ کورده‌کان به‌لام وتیان ده‌بێ (هێزه‌کانی) مه‌لا مسته‌فا بارزانی هه‌ول به‌دەن ده‌ست به‌سه‌ر لانیکه‌م دوو تانکی هێزه‌کانی عێراقدا بگرن (بۆ ئه‌وه‌ی وا نیشان به‌دەن که ئه‌و تانکانه که ئیس‌رائیل داوێه‌تی به‌ کورده‌کان، کورده‌کان خۆیان له‌ هێزه‌کانی عێراق سه‌ندیانه).

¹⁸⁷ Admiral Gayler

¹⁸⁸ General Triantafellu

¹⁸⁹ به‌به‌رچاوگرتنی به‌رزه‌وه‌ندی نه‌ته‌وه‌یی ناوی ئه‌و ئه‌ندامه‌ی سه‌رکردایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد له‌لایه‌ن وه‌رگێزه‌وه‌ ره‌ش کراوه‌ته‌وه.

¹⁹⁰ مه‌به‌ستی له‌ سامی سنجاری، شه‌هید سامی عه‌بدوپه‌حمانه که ئه‌و کاته ئه‌ندامی سه‌رکردایه‌تی شو‌رشی ئه‌یلوول بوو. مه‌به‌ستی له‌ ئه‌میر قاسمی، خوالێخۆشبوو شه‌مه‌سه‌دین موفتیه‌ که نوێنه‌ری شو‌رشی ئه‌یلوول بوو له‌ تاران. وه‌رگێژ

... وتی وای پټیاشتره نه فیره کانی به کاره پنه ری نه و تانکانه خودی کورده کان بن و داوای له کاربه دهسته نیسرائیلیه کان کرد کورد فیر بکن چون نه و تانکانه به کار بیټیت. نیسرائیلیه کانیش به خوشحالییه وه نه و داواکاریه یان قبول کرد.

۲... روزی ۶ی ئادار له گه ل ژنیرال نیعمه تولا نه سیری^{۱۹۱}، سه رۆکی SAVAK دیداری کرد. نه سیری وتی ئیران دهیه ویټ زیاتر یارمه تی مه لا مسته فا بارزانی بدات و نامازه ی به وه کرد که ئیران نیگه رانی وتوو یژه کانی بارزانی له گه ل رژیم عیراقه. نه سیری ههروه ها وتی ئیران به ته وای پشتگیری له پلانه که ی نیسرائیل بو دهستی کورده وه ی شه پ له باکووری عیراق دهکات و جهختی له سه ر نه وه کرده وه که ده بن... به دیقته پټیشنیا ره کانی نیسرائیل بنووسیت.

... روزی ۷ی ئادار دیسان له گه ل نه سیری دیداری کرد بو نه وه ی زیاتر پټیشنیا ره کانی نیسرائیل تاوتوی بکن.

۳- مانگی رابردو ده ولته تی نیسرائیل و ئیران بایی یه ک ملیون و دو سه ده هزار دیناری عیراق (سه ملیون و سیسه ده و شه ست هه زار دولاری نه مریکا) یارمه تی بارزانیان داوه.

¹⁹¹ General Nematollah Nasseri

له بالۆیڅخانه‌ی ویلايه‌ته په کگرتووه‌کانی ئەمريکا له ئيران

بۆ: وهزاره‌تی دهره‌وه، واشينتون

۱۲ی ئاداری ۱۹۷۰

نه‌ینی

بابه‌ت: نيگه‌رانی توندي شای ئيران له ريكه‌وتنی كورده‌كان و ده‌وله‌تی
عيراق و هه‌رپه‌شه‌کانی سوڤيه‌ت - عيراق بۆ رۆژه‌له‌اتی ناوه‌پاست

بۆ زانیاری:

بالۆیڅخانه‌ی ویلايه‌ته په کگرتووه‌کانی ئەمريکا له جده، کوهيت، له‌ندن و
کونسولخانه‌ی ئەمريکا له زه‌هرانی عربستاني سعودی

ئامازه به: تيليگرامی ۱۶۷ی بالۆیڅخانه‌ی ویلايه‌ته په کگرتووه‌کانی ئەمريکا له تاران
سه‌روک وه‌زیرانی ئيران، (ئه‌مير عه‌باس) هوه‌يدا^{۱۹۲} ئەمرۆ (۱۲ی ئادار) داوای لیکردم
سه‌ردانی بکه‌م. هوه‌يدا وتی شا ئیواره‌ی دوینی رینوینی کردوه له‌گه‌ل من دیدار بکات
و گفتوکانی من و شا له به‌رواری ۱۴ی کانوونی دوهم دهریاره‌ی هه‌رپه‌شه‌کانی
سوڤيه‌ت - عيراق بۆ رۆژه‌له‌اتی ناوه‌پاست وه‌بیرم به‌یڤنیه‌ته‌وه. هه‌روه‌ها که شا لیبی
ده‌ترسا سوڤيه‌ت هه‌نگاوێکی دیکه‌ی بۆ جیبه‌جیکردنی به‌رنامه‌ی خۆی له‌ریگای
دروستکردنی هه‌ریمیکه‌ی ئوتونومی کوردنشین له عيراق هه‌لگرتوه. هوه‌يدا وتی
بارزانی ۲ رۆژ له‌مه‌وپیش به‌ دنیایه‌کی زۆره‌وه ده‌وله‌تی عيراقی ئاگادار کردوه‌ته‌وه

که به هۆی ئه‌وه‌ی ده‌وله‌تی عێراق دانی به هه‌رێمی ئوتونومی کوردستاندا ناوه و سه‌رجه‌م داواکاریه‌ گه‌نگه‌کانی دیکه‌ی کورده‌کانی قبوڵ کردوه، ئیدی هیچ هۆکاریکی راسته‌قینه‌ بۆ کورده‌کان له ئارادا نیه تا درێژه به‌ خه‌باته‌که‌یان دژی ده‌وله‌تی به‌غداد بدن. هویدا وتی پێشگه‌ڕییه‌کانی شا له‌ و کاته‌دا زۆر له‌ جێگای خۆیدا بوه‌ ده‌ریاره‌ی ئه‌و شتانه‌ که‌ سۆڤیه‌ت و عه‌ربه‌ توندئاژۆکانی دیکه‌ بۆ دزه‌کردن له‌ شوێنه‌کانی دیکه‌ی رۆژه‌لا‌تی ناوه‌راست (واتا لیبیا، سو‌دان، سومالی، باشوری یه‌مه‌ن و...) ئه‌نجامی بدن و هه‌روه‌ها ئه‌و شتانه‌ که‌ سۆڤیه‌ت ده‌یه‌وێ له‌ عێراقدا ئه‌نجامی بدات. به‌گوێه‌ری زانیاریه‌ باوه‌ڕپێکراوه‌کان ملدانی عێراق به‌ ئوتونومی کورده‌کان، ئه‌نجامی راسته‌وخۆی گوشاری سۆڤیه‌ت له‌ سه‌ر ده‌وله‌تی به‌غداد بوه‌^{١٣٣}.

٢- شاه‌ ده‌یه‌وێت کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رز و ویلایه‌ته‌ یه‌که‌گرتوه‌کانی ئه‌مریکا بزانه‌ که‌ رێکه‌وتنه‌نامه‌ی نیوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق پێشها‌تیکی نگه‌سه‌ که‌ هه‌رپه‌شه‌کان له‌ سه‌ر هه‌رێمی که‌نداو و نیمچه‌ دورگه‌ی عه‌ره‌ب زیاتر ده‌کات چونکه‌:

الف - هه‌روه‌ها که‌ هه‌والنێری BBC سه‌رله‌به‌یانی ئه‌مڕۆ ب‌ل‌وی کرده‌وه‌ ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ ده‌ستی عێراق ئاوه‌لا‌ ده‌کات تا نزیکه‌ی ٢٠ هه‌زار سه‌ریازی عێراق له‌ که‌نداو جێگیر بکات.

^{١٣٣} ب‌ل‌وی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌که‌گرتوه‌کانی ئه‌مریکا له‌ تاران مانگی ئاداری ١٩٧٠ تیلیگرامیکی ئاردوه‌ بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ که‌ تێیدا نووسراوه‌، مه‌کنارتور، ب‌ل‌وی‌زی ئه‌مریکا له‌ ئێران رۆژی ١٨ی ئادار سه‌ردانی شای کرده‌ و شا هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای قسه‌کانیدا نیکه‌رانی خۆی به‌ نیه‌سه‌ت رێکه‌وتنه‌نامه‌که‌ی ١١ی ئادار ده‌ربه‌رپه‌وه‌ و وتیه‌تی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ پێگه‌ی عێراق به‌هه‌زتر ده‌کات و توانایی عێراق زیاتر ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی خراپکاری له‌ که‌نداو بکات. شا هه‌روه‌ها ئاماژه‌ی به‌وه‌ کرده‌ که‌ ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ له‌ ئه‌نجامی گوشاری سۆڤیه‌ت له‌ سه‌ر ده‌وله‌تی عێراق و هه‌وله‌کانی شیوعیه‌کانی عێراق واژد کراوه‌ و وتیه‌تی که‌ شیوعیه‌کان هه‌م له‌ لیژنه‌ی کورده‌کان و هه‌م له‌ لیژنه‌ی ده‌وله‌تی عێراقدا بۆ گه‌فت‌وگه‌رانی رێکه‌وتنه‌نامه‌ به‌شداریان کرده‌. شا له‌ کۆتایی قسه‌کانیدا وتیه‌تی هیوادارم که‌ ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ هه‌لبه‌وه‌شیته‌وه‌. وه‌رگێژ.

ب- ئەو رېڭە وتەننامە يە سەرچاوه و سەرمايه كانى عىراق بۇ كارى خراپكارانه و كرده وى خراپترى ديكه دژى دهولەتانى بچوكى كه نداو زياتر دهكات.

ج - روونه كه دهولەتى عىراق يه كچار زۆر له ژۆر كارىگه رى سۆفیه تدايه چونكه پشتى به هیزى سهربازى سۆفیهت و يارمه تیه كانى ديكه سۆفیهت به ستوه بۇ ئەوهى دريژه به مانى خۆى بدات.

د - ئەو رېڭە وتەننامە يه رېگا بۇ جېبه جېبوونى قوناخى دواترى پيلانى سۆفیهت خوش دهكات كه بریتيه له وهى كه هیدی هیدی هه ریمی ئوتونومی كوردستانى عىراق ئەوهنده به رفران بكات كه ولاتىكى سهر به خۆى كورد دابمه زىت كه ببيت به دراوسى سنوره كانى يه كىتى سۆفیهت، كه وابوو به مشيوه يه سۆفیهت ده توانيت ئەو له مپه ره بشكینيت كه ئیستا به هۆى ئيران و توركيه له به رامبه ر دزه كردنى راسته و خۆى سۆفیهت له رۆژه لاتی ناوه راستدا پىكهاتوه.

ی - سۆفیهت دهست ناكات به ورژاندى ههستى نه ته وهى به هیزى كورده كان، و كورده كانى ئيران و توركيه بۇ كرده وهى خراپكارانه هان نادات مه گه ر به و ئامانجه كه ولاتىكى سهر به خۆى كورد دابمه زىتيت.

۳- شا داواى له هوهيدا كرده به ئيمه رابگه يه نيت كه له روانگه ي شاهه گرنكى ئەم پيشهاتانه له وه دايه كه ئيمه ده بن زياتر يارمه تى ئيران بده ين بۇ ئەوهى ته يار بكرت و له روى سهربازيه وه به هيزتر بكرت بۇ ئەوهى پيش له چونه دهره وهى بریتانيا له كه نداو له كۆتايى سالى ۱۹۷۱ بتوانيت لانيكه م له سهر پىي خۆى رابوه ستيت. جگه له وهش شا هيواداره كه ئەم پيشهاتانه ببيت هۆى ئەوه كه پلانى دوايى، به تاييهت يارمه تى ئابوورى كه رتى تاييه تى FMS ي ئەمريكا به ئيران له ۲۵% بۇ ۷۵% زياد بكرت چونكه سهرچاوه ماديه كانى ئيران روى له كه مبوونه وه كرده.

۵- من به "هويدا"م وت به شيويه كي ريكوپيڪ بيروبوچونه كاني شا به
 كاريه دهستاني ئه مريكا راده گه يه نم و وتم هه روه ها كه خودي شا ده زانيت ئيمه له گه ل
 كيشه ي ئيراندا زور هاوخه مين و له گه ل نه وه دا هاوپاين كه ئيرانتيكي به هيز و
 سه قامگير ده توانيت يارمه تيه كي به رچاو به ناشتي و سه قامگيري كه نداو بدات،
 هه ربويه ئيمه له روي هه ندي مه سه له وه (كه هه روه ها كه له تيليگرامي ۷۴۸۱ ي
 بالوي زخانه ي تاراندا هاتوه، به وردى بو خودي شام باس كردوه) به شيويه كي
 تاييه ت له گه ل ئيران هه لسوكه وتمان كردوه. ده رياره ي يارمه تي مادي FMS به
 "هويدا"م وت ئيمه له گه ل ئيران هاوپاين به لام ده بي كونگريس په سنده ي بكات و
 كاري بو بكه ين، كه و ابو ناتوانم به لين به شا بدهم نه و داواكاريه جي به يت.

مهك نارثور^{۱۹}

له وهزارهتی دهره وه، واشینگتون

بۆ: بالۆیزخانهی ویلايه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران

١٤ی ئاداری ١٩٧٠

نهینیی

بابهت: ئەنجام و ئاکامه کانی ریکه وتننامه ی دهولتهی عێراق و کوردهکان

ئماژه به تیلیگرامی ٩٢٨ی بالۆیزخانهی ویلايه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران

١- ئیوه له کاتی گفتووکانتان له گهڵ عه له م^{١٩٥} و له کاتی گفتوگوی زیاتر له گهڵ هه کاربه دهستیکی پایه به رزی ئێران که په یوه ندی به پیشهاته کانی عێراق و پیلانگێر په کانی سوڤیهت هه یه ئەم خالانه له بهر چا و بگرن:

٢- هاوکات له گهڵ ئەوهی که ئیمه له گهڵ ئەوه هاو پراین که ریکه وتننامه راگه یه ندراره که ی نیوان دهولتهی عێراق و کوردهکان ئەنجامیکی ئەوتوی نابیت به لام پرسیاره که ی ئیمه ئەوه یه که ئایا ئەم ریکه وتننامه یه ماوه یه کی درێژ ده خایه نیت یا نا. ئەگه ر به وردی ماده ی ١٥ی ئەو ریکه وتننامه یه بخوینینه وه ئەو پرسیاره زۆر گرنگه مان لا درست ده بییت که له راستیدا هه ریمی کوردستان ده گات به چی رێژه ئوتونومیه ک چونکه توخمه سه ره که یه کانی هه ر جۆره ریکه وتننامه یه کی درێژ خایه ن که شیمان ه ی جێبه جێکردنی لیتکریت ده بی به شیوه یه کی جدی روون بیت. که و ابوو گومان

^{١٩٥} - ئەسه دوله عه له م وه زیری دهریاری ئێران و نزیکترین کهس له شا بوه. وه رگێر

له‌ودا هه‌یه که ده‌وله‌تی عێراق ئاراسته‌ی سه‌رنجدان و جموجۆله‌کانی خۆی به‌شپۆه‌یه‌کی به‌رچاو له‌ کوردستانه‌وه به‌ره‌و ئێران و که‌نداوی فارس بگۆرێت. جگه له‌وه‌ش نه‌گه‌ر شتیکی وا روو بدات، چاوه‌پوان ده‌کرێت هێزی سه‌ربازی سه‌رله‌ نوێ له‌ ئوردن و سووریاوه به‌رێ بکرێت نه‌ باشوری عێراق.

ئێمه له‌گه‌ڵ نه‌وده‌دا هاو‌پاڤین که سۆفیه‌ت رێکه‌وتنی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقی هانداوه به‌لام به‌ته‌واوی روون نیه که له راستیدا سۆفیه‌ت چنده کاریگه‌ری له‌ سه‌ر پێکهاتنی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه هه‌بوه. هه‌لوێستی سۆفیه‌ت به‌نیسه‌ت کورده‌کان هه‌راز و نشیوی زۆری به‌خۆوه بینویه و به‌ گشتی له سه‌ر بنه‌مای سیاسه‌ته‌کانی دیکه‌ی سۆفیه‌ت له ناوچه بوه. هه‌یچ گومان له‌وه‌دا نیه که چاوه‌پوان ده‌کرا سه‌رمایه‌گوزاری گرنگی سۆفیه‌ت له ناو ده‌وله‌تی به‌غداد به‌ هۆی ناکۆکیه ناوخۆیه‌کان نه‌می‌تێت که‌وابوو سۆفیه‌ت وای به‌ باشتر زانیوه کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق رێکه‌بون.^{۱۱۶}

٤- هه‌رچه‌ند که سۆفیه‌ت پێیخۆشه‌ پێگه و ده‌ست‌رۆیشه‌تی خۆی له نیو کورده‌کان به‌رفراوانتر بکات به‌لام ئێمه گومانمان هه‌یه که ئه‌مه ته‌نها ئامانجی سۆفیه‌ت له داها‌تویه‌کی نزیکدا بێت. ئێمه به‌تایبه‌ت ئه‌وه به‌ دور ده‌زانین که سۆفیه‌ت هه‌ول بدات "گرۆڤۆریکی کوردی" له‌م کاته‌دا درسته‌ بکات. درسته‌کردنی ئه‌م کریدۆره‌ کۆمه‌ڵێک پرسیار له نیو عه‌ره‌به‌کانی دۆستی سۆفیه‌ت ده‌رباره‌ی قه‌سد و نیازی راسته‌قینه‌ی سۆفیه‌ت درسته‌ ده‌کات چونکه عه‌ره‌به‌کان ده‌بینن که هه‌رئیمێکی گرنگ له ولاتیکی

^{۱۱۶} - له تیلیگرامی ۹۲۸ی بالۆیزخانه‌ی ئەمریکا له تاران بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه له به‌رواری ۱۲ی ئادار، مه‌ک ئارتور، بالۆیزی ئەمریکا له ئێران وتویه‌تی شا ئه‌وپه‌ری نیگه‌رانی خۆی به‌ نیسه‌ت ده‌ست‌رۆیشه‌توویی سۆفیه‌ت له عێراق له رێگای پێکهاتنی هه‌رئیمێکی ئوتونومی کوردی له عێراق ده‌ربه‌رێوه.

عەرهیی دادەبەردییت. جگە لەوەش وادیاره که عەره بەکان نایانەوێت لەریگای
بەرنامەیکە که لەوانە یە کاردانەوێ توندی ئێران و تورکیای لیبیکەوێتەو، پەیوەندیە
هەستیاریەکانی خۆیان لەگەڵ ئێران و تورکیە بخەنە ناو مەترسیەو.

• ئەلبەتە ئێمە لەگەڵ ئەو بۆچونە گشتییە دەوڵەتی عێراقدا هاوڕاین که ئەو
ریکەوتننامە یە پیشهاتییکی گرنگە که شایانی سەرەنجییدانی وردتر و بەرەووامە. ئێمە
نیگەرانبوونی دەوڵەتی عێراق بەنیسبەت ئەو مەسەلە یە بەرز دەرخینین و پیشوازی
لە هەر چەشنە بیروبوونییکی دیکە لەم پەیوەندیەدا دەکەین.

رۆجییز

ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)،
IN 143628 CITE TDCS -314 /70-8439 عێراق

۱۰ ئابی ۱۹۷۰

نهیئێ

بابەت: ئالۆزبوونی په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق و
ئه‌گه‌ری ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شه‌پ

۱- په‌یوه‌ندییه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق ئالۆزه. کورده‌کانی بارزانی داوای
پێکهاتنی به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی، ئازادی حزبه‌ سیاسیه‌کان و جێبه‌جێبونی خێرای
ریکه‌وتنامه‌ی ۱۱ ئاداری ۱۹۷۰ ده‌که‌ن که له‌نیوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقدا
واژو کراره‌. رژیم عێراق به‌توندی دژی دوو داواکاریه‌ سه‌ره‌تایه‌که‌ی
کورده‌کان (پێکهاتنی به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی، ئازادی حزبه‌ سیاسیه‌کان) راوه‌ستاره‌ و
هر چه‌ند که نیازپاکی و ئاماده‌یی خۆی بۆ جێبه‌جێکردنی ریکه‌وتنامه‌که‌ی ۱۱
ئاداری ۱۹۷۰ ده‌ربه‌رپه‌وه‌ به‌لام به‌ریارداره‌ ژۆر به‌ هیواشی بۆ جێبه‌جێکردنی ئه‌و
ریکه‌وتنامه‌یه‌ هه‌نگاو هه‌لبگریت.

۲- پشتیوانیکردنی کورده‌کان له‌ پشتگیری روونی ویلیام راجیرز، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی
ئه‌مریکا له‌ پێشنیاری ناشتی (ئیسرائیل - فه‌له‌ستین) و قبولکردنی ریگاچاره‌ی
ناشتیخوازانه‌ بۆ کێشه‌ی فه‌له‌ستین له‌ لایه‌ن جه‌مال عبدالناسر، سه‌رۆک کۆماری
میسر بوه‌ به‌ یه‌کیکی دیکه‌ له‌ هۆکاره‌کانی گرژبوونی په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و

دهولته عيراق. به پيچه وانه ي دهولته عيراق كه هيرشي كرده ته سر
پيشنياره كاني ناشتي (نيوان ئيسرائيل - فهله ستين)، روزنامه ي التاخي، زمانحالي
كورده كاني بارزاني پشتيواني له و پيشنيارانه كروه .

۳- كورده كاني بارزاني پيشيني نه وه دهكهن كه شه ره كه يان له گه ل دهولته عيراق
دهستپيده كاته وه، هر بويه خويان به هيرتر دهكهن و بو هاوپه يمان ي له گه ل
لايه نه كاني ديكه ههول دهدهن. كورده كان ههول دهدهن هيزه كاني جهلال تاله باني
په راويز بخن و بو گه يشتن به م نامانجه نه و كه سانه كه ريبه رايه تي بارزاني قبول
دهكهن به ره ولای خويان راده كيشن وهيرش دهكهنه سر نه و كه سانه كه ريبه رايه تي
بارزاني رت دهكهنه وه. كورده كاني بارزاني چند نوينه ريكيان نارده بو له ندهن بو
نه وه ي قه ناعه ت به ئيبراهيم نه حمده د، هاوكاري جهلال تاله باني، بهينن په يوه ست بيت
به ريزه كاني بارزاني. كورده كاني بارزاني هه روه ها په يوه ندي كاري نزيكيان له گه ل
حيزي شيوعي عيراق (CPI) درست كروه. حزبي شيوعي عيراق پشتيواني له
داواكاريه كاني كورده كان بو پيگه اتني به ره په كي نيشتماني، نازادي حزيه سياسي كان
و جيبه جيكراني خيراي ريكه وتتنامه ي ۱۱ نازاري ۱۹۷۰ كروه. نه و ريبه رانه ي
شيوعي كه كاربه دهستاني عيراق به شوپنيانان، جاريكي ديكه خويان له ناوچه
نه منه كاني ژير ده سه لاتي بارزاني، حه شارداوه .

راپۆرتی ۲۷۵ی ئازانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA) ده‌رباره‌ی عێراق و
سۆفیه‌ت له‌ سه‌ره‌تای كانوونی دووه‌می ۱۹۷۰ تا سه‌ره‌تای ئابی ۱۹۷۰
واشینگتۆن، ۲۴ی ئابی ۱۹۷۰

نه‌ینی

بابه‌ت: كێشه‌ی كورد و نیشانه‌كانی بێ هیوابوونی سۆفیه‌ت له‌ ده‌وله‌تی
عێراق

سۆفیه‌ت له‌ مانگی كانوونی دووه‌می ۱۹۷۰ ده‌ستی كرد به‌ ره‌خنه‌گرتن له‌ ده‌وله‌تی
عێراق، و له‌ مانگی ئادار له‌ كاتی شروفه‌كردنی نیگه‌رانی سۆفیه‌ت به‌نیه‌سه‌ت
پیشه‌اته‌ ناوخویه‌كانی عێراق به‌توندی ره‌خنه‌ی له‌ ده‌وله‌تی به‌عسی عێراق گرت و
وتی پیش له‌ هه‌موو شتیك كورده‌كانی سۆفیه‌ت مه‌لا مسته‌فا بارزانی به‌ "پادشای
كورده‌كان" ده‌زانن و له‌ مانگی حوزه‌یران بۆ پیناسه‌كردنی رژیمی به‌عس له
ده‌سته‌واژه‌ی "سوسیالیزمی نه‌ته‌وه‌یی" كه‌لكی وه‌رگرت. له‌ مانگی ته‌موز بالۆیزی
سۆفیه‌ت له‌ عێراق وتی سه‌ره‌رای ئه‌و یارمه‌تییه‌ سه‌ربازیه‌ كه‌ سۆفیه‌ت له‌ سالی
۱۹۶۲وه‌ داویه‌تی به‌ عێراق، عێراق هه‌یچ گرنگیه‌كی به‌و چه‌كانه‌ نه‌داوه‌ كه‌ وه‌ریگرتوه‌.
به‌ وته‌ی بالۆیزی سۆفیه‌ت له‌ عێراق، سۆفیه‌ت ویستویه‌تی له‌رتگای هه‌نگاوه‌گه‌لیك
وه‌ك خسته‌ننه‌پووی بیروكی پێكه‌ینانی به‌ره‌ی نه‌ته‌وه‌یی، نیازپاكی خوی به‌ عێراق
بسه‌لمینه‌یت.

۲- ئەمە يەككى له نمونهكانى بىن هيوابوونى سۆڧىت له عىراقه: وابەستەى^{۱۹۷} سەربازى سۆڧىت وتى سۆڧىت دەيهوئىت بىنكهيهكى پالوتنى نوتى له باشوورى عىراق هەبىت بۆ ئەوهى وهك بىنكهيهكى سوتەمەنى سۆڧىت كار بىكات. به وتەى وابەستەى سەربازى سۆڧىت، بەسره ناتوانىت بۆ ئەم مەهەستە به كار بىت. به وتەى سەرچاوهيهك ئەمە به واتاى ئەوهيه كه كاروبارى سۆڧىت له كهنداو باش بەرهوپىش ناچىت بەلام زانىارى زياترى لانهبوو و وابەستەى سەربازى سۆڧىتەيش زانىارى زياترى لەم پەيوەنديەدا نەدرکاند.

۳- ئەمە يەككى له نمونهكانى درستیوونى درز له نىوان سۆڧىت و دەولەتى عىراقه: هەموو كاربه دەستە پايه بەرزەكانى بەعس لانىكەم دوو و تەنانەت سى راديو - تىليفون له سەر مىزى كارەكەيان و چەند دانەيهككى دىكەش له ناو ئوتوموبىلهكانيان دانراوه بۆ ئەوهى گوئى له قسەكانيان بگيردرىت. باشترىوونى تواناىى هەوالگى دەولەتى عىراق لەم پەيوەنديەدا سۆڧىتەى توپە کردوه. ئىستا رژىمى بەعس له چاو پىشوو باشتر ولات كۆنترۆل دەكات وههروهها بەشىوهيهككى چوپوېتر جموجۆلهكانى سۆڧىت له ناو و دەرەوهى بەغدادى به وردى له ژىر چاودىریدايه. بەردەوام ئەتوموبىلى سۆڧىتەيهكان له سەيتهرەكان رادەگيردرىت و دەپشكندرىت. سۆڧىتەيهكان دەلین بەردەوام ناپەزايەتى خۆيان لەم کردەوانە به دەولەتى عىراق راگەياندوه. بنەمالە سۆڧىتەيهكان زۆربهى جارن له ناو گروپى ۲ يا ۳ بنەمالەبيدا پىنكەوه بۆ ماسىگرتن دەچن بۆ دەرياچەى حەبانیه كه له نزىك بىنكهى هەواى حەبانیه هەلكەوتوه.

^{۱۹۷} له هەموو بالۆئىزخانەيهك كه سىك هەيه كه بەرپرسى پەيوەندى سەربازى، كولتورى يا كۆمەلايهتى له نىوان ولاتەكەى خۆى و ئەو ولاتەيه كه تىيدا كار دەكات. بەو كەسانە دەلین وابەستە (مولحق). بەتايبەت وابەستەى سەربازى له هەموو وابەستەكانى دىكە چالاكتره. وهەرگىز

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له لوبنان

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون

۱۶ تهموزی ۱۹۷۱،

نهیئى

بابهت: داواکاری مه لا مسته فا بارزانی بۆ په یوه ندى نهیئى له گه ل دهوله تی

ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا

کورتە

زهید عوسمان^{۱۸} که یه کى له دۆسته نزیکه کانی ریبهرى کوردی عیراق، مسته فا بارزانییه، داواکاری بارزانی بۆ گفتوگۆی نهیئى له نیوان نوینه رانی گرۆپه کەى و نوینه رانی دهوله تی ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکای گه یاندوو به بالۆیزخانەى

^{۱۸} زهید ئەحمەد عوسمان که سایه تیبه کى سیاسى و روشنبهرى شارى ههولێر بووه که له سالى ۱۹۲۴ له ههولێر له دایک بووه و له ۱۷ى ئەیلوولى ۱۹۷۸ کۆچى دواى کردوو و له گۆرستانى بنه ماله کەى له باداووه نێژراوه. زهید ئەحمەد عوسمان له سالى ۱۹۵۸ وهک نوینه رى ههولێر ههلبژێردراوه، دواى کودیتای ۱۹۶۸ چوو ته ناو شوپشى ئەیلوول، جیگای متمانه ی ریبه رایه تی شوپش بووه و به شداری له و شاندانه کردوو که له گه ل حکومهت وتووێژیان کردوو. زهید ئەحمەد عوسمان ئەوهنده مروفیکى تیگه یشتوو و چالاک بوه که تهنانهت بالۆیزخانەى ئەمریکاش ستایشى که سایه تی به رزى کردوه. (وه رگێڤر).

ویلیایه ته یه کگرتوووه کان له بهیروت. بارزانی پێی خۆشه ئیمکانی پشتیوانی ویلیایه ته یه کگرتوووه کان له راهه پینێکی کورد - عه ره ب دژی رژیمی عێراق تاوتوێ بکریت. ئیمه به (زهید عوسمان) مان وت سیاسه تی ویلیایه ته یه کگرتوووه کان ئه وه یه که نایه ویت خۆی بخاته ناو کێشه ی ناوخواهی ولاتی دیکه. پاش دوو ههفته ی دیکه زهید عوسمان دهیه ویت له گه ل بنه ماله که ی له ریگای بهیروته وه له لهنده ن بگه پێته وه بۆ عێراق و له وانه یه سهردانی بالۆیزخانه بکات بۆ ئه وه ی بزانیته که ئایا هه لۆیستی ویلیایه ته یه کگرتوووه کان ئالوگۆپی به سهردا هاتوو ه یا نا .

به یامه که ی مسته فا بارزانی

زهید عوسمان که کوردیکی هاوپی بارزانییه له ۸ی ته موز سهردانی بالۆیزخانه ی کرد بۆ ئه وه ی په یامی مسته فا بارزانی بگه یه نیته دهستی دهوله تی ویلیایه ته یه کگرتوووه کان. عوسمان سه ره تا وتی ئاره زووی بارزانی ئه وه یه له گه ل ویلیایه ته یه کگرتوووه کان هاوکاری بکات و پینخواشه دهوله تی ویلیایه ته یه کگرتوووه کان ده رک به وه بکات که ئامانجی دادپهروه رانه ی کورد به دی نایته مه گه ر ئه و کاته که رژیمیکی دیموکرات له عێراق به ده سه لات بکات که ریز له عه ره ب و کورد بگریت و په رهنسیپه کانی کۆمه لگای کورد له سه ر بنه مای مافی "تۆتۆنۆمی نه ته وه ویی" بپاریزیت.

زهید عوسمان وتی بارزانی دهیه ویت دهوله تی ئه مریکا ئه وه بزانیته که کورد داواکاری رژیمی به عسی رهت کرده ته وه بۆ ئه وه ی دژی ئێران کار بکات و ههروه ها کورده کانی بارزانی قه د کورده کانی تورکیایان دژی دهوله تی تورکیا هان نه داوه و اتا له کاروباری تورکیا دهستیپه ردانیان نه کردوو ه .

له روانگه ی بارزانییه وه رژیمی به عس خراپ له گه ل خه لکی عێراق هه لسه کوت ده کات. کورده کانی لایه نگری بارزانی له م رژیمه بیزارن و متمانه یان پێی نییه و هه رچه ند که بارودۆخه ناچاری کردوون ریککه وتنیک له گه ل دهوله تی عێراق مۆر بکه ن به لام قه د چاوه پوانی ئه وه ناکه ن که به عسییه کان ریز له م ریککه وتنه بگرن. ئیستا کورده کان

نامادهن دژی دهولت راپه پین و نه گهر پیویست بکات له راپه پینیکی گشتی له گه ل
عهره به کانی نه یاری رژیم به شداری ده کهن و بو نه م مه به سته پیشتی په یوه ندیان
له گه ل عهره به کان گرتووه. نه و حکومت ته که له نه جامی نه م راپه پینه دیته سهر
ده سولات ده بیت به لایه نگری ویلایه ته په کگرتووه کان. بارزانی ده یه ویت ده ولته تی
ویلایه ته په کگرتووه کان به په رۆشه وه سهیری بارو دۆخی عیراق بکات. بارزانی
ناماده یه له ه موو مه سه له سیاسیه کاندا له گه ل ده ولته تی ویلایه ته په کگرتووه کان
راویژ بکات و که سایه تیه نه یاره کانی نه مریکا له ناوچه ی ژیر کونترولی خوی پاک
بکاته وه .

له نه جامدا زهید عوسمان وتی نه گهر ده ولته تی ویلایه ته په کگرتووه کان نه م خالانه به
شیاوی نه وه بزانیته که گفتوگری له سهر بکات، بارزانی به شانازییه وه پیشوازی له
نویته رانی فهرمی ویلایه ته په کگرتووه کان له باره گای سهر کردایه تی خوی له
کوردستان ده کات یا کورپه که ی، نیدریس و زهید عوسمان ده نیزیته بو واشنگتون بو
دانیشن له گه ل کاربه ده ستانی ویلایه ته په کگرتووه کان .

له وه لامی هندی پرسیاردا، زهید عوسمان له په یوه ندی له گه ل پیشنیاره که ی بارزانی
وتی بارزانی کونترولی ته واوی که رتی شاخاوی له سنوری نیران تا رۆژئاوی
رواندوزی به ده سته وه یه و هر چه ند که شاره سهره کییه کانی کوردستان به ده سته
حکومه ته وه یه به لام به توندی له لایه ن هیزه کانی بارزانی له شاخه کاندا که مارو
دراون .

به گویره ی شهرت و مه رجه کانی ریکه و تننامه ی ئاداری ۱۹۷۰ کورده کان نه نجومه نی
شورش و کومیته ی کارگیزیان ه لوه شانده ته وه . به هر حال ده زگای ئیداری که بو
به رپوه بردنی ناوچه که یان پیویسته هیشتا هر له کاردایه . بارزانی هر دو مانگ ه
دینار ده دات به پیشمه رگه کانی و بو دابین کردنی خهرجی ئیداره کردنی هیزه کانی و
حکومه ته که ی پیویستی به یارمه تی ماددی هه یه . حکومتی ویلایه ته
په کگرتووه کان ده توانیته نه م یارمه تییه به شیوه ی ناراسته و خو له ریگای عهره بستانی

سعودی، ئوردون یا ئیترانهوه دابین بکات. له رابردوودا بارزانی کۆمه‌لێک یارمه‌تی له ئیتران وه‌رگرتوه .

زه‌ید عوسمان به‌ رووترشیه‌وه وتی ئیتران پێشتر به‌شداری زۆری کردوه له هه‌موو پیلانه‌کانی عه‌ره‌به‌کان دژ به‌ رژیمی به‌غداد که سه‌رنه‌که‌وتنی ئه‌م پیلانه بووه‌ته هۆی له‌سیداره‌دانی نزیکه‌ی ۵۰هه‌س له پیلانگیران له ۱۹۷۰. زاهید عوسمان وا هه‌ستی ده‌کرد که بۆ ئیتران فره‌قی نییه‌ ئه‌نجامه‌که چی بێ .

به‌ هه‌رحال بارزانی ده‌یه‌وێت په‌یوه‌ندی نه‌یینی له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کان دابه‌زرینیت و پێشنیاره‌کانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کان وه‌ربگریت ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که چۆن شوێشه‌که‌ی دژی رژیمی عێراق بباته‌ پێش. له‌وانه‌یه‌ بکریت نوێنه‌ریکی ئه‌مریکا له‌ باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی (که‌ کۆخیکی هه‌رگینه‌) له‌ حاجی عومه‌ران دیدار بکات که ۳ کیلومه‌تر له‌ سنووری ئیتران دووره‌ و یه‌ک و نیو تا دوو کاتمه‌یر به‌ ئوتوموبیل له‌ شاری ره‌زاییه‌ له‌ ئیتران دووره‌ (له‌ تارانوه‌ ده‌توانی به‌ فرۆکه‌ بچیه‌ته‌ ره‌زایه‌). روونه‌ که‌ ده‌وله‌تی ئیتران ئاگاداری دیداریکی وا ده‌بیت به‌لام نابیت ده‌وله‌تی عێراق پێی بزانیته‌. ئه‌گه‌ر حکومه‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کان بریار بدات پێشوازی له‌ نوێنه‌رانی بارزانی له‌ واشنگتۆن بکات، ئه‌م لێژنه‌یه‌ ئیدریس بارزانی سه‌رۆکایه‌تی ده‌کات که ۲۷ سالیه‌تی و به‌ تواناترین که‌سه‌ له‌ نیو ۶ کۆره‌که‌ی بارزانیدا. ئیدریس نازانیت زۆر به‌ ئینگلیزی قسه‌ بکات به‌لام زاهیر عوسمان له‌گه‌ڵی دیت.

پیلانه‌کانی راپه‌رین

زه‌ید عوسمان ئه‌و روانگه‌یه‌ی ده‌رپه‌ری که‌ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که‌ به‌عس زۆر توند کونتروولی بارودۆخه‌که‌ ده‌کات، زه‌حمه‌ته‌ کودیتا دژی ئه‌م رژیمه‌ له‌ پایته‌ختی عێراق سه‌ربه‌که‌وێت. سوپای عێراق به‌ گه‌شتی له‌ بارودۆخه‌که‌ رازی نییه‌ به‌لام هه‌یج که‌س ناویزیت دژی رژیم کار بکات. له‌ ئه‌نجامدا ته‌نها هیوا به‌ راپه‌رین هه‌یه‌ که‌ له‌ ناوچه‌یه‌ ده‌ست پێبکات که‌ له‌ کونتروولی کورده‌کاندا به‌ باکوور.

بارزانی هیواداره قهناعهت به دهولتهی ویلایهته یه کگرتووهکان بهینیت پشتیوانی له راپه پینیکی واکات. ته مهنی بارزانی ئیستا ۶۸ی ساله و به وتهی عوسمان نهگه ر بارزانی پیش له نازادی عیراق کۆچی دوایی بکات نه و مهترسییه گه ورهیه دیته ناراه که بزوتنه وهی نازادیهوایی کورد بکه ویته دهستی که سایه تییه رادیکاله کان و کۆمه لگای گه ورهتری کورد له تورکیاش بکه ویته ژیر کاریگه ری نه م رادیکالیزمه .

زهید عوسمان ئیستا چالاکانه بو به دهسته پینانی یارمه تی نه مریکا بو شوپرش هه ول ده دات و که سایه تییه که که له لایه ن بارزانیه وه نه و ده سه لاتیه پیدراوه بچیته هه موو شوینیک، بو نمونه واشنگتۆن یا نه توه یه کگرتووه کان. ئیران به لئینی به کورده کان داوه نه گه ر شه ر ده ست پیکاته وه یارمه تیان بدات. زهید عوسمان چه ند مانگ پیش له گه ل مه لیک فه یسه ل دیداری کردوه و فه یسه ل پیشوازییه کی دوستانه ی لیکردوه و پشتیوانی له پره نسپی راپه رین له عیراق کردوه به لام پیش له وهی که وه لامی عوسمان بداته وه داوای ورده کاری زۆرتی له م په یوه ندیه دا کردوه .

زهید عوسمان وتی پاش ماوه یه کی کورت به یروت به ره و له نده ن به چی ده هیلیت بو نه وهی سه ردانی بنه ماله کی بکات که به فرۆکه له به غداد چونه ته له نده ن. زهید عوسمان ده یه ویت له کۆتایی مانگی ته موز بگه ریته وه بو به یروت و له وانیه سه ردانی بالۆیزخانه بکات بو نه وهی بزانیته که نایا هه لوستی ویلایه ته یه کگرتووه کان هیه به ره و پیشچوونیکی به خووه بینوه یا نا. هه ره ها له وانیه سه ردانی مه لیک فه یسه ل و مه لیک حوسه ین بکات.

ژیاننامه ی زهید عوسمان

زهید عوسمان که ته مهنی نزیکه ی ۴۷ ساله، پیش له شوپرش کورد له زانکۆی قاهیره خویندوویه تی و پاش نه وه کاری یاسایی کردوه له به غداد. له سالی ۱۹۶۶ یارمه تی داوه به ناماده کردنی ره شنووسی ریکه وتننامه ی کورد و حکومه تی عیراق له لایه ن سه رۆک وه زیران به زاز. زهید عوسمان ده لیت به هۆی چالاکی سیاسی ۵

جار له به‌غداد خراوته به‌ندیخانه. رووځانی حکومت‌ه‌ک‌ه‌ی به‌زاز و درزی دواتری نیوان بارزانی و حکومتی عیراق له ۱۹۶۸ عوسمانی ناچار کرد به به‌های له‌ده‌ستچوونی ژیانی له به‌غداد ه‌لبیت. له و کاتوه عوسمان له باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی ده‌ژی و ژوربه‌ی جاران وه‌که لیژنه ده‌چپته دهره‌وه‌ی عیراق. زهید عوسمان پاش ریکه‌ه‌وتننامه‌ی ئاداری ۱۹۷۰ ی نیوان بارزانی و حکومتی عیراق تا ئیستا نه‌چووه‌ته لای ب‌نه‌ماله‌ک‌ه‌ی له به‌غداد چونکه متمانه‌ی به رژیم‌ی به‌عس نییه. زهید عوسمان ه‌رچ‌ه‌ند که ژور شاره‌زای زمانی ئینگلیزییه‌وه و به راستی به سر ئه‌م زمانه‌دا زالّه به‌لام مرۆفیکی به شهرم و حه‌یایه و له قسه‌کردندا به ته‌واوی مرۆف به قه‌ناعت ده‌گه‌یه‌نیت. زهید عوسمان لایه‌نگری شیوه ژیانیکی دیموکراتانه‌یه وه‌ک ئه‌وه‌ی له ئه‌مریکادا ه‌یه .

ه‌لو‌یستی ویلایه‌ته یه‌ک‌گرتوه‌کان

کاربه‌ده‌ستی بالۆیزخانه سوپاسی زهید عوسمانی کرد بۆ شیکردنه‌وه‌ی بارودۆخی عیراق و جه‌ختی له سر ئه‌وه کرده‌وه که ویلایه‌ته یه‌ک‌گرتوه‌کان سیاسه‌تی ده‌ستپوره‌نه‌دان له کاروباری ناوڅویی ولاتانی دیکه په‌یره‌وه‌ده‌کات، که‌وابوو پیتیوانییه حکومتی ویلایه‌ته یه‌ک‌گرتوه‌کان بتوانی هیچ کاریک له‌م بارودۆخ‌ه‌دا ئه‌نجام بدات.

بوفوم^{۱۹۹}

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له بیرووت

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دیسی، ۵۳۸۴

۳ى تشرینی دووه‌مى ۱۹۷۱

نهیئى

بابه‌ت: ناوه‌ڕۆكى دانیشتن له‌گه‌ڵ سكرتێرى گشتى پارتى ديموكراتى

كوردستان

بۆ زانیارى: بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران

ناماژه به: تیلیگرامى ۹۶۱۲ى بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له

بیرووت

۱- رۆژى ۲ى تشرینی دووه‌م، کاربه‌ده‌ستێكى بالۆیزخانە و حه‌یبب محمد كه‌رىم پێكه‌وه دیداریان كرد. له‌و دیداره‌دا هه‌روه‌ها كه پێشبینى ده‌كرا حه‌یبب محمد كه‌رىم داواكارى بارزانى بۆ پشتگیری ئامریكا دژی رژیمی عێراق خسته‌پوو. حه‌یبب محمد كه‌رىم پێشبینى نه‌وه‌ى ده‌كرد كه راپه‌رپێنێكى گشتى به‌رفراوان له لایه‌ن كورده‌كان و لایه‌نه‌كانى دیکه‌ى دژبه‌رى به‌عس له عێراق له به‌هارى ۱۹۷۲دا روو ده‌دات. کاربه‌ده‌سته‌كه‌ى بالۆیزخانە سیاسه‌تى ئەمریکای جارىكى دیکه بۆ حه‌یبب محمد كه‌رىم باس كرد و روونى كرده‌وه كه ئەمریکا نه‌ته‌نها به‌نیه‌بته‌ كێشه‌ى كورد به‌لكوو به‌ نیه‌بته‌ عێراق به‌ گشتى سیاسه‌تى ده‌ستپوه‌رنه‌دان په‌یره‌و ده‌كات. حه‌یبب محمد

که‌ریم ئەو هه‌لۆیستە‌ی بە‌ روویە‌کی خوشە‌وه‌ قبۆڵ کرد و تە‌نها ئە‌وه‌ی وت که هیواداره‌ ره‌وتی روداوه‌کانی داها‌توو له‌ عێراق، ئە‌مریکا هان بە‌دات بە‌ سیاسە‌تی خۆیدا بچێتە‌وه‌ .

٢- له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ هه‌مان بابە‌تدا، حه‌یبب محم‌د که‌ریم بانگه‌شە‌ی ئە‌وه‌ی کرد که ئە‌مریکا قه‌د وه‌لامێکی روونی به‌و داواکاریه‌که‌ی بارزانی بۆ دانیش‌تنی تاکه‌که‌سی له‌گه‌ڵ نوێنه‌ری ئە‌مریکا نه‌داوه‌ته‌وه‌ که پیشتر ته‌سلیم به‌ کاربه‌ده‌ستانی ئە‌مریکا له‌ تاران و به‌یروت کراوه‌ . کاربه‌ده‌سته‌که‌ی بالۆی‌زخانه له‌ وه‌لامدا وتی سیاسه‌تی ئە‌مریکا له‌و په‌یوه‌ندی‌دا پیشتر به‌ نوێنه‌ره‌ کورده‌کان راگه‌یه‌ندراوه‌ و جه‌ختی له‌ سه‌ر ئە‌وه‌ کرده‌وه‌ که دیداری نوێنه‌ری ئە‌مریکا له‌گه‌ڵ بارزانی خزمه‌ت به‌ هیچ ئامانجێک ناکات و له‌ راستیدا له‌وانه‌یه‌ هیوای هه‌له‌ له‌ نیو کورده‌کان در‌ست بکات و ببێتە‌ هۆی به‌هه‌له‌تیگه‌یشتن له‌ داها‌توودا . حه‌یبب محم‌د که‌ریم داوای کرد وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ ئە‌و بۆ‌چوونه‌ی بالۆی‌زخانه پشت‌پاست بکاته‌وه‌ بۆ ئە‌وه‌ی کورده‌کان وه‌لامێکی روون وه‌ریگرن .

بوفووم

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: بالۆیخانەیی ویلایهتە یه‌کگرتووێکانی ئەمریکا له تاران

٢٤ی تشرینی دووه‌می ١٩٧١

نهیینی

بابەت: روانگهی ئەمریکا سه‌بارهت به بیروبوچونه‌کانی
روژنامه‌نووسیکی لوبنانی دهرباره‌ی عێراق و کورده‌کان

بۆ زانیاری: بالۆیخانەیی ویلایهتە یه‌کگرتووێکانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا،
بروکسێل، به‌یروت، جه‌ده، کوهیت، له‌ندهن، مۆسکۆ، پاریس، تلابیب و قاهیره

ئێمه له‌گه‌ڵ بالۆیخانەیی ئەمریکا له تاران هاو‌پارین که زۆریه‌ی ئه‌و شتانه که ئیدیارد
سائیب^{٢٠٠}، روژنامه‌نووسی لوبنانی دهرباره‌ی عێراق راپۆرتی داوه راست نیه . به‌تایبه‌ت
ئێمه له‌گه‌ڵ ئه‌م بیروبوچونانه‌ی سائیبدا نین که:

١- ده‌ستپۆیشتیوی عێراق له ناوچه به‌خیزایی. په‌ره ده‌سینتیت .

٢- ئابووری عێراق به‌شیوه‌یه‌کی زۆر به‌رچاو گه‌شه ده‌کات .

٣- ده‌ستی ده‌وله‌تی عێراق ئیدی به‌هه‌رپه‌شهی کورده‌وه به‌ستراو نیه .

200 - Edward Saab

هۆکاره‌کانی ئێمه بۆ ره‌تکردنه‌وه‌ی ئهم بیریۆچونانه و بیریۆچونه‌کانی دیکه‌ی سانیب ئه‌مانه‌ی خواره‌وه‌یه. ئێمه ئاگاداری ئه‌وه‌ین که کاریگه‌ری سوڤیه‌ت له عێراق، به‌تایبه‌ت له بۆاری نه‌وتدا وادیاره‌ رووی له زیادبوونه.

٤- بارودۆخی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق: ئێمه پێمانوایه که په‌یوه‌ندی‌ه‌کانی نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی ناوه‌ندی له سه‌ر بنه‌مای بێ متمانه‌یی و به‌دگومانی به‌نیسه‌ت یه‌کدییه. بارزانی و هه‌روه‌ها کاربه‌ده‌ستانی دیکه‌ی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان (KPD) به‌رده‌وام ده‌وله‌تی عێراق تاوانبار ده‌که‌ن که ئه‌رک و به‌رپرسیاره‌تیه‌کانی خۆی به‌گۆیره‌ی رێکه‌وتنه‌نامه‌ی ١١ی ئاداری ١٩٧٠ که کۆتایی به‌ شه‌ری نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق هینا، جێبه‌جێ ناکات. هاوکات له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی زه‌حمه‌ته‌ ریژه‌ی توانایی بارزانی بۆ ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شه‌ر له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق هه‌لبه‌سه‌نگێنین به‌لام به‌رده‌وام کۆمه‌ڵێک راپۆرتمان به‌ ده‌ست گه‌یشتوه که نوێنه‌رانی بارزانی به‌ دوا‌ی یارمه‌تی بیانیدان بۆ ئه‌وه‌ی خۆیان بۆ پێشها‌تیکی وه‌ها ئاماده‌ بکه‌ن. پێشها‌تگه‌لیک وه‌ک هه‌وله‌که‌ی ئه‌م دوا‌یه بۆ کوشته‌نی بارزانی و دلنیا‌بوونی بارزانی له‌وه‌ی که ده‌وله‌تی ناوه‌ندی له‌ پشتی ئه‌و هه‌وله‌دا‌یه، بێ متمانه‌یی و به‌دگومانی نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی ناوه‌ندی قوڵتر کردو‌ته‌وه. له‌م رووه‌وه سه‌رنج‌تان به‌ره‌ولای راپۆرتی ئه‌م دوا‌یه‌ی رۆژنامه‌ی "النهار"، چاپی به‌یروت راده‌کێشین که نووسیه‌تی بارزانی هه‌ره‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کردوه هه‌لوێستی خۆی به‌نیسه‌ت رێکه‌وتنه‌نامه‌ی ئاشتی له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ناوه‌ندی ده‌گۆرێت ئه‌گه‌ر رێگه‌ به‌ کورده‌کان نه‌درێت له‌ کاری به‌پێوه‌بردنی وڵاتدا به‌شدار بن. هه‌رچه‌ند که کورده‌کان ئێستا له‌ ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی عێراقدا به‌شدارن به‌لام رێگه‌یان پێنادرێت له‌ ئه‌نجومه‌نه‌ ده‌سه‌لات به‌ده‌سته‌کان به‌تایبه‌ت RCC (ئه‌نجومه‌نی سه‌رکرده‌یه‌تی شو‌رش)دا به‌شدار بن.

له لایەن بەرپرسی بەشی رۆژەلاتی نزیك و باشووری ئاسیا له
ناژانسی هەوالگری ناوەندی (بەرپرز والیر^{۲۰۱})

بۆ: یارمەتیدەری وەزیری دەرەو وە بۆ کاروباری رۆژەلاتی نزیك و
باشووری ئاسیا (بەرپرز سیسکو^{۲۰۲})

واشینگتۆن، ۹ ئاداری ۱۹۷۲

نهیئیی، هەستیاری

بابەت: هەولیی ریبەری کورد، ئەلبارزانی بۆ نزیكبوونەو له ویلايەتە
یەكگرتووەكانی ئەمریکا له ریبكای دەزكای هەوالگری ئیترانەو

بۆ زانیاری: بەرپۆهەری بەشی هەوالگری و لیكۆلینەو (بەرپرز كلین^{۲۰۳})

۱- له سەرەتای ئاداری ۱۹۷۲، سەرچاوەیەکی باوەرپێكراوی ناژانسی هەوالگری
ئەمریکا راپۆرتی دا كە مەلا مستەفا بارزانی، ریبەری كوردەكانی عێراق له ژیر
گوشاریكی بەرچاوی یەكیتی سۆفیەتدایە بۆ ئەوێ له رژیمی بەعسی عێراق نزیك
بیتەو. یەكیتی سۆفیەت هاوكات له گەل ئەم هەولە، گوشاریش دەخاتە سەر حیزبی
بەعسی عێراق و حیزبی شیوعی عێراق بۆ ئەوێ ناكۆكیەكانیان چارەسەر بكەن و
لەپێناو پێكھێنانی دەولەتی بەرەوی نیشتمانی پێكەوێ كار بكەن. له ئەنجامی ئەم

²⁰¹ Waller

²⁰² Sisco

²⁰³ Cline

گوشاره‌ی سۆفیه‌تدا ئه‌لبارزانی له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌یه‌ که‌ هه‌م بزووتنه‌وه‌ی کورده‌کانی عێراق و هه‌م نه‌ته‌وه‌ی عێراق له‌ مه‌ترسیدان چونکه‌ بارزانی ناچار ده‌بی‌ت ملکه‌چی ئه‌م گوشارانه‌ بی‌ت ئه‌گه‌ر له‌ ده‌ره‌وه‌ی عێراق یارمه‌تی وه‌رنه‌گرێت.

له‌ ئه‌نجامدا ئه‌لبارزانی جاریکی دیکه‌ ده‌یه‌وێت نوێنه‌ره‌کانی خۆی ره‌وانه‌ی ئه‌مریکا بکات بۆ ئه‌وه‌ی قه‌ناعه‌ت به‌ ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا به‌ی‌نیت و ئاماده‌کاری سه‌فه‌ری ئه‌لبارزانی بۆ ئه‌مریکا بکات بۆ ئه‌وه‌ی خودی بارزانی کێشه‌که‌ی له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ئه‌مریکا باس بکات. ئه‌لبارزانی وتووێه‌تی تا کاتێک که‌ هه‌لوێستی ئه‌مریکا ده‌رباره‌ی ئامانجی کورده‌کان هه‌لنه‌سه‌نگینێته‌وه‌، هه‌یچ چه‌شنه‌ رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ک له‌گه‌ڵ حیزبی به‌عسی عێراق واژۆ ناکات. دوایین دانیشتنی نیوان ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا و نوێنه‌رانی بارزانی له‌ سه‌ره‌تای تشرینی دووه‌می ۱۹۷۱ له‌ به‌یرووت ئه‌نجام درا که‌ زانیاره‌کانی ئه‌و دانیشتنه‌ له‌ تیلیگرامی نه‌ینی ۹۶۸۹، به‌رواری ۳ی تشرینی دووه‌می ۱۹۷۱ له‌ لایه‌ن بالۆیزه‌خانه‌ی ئه‌مریکا له‌ به‌یروت بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ راپۆرت دراوه‌.

۴- له‌ ۶ی ئاداری ۱۹۷۲ کاربه‌ده‌ستیکی پایه‌به‌رزی رێکخراوی هه‌والگری و ئاسایشی ئێران (SAWAK) له‌گه‌ڵ (ره‌ش کراوته‌وه‌) په‌یوه‌ندی گرت و وتی SAWAK له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌یه‌ که‌ عێراق رۆژبه‌رۆژ زیاتر ده‌که‌وێته‌ ژێر کاریگه‌ری سۆفیه‌ت. کاربه‌ده‌سته‌ فه‌رمیه‌که‌ی SAWAK ئامازه‌ی به‌ گوشاره‌کانی سۆفیه‌ت له‌ سه‌ر بارزانی و ناوه‌رۆکی په‌یماننامه‌که‌ی عێراق - سۆفیه‌ت کرد و وتی ئه‌م هۆکارانه‌ رێگا بۆ ده‌ستپێشووێی زیاتری سۆفیه‌ت له‌ عێراق خۆش ده‌کات و له‌ ئه‌نجامدا کێشه‌ بۆ ئێران و که‌نداوی فارس دروس ده‌کات.

کاربه‌ده‌سته‌که‌ی SAWAK ده‌یه‌وێست بزانی دوایین هه‌لوێستی ئه‌مریکا به‌نیسه‌ت مه‌سه‌له‌ی هه‌ولدان بۆ روخاندنی ده‌وله‌تی به‌عسی عێراق چیه‌. کاربه‌ده‌سته‌ فه‌رمیه‌که‌ی SAWAK هه‌روه‌ها پێیخۆشبوو بزانی ئایا ئه‌مریکا خۆی ئاماده‌ ده‌کات

بۆ ئەوەی بەشیوەی مادی و سەربازی پشتیوانی لە ھەولدان بۆ رووخاندنی دەولەتی بەعسی عێراق بکات و یارمەتی بە کۆکردنەوەی کەسایەتییە عێراقییەکانی دانیشتووی تاراوگە دەدات بۆ ئەوەی دەولەتیکی جیاواز کە سەرەتا لە ژێر پاراستنی ئەلبارزانیدا بێت پیکبھێنن؟. نوێنەری ئەمریکا ھەلامیدایەو ھە کە پرسیارەکانی SAWAK دەخاتە بەر دەستی کاربەدەستانی ئەمریکا.

بەرپرسی بەشی رۆژھەلاتی نزیك و باشووری ئاسیا
جان ھ و والتیر^{۲۰۴}

²⁰⁴ John H. Waller

له لایەن هارۆڵد سەندیزز²⁰⁵ له ستافی ئەنجومەنی ئاسایشی
نەتەوی

بۆ: جیگری یارمەتیدەری سەرۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی
نەتەوی (ژنرال هیک²⁰⁶)

واشینگتۆن، ۲۷ی ئاداری ۱۹۷۲

نهیئیی، هەستیاری

بابەت: پشتیوانیکردنی ئەمریکا له شۆرشی کوردەکان

دەزگای هەوالگری ئێران، SAWAK، جاریکی دیکە پێداگری کردووە کە نێمە
له رێگای (رەش کراوەتەو - وەرگێژ) یارمەتی رێبەری کوردی عێراق، مەلا مستەفا
ئەلبارزانی بدەین. له ماوهی ۱۰ سالی رابردوودا کوردەکان ویستویانە له ئەمریکا
نزیك ببنەو بەلام ئەم داواکاریه له لایەن ئەمریکاو رەت کراوەتەو. دەولەتی
بریتانیاش دەستیوهردانی له مەسەله کەدا نەکردووە. دەولەتی ئیسرائیل مانگانە
یارمەتیەکی مادیی بەرچاوی کوردەکان دەدات و له وانهیه مەلک حوسەین له کاتی

²⁰⁵ Harold Saunders

²⁰⁶ Haig

سەردانەكەى بۆ ئەمەرىكا لە داھاتوودا پشەتیوانى لە دەستیوهردانى ئەمەرىكا لەو مەسەلەیدە بکات ^{۲۰۷}.

بە گوێزەى راپۆرتىكى CIA، سۆڤیەت پىداگىرى لە سەر بارزانى و كوردەكان كردووە كە پەيوەست بن بە دەولەتى بەرەى نىشتمانى عىراق كە لە شىوعىەكان، لایەنگرانى جەمال عەبدولناسر و كوردەكانى ژێر ركیڤى حىزبى بەعسى عىراق پىكدییت. هەرۆهەا كە لەوانەىە بزانتن، كوردەكان لە ماوہى دوو سالى رابردوودا تا رادەىەك بى دەنگ بوونە. ئامانجى دەولەتى ئىزان لە جموجۆلەكانى ئىستای ئەوہىە كە جارىكى دىكە بۆ روخاندنى دەولەتى بەعسى عىراق هەول بەدات و دەرفەتەكانى دەستروىشتووى سۆڤیەت لە عىراق كەم بكاتوہە. بەگوێزەى هەندى لە راپۆرتەكان ئەگەرى واژوبوونى پەیماننامەىەك لە نىوان سۆڤیەت و عىراق (ھاوچەشنەى پەیماننامەكەى مىسر و سۆڤیەت) نزیكە.

وہزارەتى دەرەوہ و CIA دەیانەویت درىژە بە سىاسەتى دەستیوهرنەدان لەم مەسەلەیدەدا بەدەن. ئىزان و ئىسرائىل دەتوانن بە تەواوى پىداوىستىەكانى بارزانى داىبن بكن و پىوىستىان بە هىچ شتىكى ئىمە نىە و تەنھا دەیانەویت ئىمە بخەنە ناو كىشەكە. ھۆكارى دىكە ئەوہىە كە بارودۆخەكە دژى سەرکەوتنى كوردەكانە. هەرۆهەا ئەگەر بۆ یەكەم جار خۆمان بخەینە ناو كىشەكە لەوانەىە سۆڤیەت وەك كوردەوہىەك بە دژى خۆى لىكى بەداتوہە.

من پىمباشترە ئىمە درىژە بە سىاسەتى رابردوومان بەدەین و خۆمان نەخەینە ناو ئەو كىشەىە بەلام هەست دەكەم كە ئىوہ دەبى ئاگادارى لایەنى سۆڤیەت لەو مەسەلەیدەدا بىن.

^{۲۰۷} كىسىنجىر لە لاپەرەى ۱۹۰۰ەى كىتبەكەیدا (سالانى بوژانەوہ) دەللىت مەلك حوسەىن، پادشای ئوردن لە ۲۸ى ئادارى ۱۹۷۲ (واتا یەك روژ دواى ئامادەكرانى ئەم بەلگەنامەىە) نامەىەكى مەلا مستەفا بارزانى گەياندووہ بە نىكسۆن، سەرۆك كۆمارى ئەمەرىكا. وەرگىڤ

پیشنیار: پیشنیار ده‌کەم بە CIA بلّین لەگەڵ هەلسەنگاندنەکی ئەواندا هاوڕاین کە نایب خۆمان بخەینە ناو کیشەی کوردەکان^{٢٠٨}.

هاوینپی :!

بابەت: نزیکیوونەوی ئێران لە دەولەتی ئەمریکا بە ئامانجی یارمەتیدانی کوردەکان

لە کۆتایی تشرینی دووهمی (١٩٧١)، SAWAK پیشبینی کرد کە لە ماوهی ٣ یا ٤ مانگی داهاتوودا دەولەتی بەرەوی نیشتمانی لە عێراق پێکدههێندریّت و ئەم دەولەتە لە شیوعیەکان، لایەنگرانی جەمال عەبدوناسر و کوردەکانی ژێر رکێفی حیزبی بەعسی عێراق (BPI) پێکدێت و باروودۆخێک دەخۆلقینێت کە دەبیّت بە مەترسی هەم بۆ بەرژەوهندیەکانی ئێران و هەم بەرژەوهندیەکانی ئەمریکا. SAWAK رایگە یاند کە رێبەری کورد مستەفا ئەلبارزانی تەنھا کە سایەتییهکی بەرەستمانە کە دەتوانیّت بیّت بە کۆڵەکی چالاکیه کاریگەرەکانمان بۆ دژایەتیکردنی حیزبی بەعسی عێراق.

لە سەرەتای ئاداری (١٩٧٢)، SAWAK ئاماژەی بە پەيوەندیە رۆژبەرۆژ روو لە زیادبوونەکانی سۆفیەت و عێراق و گوشارە هاوبەشەکانی عێراق و سۆفیەت لە سەر ئەلبارزانی کرد بۆ ئەوهی هەم لەگەڵ حیزبی بەعسی عێراق و هەم لەگەڵ حیزبی شیوعی عێراق رێکبکەوێت. SAWAK رایگە یاند کە ئەم پیشهاتانە رێگا بۆ

^{٢٠٨} ژنارال هەیک یادداشتنامەیهکی ناردوه بۆ کیسینجیر و پیشنیاره‌کانی ناو ئەم یادداشتنامەیهی پەسەند کردوه. هەیک هەروەها لە لایەن کیسینجیره‌وه لە سەر یادداشتنامەکه نووسیویهتی: "بە CIA بلّین لانیكەم رێگایه‌کی پیشگیرانه بگریته‌بەر و وه‌بیراین به‌ئێننه‌وه که نوێنه‌رانی بارزانی له‌رێگای هاتن بۆ واشینگتون دان". والیر له ٢٩ی ئادار له وه‌لامی کیسینجیر به‌م یادداشتنامەیه ئاگادار کراوه‌ته‌وه.

دهستپوښتوویی زیاتری سؤښهت له عیراق خوښ دهکات و له نهجامدا کښه بؤ ئیران و کهنداو درست دهکات. ئیستا SAWAK دیسان داوا دهکات که نهمریکا یارمتهی به دژایه تیکردنی حیزبی به عسی عیراق بدات و له چوارچپوهی یارمتهی مادی، دابینکردنی پیداویستی سهربازی و کردهوهی سیاسی پشتیوانی له بارزانی بکات.

هاوکات (ناوهکهی رهش کراوتهوه) له راپورتیکدا باسی له گوشاری سؤښهت (له سر بارزانی - وهرگپ) کرد و ناماژهی بهوه کرد که نهلبارزانی دهیهویت نامهیهک بنیریت بؤ راجپرز، وهزیری دهرهوهی نهمریکا و داوای پشتیوانی نهمریکا دژی حیزبی به عسی عیراق بکات. ههمووی هم پیشهاتانه له یادداشتنامهی (رهش کراوتهوه) به وهزارتهی دهرهوهی نهمریکا راگهیهندراوه.

له ۱۵ی ئاداری ۱۹۷۱ SAWAK و (رهش کراوتهوه) رایانگه یاند بارزانی داوای له SAWAK کردوه دهولتهی نهمریکا ناگادار بکاتهوه که نهگر نهو رهوته ناوا بهردهوام بیت عیراق وهک ولاتانی روزه لاتنی نوروپا ده بیت به خاوهنی سهته لایتی (رهش کراوتهوه). SAWAK دووباره داوای له دهولتهی نهمریکا کرد پشتیوانی له نهلبارزانی بکات بو نهوهی پیش له پیکهاتنی دهولتهی بهرهی نیشتمانی له عیراق بگریت و له نهجامدا به دهسه لاتگه یشتنی دهولته تیکی کومونیستی له عیراق پوچهل بکاتهوه. SAWAK ههروهها رایگه یاند که دهگریت یارمتهی نهمریکا به کوردهکان له کانالی (رهش کراوتهوه) به شیوهی نهینی جیبهجی بگریت و تهنها نهلبارزانی ناگاداری بیت.

شایانی وهبیرمهینانهوهیه که له ماوهی ۱۰ سالی رابردوودا داواکارگه لیکي هاوشپوه له لایه SAWAK هوه به نوینه رایهتی نهلبارزانی خراوته بهردهم دهولتهی نهمریکا.

بابەت: پەيوەندىيەكانى سۆڧىەت لەگەل بارزانى

دوابەدواى سەردانەكەى سەدام تەكرىتى بۆ مۆسكۆ لە شوباتى ۱۹۷۲، دەولەتى بەعسى عىراق خۆى لە رىبەرايەتى كورد نزيك كرده تەوہ و داواى ليكردوہ "پەيمانى نيشتمانى" واژو بكات. چەند رۆژ دواتر لە ۲۸ ى شوبات ليژنە يەكى سۆڧىەت كە لە چوار كەس پيكاھاتووہ سەردانى بارەگاي مەلا مستەفا ئەلبارزانى كرده. سەردانى ئەو ليژنە يە شتيكى ناناسايى و ئاوارتە و گرنگ بووہ. ليژنەكەى سۆڧىەت لەم كەسانە پيكاھاتبوو:

۱- رۆمانيتسۆڧ^{۲۰۹} لە نووسينگەى نيونە تەوہ يى حيزبى كۆمونيستى يەكيتى سۆڧىەت

۲- فيدورۆڧ^{۲۱۰} كە وەك يارمە تيدەرى رۆمانيتسۆڧ ھاتبوو. كەسيكى ديكە بە ھەمان ناو لە بالويژخانەى سۆڧىەت لە بەغداد كار دەكات كە لەوانە يە ھەر ئەو كەسە بيت.

۳- ئازەرۆڧ^{۲۱۱}، سكرتيرى يەكەمى بالويژخانەى سۆڧىەت لە بەغداد

۴- خايجيۆڧ^{۲۱۲} (ناسنامەى ديار نية).

ليژنەى سۆڧىەت ئەم پيشنيارانەى خستەو تە بەردەم ئەلبارزانى:

²⁰⁹ RUMANYTSEV

²¹⁰ FIODOROV

²¹¹ AZAROV

²¹² KHAJIEFF

۱- كوردهكان دهبن "پهيمانی نيشتمانی" واژو بكن و پهيوهست بن به بهرهی گشتی له بن ريتهرايهتی حيزی به عسدا. شيوهكانيش پهيوهست دهبن به و پهيمانه.

۲- سوڤيهت له گه ل كوردهكان پهيوهندی دهگریت و ليژنهيهکی سوڤيهت له بارهگای بارزانی دادهمزریت بو ئهوهی پهيوهنديهكاني بارزانی و سوڤيهت بهردهوام بيت و بارزانی بپاريزیت.

۳- بانگهيشتی بارزانی كراوه سهردانی يهكيتی سوڤيهت بكات و دلنيا كراوهتهوه كه به سلامهتی دیت و دهگريتهوه.

۴- به لين به بارزانی دراوه ئهگر ئه پيشنيارانه قبول بكات سوڤيهت پشتيوانی ليدهكات.

وادياره ئه جموجولهی سوڤيهت - عيراق له روى ژئوپولتيكيهوه نور گرنگه. لهوانهيه نامانجی ئه جموجوله ئهوه بيت كه دهستی هيزهكاني عيراق بو چالاکي سياسی - سهربازی له كنداوی فارس ئاوه لا بكریت و ههروهها دزی بهرزهوهندی نهوت له ناوچه بهكار ببردريت.

نازانسى ھەۋالگىرى ناۋەندى (CIA)

ۋاشىنگتون دى سى، ۲۰۰۰

نوسىنگەى بەرپۆۋەبەر

لە لايەن بەرپۆۋەبەرى نازانسى ھەۋالگىرى ناۋەندى (ھىلمن)^{۲۱۳}

بۆ: يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى
نەتەۋەبى (كىسىنجىر)^{۲۱۴}، ۋەزىرى دەرەۋە (ۋىليام راجىر)^{۲۱۵} ۋ ۋەزىرى
بەرگى (لايرد)^{۲۱۶}

ۋاشىنگتون، ۲۹ ئادارى ۱۹۷۲

نەپتى

بابەت: ھەۋالەكانى مەلا مستەفا بارزانى بۆ ۋەدەستخستنى پىشتىۋانى
نېۋنەتەۋەبى لە ھەلۋىستەكەيان دژى پەيۋەندىە نىزىكەكانى سۆشەت -
عىراق كە لە ئەنجامدا دەبىتە ھۆى ئەۋەى كوردەكان بىكەۋنە ژىر گوشار

بۆ ئاگادارى:

- يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى نەتەۋەبى

- ۋەزىرى دەرەۋە

²¹³ Helms

²¹⁴ Kissinger

²¹⁵ Secretary Rogers

²¹⁶ Laird

- وهزیری بهرگری

بۆ زانیاری:

- یارمهتیدهری وهزیری دهرهوه بۆ کاروباری رۆژهلاتی نزیک و باشووری ئاسیا

- بهرپوهبهری بهشی ههوالگری و لیكۆلینهوه

کورته: ریبهری کورد، مهلا مستهفا ئهلبارزانی له مانگی ئاداری ۱۹۷۲ نوینهریکی رهوانه کردوه بۆ ئهوهی له دهولهتی ئوردون و ئهمریکا نزیک بیتهوه بۆ ئهوهی یارمهتی کورد بدهن و سهرۆک وهزیرانی پیشووی عێراق، ژینیرال عبدالرزاق النایف^{۲۱۷} بانگهێشت کردوه له پیکهاتنی دهولهتیکی کوردی - عهرهبی له باکووری عێراق بهشداری بکات. نوینهری بارزانی وتی ئهلبارزانی له سهر ئه و باوهرپهیه که ولاتانی رۆژئاوا ناتوانن له داها توودا بههیزتریبوونی پهیوهندهکانی سوڤیهت و عێراق پشتگۆی بخهن که نیشانهکانی ئه م دوایانه دهرکهوتوه. نوینهرهکهی بارزانی هیواداره که له میانهی گفتوگۆکانی له ولاتانی رۆژئاوا وهلامیکی خوازاو بۆ سهرحه م یا ههندئ له م داواکاریانهی کوردهکان وهربگریت:

الف - گفتوگۆی سیاسی لهگه ل ولاتانی رۆژئاوا به شیوهیهکی بهردهوام

ب - وهدهستخستنی یارمهتی مادی

ج - وهدهستخستنی ئیزگهیهکی رادیۆی بههیز و راهیسانی کهسانیک بۆ بهرپوهبردنی ئه و ئیزگهیه له رووی تهکنیکیهوه.

د - هاوکاری لهگه ل دهزگای ههوالگری کوردهکان که مهسعود بارزانی بهرپرسیهتی.

و - دانی بورس (زهمالهی خویندن) به کوردهکان بۆ ئهوهی له زانکۆکانی رۆژئاوا بخوینن.

۱- له مانگی ئاداری ۱۹۷۲ مهلا مستهفا ئهلبارزانی، بهرپرز (ناوهکهی رهش کراوتهوه بهلام مهبهستی زهید ئهحمهد عوسمانه - وهرگپز) وهک نوینهری تاییهتی خۆی رهوانه

²¹⁷ General 'Abd al-Razzaq al-NAYIF

کرد تا له گه‌ل نوینه‌ری ده‌ولته‌ی ویلایه‌ته یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا و (ره‌ش کراوه‌ته‌وه به‌لام مه‌به‌ستی بریتانیایه - وه‌رگێڤ) گف‌توگۆ بکات.

۲- نوینه‌ره‌که‌ی بارزانی له‌ میانه‌ی دانیش‌تنه‌کانی له‌گه‌ل (ره‌ش کراوه‌ته‌وه) پ‌یش‌هاتنه‌کانی ئەم دوا‌یه‌ی ع‌یراقی ش‌یک‌رده‌وه، له‌وانه‌ په‌یمان‌نامه‌ی دوستایه‌تی ع‌یراق و س‌ۆف‌یه‌ت که له‌ میانه‌ی سه‌فه‌ره‌که‌ی سه‌دام ح‌وسه‌ین ئەل‌ته‌کریتی، ج‌یگ‌ری سه‌ر‌ۆکی ئەنجومه‌نی سه‌ر‌کردایه‌تی شو‌رشی ع‌یراق (RCC) و یاره‌تیده‌ری سه‌ر‌ت‌یزی گ‌شتی حزبی به‌عسی ع‌یراق بۆ م‌ۆس‌کۆ له‌ مانگی شو‌بات له‌ سه‌ری ر‌یک‌که‌وتوون و به‌مزوانه‌ واژو ده‌کر‌یت. نوینه‌ره‌که‌ی بارزانی هه‌روه‌ها ئاماژه‌ی کرد به‌ گوشاره‌کانی س‌ۆف‌یه‌ت له‌ سه‌ر کورده‌کان بۆ واژو‌کردنی په‌یمانی ن‌یشتمانی له‌گه‌ل ح‌یزبی به‌عسی ع‌یراق و ح‌یزبی شیوعی ع‌یراق و ئەنجام و ئاکامه‌کانی ئەم پ‌یش‌هاتانه‌ بۆ ناوچه‌.

۳- نوینه‌ره‌که‌ی بارزانی وتی ئەم پ‌یش‌هاتانه‌ کورده‌کان ده‌خاته‌ په‌راویزه‌وه و وتی ئەگه‌ر کورده‌کان به‌وه‌ رازی بن که له‌گه‌ل ح‌یزبی به‌عسی ع‌یراق و ح‌یزبی شیوعی ع‌یراق ب‌چه‌ ناو به‌ره‌ی ن‌یشتمانی، ئیدی م‌وم‌ک‌ین ن‌یه‌ کورده‌کان ب‌توانن خ‌ۆیان له‌ ده‌ستی ح‌یزبی به‌عس ر‌زگار ب‌کن و وتی ئەو پ‌شتیوانییه‌ زۆره‌ که س‌ۆف‌یه‌ت ئ‌یستا له‌ ده‌ولته‌ی به‌عسی ع‌یراقی ده‌کات راستی ئ‌هو مه‌سه‌له‌یه‌ زیاتر ده‌سه‌لم‌ین‌یت. هه‌روه‌ها وتی ئەگه‌ر کورده‌کان نه‌چه‌ ناو ئ‌هو به‌ره‌یه‌ ده‌ب‌ن له‌گه‌ل ئەنجام و ئاکامه‌کانی ده‌ست‌پ‌یک‌ردنه‌وه‌ی شه‌ر ر‌وبه‌ر‌وو ب‌بنه‌وه‌.

هاوکات یه‌کیته‌ی س‌ۆف‌یه‌ت گوشاری خ‌ستوه‌ته‌ سه‌ر کورده‌کان بۆ ئ‌ه‌وه‌ی ب‌چه‌ ناو ئ‌ه‌وه‌ به‌ره‌یه‌ به‌لام ده‌ولته‌ی ئ‌ێران هه‌موو هه‌ول‌ی خ‌ۆی خ‌ستوه‌ته‌گه‌ر بۆ ئ‌ه‌وه‌ی قه‌ناعه‌ت به‌ کورده‌کان ب‌ه‌ین‌یت نه‌چه‌ ناو ئ‌هو به‌ره‌یه‌. ئ‌ێران داوای له‌ ئ‌یدریس بارزانی، کورپی مه‌لا مسته‌فا کردوه‌ لیستی ئ‌هو پ‌یداویسته‌ی سه‌ریازی و ماد‌یانه‌یان پ‌ی‌ب‌دات که کورده‌کان ئ‌یستا پ‌ی‌ویسته‌یان پ‌ی‌یه‌تی. ئ‌هو لیسته‌ ته‌س‌لیم به‌ ئ‌ێران کراوه‌ و ئ‌ێران قب‌ول‌ی کردوه‌ پ‌یداویسته‌یه‌کانیان دا‌بین بکات. به‌هه‌رحال کورده‌کان متمانه‌یان به‌ ئ‌ێران ن‌یه‌ به‌ل‌ینه‌کانی ج‌یبه‌ج‌ن بکات.

۴- نوینرهکهی بارزانی له درێژهی قسهکانیدا وتی کوردهکان ئیدی تنها بیر له خۆیان ناکه نهوه و پيشهاتهکانی ئهم دوايانه وهک کيشهيهک بۆ سهرحهم عيراق ليکدهنهوه. پهيماننامهی سوڤيهت و عيراق که بهمزوانه واژۆ دهکريت ئهنجام و ئاکامی ئيستراتژيکی بۆ سهراسهري ناوچه بهدواوه دهبيت. کوردهکان وهک ههولتيک بۆ چارهسهرکردنی کيشهی سهراسهري عيراق لهگهڵ کهسايهتیه عهربه عيراقیهکانی دانیشتوی قاهيره پهيوهندیان گرتوه بهلام متمانهيان پيشان نیه. نوینرهکهی بارزانی وتی ئهگەر (ناوهکهی رهش کراوتهوه بهلام وادياره مهبهستی ژينيرال عبدالرزاق النایفه - وهرگيڤ) له سه رهو باوهپهيه که ئیستا کاتی هاتوه، خۆی دهبن له بيکهاونی کوميتهی هاوبهشی کورد - عه رهب له کوردستان بهشداری بکات که دروشمهکهی "شۆرشی عيراق لهباکوور" ه. کوميتهکه دهبن تۆری پهيوهندي نيونهتهوهی له سهراسهري جيهان دابمهزینیت و پاشان لهريگای دهولهتیکي نهتهوهی له باکووری عيراق، بنهمای رژيميکی نوێ له عيراق دابنیت. پاشان دهبيت به دواي وهدهستخستنی سوپای عيراق بيت و بهعس له بهغداد دهريکات.

نوینرهکهی بارزانی وتی کوميتهی کورد - عه رهب دهبن بۆ ئيرانی روون بکاتهوه که هاوکات لهگهڵ ئهوهی که یارمهتیه سهريازی و مادهیکانی قبول دهکات بهلام کۆنترۆلکردن یا دهستپوهردانی راستهوخۆی ئيران له کاروباری ناوخۆی عيراق قبول ناکات. تهجروبهی دريژخايهنی کارکردنی کوردهکان لهگهڵ ئيران هيج گومان لهوهدا ناهيئتیهوه که سياسهتی ئيران ئهوهيه که دهولهتیکي لاواز له بهغداد به ريبهرايهتی کهسانیک وهک عبدالغنی الراوی²¹⁸ پيکبيت.

نوینرهکهی بارزانی وتی ئهگەر بپياره شتيک بکريت دهبن له ماوهی سێ مانگی داهاتودا دهستپيکات و پيشنياری کرد لهگهڵ (ناوهکهی رهش کراوتهوه بهلام وادياره مهبهستی مهلک حوسهين، پادشای ئوردونه - وهرگيڤ) دیدار بکات که پيشتر بهليتی داوه قهناعت به شای ئيران بهيئت که پيداويستیه سهريازیهکانيان دابين

²¹⁸ Abd al-Ghany al-Rawi

بکات بى ئەۋەى ئىران راستەوخۇ لە کاروبارى ناوخۆى (عیراقد) دەستىۋەردان بکات و کىترۆلى رووداۋەکان بگىرئە دەستى خۆى. نوینەرەكەى بارزانى ھەرۋەھا وتى ھىوادارە كە لەگەل کاربەدەستانى پایەبەرز لە واشىنگتون گىتوگۇ بکات بۇ ئەۋەى ئاکامە ئىستراتژىكەکانى جموجۆلەکانى ئەم دوایەى سۆقیەت لە عىراقیان بۇ شى بکاتەۋە و داۋایان لىبکات ھەندى كردهۋەى ئاسایى بۇ یارمەتیدانى كوردهکان بگرنەبەر و جەختى لە سەر ئەۋە كردهۋە كە ئەو یارمەتیه بە تەۋاۋى نھىتى دەمىنئیتەۋە .

۶- نوینەرەكەى بارزانى ھاۋكات لەگەل ئەۋەى كە دەیزانى سىياسەتى رۇژئاۋا بە نىسبەت كوردهکان ھەر لە كۆنەۋە ئەۋە بوە كە دەستىۋەردان لە مەسەلەكەدا نەكەن، بەلام وتى كوردهکان باۋەپیان بەۋە نیه كە زلھىزەكانى رۇژئاۋا بۇ ھەمىشە پىشھاتەكانى عىراق پشتگوى بخەن و ھىۋاى دەرپى كە ۋەلامى ئەرپىنى بە سەرچەم یا ھەندى لەم داۋاكارىانەى خوارەۋە لە رۇژئاۋا ۋەربگىرئە:

الف - گىتوگوى سىياسى لەگەل ۋلاتانى رۇژئاۋا بە شىۋەيەكى بەردەوام

ب - ۋەدەستخستنى یارمەتى مادى

ج - ۋەدەستخستنى ئىزگەيەكى رادىۋى بەھىز و راھىنانى كەسانىك بۇ بەرپۆۋەبەردىنى ئەۋ ئىزگەيە لە روى تەكنىكىەۋە .

د- ھاۋكارى لەگەل دەزگای ھەۋالگىرى كوردهکان كە مەسعود بارزانى بەرپرسىەتى .

رىچارد ھىلمز^{۲۱۹}

بەرپۆۋەبەرى ئازانسى ھەۋالگىرى ناۋەندى (CIA)

²¹⁹ Richard Helms

له لايەن رىچارڧ ھىٴلمز، بەرپۆۋەبەرى ئازانسى ھەۋالگىرى
ناۋەندى (CIA)

بۆ:

- يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى نەتەۋەيى (كىيسىنجىز)

- ۋەزىرى دەرەۋە (ۋىليام راجىرز)

- ۋەزىرى بەرگىرى (لايرد)

ئازانسى ھەۋالگىرى ناۋەندى (CIA)

نووسىنگەي بەرپۆۋەبەر

ۋاشىنگتون، ۳۱ ئادارى ۱۹۷۲

نەيتى

بابەت:

الف - بىرۋىچۈنەكانى كوردەكان دەريارهى ھاوكارى روو له زيادبوونى
سۆفیهت و عىراق و گوشارهكانى سۆفیهت و عىراق بۆ پىكهاتنى ئىتلافى
بەعس و شىيوعى و كورد له بەغداد و تىببىنيهكانى كوردەكان دەريارهى
وتوويزۆ له گەل بەعس

ب - تَبیینیه‌کانی کورده‌کان ده‌رباره‌ی سەردانی برژنف یا کۆسیگین²²⁰ له بەغداد که برپاره له نیسانی ۱۹۷۲ ئەنجام بدریئت.

بۆ زانیاری:

- یارمه‌تیده‌ری وه‌زیری ده‌روهه بۆ کاروباری رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیا
- به‌پێوه‌به‌ری به‌شی هه‌والگری و لیکۆلینه‌وه

۱- به‌وته‌ی (ره‌ش کراوه‌ته‌وه) رێبه‌رانی کورد له‌ سه‌ر ئه‌و بیروباوه‌په‌ن که سەردانه‌که‌ی سەدام حوسەین ئەلته‌کریتی، جیگری سه‌رۆکی ئەنجومەنی سه‌رکردایه‌تی شوێرشێ عێراق (RCC) و یارمه‌تیده‌ری سه‌کرته‌یری گشتی حزبی به‌عسی عێراق (BPI) بۆ مۆسکۆ له‌ ناوه‌پراستی شوباتی ۱۹۷۲ قوناخێکی نوێی له‌ هاوکاریه‌کانی یه‌کیته‌ی سوڤیه‌ت و ده‌وله‌تی حیزبی به‌عس له‌ بەغداد کردوه‌ته‌وه. نوێنه‌رانی کورد له‌ بەغداد راپۆرتیانداوه‌ که کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رزی عێراق زۆر له‌و رێکه‌وتنه‌نامه سه‌ریازیه‌ رازین که له‌ میانه‌ی سه‌فه‌ره‌که‌ی سەدام حوسەین بۆ مۆسکۆ واژۆ کرا که به‌ گوێره‌ی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه سوڤیه‌ت مینی ئاوی، قایقی ئەژده‌ر و تانکی زیاتر ده‌دات به‌ عێراق و به‌لێنیداوه‌ فرۆکه‌ی جه‌نگی MIG-23 یشی بداتی (سه‌رچاوه‌که‌ جووری ئه‌و فرۆکه‌ جه‌نگیانه‌ی روون نه‌کرده‌وه‌ که برپاره سوڤیه‌ت بیدات به‌ عێراق چونکه‌ عه‌ره‌به‌کان به‌ فرۆکه‌ی "FOXBAT" ده‌لێن MIG-23).

۲- کورده‌کان به‌وه‌یان زانیوه‌ که کاربه‌ده‌ستانی سوڤیه‌ت پێشنیاریان کردوه‌ سیستمی به‌رگری SAM له‌ شوعه‌یه‌²²¹ دابمه‌زریئت. به‌هه‌رحال به‌بۆچوونی کورده‌کان خالی گرنه‌گتر ئه‌وه‌یه‌ که سەدام حوسەین پێشنیاریکی خستوه‌ته‌ به‌رده‌م یه‌کیته‌ی سوڤیه‌ت بۆ نه‌ته‌وه‌ییکردنی سه‌رجه‌م دامه‌زراوه‌ نه‌وته‌یه‌کانی بیانی له‌ عێراق و بانگه‌پێشته‌کردنی رێبه‌رانی سوڤیه‌ت بۆ سەردانه‌کردنی به‌غداد که رێبه‌رانی سوڤیه‌ت قبوولیان کردوه‌. کورده‌کان پێیانوايه‌ که سه‌کرته‌یری گشتیی حزبی شیوعی یه‌کیته‌ی سوڤیه‌ت، لیۆنید

²²⁰ - BREZHNEV or Kosygin

²²¹ Shu'aybah

برژنف^{۲۲۲} یا سەرۆك وهزيران ئاليكسى كۆسيگين^{۲۲۳} له نيسانى ۱۹۷۲ سەردانى بەغداد دەكەن و ئەوكاتە عێراق بە پەیرهوی له پەیماننامەى دوستى میسر - سۆفیهت كه له مانگی گولانی ۱۹۷۱ واژو كرا، رێكەوتننامەى دوستایەتى له گەڵ یەكێتى سۆفیهت واژو دەكات.

۳- تەنها مەرجێك كه یەكێتى سۆفیهت بۆ پشתיگیری تەواو له دەولەتى بەعسى بەغداد دایناوه ئەوێه كه حیزبى بەعس، حیزبى شیوعى عێراق و پارتى دیموكراتى كوردستان (KDP) پەیمانى نیشتمانى (ئەلمیساقل و تەنى^{۲۲۴}) پێكهوه واژو بكەن و چیبەجیبى بكەن. دوابەدواى واژوكردنى پەیمانى نیشتمانى، ئەنجووومەنى وهزیرانى نوێ پێكدەهێنرێت كه له وهزیره شیوعییهكان و ئەو وهزیره كوردانه كه ئیستا له دەولەتدان، پێكدیئ.

۴- ئەو لیژنەیهى سۆفیهت كه له كۆتایی مانگی شوباتى ۱۹۷۲ بۆ شەویك سەردانى كوردستانی كرد راستەوخۆ گوشارى خستووته سەر كوردەكان (بۆ ئەوێه بچنه ناو پەیمانى نیشتمانى). ئەو لیژنەیه له ئەندامێكى جیگرى كۆمیتەى ناوهندى (حزبى شیوعى) سۆفیهت و نوێهرانى بالۆیژخانەى سۆفیهت له عێراق، لهوانه ئەفسەرى هەوالگری پێكهااتبوو. راپۆرتێكى دیکه نیشان دەدات كه ئەو نوێنەرەى كۆمیتەى ناوهندى حیزبى شیوعى سۆفیهت كه لهو لیژنەیهدا بوه، ناوی ف پ رویامنتسوفه^{۲۲۵} كه بەرپرسی بەشى عەرەبى یا رۆژھەلاتى ناوهراستى ئۆفیسی نیونه تەوێبى كۆمیتەى ناوهندى حزبى شیوعى سۆفیهتە (بەلام خۆى ئەندامى سەرکردایەتى یا ئەندامى جیگرى ئەو كۆمیتەیه نیه).

222 Leonid A. Brezhnev

223 Aleksey N. Kosygin

224 - Al-Mithaq al-Watani

225 V. P. Romyantsev

رێبهری پارتی دیموکراتی کوردستان، مه‌لا مسته‌فا نه‌لبارزانی له‌ کاتی گه‌فتوگوانی له‌گه‌ڵ لیژنه‌که‌ی سوڤیه‌ت زۆر به‌ توندی هێرشی کردووه‌ ته‌ سه‌ر کاره‌کانی سه‌دام حوسه‌ین نه‌لته‌که‌رتی و ده‌وله‌تی به‌عس. بارزانی بۆ نه‌ندامانی نه‌و لیژنه‌یه‌ی سوڤیه‌تی روونی کردووه‌ ته‌ وه‌ که‌ ته‌جروبه‌ی هه‌لسوکه‌وتی کورده‌کان له‌گه‌ڵ به‌عس دوا‌به‌دوای هه‌ولیکه‌ی سه‌رنه‌که‌وتوو بۆ کوشتنی نه‌لبارزانی له‌ ٢٧ی نه‌یلوولی ١٩٧٠ کۆتایه‌په‌یاتوه‌ و بوه‌ ته‌ هۆی نه‌وه‌ی که‌ کورده‌کان ئیدی متمانه‌ به‌ به‌عس نه‌که‌ن. نه‌لبارزانی هه‌روه‌ها ئاماژه‌ی به‌ وه‌ کردوه‌ که‌ کورده‌کان په‌یوه‌ندیه‌کانیان له‌گه‌ڵ ئێران باش به‌ره‌وه‌په‌ش بردوه‌ و ده‌یانه‌وێت درێژه‌ به‌و په‌یوه‌ندیه‌ بدن. نه‌ندامانی لیژنه‌که‌ی سوڤیه‌ت له‌ وه‌لامدا وتویه‌ که‌ کورده‌کان دوا‌به‌دوای واژوکرانی په‌یمانی نیشتمانی به‌ره‌به‌ره‌ متمانه‌ به‌ به‌عس ده‌که‌ن و که‌م که‌م له‌ رێژه‌ی گرێدراو بوونیان به‌ ئێران که‌م ده‌بێته‌وه‌. لیژنه‌که‌ هه‌روه‌ها په‌شینیاریان کردوه‌ نه‌فسه‌ریکی نوینه‌ری سوڤیه‌ت بنه‌ین بۆ نه‌وه‌ی بۆ هه‌میشه‌ له‌ باره‌گای نه‌لبارزانییدا به‌مێنێته‌وه‌ و ئاسایشی بارزانی به‌ته‌واوی په‌اریزێت.

٥- پاش نه‌وه‌ی که‌ لیژنه‌که‌ی سوڤیه‌ت کوردستانی به‌جیه‌هێشتوه‌، نوینه‌رانی کورد له‌ به‌غداد له‌وانه‌ محمد مه‌حمود عبدالرحمان (ئاکا سامی)^{٢٢٦}، وه‌زیری ده‌وله‌ت، سالیح الیوسفی^{٢٢٧}، نووری شاه‌وه‌یس (که‌ لایه‌نگری سوڤیه‌ته‌)، دارا توفیق (که‌ شیوعیه‌)، وه‌زیری شاره‌وانی ئه‌حسان شه‌یرزاد^{٢٢٨} و وه‌زیری کشتوکاڵ، نافه‌یز جه‌لال^{٢٢٩} بانگه‌هێشت کران بگه‌په‌ینه‌وه‌ بۆ باکووری عێراق. گروپی ده‌سه‌لاتداری کورده‌کان که‌ به‌ ده‌رووبه‌ری بارزانیان و اتا ئیدریس و مه‌سه‌ود بارزانی، دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان و حه‌یبه‌ب عبدالکه‌ریم له‌ نێوان نوینه‌ره‌ کورده‌کان ته‌نیا متمانه‌یان به‌ ئاكا سامی هه‌یه‌^{٢٣٠}.

²²⁶ Muhammad Mahmud Abd-al-Rahman (aka Sami)

²²⁷ Minister of State Salih al-Yusufi,

²²⁸ Ihsan Shirzad

²²⁹ Nafidh Jalal

²³⁰ دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان له‌ دیمانه‌یه‌کدا له‌گه‌ڵ وه‌رگێڕپ وتی نه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ راست نیه‌ و سه‌رکرده‌یه‌تی شوپش باوه‌ری به‌ هه‌موو نوینه‌ره‌ کورده‌کان له‌ به‌غداد بوه‌.

نوینره کوردهکانی بهغداد پئیانوايه که بهعس شتی زۆری بۆ کوردهکان پییه و کوردهکان خۆیان تهخسیربارن بهتایبهت به هۆی ئهوهی که پشتیان به ئێران بهستوه. ئه و نوینره کوردانه دهلێن که بهعس بهراستی دهیهوئیت دهبرارهی پهیمانی نیشتمانی وتووێژ بکات. له وهلامدا ئهلبارزانی جارێکی دیکه به توندی ههیرشی کردوته سهر بهعس و گوئی له روانگهکانی نوینره کوردهکان نهگرتوه. لهگهڵ ئهمهشدا کومیتیهک له محمد مهحمود عبدالرحمان، سالح الیوسفی و دارا توفیق پیکهاتوه بۆ ئهوهی لهگهڵ بهعس وتووێژ بکات. ئه و کومیتیه خێرا باسی شهرتومهرجه دژوارهکانی وتووێژهکانیان لهگهڵ بهعس و گهیشتن به ریکهوتنیکی خێرا کردوه و داوایان کردوه کات به کوردهکان بدریت بۆ ئهوهی ههلمومهرجهکه تاوتوئ بکن.

ئهو شهرتومهرجانه بریتین له:

الف - خودموختاری خێرای ههڕیمی بۆ ناوچه کوردنشینهکان بهو شیوهیه که له ریکهوتننامهی ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۰دا هاتوه.

ب - گهپانهوهی ناوچهی کهرکووک بۆ سهر ههڕیمی کوردهکان.

ج - دوو له پینجی داهااتی عێراق بهگویرهی ریژهی ژمارهی دانیشتوه کوردهکانی له ناوچه کوردنشینهکان خهرج بکریت.

۶- ریبهره کوردهکان باش دهزانن که بهعس ئهم شهرتومهرجانه قبوول ناکات بهلام له وه دهترسن که نهگهڕ به هۆی هۆکارگهلی تاکتیکی پینشنیاری ریکهوتن لهگهڵ بهعس بخهنهپوو، بهعس شهرتومهجهکانی ئه و ریکهوتننامهیه جییهجئ نهکات. کوردهکان له سهر ئه و باوهڕن که بهعس له ههموو دهرفهتیک که لک وهردهگریت بۆ ئهوهی پیلان به دژیان دابرپۆژیت و پاره به (جاشه) کوردهکان دهوات به بارزانی وهفادار نهبن و ههول دهوات ئهلبارزانی گوشهگیر و لاواز بکات بۆ ئهوهی ئه و کاته که بارزانی بهتهواوی لاواز بوو یا بیکوژیت یا لهگهلی شهڕ بکات. بارزانی لهوه

دوودله که بپياري نه وه بدات دژي به عس بجولټه وه چونکه له وه دترسټ که يه کټي سوټيه ت به دژي خوی بجولټه وه. يه کټي سوټيه ت به ناشکرا رایگه ياندوه که دژي سرجه م نه و لایه نانه يه که دژي به عس کار بکن. نه لبارزانی له سر نه و باوه ربه که به و بره که مه يارمه تيه که له م چند مانگه ي دواييدا له نټران وه ريگرتووه ناتوانټ له م بارو دوخه دا له گه ل به عس شه پ بکات.

۷- نه گه ر به هرحال "دهولته تي عيراق له تاراوگه" که له کورد و عه ره به کان پټکديت، له باکووري عيراق دابمه زريت و لایه نه بيانيه کانی ديکه پشتيوانی ليټکه ن، هيوايه کی باش بؤ رووخاندنی به عس ديته کايه وه. کورده کان له سر نه و باوه پڼ که نه گه ر لایه نه بيانيه کان يارمه تيان نه دن، خواستی روله زيادبوونی يه کټي سوټيه ت بؤ نه وه ي پشتی به عس بگريت، ده بيته هوی نه وه ي کورده کان که م که م پټگه ي سه ربه خوی خویان له ده ستبدن و ريگا بؤ نه وه خوښ ده بيټ که به عس کونترول ي هه موو عيراق بگريته ده ست.

ريچارد هيلمز

به پټوه به ري نازانسی هه والگري ناوه ندی (CIA)

له لایهن ئاندرۆ کیلگۆر^{۲۳۱} له نووسینگهی کاروباری رۆژه لاتی
نزیك و باشووری ئاسیای و وزارتیه دهره وه
بۆ: جیگری وه زیری دهره وه بۆ کاروباری رۆژه لاتی نزیك و باشووری
ئاسیا (جۆزیف سیسکۆ)
واشینگتۆن، ۵ نیسانی ۱۹۷۲
بابهت: نامه ی مه لا مسته فا بارزانی بۆ وه زیری دهره وه ی ئەمریکا و
هۆکاره کانی یارمه تینه دانی ئەمریکا به کورده کان

ئه وه ی که هاوپیچ کراوه یادداشتنامه ی گفتوگۆکانی زهید عوسمان و توماس
سکاته^{۲۳۲}. زهید عوسمان داوای یارمه تی راسته وخۆ یا ناراسته وخۆی ئەمریکای
کردوه بۆ ئه وه ی بارزانی بتوانیت "بزوتنه وه یه کی ئازادیه خش" ی عه ره بی - کوردی
به ئامانجی روخاندنی رژیم ی به عسی به غداد له کوردستانی عێراق دابه زڕینیت. زهید
عوسمان هه روه ها نامه یه کی بارزانی بۆ وه زیری دهره وه ی ئەمریکای ته سلیم به ئیمه
کرد که تێیدا بارزانی داوای هه مان شتی کردوه. زهید عوسمان داوای کرد تا رۆژی
۶ نیسان وه لآمی داواکاریه که ی بدریته وه.

به بۆچوونی ئیمه ده بین وه لآمی نه ریننی به م داواکاریه بدهینه وه به له به رچا وگرتنی
ئه م هۆکارانه:

²³¹ Killgore

²³², Thomas Scotese

الف - رژیمیك كه له ژێر دهسه‌لاتی بارزانییدا بێت زه‌حمه‌ته‌ به‌توانیته‌ له‌ به‌رامبه‌ر دژایه‌تیکردنی عه‌ره‌به‌کان هه‌م له‌ ناوخۆ و هه‌م له‌ ده‌وه‌ی عێراق که بێ گومان رۆژ به‌ رۆژ زیاتر ده‌بیته‌، درێژه‌ به‌ مانی خۆی بدات.

ب - پێگهی ئابووری سوڤیه‌ته‌ له‌ عێراق به‌هێژه‌ که‌وابوو ئه‌گه‌ریش بارزانی له‌ روخاندنی رژیمی به‌عسدا سه‌ریکه‌وێت، دوره‌ که‌ به‌توانیته‌ په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق له‌گه‌ڵ مۆسکۆدا به‌چڕنێته‌ مه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی ئێمه‌ خۆمان ئاماده‌ بکه‌ین به‌شیوه‌ی خێرا و به‌رفراوان یارمه‌تی (عێراق) بده‌ین.

ج - ئه‌گه‌ر ده‌وله‌تی ئه‌مریکا پشتیوانی له‌ شالۆی کودتایه‌ک دژی به‌عس بکات (که‌ له‌ باشترین حاله‌تی خۆشیدا دیسان له‌ روی ریک‌خستنیه‌وه‌ لاواز ده‌بیته‌) شارده‌نه‌وه‌ی ئه‌و شالۆه‌ کاریکی زه‌حمه‌ته‌، که‌وابوو ئه‌مریکا زیاتر په‌یوه‌ندیه‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ وڵاتانی دیکه‌ی عه‌ره‌بی تیکه‌ده‌ات چونکه‌ پشتیوانی له‌ بزوتنه‌وه‌یه‌کی غه‌یره‌ عه‌ره‌بی کردوه‌ که‌ له‌ لایه‌ن ده‌وله‌تانی غه‌یره‌ عه‌ره‌بی دیکه‌ (ئێران و ئیسرائیل) دژی عه‌ره‌به‌کان یارمه‌تیدراوه‌.

د - ئاسانکاریکردن بۆ به‌ده‌سه‌لاته‌گه‌یشته‌نی ده‌وله‌تیک له‌ به‌غداد که‌ کورده‌کان پشتیوانی لێبه‌که‌ن، کورده‌کانی ئێران و تورکیاش ده‌وه‌رژنێته‌، که‌وابوو لانیکه‌م نیگه‌رانی له‌ نێو ده‌وله‌تی تورکیه‌ درسته‌ ده‌کات (ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر ئێران نیگه‌ران نه‌کات).

ی - هه‌رچه‌شه‌ ته‌شویقکردنیکی کورده‌کان ده‌بیته‌ هۆی ورژاندنی هه‌ست و سۆزی نه‌ته‌وه‌یی کورده‌کان که‌ ئامانجیان دامه‌زراندنی به‌ره‌به‌ره‌ی وڵاتی سه‌ربه‌خۆی کوردستانه‌. ئه‌م هه‌نگاوه‌ ده‌بیته‌ هۆی پارچه‌پارچه‌بوونی زیاتری ناوچه‌ که‌ خۆی له‌ خۆیدا پێشتر پارچه‌ پارچه‌ بوه‌.

سهره‌پای ئه و شتانه که باس کرا، ئیمه ئه م مه‌سه‌له‌مانه له‌گه‌ل به‌رێز رۆی^{٢٢٢} باس کردوه و "رۆی" له‌گه‌ل ئه‌وه‌دایه که ئیمه پیش له‌وه‌ی که بپیری کوتایی خۆمان به‌نیسه‌ت داواکاریه‌که‌ی زه‌ید عوسمان بده‌ین، بارودۆخی کورده‌کان له‌گه‌ل مایک والیر^{٢٢٤} له CIA تاوتوی بکه‌ین. CIA ش له‌ریگای سه‌رچاوه‌گه‌لی سه‌ربه‌خۆوه هه‌مان زانیاریگه‌ل و داواکاریگه‌لی به‌ ده‌ست گه‌یشتوه. ئه‌م پیشنیاره‌ی ئیمه له‌گه‌ل ئه‌و بۆچونانه‌ی ئیوه‌دا هاوته‌ریبه که دوینی له‌ فرۆکه‌خانه بۆ به‌رێز تام سکا‌ت باستان کرد و وتان ئیمه ده‌بێ درێژه به‌ نوێکردنه‌وه‌ی هه‌لسه‌نگاندنه‌کانمان بده‌ین و نابێ ته‌نها به‌گوێره‌ی عه‌ق‌لی ئاسایی خومان بجولێینه‌وه. له‌ هه‌مان کاتدا پیشنیار ده‌که‌ین جه‌نابت به‌ شیوه‌ی زاره‌کی به‌ کورتی وه‌زیری ده‌ره‌وه له‌ م مه‌سه‌له‌یه ئاگادار بکه‌یته‌وه چونکه نامه‌که‌ی بارزانی بۆ ئه‌و نووسراوه.

هاوێچه‌کان:

١- ناوه‌رۆکی گفتوگۆکان له‌گه‌ل زه‌ید عوسمان، نوێنه‌ری بارزانی له‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا

٢- وه‌رگێڕانی نامه‌که‌ی بارزانی بۆ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا^{٢٢٥}

²³³ Roy
²³⁴ Mike Waller

^{٢٢٥} - نامه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له‌ نێو به‌لگه‌نامه‌که‌دا نییه. وه‌رگێڕ

وهزارهتی دهره وه

یادداشتنامه‌ی گفتوگۆکان له گه‌ڵ زهید عوسمان

٣ی نیسانی ١٩٧٢

بابهت: کورده‌کان داوای یارمه‌تی له ئەمریکا ده‌که‌ن

به‌شداریبووان:

- تام ج سكات، به‌رپرسي كاروباري عيراق له نووسينگه‌ي كاروباري رۆژه‌لاتي نزیک و باشووری ئاسیای وهزاره‌تی دهره وه

- زهید عوسمان، نوێنه‌ری تایبه‌تی مه‌لا مسته‌فا بارزانی شوێنی گفتوگۆ: هۆتیل های ئادامز^{٣٦٦}، واشینگتۆن، دی سی

کورته: له میانه‌ی دانیشتنیک له‌گه‌ڵ زهید عوسمان، نوێنه‌ری تایبه‌تی رییه‌ری کورد مه‌لا مسته‌فا بارزانی له رۆژی ٣ی نیسان که له سه‌ر داواکاری زهید عوسمان ئەنجامدرا، زهید عوسمان ئەم خالانه‌ی خسته به‌رده‌م توماس ئسكات، به‌رپرسي به‌شی کاروباری عیراقي ئوفیسی کاروباری رۆژه‌لاتي نزیک و باشووری ئاسیای وهزاره‌تی دهره وه:

²³⁶ Hay-Adams Hotel

الف - له ئه‌نجامی دیداره‌که‌ی ئه‌م داوایی سه‌دام حوسه‌ین ئه‌لته‌کریتی، جیگری سکریتیژی گشتی حیزبی به‌عسی عێراق له‌ مۆسکۆ، ده‌سه‌لاتی سۆفیه‌ت له‌ عێراق به‌شیوه‌یه‌کی زۆر نا‌ئاسایی زیادی کردوه‌.

ب - ئیستا سۆفیه‌ت له‌ درێژه‌ی هه‌ولێکانی بۆ پته‌وکردنی پێگه‌ی خۆی له‌ عێراق، گوشار ده‌خاته‌ سه‌ر مه‌لا مسته‌فا بۆ ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ست بێت به‌ حزبی به‌عس و حیزبی شیوعی عێراق بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ولێتی به‌ره‌ی نیشتمانی پێکه‌بینن.

ج - مه‌لا مسته‌فا نایه‌وێت بچێته‌ ناو ده‌ولێتی به‌ره‌ی نیشتمانی چونکه‌ له‌وه‌ ده‌ترسێت که‌ حیزبی به‌عس له‌و پێشنیاره‌ وه‌ک ئامرازیک بۆ له‌ناوبردنی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان (KDP) که‌ لێکوه‌ریگرێت.

د - مه‌لا مسته‌فا داوای له‌ ده‌ولێتی ئه‌مریکا کردوه‌ به‌ شیوه‌ی مادی و سه‌ربازی یارمه‌تی بدات بۆ ئه‌وه‌ی بتوانی‌ت "ده‌ولێتی عێراق له‌ تاراوکه‌" که‌ له‌ کورد و عه‌ره‌به‌کان پێکدێت له‌ کوردستانی عێراق دا‌به‌زرینی‌ت بۆ ئه‌وه‌ی به‌ردی بناخه‌ی رووخانی حیزبی به‌عسی عێراق دا‌بنرێت.

ه‌ - یارمه‌تیه‌که‌ی ئه‌مریکا ده‌کرێت به‌ شیوه‌ی راسته‌وخۆ یا نا‌راسته‌وخۆ (بۆ نمونه‌ له‌ پێگه‌ی مه‌لک حوسه‌ینه‌وه‌) ته‌سلیم به‌ بارزانی بکرێت. ئه‌گه‌ر ئه‌و یارمه‌تیه‌ له‌ داها‌تویه‌کی نزیکدا ته‌سلیم به‌ بارزانی نه‌کرێت مه‌لا مسته‌فا ناتوانی‌ت له‌ به‌رامبه‌ر گوشاری سۆفیه‌ت و به‌عسدا رابه‌وستی‌ت و له‌ ئه‌نجامدا عێراق به‌ره‌به‌ره‌ ده‌بێت به‌ دارده‌ستی سۆفیه‌ت، که‌ وابوو به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی جیهانی ئازاد له‌ که‌نداوی فارس و هه‌روه‌ها ئێران و تورکیه‌ ده‌که‌وێته‌ ناو مه‌ترسی.

ف - زه‌ید عوسمان نامه‌یه‌کی ته‌سلیم به‌ ئی‌مه‌ کرد که‌ بارزانی به‌ زمانی عه‌ره‌بی بۆ ویلیام راجییرز، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا نوسیویه‌تی و تێدا داوای هه‌مان ئه‌و شته‌ی

کردوه که باس کرا. زهید عوسمان داوای کرد پیش له وهی رۆژی ٦ی نیسان
واشینگتۆن به جێ بهیئێت، وهلامی داواکاریه که ی وهبرگیریت.

→ دواکاری بارزانی بۆ یارمهتیدانی ئەمریکا: زهید عوسمان وتی وهک نوێنهری
تایبهتی مهلا مستهفا بارزانی هاتوه بۆ ئەمریکا بۆ ئەوهی بۆ بهدهستهێنانی یارمهتی
ئەمریکا له م کاته ههستیاره ی میژووی عێراق و بزووتنه وهی نهته وهی کورددا ههول
بدات. زهید عوسمان له درێژهی قسهکانیدا وتی له ئەنجامی سهفه ره که ی ئەم دوایهی
سهدام حوسهین ته کریتی، جیگری سکرتهیری گشتی حزبی به عسی عێراق بۆ مسکو
ئێستا سۆفیهت پشتیوانی له ههولێکانی حزبی به عسی عێراق بۆ دامه زانندن
دهولێتی به ره ی نیشتمانی له عێراق دهکات. ئەم پشتیوانیه ی سۆفیهت له و گوشاره دا
رهنگ ده داته وه که سۆفیهت ده یخاته سه ره مه لا مسته فا بارزانی بۆ ئەوهی داواکاریه ی
به عس قبول بکات. کار به ده ستیکی پایه به رزی حیزبی شیوعی سۆفیهت ئەم دوا یانه
له کوردستان بوه و ههولیداره قه ناعهت به بارزانی بهیئێت داواکاریه که ی به عس
قبوول بکات. به هه رحال بارزانی هه ست دهکات ئەگه ر پارتی دیموکراتی
کوردستان (KDP) په یوه ست به حیزبی به عس و حیزبی شیوعی عێراق بیته،
بزووتنه وهی نهته وهی کورد ده شکیت و بی هیز ده بیته.

زهید عوسمان شیکرده وه که ئامانجی سۆفیهت له پشتیوانیکردن له دهولێتی به ره ی
نیشتمانی له عێراق ئەوه یه که پیگه ی خۆی زیاتر له عێراق قایم بکات به تایبهت له م
ساتوکاته دا که پیگه ی سۆفیهت له سوریه و میسر قابلی پیشبینیکردن نیه. زهید له
درێژهی قسهکانیدا وتی به رژه وه ندیه ئابووری - سیاسیه کانی سۆفیهت له عێراق له
ماوه ی چهند سالی رابردوودا به شیوه یه کی به رچاو به ره وه پیش چوه و سۆفیهت
ده یه ویت ئەم سه رمایه گوزاریه بپاریزیت. زهید وتی کورده کان له سه ره ئەو باوه رپن که
سۆفیهت ده یه ویت نهته نها له که نداوی فارس به لکوو دژی ئێران و تورکیه ش که لک
له عێراق وه بگریته.

زهید له ئەنجامی ئو بەشە له قسهکانیدا وتی باروڤۆخه که زۆر ههستیاره و تهنیا ئەمریکا دهتوانییت لهزیکای پشتیوانیکردنی راستهوخۆ یان ناپارستهوخۆ له بارزانی، ئو کۆکپه‌ی سۆفیهت بنیشینیتهوه. له وهلامی پرسیاری مندا زهید وتی کوردهکان هه‌م له‌گه‌ڵ شا و هه‌م له‌گه‌ڵ مه‌له‌ک حوسه‌ین له په‌یوه‌ندیان. به‌هه‌رحال شا زۆر گه‌رموگۆره و شیلگیره له پشتیوانیکردن له بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد به‌لام بارزانی ناتوانییت به‌ پشتبسته‌ن به‌م پشتیوانیه که نازانییت له داها‌توودا به‌ چی ده‌بییت، خۆی به‌ ته‌واوی بخاته ناو خه‌باتیکێ به‌رفراوان دژی رژیمی به‌عسی به‌غداد. مه‌له‌ک حوسه‌ین هه‌ر چه‌ند که له‌گه‌ڵ کورده‌کان هاوخه‌مه به‌لام نه‌یتوانیوه جگه له پشتیوانی ئەخلاق، به‌لینی هه‌یچ چه‌شنه یارمه‌تیه‌کی دیکه‌یان پێدات. به‌هه‌رحال مه‌له‌ک حوسه‌ین نیازی خۆی ده‌رپه‌یوه بۆ ئه‌وه‌ی سه‌ردانی تاران بکات و شا هان بدات زیاتر یارمه‌تی کورده‌کان بدات به‌لام بارزانی له‌وه زیاتر ناتوانییت چاوه‌پوانی شا یا مه‌له‌ک حوسه‌ین بکات.

سۆفیهت و رێبه‌رایه‌تی حیزبی به‌عس ئیستا بارزانیان خستوه‌ته ژێر گوشار بۆ ئه‌وه‌ی له ماوه‌ی ۳ یان ۴ هه‌وتوو‌ی داها‌توودا وه‌لامیان بداته‌وه، هه‌ر به‌و هۆکاره‌یه که بارزانی بریاریداوه نامه‌یه‌ک بنێڕی بۆ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا و تێیدا بۆ دوا‌جار دا‌وای یارمه‌تی له ئەمریکا کردوه. ئە‌گه‌ر ئە‌م یارمه‌تیه به‌ بارزانی نه‌درییت، بارزانی ناچار ده‌بییت بچێته ناو به‌ره‌ی نیشتمانی، که‌وابوو دوا‌یین ده‌رفه‌تی رۆژئا‌وا بۆ بو‌چه‌ل‌کردنه‌وه‌ی پیلانه‌کلانی سۆفیهت له عێراق له ناو ده‌چیت.

۴- پلانی بارزانی: زهید عوسمان پاشان شیکرده‌وه که بارزانی ده‌یه‌ویت چی بکات ئە‌گه‌ر ئە‌مریکا پشتیوانی لیبکات و له سه‌ره‌تای قسه‌کانیدا وتی له‌وانه‌یه ئە‌مریکا بیه‌ویت به‌ شی‌وه‌ی ناپارسته‌وخۆ، بۆ نمونه له‌زیکای مه‌له‌ک حوسه‌ینه‌وه یارمه‌تی کورده‌کان بکات. وتی کورده‌کان ئە‌مه‌یان قبو‌له و له‌هه‌ر حا‌له‌تیکدا متمان‌ه‌یان به‌ مه‌له‌ک حوسه‌ین هه‌یه. زهید له‌ درێژه‌ی قسه‌کانیدا وتی خۆی به‌ نو‌ینه‌رایه‌تی له‌ لای‌ن بارزانی‌وه له‌گه‌ڵ کۆمه‌لێک له‌ که‌سایه‌تیه ناسراوه‌کانی عێراق له په‌یوه‌ندیایه که

دژی به عسن و ئامادهن هاوکاری کوردهکان بکن بۆ ئهوهی رژیمی به عس پرۆخینن. بههرحال ئه م که سایه تیه عه ره بانه هیچ بهرپرسیاریه تیکی ئاشکریان نیه که پشتیوانی له بارزانی بکن مه گه ر ئه وه که هم له پشتیوانی مادی و هم پشتیوانی ئه خلاقى ئه مریکا د ل نیا بن. زهید عوسمان چه ند جار دووپاتی کرده وه کاتیک که ئه وه که سایه تیه عه ره بانه بزائن که ئه مریکا پشتیوانیان لیده کات له دهوری بارزانی له باکووری عیراق کۆ ده بنه وه و ده کریته باکووری عیراق وه ک ناوه ندیک به کار بیت بۆ ئه وهی سه ره تا له و یوه هیژیه پڕۆپه گه ندایی و پاشان ئه گه ر پتویستی کرد هیژیه سه ربازی بکریته سه ر رژیمی به عس.

له وه لایم پرسیاریکی مندا (ده رباره ی کرده وه کانیا ن دژی ده وله تی عیراق) زهید نیه ویست ته نها له سه ر کرده وه گه لی سه ربازی چه بیته وه و وتی ورده کاریه کانی ئه وه مه سه له یه پاشان ئاماده ده کریته. زهید له وه د ل نیا بوو که به له بهرچا و گرتنی ئه وه بیزاریه به رفراوانه ی که له عیراق دژی رژیمی به عس هیه، هم سوپای عیراق و هم خه لکی عیراق پێشوازی له دامه زاندنی بزوتنه ی رزگاری له باکووری عیراق ده کن. زهید ههروه ها ئامازه ی به وه کرد که کورده کان پێشتر له گه ل که سایه تیه بن کاریگه ره کانی ناو سپای عیراق په یوه ندیا ن گرتوه و ئه وه که سایه تانه ته نیا چاوه پوانی شتیک ده کن تا په یوه ست بن به بارزانی. زهید له درێژه ی قسه کانی دا وتی ئه لبه ته بارزانی ده بی بتوانیته موچه ی ئه م که سایه تیا نه دا بین بکات و بنه ماله کانیا ن به خێو بکات ئه گه ر شتیکیا ن لئ بقومیت. ئه م پشتیوانیه مادیه جگه له وه پشتیوانیه مادیه یه که ئیستا بارزانی بۆ دا بین کردنی موچه ی هیژه کانی خۆی (پێشمرگه) پتویستی پێیه تی. ئیستا رژیمی عیراق مانگانه نزیکه ی ۱۵۰ هه زار دیناری عیراقی (که ده بیته به نزیکه ی ۴۲۰ هه زار دولا ر) ده دات به بارزانی بۆ ئه وهی موچه ی هیژه کانی پیدابین بکات.

زهید له درێژه ی قسه کانی دا وتی ئه گه ر بارزانی نه چیه ناو به ره ی نیشتمانی له وانه یه ده وله تی عیراق ئه م پاره یه ببیته و له ئه نجامدا بارزانی پاره ی نامینیته بی دات به

هیزه‌کانی. له‌م په‌یوه‌ندی‌دا زه‌ید وتی ئیستا نزیکه‌ی بیست و چوار ه‌زار پ‌شمه‌رگه‌ چه‌کارن یا ده‌کریت له‌ماوه‌ی ۲۴ کاتژمیردا چه‌کار بکړین. زه‌ید ه‌روه‌ها نه‌وه‌ی به‌ سه‌رقسه‌کانیدا زیاد کرد که نه‌گه‌ر پارهیان پ‌بدریت کورده‌کان ده‌توانن ته‌نها له‌ ماوه‌ی چه‌ند مانگدا ژماره‌ی هیزه‌کانیان له‌ باکووری عیراق بگه‌یه‌ننه‌ په‌نجا ه‌زار که‌س). زه‌ید وتی بارزانی ه‌روه‌ها پ‌یوستیشی به‌ چه‌کی هیزشبه‌ر ده‌بیت بۆ نه‌وه‌ی نه‌و چه‌که‌ به‌رگریانه‌ی پ‌ن قايم بکات که ئیستا کورده‌کان ه‌یانه‌.

۳- به‌عس داوای چی له‌ بارزانی ده‌کات؟ زه‌ید وتی به‌هوی نه‌وه‌ی که ه‌ندی له‌ (لایه‌نه‌کانی) بارزانی ده‌یانه‌ویت له‌ ده‌وله‌تی به‌ره‌ی نیشتمانیدا به‌شدار بین، ده‌وله‌تی عیراق چاوه‌پروانی نه‌وه‌ ده‌کات که بارزانی سنووری ئیران داخات و ریگه‌ به‌وه‌ بدات بنکه‌ی سه‌ریازانی عیراق له‌ باکوور دابمه‌زیتندرت به‌لام بارزانی نایه‌ویت نه‌م پ‌شنيارانه‌ قبول بکات. سوڤیه‌ت ه‌ولیداوه‌ له‌ نیگه‌رانی بارزانی له‌م په‌یوه‌ندی‌دا که‌م بکاته‌وه‌ و ناماده‌یی خوی ده‌رپروه‌ بۆ نه‌وه‌ی کاربه‌ده‌ستیکی پایه‌به‌رزی سوڤیه‌ت بنیریت بۆ ه‌میشه‌ له‌ باکوور لای بارزانی بمینتیه‌وه‌ بۆ نه‌وه‌ی بارزانی دلنیا بیت‌وه‌ که به‌عسیه‌کان ریگه‌وتننامه‌که‌یان له‌گه‌ل کورده‌کان جیبه‌چی ده‌که‌ن (نه‌و ریگه‌وتننامه‌یه‌ که ئوتومیه‌کی به‌رفراوانی شانوی ده‌دات به‌ باکوور). بارزانی نه‌ متمانه‌ی به‌ سوڤیه‌ت ه‌یه‌ و نه‌ به‌ به‌عس.

۴- نامانجه‌کانی سوڤیه‌ت: زه‌ید عوسمان چه‌ند جار ه‌آسه‌نگاندنی خوی به‌ نیسبه‌ت نامانجه‌کانی سوڤیه‌ت له‌ عیراق و ناوچه‌ دوپات کرده‌وه‌. ه‌روه‌ها که باس کرا زه‌ید وتی سوڤیه‌ت سه‌ره‌تا ده‌یه‌ویت به‌رزه‌وه‌ندیه‌ سیاسی و ئابووریه‌کانی له‌ عیراق بپاریزیت. زه‌ید له‌م په‌یوه‌ندی‌دا وتی له‌وانه‌یه‌ سوڤیه‌ت چاوشی برییته‌ نه‌وتی عیراق و ناماژهی به‌وه‌ کرد که کورده‌کان له‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی باوه‌رپیکراو بیستویانه‌ که سه‌دام حوسه‌ین به‌دوای یارمه‌تی و راپرسی له‌گه‌ل سوڤیه‌تدایه‌ بۆ نه‌وه‌ی ده‌ست به‌ سه‌ر به‌شه‌ نه‌وتی بریتانیا و نه‌مریکا له‌ کونسورتیومی IPC (کومپانیای نه‌وتی عیراق) بگریت. زه‌ید له‌ دریزه‌ی قسه‌کانیدا چه‌ختی له‌ سه‌ر نه‌وه‌ کرده‌وه‌ که نامانجی

دریژخایه‌نی سۆفیه‌ت له عێراق ئه‌وه‌یه که له عێراق وهک ناوه‌ندیک که‌لک وه‌ریگریت بۆ ئه‌وه‌ی هێرش بکاته سه‌ر تورکیه و ناتۆ و دژی ئێران و که‌نداوی فارس خرابکاری بکات. زه‌ید وتی سۆفیه‌ت ئیستا یارمه‌تی عێراق ده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی سیستمی به‌رگری موشه‌کی له‌ بنکه‌ی هه‌وایی شعوبیه^{۲۳۷} له‌ نزیکه‌ی به‌سه‌ره‌ دابه‌مه‌زینتیت.

۵- ده‌ستپوه‌ردانی ئێران له‌ مه‌سه‌له‌که‌دا: زه‌ید هه‌رچه‌ند که‌ سپاس و پێزانینی خۆی به‌نیسه‌ت یارمه‌تیه‌کانی ئێران له‌ رابردوودا ده‌ریبێ به‌لام ئاماژه‌ی به‌وه‌ کرد که‌ ئێران یا نازانیت چۆن له‌گه‌ڵ عێراق هه‌لسووکه‌وت بکات یا له‌ بارودۆخی عێراق بۆ ئاماژه‌کانی خۆی که‌لک وه‌رده‌گریت. زه‌ید زیاتر له‌ سه‌ر که‌لکوه‌رگرتنی ئێران له‌ بارودۆخی عێراق رویشته‌ و وتی ئێران هه‌ولیداوه‌ نه‌هیلایته‌ کورده‌کان له‌گه‌ڵ سه‌رچاوه‌کانی دیکه‌ی یارمه‌تیوه‌رگرتن وهک (ره‌ش کراوه‌ته‌وه) په‌یوه‌ندی بگرن. زه‌ید هه‌روه‌ها وتی ئێران زۆر به‌هه‌له‌دا ده‌چیت ئه‌گه‌ر پێیوایه‌یت ده‌توانیت له‌م په‌یوه‌ندیه‌دا که‌لک له‌ کورده‌کان و لایه‌نه‌ میانه‌په‌وه‌کانی دیکه‌ی عێراق وه‌ریگریت. زه‌ید هه‌روه‌ها ئاماژه‌ی به‌وه‌ کرد نابیت ئامانجی ئێران ئه‌وه‌ بیت که‌ عێراق به‌رده‌وام ناسه‌قامگیر بیت و وتی وادیاره‌ ئیستا ئامانجی ئێران هه‌ر ئه‌وه‌یه‌.

۶- نزیکبونه‌وه‌ی میسر له‌ بارزانی: زه‌ید وتی ئه‌م دوایانه‌ میسر چه‌ند نوینه‌ریکی ناردوه‌ بۆ لای بارزانی و ئاماده‌یی میسر و سووبه‌ی ده‌ریبپوه‌ بۆ هاوکاریکردنی کورده‌کان بۆ ئه‌وه‌ی رژیمی به‌عسی عێراق بپوخینن. به‌هه‌رحال میسر وتویه‌تی که‌ پێویسته‌ کورده‌کان له‌گه‌ڵ که‌سایه‌تیه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ عه‌ره‌به‌کان هاوکاری بکه‌ن به‌لام بارزانی ئاماده‌ نیه‌ له‌گه‌ڵیان هاوکاری بکات چونکه‌ پێیوایه‌ که‌ ئه‌و که‌سایه‌تیانه‌ به‌گه‌شتی له‌به‌رچاوی خه‌لکی عێراق که‌وتوون.

۷- بارودۆخی باکور: به‌ وته‌ی زه‌ید بارودۆخی باکور ئارامه‌. سه‌ره‌پای ئه‌و راپۆرتانه‌ که‌ باس له‌وه‌ ده‌که‌ن که‌ ده‌وله‌تی ناوه‌ندی یارمه‌تی کورده‌کان ده‌دات، زه‌ید

²³⁷ Shu'aybah Air Base

بانگه‌شهی ئه‌وهی کرد که له راستیدا زۆر کهم یارمه‌تی دراوان و ئاماژه‌ی به‌وه کرد که یه‌کی له هۆکاره‌کانی ئه‌وهی که بارزانی به رژیمی به‌عس و به‌لێنه‌کانیان به‌دینه، هه‌ر ئه‌وه‌یه. ئه‌لبه‌ته جگه له‌وه‌ش هه‌ول‌ه‌کانی ئه‌م دوا‌یهی به‌عس بۆ کوشتنی بارزانی جینگای هیچ متمانه‌یه‌کی کورده‌کانی به رژیمی به‌عس نه‌هێشتوه‌ته‌وه. هه‌ر چه‌ند که دانیش‌توانی عه‌ره‌ب ناوچه‌ی هه‌ولێریان به جیه‌یش‌توه به‌لام ده‌وله‌تی به‌غداد درێژه به هینانی عه‌ره‌به‌کان بۆ ناوچه‌ی که‌رکووک ده‌دات و به ئاشکرا هه‌ول ده‌دات ئه‌و ناوچه‌یه ته‌عریب بکات پێش له‌وهی سه‌رژمیری له‌و هه‌ریمه ئه‌نجام بدریت (هه‌رچه‌ند که بارزانی گومانی له‌وه‌دا هه‌یه ئه‌و سه‌رژمیرییه قه‌د جیه‌جی بکریت). ئیستا زۆربه‌ی هه‌ره زۆری عه‌شیره‌ته‌کان پشتیوانی له بارزانی ده‌کن، له‌وانه هه‌ندی له‌و عه‌شیره‌تانه‌ی که هه‌ر له کۆنه‌وه دژی بارزانی بوونه وه‌ک عه‌شیره‌تی لۆلان و هه‌رکی و زۆربه‌ی زیباریه‌کان. جگه له‌وه‌ش با‌لی جه‌لال تاله‌بانی له نیو KDP ئیستا به ته‌واوی له پشتی بارزانی‌دایه و تاله‌بانی و ئیبراهیم ئه‌حمه‌د له باکوور له باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی‌دان.

۸- بارودۆخی به‌غداد: زه‌ید عوسمان بارودۆخی به‌غدادی وه‌ها وه‌سف کرد که دزایه‌تی له‌گه‌ڵ رژیمی به‌عس له به‌غداد روو له زیادبوونه به‌لام ئه‌وه‌ی زیاد کرد که به‌هه‌رحال کورده‌وه ترۆریسته‌کانی رژیمی به‌عس زۆربه‌ی خه‌لکی به‌غدادی ترساندوه. زه‌ید ئاماژه‌ی به‌وه کرد که ئه‌و ئه‌شکه‌نجه‌یه که ئیستا له به‌ندیخانه‌کانی عێراقدا هه‌یه زۆر له ئه‌شکه‌نجه‌ی سه‌رده‌می رژیمه کۆمونیسته‌کانی پێشوو خراپ‌تره. زه‌ید له‌م په‌یوه‌ندی‌دا وتی به‌گوێره‌ی راپۆرت‌ه‌کان ده‌وله‌تی ئالمانیای رۆژه‌لات ئیستا ئیستیخباراتی عێراق راده‌هینیت. زه‌ید جارێکی دیکه وتی خه‌لکی عه‌ره‌بی عێراق ئاماده‌ن پشتیوانی له هه‌ر بزووتنه‌وه‌یه‌ک بکه‌ن که ببیته هۆی روخاندنی رژیمی به‌عس به‌لام جه‌ختی له سه‌ر ئه‌وه کرده‌وه که به‌هه‌رحال عه‌ره‌به‌کانی عێراق پشتیوانی له که‌سایه‌تی‌ه‌کانی رژیمه‌کانی پێشوتری عێراق یان ئه‌و ناسیونالیسته عه‌ره‌بانه‌ ناکه‌ن که ته‌نها دروشم ده‌ده‌ن.

تویژینه‌وه‌یه‌کی نووسینگه‌ی هه‌والگری و لیڤکۆلینه‌وه‌ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی

ئه‌مریکا ده‌رباره‌ کورده‌کانی عێراق

٣١ ی گۆلانی ١٩٧٢

بابه‌ت: کورده‌کانی عێراق: هه‌لگیرسانه‌وه‌ی شوپرش

کورده‌کانی عێراق جاریکی دیکه‌ داوای پشتیوانی ده‌ره‌کی ده‌که‌ن بۆ شه‌ره‌ ناوخۆییه‌که‌یان له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق که له‌وانه‌یه هه‌لگیرسیته‌وه. ئه‌م تویژینه‌وه‌یه رابردووی ناڤۆکییه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق و پێگه‌ی کورده‌کان له په‌یوه‌ندییه‌کانی ئێران و عێراق و نیو ولاتیانی عه‌ره‌بی و ده‌رفه‌ته‌کانی سه‌ره‌لدانه‌وه‌ی ئه‌م شه‌ره‌ و ئاکامه‌کانی شی ده‌کاته‌وه.

کورته

خه‌لکی کورد هه‌ر له سه‌رده‌می که‌وناره‌وه له زۆربه‌ی ئه‌و ناوچه شاخاوییه‌انه ژیاون که ئیستا لێی ده‌ژین و ژماره‌یان ئیستا نزیکه‌ی ٦ میلیونه و په‌یوه‌ندییه‌کانیان له‌گه‌ڵ هه‌موو ئه‌و ده‌وله‌تانه‌ی که تێیاندا ده‌ژین واته‌ یه‌کیته‌ی سوڤیه‌ت، تورکیا، ئێران، عێراق و سووریا ئالۆزه. مه‌لا مسته‌فا بارزانی که دوا‌یین رێبه‌ری کورده که هه‌یزی مه‌عنه‌وی پێویستی هه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی عه‌شیره جۆراوجۆره‌کان له چوارچێوه‌ی هه‌یزیکی نیمچه سه‌ربازیی به‌رچاودا کۆ بکاته‌وه، سه‌ره‌تا له ده‌یه‌ی ١٩٤٠ دژی پاشایه‌تی عێراق راپه‌ری به‌لام ناچار بوو بچێته ئێران و پاشان بچێته یه‌کیته‌ی سوڤیه‌ت و ١١ ساڵ له‌وێ ژیا و فێری ئه‌وه بوو که نابێ متمانه به سوڤیه‌ت بکات.

مه‌لا مسته‌فا ماوه‌یه‌کی کورت پاش شوڤشی ۱۹۵۸ گه‌پایه‌وه بۆ عێراق و سالی ۱۹۶۱ بوو به‌ریبه‌ریکی بێ وینه له‌ ناو‌عه‌شیره کورده‌کاندا و شه‌ریکی پیشمه‌رگه‌یی ریبه‌ری کرد که پاش گوڤانی ۴ رژیم له‌ عێراق (که‌ ئەم شه‌ره یارمه‌تی به‌ رووخانی هه‌ر چواریان داوه) تا ئیستا به‌رده‌وامه‌. له‌ ماوه‌ی چوار سال شه‌ری قورسدا هیزه‌کانی مه‌لا مسته‌فا له‌ لایه‌ن ئێران و ولاتی دیکه‌ (له‌ ریگای ئێرانه‌وه) یارمه‌تی ده‌دران و پۆشته ده‌کران. ئامانجی ئێران ئەوه‌ بوو که ده‌ستپۆیشتیوی و کاریگه‌ری جمال عبدالناصر له‌ سه‌ر دراوسی لاوازه‌که‌ی (عێراق) لا ببات و پیش له‌ بلأوبوونه‌وه‌ی کێشه‌که‌ له‌ له‌ نیو کورده‌کانی ئێراندا بگریته‌.

رژیمی ئیستای عێراق له‌ ژێر گوشاری هه‌ندێ له‌ ده‌وله‌تانی عه‌ره‌بیدایه‌ بۆ رازیکردنی کورده‌کان بۆ ئەوه‌ی سوپای عێراق (که‌ به‌ هۆی په‌ره‌سه‌ندنی شوڤشی کورد به‌ ته‌واوی ده‌ستی به‌سه‌رتراوه‌وه) به‌توانیته‌ ده‌ستی ناوه‌لا بیته‌ ئه‌گه‌ر هاتوو دوزمنایه‌تی عه‌ره‌ب - ئیسراییل به‌ ته‌واوی په‌ره‌بسنیته‌. سوڤیه‌ت به‌رده‌وام پێداگری له‌ سه‌ر ئەوه‌ کردووه‌ که عێراق کورده‌کان کۆنتروڵ بکات، هه‌روه‌ها که خودی سوڤیه‌ت که‌مینه‌ نه‌ته‌وه‌ییه‌کانی خۆی کۆنتروڵ ده‌کات. له‌وانه‌یه‌ سوڤیه‌ت ده‌وری بینیی له‌و پێشنیاره‌یه‌ک لایه‌نه‌یه‌ که حکومه‌تی عێراق بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌که‌ی له‌گه‌ڵ کورده‌کان خستییه‌پوو و کورده‌کانیش قبولیان کرد، به‌لام قه‌د به‌ ته‌واوی جێبه‌جێ نه‌کرا.

ئێستا سوڤیه‌ت ده‌یه‌ویته‌ له‌ ریگای په‌یماننامه‌یه‌کی نوێ و به‌رنامه‌گه‌لی گه‌وره‌ بۆ یارمه‌تیدانی سه‌ربازی و ته‌کنیکی به‌ عێراق، په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەم ولاته‌ پته‌وتر بکات. سوڤیه‌ت نایه‌ویته‌ خۆی بخاته‌ ناو کێشه‌ی عێراق و ئێران و هه‌روه‌ها نایه‌ویته‌ بکه‌ویته‌ ئێو شه‌ری ناوخۆیی بێ کۆتایی عێراق له‌گه‌ڵ کورده‌کان. سوڤیه‌ت گوشار ده‌خاته‌ سه‌ر کورده‌کان تا په‌یوه‌ست بن به‌و ده‌وله‌تی به‌ره‌ی نیشتمانیه‌یه‌ که‌ حیزبی به‌عس و حیزبی شیوعی عێراق سه‌رکردایه‌تی ده‌کن.

مه‌لا مسته‌فا به‌ دروستی پێشبینی ئەوه‌ی کرد که ئەگه‌ر به‌م پلانه‌ رازی بیته‌، نیمچه‌ ئۆتۆنۆمییه‌که‌ی ناوچه‌ کوردنشینه‌کان له‌ ناو ده‌چیت که کورده‌کان به‌ هیزی سه‌ربازی

به دهستان هیناوه. مهلا مستهفا دهزانیته دهولتهتی عیراق (و لهوانه یه سوڤیهته) له پشتی ههول بۆ کوشتنی خۆی و کورپه گورهکهی، ئیدریس دان که له هاوینی رابردوو نهنجام درا^{۲۳۸}. بارزانی هیچ متمانه یهکی به دوو لایهنی دیکه ی نه م هاوپهیمانییه پیتشنیارکراوه نییه. بارزانی ههروهها دهزانیته دهولتهتی عیراق نه م دواییانه ههولیداوه پشتیوانی عهشیرهته نهیارهکانی بارزانی به رهولای خۆی رابکیشیت و ههولیداوه له ریڭای بهرتیئدان به ههندی له هاوپیکانی، بارزانی بن وهج (بن) حه یسییهته بکات.

بالیکی گهنجتر، ریفرمزخواز و چهپ له ناو کوردهکاندا ههیه. سهروکی نه و باله جهلال تاله بانیه که له کاتی شهپدا وهفاداری خۆی بۆ بارزانی دهبرپی بهلام له کاتی ئاشتیدا دژایهتی بهرنامهکهی بارزانی کرد. ههچهند که دهسهلاتی تاله بانیه له بارزانی زور که متره (تاله بانیه قهده دهسهلاتی له ناو خه لکی عهشیرهتی و نیمچه فئودالی و نه ریتیدا نیه) بهلام داوای جووره دهسهلات و ریبه رایه تیهک دهکات که دهولتهتی عیراق (و سوڤیهته) پیتیانباشته. نه گهر بارزانی شهپ نه کات ریبه رایه تیهه تاکه که سیه کهی هیدی هیدی له نهنجامی نه م تاکتیکانه له ناو دهچیت. ههروهها روژگاریش له گه ل بارزانی دا یار نیه (ته م نهی ۶۹ سا له هه چه نده که هیشتا به هینه). کهوابوو راستیه کهی نهوهیه که هاوپی پیتشمه رگهکانی بارزانی پیتیانخوش نییه پاش ده سال شهپ له شهستهکاندا جاریکی دیکه به مزوانه دیسان چهک هه ل بگره وه.

^{۲۳۸} نامازه بهوهیه که له ۲۹ی ئهیلوولی سا لی ۱۹۷۰ بۆ رهواندهوهی گرژیههکانی نیوان کورد و دهولتهتی عیراق، وهفدیکی زانایانی ئایینی له بهغدادهوه سهردانی مهلا مستهفا بارزانیان کرد بهلام رژیم به عس به بیانوی تو مارکردنی دهنگی گفتوگۆکان، بومبیکه له ناو جلوهبرگی یهکن له مهلاکان به ناوی ئیبراهیم خوزاعی دانابوو چونکه دهیزانی مهلا مستهفا ریز له کهسایهتیه ئایینهکان دهگریت و نایانپشکنیت. بهلام لهوکاته دا که بومه که دهتهقیتهوه پیتشمه رگه یهک خریکی دانانی چای ده بیت و دهکه ویتته نیوان بارزانی و خوزاعی و بهو شیوهیه بارزانی به شیوهیهکی موعجزهیی به سلامهتی رزگاری ده بیت. هیچکام له مهلاکان ئاگایان له و پیلانهی به عس نهبوو جگه له شوڤیری نه و نه توموبیلانه که مهلاکانیان هینابوو، شوڤیرهکانیش به دهستی پیتشمه رگهکان کوژران. وه رگنر

بههرحال وادياره ئیستا بارودۆخه که باشر بووه بۆ ئهوهی بارزانی بتوانیت بۆ هه لگی رسانی دهنه وهی شوپرش، پشتیوانی پیوستی دهره کی به دست بهینیت. نه گه ر بارزانی نه م پشتیوانیه به دست نهینیت ناتوانیت هیوادار بیت که هیچ کاریک جگه له بهرگریکردن له خوی له شاخه کان نهجام بدات. هه لگی رسانی وهی شوپرشیکی دیکه ی کورده کان له وانه یه بیته هوی رووخانی حکومه تی بیژلیکراوی به عس. بههرحال له وانه یه کورده کان نه توان پیکهاته ی رژیم دواپی عیراق دیاری بکن و وادیاره رژیمه کانی دواتری عیراق له رژیم ئیستا سه قامگیرتر، به هیتر و سه ربه خوتر له سو فیه ت نابن .

بارزانی که له نیو نه وهی خویدا به هیترین که سایه تیه، به توندی دووری کردوه له هاندانی سیاسی یا به ریکه ستنکردنی کورده کانی ولاتانی دراوسی عیراق. سو فیه ت (که له وانه یه راسته وخۆ بکه ویتته ناو کی شه ی کورده کان) بارودۆخیکی سیاسی دژواری هه یه به لام ئامرازه کانی ئه وه شی له دستدایه که گوشار بخاته سه ر ئیران و (له پیوه ریکی که متردا) تورکیا، نه گه ر بپیار بدات که لکی لیوه ریگرت.

ئیداره ی کاروباری رۆژه لاتنی نزیک و باشووری ئاسیا له وه زاره تی دهره وه

به پیوه بهر: کورتیس جونز²³⁹

شیکار: شارلوت موره اوس²⁴⁰

کورد کتیه و له کوئی ده ئی

کورد گروپیکی ئه تنیکی جیاوازی هیندونه وروپایه که زۆریه ی دانیشتوانی سه رزه مینیکی شاخاوی پیکده هینن که نزیکه ی ۱۵۰ هه زار مایلی چوارگۆشه یه و له گه ل تورکیا، ئیران، عیراق، سووریا، ئازه ربایجان و ئه رمه نستانی سو فیه ت هاوسنوره . نه م کوردستانه کۆنه قه د کیانیکی سیاسی جیاوازی نه بووه، که وابوو به

²³⁹ -CURTIS F JONES

²⁴⁰ -CHARLOOTE M MOREHAUSE

وردی پیتاسه نه‌کراوه. هندی کۆمه‌لگای کورد له دهره‌وه‌ی ئەم ناوچه کوردنشینانه له عێراق، ئێران، تورکیا و سووریا هه‌یه و له لوبنان و ئەفغانستان بلۆن. هه‌چ ئاماریکی ورد دهرباره‌ی ژماره‌ی کورده‌کان له بهره‌ستدا نییه و ئاماری ده‌وله‌ته‌کان، کورد به‌ خه‌لکیکی جیاواز دانانین به‌لام به‌ گوێره‌ی هه‌لسه‌نگاندنه باوه‌ڕپێکراوه‌کان ژماره‌یان له نیوان ۵ و ۶ ملیون که‌سه که ۸۹ هه‌زاریان له سوؤقیه‌ت ده‌ژین.

نزیکه‌ی نیوه‌ی ئەو کوردانه‌ی که له دهره‌وه‌ی سوؤقیه‌ت ده‌ژین له تورکیان که گه‌وره‌ترین که‌مینیه‌ی ئەم ولاته‌ن و ژماره‌یان ۳ ملیۆن که‌سه و اتا ۸% ی نفوسی گشتی تورکیا. هه‌روه‌ها ژماره‌یه‌کی به‌رچاو له کورده‌کان (نزیکه‌ی میلیۆنیک و په‌نجا هه‌زار که‌س که ده‌کاته نزیکه‌ی ۳% له سه‌رجه‌م دانیشتوانی ئێران) له ئێران و نزیکه‌ی میلیۆنیک و ۷۹۵ هه‌زار له عێراق ده‌ژین که ده‌کاته ۱۸% ی سه‌رجه‌م دانیشتوانی ئەم ولاته و نزیکه‌ی ۲۴۰ هه‌زار له سووریا ده‌ژین. زۆریه‌ی هه‌ره‌زۆری کورده‌کان موسڵمانی سوونه‌ن به‌لام له عێراق ۲۵ هه‌زار ئیزدی (که لقیکی جیابوو له ئاینزای شیعیه‌ی و باوه‌ڕی نائیسلامی و مه‌سیحی تێدایه^{۲۴۱}) و یه‌ک له سێ یا که‌متری کورده‌کانی ئێران موسڵمانی شیعنه‌ن که ئایینی زالی ئێرانه.

کورده‌کان له سه‌رده‌می که‌وناره‌وه له ناوچه شاخاویه‌کانی خۆیاندا ژیاون و "گزینفۆن"^{۲۴۲} باسی کردوون و میژوونووسه کلاسیکه‌کان له ژیرناوی "کاردوکی" و "گوتی" ناوی لێبێردوون (کورده‌کانی ئێران هندی جار به نادرست خۆیان به نه‌وه‌ی ماده‌کانی که‌ونار ده‌زانن). کورده‌کان شاخنشین و زۆرتر ناژه‌لداری ره‌وه‌ند و نیمچه ره‌وه‌ندن، هه‌رچه‌ند که هه‌ندیکیان یه‌کجێنشین و هه‌ندیکی دیکه‌یان شارنشین.

^{۲۴۱} ئایینی ئیزه‌دی هه‌چ په‌یوه‌ندییه‌کی به ئایینی شیععه‌وه نییه. (وه‌رگێتی)

^{۲۴۲} ئاماژه‌یه به گزینفۆن، شاگردی سوقرات و سه‌رداری یۆنانی که سالی ۴۰۱ی به‌ر له زاین کاتی که‌پانه‌وه له ئێران به‌ره‌و یۆنان تووشی کورد بووه و له کتێبه‌که‌ی خۆیدا به‌ ناوی "ئانابازیس" یان که‌پانه‌وه‌ی ۱۰ هه‌زار که‌سی باسی ئەو زه‌برانه‌ی کردووه که کورد له سوپاکه‌ی وه‌شاندویه. (وه‌رگێتی)

کوردەکان شانازی بە خۆیان دەکەن و خۆراگر و هیژان. کوردە خۆیندەوارەکان پۆستگەلی بالایان لە وڵاتانەیی که تێیدا دەژین بە دەست هیناو. هەستی کوردایەتی و پاراستنی شوناس و دابونەریتی باوایپیران لە نێو کوردان بەهێز و بە توندی لە بەرامبەر تاواندەنەوه، بەتایبەت لە وڵاتانی عەرەبیدا راوەستان چونکە کوردەکان بە گشتی هەر لە کۆنەوه خۆیان لە عەرەبەکان بە رەسەنتر زانیوه .

سەرەخۆیی سیاسی کوردستان ئاواتی لەمیژینەیی کوردەکانە و لە کونفرانسی ئاشتی پاش شەری یەکەمی جیهانی^{۲۴} داوای سەرەخۆیان کرد بەلام ئەم سەرەخۆییە زۆتر بە هۆی رکا بەری و جیاوازی عەشیرەتی و دوژمنایەتی ناوخۆیی کوردەکان دەستەبەر نەبوو. بە هۆی نەبوونی کانالی پەپوهندی لە نێوان سەرزهەمینی شاخاوی کوردەکان، سێ زاراوای جیاوازی کوردی دروست بووه که ئەوانەیی که قسەیان پێدەکەن بە دەگمەن لەیەک تێدەگەن. زاراوای ناوچەیی سلێمانی لە عێراق نزیکترین زاراوایە بە زمانی فەرمی کوردی.

بیست و سێ گروپی عەشیرەتی سەرەکی لە نێو کورداندا هەیە که گرنگترینیان دزەیی، هەرکی و جاف-ن. بارزانی عەشیرەت نییه بەلکوو کونفدراسیونی کۆمەڵێک گوندە که لە لایەن بزووئەنەوهیەکی ئایینییهوه لە سەرەتای سەدەیی ۱۹ بەرێکخستن کراوه .

رەپەرینە سەرەکییەکان

رەپەرینە جیدییهکانی کورد تەنها کاتیک بووه بە کێشه بۆ دەوڵەتەکان که رێبەرێکی کورد توانیبیستی بە هێزی مەعنەوییهوه عەشیرەتە جۆراوجۆرەکان بەرێکخستن بکات. رەپەرینگەلێکی وەها لە دەیهی ۱۹۲۰ لە ئێران و لە سالی ۱۹۳۱ لە عێراق بە رێبەراییەتی شیخ مەحموود (باوکی بابا عەلی، وەزیری پێشوی کابینەیی عێراق که

^{۲۴} مەبەستی کونفرانسی ئاشتی پارێسه که ژنەرالی شەریف پاشا بە نوینەراییەتی لە نەتەوهی کورد تێیدا بەشداری کرد و پەیماننامەیی "سێفەر" لێکەوتەوه که بواری بۆ سەرەخۆیی کوردستان لە ئیمپراتۆری عوسمانی خۆش دەکرد. (وەرگێژ)

جار جار وەك ناویژیوانتیکی بی لایەن لە کاتی شەری کورد و دەولەتی عێراق لەگەڵ ئەم دوو لایەنە وتووێژی دەکرد) روویداوه .

مەلا مستەفا بارزانی سەرەتا دژی سیستمی پاشایەتی عێراق لە دەیهی ۱۹۴۰ راپەڕینی کرد و ناچار بوو لەگەڵ ھاوڕێکانی بچیتە باکووری ئێران (رۆژئاوای ئێران راستە - وەرگێژ) و لە کۆماری کورته تەمەنی مەبابادا بەشداری کرد که بە پشتیوانی سۆڤیەت لە بەشیک لە ئێران که سۆڤیەت لە کاتی جەنگی دووهمی جیھانیدا داگیری کردبوو، دامەزرا. کاتی که سۆڤیەت ناچار بوو سالی ۱۹۴۶ لە ئێران بچیتە دەرەوه، کۆماری مەباباد بە خیرایی رووخا و مەلا مستەفا لەگەڵ ۵۰۰ کەس لە ھاوڕێکانی لە سالی ۱۹۴۷ چوو ناو خاکی سۆڤیەت و ۱۱ سال لەوی مایهوه .

کۆماری تورکیا هەولێ زۆری داوه بۆ ئەوهی کوردەکان بکات بە تۆرک و لە سەر ئەو باوهرهیه که ئیستا کوردەکان مەترسی سیاسی نین بۆ تورکیا، هەرچەند که هەستی سەرەخۆیی کوردستان لە نێواندا هەر هەیه. لە کاتی پەرەسەندنی شەری ناوخۆی عێراق لە دەیهی ۱۹۶۰ چەند سەد کەس لە کوردەکانی تورکیا هاتنە ریزی برا کوردەکانیان لە عێراق .

کوردەکانی ئێرانیش بەرەوام رەخنەیان لە حکومەتی ئێران گرتووه که زۆتر به هۆی هەلاواردنی ئابوورییه که به وتەى خۆیان ئێران دژ بهوان پەپهروى دهکات. راپەڕینی کوردەکانی عێراق و هەر وهها چەند هۆکارێکی دیکه بووته هۆی ئەوهی کۆمەڵێک چاکسازی بهپهلهی ئابووری له کوردستانی ئێران ئەنجام بدریت .

کورد و سیاسەتی عەرەبەکان

لە عێراق کوردەکان بی لهبەرچاو گرتنی ژمارەیان، خاوهن قورساییهکی سیاسین چونکه ولاتی عێراق پینکهاتهیهکی ئەتینکی و ئایینی تایبهتی ههیه. دانیشتووه عەرەبەکانی عێراق به شیوازیکێ یهکسان به شیعه و سوونه دابهش کراون. له راستیدا ژماره‌ی عەرەبه شیعه‌کان له عەرەبه سوونه‌کان زۆتره به‌لام به هۆکارگه‌لی میژوویی هه‌میشه عەرەبه سوونه‌کان ده‌سه‌لاتیان به ده‌سته‌وه بووه. کوردەکان له

رووی ئەتینکییه وه له عه‌ره به‌کان جیاوازن به‌لام له رووی ئاینیه وه سوونه‌ن، که‌وابوو هاوسه‌نگی هیزه‌که‌یان به‌ ده‌سته وه. حکومه‌تی عێراق به‌ هۆی ئەم هاوسه‌نگیه ئاینیه داواکاری کورده‌کان بۆ ئۆتۆنۆمی ناوچه‌یی رەت ده‌کاته‌وه له به‌ر ئەوه‌ی ده‌ترسیت ئە‌گەر داواکارییه‌که‌ی کورده‌کان جێبه‌جێ بکات شیعەکان و که‌مینه‌ بچوو‌کتره‌کانی دیکه‌ش داوای هه‌مان مافانه‌ بکه‌ن و هه‌روه‌ها به‌ هۆی ئەوه‌ی که‌ کۆنترین و گه‌وره‌ترین ناوچه‌ی به‌ره‌مه‌پێنانی نه‌وتی عێراق له‌ سه‌رزه‌مینێ کورده‌کاندايه.

کورده‌کان پاش شه‌ری یه‌که‌می جیهانی نه‌یانویست ببن به‌ به‌شیک له‌ دوو وڵاتی عه‌ره‌بی عێراق و سووریا و به‌رژه‌وه‌ندیان له‌وه‌دا بوو که‌ دژایه‌تی هه‌ر چه‌شنه‌ یه‌کتیه‌کی عه‌ره‌بی بکه‌ن که‌ تێیدا ببه‌ن به‌ که‌مینه‌یه‌کی بچوو‌کتر، هه‌ربۆیه‌ کورده‌کان دژی یه‌کتی سه‌رنه‌که‌وتووی عێراق و ئوردۆن له‌ دژی جمال عبدالناسر له‌ ۱۹۵۸ راوه‌ستان. کورده‌کان هه‌روه‌ها دژی هه‌ولنه‌کانی ناسر بۆ یه‌کخستنی عه‌ره‌به‌کان راوه‌ستاون و به‌ چاویکی نه‌رێنی سه‌یری حیزبی به‌عسی ده‌سه‌لاتداریان کردوه که‌ به‌ شیوازیکی دوگم لایه‌نگری یه‌کتی عه‌ره‌به‌کانه. کورده‌کان ته‌نانه‌ت هه‌ندێ جار هه‌ولیانداوه به‌عسییه‌کان و لایه‌نگرانی ناسر دژی یه‌کدی هان به‌دن.

ماوه‌یه‌کی کورت پاش شو‌رشی ۱۹۵۸ واتا ئەو کاته که‌ قاسم هاته‌ جیگای ئەو رێبه‌ره‌ نیشتمانیه‌یه‌ که‌ له‌ گه‌ڵ رژیمی پێشوو هاوکاریان کردبوو، عبدالکه‌ریم قاسم مه‌لا مسته‌فا و هاوڕێکانی بانگه‌ڕێشت کرد له‌ سو‌فیه‌ت بگه‌رێته‌وه بۆ عێراق و له‌ به‌ر چاوی خه‌ڵک کردی به‌ شیر. قاسم ئەوه‌ی به‌ درستی هه‌لنه‌سه‌نگاندبوو که‌ مه‌لا مسته‌فا هێشتاش سه‌مبۆلی خه‌بات دژی حکومه‌تی ناوه‌ندیه. مه‌لا مسته‌فا وه‌ک سه‌رکرده‌کانی دیکه‌ی کورد ده‌یویست ئەو به‌شانه‌ له‌ خاکی کوردستان به‌ ده‌ست به‌پێنێته‌وه که‌ له‌ لایه‌ن هیزه‌کانی دیکه‌وه داگیر کرابوو، که‌وابوو ئەم هه‌ست و گه‌وتینه‌ به‌ده‌ر له‌ چوارچێوه‌ی ئەو پوانانه‌ بوو که‌ قاسم ئاماده‌ بوو پێبدا.

قاسم زۆر دره‌نگ هه‌ولیدا یارمه‌تی عه‌شیره‌ته‌کانی نه‌یاری بارزانی بدات بۆ ئەوه‌ی پیش له‌ به‌ره‌سه‌ندنی بزوتنه‌وه‌ی کورد بگه‌ریت و له‌ ئابی ۱۹۶۰ شه‌ری نیوان

عەشیرەتەکان ھاتە ئاراوہ. بارزانی تا تەموزی ۱۹۶۱ عەشیرەتە دوژمنەکانی دەر کرد یا خستنییە ژێر رکێفی خۆی.

یاسای بنەپەرتی ۱۹۵۸ی عێراق مافە ئابووری و کولتورییەکانی کوردەکانی لە خۆ دەگرت و پێشنیاری ئەوێ دەکرد کە دەولەتی فدرالی عەرەب و کورد داہمەزێت و دوو پایتەختی لە بەغداد و سلیمانی ھەبێت. رییەرایەتی کورد بە واقعینییەوہ ئەو کاتە و پاش ئەوہش خوازیری سەر بەخۆیی نەبوو و تەنھا داوای ئۆتۆنۆمی لە چوارچێوہی عێراقی دەکرد. لە ناوہ پاسستی ئەیلوولی ۱۹۶۱ حکومەتی عێراق دەستی کرد بە بومبارانکردنی ھەوایی ناوچە کوردنشینەکان و لە ۱۹۶۳ گازی کیمیایی دژی کوردەکان بە کار ھێنا. ئەم تاکتیکە ی عێراق ھەرچەند کە لە رووی سەریازییەوہ سەرکەوتوو بوو بەلام بووہ ھۆی شەرمەزاربوونی عێراق چونکە ئاراستە ی با کیمیاییەکی برد بەرەولای سنووری ئێران و کاری کردە سەر ھەندی لە گوندەکانی ئێران و چەند سەر مەپ و مالاتیکی کوشت.

ناکوکی نیوان کورد و حکومەتی عێراق بە خیرایی بوو بە بەر بەرەکانییەکی سەریازی و کوردەکان کۆنترۆلی تەواوی ناوچە شاخاوییەکانی باکووریان (لە باشوورەوہ تا رووباری زئی بچوک و لە رۆژئاواوہ تا چپای ھەمرین) گرتە دەست بەلام ھەولیان نەدا شارە سەرەکییەکانی ناو دەشتەکان وەک ھەولێر و کەرکووک یا ریگا سەرەکییە گرنگەکان بگرن بەلام ھەرکاتیک کە بیانویستبایا جادەکانیان دەگرت و شارۆچکەکانیان گەمارۆ دەدا. کوردەکان لە ناوچە ی ژێر کۆنترۆلی خۆیان (کە پتر لە ۱۱ ھەزار مایلی چوارگۆشە بوو واتا بە قەد ئەیالەتی "مریلەند" و "دیلوہیر"^{۲۴۴} دەبوو) دەولەتی بالادەست بوون و باجیان کۆ دەکردەوہ (لەو ناوچانە ی کە کوردەکان و حکومەت لە سەری ناکوک بوون ئەم باجە دووجار وەر دەگیرا) و گومرکیان لە خالە سنوورییەکان دانابوو و ئیدارەکیان رۆژ بە رۆژ نویتەر دەکردەوہ.

ئەم بارودۆخە ھەر وا ۸ سال بەر دەوام بوو (بەلام بە ھۆی سەرمای زستان یا ھەولی وتووێژەکان شەپ رادەوہستا) و کوردەکان نەیان توانی ناوچە ی زیاتر لە ژێر چنگی

²⁴⁴ Maryland and Delaware

هیزه‌کانی حکومت بهیننه دهره‌وه و هیزه‌کانی حکومتیش نه‌یانتوانی سرکه‌وتنیکی په‌کلاییکه‌ره‌وه به‌ده‌سته‌پینن. له‌ماوه‌ی ئەم ۸ ساله‌دا پېشمه‌رگه‌کان توانیان به‌سرکه‌وتوویی چوار له‌پینجی هیزه‌کانی عێراق سه‌رقالی خۆیان بکه‌ن و بۆ‌ماوه‌گه‌لیکی کورت ته‌ناته‌ت زۆرتر له‌م ریزه‌یه‌ش له‌سه‌رچاوه‌کانی عێراق به‌فیوێ بده‌ن. زۆریه‌ی ئەو کوردانه‌ی که‌ پۆستی حکومتیان هه‌بوو، یا به‌هۆکاری ئەمنی ده‌رکران و یا خۆیان ده‌ستیان له‌کار کیشایه‌وه و سه‌دان کورد له‌وا‌ه دوو ئەفسه‌ر به‌پله‌ی ژنه‌رالی په‌نایان بۆ‌لايه‌نی کورده‌کان برد.

به‌رده‌وامبوونی شه‌ری بێ‌ناکامی ناوخۆیی یه‌کێ له‌هۆکاره‌کانی ناکارامه‌بوونی حکومت به‌گشتی و سوپا له‌نیو ئەم رژیمه‌یه‌ک له‌دوای یه‌کانه‌له‌م ده‌ساله‌دا بووه، که‌وابوو شه‌ری یه‌کێ له‌هۆکاره‌گرنگه‌کانی رووخانی خیرای ئەم رژیمان هه‌بووه. پیلانگێرانی کودیتا حیسابیان بۆ‌مه‌سه‌له‌ی کورد ده‌کرد و ریبه‌رایه‌تی کورد گه‌یشتبووه ئەو قه‌ناعه‌ته‌که‌ بۆ‌یه‌که‌م جار له‌میژوویی عێراقدا کورد بووه به‌هۆکاریکی راسته‌وخۆی پیکه‌اتن و هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی ده‌وله‌ته‌نیشتمانیه‌کانی عێراق. که‌وابوو کاتێ که‌ کورده‌کان به‌لێنی ئەوه‌یان ده‌دا که‌ پشتیوانی له‌ده‌وله‌تی عێراق ده‌که‌ن هۆشداری ئەوه‌شیان ده‌دا که‌ ئەم حکومته‌ تیکه‌ده‌هن (ئه‌لبه‌ته‌ به‌یارمه‌تی هیزه‌کانی دیکه‌) نه‌گه‌ر داواکاریه‌کانیان قبول نه‌کات.

په‌یوه‌ندییه‌ دهره‌کییه‌کان

یارمه‌تی و پشتیوانی دهره‌کی

روونه‌که‌ کورده‌کان بێ‌یارمه‌تی دهره‌کی نه‌یانده‌توانی ۹ سال له‌گه‌ل حکومت شه‌ری بکه‌ن. له‌راستیدا کورده‌کان سه‌رجه‌م یارمه‌تییه‌کانیان له‌ئێران یا له‌ریگای ئێرانه‌وه وه‌رده‌گرت. سه‌ره‌تا کورده‌کانی ئێران خۆیان ئەم یارمه‌تییه‌کانیان پێشکه‌ش به‌کورده‌کانی عێراق ده‌کرد به‌لام پاشان که‌شا له‌وه‌ترسا دراوسێ لاوازه‌کی بکه‌ویته‌ ژێر رکیفی جمال عبدالناسر، ئاشکرا بوو که‌ ئێران پێداویستییه‌کانی مه‌شکردن و پێداویستی مادی و ده‌وا وده‌رمان بۆ کورده‌کان دا‌بین ده‌کات. له‌به‌رامبه‌ردا ئێران

داوای له مهلا مستهفا دهکرد کوردهکانی ئیتران هان نهدات و نههیلیت بینه ریزی شوپشهکهی. حکومتهی عیراق سه‌ره‌پای ئه‌و هه‌موو دلنیاکردنانه‌ی که له‌ریگای ئه‌ندامانی په‌یمانی CENTO وه پێیده‌درا، پتی له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ دانه‌گرت که ئه‌م چالاکیانه به‌ ره‌زامه‌ندی ئه‌مریکا (ئه‌گه‌ر نه‌لێین به‌شداری) به‌رپۆه ده‌چیت و ئه‌م تاوانبارکردنه‌ی ئه‌مریکا کاری کرده سه‌ر ئالۆزبوونی په‌یوه‌ندییه‌کانی عیراق و ئه‌مریکا له‌ ۱۹۶۳ تا ئه‌وه که له‌ کاتی شه‌ری عه‌ره‌ب و ئیسراییل له‌ حوزه‌یرانی ۱۹۶۷ به‌ ته‌واوی پچرا. ده‌وله‌تی عیراق هه‌روه‌ها له‌وه به‌دگومان بوو که بریتانیا به‌ هۆی به‌رزه‌وه‌ندییه نه‌وتیه‌یه‌کانی و ئیسراییل به‌ هۆکارگه‌لی روون پشتیوانی له‌ کورده‌ راپه‌رپوه‌کان ده‌کن.

هه‌رچه‌ند که مه‌لا مستهفا وه‌رگرته‌ی یارمه‌تی له‌ رۆژئاوا به‌ باشتر ده‌زانیت به‌لام ئه‌م یارمه‌تییه له‌ هه‌موو سه‌رچاوه‌یه‌ک وه‌رده‌گریت. به‌ وته‌ی یه‌کێ له‌ دۆسته‌ کۆنه‌کانی مه‌لا مستهفا، بارزانی کاتی‌ک که له‌ دووره‌ ولاتی له‌ ئاکادیمیای سه‌ربازی سوڤیه‌ت په‌روه‌رده‌ی ده‌بینی، ده‌یویست پرۆژه‌ی دروستکردنی جاده‌ و توپی په‌یوه‌ندی جێبه‌جێ بکات بۆ ئه‌وه‌ی کورده‌ستانی عیراق له‌ ریگای باکووری ئیترانه‌وه‌ گرێ بدات به‌ ئه‌رمه‌نستانی سوڤیه‌ت و له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌ بوو که سوڤیه‌ت پشتیوانی له‌ شوپشی کورد ده‌کات.

له‌ کانونی یه‌که‌می ۱۹۶۰ - کانونی دووه‌می ۱۹۶۱ (۷ مانگ پێش له‌ هه‌لگیرسانی ناکوکی کورد و حکومه‌ت) مه‌لا مستهفا چوو بۆ موسکو و ئامانجی نه‌ته‌وه‌یی کوردی له‌ کۆبوونه‌وه‌ی حیزبی کومونیس‌ت خسته‌پوو به‌لام به‌ هۆی ئه‌وه‌ی که رۆمیکی چه‌پ تازه له‌ عیراق گه‌یشتبوو به‌ ده‌سه‌لات، سوڤیه‌ت داواکارییه‌که‌ی مه‌لا مسته‌فای ره‌ت کرده‌وه. به‌هه‌رحال له‌ ۱۹۶۳ کاتی که به‌عس گه‌یشت به‌ ده‌سه‌لات و شیوعیه‌یه‌کانی عیراقی ئازاردا، سوڤیه‌ت شوینتیکی ئارامی له‌ ناوچه‌ کوردنشینه‌کان بۆ شیوعیه‌ هه‌له‌هاتوه‌کان دۆزییه‌وه‌ و له‌ به‌رامبه‌ردا باری ۲ - ۳ فرۆکه‌ چه‌کی سووکی دا به‌ کورده‌کان. سه‌ره‌نجام سوڤیه‌ت (هه‌روه‌ک ئه‌مریکا) وه‌ک کێشه‌یه‌کی ناوخۆیی مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ کێشه‌ی کورد کرد به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا

پیداگری له سهر دهوله‌تی عێراق کرد که نهرمونیا نتر بیت و ریگاچاره‌یه‌ک بۆ رازی کردنی کورده‌کان بدۆزیته‌وه. مه‌لا مسته‌فا له لایه‌ن خۆیه‌وه هه‌ستی کرد له لایه‌ن سوڤیه‌ته‌وه به‌کارهێنراوه و خیانه‌تی پێکراوه، هه‌ر بۆیه ئیدی متمانه‌ی به سوڤیه‌ته‌وه نه‌ما.

هه‌وله‌ سیاسییه‌کان

له کۆتایی ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۵ رێبه‌رایه‌تی کورد به هه‌موو شتیه‌یه‌ک هه‌ولیده‌دا کێشه‌که‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی بکات و پشتیوانی مادی و سیاسی دهره‌کی به‌ره‌ولای خۆی رابکێشیت. رێبه‌رایه‌تی کورد که‌لکی له کورده‌ شاره‌زاکانی نیشته‌جێی تاراوگه‌ وه‌رگرت و نوێنه‌ری نارد بۆ دهره‌وه که مه‌لا مسته‌فا نامه‌ی تاکه‌که‌سی متمانه‌ پێبه‌خشینی ده‌دانی. عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی، سه‌رۆکی رێکخراوی خۆیندکارانی کورد له ئه‌وروپا له‌م په‌یوه‌ندییه‌دا سه‌ردانی گه‌لن شوینی کردووه و دوو جاریش سه‌ردانی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی کردووه. ساڵی ۱۹۶۴ عیسمه‌ت شه‌ریف وانلی داواکارییه‌کی ته‌سلیم به رێکخراوی خاچی سووری نیونه‌ته‌وه‌یی له ژنیف کرد و له ساڵی ۱۹۶۵ هه‌ولێکی سه‌رنه‌که‌وتووی دا بۆ ئه‌وه‌ی کێشه‌ی کورد له نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان بخاته‌پوو.

نوێنه‌رانی مه‌لا مسته‌فا سه‌ره‌تا له ریگای کونسولگه‌ری ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان له ته‌وریز (له ئێران) و پاشان له ریگای بالۆیزخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان له تاران، به‌غداد و به‌یروت په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ڵ حکومه‌تی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان گرت. مه‌لا مسته‌فا لانیکه‌م دوو نامه‌ی ناردووه بۆ جانسون، سه‌رۆک کۆماری ئه‌مریکا و چه‌ند نامه‌ی دیکه‌شی ناردووه بۆ شای ئێران. مه‌لا مسته‌فا هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندی تاکه‌که‌سییه‌ی له‌گه‌ڵ که‌سایه‌تییه‌کانی ناوخوا‌ی ئه‌مریکا هه‌یه، له‌وانه‌ دادوهر ویلیام

داگلاس^{۲۴۰} و چەند کەس لە ئەندامانی کۆنگرەس و گەلێ لە سەرۆکەکانی رێکخراوە سەهیونیستیەکان.

لە میانی ناگرەستی ۱۹۶۳-۱۹۶۴ ویلایەتە یەكگرتووکان هەولێدا بەرنامەی 480pl بۆ یارمەتیدانی کوردەکان و پرۆژەی دابینکردنی خۆراک جێبەجێ بکات. بەهەر حال دەولەتی عێراق کەندوکۆسپی بۆ جێبەجێبوونی ئەم پرۆژەیە دروست کرد و توانی زۆریەکی یارمەتیەکی کانی ئەم پرۆژەیە بەرەولای کوردەکانی لایەنگری حکومەت رابکێشێت و سەرەنجام بە هۆی ئەوەی کە ئاسایشی ئەم پرۆژەیە دابین نەکرا، ویلایەتە یەكگرتووکان ناچار بوو دەستی لێبکێشێت.

یەكگرتوویی لە یەكگرتوویدا

تەنانت لە و کاتاندا کە شۆرشی کورد لە و پەڕی هێزدا بوو، کوردەکان قەد بە تەواوی یەكگرتوو نەبوون و هەندێ لە بەکرێگراوانی کورد لە پال دەولەتی عێراق لەم شەپە بەردەوامدا بەشداریان کردوو و هەندێ لە عەشیرەت و نیمچە عەشیرەتەکان جارجار لە پال دەولەت و جارجار لە پال کوردەکاندا شەریان کردوو. هەندێ بنەمالەش لەم شەپەدا بیلایەن بوون و گروپێکی دیکەشیان لە پال یەكێ لە لایەنەکاندا بوو. گەورەترین یەكگرتوویی کورد ئەو کاتە بوو کە دوابەدوای کۆبوونەوەیەک لە کۆییە لە گولانی ۱۹۶۳ کونفدراسیۆنیک بۆ شۆرش بیکهات کە هەموو گروپەکانی سەر بە عەشیرەتە گرنەکان و چەپەکان و شارنشینەکان و لایەنگرانی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق و کەمینه بچووکترەکانی باکووری عێراق (ئیزەدی، تورکمان و هتد) تێیدا بەشداریان کرد کە لە لایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرشەو رێبەراییەتی دەکرا و نوێنەرە کوردەکانی سووریاش تێیدا جێیان گرتوو.

^{۲۴۰} ویلیام داگلاس دادوەریکی بەناویانگی ئەمریکایە کە جارجار گەلەکی سیاسی پێشنیار کردوو بە دەولەتانی رۆژەلاتی ناوەراست وەک ئەو گەلەکیە کە بۆ چاکسازی سیاسی لە سالی ۱۹۴۵ بە ئێزانی پێشنیار کرد. (وەرگێت)

به هر حال کم و زور برده و ام ناکوکی له نیو که سایه تیه سیاسی شارنشینه کان (که سهره کیتیرینیان ئیبراهیم نه حمهد و جه لال تاله بانین) و ناغا عه شیره تیه نهریتیه کان (که مهلا مسته فا به کئ له نمونه کانیا نه) هه بوه. ئه م دژمنایه تیه (که له سهر چۆنیه تی چاره سهرکردنی کیشه ی کورد و به پژیوه بردنی کۆمه لگای کورد له دوی شه ره) ماوه یه کی کورت پاش کۆبوونه وه که ی کۆیه سهریه ئدا. له قوناخی راوه ستانی شه ر له گه ل ده ولته تی عیراق که ماوه یه کی درژی خیاند (۱۹۶۴-۱۹۶۵) پیکدادانگه لی توند له نیوان ئه و دوو گروپه دا روویدا که له نه نجامدا مسته فا بارزانی سهرکه وت و تاله بانی دواتر گه پایه وه بو ناو گۆره پان.

لایکه م دوو جار کورده کان (وادیاره به پیشنیاری ئیران) په یوه ندیان له گه ل که سایه تیه شیهه کۆنه پارێزه ئایینی و کۆمه لایه تیه کان گرت و هه ولیاندا به ره ی دووه می شه ر له باشووری عیراق بکه نه وه به لام سهرکه وتوو نه بوون.

دامرکانه وه ی شه ر

هه رچه ند که کورده کان و حکومه تی عیراق له شوباتی ۱۹۶۴ ئاگره ستیان کرد و هیوایان دهربری که بو چاره سهرکردنی کیشه که وتووژ بکن به لام هه چکام له لایه نه کان به لینه کانی خۆیان قه د به ته واوی جیه جی نه کرد. کورده کان زۆربه ی چه که کانیا ن ته سلیم به حکومه ت نه کرد و حکومه تیش به پیچه وانه ی به لینه کانی، به ندرکراوه کورده کانی ئازاد نه کرد و قه د له رووی ماده ی وه کورده کانی قه ره بوو نه کرده وه. کورده کان به رده وام گله و گازنده یان ده کرد که حکومه ت بازرگانی به کیشه ی کورده وه ده کات و کیشه که هه ر له ناو بونه ستدا مابووه وه. دوایین شه ری قورس له ۱۹۶۵ روویدا و له کۆتاییدا هه یزه کانی عیراق شاخه به رزه کانیا ن گرت که زال بوو به سهر ئه و ریگایانه که پیشمه رگه کان له وپوه یارمه تیا ن له ئیران وه رده گرت.

ئاگره ستیکی نیوه چل به رده وام بوو تا ئه وه که له ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۰ حکومه تی عیراق په کلایه نه پیشنیاری ریکه وتنی ناشتی کرد که زۆربه ی داواکاریه کانی

كوردەكانى له خۆ دهگرت. هەرچەند كه كوردەكان بەم رێككەوتنە رازى بوون بەلام تەنها هەندێ له شەرتومەرجە كۆلتووڕىيەكانى بەراستى جێبەجێ كرا و له ئەيلوولى ١٩٧١ پياوھەكانى سەدام حوسەين ئەلتكرىتى ھەولياندا له رێگای تەقاندنەوھى ئۆتۆمۆبيلێك مەلا مستەفا بكۆژن و پيش ئەوھش تەقەيان له كورپەكەى، ئىدرىس كرد. ئىدى پاش ئەو ھەموو رێككەوتنە دريژخايەنانە، ھىچكام له لايەنەكان متمانەى بە لايەنى بەرامبەر نەما.

له روانگەى كوردەكانەوھ گرنگترين خالە جێبەجێنەكراوھەكانى ئەم رێككەوتنەنامەيە برىتى بوو له:

١- ديارىكردنى سنوورى ناوچە كوردنشينەكان لەوانە پاريزگای كەركوك له رێگای ريفراندۆم.

٢- دانانى كوردێك وەك جێگري سەرۆك كۆمار له حكومەتى ناوھەندى. كوردەكان ھەرەھا داواى نوێنەريان له ئەنجومەنى سەركرديەتى شۆپش دەكرد كه بپارادەرى راستەقینە بوو له ناو حكومەتدا.

٣- ئەنجامدانى ھەلبژاردنێك بۆ ديارىكردنى رێژەى نوێنەرە كوردەكان له پارلمانى داھاتووى عێراقدا.

٤- كونترۆلكردنى ھێزەكانى ئاسايش له ناوچە كوردنشينەكان. دوابەداواى شەپۆلى دەستبەسەرکردن و رفاندنى كوردەكان له ھاوینی سالى رابردوو ئەم داواكارىيە جارىكى دىكە پيشیل كرا. كوردەكان ھەرەھا داواى دلنایيان دەكرد كه عێراق دژ بە وان لەگەڵ دەولەتێك يان دەولەتگەلى دىكەى عەرەب نەبێ بە ھاوپەيمان.

ئالۆزبوونی پەيوەندییەكانى ئێران و عێراق، پەيوەندیەكانى كوردەكان و حكومەتى عێراقیشی ئالۆز كرد. حكومەتى عێراق ئێرانى تۆمەتبار دەكرد كه پیلانى كودیتای دژى بەعس داڕژتووھ و لەوھ زۆر تۆرە بوو كه ئێران چەند دوورگەيەكى بچووكى له كەنداو له ١٩٧١ داگیر كردووھ. حكومەتى عێراق نزیكەى ٦٠ ھەزار ھاوولاتی عێراقیى بە رەگەز ئێرانى له ولاتەكەى دەركرد. ئێرانیش عێراقى تاوانبار كرد كه ئازاوھ له پاريزگای زۆرتر عەرەبنشینى خوزستان له باشوورى ئێران دەنیتەوھ.

حکومه‌تی عیراق ده‌لێت کورده‌کان ده‌بێ هه‌موو په‌یوه‌ندییه‌کانیان له‌گه‌ڵ ئێران بچپێتن بۆ ئه‌وه‌ی نیازپاکی خۆیان بۆ چاره‌سه‌رکردنی ناشتیخوازان‌ه‌ی کێشه‌که‌ سه‌لمێتن. کورده‌کان بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ ده‌که‌ن که حکومه‌تی عیراق داوای لێکردوون کورده‌کانی ئێران دژی ده‌وله‌تی ئێران راپه‌رێتن و ئه‌وانیش ره‌تیان کردووه‌توه‌. به‌هه‌رحال دیار نییه‌ کام له‌م بانگه‌شانه‌ راسته‌ به‌لام بووه‌ته‌ هۆی به‌دگومانییه‌کانی ئه‌م دوایه‌.

ته‌نانه‌ت کورده‌کانیش ته‌نها یه‌ک رێگایان له‌ پیش نییه‌

مه‌لا مسته‌فا هه‌رچه‌ند که ئێستا له‌ ژێر گوشاردایه‌ به‌لام نایه‌وێت له‌گه‌ڵ به‌عس و شیوعیه‌کانی عیراق بچپێته‌ ناو به‌ره‌یه‌کی نیشتمانی. کورده‌کان قازانجی زۆریان ده‌ست ناکه‌وێت ئه‌گه‌ر بچنه‌ ناو ئه‌م به‌ره‌یه‌ و شتی زۆریش له‌ کیس ده‌ده‌ن. ئێستا مه‌سه‌له‌که‌ ئه‌وه‌یه‌ که ئایا کورده‌کان درێژه‌ به‌ شه‌ر بده‌ن یا نا.

مه‌لا مسته‌فا ته‌مه‌نی له‌ ٦٩ دایه‌ و به‌ شوێن ئه‌و ده‌سته‌که‌وته‌ سیاسیان‌ه‌دایه‌ که خه‌ڵکه‌کی شه‌ری بۆ کردووه‌.

ده‌وله‌تی عیراق باش ده‌زانێت مه‌لا مسته‌فا ته‌نها که‌سایه‌تییه‌که‌ که ده‌توانێت خه‌ڵکه‌کی بۆ شوێنێکی چه‌کداری دژی حکومه‌تی عیراق به‌ریکخستن بکات، هه‌ر یه‌یه‌ دوا به‌ داوای سه‌رنه‌که‌وتنی پیلانی کوشتنی بارزانی له‌ سالی رابردوو، به‌ داوای رێگاگه‌لی دیکه‌دا ده‌گه‌رێت بۆ ئه‌وه‌ی مه‌لا مسته‌فا تێکبشکێنێت و لاوازی بکات. له‌ پێناو ئه‌م ئامانجه‌دا حکومه‌تی عیراق پاره‌ به‌ عه‌شیره‌ته‌ نه‌یاره‌کانی بارزانی ده‌دات، چه‌کداریان ده‌کات و به‌رتیل به‌ پیشمه‌رگه‌کان ده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی چه‌ک دابنێن.

ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)

له به‌پۆوه‌به‌رایه‌تی ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)

بۆ: یارمه‌تیده‌ری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی
نه‌ته‌وه‌یی (کیسینجیر)

واشینگتۆن دی سی، ۲۰۰۵

نووسینگه‌ی به‌پۆوه‌به‌ر

۶ حوزه‌یرانی ۱۹۷۲

نه‌ینی، هه‌ستیار

بابه‌ت: پیداکری شا له سه‌ر دانیشتنی هینێری کیسینجیر له‌گه‌ڵ نوینه‌رانی
تایبه‌تی بارزانی

→ رۆژی ۵ حوزه‌یرانی ۱۹۷۲، به‌پێز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) داوای دیداریکی
خیرای کرد. له دانیشتنکه‌دا به‌پێز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) وتی ئه‌م داوايانه شای
بینیوه و شا کۆمه‌لیک په‌یامی پێیوه که بیگه‌یه‌نمه ئیوه.

شا ده‌یه‌وێت به‌پێز هیلمز ئه‌م په‌یامه بگه‌یه‌نێته ده‌ستی دۆکتۆر کیسینجیر:

به‌له‌به‌رچاوگرتنی گفتوگۆکانی ئه‌م داوای شا له‌گه‌ڵ دۆکتۆر کیسینجیر ده‌رباره‌ی
بارودۆخی کورده‌کان، شا له سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌یه که نوینه‌ره کورده‌کانی مه‌لا مسته‌فا
بارزانی که له داها‌توودا بۆ ویلايه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا سه‌فه‌ر ده‌که‌ن، ده‌بێ له

لایەن خودی دۆکتۆر کیسینجیرەوه وەرگیردرین. شا لە سەر ئەو باوەرپەڕیە که دۆکتۆر کیسینجیر دەبێ گۆی لە قسەکانی ئەو نوێنەرە کوردانە بگڕیت و کێشەکیان تاوتوێ بکات. شا هەرودها چاوەڕوانی ئەوه دەکات که دۆکتۆر کیسینجیر پاش قسەکردن لەگەڵ نوێنەرە کوردەکان، بیروبۆچونەکانی خوی دەربارە ی ئەو دانیشتنانە لەگەڵ شا باس بکات".

شا لە سەر ئەو باوەرپەڕیە که بە لەبەرچاوگرتنی سیاسەتەکانی ئیستای دەولەتی عێراق، دەبێ کوردەکان بپارێزین و پیش لەو بگێردریت که کوردەکان بچن بە شوین سیاسەتگەلیک وەک سیاسەتەکانی دەولەتی عێراقدا. کوردەکان هەرودها دەبێ لە بەرامبەر کاریگەری کومونیزم بپارێزین.

شا دەیهوێت ئەم پەیامە بگاتە دەستی بەرێز هیلمز: "زەحمەت نەبیت لەگەڵ نوێنەرە کوردەکان دابنیشە، گۆی بۆ قسەکانیان بگرە و قسەکانیان تاوتوێ بکە و بیروبۆچوونی خۆتم لەم پەییوەندیەدا پێرێبگەیهنە". پەییامی سییەمی شا بۆ بەرێز (ناوهکە ی رەش کراووتەوه) بوو. شا چاوەڕوانی ئەوهیە که پیش لە سەفەرەکی رۆژی ۱۲ی حوزەیران یا پشوووانی ئوروپا وەلامی ئەم پەییامانە لەریگای (ناوهکە ی رەش کراووتەوه) وەرگیریت.

من لە بەرێز (ناوهکە ی رەش کراووتەوه) پرسیارم کرد که شا لەو ماویەدا که دیاری کردوه، بە وردی داوای چی جوو وەلامیک دەکات، ئەویش وتی شا دەیهوێت بزانیت که ئایا دۆکتۆر کیسینجیر و بەرێز هیلمز دەیانەوێت لەگەڵ نوێنەرە کوردەکان دابنیشن یا نا و پاش ئەو دیدارە بۆچونەکانی خویان لەگەڵ شا باس بکەن. ناوی نوێنەرە کوردەکان و کاتی دیدارەکیان هیشتا دیار نیە.

۲- کورتەیک لەم زانیاریانە خراوتە بەردەم بآلویز فەرلاند^{۲۴۶}.

۳- باکراوه‌ند: له‌م چند ساله‌ی دواييدا دوه‌لته‌ی نئيران به‌رده‌وام مه‌سه‌له‌ی پشتيوانيكردنی ويليایته‌ی يه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مريکا له‌ بارزانی خستوه‌ته‌پوو. له‌ تشريني دووه‌می ۱۹۷۱ به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) داوای کرد له‌ په‌يوه‌ندی له‌گه‌ل مه‌سه‌له‌ی په‌ره‌سه‌ندنی به‌ره‌ی نيشتمانی عيراقدا ئه‌گه‌ر بکريت ويليایته‌ی يه‌کگرتوه‌کان يارمه‌تی بارزانی بدات. ئه‌و کاته به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) به‌گويزه‌ی رينويينه‌کانی واشنگتون، به‌ به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه)ی وت که‌ سياسه‌تی ئه‌مريکا ئه‌وه‌يه‌ که‌ له‌ کاروباری کورده‌کاندا ده‌ستپوه‌ردان نه‌کات. له‌ ئاداری ۱۹۷۲، به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) پيشنياری کرد که‌ ويليایته‌ی يه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مريکا به‌ شيوه‌ی نه‌ينی پشتيوانی له‌ بارزانی بکات. به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) جاريکی دیکه‌ وتی که‌ سياسه‌تی ئه‌مريکا ئه‌وه‌يه‌ که‌ له‌ کاروباری کورده‌کاندا ده‌ستپوه‌ردان نه‌کات.

دواتر له‌ ئاداری ۱۹۷۲ بارزانی نوينه‌ريکی تاييه‌تی ره‌وانه‌ی له‌ندن و واشنگتون کرد بو‌ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل که‌سايه‌تیه‌ به‌رچاوه‌ عيراقیه‌کانی دانیشتوی تاراوگه‌ و نوينه‌رانی دوه‌لته‌ی ئه‌مريکا و بریتانیا گفتوگو بکه‌ن. به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) به‌لام مه‌به‌ستی زه‌يد عوسمانه - وه‌رگيپ له‌ میانه‌ی ئه‌و سه‌فه‌ره‌دا له‌گه‌ل کاربه‌ده‌ستانی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مريکا له‌ ئاستی DESK LEVEL دا گفتوگوی کرد. له‌ نيسانی ۱۹۷۲ بارزانی نوينه‌ريکی تاييه‌تی دیکه‌ی ره‌وانه‌ی ويليایته‌ی يه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مريکا کرد بو‌ ئه‌وه‌ی پشتيوانی فه‌رمی و نافه‌رمی ئه‌مريکا له‌ کورده‌کان به‌ده‌سته‌بهيئت. له‌ مانگی گولان به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) پيشنياری کرد به‌پريز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) به‌لام مه‌به‌ستی مه‌لا مسته‌فا بارزانییه - وه‌رگيپ له‌ میانه‌ی سه‌فه‌ری سه‌رۆک کۆماری ئه‌مريکا بو‌ نئيران، له‌گه‌ل ئيوه‌ یان وه‌زیری ده‌ره‌وه‌، ویلیام راجييز دیدار بکات. ئه‌و پيشنياره‌ به‌ هۆی نه‌بوونی کات ره‌ت کرایه‌وه.

ريچارد هیلمز

ئاژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)

لەلایەن ھارۆلد ساندىرز لە ئەنجوومەنى ئاسایشى نەتەوھىي ئەمريکا
بۆ: جىگري سەرۆک کۆمار بۆ کاروبارى ئاسایشى نەتەوھىي (دۆکتور
کيسينجىر)
واشىنگتون،

۷ى حوزەيرانى ۱۹۷۲

نھيئى، ھەستيار

بابەت: ھۆکارەکانى يارمەتيدان و يارمەتینەدانى ئەمريکا بە کوردەکان و
شيوازەکانى جىبەجىکردنى ئەو يارمەتیه

ھيلىمىز، بەرپۆھبەرى ئازانسى ھەوالگري ناوھندى (CIA)، راسپىردراوھ ئەم پەيامەى
شا بگەيەنيت بە ئيوھ لە سەر بنەماى ئەو گفتوگۆيە كە لە تاران لەگەل ئيوھ
دەربارەى بارودۆخى كوردەكان كرددويەتى.

بە بيروبوچوونى شا ئيوھ دەبى لەگەل دوو نوينەرە كوردەكەى مەلا مستەفا بارزانى
روپەروو دابنیشن كە لە داھاتوويەكى نزيكدا سەردانى ويلايەتە يەكگرتووھەكان دەكەن.
ئەم دوو نوينەرە كوردە بریتين لە (ناوھەكەيان رەش كراوھتەوھ^{۲۷}). شا چاوپروانى

^{۲۷} ناوى نوينەرە كوردەكان لەم بەلگەنامەيەدا رەش كراوھتەوھ بەلام لە وینەيەكى ديكەى ئەم
بەلگەنامەيەدا ھاتوھ كە ئەو نوينەرەنە بریتين لە ئيدريس بارزانى، كوپى ريبەرى كورد مەلا مستەفا
بارزانى و مەحمود عوسمان كە زۆريەى جارەن وەك نوينەرەى كوردەكان كار دەكات-وەرگيپ.

ئەو ھەيەتە ئۆيۈپاش تاوتۇيىكىردى كىشەي نۆينەرە كوردەكان، بىرۈبۈچۈنەكانتان دەريارەي ئەو مەسەلەيە لەگەل ئەو (شا) باس بىكەن .

بە لەبەرچاۋگرتنى سىياسەتەكانى ئىستاي عىراق، شا لە سەر ئەو باۋەرەيە كە دەبىن كوردەكان لە بەرامبەر دەستۈرۈشتۈۈي كۈمونىزم بىپارىزىن و پىش لەۋە بگىردىت كە بچن بە شوپىن سىياسەتەكانى عىراقدا . لەوانەيە كوردەكان لە ئەنجامى بانگەپىشەتەكەي ئۆيۈ، بانگەشەي ئۆيۈ بىكەن كە ئەمرىكا پىشتىۋانىان لىدەكات . تەنانت ئەگەر ئىمە بىپارى ئۆيۈ بەدەين كە يارمەتى كوردەكان بەدەين دەبىن ئەم يارمەتە نەپنى بىت . ئىستا ھەردوۋ تاي ترازوۋەكە ۋەك يەكە بۆ ئۆيۈ ئايا پىشتىۋانى لە كوردەكان بىكەين يا نا .

ھۆكارى سەرەكى ئىمە بۆ پىشتىۋانىكىردن لە كوردەكان ئۆيۈ كە :

- رىگا بە كوردەكان بەدەين يا تەشۋىقىان بىكەين كە بەردەۋام بىن بە سەرچاۋەي ناسەقامگىرۈۈنى عىراق ۋە ھەۋلى سۆفەت بۆ تەشۋىقىكىردى پىكھاتنى حكومەتى يەكىتى نىشتمانى (كە دەبىتە ھۆي بەھىزترىۈۈنى پىگەي سۆفەت) پوچەل بىتەۋە .

- ئىران، ئوردون ۋە ئىسرائىل بەردەۋام پىشتىۋانىان لە كوردەكان كىردوۋە ۋەك ئامرازىك بۆ ئۆيۈ ھىزەكانى عىراق بە كىشەي ناۋخۆيى ۋلاتەكەيانەۋە سەرقال بىكەن ۋە ناسايشى خۆيان قايم بىكەن كە بەھەرچال قايمبوۈنى ناسايشى ئەۋ ۋلاتانە لە بەرژەۋەندىي ئىمەشدايە . جگە لەۋەش ئىستا ئەگەرى ئۆيۈ ھاتوۋەتە ئاراۋە كە عىراق چالاكانە دەستىۋەردان لە كەنداۋا بىكات بەلام ئەگەر عىراق لە ناۋخۆ ناسەقامگىر بىت، توانايى عىراق بۆ دەستىۋەردان لە كەنداۋا لاۋاز دەبىت . (رەش كراۋەتەۋە بەلام ۋادىارە مەبەستى مەلا مستەفا بارزانىيە - ۋەرگىپ) لەوانەيە بىتوانىت لە پەيوەندى كوردەكان لەگەل ھەندى كەسايەتى سەربازى نەيارى رىزمى عىراق كەلك ۋەرىگىت بۆ ئۆيۈ ئەم دەۋلەتە بىرۈخىن كە پەيماننامەي لەگەل سۆفەت ۋاژۋ كىردوۋە .

سەرەكىترىن ھۆكارەكانى پىشتىۋانى نەكىردى ئىمە لە كوردەكان بىرتىن لە :

۱- خۇمان دەخەينە ناۋ شەپىكى گىرلايى كە تەنانت ئەگەر ۋايدابنىن ئەۋ شەپە سەرىش بىكەۋىت، زۆرتىن ئەنجامى ئۆيۈ كە پەيوەندىيەكانمان لەگەل حكومەتى

عیراق ده‌چریت و کورده‌کان ده‌گن به ئۆتۆتۆمی. ئەگەریش شەپەکه به زیانی کورده‌کان بشکێتەوه، ئێمه نه هیچ دەستکه‌وتیکمان دەبیت و نه بەرژەوه‌ندی‌شان له‌وه‌دایه که به شیوازیکی یه‌کلاییکه‌روه‌ه پشتیوانی له کورده‌کان بکه‌ین.

٢- سه‌رچاوه مادییه‌کانی یارمه‌تیدانی کورده‌کان له راستیدا له ئێران و عه‌ره‌بستانی سعودیه. ئەوه مه‌سه‌له‌یه‌که که ده‌بێ ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌وه‌کانی ئەمریکا به راویژ له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تانی ناوچه که به شیوازه‌گه‌لی جۆراوجۆر پشتیوانیان له کورده‌کان کردوه، جیبه‌جی بکات و راشکاوانه به‌و ولاتانه بلّیت که ئێمه هه‌ست ده‌که‌ین ئهم یارمه‌تیدانه ده‌بێ هه‌ولێکی ناوچه‌یی بیت نه ئەوه‌ی که ئێمه ته‌نها به‌شێوه‌ی راسته‌وخۆ یارمه‌تی کورده‌کان بده‌ین.

٣- پشتیوانیکردن له کورده‌کان ده‌بێ له چوارچێوه‌ی گفتوگۆکانی کۆبوونه‌وه‌که‌ی مۆسکۆ لیک‌بدرێته‌وه. به هۆی ئەوه‌ی سۆفیه‌ت ئهم دوا‌ییانه هه‌ولیداوه قه‌ناعه‌ت به کورده‌کان به‌ئینیت په‌یوه‌ست بن به حیزبی به‌عس له چوارچێوه‌ی حکومه‌تی یه‌کیتی نیشتمانیدا، پشتیوانیکردن له کورده‌کان ده‌بێ به دژکرده‌وه‌یه‌کی راسته‌وخۆ له به‌رامبه‌ر سۆفیه‌ت.

سیاسه‌تی ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌وه‌کان بۆ ماوه‌یه‌ک ئەوه بووه که خۆی نه‌خاته ناو کێشه‌ی کورد. دوا‌یین نزیکبونه‌وه‌کان له‌گه‌ڵ کورده‌کان له میان‌ه‌ی سه‌فه‌ری سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا بۆ تاران ئەنجام درا. ئەو کاته هه‌مان وه‌لام دووپات بووه که ئێمه خۆمان ناخه‌ینه ناو ئەو کێشه‌یه. وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ش تا ئیستا ته‌نها له ئاستی DESK LEVEL دا له‌گه‌ڵ نوێنه‌ره کورده‌کان دانیشتوه. CIA ئیستا لایه‌نگری دانیشتن له‌گه‌ڵ کورده‌کان نیه، که‌وابوو هه‌مووی ده‌گه‌رپێته‌وه سه‌ر ئەوه که ئایا ئێوه ده‌تانه‌وێت به‌و جۆره که شا داوا‌ی کردوه له‌گه‌ڵ نوێنه‌ره کورده‌کان دا‌بنیشن یا نا. ئەلبه‌ته ئهم مه‌سه‌له‌یه زۆر په‌یوه‌ندی به‌وه هه‌یه که ئێوه به‌نیسه‌ت ئهم خاله‌ تایبه‌تانه چهنده خۆتان له به‌رامبه‌ر شا به ده‌روه‌س ده‌زانن.

من بۆ خۆم له سەر ئه و باوه پهرم كه باستر ئه وه يه ئيوه له م قوناخه دا خۆتان نه خه نه ناو كيشه كه چونكه له داها توويه كى زۆر نزيكدا سه رۆك كۆماريش ده خه نه ناو كيشه كه (ته نانه ت ئه گهر ناراسته وخۆش بيبت). به بۆچوونى من ئيوه ده توانن راسته خۆ ئه م مه سه له يه بلين به شا و ههروه ها ئه وه شى پيبلين كه ئيوه به منتان (هارۆك سانديرز) وتوو كه به ته واوى گويى بۆ قسه كانى نوينه ره كورده كان بگرم و راپورته كه تان ته تسليم بكه مه وه. ههروه ها به شا بلين "هيلمز" يش له گه ل نوينه ره كورده كان گفتوگو ده كات.

شا داواى وه لامى ئه م نامه يه ي كردوو پيش ئه وه ي رۆژى دووشه مه ئيران به ره وه وروپا به جى بهيلىت.²⁴⁸

پيشنياره كان:

1- پيشنيار ده كه م ئه م وه لامه بنيرنه وه بۆ شا:

"من (كيسينجيز) له وه نيگه رانم كه ئه گهر خۆم له گه ل نوينه ره كورده كان دابنيشم ئه وان به هه له دا بچن و چاوه پوانى پشتيوانى راسته وخۆ له ويلايه ته يه كگرتوو ه كان بكن، له كاتيكا كه هه روا كه خۆتان ده زانن ده وه ته ي ئه مريكا بپيارى نه داوه پشتيوانى له كورده كان بكات. به هه رحال من داوا له جيگري يه كه مى خۆم بۆ كاروبارى رۆژه لاتى ناوه راست ده كه م به ته واوى گويى له قسه ي نوينه ره كورده كان بگريت و راپورته كه ي بداته وه به من. پاشان بيروبوچوونه كانى خۆمتان له م په يوه ندييه دا بۆ ده نيرم."

²⁴⁸ - كيسينجيز له سهر ئه م به لگه نامه يه نووسيوه تي "پيمواين جي به جى ده كه ين". نوسخه يه كى واژونه كراوى ئه م به لگه نامه يه له ئاژانسى هه والگري ناوه ندى (CIA) له به شى فاي له تاييه ته كان به ژماره ي، Job 80B01086A, Box 1 Executive Registry Subject Files, I-13, Iran, دا هه يه .

۲- SAWAK راپورتیداوه که ئیوه به "شا" تان وتوه که ئەمریکا لەریگای "نوینەرە کوردەکان لە واشینگتۆن" پیشتەر هەندی پشتیوانی لە کوردەکان کردووە. CIA دەیهوێت ئەو مەسەلەیه سەرراست بکاتەوه و بلیت ئەو راپۆرتە راست نیه.

له لایهن سه روکی نووسینگه ی روژه لاتی نزیک و باشووری ئاسیا له
ئاژانسى هه والگری ناوهندی (CIA)، به پیز والیر
بۆ: به پیوه بهری ئاژانسى هه والگری ناوهندی (CIA)، به پیز هیلمز
واشینگتون،

۱۲ حوزهیرانی ۱۹۷۲

نهینی

بابهت: هه وله کانی ریبهری کورد، بارزانی بۆ به دهسته پشتیوانی
ویلايه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا

۱- ئەم یادداشتنامه یه بۆ زانیاری ئیوه ئاماده کراوه له په یوهندی له گه ل
ئو دانیشتنه ی که بریاره جه تابت و ژنرال هیگ له گه ل نوینه رانی
ریبهری کورد، مه لا مسته فا بارزانی نه نجامی بدهن. نوسخه یه کی
پیداچونه وه کراوی ئەم یادداشتنامه یه بۆ ژینیرال هیگیش ئاماده کراوه .

بارودۆخی کورده کان به کورتی:

۲- په یوه ندییه نزیکه روژ به روژ روو له زیادبونه کانی یه کیتی سۆفیه ت و
ده وله تی به عسی عیراق و گوشاره کانی سۆفیه ت و به عس بۆ ئه وه ی
کورده کانی عیراق په یوه ست بن به ده وله تیکی یه کیتی نیشتمانی له به غداد،
ئو بانگه شانیه ی کورده کانی وه راست خسته ته وه که بی یارمه تی مادی

ولاتیکی رۆژئاوایی به هیـزه کوردهـکانی بارزانی واتا هیـزی پیشـمرگه (به تاییهت پشتیوانی ئەخلاقى ویلایه ته یه کگرتوووهـکانی ئەمریکا بۆ روو به پووینوه له گهـڵ پشتیوانی سوڤیهت له به عسى عیـراق) کوردهـکانی عیـراق له وانه یه ناچار بن له گهـڵ دژمنهـکانیان سازش بکهـن.

۳- شای ئێران له وه نیکهـرانه که عیـراق رۆژ به رۆژ زیاتر دهـکه ویتـه ژێر دهـسه لاتی سوڤیهت و ئەمهـش مهـترسیه بۆ ئاسایشی ئێران و بهـرژه وهـندیهـکانی ئێران و ولاتی رۆژئاوایی له کهـنداوی فارس. کهـوابوو شا هـول بۆ ئەوه دهـدات که کاریگهـری سوڤیهت له سهـر ئێران بگهـیه نیتـه کهـمترین ئاستی خۆی و لهـم پهـیوهـندیهـدا شا له سهـر ئەو باوهـر پهـیه که باشتـرین شت ئەوه یه که بارزانی بهـهیز رابگهـردیـت بۆ ئەوه ی بتوانیت درێژه به خهـباتهـکه ی دژی رژیمى به عسى بهـغداد بدات.

۴- به هۆی ئەو شتانه که له سهـروه باس کرا، لهـم مانگانه ی دوا ییدا هـم بارزانی و هـم SAWAK (به نویتـه رایه تی شا) هـهـولهـکانیان چروپهـتر کردوه ته وه بۆ بهـدهـستهـینانی پشتیوانی رۆژئاوا، به تاییهت پشتیوانی ئەخلاقى ویلایه ته یهـ کگرتوووهـکانی ئەمریکا و بریتانیا وهـک دژکرده وهـیهـک له بهـرامبهـر پشتیوانی سوڤیهت له به عسىهـکان. هـهـر چهـند که مهـلا مستهـفا بارزانی دهـلێت هـهـر چهـشنه پشتیوانیهـکی ئەخلاقى ئەمریکا به نهینى دهـپاریزیت و ناهێلێت که س پى بزانیـت به لām ئەم به لێنه که لکی ئەوتۆی بۆ مهـلا مستهـفا نابیت ئەگهـر نهـتوانیت ئەو مهـسه له یه بۆ بهـدهـستهـینانی پشتیوانی ئەمریکا به کار بهینیت و ئەمهـش به واتای ئەوه یه که مهـسه له که ئاشکرا دهـکات.

۵- ئاواتی کوردهـکان بۆ بهـدهـستهـینانی یارمه تی مادى، هۆکاری راسته قینه ی خۆی هه یه. ئەو یارمه تیه که دهـوله تی بهـغداد پاش کۆتاییه پیهاتنى شهـری ناوخۆ له ۱۹۷۰ دهـیدا به کوردهـکان ئەم دوا یانه پچهـراوه و ئەو یارمه تیه که ئێران پیش له کۆتاییه پیهاتنى شهـر دهـیدا به بارزانی، له و کاته وه که یارمه تیهـکانی به عسىهـکان که وه

بۆاری جیبه‌جیکردنه‌وه، به توندی کهم بوه‌ته‌وه. له نه‌جامدا له‌م مانگانه‌ی دوااییدا بارزانی ناچار بوه موچه‌ی هیزه‌کانی زۆر کهم بکاته‌وه و ژماره‌یه‌کی زۆر له‌و هیزانه‌ ده‌ستیان له‌ کاره‌که‌یان کیشاوه. هه‌لسه‌نگاندنی ئیمه‌ نه‌وه‌یه که بارزانی ته‌نها بۆ موچه‌ی هیزه‌کانی (که بۆ خۆی ده‌لێت ئیستا نزیکه‌ی ۱۵ هه‌زار کهس ده‌بن) پتیویستی به‌ سالانه ۲۴ میلیۆن دۆلار هه‌یه. بارزانی پێشنیاری نه‌وه‌ی کردوه که ژماره‌ی هیزه‌کانی بۆ ۵۰ هه‌زار کهس به‌رز بکاته‌وه که نه‌و کاته جگه له‌ پارهی پیداوایستی‌ه‌کان و چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی، ته‌نها بۆ موچه‌ی نه‌و ۵۰ هه‌زار کهسه‌ پتیویستی به‌ سالانه ۲۴ میلیۆن دۆلار ده‌بێت.

کورتیه‌ک له‌ هه‌وله‌کانی ئه‌م دوایه‌ی بارزانی بۆ نزیکبوونه‌وه له‌ ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا و وه‌لامه‌کانی ئیمه‌ و پێشهاته‌ په‌یوه‌ندیداره‌کان:

۶- له‌ تشرینی دووه‌می ۱۹۷۱ به‌رپێز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) به‌ له‌ به‌رچاگرتنی مه‌سه‌له‌ی به‌ره‌پێشچوونی ده‌وله‌تی به‌ره‌ی نیشتمانی له‌ عێراق داوای یارمه‌تیدانی ئه‌مریکا به‌ بارزانی کرد. به‌رپێز (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) به‌گوێزه‌ی رینۆینییه‌کانی وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ه‌ وتی که‌ سیاسه‌تی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا نه‌وه‌یه که له‌ کاروباری کورده‌کاندا ده‌ستپوه‌ردان نه‌کات. له‌ ئاداری ۱۹۷۲ مه‌سه‌له‌ی یارمه‌تیدانی نه‌ینی ئه‌مریکا به‌ بارزانی خرایه‌پوو و جاریکی دیکه‌ نه‌ته‌نها وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ه‌ به‌لکووو نویسنه‌گه‌ی دۆکتۆر کیسینجیژیش نه‌وه‌ی پشتراست کرده‌وه که‌ سیاسه‌تی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا نه‌وه‌یه که له‌ کاروباری کورده‌کاندا ده‌ستپوه‌ردان نه‌کات. دواتر له‌ له‌ مانگی ئادار بارزانی نوێنه‌ریکی تاییه‌تی ره‌وانه‌ی واشنگتۆن و (ره‌ش کراوه‌ته‌وه به‌لام مه‌به‌ستی له‌نده‌نه) کرد بۆ نه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا و (ره‌ش کراوه‌ته‌وه به‌لام مه‌به‌ستی بریتانیایه) گفتوگۆ بکات.

۷- به‌رپێز (ره‌ش کراوه‌ته‌وه به‌لام وه‌دیاره‌ مه‌به‌ستی شایه) نه‌و کاته که له‌ واشنگتۆن بوو هه‌ولیدا له‌ ده‌ستپۆیشتیوی خۆی که‌لک وه‌ربگریت بۆ نه‌وه‌ی یارمه‌تی نه‌ینی

ئەمەرىكا بە بارزانی وەدەست بەئینت. لە میانەى دیدارەكەى جەنابت لەگەڵ (رەش كراوەتەو) ناوبراو ئاماژەى بە بارودوخی عێراق و ئەو دو گروپە دژبەرە كرد كە ئەو پەيوەندى لەگەڵیاندا هەبوو. ئێوهش وەلامتان داىووە كە بە گشتى لەگەڵ بۆچوونەكانى ئەو دەربارەى بارودوخی عێراق هاوێران و ئاماژەتان بەو كە بەهەر حال وىلايەتە يەكگرتووەكان ناتوانت راستەوخۆ خۆى بخاتە ناو كێشەكە .

۸- قسەكانى بەرپێز و راپۆرتەكەى (رەش كراوەتەو) نیشان دەدات كە بارزانی و شا هيوادارن كە ئەمەرىكا لە داها تودا يارمەتيا نەدات .

۹- بەرپێز (رەش كراوەتەو بەلام مەبەستى زەيد عوسمانە) لە میانەى سەفەرەكەى لە مانگى نيسان لەگەڵ كاریبەدەستانى وەزارەتى دەرەوہى ئەمەرىكاش دیدارى كرد و هەرەها هەر لەو مانگەدا بارزانی نوێنەریكى تايبەتى دیکەى رەوانەى وىلايەتە يەكگرتووەكانى ئەمەرىكا كرد بۆ ئەوہى پشتیوانى فەرمى و نافەرمى ئەمەرىكا لە كوردەكان بەدەست بەئینت. بەرپێز (رەش كراوەتەو) لەم رۆژانەى دواییدا لەگەڵ نوسینگەى سناتۆر گراوێل لە هاتووچۆ و پەيوەندیدا بوە. لە مانگى گولان بەرپێز (ناوہەكەى رەش كراوەتەو) پێشنيارى كرد بەرپێز (ناوہەكەى رەش كراوەتەو بەلام مەبەستى مەلا مستەفا بارزانییە) لە میانەى سەفەرى سەرۆك كۆمارى ئەمەرىكا بۆ ئێران، لەگەڵ وەزیری دەرەوہ، وىليام راجيئز يا دۆكتور كيسينجیئ دیدار بكات. ئەو پێشنيارە بە ھۆى نەبوونى كات رەت كراىوہ. دواتر شا داواى كرد كە خودى جەنابت و دۆكتور كيسينجیئ لەگەڵ نوێنەرەكانى بارزانی داينيشن. شا هەرەها داواى كرد جەنابت و دۆكتور كيسينجیئ بىروبووچونى خوتان داوى ئەو دانىشتنە پێراپگەيەنن. پاشان پەيامێك بۆ شا ناردرا كە تێیدا هاتبوو ئەگەر نوێنەرەكانى بارزانی هاتن بۆ واشنگتۆن، جەنابت و ژنارال ھيگ پێكەوہ لەگەڵيان داوہنيشن.

جان واليئ

سەرۆکی بەشی رۆژھەلاتی ناوھێراست و باشووری ئاسیای ئازانسى ھەوالگری
ناوھندی (CIA)

یادداشتنامه یک له لایه ن هارۆلد سه ندییز له ئه نجومه نی ئاسایشی نه ته وهیی
بۆ: جیگری یارمه تیده ری سه رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی
نه ته وهیی (ژنیرال هه یگ)
واشینگتون،

۲۳ ی حوزه بیرانی ۱۹۷۲

نهینی، هه ستیار

بابه ت: به کگراوه ندی گفتوگوانی جیگری یارمه تیده ری سه رۆک کۆمار بۆ
کاروباری ئاسایشی نه ته وهیی له گه ل ریبه رانی کورد

به پیز هیلمز (به پروه به ری نازانسی هه والگری ناوه ندی - CIA) ئه م یادداشتنامه یه ی
هاوپیچ کردوه که به کگراوه ندی ئه و گفتوگوانه له خو ده گریه که بریاره جه نابه ت و
به پیز هیلمز له گه ل نوینه ره کورده کان ئه نجامی بده ن. دلنایم که هیلمز ده رباره ی
ئه م مه سه له یه ئیستا له گه ل ئیوه له په یوه ندی دایه .

یادداشتنامه هاوپیچکراوه که ئه وه نده ئاسانه که من لیژه کورتی ناکه مه وه .
به که لکترین شتی که ده توانم ئاماژه ی پییکه م ئه و خاله سه ره کیانه یه که په یوه ندی
هه یه به بریاری ته رخا نکردنی مانگانه یه ک و نیو میلیون دولا ر بۆ یارمه تیدانی
کورده کان یان ئه و پشتیوانیه ئه خلاقیه که ریبه رانی کورد به شوینیدان .

۱- گرنګترین خالیک که زۆریه ئیمه له گه‌لی هاوړاین نه‌ویه که نابې به شیوه‌ی راسته‌وخو پشټیوانی له کورده‌کان بکه‌ین. هه‌روه‌ها که هیلمز ده‌زانیت ده‌زګای هه‌والګری ئیران (SAWAK - وه‌رګڼ) به‌لینیداوه که ئیران نیوه‌ی ریژه‌ی نه‌و پاره‌یه که ده‌دریت به کورده‌کان دابین بکات. به کورتی نه‌وه‌نده پاره له ناوچه هه‌یه که بتوانیت نه‌و ریژه‌یه دابین بکات و نه‌مه یه‌کئ له‌و نمونانه‌یه که ئیمه ده‌توانین جیبه‌جیکردنی به‌خینه نه‌ستوی ولاتانی ناوچه.

۲- دووه‌مین خالی گرنګ که ده‌بئ له‌به‌رچاوی بګرین نه‌ویه که نه‌و شته که کورده‌کان له راستیدا ده‌یانه‌ویت نه‌ویه که هه‌ندی نیشانه‌ی پشټیوانیکردن له ویلایه‌ته یه‌کګرتوه‌کانی نه‌میرکا وه‌ریګرن بۆ نه‌وه‌ی ده‌وربه‌ری رۆژه‌لاتی ناوه‌پاستی پئ بشیوینن. که‌وابوو هه‌رشتیک که ئیمه له پیناو پشټیوانی نه‌خالقی له کورده‌کان نه‌نجامی بده‌ین، له ناخی خویدا ناتوانیت شاروه بمییته‌وه چونکه بارزانی ناچار ده‌بیت نه‌و مه‌سه‌له‌یه به که‌سانی دیکه بلیت. نه‌م مه‌سه‌له‌یه به شیوه‌ی ناراسته‌وخو ئیمه ده‌خاته ناو یه‌کئ له دريژخایه‌نتترین شه‌ره گریلایه‌کانی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست.

۳- له لایه‌کی دیکه‌وه قازانجی ئیمه له‌وه‌دایه که هه‌ول بده‌ین یارمه‌تی کورده‌کان بده‌ین بۆ نه‌وه‌ی تا راده‌یه‌ک سه‌ره‌خویی خویان له به‌رامبه‌ر ده‌ولتی عیراق بپارین بۆ نه‌وه‌ی پیش له‌وه بګرن که سۆفیه‌ت یارمه‌تی به به‌هیزیبونی ده‌سه‌لاتی حیزی به‌عس بدات و له‌گه‌ل کومونسته‌کانی عیراق له په‌یوه‌ندیدا بیت. به‌هه‌رحال هاوکات له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که ده‌بئ هه‌موو چه‌شنه هه‌ولیکی مه‌نتقی بده‌ین بۆ نه‌وه‌ی کاریګه‌ری سۆفیه‌ت پوچه‌ل بکه‌ینه‌وه به‌لام پرسیار نه‌ویه که ئایا پشټیوانی نه‌میرکا له کورده‌کان شتیکی زۆر پتویسته بۆ سه‌رکه‌وتنی هه‌وله‌کانمان. کورده‌کان به یارمه‌تی ئیران و (ره‌ش کراوه‌ته‌وه به‌لام مه‌به‌ستی ئیسرائیله - وه‌رګڼ) به ماوه‌ی چه‌ند سال توانیویانه خویان رابګرن و ویلایه‌ته یه‌کګرتوه‌کان ده‌توانیت نه‌و هه‌لویتسه بګریته‌به‌ر که نه‌مه مه‌سه‌له‌یه‌که که زیاتر له قازانجی ولاتانی ناوچه‌دایه که دريژه‌ی پیدهن. نه‌ګه‌ر ئیمه به شیوه‌ی نه‌خالقی پشټیوانی له‌م مه‌سه‌له‌یه بکه‌ین، ده‌بئ به‌و شیوه‌یه

بیکیه که راسته و خۆ هاوړابوونی خۆمان له گه‌ل سیاسه‌تی نه و ولاتانه دهربیرین نه نه‌وه که پشتیوانی له کورده‌کان بکه‌ین.

۴- نامانجی سه‌ره‌کی نیوه له بینینی نوینره کورده‌کان ته‌نہا نه‌وه‌یه که گوئی له قسه‌کانیان بگرن و پاش بیستنی قسه‌کانیان زانیاری بدن به هیئیری (کیسینجیر) بو نه‌وه‌ی هندی شت بنیریته‌وه بو شا.

۵- دمه‌ویت نه‌وه به سه‌ر بوچونه‌کانمدا زیاد بکه‌م که من پیشتر هندی شتم له هندی له‌م نوینره کوردانه ده‌ستکه‌وتوه که تا نیستا به ته‌واوی پشتگویم خستوون. نه‌گه‌ر نیوه پیتان خوش بیت خوشحال ده‌بم له کو‌بونه‌وه‌که‌ی جه‌نابت و هیلمز له‌گه‌ل نوینره کورده‌کاندا به‌شدار بم (سه‌ره‌نجام ساندیز له دانیشن له‌گه‌ل نوینره کورده‌کاندا ناماده نه‌بوه).

وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

یادداشتنامهی گفتوگۆکان،

واشینگتۆن

هێ ته موزی ۱۹۷۲

نهینی، ههستیاری

بابهت: ناوهروکی دانیشتنی فهومی و نهینی له گهڵ نوینهره تایبهتهکانی

مهلا مستهفا بارزانی له وهزارهتی دهرهوه له واشینگتۆن

۱- له ریگای ئاسانکارییهکانی شای ئێران، نوینهرانی ریبهری کورد^{۲۴۹}، مهلا مستهفا بارزانی له ۳۰ی حوزهیرانی ۱۹۷۲ له گهڵ ریچارد هیلمز، کولونیل ریچارد کنیدی و کاربهدهستیکی CIA دیداریان کرد. ئەم یادداشتنامهیه ناوهروکی ئەم دیداره له خۆ دهگریته. ههروهها کۆمهڵێک زانیاری به کگراوهندی دیکه و ورده کارییهکانی پشتیوانیکردن له داواکارییهکانی کوردهکان بۆ یارمهتیدانیان هاوپیچ کراره. ئەم زانیاریانه ههروهها له کاتی گفتوگۆ بهرفراوانهکان له ای ته موزی ۱۹۷۲ خراوهته بهردهم نوینهرانی CIA که له م گفتوگهیهدا به شدار بوون .

۲- وهک وته بیژی نوینهره کوردهکان، بهریز (ناوهکهی رهش کرارهتهوه) به راگه یاندنی سلوا و ریژی مهلا مستهفا بارزانی به نیکسۆن (سهروک کۆماری ئەمریکا) و خه لکی ئەمریکا، دانیشتنهکهی ای ته موزی کردهوه و له لایهن بارزانییهوه سوپاسی

^{۲۴۹}- ئەو دوو نوینهره دۆکتۆر مهحمود عوسمان و خوالیخۆشبوو ئیدریس بارزانی بوون. وهرگیز

ئەمریکای کرد بۆ رهخساندنی ئەم هەلە (که کوردهکان له میژە هەولێ بۆ دەدەن) بۆ خستنه به ریاسی راسته و خۆی مه سه له ی کورد له گه ل ده وله تی ویلایه ته یه کگرتوه کان و داوای له هەر دوو لا کرد به ته وای راشکاوانه و بێ رووده ریاسی گفتوگو بکن. ناوبراو پاشان باسیکی کورتی به گشتی ده ریاره ی میژووی بزوتنه وه ی کورد و شه ر بۆ ئوتۆنۆمی له چوارچیوه ی عێراق خسته پوو و وێرای شیکردنه وه ی باردۆخی کوردستان له رووی ژتۆپلۆتیکییه وه وتی تنها هه لکه وتی ژتۆپلۆتیکی کوردستانه که ده توانیت ببیت به که ندو کۆسپ له سه ر رێگای ده سه لاتی ته وای سۆفیه ت به سه ر عێراق و کارێکه رییه کانی له سه ر ولاتانی دیکه به تایبه ت ئێران، تورکیا، عه ره بستانی سه عودێ، ئوردون و ولاتانی که نداوی فارس. ناوبراو به وردی باسی هه وله هاویه شه کانی عێراق و سۆفیه تی کرد بۆ ئە وه ی کورده کان بخره ژێر کونترۆلی رژیم به عس له به غداد و به تایبه ت ئاماژه ی به توندتر بوونی گوشاره سیاسیه راسته و خۆکانی سۆفیه ت له سه ر رێبه ره کورده کان کرد، له وانه دیداری رێبه ره سه ره که کانی حیزبی شیوعی یه کیتی سۆفیه ت و کۆماری دیموکراتیکی ئآلمانیای رۆژه لات له گه ل بارزانی.

ناوبراو وتی سۆفیه ت له کۆتایی حوزه یڕانی ۱۹۷۲ داوای له بارزانی کردوه که کورده کان په یوه ست بن به ده وله تی به ره ی نیشتمانی له عێراق. ناوبراو ئەم هه وله ی سۆفیه تی وه ک یارمه تییه ک به ئابووری، سوپا و هه وله تیروریسته ی کانی عێراق ناوزه د کرد که ئامانجی تیکشکاندنی بارزانی و رێبه رایه تی سیاسی کوردی عێراقه . و ته بیژی نوینه ره کورده کان وتی بارزانی و رێبه رانی دیکه ی عێراق له سه ر ئەو باوه رهن که ئە گه ر یارمه تییه کی به رچاویان له ده ره وه نه دریت ناتوانن زۆتر له ۶ مانگ له به رامبه ر گوشاره هاویه شه کانی عێراق و سۆفیه ت رابوه ستن و ئە گه ر ئەم یارمه تییه نه گات به ده ستیان، کورده کان له ماوه ی ۶ مانگدا ناچار ده بن یا له گه ل حکومه تی ناوه ندی عێراق سازشیکی سیاسی بکن یا شه پێ له گه ل بکن که به دلنیا ییه وه سه رکه وتوو نابن.

۳- ناوبراو جهختی کرده وه که بارزانی خوازیاری زیادبوونی یارمهتی دهرهکییه، نهتهنها بۆ ئه وهی ناوچه که ی له بهرامبه ر سوڤیهت و عیراق بیاریزیت، به لککو دهیه ویت کوردستانیش بکات به فاکتوریکی ئه رینی له پال و یلیه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا و دۆست و هاوپه یمانه کانی له رۆژه لاتی ناوه راست، به تایهت ئیران، تورکیا، ئیسرائیل، عه ربه ستانی سعودی، ئوردون و ولاتی که نداوی فارس. ناوبراو هه روه ها وتی بارزانی له سه ر ئه و قه ناعه ته یه که سوڤیهت ئیستا کونترولی رووداوه کانی عیراق دهکات و کاتی ئه وه به سه ر دهچیت که رۆژئاوا و هاوپه یمانه کانی ببن به هاوسنووری عیراق. بارزانی له سه ر ئه و باوه رپه یه که کوردستان هه رچه ند که ولاتیکی بچووکه به لام ده توانیت له هه لکه وته ئیستراتژی که کی که لک وه ریگریت و وه ک فاکتوریکی کاریگر له جیهانی نازادا شه ر بکات بۆ ئه وهی ریگا له په ره سه ندنی سوڤیهت له رۆژه لاتی ناوه راست بگریت و ده ستپیشخه ر بیته بۆ جیهانی نازاد و هاوپه یمانه کانی له ناوچه . له م په یوه ندیه دا ناوبراو ئاماژه ی به وه کرد که سه رچاوه کانی نه وتی عیراق زۆتر له ناوچه کوردنشینه کاندایه، که وابوو کوردستانیکی به هیز ده توانیت بیته به فاکتوریکی گرنگ له سیاسه تی نه وتی عیراقدا .

۴- ناوبراو وتی له م چوارچۆیه دا که ئاماژه ی پیکرا، بارزانی خوازیاری یارمه تی سیاسی، مادی، سه ربازی و هه والگری و یلیه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکایه به م شیوازه ی خواره وه:

الف - به فه رمیناسینی ئامانجی ئۆتۆنۆمی کورد و به رده وامبوونی په یوه ندی نه یینی راسته وخۆ له نیوان بزووتنه وه ی کورد و حکومه تی ئه مریکا.

ب - یارمه تیدانی مادی به کورد وه کوو پیویست بۆ ئه وهی کورده کان بین به هیژیکی چه کداری هیرشبه ر به و مه به سه ته که یا راسته وخۆ ده ولته تی به عس له به غداد بپوخینن یا لاینکه م زۆریه ی هیژه کانی سوپای عیراق بخه نه ناو شه رپکی به رفراوان بۆ ئه وهی رژیم عیراق بپوخینن (وه ک ده ولته تیک که له ژیر ده سه لاتی سوڤیه تدایه و هه رپه شه یه بۆ به رژه وه ندی ئه مریکا و جیهانی نازاد و هاوپه یمانه کانی له ناوچه).

ج - دا بینکردنی یارمه تی سه ربازی

د - دروستبونی په یوه ندى هوالگرى له نيوان كورده كان و ويلايه ته يه كگرتووه كان بۇ نه وهى يارمه تى هوالگرى بدن به كورده كان .

۵- بۇ جيبه جيبونى داواكارى سهر وه بۇ بوونى په يوه ندى راسته وخوى به رده وام له نيوان ريبرايه تى كورد و حكومه تى ويلايه ته يه كگرتووه كان، ناوبراو وتى بارزانى پيشنيار ده كات به پريز (ناوه كهى رهش كراوته وه) بۇ هميشه يان بۇ ماوه يه ك بيته حاجى عومهران، نكه ريش نهم پيشنياره به باش نازان، بزوتنه وهى كورد له هر شويينيكي گونجاو كه ويلايه ته يه كگرتووه كان به باشى بزانيت ده توانى له گه ل نه مريكا له په يوه نديدا بيت. ناوبراو وتى بارزانى له قوناخى يه كه مدا چاوه پروانى نه وه ده كات كه له هر كاتيكا كه هه لومه رجي سياسى ريگا بدات سهردانى ويلايه ته يه كگرتووه كان بكات و جه ختى كرده وه كه له به رامبر نه و يارمه تيبه ي كه كورد له نه مريكا داواى ده كات بارزانى ناماده يه بزوتنه وه كهى و هيزه شه پروانه كانى ره چاوى سياسه تى نه مريكا بكن. ناوبراو نه وهى زياد كرد كه پيش له ده رچوون له واشنگتون خوى و به پريز (ناوه كهى رهش كراوته وه) بوار و ورده كارى داواكارى به كانيان بۇ (ناوه كهى رهش كراوته وه) ناماده ده كن .

۶- به پريز (ناوه كهى رهش كراوته وه) وتى ههست ده كات نيگه رانييه كان و داواكارى به كانى بارزانى (كه له سهر وه ناماژه ي پيكر او) زور نزيكه له ليدوانه كانى سه روك نيكسون له كونفرانسه چاپه مهنبيه كهى ۲۹ى حوزه يران له په يوه ندى له گه ل هه رده وهى سياسه ته كانى سوقيه ت بۇ ناشتى جيهانى له روزه لاتى ناوه راستدا. ناوبراو وتى هه ولى ئيستاي سوقيه ت وعيراق بۇ كونترول كردنى كوردستان ده بى به به شى كوتايى سياسه تى سوقيه ت بۇ نه وهى عيراق بكات به ده وله تيكي داردهست كه پيش له هه موو شتيك هه رده وهى بۇ به رزه وهنديه كانى نه مريكا له روزه لاتى ناوه راست .

۷- ناوبراو ناماژه ي به وه كرد كه خوى و به پريز (ناوه كهى رهش كراوته وه) پيستی به وريكيان له كوردستان هيتاوه بۇ سه روك نيكسون وهك پيشكه شيبه ك له لايه ن بارزانى وه و نهم پيشكه شيبه دنيزى بۇ به پيوه به ره په يوه نديداره نه مريكه كه بۇ

ئەوێ لە لایەن ریبەری کوردەوێ بیدات بە سەرۆک کۆماری ئەمریکا. ناوبراو لە کۆتایی قەسەکانیدا وتی بارزانی هیوادارە دیداری نوێنەرانی کورد لە واشنگتۆن کە زۆر نزیکە لە جەژنی رۆژی سەرەخۆیی ئەمریکا لە ۴ی تەموز، حکومەتی ویلايەتە یەكگرتووەکان تەشویق بکات وەلامی ئەرێنی بداتەو بەم داواکارییە ئێوان بۆ یارمەتیدانی کورد بۆ گەشتن بە سەرەخۆیی .

۸ - بەرپرسی بەشی پەيوەندیداری وەزارەتی دەرەوێ سوپاسی نوێنەرە کوردەکانی کورد بۆ دیدار لە واشنگتۆن و سوپاسی بەرپێز (ناوێکی رەش کراوەتەو) کورد بۆ ئەوێ بە جوانترین شیوێ هەلۆیست و داواکارییەکانی خەلکی کورد و ریبەرایەتیەکی رۆون کردووەتەو. ناوبراو وتی خۆی و "کولونیل هیلمز" لە لایەن دوکتۆر کیسینجیر-وێ رێگیان پێدراوێ هاوسۆزی ویلايەتە یەكگرتووەکان لەگەڵ بزوتنەوێ کورد بە ریبەرایەتی بارزانی بەوان رابگەین. بەرپێز هیلمز ئاماژە بەوێ کرد کە دانیشتن لەگەڵ نوێنەرانی کورد لە ئۆفیسێکی وەها لە وەزارەتی دەرەوێ ئەوێ دەسەلمێنێت کە ئێمە هاوئەلۆیستین لەگەڵ کوردەکان و ئامادەین داواکارییەکانیان تاوتوێ بکەین. بەرپرسی ئۆفیسەکی وێ دەوڵەتی ویلايەتە یەكگرتووەکان دەیهوێت درێژە بە پەيوەندییەکانی لەگەڵ بزوتنەوێ کورد بدات کە ئامادەبوونی نوێنەرانی کورد هەنگاوی یەکەمی ئەم پەيوەندییانە یە .

۹ - بە تەواوی رەش کراوەتەو

۱۰ - بەرپرسی ئۆفیسەکی پاشان داوای لە (ناوێکی رەش کراوەتەو) کرد کە بە زووترین کات پێداویستیە مادی و سەربازییەکانی کوردەکان بە وردی ئامادە بکات بۆ ئەوێ دەوڵەتی ویلايەتە یەكگرتووەکان بتوانن بە زووترین کات تاوتوێ بکات. بەرپێز هیلمز جەختی کردەوێ کە کات بۆ کوردەکان زۆر هەستیارە و حکومەتی ویلايەتە یەكگرتووەکان لەم پەيوەندییەدا هەرچی لە دەستی بێت دەیکات و پاشان بە زووترین کات ئەم یارمەتیانە بۆ کوردەکان دابین دەکات. ناوبراو هەرەها وتی وەلامەکی ویلايەتە یەكگرتووەکان لە رێگای (ناوێکی رەش کراوەتەو) بەلام مەبەستی شایە - وەرگێت (دەدرێتەو) بە بارزانی .

بهريز هيلمز وهك بهرپرسی ئۆفيسه كه له پيشه وه كوردهكاني ئاگادار كرده وه كه زۆر زهحمه ته بۆ ويلايه ته بهكگرتوهكان كه بتوانن يارمهتي سهريزي راستهوخۆ بدات به كوردهكان بئ نه وهى بيروپراي گهشتى ئاگادارى بيت. ناوبراوتى له وانه يه ئيمه بتوانن تاوتويى كانالتيك بكهين بۆ داببنكردى ئهم يارمهتيايه له ريگاي ئيران يا (رهش كراوته وه به لام مه بهستى ئيسراييله - وه رگيپ). بهرپرسی ئۆفيسه كه به راشكاوى وتى نهينياريزى مه رجى سه رهكى ئهم په يوه ندييه وه و نه گهر ئهم نهينيايه نه پاريزييت، په يوه ندييه كه ئالۆز ده بيت .

١١- بهريز (ناوهك ي رهش كراوته وه) له وه لامدا وتى رييه رايه تي كورد دهرك به گرنكي نهينياريزى ئهم مه سه له يه دهكات و ئاماده يه سه رجهم ئه و ريوشويانه كه ئه مريكا له م په يوه ندييه دا دا بده نييت جي به جي بكات و هه موو يارمه تيايه كاني ئيمه قبول بكات به و شيويه كه ئيمه پييان ده لئين. ناوبراوتى بۆ نيشاندانى نيازپاكي كوردهكان له م په يوه ندييه دا وتى ته نها حكومه تي ئيران ئاگادارى ديدارى كوردهكانه له واشنگتون .

١٢- كۆلونيل كنيدي سپاس و پيزانيني دوكتور "كيسينجيتر" به كوردهكان راگه ياند بۆ ئاماده بوونيان له واشنگتون و روونكرده وهى بارودۆخى هه ستيار و مه ترسيديارى كوردستان و پوتانسياه كه ي بۆ نه وهى له رۆژه لاتي ناوه راست ده ور ببينييت. ناوبراوتى هه روه ها ستايشى (ناوهك ي رهش كراوته وه به لام مه بهستى ئيديريس بارزانويه - وه رگيپ) كرد كه به نوينه رايه تي له لايهن مه لا (مسته فا) بارزانويه وه له و دانيشتنه گرنكه دا به شدار بوه .

پاشان دانيشتنه كه كۆتاييبيهاهت و هه ردوو لا له سه ر نه وه ريككه وتن كه نوينه ره كوردهكان ديسان له گه ل (ناوهك ي رهش كراوته وه) ديدار بكن بۆ نه وهى ورده كارييه كاني داواكاريايه كانيان بخه نه بهر دهستي "هيلمز" و كلونيل "كنيدي" .

هاوپيچهكان:

هاوپيچى سياسى

هاوپيچى ماددى

هاوپیچی سیاسی

بەگراوند

ئامانجی یەكەمی بزوتنەوہی كورد لە عێراق ئۆتۆنۆمیە بۆ ناوچە كوردنشینەكان. ئەو ئۆتۆنۆمیە كە كوردەكان داوای دەكەن بەراوێرد دەكرێت لەگەڵ ئۆتۆنۆمی ھەركام لە ئەیالەتەكانی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا كە خۆی كونترولئى سیستمی پەرەردەى خۆى بكات و خزمەتگوزارییە بنەپەتییە كۆمەلایەتییەكانی دابین بكات بۆ ھاوولاتیانی خۆی. ئەم ئۆتۆنۆمیە بە ھیچ شتووەیەك لەگەڵ سەربەخۆیی بەراوێرد ناکرێت. ئامانجی دووہمی بزوتنەوہی كورد پەرەپێدانی دیموکراسی لە ناو سیستمی سیاسی دەولەتى عێراقدايە.

كەوابوو گرنگترین لایەنى سیاسى پەيوەندى كورد لەگەڵ ھەر دەولەتێك (لەوانە دەولەتى ناوہندى عێراق) ئەوہیە كە ئەو دەولەتە ئۆتۆنۆمى كورد لە چوارچۆیەى كۆماری سەربەخۆى عێراقدا ھەك مافیكى رەوا و یاسایی بە فەرمى بناسێت .

ئەم ئۆتۆنۆمیە یەكەم جار لە "راگەیاندننامەى كریسمەس" لە ۲۴ کانوونى یەكەمى ۱۹۲۲ بە فەرمى ناسرا كە تێیدا بریتانیا بەتایبەت ئۆتۆنۆمى كوردی بە فەرمىناسى و ئەو دەسەلاتەى دا بە كوردەكان كە ناوچەى ئۆتۆنۆمى خۆیان بەرپۆه بەرن. بەداخوہ ئەم راگەیاندننامەى قەد لە لایەن بریتانیا و عێراقوہ جیبەجۆ نەكرا و پێش لە ھەموو شتێك بوو ھۆى راپەڕینی یەك لە داوى یەكى كوردەكان. ئامانجى كورد لەم شەپانەدا ئەوہ بوو كە ئەو ئۆتۆنۆمیە فەرمیە یاساییە كە لە "راگەیاندننامەى كریسمەس" دا پێیان درابوو لە كوردەوہدا بە فەرمى بناسرێت .

پاش كودیتای قاسم لە ۱۴ تەموزى ۱۹۵۸ حكومەتى عێراق یاسایەكى بنەپەرتى دانا كە لە ماددەى ۳دا ئەوہى بە فەرمى دەناسى كە كورد و عەرەب لە بەرپۆهبردنى ولات بەشدارین، بەلام بەھەرچال ئەم ماددەى قەت جیبەجۆ نەكرا و لە سالى ۱۹۶۱

عەبدولكەرىم لە راستیدا دەستی كرد بە كۆمەڵێك هەولێ بەرچاو بۆ ئەوێ بزووتنەوێ كورد تێكشكێنێت. قاسم ئوفیسەكانی پارتی دیموكراتی كوردستانی (رێكخراویكی سیاسیە كە نوێنەری بزووتنەوێ كوردە) داخست، رۆژنامەكێ داخست، هێزێ سەربازی نارە كوردستان و هەولیدا عەشیرە عەرەبەكان لە ناوچە كوردنشینەكان نیشتەجێ بكات. لە وەلامێ ئەم كوردەوانەدا مەلا مستەفا بارزانی بزووتنەوێ خۆراگری كوردی لە ۱۹۶۱ تەنھا بە ۶۰۰ پێشمەرگەوێ بەرێكخستن كرد و تا ۱۹۶۲ ئامانجی ئۆتۆنۆمی بزووتنەوێ كوردی عێراق لە مێشكی بارزانی و هاوڕێكانیدا جێگیر بوو. شەرێ درێژە كیشا تا ئەوێ كە لە ۱۱ ئاداری ۱۹۷۰ بارزانی رێككەوتننامە یەكێ لەگەڵ حكومەتی بەعس لە بەغداد مۆر كرد. چەند مانگ پاش ئەوێ رژیمی بەعسی سەدام التكریتی دەستی كرد بە جێبەجێكردنی پیلانێك بۆ تێكشكاندنی رێبەرایەتی كورد و پاشان هەولیدا مەلا مستەفا بارزانی و كۆرەكە، ئیدریس بكوژیت.

هەولەكانی بەعس بۆ تێكشكاندنی كوردەكان هەتا رۆژی ئەمڕۆ بە هاوناھەنگی لەگەڵ گوشارە توند و بەرفراوانەكانی سۆفیەت، كۆماری دیموكراتی ئالمانی، بولگاریا و دەولەتە كۆمونیستەكانی دیکە بەرەوامە. یەكێتی سۆفیەت بۆ پاراستنی زۆرتەری رژیمة دارەستەكێ لە بەغداد، گوشاری خستووھتە سەر میسر(دوژمنی لەمێژینە ی بەعس) تا رەفتاریكی دۆستانەتر بە نێسبەت عێراق بگریتەبەر و تەنانەت قەناعەتی بە سوریا(كە یەكێ لە نەیارەكانی حیزبێ بەعسی عێراقە) هیناوە تا كۆتایی بە كوردەوێكانی دژی رژیمی بەعسی عێراق بەینیت. ئەم رووداوانە لەگەڵ كەشووھەوای كوشتن و ئەشكەنجەدانی رژیمی بەعس بە رێبەرایەتی سەدام حسین التكریتی تێكەڵ بووھ تا عێراق بكات بە دارەستی سۆفیەت و هەرچەند كە زۆربە ی خەلكی عێراق (وەك زۆربە ی خەلكی چكسلفاكیا) لەم رژیمة بیزارن بەلام بەھەر حال تیرۆر و درندەیی لە رادەبەری بەعسییەكان بووھتە هۆی ئەوێ كە بە سەر ئەم خەلكەدا زال بن .

کوردستان ئیستا تهنه شوینیکه که بووه به کهندو کۆسپ له سه ر ریگای زانبونوی تهوای سۆفیهت به سه ر عیراقدا له ریگای (سدام التکریتی)یهوه. نهگه ر نه م نامانجی سۆفیهت جییه جی بیته، سۆفیهت پیش له هه موو شتیگ ده توانیته له ریگای عیراق و یه مهنی باشوور (کۆماری دیموکراتی گه لی یه مهن) گوشاریکی یه کجار زۆر بخاته سه ر ده ولته لاواز و تازه پیگه یشتوو هکانی که نداری فارس. کورده کان ناگاداری نه وهن که ریبه ری یه مهنی باشوور، عبدالفتاح اسماعیل له گه ل کۆسیگین (وه زیری ده ره وهی سۆفیهت) ریککه وتوو ه تا به هاونا ههنگی له گه ل عیراق نه م ده وه له که نداو بگین .

بارودۆخی ئیستای هیزهکانی بارزانی ریگای بۆ نه وه خو ش کردوو ه تا بزوتنه وهی کورد تهنه رهفتاریکی بهرگریبانهی لاواز له بهرامبه ر هیزی دوژمه ناوبه شهکهی بگریته بهر. بارزانی مه زهنده ی نه وه دهکات که بهو ریژه یارمه تییه که ئیستا له ئیران و (ره ش کراوه ته وه - وه رگپژ) وه ریده گریته، ئیدی ناتوانیته له کاتی خویدا دژی رژیم عیراق شه ر بکات. بارزانی هه ست دهکات له ماوه ی ۶ مانگی داها تو دا ناچار ده بیته یا له گه ل رژیم عیراق ریککه ویت (که نه مه ش به واتای ته سلیمبوونی سیاسییه) یا هیزی پیشمه رگه و ریبه رانی کورد بخاته ناو شه ریکی کور تخایه ن که به دلنیا ییه وه به هه ره سه پتانی هه می شه بیان کۆتایی پیدیت .

بارزانی تهنه به دوا ی نه وه دا نییه که یارمه تی پتویست بۆ نه وه به ده ست به ینیته تا بتوانیته کوردستان له بهرامبه ر عیراق و سۆفیهت بپاریزیته، نه مه بچوو کترین نامانجی مه لا مسته فایه. مه لا مسته فا نه وه به باشتر ده زانیته یارمه تی سیاسی، مادی و سه ربازی وه کوو پتویست بۆ کورده کان ده سه ته بهر بکات بۆ نه وهی بارودۆخی بهرگریبانهی خو یان بگورن و بین به هیزیکی هیرش بهر دژی عیراق و هاو په یمانه سۆفیه تییهکانی. خو شبه ختانه له م بارودۆخدا کورده کان ده توانن له گه ل عه ره به نه یارهکانی به عس تیکه ل بن بۆ نه وهی یا رژیم به عسی عیراق بپوخینن یا رژیم و هیزهکانی نه وهنده دژی یه ک هان بدن و لاوازی بکن که ئیدی نه توانیته ببیته به

هه‌په‌شه‌یه‌ک بۆ ئێران، تورکیا، عه‌ره‌به‌ستانی سه‌عوودی، ئۆردۆن یا ده‌وله‌تانی که‌نده‌اوی
فارس.

ریبه‌رانی کورد هاوکات له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی ئاگاداری ئه‌وه‌ن که له ناوچه‌یه‌کی به‌رفراواندا
ده‌توانن ده‌وریکی بچوک بگێڕن به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌مه‌شدا له سه‌ر ئه‌و باوه‌ڕه‌ن که
ده‌توانن یارمه‌تییه‌کی زۆر بدن به پاراستن و ته‌نانه‌ت به‌ره‌وه‌پیشبردنی
به‌رزه‌وه‌ندییه‌کانی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان و هاوپه‌یمانانه‌کانی له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پراست.
ئهمه‌ خالیکه‌ که نوینه‌رانی کورد له واشنگتۆن ده‌یانه‌وێت زۆر جه‌ختی له سه‌ر
بکه‌نه‌وه. ئهم نوینه‌رانه هه‌روه‌ها جه‌خت ده‌که‌نه‌وه که بارزانی ده‌یه‌وێت
بزوتنه‌وه‌که‌ی له‌گه‌ڵ ئامانج و سیاسه‌ته‌ ناوچه‌یییه‌کانی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان
هاوناه‌نگ بکات به‌و مه‌رحه‌ که ئه‌مریکا پێداویستییه‌کانی کورده‌کان دا‌بین بکات.
نوینه‌رانی کورد ده‌لێن ئهم هاوکارییه‌ له‌گه‌ڵ فه‌لسه‌فه‌ی هاوپه‌شی سیاسی کوردستان
و ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان (واتا ئازادی خه‌لیک که ده‌یه‌وێت به‌و شیوازه‌ی که خۆی
پێی باشه، بزێ و کاروباری خۆی به‌پێوه‌ ببات) ده‌گونجێت. به‌تایبه‌تتر نوینه‌ره
کورده‌کان له واشنگتۆن به شوێن ئه‌وه‌دان که ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان ئامانجی
سیاسی کورد واتا ئۆتۆنومی به‌فه‌رمی بناسێت هه‌روا که ده‌وله‌تانی رۆژه‌لاتی
ناوه‌پراست له‌وانه ده‌وله‌تی ناوه‌ندی عێراق، په‌کیته‌ی سوێیه‌ت و ده‌وله‌ته
کومونیه‌سته‌کانی دیکه‌ پێشتر به‌ فه‌رمیان ناسیوه.

کورده‌کان ئه‌وه‌ ده‌زانن که به‌ هۆی پێویستی نه‌هێنیا‌ریزی له‌ په‌یوه‌ندییه‌کانیان له‌گه‌ڵ
ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان، ئهم هاوخه‌مییه‌ و به‌ فه‌رمیان‌سینی هه‌لوێسته‌که‌یان له‌ لایه‌ن
ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان ده‌بن به‌ ته‌واوی نه‌هینی بیته‌. به‌هه‌رحاله‌ ئه‌وان هیوادارن
ده‌رفه‌تی ئه‌وه‌ بپه‌خسێت که ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کان کوردستان وه‌ک کیانیکی
سیاسی خاوه‌ن ئۆتۆنومی له‌ چوارچێوه‌ی ولاتی عێراقدا به‌ ته‌واوی به‌ فه‌رمی
بناسێت.

کاتیکی که به‌رێز(ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه - وه‌رگێپ) له ٤ی حوزه‌یران سه‌ردانی
شای کرد، شا وتی به‌ ته‌واوی له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌دا په‌ دوو ره‌وتی کاری له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ

ئامانجى ئۆتۆنۆمى كورد بگيردرېتە بەر: يەكەم رەوت كە شا ئەمەيان بە باشتر دەزانىت ئەوھىە كە كەلك لە كورد و عەرەبە نەيارەكانى بەعسى عىراق وەرېگيردرېت بۆ رووخاندنى ئەم حكومەتە. رەوتى دووھم پشتىوانىكردنە لە كوردستانىكى خاوەن ئۆتۆنۆمى لە ناو عىراق بۆ ئەوە بتوانىت لە سەر پىي خۆى رابوھستىت و ھەرھەا لە بەرامبەر ئەو ھەولانەدا رابوھستىت كە بۆ تىكشكاندى دەدرېت. ئەمە رووتترىن شىوازى بە ھەرمىناسىنى ئۆتۆنۆمى كوردە كە تا ئىستا ئىران كوردوھىە تى .

بزووتنەوھى كورد ھەرھەا يارمەتى دەولەتى وىلايەتە يەكگرتوھەكانى بۆ ئەوە دەوئت كە قەناعەت بە ئىران و توركىا بەھىتتت كە بزووتنەوھى كورد لە عىراق ھىچ زىادەخوازىيەكى سەرزەمىنى يا سىياسى بە نىسبەت كوردەكانى ئىران يا توركىا نىيە . بزووتنەوھى بارزانى بەتايبەت نىگەرانى دەولەتى توركىايە كە بەردەوام ھەر چەشنە پەيوەندىيەكى لەگەل كوردەكانى عىراق رەت كوردوھتەوھ، سەرەپاى ئەو راستىيە كە لە ماوھى ۱۰ سالى رابردوودا گولەيەك بەرھو سنورى توركىا نەتەقىنزاوھ، بە پىچەوانەوھ بزووتنەوھى كورد ئاسايشى سنورى ئىران و توركىاي لەگەل كوردستان بە توندى پاراستوھ . كەوابو ئەمە پىش لە ھەموو شتىك ئاسايشى زۆربەى سنورى ئىران و توركىا لەگەل عىراقى نەيارىان دابىن دەكات .

كوردەكان سوپاسى ئۆفىسى پەيوەندىدارى ئەمرىكا دەكەن ئەگەر پەيوەندى راستەوخۆ لە ئىوان كوردەكان و دەولەتى توركىا درووست بكات. نوئنەرە كوردەكان ھەرھەا ئامادەيى كوردەكانى عىراقىان دەرپرى بۆ ئەوھى ھەموو چەشنە گارانتييەك بەدن بە ئىران يا توركىا بۆ پاراستنى سنورەكانىان و ئەوھيان زىاد كورد كە ئەم دوو دەولەتە ھەر چەشنە گارانتييەكىان دەريارەى ئاسايشى سنورەكانىان لەگەل كوردستان بوئت دەتوانن بىنووسن و كوردەكان واژى دەكەن .

سەرەنجام ئەوھ كە بزووتنەوھى كورد داوا لە دەولەتى وىلايەتە يەكگرتوھەكان دەكات درىژە بو پەيوەندىيە راستەوخۆيە بدات كە يەكەم جار لە ۳۰ى حوزەيرانى ۱۹۷۲ لە ئىوانىاندا دروست بووھ . بزووتنەوھى كورد ئەوھ دەزانىت كە پەيوەندىيەكى راستەوخۆى وھەا دەبن بە تەواوى نەئىنى بئت .

له ئەنجامی گفتوگۆکانی ۳۰ی حوزەیرانی ۱۹۷۲ له واشینگتۆن دی سی نوێنەرە کوردەکان و (رەش کراوەتەو بەلام وادیارە مەبەستی شایە - وەرگێڕ) گەشتوونەتە ئەو باوەرپە کە هاوخمی ئەمریکایان لەگەڵ ئۆتۆنۆمی سیاسی و جوگرافیایی کوردەکان لە ناو عێراقدا بە دەست هێناوە. کوردەکان دەرک بەو دەکەن کە دەولەتی ویلایەتە یەكگرتووەکان رەزامەندی خۆی دەرپرپووە بۆ ئەوێ درێژە بە پەيوەندی راستەوخۆ لەگەڵ رێبەراییەتی سیاسی کوردستان بدات. سەرەنجام ئەوان دەرک بەو دەکەن کە دەولەتی ویلایەتە یەكگرتووەکان بە زووترین کات داواکارییەکانی کوردەکان بۆ یارمەتی مادی و سەربازی تاوتوێ دەکات و (رەش کراوەتەو).

له بالۆیزخانەى ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له لوبنان

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون

۱۳ی تهموزی ۱۹۷۲

بابهت: ئالۆزی له باکووری عێراق و په ره سه ندنی ناکوکیه کانی کورده کان و

دهوله تی عێراق

بۆ زانیاری:

بالۆیزخانەى ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، تاران

کورته:

۱- به گۆیره ی راپۆرته کان له ماوه ی ۱۰ رۆژی رابردوودا ئالۆزی و پیکدادان له باکووری عێراق رویداوه و له وانه یه ببیته هۆی هه لگیرسیانی شه رپکی به رفراوان و درێژخایه ن له نیوان هیزه کانی بارزانی و رژیمى به عس. هه رچه ند که کێشه که ئیستا تا راده یه ک کپ بوه ته وه به لام به گۆیره ی راپۆرته کان ناکوکیه کانی نیوان کورده کان و رژیمى به عس له کاتی ریکه وتنه نامه ی بارزانی و دهوله تی عێراق له ئاداری ۱۹۷۰ به ملاوه ئەوه ندەى ئیستا ته شه نه ی نه کردوه. هه ندێ له لایه نگرانی کورده کان لیتره (لوبنان) له سه ر ئەو باوه رپه ن که پیکدادانه کانی ئەم دوايه ته نها پێشه کیه که بۆ پیکدادانی زیاتر و جدیتر له داها توودا چونکه دهوله تی عێراق - که به هۆی پشتیوانی سوڤیه ت و سه رکه وتن له به نه ته وه ییکردنی کۆمپانیای نه وتی عێراق جه سووتر بوه - هه نگاوی زیاتر هه لده گریت بۆ ئەوه ی زیاتر گوشار بخاته سه ر

بارزانی و ئەو دەستکەوتانە لە بار بیات کە بارزانی لە رێکەوتننامەی ئاداری ۱۹۷۰دا بە دەستیھێناوە. کۆمەڵێ کەسی دیکەش ھەر لە سەر ئەو باوەڕین کە پێکدادانەکان بەمزوانە روو دەدات بەلام بانگەشە ی ئەو دەکەن کە بارزانی ھۆکاری دەستیگیرکردنی ئەو پێکدادانانە یە .

۲- لە ماوەی ۱۰ رۆژی رابردوودا رۆژنامەکانی چاپی لوبنان بەشیوەیەکی بەرچاو سەرنجیان بە ھەلگیرسانی پێکدادانی نێوان کورد و عەرەبەکان (لەوانە لە ناوچەکانی دەورووبەری موسڵ، کەرکووک و سلیمانی لە باکووری عێراق) داوە . نووسینەکانی ئەو رۆژنامانە لەگەڵ ئەو زانیاریانە یەکنگارکێتەوہ کە ئێمە لە کوردەکان و عێراقیەکانی دانیشتووی بەیروت کۆمان کردوہ تەوہ . کەوابوو ئەم راپۆرتە سەرەتاییە (و ھەندێ جار نایەکانگیرە) تان بۆ دەنیرین دەربارە ی ئەوہ ی چی رویداوہ و چاوەڕوان دەکریت چی لە داھاتوودا روو بدات .

۳- بە وتە ی ئازانس ی ھەوآلی عێراق، لە یەکن لە رۆژەکانی ھەفتە ی یەکەمی مانگی تەموز کابرایەکی کوردی عەشیرەتی یاخی ئیزەدی لە ناوچە ی سنجار لە رۆژئاوای موسڵ (کە یەکن لە ناوچە جیناکۆکەکانی نێوان بارزانی و رژیمی بەعس لە کاتی رێکەوتننامە ی ئاداری ۱۹۷۰ تا ئیستا بوہ) تەقەکە ی دەستیگیردوہ . ئەو ھەوآلیئیرە بیانیانە کە سەردانی بەغدادیان کردوہ راپۆرتیان داوہ کە ئیزەدیەکان لەو ھەوآلە نیگەرانی کە عێراق کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی کردوہ و لەوہ دەترسن ئەم کارە ی دەوآلەتی عێراق ببیتە ھۆی ئەوہ ی ئەو پارەیانە لێ ببریٹ کە کۆمپانیای نەوتی عێراق تا ئیستا ھەک" پارە ی پاراستن" پێیداوین . بەگوێرە ی راپۆرتەکان سپای عێراق لە موسڵ لە نیو بارەگای پارتی دیموکراتی کوردستان تەقە ی لە کوردەکان کردوہ و پێکدادانەکە بە خێرای لە پاریزگای موسڵ بەرەو ناوچەکانی دەورووبەری کەرکووک و سلیمانی پەرەیسەندوہ . کوردەکان دەلێن بە یارمەتی ھیزەکانی بارزانی لە ھەمووی ئەم سێ ناوچانەدا لەگەڵ سپا و پۆلیسی عێراق کە لە لایەن ھیزی ھەوایەوہ پشتیوانیان لیکراوہ شەریان کردوہ . بەگوێرە ی راپۆرتەکان ۳۰ تا ۵۰ کەس لە ھەر

دوو لا له و شه په دا کورژاون که په کيکيان غانم العلی²⁵⁰، قائمیه قامی سر به به عسی ناوچه سینجار بوه که رژی ۳ی ته موز به دهستی که سانی نه ناسراو کورژاوه. هه روه ها چند که سی دیکه له ئەفسه رانی سپای عیراق له و شه په دا کورژاون.

۴- به گویره راپورتی رۆژنامه کانی به غداد ته نیا ریگی پیشگرتن له پیکدادانی گشتی له نیوان کورده کان و ده وله تی به غداد نه وه یه که هم بارزانی و هم ریبه رانی به عس، به تاییهت سه رۆک کۆمار به کر دان به خوایندا بگرن. به کر دوو که س له وه زیره کورده کانی ئەندامی ئەنجومه نی وه زیرانی ناروده له گه ل بارزانی دیدار بکه ن بۆ نه وه ی پیش له په ره سه ندنی شه په که بگرن و بارودوخه که هیور بکه نه وه (یه کئ له وه زیرانه نافز جه لال چه ویزی²⁵¹ بوه که پاش ده رچوون له باره گای بارزانی به هوی پیکدادانی ئوتوموبیل گیانی له ده سداوه). بارزانی په یامیکی بۆ به کر ناروده و نکولی له وه کردوه که پیشمه رگه کانی ئەو شه په که یان ده ستپیکردبیت و وتویه تی یارمه تی به رووبونه وه ی چۆنیه تی کورژانی قائمه قامی سنجار ده دات و جاریکی دیکه داوا ی کردوه هیزه کانی عیراق له ناوچه جیناکۆکه کانی باکوری عیراق پاشه کشه بکه ن و ده وله تی عیراق شه رتومه رجه کانی ریکه وتننامه ی ئاداری ۱۹۷۰ جیبه جئ بکات. دوایین راپورته کانی نیردراو له به غداد که له رۆژنامه کانی ۱۲ی ته موز چاپی به یروتدا بلآو بوونه ته وه نیشان ده دات که هه ر چند که بارودوخه که له باکور به ته واوی هیور نه بوه ته وه به لآم چاوه پوان ناکریت که ببیته هوی ده ستپیکردنی شه ریکی به رفراوان. سه یر نه وه یه که رۆژنامه کان هیچ باسی ده وری سه دام حوسه ین ته کریتیان له م قه یرانه دا نه کردوه.

۵- ئەنجامی په یوه ندییه کانی ئیمه له گه ل که سایه تیه کورد و عیراقیه کانی دانیشتووی لوبنان نیشان ده دات که زۆریه ی ئەو شتانه که باس کرا راستن به لآم روانگه کانی کورده کان و عیراقیه کان په کجار زۆر له یه ک دوره. ئەوان بانگه شه ی ئەوه ده که ن که

²⁵⁰ ghanem al 'ali,

²⁵¹ - nafez jallal howeizi

له راستیدا هۆکاری سهرهکی هه لگيرسانی شه په که ی ناوچه ی سینجار، ناکوکیه کانی نیتوان کورده کان و عه ره به کان له ناوچه جینا کوکه کانی ده و رو به ی موسل، که رکوک و سلیمانی بوه و له سهر ئه وه هاوړان که ئه و ناکوکیانه پاشان توندتر ده بیت. که سایه تیه کورد و عیراقیه کانی دانیشتوی لوبنان ههروه ها مه سه له ی گریدراو بیونی بزویی ۳۰ هزار خه لکی عه شیره تی ئیزه دی به کوپانیای نه تی عیراق له به عشیقه به چیروکیکی سحرای به عسیه کان ده زانن چونکه ئیزه دیه کان زیاتر له بارزانی نزیکن و شیخه که یان واتا " ته حسین به گ^{۲۵۲} " په یوه ست بوه به بارزانی له شاخدا. ئه و که سایه تیه ههروه ها دان به ودا ده نین که به هرحال کورده کان به گشتی له و سیاسه ته ئابوریه ی ده وله تی عیراق نارازین که بوته هوی ئه وه ژیان له ناوچه جینا کوکه کانی باکور دژوار بیت. ئه و که سایه تانه ههروه ها ده رباره ی چۆنیه تی کوژرانی غانم العلی، قایمه قامی سنجار ده لئین پشیمه رگه کان کوشتویانه و ده لئین له کوژرانی ناوبراو خوشحالن. هه ندی له و که سایه تیه ته نانه ت ده لئین له وانه یه بارزانی پیلانی مه رگی جه لال هه ویزی داپژتبی (که سالی ۱۹۶۹ فه رمانده ی هیزه کانی بارزانی بوه) چونکه هه ویزی ته سلیمی ژیانی ئارامی وه زیرایه تی خوی له به غداد بوه و بوه به داردهستی به عس.

ئه و که سانه که ئیمه په یوه ندیمان له گه لئیان گرتوون و دژی به عسن ده لئین پشیهاته کانی ئه مدوایه له باکووری عیراق نیشانه ی ده ستپیکردنی راپه رینی کورده کان دژی ده وله تی به غداده بی له به رچاوگرتنی ئه وه ی که کام له بارزانی یا ده وله تی عیراق ئه و پیکدادانه یان ده ستپیکردوه. هه ندی له و که سایه تیه ده لئین بارودوخه ئارامه که ی ئیستا زور ناخایه نیت و جهخت له سهر ئه وه ده که نه وه که بارزانی هیشتا مه سه له ی ده ستپیکردنی راپه رینی به رفراوانی کورده کانی له گه ل هاوپه یمانه کانی له ئیران تاوتوی نه کردوه.

۷- هه‌سه‌نگاندن: ئی‌مه ناتوانین بلیین ئه‌و راپۆرت‌ه نایه‌کانگیرانه‌ی سه‌ره‌وه تا چ راده‌یه‌ک راستن. چاوه‌پروان ده‌کریت و ته‌بیژی به‌عسیه‌کان له به‌غداد راستیه‌کانی ئه‌و بارودۆخه روون بکاته‌وه چونکه ئه‌و بارودۆخه یه‌کێ له سه‌رچاوه سه‌ره‌کیه‌کانی نیگه‌رانی به‌عسیه‌کانه. له لایه‌کی دیکه‌وه ئی‌مه باش شاره‌زای شیوه‌ی بیرکردنه‌وه‌ی زیاده‌پۆیانه و زۆر خوشبینانه‌ی لایه‌نگرانی بارزانی له به‌یروتین. له روانگه‌ی ئی‌مه‌وه ئه‌و شته که ده‌کریت تا راده‌یه‌ک به دُنیا‌یه‌وه بوتریت ئه‌وه‌یه که په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و به‌عسیه‌کان پاش ریکه‌وتنامه‌ی ئاداری ۱۹۷۰ ئه‌وه‌نده‌ی ئیستا ئالۆز نه‌بوه.

هۆگتۆن

وهزارهتی دهرهوهی ئهمریکا

یادداشتنامه

نهینی، ههستیار

۱۸ی ته موزی ۱۹۷۲

بابهت: یارمهتیدانی ئهمریکا به ریبهری کوردی عیراق، مهلا مستهفا
بارزانی

→ ئه یادداشتنامهیه باسی پئیشناریک دهکات که هیلمز، به پیره بهری CIA بۆ
یارمهتیدانی نهینی به ریبهری کوردی عیراق، مهلا مستهفا بارزانی ئامادهی کردوه.
ئهوانهش که هاوپپچ کران بریتین له :

هاوپپچی (الف) که باسی چۆنیهتی تهسلیمکردنی چهک و تهقه مهنی به کوردهکان
دهکات و هاوپپچی (ب) که بارودوخه که ههله دهسهنگینیت و قازانج و زیانهکانی
یارمهتیدانی ئهمریکا به کوردهکان شی دهکاته وه .

→ ئه یارمهتیه مادیه که مهلا مستهفا بۆ دریزه دان به خهبات دژی رژیم عیراق
پئوستیهتی دوو جوره: یارمهتی ماددی و چهک و تهقه مهنی

→ له په یوهندی له گه ل یارمهتی مادیدا دهزگای ههوالگری ئیمه بهردهوام بودجهیهکی
سالانهی ترخان کردوه بۆ دابینکردنی یارمهتی ماددی بۆ ۲۵ هزار پئیشمه رگه
(هیزه چهکدارهکانی بارزانی) که دهکاته نزیکه ی ۱۸ میلیون دولار. له کاتی کدا که
نوینه رانی بارزانی ئه دوایانه وتویانه سالانه به گشتی پئوستیان به ۶۰ میلیون
دولار هیه به لام ئه مه پارهیهکی خه یالییه چونکه به ۶۰ میلیون دولار دهکرت

خه رچی ۶۰ هه زار سه ریازی هی رشبهر و خه رچی ژیرخانی حکومت و خزمه تگوزارییه کومه لایه تییه تاییه ته کان بۆ دانیشتیوانی ناوچه کوردنشینه کان دابین بکریت. ئیمه نابیت پشتیوانی له یارمه تییه کی زیاده خوازانه و زۆر هانده رانه ی وه ها و چالاکیه کی نه وه نده به رفره وان (که جیبه جیش ناکریت) بکه ین که له وانه یه له سنووری یارمه تییه کی نه یتنی بجیتته ده ره وه.

۴- له بری نه و ۱۸ میلیون دولا ره که بۆ شه پی پیشمه رگایه تی پیویسته و له بنه په تدا بۆ به رگریکردن له خۆیه، له وانه یه ئیران بتوانیت نیوه ی نه م پارهی و اتا ۹ میلیون دولا ری دابین بکات.

۵- له چوارچیوه ی یارمه تی مادیدا پیشنیار ده که ین سالتی ۳ میلیون دولا ر بده ین به بارزانی. به هه ر حال هه م بارزانی و هه م شا چاوه روانی یارمه تی ئیمه ن. نه م بره پارهی هاوکات له گه ل نه وه ی که تا راده یه ک سه لیه یه یه، کاتیک به ده ستی لایه نی به رامبه ر ده گات که یه که م لانیکه م نیوه ی سه رجه م پارهی که له لایه ن ئیرانه وه دابین بکریت چونکه ئیران وه ک دراوسیتی عیراق قازانجی زۆری له م مه سه له یه دا هه یه و دووه م (ره ش کراوه ته وه - وه رگپێ).

۶- له چوارچیوه ی یارمه تی چه ک و ته قه مه نیدا CIA ئیستا نه و چه ک و ته قه مه نییه زیادییه ی له ده ستدایه که کورده کان پیویستیان پییه تی. نه م چه ک و ته قه مه نییه نابیت هی نه مریکا بیت و اتا یا ده بیت له ولاتانی دیکه دا دروست کرابیت یا نه و چه ک و ته قه مه نییانه ی نه مریکا بیت که به شیوازی ناسایی له ئیران و عیرا قدا هه یه (جگه له تۆپی زه مینی و دژه هه وایی و تانک که به هه ر حال ئیمه ناچار نین بیده ین به کورده کان) که و ابوو به گشتی ده بی بری دوو میلیون و چوار هه زارو سه د و نه وه د (۲۰۰۴/۱۹۰) دولا ر بۆ دابینکردنی چه ک و ته قه مه نی بۆ کورده کان ته رخان بکریت (جگه له خه رچی گوازتنه وه ی نه م چه ک و ته قه مه نییه به پا پۆر بۆ ناوچه).

۷- مه سه له ی گوازتنه وه ی نه م چه ک و ته قه مه نییه ده بی به کیشیه کی به رچا و. ئیمه پیشنیار ده که ین نه م چه ک و ته قه مه نییه ته سلیم به کورده کان بکریت (ره ش کراوه ته وه) که و ابوو ئیران نه م نه رکه وه نه ستو ده گریت. دابینکردنی ناسایشی نه و

پاڤۆپانهی که ئەم چەک و تەقەمەننیه دەگوازنهوه و وهەرگرتنی له ئێران و گوازتنهوهی له ئێران بۆ کوردستانی عێراق به تهواوی چارهسەر ناکریت بێ راویژ لهگه‌ڵ چه‌ند (ره‌ش کراوه‌ته‌وه).

۸- له‌م کاته‌دا پێشنیار ده‌که‌ین ئەم هه‌نگاوانه هه‌لبه‌گیردریت:

الف - به‌ری ۰۸-۰۱۹۹۲۷۵۳ دولا‌ر به‌م شیوازه دابه‌ش بکریت و ته‌رخان بکریت. بۆ پشتیوانیکردن له‌ کورده‌کان بۆ یه‌ک سا‌ل:

۱- سێ میلیون دولا‌ر بۆ یارمه‌تی ماددی

۲- (ره‌ش کراوه‌ته‌وه)

ب- راویژکردن له‌گه‌ڵ (ره‌ش کراوه‌ته‌وه) بۆ دیاریکرنی ته‌واوی چۆنیه‌تی وه‌رگرتن و گوازتنه‌وه‌ی چەک و تەقەمەننیه‌که بۆ کوردستان به‌و شیوازه که له‌ سه‌روه‌شی کراوه‌ته‌وه .

هاوپیچی ب

۱۸ی تهموزی ۱۹۷۲

کێشه‌کان و روانگه‌کانی یارمه‌تیدانی کورده‌کان

ئهمه‌ی خواره‌وه هه‌لسه‌نگاندنیکی سه‌ره‌تاییه که به‌ وردی نرخاندنه‌کانی په‌یوه‌ندیدار به‌ پشتیوانی ده‌وله‌تی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌وه‌کان له‌ کورده‌کانی عێراق به‌ رێبه‌رایه‌تی مه‌لا مسته‌فا بارزانی ده‌خاته‌پوو.

کووته

۱- روونه که به‌ قازانجی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌وه‌کان و دۆسته‌کان و هاوپه‌یمانانه‌کانی له‌ ناوچه‌یه که رژیمی ئیستای عێراق لاواز بکریت و ته‌نانه‌ت برپۆختیت، ئەگه‌ر ئەم ئامانجه بێ په‌ره‌سه‌ندنی ناکوکییه‌کان له‌ ئاستی نیونه‌ته‌وه‌ییدا به‌دی بی‌ت. کاریگه‌رتترین و دلنیا‌ترین ئامرازه‌کانی گه‌یشتن به‌م ئامانجه ته‌یارکردن و

پشتیوانیکردن له بارزانی و کورده‌کانه بۆ ئه‌وه‌ی بتوانن بهره‌وام درایه‌تی رژیم عێراق بکه‌ن. رژیم عێراق که له ئاستی ناو‌خوێیدا رژیمکی دیکتاتوریه نیازی ده‌ستدریژیکارانه‌ی هه‌یه به نیسبهت ئێران، کویت، ئوردۆن و عه‌ره‌بستانی سعودی و فدراسیونی تازه‌دامه‌زراوی ئه‌ماراتی یه‌کگرتوی عه‌ره‌بی.

ئهو مه‌ترسییه که له دوژمنایه‌تییه‌کانی عێراق که‌وتوو‌ته‌وه بووه‌ته فاکتۆریکی رۆژه‌روژ گرنگ له ناوچه به هۆی پشتیوانی بهره‌وامی سۆفیه‌ت له عێراق که ئیستا له په‌یماننامه‌ی دوستی و هاوکاری نیوان ئه‌م دوو ولاته‌دا بهره‌ست بووه که له ۱۹ نیسانی ۱۹۷۲ واژۆ کراوه. ئاگاداریبونی سۆفیه‌ت له مه‌ترسی دوژمنایه‌تیکردنی کورده‌کان له‌گه‌ڵ رژیم عێراق بووه‌ته هۆی ئه‌وه‌ی که ئه‌م دواییانه سۆفیه‌ت و ئالمانیای رۆژه‌لات گوشاره‌کانیان له سه‌ر بارزانی زیاد بکه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی بارزانی په‌یوه‌ست بێت به بهره‌ی نیشتمانی عێراق که سۆفیه‌ت و رژیم عێراق پشتیوانی لێده‌که‌ن.

هه‌م سۆفیه‌ت و هه‌م رژیم عێراق ده‌زانه‌ن که ئه‌گه‌ر سوپای عێراق بۆ شه‌ریکی نوێ دژی کورده‌کان ته‌یار بکری‌ت ئه‌گه‌ری ئه‌وه که‌مه‌تر ده‌بێت که کورده‌کان بکه‌ونه ژێر کونترۆلی رژیم عێراق و توانایی رژیم بۆ چالاک‌ی دژی دراوسێکانی که‌مه‌تر ده‌بێت. له‌گه‌ڵ ئه‌مه‌شدا ئیستا کۆمه‌لێک هۆکار نیشان ده‌ده‌ن که رژیم عێراق خۆی ئاماده ده‌کات هێرشه‌ سه‌ربازی بکاته سه‌ر کورده‌کان و ئه‌م ئه‌گه‌ره زیاد ده‌بێت ئه‌گه‌ر رژیم عێراق ئاگادار بێته‌وه که ئیستا کورده‌کان له حکومه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کان نزیک بوونه‌ته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی پشتیوانی ئه‌م ده‌وله‌ته به‌ده‌ست به‌ینن.

۲- رژیم عێراق چ کرده‌وه‌ی سه‌ربازی دژی کورده‌کان ئه‌نجام بدات و چ ئه‌نجامی نه‌دات، حکومه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کان ده‌توانی‌ت یارمه‌تی به بارزانی بدات بۆ ئه‌وه‌ی درایه‌تی کورده‌کان له‌گه‌ڵ رژیم عێراق بهره‌وام بێت. ئه‌گه‌ر کورده‌کان له لایه‌ن هێزه‌کانی عێراقه‌وه بکه‌ونه به‌ر هێرش، ده‌سته‌بجێ پێوستیان به چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی ده‌بێت. یارمه‌تی ویلايه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کان ده‌بێ به‌و په‌ری نه‌هینیاریزی و ئاسایشی ئیداری و فیزیکی ئه‌نجام بدریت بۆ ئه‌وه‌ی له کاتی پێوستدا حاشای

لیبکریټ. هرچند که چوارچپوهی ئەم یارمه‌تییه چەند ره‌هەندییه، بێ گومان مه‌سه‌له‌ی ئالۆزی پاراستنی ئاسایش له‌ خۆ ده‌گرت. جگه‌ له‌ به‌رچاو گرتنی لایه‌نی حاشاکردن له‌م یارمه‌تییه له‌ کاتی پێویستی خۆیدا، ریزه‌ و شیوازی یارمه‌تی مادی و سه‌ربازی ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان به‌ کورده‌کان ده‌بێ ئه‌وه‌نده‌ بێت که کورده‌کان ته‌شویق بکات دریزه‌ به‌ ئه‌وه‌ راسیۆنه‌ پێشمه‌رگه‌یه‌تییه‌که‌یان به‌دەن له‌ سنووری ناوچه‌ شاخاوییه‌کانی خۆیاندا که‌ هەر له‌ کۆنه‌وه‌ تێیدا بالاده‌ست بوونه‌ و هه‌روه‌ها ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان ده‌بێ تا ئه‌و شوێنه‌ی که‌ پێی ده‌کریټ مه‌ترسی ئه‌وه‌ دوور بخاته‌وه‌ که‌ په‌ره‌سه‌ندنی چالاکی سه‌ربازی کورده‌کان بپێته‌ هۆی ئه‌وه‌ی که‌ سۆفیته‌ راسته‌وخۆ له‌ کێشه‌که‌دا ده‌ستی‌وه‌ردان بکات.

۳- پشتیوانی نه‌ینی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان له‌ کورده‌کان کۆمه‌لێک کێشه‌ی تایبه‌تی به‌ دواوه‌ ده‌بێت که‌ یه‌کێ له‌وانه‌یه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ سۆفیته‌ راسته‌وخۆ بکه‌وێته‌ ناو کێشه‌که‌. له‌ کاتی‌که‌دا ده‌ستی‌وه‌ردانی سۆفیته‌ باشبوونی په‌یوه‌ندییه‌کانی ئێران و سۆفیته‌ ده‌خاته‌ ناو مه‌ترسی که‌ سۆفیته‌ له‌م سالانه‌ی دوایدا کاری بۆ کردووه‌، به‌لام له‌وانه‌یه‌ سۆفیته‌ ئاماده‌ بێت ئەم باجه‌ بدات بۆ ئه‌وه‌ی سه‌رمایه‌ و پێگه‌ی خۆی له‌ عێراق بپاریزێت.

یه‌کێ له‌ کێشه‌کانی دیکه‌ی یارمه‌تیدانی ئەمریکا به‌ کورده‌کان ئه‌وه‌یه‌ که‌ تورکیا به‌ نێسه‌ت ناسیونالیزمی کورد هه‌ستیاره‌ چونکه‌ تورکیا له‌ که‌مینه‌ی گه‌وره‌ی کوردی خۆی له‌ ناوچه‌ی رۆژه‌لاتی ئه‌و ولاته‌ نیگه‌رانه‌ و سه‌ره‌نجام ئه‌وه‌ که‌ پشتیوانی نه‌ینی حکومه‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان له‌ کورده‌کان له‌ ئێستادا خۆی له‌ خۆیدا مه‌سه‌له‌یه‌کێ ئالۆزه‌ چونکه‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا ده‌یه‌وێت له‌ کۆتایی سالی ۱۹۷۲ نووسیه‌گی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد بکاته‌وه‌.

۴- ئەگه‌ر ئەم کێشانه‌ بنه‌ینه‌ لایه‌که‌وه‌، روونه‌ که‌ هه‌تا کاتی‌که‌ ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کان و ده‌وله‌ته‌ خاوه‌ن به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی دیکه‌ پشتیوانی زۆتر له‌ بارزانی بکن، بارزانی هیچ ئالترناتیفیکی دیکه‌ نییه‌ بۆ ئه‌وه‌ی به‌م زوانه‌ له‌گه‌ڵ رژیمی عێراق ریکه‌به‌وێت که‌ ئەم ریکه‌وتنه‌ به‌ قازانجی ئامانجه‌کانی سۆفیته‌ و

تواناییه‌کانی عیراق ده‌باته سه‌روه بو ئه‌وهی سه‌قامی ده‌وله‌ته‌کانی دیکه‌ی ناوچه تیکبدا. بارزانی و هندی له لایه‌نه‌کانی دیکه که پشتیوانی له‌و ده‌کن بزوتنه‌وهی کورد به به‌شیک له بزوتنه‌وه‌یه‌کی گه‌وره‌تر ده‌زانن، له‌وانه هیزه غه‌یره کورده‌کانی عیراق که جینگای رژیم رادیکالی به‌عس ده‌گره‌وه و ده‌وله‌تیکی میانه‌په‌و و ناشتیخواز پیکدینن.

ه- به پیشبینیکردنی بریاری ده‌رچوونی پشتیوانی نهینی به کورده‌کان له لایه‌ن ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانه‌وه، ئیمه چۆنیته‌ی ئهم پشتیوانییه‌مان تاوتوی کردووه‌به‌تاییه‌ت گرنگرتیوونی دابینکردنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی و چه‌کی ئاسایی زیاده‌ی دیکه بو ئه‌وهی کورده‌کان بتوانن به‌رگری له خۆیان بکه‌ن. تاوتویکردنه سه‌ره‌تاییه‌کان نیشان ده‌دات که چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی پیویست بو ئهم مه‌به‌سته له به‌ر ده‌ستماندا هه‌یه.

پشتیوانی له بارزانی: هه‌لسه‌نگاندنیکی سه‌ره‌تایی

تێپوانینه‌کان

۱- نوینه‌ره کورده‌کان له گفتوگوکانیاندا له‌گه‌ل نوینه‌رانی ئیمه، پیداوایسته‌یه سیاسی، مادی و هه‌والگرییه‌کانی خۆیان به وردی خستووه‌ته‌پوو. هه‌روه‌ها که ئیمه ئهم پیداوایسته‌یانه و ره‌وتی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل کورده‌کان شی ده‌که‌ینه‌وه ده‌بی تا‌کام و نه‌نجامه‌کانی په‌ره‌پیدانی په‌یوه‌ندییه‌کانمان له‌گه‌ل کورده‌کان له‌به‌رچاو بگرین بو ئه‌وه‌ی به‌که‌مترین مه‌ترسییه‌وه بگه‌ین به ئامانجه‌ خوازاوه‌کانمان.

هه‌ندی مه‌سه‌له هه‌یه که کار ده‌کاته سه‌ر ئاست و چۆنیته‌ی پشتیوانی ئیمه له کورده‌کان که بریتین له نیگه‌رانی به نیه‌ت پشتیوانی سوڤیه‌ت له رژیم عیراق و نه‌رکه‌کانی حکومه‌تی عیراق له به‌رامبه‌ر سوڤیه‌ت به‌گوێره‌ی په‌یماننامه‌ی نیسانی ۱۹۷۲ و توانا سه‌ربازی و پیداوایسته‌یه‌کانی کورده‌کان و هه‌روه‌ها کۆمه‌لێک کێشه‌ی دیکه وه‌ک یه‌کنه‌گرتوویی خودی کورده‌کان، دوژمنایه‌تی تورکیا له‌گه‌ل کورده‌کان،

چۆنیه تی په یوه ندى ئەمریکا له گەل مه لا مسته فا بارزانی و پشتیوانی ماددی و لوجستیکى له مه لا مسته فا .

هاوکارى رژیمی به عس و سۆڤیه ت دژی حکومه ته میانه په وه کان و

به رژه وه ندىیه کانى رۆژئاوا

۲- هیچ گومان له وه دا نیه که به رژه وه ندى ئیتمه و هاوپه یمانه کانمان و ده ولته دۆسته کانى دیکه مان له ناوچه له وه دایه که رژیمی به عسى عیراق لاواز بێت و نه گەر بکریت بروخیت نه گەر ئەم ئامانجه بێ زیادبوونى ده سترپۆیشتووی سۆڤیه ت له عیراق یا په ره سه ندى دژمنايه تیه کان تا ئاستیکى مه ترسیدارى ئیونه ته وه یی ده سته به ر بێت .

۳- رژیمی عیراق نه ته نها به سه ره پۆی خاک و خه لکه که ی خۆی کونترول ده کات به لکۆ له لایه ن ئیدوئۆلۆژی نیمچه مارکسیستی داگیرکەری ماجه راجوه پآلى پتیه ده نریت و چالاکییه کانى دژ به دراوسیکانى و سه رجه م به رژه وه ندىیه کانى رۆژئاوا له که نداو په ره پیداو. گروپی سه رکردایه تی به عس به سه رکردایه تی سه دام حسین التکریتی هه ولیداو ره رژیمی کویت، به حره یین و ئەماراتى یه کگرتووی عه ره بنى بپروخیت، هه ره ها مه شقى به خراپکاره کان و پیاوکۆزه کان کردوه و ناردوونى بۆ ئەنجامدانى چالاکی دژی شا، و که مینه ی عه ره ب و به لووچى ئیرانى بۆ راپه رین دژی حکومه تی شا هان داوه . گروپی پیاوکۆزه کانى به عس کارى خۆیان به سه رکه وتوووی له کویت و به یروت ئەنجام داوه و هه ولیان داوه یه کئ له سه رۆک وه زیره کانى پینشووی عیراق له لوبنان بکوژن .

۴- له کاتیکدا که ئاوات و ئامانجه کانى به عس تا ئیستا دوور بووه له تواناییه کانى، پيشهاته کانى ئەم چەند مانگی رابردوو نیشان ده دات که ئەم رژیمه ده یه ویت به جیدییه تیه کی زۆتره وه به شوین ئاواته کانیدا بچیت . له ماوه ی ئەم چەند مانگه دا یه کیتى سۆڤیه ت قه سد و نیازى خۆی به روونى ئاشکرا کردوه بۆ ئەوه ی له پیناو به ره وپیشبردنى به رژه وه ندىیه ستراتژیک و ئابوورییه کانى خۆی له رۆژه لاتى

ناوه‌پاست، رژیمی عێراق به‌کار بهێنیت. هه‌رچه‌ند که گه‌لێ له‌ کرده‌وه‌کان و بانگه‌شه‌کانی پێشووتری سۆڤیه‌ت نیستا که‌م بووه‌ته‌وه به‌لام ستراتیژی سۆڤیه‌ت بۆ کۆنترۆڵکردنی ناوچه و سه‌رچاوه‌کانی قه‌د نه‌وه‌نده‌ی نه‌مۆ روون و ئاشکرا نه‌بووه.

5- له‌ 7ی نیسانی 1972 سه‌رۆک وه‌زیرانی سۆڤیه‌ت، "نالیکسی کۆسیگین" له‌ رێپه‌رسی کردنه‌وه‌ی بیری نه‌وتی "رومه‌یلا" له‌ باکووری عێراق که‌ به‌ یارمه‌تی تکنۆلۆژی زیاتر له‌ 200 میلیۆن دو‌لاری سۆڤیه‌ت خراوته‌ کار، قسه‌ی کرد و به‌ نه‌ده‌بیاتی پرۆپاگه‌ندایی کومونیزم (که‌ له‌ شه‌ری یه‌که‌می جیهانییه‌وه تا نیستا شه‌راشویی پێده‌کات) وتی وڵاتانی ناوچه ده‌بێ کۆتایی به‌ به‌تالانچوونی نه‌وته‌که‌یان له‌ لایه‌ن کومپانیا نه‌وتیه‌یه‌کانی کاپیتالیسته‌وه به‌هێنن و جه‌ختی له‌ سه‌ر نه‌وه‌ کرده‌وه که‌ بزووتنه‌وه رزگاربخاوه نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان توانیویانه کولونیاالیسته‌کان ناچار بکه‌ن له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست (وه‌ک شوینه‌کانی دیکه‌ی جیهان) پاشه‌کشه‌ بکه‌ن. "کۆسیگین" هه‌روه‌ها بۆ پوچه‌ڵکردنه‌وه‌ی بانگه‌شه‌کانی کومپانیا‌ی نه‌وتی کاپیتالیست ده‌رباره‌ی نه‌وه‌ی که‌ عه‌ره‌به‌کان ناتوانن ئابووری خۆیان به‌رپۆه‌ به‌رن، به‌لێنیدا که‌ ده‌وله‌ته‌ سوسیالیسته‌کان یارمه‌تی به‌ عه‌ره‌به‌کان بدن تا ده‌ستیان بگات به‌ پسپۆر و تکنسیه‌ن و زانستوان بۆ نه‌وه‌ی گه‌روگره‌فته‌کانیان چاره‌سه‌ر بکه‌ن.

په‌یماننامه‌ی دۆستی و هاوکاری سۆڤیه‌ت و عێراق

6- دوو رۆژ دواتر له‌ 9ی نیسان له‌ به‌غداد "کۆسیگین" و سه‌رۆک کۆماری عێراق، احمد حسن البکر په‌یماننامه‌ی دۆستی و هاوکارییان واژو کرد که‌ به‌ گوێزه‌ی رێوشوینه‌ بلۆکراوه‌کانی په‌یماننامه‌که‌ ئه‌م دوو ده‌وله‌ته‌ له‌ کاتی ها‌تته‌ئارای مه‌ترسی بۆ ناشتی ده‌بێ له‌ لایه‌نی دیکه‌ به‌رگری بگات و هه‌ردوو لا هاوکاری به‌رده‌وامی یه‌کدی بکه‌ن بۆ به‌هێزترکردنی توانایی به‌رگری خۆیان. ئه‌م شه‌رتومه‌رجانه‌ عێراقی د‌ل‌نیا کرده‌وه که‌ نه‌گه‌ر لایه‌نیکی ده‌ره‌کی هێرشی بگاته‌ سه‌ری یا له‌گه‌ڵ راپه‌ڕینی ناوخۆیی روبه‌په‌روو بیه‌ته‌وه، سۆڤیه‌ت پشتیوانی لێده‌کات.

ماددهی ۹ی ئەم پەیماننامەیه که پەیوهندی به بههیزترکردنی توانایه بهرگریه دوولایه‌نه‌کانه‌وه ههیه، رینگا خۆش دهکات بۆ زیادبوونی دامه‌زراوه و پێداویستییه ده‌ریاوانییه‌کانی سۆفیهت له به‌نده‌ره‌کانی عێراق له که‌نداو و ده‌ستپراگه‌یشتنی زۆرتری سۆفیهت به سیستمی هه‌وایی عێراق. ئەم پەیماننامەیه ئەو پەیماننامەیه‌مان وه‌بیر دیتنیه‌وه که یه‌کیتی سۆفیهت ۳۲ سال له‌مه‌و به‌ر له‌گه‌ڵ ئالمانیای نازی مۆری کرد که تێیدا یه‌کیتی سۆفیهت رایگه‌یاند ئامانجه‌ سه‌رزهمینه‌کانی خۆی له باشووری قه‌له‌مپه‌وی نه‌ته‌وه‌یی خۆی به‌ره‌و ئاراسته‌ی ئوقیانووسی هیند ده‌باته‌ پیش.

پشتیوانی سۆفیهت له نیشتمانیبوونی IPC (کومپانیای نه‌وتی عێراق)

۷- که‌متر له دوو مانگ پاش لیدوانه‌کانی "کۆسیگین" له "رومه‌یلا" و واژۆبوونی پەیماننامە‌ی سۆفیهت و عێراق، حکومه‌تی به‌عس له ۱ی حوزه‌یرانی ۱۹۷۲ رایگه‌یاند IPC (کومپانیای نه‌وتی عێراق - وه‌رگێڕ) خۆمآلی (نه‌ته‌وه‌یی) کردوه و کتوپڕ پاش ئەوه وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی عێراق به سه‌رۆکایه‌تی لیژنه‌یه‌ک چوو بۆ موسکۆ بۆ به‌ده‌سته‌ینانی پشتیوانی سۆفیهت بۆ ئەوه‌ی ئەگه‌ر ده‌ولت و کومپانیا رۆژئاوییه‌کان له به‌رامبه‌ر عێراقدا دژکرده‌وه‌یان نیشان دا ئاکام و لیکه‌وته‌ی ئابووری (که شتیکی چاوه‌پوانکراو بوو) بۆ عێراق به‌دواوه نه‌بیئت.

ئازانسی ده‌نگوباسی TASS ی سۆفیهت به توندی پشتیوانی له خۆمآلیبوونی IPC کرد و وه‌ک هه‌نگاوێک به‌ره‌و زرگاری عێراق له ده‌سه‌لانی کاپیتالیزمی ده‌ره‌کی ناوزه‌دی کرد. له ۳ی حوزه‌یران رادیۆ موسکۆ شروقه‌یه‌کی به زمانی فارسی بۆ ئێران بلاو کردوه که ده‌یگوت خۆمآلیبوونی IPC ده‌بێ ببێ به نمونه‌یه‌ک بۆ ئێران بۆ ئەوه‌ی چۆن له‌گه‌ڵ چالاکییه تالانکه‌رانه‌کانی کونسیرتیۆمی نیونه‌ته‌وه‌یی نه‌وت هه‌لسوکه‌وت بکات. رادیۆ سۆفیهت هه‌روه‌ها رایگه‌یاند: "ئهم‌رۆ ده‌بینین دارایی و سه‌رمایه‌ی کومپانیای نه‌وتی ئیمپریالیست له عێراق خۆمآلی بووه و بێ گومان ئەمه‌ دره‌نگ یا زوو له ولاتانی دیکه‌ش روو ده‌دات. سۆفیهت و ولاتانی سوسیالیستی دیکه پشتیوانی له خه‌باتی ره‌وای به‌رهمه‌ینانی نه‌وتی ولاتان ده‌که‌ن. ئەمه فاکتۆریکی

گرنگه بۆ به هیژیوونی پئیگهی ولاتان بۆ به ره مه پئیانی نهوت. هیچ گومان له وه دا نییه که خۆمالیبوونی IPC له لایه ن عیراق وه پئیگهی پاوانخوازه نهوتیه کانی ئیمپریالیست له ولاتانی دیکه لاواز دهکات و ده بیته هۆی نه وهی خهباتی خۆیان دژی نه م پاوانخوازانه به هیژ بکن". (رادیۆ مۆسکۆ، به زمانی فارسی بۆ ئیتران، کاتژمیر ۹:۳۰ خولهک به کاتی گرینویچ، ۳ حوزه ییرانی ۱۹۷۲).

بزوتنه وهی کورد، که ندو کۆسپیک له سه ر ریگای به عس و سۆفیه ت

۸- یه کیتی سۆفیه ت به ئاشکرا گرنگیه کی زۆری به وه داوه که مه لا مسته فا بارزانی و هاوپیگانی رازی بکات په یوه ست بن به به ره ی نیشتمانی عیراق که سۆفیه ت پشتیوانی لیده کات و حیزبی به عس و حیزبی شیوعی عیراق تییدا به شدارن. نوینه ره کورده کان و سه رچاوه سه ره بخۆکانی خۆمان ئاماژه به وه ده که ن که نه م دواییانه کاربه ده ستانی بالای سۆفیه ت و لیژنه ی ئالمانیای رۆژه لات له گه ل بارزانی دیداریان کردوه بۆ نه وهی رازی بکن په یوه ست بی ت به م به ره یه . سۆفیه ت و به عس به روونی په یان به وه بردوه که نه گه ر بارزانی له مه زیاتر بتوانی ت ناوچه یه کی سه ره بخۆ له باکووری عیراق بۆ خۆی رابگری ت، ده بی ت به هه ره شه یه کی هه میشه یی بۆ رژیمی دیکتاتۆری عیراق که پئیگه ی له ناو خه لکدا نییه .

۹- له سه ره تا و ناوه راستی ده یه ی ۱۹۶۰ راپه رپینی کورد ده ستی زۆربه ی هیژه کانی سوپای عیراقی به ستبو وه . نه م بارودۆخه ریگای خۆش کرد بۆ کۆمه لێک کودیتای سه ره که وتووی سه ربازی و له راستیدا توانای عیراقی که م کردوه بۆ نه وهی چالاکی سه ربازی له ده ره وهی عیراق دژی ئیسراییل، کویت، ئوردون و ئیتران نه نجام بدات. سه دام حوسه ین تکریتی توانیویه تی کونترۆلی سیاسی به عس به سه ر سوپادا زیاد بکات. نه گه ر حکومه تی عیراق ناچار بی ت سوپای خۆی بۆ خه باتیکی دیکه دژی کورده کان وه گه ر بخت به هه رحال پیویستی به چه ک و ته قه مه نی و سووته مه نی زۆتر ده بی ت و ده بی ت ئوپه راسیۆنیککی گه وره تر نه نجام بدات. نه مه ده سه لاتی حیزبی

به‌عس به‌سەر سوپا کەم دەکاتەو و هەل دەپەخسیننیت بۆ ئەوێ کۆدیتایەکی
سەریازی ئەنجام بدریت .

تۆیژنەوێکە ئێم دوایانە ئیدارەیی لێکۆڵینەوێ هەواڵگری وەزارەتی دەرەوێ (ئەمریکا) نیشان دەدات ئەگەر بارزانی پشتیوانی دەرەکی وەکوو پێویست وەچنگ
بخات بۆ ئەوێ شوێشەکی هەلبگیرسیننیتەو، باری زیادەیی شەپۆکی دیکە
کۆردەکان دەتواننیت حکومەتی بە‌عس بپۆخیننیت .

۱۰- رابردووی سیاسەتەکانی دەوڵەتی بە‌عسی عێراق نیشان دەدات کە ئێم دەوڵەتە
بە‌وەرگرتنی پوان نداشت نابیتەو و تەنها کاتی لێ کردەو دەستدرێژیکارانەکانی
خۆی پاشگەز دەبیتەو کە لە هەر سەپتانی خۆی بترسیت و یا لە حالەتی بە‌رگریدا
بمیتنیتەو .

۱۱- لە بارودۆخی ئێستادا کە رژیمی بە‌عس لە گەڵ کەمبۆنەوێ جیدی داهاات
رووبەرپوو بوو تەو و رێبەراییەتی سیاسی بە‌ریکخستنراوی کۆرد هیشتا دەتوانی لە
بە‌رامبەر ئێم رژیمەدا رابووستنیت، لەوانەیی دوایین دەرفەت بۆ ئێمە ئەوێ بیت کە
پلانی ئۆپەراسیۆنیک دابڕێژین بۆ ئەوێ لانیکەم رژیمی بە‌عس زەلیل و ماندوو بکەین
و یارمەتی بە‌و بە‌دەین کە بارودۆخیک بیتە ئاراوێ کە تێیدا کەسانیک جینگای بە‌عس
بگرنەو کە کەمتر دوزمنی بە‌رژەوێندییەکانی ئێمە و دۆستەکانمان لە ناوچە بن .

ئێمە دەبێ ئەوێ بزانی کە ئەگەر شوێشی کۆرد هەلبگیرسینتەو رژیمی بە‌عس
لەوانەیی ناچار بیت داوای پشتیوانی زۆرتر لە سوڤیەت بکات و ئەگەر ئێمە پشتیوانی
لە کۆردەکان نەکەین و لە ئاکامدا بزوتنەوێ کۆرد لە ناوچیت بە‌هەر حال کۆردەکان
ناچار دەبن پە‌یووست بن بە‌و بە‌رە نەتەوێییە کە سوڤیەت پشتیوانی لێدەکات و لە
ئەنجامدا رژیمی بە‌عس دەتواننیت بێ هیچ تەنگ و چە‌لە‌مەیک سیاسەتی
دەستدرێژیکارانەیی خۆی لە ناوچە درێژە پێدات .

لە نیوان ئێم دوو رینگایەدا، وادیارێ رینگای باشتەر بۆ ئێمە ئەوێ کە مەترسییەکانی
زیندوو مانەوێ بزوتنەوێ کۆرد قبول بکەین .

٤٢- له روانگه‌ی ئێمه‌وه باشت‌ر ئه‌وه‌یه تا راده‌ی پێویست بارزانی ته‌شویق بکه‌ین و پشتیوانی لێبکه‌ین بۆ ئه‌وه‌ی مه‌حتاجی حکومه‌تی عێراق نه‌بی‌ت و پێش له‌وه بگرێت سوپای عێراق سه‌ره‌نجام کۆنتروڵی سه‌ربازی ناوچه کوردنشینه‌کان بگرێته ده‌ست، که‌وابوو هه‌تا کاتی‌ک که ناوچه‌ی پارێزرای کورد هه‌بی‌ت که‌سایه‌تییه ناراپزیه‌کانی ناو سوپا و گۆره‌پانی سیاسی عێراق له‌وه بێ هیوا نابن که رۆژێ بتوانن رژیمی عێراق بپوخێنن. هه‌روه‌ها مانه‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌ی کورد (ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر ته‌نها له ئاستی به‌رگریشدا بی‌ت) توانایی رژیمی عێراق بۆ ئه‌وه سنووردار ده‌کات که چالاکی زیاده‌خووازه دژی ئێران، ئۆردون و که‌نداو ئه‌نجام بدات .

ئه‌گه‌ری هێرشێ ئه‌م زووانه‌ی عێراق بۆ سه‌ر بارزانی

٤٣- سه‌ره‌پای هیواداریوون به ئه‌نجامدانی هێرشێکی سه‌ره‌کی دژی عێراق، بارزانی ئیستا باش ده‌زانێت که تا کاتی‌ک چه‌کی دژه هه‌وایی و چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی به‌رگریکارانه‌ی وه‌کوو پێویست له ده‌ستدا نه‌بی‌ت به قازانجی نییه ئۆپه‌راسیۆنیکی هێرشه‌بهرانه ئه‌نجام بدات چونکه ده‌بی‌ته‌وه‌ی ئه‌وه‌ی رژیمی عێراق له به‌رامبه‌ردا هێرشێ هه‌وایی و زه‌مینی بکاته سه‌ر شار و گونده‌کانی کورده‌کان .

٤٤- به‌هه‌رحال خواستی بارزانی بۆ ئه‌وه‌ی کورده‌وه‌ی سه‌ربازی ناوه‌خت دژی رژیمی عێراق ئه‌نجام نه‌دات نابێته هۆی ئه‌وه‌ی که به‌عس له داهااتوویه‌کی زۆر نزیکدا متمانه‌ی پێبکات. SAWAK (ری‌کخراوی هه‌والگری و ئاسایشی ئێران) کۆمه‌لێک راپورتی له ده‌ستدایه که نیشان ده‌دات سوپای عێراق ئه‌م دواییانه له ده‌ورووبه‌ری موصل و که‌رکووک مه‌شقی به سه‌ربازه په‌راشوتفانه‌کان (چه‌تریان) کردووه و دووجار چه‌وله‌ی هه‌وایی له سه‌ر باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی له ناوچه‌ی حاجی عومه‌ران ئه‌نجام داوه . بارزانی له سه‌ر ئه‌و باوه‌ره‌یه که سوپای عێراق هه‌تمه‌ن هێرش ده‌کات و فه‌رمانی به خه‌لکه‌که‌ی خۆی داوه ته‌قه له فرۆکه‌کان بکه‌ن.

چاپه‌مه‌نی و رادیۆی عێراق خه‌باتیکی به‌رفراوانی له ماوه‌ی هه‌فته‌ی رابردوودا به‌پێوه بردووه و بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کردووه گروپیکی ٣٠ که‌سی (که ١٥ که‌سیان کورد بوونه)

له پیکدادانیځدا له ۳۱ تموز له ناوچې سنجاړ له باکوړی روژناوای عیراق دهستگیر کراون که به کرځیگراوی داردهستهکانی نیمپریالیزم و کومپانیا نه و ته پاونخوازهکان بوونه و نه مه یه کڼ له نالقهکانی زنجیره پیلانگړیپیهکان دژ به عیراق بووه .

ههروهه له وانه یه به هوئی نه وهی که بارزانی له هندی له دهوله ته کان نزیك بووه ته وه، یه کیتی سوځیهت و به عس له ههولهکانی بارزانی بۆ به دهسته پنهانی پشتیوانی نه مریکا ناگادار بینه وه که نه مه ش به ریانی سوځیهت و به عس زیاد دهکات بۆ نه وهی کرده وهی پیویست دژنی بارزانی نه نجام بدن پیش له وهی بارزانی بتوانیت پینگی خوی قایم بکات .

پیویستی بارزانی به یارمهتی دهستبه جی و دريژخایه ن

۱۵- بارزانی له راستیدا هیچ ریگایه کی نیه جگه له وهی که به رگری له خوی بکات و بۆ زیندوومانه وهی بزوتنه وه که ی خه بات بکات، که وابوو به زوتترین کات پیویستی به ته قه منی هیه بۆ نه و چه کانه ی که پیشتر هه بیووه و ههروهه ها پیویستی به جوړه چه کگه لیکي دیکه هیه که کورده کان پیشتر به کاریان هیئاوه . نه م پیداویستیبه به په لیه ده بن به شیوازگه لیک و له ریگاگه لیکه وه ته سلیم به کورده کان بگریت که به زوتترین کات به دهستیان بکات و تا نه و شوینه ی که دهگریت نهینی بیت .

۱۶- نه گه ر بارزانی له گه ل هیرشی کتوپری عیراق رووبه روو نه بیته وه، نیمه گرنگی ده دهین به دابینکردنی پیداویستیبه دريژخایه نهکانی بارزانی له چوارچیوهی سن نیستراتژی نالترناتیفدا که نوینه رانی بارزانی خستویانه ته روو . نه م نوینه رانه پیداویستیبه ماددی و سه ربازیبه کانیان له سن پلاتفورمدا گونجاندووه که بریتین له "به رگری، هیرش و شوړشگړپانه" .

۱۷- به وته ی نوینه ره کورده کان به که م جوړی پیداویستیبه کان و اتا "پلاتفورمی به رگری" ده بن نه وه نده زیاد بیت که بزوتنه وه که یان بتوانی بارودوخی نیستا

رابگريٽ و له بهرامبهر گوشاره سياسي، ئابووری و سهربازييه کانی به عسدا رابوه سستيت .

۸- يارمه تيبه کانی جوری دووم و اتا "پلاتفورمی هيرش" که بارزانی زۆرتتر جهختی له سهر دهکاته وه دهبی ههم ماددی و ههم سهربازی بیټ بۆ ئه وهی کورده کان بتوان نهنهنا شوینه کانی خویان رابگرن به لکوو رژیمي به عس ئه وهنده زهلیل و ماندوو بکن که ئیدی نه توانیت هه پره شهی سهربازی یا خرابکارانه له دراوسیکانی و له بهرزه وهندییه کانی رۆژئاوا بکات. پرۆژهی بارزانی بۆ یارمه تی ماددی و پیداوستی سهربازی شتیکی به کلاییکه ره وهیه بۆ چالاکیه کانی نیو ئه م پلاتفورمه .

۹- جوری سییه می یارمه تیبه کان و اتا "پلاتفورمی شوپشگيرانه" ئه وهیه که وهک بنکه یه کی ئارام که لک له کوردستان وه ریگيردریت بۆ ئه وهی له رینگای هاوکاری هیزه عیراقیه کانی دژبه ری رژیمي به عس، هه ول بدریت بۆ رووخاندنی ئه م رژیمه . نوینه ره کورده کان رایانگه یاند که بۆ ئه نجامدانی ئه م چالاکیه پتیویستیان به توژی یارمه تی زۆرتتر (له چاو یارمه تیبه کانی پلاتفورمی دووم) هه یه و ده بیټ یارمه تی ماددی بدریت به هاوکاره عه ره به کانیان.

۱۰- له کاتی گفتوگو له گه ل نوینه ره کورده کان ده رباره ی جوری ئه و چهک و ته قه مه نییه ی که کورده کان بۆ ئه نجامدانی چالاکیه کانی پلاتفورمی به که م و دووم پتیویستیان پییه تی، ئه وه مان بۆ ده رکه وت که کورده کان کۆمه لیک بیروپای ناواقعه بینانه یان هه یه ده رباره ی کرده وه سهربازیه کان و جوری ئه و چه کانه ی که ده توانن به کاری به یئن. بۆ نمونه داوای تانک ده که ن بۆ ئه وهی له ده ره وهی ناوچه شاخاوییه کان و اتا له ناوچه ده شته کاندای به کاری به یئن. کورده کان ده یانه ویت ئه وه مان پتیبیلین که ده توانن وهک شه پی ئاسایی نیوان دوو سوپا له گه ل سوپای عیراق شه پ بکن. کورده کان هه ره ها داوای بنکه یه کی لوجستیک له ئیران ده که ن وهک ئه وهی شیه تنامی باکوور بۆ "شیه تکۆنگه کان"^{۲۰۲} دابینی کردوو. به هه رحال

^{۲۰۲} شیه تکۆنگ ناوی ریکخراوی گریلایی چه کدارانی چالاکي کۆمونیستی شیه تنامی باشوور بوو که له کاتی شه پی شیه تنام و ده ستریزیی ئه مریکا بۆ سهر ئه م ولاته دژی هیزه کانی ئه مریکا و ئه و

خۆشبهختانه نوپنهره كوردەكان دانيان به‌وده‌دا ناوه كه پئويستيان به راويزى سه‌ريازى هه‌يه .

٢١- ئازموونه‌كاني رابردوو ئه‌وه ده‌سه‌لمينت كه كوردەكان زۆر باش ده‌توانن له به‌رامبه‌ر سوپاي عيراقدا رابوه‌ستن ئه‌گه‌ر باش خۆيان له ناو شاخه‌كاندا بشارنه‌وه و تاكتيگه‌لى هيرشبه‌رانه‌ى پيشمه‌رگايانه ئه‌نجام بدن و له گه‌لى شوپنه‌وه زه‌بر له هيزه‌كاني عيراق بوه‌شينن و لاوازيان بكن. به‌هه‌رحال كوردەكان به هۆى ئه‌وه‌ى كه هه‌چ پشتيوانيه‌كى هه‌واييان نيه‌يه و چه‌كى گران و توپخانه‌ى قورسيان له ده‌ستدا نيه‌يه ناتوانن پيش له بومبارانى شار و گونده‌كانيان له لايه‌ن سوپاي عيراقه‌وه بگرن يا له هاويندا كه جاده‌كان ده‌كرينه‌وه ناتوانن ريگا له ناردينى به‌تاليونى زه‌يبى بگرن كه هيرش ده‌كه‌نه سه‌ر ئه‌و گونده‌انه‌ى كه له قه‌راخ جاده سه‌ره‌كيه‌كاندان. كوردەكان به چه‌كى سووك له‌ملاولاوه له هه‌وراز و دۆله‌كان جموجۆل ده‌كه‌ن له كاتيكدا كه سوپا به چه‌كى قورس و ئۆتۆمۆبيل ته‌نها له سه‌ر بۆ خوارى جاده‌كان ده‌چپته پيش. سوپا ناتوانت له گه‌رده‌نه به‌رزه‌كاندا له‌ملا بۆئه‌ولاو و له‌م هه‌وراز بۆ ئه‌و هه‌وراز جموجۆل بكات .

ده‌ورى هيزه‌ غه‌يره كوردەكان له دژايه‌تيكردنى رژيمى به‌عس

٢٢- كوردەكان بۆ خۆيان ده‌لێن به ته‌نهاى ناتوانن رژيمى به‌عس بپوخينن و پئويسته هيزى ديكه‌ش بيته نيو كايه‌كه بۆ ئه‌وه‌ى زۆرترين گوشار بخريته سه‌ر به‌عس .

٢٣- داوا ده‌كه‌ين ئه‌و كه‌سايه‌تى و گروپانه بدۆزينه‌وه كه پيشتر دژايه‌تى رژيمى به‌عسيان كردوه يان ده‌كرت ئيستا دژى ئه‌م رژيمه هان بدرين، و ئه‌وه ديار بكرت چ جۆره دۆزنايه‌تبيه‌ك له گه‌ل به‌عسيه‌كان زۆرترين سوودى ده‌بيت .

ده‌وله‌ته‌ى كه ئەمريكا له فييه‌تنامى باشوور دايمه‌زاندبوو، شه‌پيان ده‌كرد و سالى ١٩٦٠ له‌گه‌ل چهند ريكخراوى سه‌ربه‌خۆخوازي ديكه له به‌ره‌ى رزگاريدهرى نه‌ته‌وه‌يى فييه‌تمين كۆبوونه‌وه و سه‌ره‌نجام له سالى ١٩٧٥ شكستى گرانيان به‌سه‌ر ئەمريكا‌دا سه‌پاند. (وه‌رگير)

۴۴- له م په یوه نډیبه دا ده بڼ له سر سن گروپ حساب بکړیت: به عس بؤ خوځی، سوپا و نه یاره سیاسیه کانی دانیشتووی تاراوگه .

۴۵- راپورته کانی ئیمه نیشان د ه دات ئیستا کومه لیک ناکوکی هیه له نیوان سر وک کومار "البکر" و پیاوی به میزی حیزی به عس و اتا س ه دام حوسه ین تکړتی. ئه مه به رچا و پوونیه که که ده توانین که لکی لیوه ریگرین. هه روه ها کومه لیک بواری نارازیوونی دیکه له ناو خوځی به عسدا هیه بؤ نمونه پتگی زور به رزی نه د امانی ئیداره ی په یوه نډیبه گشتیه کانی ناو حیزی به عس و ناکوکی نیوان بالی سهربازی و مه دهنی ئه م حیزی. ئیمه زانیاری وردمان له م په یوه نډیبه دا له ده ستدا نییه .

۴۶- پاکتاو کړنه کانی ئه م دوا ییانه ی که سایه تیبه گومانلیکراوه کانی ناو سوپا له لایه ن حیزی به عس بوو ته که ندو کوسپ له سر ریگای ئه وه ی که بزانی چ که سانیک له ناوه نه فسه رانی سوپا دا له رژیم به عس ده ترسن و لئی بیزارن. جاریکی دیکه دوو پاتی ده که ینه وه که ئیمه زانیاری زورمان له م په یوه نډیبه دا له ده ستدا نییه .

۴۷- ئیمه زانیاری زورمان هیه ده رباره ی گروپه سیاسیه نه یاره کانی عیراق که ئیستا له ده ره وه ی ولاتن که هه ندیکیان رابردووی پیلانگړی سر نه که وتوویان د ژمی رژیم عیراق هیه. هه روه ها ئیرانیش له رابردوودا هه ولیداو ه کودیتایه ک له عیراق هان بدات به لام سر نه که وتوووه .

۴۸- ده بڼ به خیرایی و به شیوازی سیستماتیک سر جه م هیزه غه یر کورده کانی نه یاری رژیم عیراق بدو زینه وه که ده توانن له م په یوه نډیبه دا چالاکي بکن.

چونیه تی دابین کړدنې پشتیوانی لوجستیکي بؤ بارزانی

۴۹- له په یوه ندی له گه ل ئه و چه کانه ی که ئیستا له ده ستماندایه و له وانه یه دابین بکړیت بؤ کورده کان، ئیمه ده بڼ زور گرنگی بده ین به و چه ک و ته قه مهنیه که پیشتر له ده ستی کورده کاند ا بووه، پاش ئه وه ش ده بڼ گرنگی بده ین به چه کی دژه هه وایی و دژمی تانک له وانه مین و روکیت که به ئاسانی له شوینیک بؤ شوینیکي دیکه ده گوازیته وه. فاکتوری گوازیته وه نیشان د ه دات که ئیمه ده بڼ موچپاری

كوردەكان بگەين له باتى ئەوەى توانايى خۆيان بۆ بەكارهينانى تۆپ بە شيوانى شەرى نۆوان دوو سوپا زياد بگەن، پشت بە رۆكيت و هاوون ببەستن.

۳۰- وتەبيژى نوينهەرە كوردەكان ئاماژەى بەوە كردووە كە ئەگەر كوردەكان بگەونە ناو "پلاتفۆرمى هيرش" دەتوانن ژمارەى هيزى پيشمەرگە تا ۶۰ ھەزار كەس زياد بگەن بەلام ئىستا تەنھا ۲۴ ھەزار پيشمەرگەيان ھەيە كە ۱۴ ھەزاريان پاريزەرى سنوور و پۆليسن كە حكومەت موچەيان دەداتى و ۱۰ ھەزاريان سەر بە يەكيتەى سەر بەخۆى پيشمەرگەن. لۆجستىكى پۆييست بۆ دابىنكردنى پيداويستى ئەم ۶۰ ھەزار كەسە كاريكى ئەستەمە .

دەسترلگەيشتن بەم ناوچەىە لە ريگاي جادە لە ئيرانەوە زەحمەتە و گوازتنەوەى پيداويستىيەكان لە ريگاي ھەواييەوە لە دەرەوەى توانايى ئيرانە و نھينپاريزى مەسەلەكەش دەخاتە ناو مەترسى و پاشان بە ئاسانى حاشاي لىناكرىت .

۳۱- ئيمە دەبىن لە بىرمان بيت كە داواكارى كوردەكان بۆ (رەش كراوئەتەوە) بۆ بەرپۆەبردنى "پلاتفۆرمى هيرش" تەنھا بۆ ئەوەىە كە موچەى پيشمەرگە و يارمەتى بيۆەژن و ھەتيوەكانى پىن دابىن بكرىت و خزمەتگوزارى كۆمەلايەتى و پەرورەدەى پىن بەرپۆەبجىت. لە كوردەوەدا بۆ پشتيوانىكردن لە حكومەتى كورد دەبىن لە بودجەدا يارمەتییەكى بۆ تەرخان بكرىت. ئەم يارمەتییە خەرجى شەپ وانا دابىنكردنى چەك و تەقەمەنى و ئامرازەكانى پەيوەنديگرتن لەخۆ ناگرىت .

ئەگەر مەسەلەى پەيماننامەى دوستى و ھاوكارى سۆفِيەت و عىراق راستەوخۆ بيتە مەيدان، سۆفِيەت يارمەتى بەرفراوانى دەرەكى بە كوردەكان پشتگوئى ناخات و بۆى گرنگ نيبە چەندە رەچاوى پەيوەندييە ھەستيارەكانى خۆى لەگەل شاي ئيران بكات. سۆفِيەت حيسابىكى زۆرى بۆ پىنگەى خۆى لە عىراق كردووە و ئامادە نيبە لە دەستى بدات، رژىمى بەعسش تا ئىستا بە قەد ئەمرۆ پوانى بە سۆفِيەت نەداوە. پەيماننامەى سۆفِيەت - عىراق (تەنانەت ئەگەر ھىچ شەرتومەرجىكى نھينيشى تيدا نەبيت) ريگاي خۆش كردووە بۆ دەستيوەردانى سۆفِيەت لە كاتى پۆييستى خۆيدا بۆ لەسەر دەسەلات مانەوەى رژىمى ئىستاي عىراق .

۳۳- که واپو ئیمة له کاتی گفتوگۆی زۆرتر له گه‌ل نوینه‌رانی بارزانی ده‌بن چاره‌پوانیه‌کانیان له ئاستی واقیعدا قبوول بکه‌ین و نه‌وه‌نده یارمه‌تییان ده‌بن که پاشان بتوانین حاشای لیبکه‌ین و مۆچیاریان بکه‌ین هیچ کرده‌وه‌یه‌ک نه‌نجام نه‌ده‌ن که ببیته هۆی نه‌وه‌ی به‌ریه‌ره‌کانیه‌کی نیونه‌ته‌وه‌یی بیته ئاراهه .

۳۴- چۆنیته‌ی دابینه‌کردنی پشتیوانی سه‌ریازی و ماددی بۆ کورده‌کان به‌وه گزیده‌راوه که ئیمة چه‌نده ده‌مانه‌وێت ئه‌م یارمه‌تییه نه‌ینی بیته و چه‌نده ده‌مانه‌وێت کورده‌کان له رووی سه‌ریازییه‌وه به توانا بن و ده‌مانه‌وێت به چ ئامانجه‌لیک بکه‌ین .

۳۵- به‌په‌چه‌وانه‌ی دابینه‌کردنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی، ئیمة ده‌توانین راسته‌وخۆ یان ناراسته‌وخۆ به که‌مترین گه‌یروگرفت (له رووی نه‌ینیارزییه‌وه) یارمه‌تی ماددی بۆ کورده‌کان دابین بکه‌ین. هه‌روه‌ها به قازانجی ئیمة‌یه که له سه‌ر بنه‌مای کۆمه‌ڵی هۆکاری نه‌منی و هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی هه‌ستی به‌شداری ئێران له‌م ره‌وته‌دا به‌هێزتر بکه‌ین هه‌ندێ یارمه‌تی ماددی زیاده‌ش ده‌بن به ئێران. هه‌روه‌ها به سوودی ئیمة‌یه که راسته‌وخۆ برێک پاره ده‌بن به خودی کورده‌کان بۆ نه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتمان به سه‌ریانه‌وه هه‌بیته و هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی بتوانین له لایه‌ن خۆمانه‌وه کونترۆلیان بکه‌ین و له رووی هه‌والگرییه‌وه بیانخه‌ینه خزمه‌ت خۆمان .

ئیمة ده‌توانین میکانیزمه‌کانی به‌ده‌سته‌پێتانی ئه‌م بره‌ پاره‌یه و ته‌سلیمکردنی به کورده‌کان له عێراق و شوپنه‌کانی دیکه تاوتوێ بکه‌ین .

۳۶- دابینه‌کردنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی مه‌سه‌له‌یه‌کی دیکه‌یه و ئیمة به نوینه‌ره کورده‌کانمان وتوو که زۆریه‌ی یارمه‌تییه‌کانی ئیمة ده‌بن له لایه‌ن لایه‌نی سێیه‌مه‌وه ته‌سلیم به کورده‌کان بکریت. ئێران به هۆی هه‌لکه‌وتی جوگرافیایی ده‌توانیت ببیته به واسیته‌یه‌کی سه‌ره‌کی له ره‌وتی ته‌سلیمکردنی چه‌ک به کورده‌کان (ره‌ش کراوه‌ته‌وه - وه‌رگێڕ).

ئاسایش و نھینپاریژی

له بهرنامه که ماندا ئیمه ده بئ ههول بدهین بهو په پری ئاسایش و نھینپاریژی به وه کار بکهین. به هر حال به هوی ئه وهی که چند لایه نیک له م بهرنامه بهی ئیمه دا به شدارن ناتوانین به ته وای نھینی مه سه له که بپاریزین و له وانه به رۆژیک بیت حاشا له بوونی بهرنامه به کی وه ها بکهین .

کورد هکان له ناوخیاندا رۆر نایه کانگین و ریکخواه هه و آگریه کارزانه بیانیه کان ده توانن دزه یان تیدا بکن و نھینیه کانیاں لئ بدزنه وه. ههروه ها هه ندی له لایه نه کانی سییه می ئه م رهوته له وانه به نھینیه کان بدرکینن. به له بهر چا وگرتنی ئه وهی که ئیمه پیشتر له لایه ن رژیم عیراق وه به وه تۆمه تبار کراوین که یارمه تی به دوژمنه کانی ددهین، ده بی رۆر ئاگاداری ئه وه بین که هیچ به لگه و نیشانه به ک نه که ویتته دهستی لایه نی به رامبه ر بۆ ئه وهی دژی ئیمه که لکی لئوه ر بگرت. ئه م رهوته ده بی به رده وام بیت، ته نانه ت ئه گه ر بپاریشماندا هیچ کاریک نه کهین.

۳۸- له په یوه ندی له گه ل بانگه شه کانی رژیم عیراق، بۆ نمونه له ته موزی ۱۹۷۲ رادیۆ به غداد له په خشی ناوخی عیراقدا، شروقه به کی بلاو کرده وه که تیدا هیرشی کرده سه ر سه فه ره که ی به ریز راجیتر، وه زیری دهره وهی ئه مریکا بۆ رۆژه لاتی ناوه پاست و وهک ئالفه ی زنجیره کرده وه که لیکه گومانای بۆ پیلانگیزی دژی نه ته وهی عه ره ب له قه له میدا، به تاییه ت به هوی ئه وهی که عیراق سامانی نه وتی خۆی له ای حوزه یران ئازاد کردوه. رادیۆ به غداد سه ردانه که ی سه رۆک کۆمار نیکسون بۆ تارانی له مانگی گولان وهک ئالفه به کی گومانای دیکه ی پیلانه کانی ئیمپریالیزمی جیهانی وه سف کرد و روودا وه که ی ناوچه ی سنجار له باکووری عیراق له ۳ی ته موزی به کرده وه به کی تاوانبارانه له قه له مدا که له لایه ن ئیمپریالیزم و دارده سه ته کانی کومپانیا نه وتیه کانه وه پیلانی بۆ دارپۆزراوه .

دهستپوهردانی سۆڤیهت

۳۹- نهگه‌ری ئه‌وه زۆره که سۆڤیهت بۆ پشتیوانی له رژیمیی به‌عس ده‌ستپوهردانی زۆرتر بکات نه‌گه‌ر شه‌پری رژیمیی عێراق له‌گه‌ڵ کورده‌کان ده‌ستپێکاته‌وه یا ته‌نانهت نه‌گه‌ر حکومه‌تی عێراق پێشبینی ئه‌وه بکات که شه‌په‌که هه‌لده‌گیرسێته‌وه. سۆڤیهت ئیستا پێگه‌یه‌کی گه‌وره‌ی له عێراق هه‌یه که له‌راستیدا جێبێکه‌ی ده‌گه‌رپێته‌وه بۆ خولی ده‌سه‌لاتداری عبدالکریم قاسم له ۱۹۵۸-۱۹۶۳. به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ی رژیمیی به‌عس له سه‌ره‌تای گه‌یشتن به ده‌سه‌لات له شوبات- تشرینی دووهمی ۱۹۶۳ دژی کومونیزم بوو و که‌ندوکۆسپی بۆ سۆڤیهت دروست ده‌کرد، له‌ سالی ۱۹۶۸ تا ئیستا ده‌سه‌لاتی سۆڤیهت له عێراق زۆر په‌ره‌ی سه‌ندوووه و به‌ واژۆبوونی هاوپه‌یمانییه‌که‌ی نیسانی ۱۹۷۲ گه‌یشته ئه‌وپه‌ری خۆی .

۴۰- له کاتی رووخانی حکومه‌تی پاشایه‌تی له ته‌موزی ۱۹۵۰ تا ئیستا سۆڤیهت زۆرترین یارمه‌تی سه‌ربازی و ئابووری به ئه‌ماراتی یه‌کگرتووی عه‌ره‌بی و پاش ئه‌وه به عێراق داوه. ته‌نانهت له مانگه‌کانی پاش کودیتای به‌عس له ۸ی شوپاتی ۱۹۶۳ دژی قاسم که به‌عس سه‌دان که‌س له شیوعیه‌کانی له‌سێداره‌دا و سۆڤیهت بزووتنه‌وه‌که‌ی به‌عسی به‌ فاشیست ناوزه‌د کرد، سۆڤیهت کۆتایی به ده‌ستپوهردان له سوپای عێراق و ته‌واوکردنی ئه‌و پرۆژه ئابووریانه نه‌هێنا که ده‌ستی پێکردبوو. سۆڤیهت مه‌زه‌نده‌ی ئه‌وه‌ی ده‌کرد که هێدی هێدی هه‌ر حکومه‌تیک له عێراق بکات به ده‌سه‌لات پێویستی به هاوکاری سۆڤیهت ده‌بێت بۆ دا‌بینکردنی ته‌قه‌مه‌نی و پۆشته کردنی سوپا و هێزی هه‌وایی خۆی و هه‌چ رێگایه‌کی دیکه‌ی نابێت جگه له‌وه‌ی که په‌یوه‌ندییه‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ سۆڤیهت تا ناستی هاوکاری په‌ره‌پێدات. هه‌لسه‌نگاندنه‌که‌ی سۆڤیهت راست بوو. حکومه‌تی یه‌که‌می به‌عس و ئه‌و حکومه‌ته‌ غه‌یره به‌عسی و رادیکالانه که پاش به‌عس به ده‌سه‌لات گه‌یشتن، رۆژبه‌رۆژ زیاتر مه‌حتاجی یه‌کێتی سۆڤیهت بوون .

٤١- خیراتریبونی دەسەلاتی سۆڤیەت لە عێراق لە سەرەتای ئەم سال بوووەتە مایەمی نیکەرائی تایبەتی ئێمە. سۆڤیەت پاش ئەوەی کە پارە و زانستی تەکنیکی دا بە عێراق بۆ ئەوەی نوێی رۆمەیلای باکوور بەرھەم بھێنێت، پێگەی خۆی لە رێگای پەیمانانەیی دۆستی و ھاوکاری ٩ی نیسان لە عێراق بەھێزتر کردوو. بە گۆڕەمی ٣ ماددە لەم پەیماننامەییە:

ماددە ٨: لە کاتی ھاوتەئارای ھەر بارودۆخیکی ئاناساییدا کە ببێتە ھەرەشە بۆ ناشتی، ھەردوولا دەستبەجێ دەبێ پەیوەندی لەگەڵ یەکدی بگرن بۆ ئەوەی ھەلۆیستەکانی خۆیان ھاوئاھەنگ بکەن بۆ ئەوەی بەرھەنگاری مەترسییەکی ببنەو و ناشتی جێگیر بکەنەو.

ماددە ٢: لە پەیوەندی لەگەڵ ئاسایشی ھەردوو وڵات، عێراق و سۆڤیەت درێژە دەدەن بە ھاوکارییەکانیان بۆ بەھێزترکردنی توانایی بەرگری لە یەکدی.

ماددە ١٠: ھەردوو لا رادەگەیەنن کە ناچنەناو ھیچ ھاوپەیمانییەک یان بەشداری ناکەن لە ھیچ گروپ یا چالاکێ یا کردەوویەک کە دژی لایەنی دیکە بێت. ھەرەھا ھیچکام لە لایەنەکان نابێ رێگا بەو بەدەن کە کەلک لە خاکی وڵاتەکیان وەرگیردرێت بۆ ئەنجامدانی ھەر کردەوویەک کە زیانی سەربازی بۆ لایەنی دیکە ھەبێ.

٤٢- سۆڤیەت چالاکانە ھەول دەدات پەیوەندییەکانی رژیمی بەعسی عێراق و رژیمی بەعسی سووریا ئاسایی بکاتەو (رژیمی بەعسی سووریا توندترین دژمنی رژیمی بەعسی عێراق بوو لە سەرۆبەندی خەباتی نەپساووی ئەم دوو لایەنە بۆ گرتنەدەستی حیزبی بەعس). سۆڤیەت ھەرەھا ھەول دەدات پەیوەندییەکانی عێراق و ئەماراتی یەگرتووی عەرەبی باشتەر بکات. ئەم دوو وڵاتە ھەول دەدەن ھاوپەیمانییەک لە نێوان گروپە سیاسییەکانی عێراق (لەوانە شیوعیەکان و ناسیونالیستە پیشووانی لایەنگری جمال عبدالناصر) لە بەرەییکی نیشتمانیدا بە رێبەرایەتی بەعس کۆ بکەنەو. سۆڤیەت (لەوانە خودی "کۆسیگین"ی وەزیری دەرەو) ھەولیداووە بارزانی رازی بکات بچێتە ناو ئەم بەرەییە. ئەم ھەولانەیی سۆڤیەت

نیشان دەدات که بۆ ئەم دەولەتە زۆر گرنگە رژیمی بەعس (که زۆر رینگای داوه به دەسه‌لاتی سۆڤیەت و زۆر به‌پەرۆشه هێرش بکاتە سەر بەرژەوه‌ندییەکانی رژۆئاوا له ناوچه) به‌هێز بێت.

٤٣- SAWAK (ریکخراوی هه‌والگری و ئاسایشی ئێران) راپۆرتی داوه که ئیستا ئەفسەران و راویژکارانی سۆڤیەت مەشق به‌پەرەشوتفانانی (چەتریان) عێراق له‌ نزیکى موسل و کەرکوک دەکەن. له‌ کاتی شەپى ناوڤۆی یەمەن که سەربازانی کۆماربەخرازی حکومەت (که سۆڤیەت پشتیوانی لێده‌کردن) که‌وتنه‌ ژێر گوشاری توندی هێزەکانی لایەنگری پاشایەتی، سۆڤیەت فرۆکه و فرۆکه‌وانی نارده‌ یارمەتی سەربازانی لایەنگری حکومەت. هەرۆه‌ها فرۆکه و فرۆکه‌وانانی سۆڤیەت له‌ ئەماراتی یەکگرتووی عەرەبی وه‌گه‌پ خزان و اتا ئەو کاتە که میسر که‌وتبووه‌ ژێر کاریگه‌ری هێرشه‌ قوولەکانی ئیسراییل. که‌وابوو ئەگەر سۆڤیەت هەست بکات رژیمی بەعس له‌گه‌ڵ هه‌رەشەى جیددی رووبه‌پوو بووه‌ته‌وه‌، دوور نییه‌ هه‌ندێ هێز (ته‌نانه‌ت هێزه‌ کورده‌ به‌کرێگه‌راوه‌کان) بنیڕیت بۆ یارمەتیدانی بەعس و پاراستنی بەرژەوه‌ندی سۆڤیەت له‌ عێراق. هه‌روه‌ها له‌وانه‌یه‌ سۆڤیەت دەست بکات به‌ خه‌باتیکى سیاسى، دیپلوماتیک و پڕوپاگه‌ندایى بۆ پشتیوانی له‌ هاوپه‌یمانه‌ عێراقییه‌که‌ی.

٤٤- له‌وانه‌یه‌ سۆڤیەت دووری بکات له‌ به‌ریه‌ره‌کانی له‌گه‌ڵ ئێران چونکه‌ نایه‌وێت ئەو قازانجانه‌ بخاته‌ ناو مه‌ترسی که‌ له‌م سالانه‌ی دوااییدا له‌ شا به‌ده‌ستی هێناوه‌. به‌هه‌رحال له‌وانه‌یه‌ سۆڤیەت لای خۆی وا حیساب بکات که‌ ده‌توانی شا بترسینیت و مه‌زنده‌ی ئەوه‌ بکات که‌ ته‌نانه‌ت ئەگەر شا له‌ هه‌رەشەى ده‌ستپه‌ردان یان هه‌رەشەى راسته‌قینه‌ی سۆڤیەت بترسیت، ده‌سته‌وه‌ستانتر ده‌بێت له‌ به‌ر ئەوه‌ی که‌ هاوپه‌یمانه‌ ئەمریکاییه‌که‌ی نایه‌وێت یا ناتوانیت له‌ لاین ئەوه‌وه‌ له‌گه‌ڵ سۆڤیەت به‌ریه‌ره‌کانی بکات.

٤٥- ئەگەر له‌ ئەنجامی هه‌لگه‌ڕسانه‌وه‌ی شەپى کورد و حکومەتی عێراق، سۆڤیەت سەرباز بنیڕیت یارمەتی حکومەتی عێراق یا بەعس هەست بکات وه‌کوو پێویست له‌ لاین دۆزمنه‌ ده‌ره‌کییه‌کان وه‌ک ئێران هه‌رەشەى لێده‌کریت له‌وانه‌یه‌ رژیمی عێراق

داوا له سۆڤیهت بکات بۆ ماوهیهکی نادیار له ناو خاکی عێراقدا بمینیتتهوه. بوونی هیزی زه‌مینی و ده‌ریایی سۆڤیهت له‌ناوخۆی عێراق (ئه‌گه‌ر به‌ قه‌د ئه‌و هیزانه‌ بیته که له‌ میسر هه‌یه‌تی) ده‌بیته‌ هۆی ئه‌وه‌ی که شیوعیه‌کان پشت ئه‌ستووهر بن و ده‌سه‌لات له‌ به‌عس بستیینه‌وه. ئیستا سۆڤیهت گوشار ده‌خاته‌ سه‌ر هه‌موو لایه‌نه‌کان تا بچنه‌ ئیو به‌ره‌ی نیشتمانی. په‌یماننامه‌ی سۆڤیهت و عێراق و به‌ره‌وپیشچووونی بارو‌دۆخه‌که‌ له‌وانه‌یه‌ لایه‌نه‌کانی دیکه‌ هیدی هیدی بخاته‌ ناو کایه‌ی ده‌سه‌لات واتا سه‌ریازیچیتی سۆڤیهت.

٤٦- لایه‌نی "تورکیا"ی ئوپه‌راسیونه‌ پێشنیارگراوه‌که‌ بۆ یارمه‌تیدانی کورده‌کان پێویستی به‌ لیگدانه‌وه‌ی زۆتر هه‌یه‌. له‌ راستیدا تورکه‌کان به‌نیه‌ت هه‌رچه‌شنه‌ سه‌ره‌ڵدانێکی ناسیونالیزمی کورد له‌ ولاته‌که‌یان زۆر هه‌ستیارن. سێ میلیۆن کورد (که‌ ده‌کاته‌ نیوه‌ی نفوسی کورده‌کانی جیهان) له‌ تورکیا ده‌ژین. هه‌رچه‌ند که‌ کورده‌کان به‌ توندی له‌ لایه‌ن حکومه‌تی تورکیاوه‌ سه‌رکوت ده‌کری‌ن و ئیستا پێمان ده‌لێ "تورکی شاخاوی" به‌لام تورکیا هیشتا وه‌گ‌ هه‌ره‌شه‌یه‌کی جیدی له‌ سه‌ر سه‌قامگیری ناوخۆ و یه‌که‌پارچه‌یی خاکی خۆی سه‌یری کورده‌کان ده‌کات. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی تورکیا له‌ رژیمی به‌عس و هاوپه‌یمانییه‌که‌ی له‌گه‌ڵ سۆڤیهت بێزاره‌ به‌لام ناسیونالیزمی چه‌کداری کورد له‌ به‌عس به‌ هه‌ترسیدارتر ده‌زانیت بۆ ناشتی و ئاسایشی خۆی. له‌ ٢٨ی حوزه‌ی‌یرانی ١٩٧٠ کاتی‌ک که‌ سه‌رۆک کۆماری عێراق، حسن البکر سه‌ردانی ئانکارای کرد ده‌رباره‌ی کێشه‌ی کورد له‌گه‌ڵ رێبه‌رانی تورکیا راویژی کرد. تورکه‌کان له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ هاو‌پان که‌ ئامانجی کورده‌کان ئه‌وه‌یه‌ به‌ره‌به‌ره‌ کوردستانی گه‌وره‌ له‌ نیوان دانیشتوو‌ان و خاکی کورده‌کانی عێراق، ئێران و تورکیا دا‌به‌ه‌زرین.

که سایه‌تی مه‌لا مسته‌فا بارزانی

٤٧- مه‌لا مسته‌فا بارزانی ده‌وری سه‌ره‌کی بینوه له خه‌باتی کورده‌کان بۆ گه‌یشتن به ئۆتۆنۆمی له عێراق و ریبه‌ری راه‌په‌ینی کورده‌کان له ١٩٤٣ بووه و هه‌روه‌ها فه‌رمانه‌دی سه‌ربازی "کۆماری مه‌هاباد" به سه‌رۆکایه‌تی قازی محهمه‌د له ئێران له ١٩٤٦ بووه. بارزانی له ساڵی ١٩٦١ تا ئیستا ریبه‌ری خه‌باتی چه‌کداری کورده‌ دژی حکومه‌تی به‌غداد .

مه‌لا مسته‌فا بارزانی ته‌نها ریبه‌ری کورده‌کان نییه به‌لکوو که‌سایه‌تییه‌کی جیهانیسه . بارزانی خۆی ریبه‌ریکی عه‌شیره‌تی نییه به‌لکوو ریبه‌ریکی نایینی - (نه‌ته‌وه‌ییه). بارزانیه‌کانی هه‌وایی مه‌لا مسته‌فا بارزانی به واتای راسته‌قینه‌ی خۆی عه‌شیره‌تی نین به‌لکوو خه‌لکیکی کوردی نیشته‌جێی ناوچه‌ی بارزان له باکووری رۆژه‌لاتی عێراقن .

ته‌مه‌نی بارزانی ٦٩ ساڵه و به توندی له لایه‌ن کورپه‌کانیه‌وه، ئیدریس و مه‌سه‌عوود پشتیوانی لێده‌کریت. مه‌سه‌عوود به‌پررسی رێکخراوی "پاراستن" ه و ئیدریس کاروباری په‌یوه‌ندییه‌کانی ده‌روه‌وه بۆ به‌ده‌سته‌ینانی پشتیوانی ده‌ره‌کی به‌پێوه‌ ده‌بات .

یه‌کنه‌گرتوویی کورده‌کان

٤٨- تاقمچێتی قوول که له ناکۆکی عه‌شیره‌تی، سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی سه‌رچاوه ده‌گرت، کورده‌کانی له یه‌ک جیا کردووه‌ته‌وه . سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی یه‌کنه‌گرتوویی کورده‌کان ناکۆکی عه‌شیره‌تی کۆنه . ئه‌م بارودۆخه کۆمه‌لێک کێشه دروست ده‌کات بۆ کاریگه‌ری و به‌تایبه‌ت ئاسایشی به‌رنامه‌که‌ی ئیتمه بۆ یارمه‌تیدانی کورده‌کان به‌لام به‌هه‌رحال ئه‌م مه‌سه‌له‌یه نابێت ببێته هۆی ئه‌وه‌ی که ئیتمه به‌رنامه‌ی یارمه‌تیدانی نه‌ینی کورده‌کان جێبه‌جێ نه‌که‌ین که به‌شیکه له هه‌ولێ ئیتمه بۆ لاوازکردنی دسه‌لاتی به‌عس و سۆفیه‌ت له پێناو پاراستنی دوسته‌کانمان و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانمان . به‌هه‌رحال سه‌ره‌رای یه‌کنه‌گرتوویی کورده‌کان، ئه‌مپۆ بارزانی زۆتر له هه‌ر ریبه‌ریکی دیکه‌ی کورد له لایه‌ن خه‌لکه‌وه به‌گه‌شتی پشتیوانی لێده‌کریت .

به‌رنامه‌ی وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ی ئه‌مریکا بۆ کردنه‌وه‌ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئه‌مریکا له‌ بالۆیزخانه‌ی به‌لژیکا له‌ عێراق به کارمه‌ندی ئه‌مریکیه‌وه

۵۴- وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ه‌ ئاماده‌یه‌ له‌ ای ئه‌یلوول به‌شی FSO-4 و خزمه‌تگوزاری
ئیداری له‌ نووسینگه‌ی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌ه‌کان له‌ بالۆیزخانه‌ی
به‌لژیکا له‌ به‌غداد بکاته‌وه‌ . ئیستا عێراق دوو که‌سی وه‌ک نوێنه‌ر له‌ واشنگتۆن
هێشتوه‌ته‌وه‌، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که‌ په‌یوه‌ندی دیپلوماتیکی خۆی له‌ حوزه‌یرانی
۱۹۶۷ه‌ له‌گه‌ڵ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌ه‌کان پچراندوه‌ه‌ . که‌وابوو به‌رنامه‌ی جێگیرکردن و
هێشتنه‌وه‌ی کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا له‌ به‌غداد رووبه‌پرووی مه‌ترسی ده‌بێته‌وه‌ ئه‌گه‌ر
عێراق له‌ به‌رنامه‌ی پشتیوانیکردنی ئیمه‌ له‌ کورده‌کان ئاگادار بێته‌وه‌ .

ئه‌نجامه‌کان

۵۶- هه‌په‌شه‌ی رژیمی به‌عسی عێراق (که‌ سوڤیه‌تی له‌ پشته‌) له‌سه‌ر حکومه‌ته‌
میانه‌په‌وه‌کانی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی رۆژئاوا رامانده‌چله‌کینیت تا
یارمه‌تی بارزانی بده‌ین بۆ ئه‌وه‌ی دژمنایه‌تیه‌که‌ی له‌گه‌ڵ رژیمی عێراق درێژه‌ پێدات .
۵۷- بێ له‌به‌رچاوگرتنی به‌رنامه‌کانی بارزانی، له‌وانه‌یه‌ بارزانی له‌گه‌ڵ هێرش
سه‌ربازی کتوپری عێراق رووبه‌پروو بێته‌وه‌ و ئه‌گه‌ر ئه‌م هێرشه‌ روو بدات بارزانی له
هه‌موو شتێ زۆتر پێویستی به‌ چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی به‌رگری ده‌بێت .

۵۸- یارمه‌تی ئیمه‌ به‌ بارزانی (چ یارمه‌تی ماددی بێت، چ یارمه‌تی سه‌ربازی) ده‌بێت
به‌و په‌ری ئاسایش و نه‌هێنپاریزی ئیداری و فیزیکییه‌وه‌ ئه‌نجام بدریت . نابێ ئه‌وه‌ش
له‌بیر بکه‌ین که‌ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی چه‌ند لایه‌نیک له‌م ره‌وته‌دا به‌شدارن، به‌ دلناییه‌وه‌
کۆمه‌لیک گیروگرتنی ئاسایشی دیته‌ ئاراهه‌ .

- ۵۹- یارمەتی ماددی و سەربازی ئیتمە بە کوردەکان نابێ ئەوەندە زیاد بێت کە نەتوانین روژی لە روژان حاشای لێبکەین چونکە ئەگەر ئەم یارمەتییه لە هەندێ چوارچێوەی تاییەت بچێتە دەرەوه، حاشا کردن لێی مومکین نابێت .
- ۶۰- وهک هەولێکی تەواو کەر ئیتمە دەبێ راستەوخۆ یان ناپراستەوخۆ کە لک لە هیزە غەیرە کوردەکانی نیو گۆرەپانی سیاسی عێراق کە نە یاری رژیمی بە عەسن، وەر بگرن .
- ۶۱- بە لە بەرچاو گرتنی ئەوەی کە چەند دەوڵەتێک لە رەوتی پشتیوانیکردن لە بارزانی و هیزە نە یارەکانی دیکە ی رژیمی بە عەس بە شدارن، دەبێ هەولێ هەموو لایەنەکان هاوئاھەنگ بکۆت بۆ ئەوەی ئاسایش و کاریگەری مەسەلە کە بپارێزێت و بە یەک شتیو و یەک ئامانج کارەکان ئەنجام بدێت .

کۆشكى سېپى، واشىنگتون

۲۸ تەموزى ۱۹۷۲

لە لايەن ژىنيرال ھىگ^{۲۰۴}

بۇ: ھىنپى كىسپىنچىر، يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى
نەتەھىيى

نەيتى، ھەستىيار

بابەت: يارمەتى مادى و سەربازى ئەمريكا بە شۆپشى كورد و شىۋازەكانى
جىبە جىكردنى ئەو يارمەتتە

ئەو كە ھاۋپىچ كراۋە، يادداشتنامە يەكە كە بەرپىز "ھىلمز" (بەپىۋەبەرى CIA) نامادەى كردوۋە و ئەنجامەكانى گىفتوگۆى خۆى و "كنىدى" لەگەل نوپنەرە كوردەكان و ھەرۋەھا پىشنىارىك بۆ دەۋلەتى وىلايەتە يەككرتوۋەكان لەخۇ دەگرىت. پىشنىارەكە لە چوارچىۋەى دوو جۆرە يارمەتى بە بارزانى پۆلىنبەندى كراۋە: يەكەم يارمەتى ماددى و دووھم دابىنكردنى چەك و تەقەمەنى.

Alexander Meigs Haig^{۲۰۴} ژىنيرال ئەلىكساندېر مەيس ھىگ، جىگىرى فەرماندەى ستافى سېپى ئەمريكا، سەرۆكى ستافى كۆشكى سېپى لە سەردەمى سەرۆك كۆمارى رىچارد نىكسون و جىرالڧ فورد و ھەزىرى دەرۋەى ئەمريكا لە سەردەمى سەرۆك كۆمارى رۆنالڧ رەيگان بوۋە. ژىنيرال ھىگ سالى ۲۰۱۰ كۆچى دوايى كرد. ۋەرگىچى

۱- له په یوه ندى له گه‌ل یارمه‌تى مادیدیا، پېشنیاری ده‌کریت زیده‌بارى یارمه‌تیه‌کانى نیران، سالانه ۳ میلیون د‌لار له لایه‌ن ویلیایه‌ته په‌کگرتووه‌کان بؤ کورده‌کان ترخان بکریت. "هیلمز" هم (ره‌ش کراوه‌ته‌وه) ته‌واو ده‌کات، به‌لام به‌ ناگادارى ته‌واوى شا و بارزانى.

۲- له په یوه ندى له گه‌ل دابین‌کردنى چه‌ک و ته‌قه‌مهنى بؤ کورده‌کان، ویلیایه‌ته په‌کگرتووه‌کان نزیکه‌ى ۲ میلیون د‌لار بؤ هم مه‌به‌سته ترخان بکات (جگه له خه‌رجى گوازتنه‌وه‌ى هم چه‌ک و ته‌قه‌مهنیه بؤ ناوچه). چه‌ک و ته‌قه‌مهنیه‌که ته‌سليم به نیران ده‌کریت تا نه‌ویش ته‌سليمى بکات به کورده‌کان. ورده‌کاریه‌کانى خه‌رجى گوازتنه‌وه‌ى چه‌ک و ته‌قه‌مهنیه‌که له به‌شى ۳ ى یادداشت‌نامه هاوپیچ‌کراوه‌که‌دا گونجان‌دراوه.

"هیلمز" و "کنیدی" هه‌ردوویان لایه‌نگرى پشتیوانیکردن له بارزانین. هم مه‌سه‌له‌یه نیستا له رابردوو گرنگتره به هو‌ى رووداوه‌کانى هم دواپیانه‌ى میسر که له‌وانه‌یه ببیته هو‌ى توند‌تربوونى هه‌وله‌کانى سو‌قیه‌ت له عیراق. له هه‌مان کاتدا به هو‌ى ده‌سه‌لات‌خوازى له‌پاده‌به‌ده‌رى سو‌قیه‌ت له نه‌نجامى رووداوه‌کانى میسر، له‌وانه‌یه بارود‌خه‌که له راده‌به‌در هه‌ستیار بیته.

۳- له م ره‌وت‌دا نی‌مه دوو ریگامان له پی‌شه: په‌که‌م خو‌مان له کومیته‌ى ۴۰ بدزینه‌وه و له ریگای یادداشت‌نامه‌یه‌که‌وه راسته‌وخو بچینه لای سه‌روک کو‌مار و پاش نه‌وه‌ش ته‌ن‌ها له‌گه‌ل OBM و "هیلمز" مامه‌له بکه‌ین. ریگای دووهم نه‌وه‌یه ته‌ن‌ها نه‌ندامانى سه‌ره‌کى کومیته‌ى ۴۰ (جانسون، رو‌ش، سه‌روکى JCS و هیلمز) بی هیچ نووسراوه‌یه‌ک و ته‌ن‌ها به شیوازى زا‌ره‌کى ناگادار بکه‌ینه‌وه و پنیان بلتین سه‌روک کو‌مار ویستوو‌یه‌تى وه‌ها بکریت.

پېشنیاریه‌کان

به بؤ‌چوونى من نی‌مه ده‌بئ ریگای دووهم بگرینه به‌ر نه‌کا شتنى روو بدات و ده‌بئ پیداکرى بکه‌ین له سه‌ر نه‌وه‌ى که ریوشو‌ینه جیکه‌وتوو‌ه‌کان گیراوه‌ته به‌ر. له‌مه

زیاتر من نۆر شک و گومانم ههیه به نسیبته ئهوهی ئه م ئوپه راسیونه ئه نجام بدریت
ئه گهر له هه ندی رووه وه له کانا له فه رمیه کاندایه خریته پوو. ئه گهر ئیوه رازی بن،
من ئه مه ده که م به یادداشتنامه یه ک بۆ ئه وهی ئیوه په سه ندی بکه ن و ته سلیمی
بکه ن به سه رۆک کۆمار و پیتی بلین ئه گهر جه نابیان برپاری له سه ر بدات ئیمه
ئه ندامانی سه ره کی کومیتیه ی ٤٠ رینوینی ده که ین و هه روها ده یخینه به رده م CIA و
OBM بۆ ئه وهی کاری پتیویست له م په یوه ندیه دا ئه نجام بده ن.

كۆشكى سېى، واشىنگتون

له لايەن يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى
نەتەوھىي (ھېنرى كىسېنچېر)
بۆ:

- جېنگرى ۋەزىرى دەرەۋە بۆ كاروبارى سىياسى
- جېنگرى ۋەزىرى بەرگرى
- سەرۆكى ھېزە ھاوبەشەكانى ۋەزارەتى بەرگرى
- سەرۆكى ئازانسى ھەۋالگرى ناۋەندى (CIA)
- بەرپۆۋەبەرى ئازانسى ھەۋالگرى ناۋەندى (CIA)

۲۱ ئابى ۱۹۷۲

نەپتى، ھەستىيار

بابەت: فەرمانى سەرۆك كۆمارى ئەمىرىكا بۆ يارمەتيدانى بارزانى و
كوردەكانى عىراق له خەباتەكەيان دژى رژىمى بەعس

به نامانجی یارمه تیکردنی مه لا مسته فا بارزانی و کورده کانی عیراق له خه باته که یان دژی رژیم به عسی عیراق، سه رۆک کۆماری ئەمریکا فه رمانی داوه ئەم کورده وانە ی خواره وه بگێردرێته بهر:

۱- ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا رێژه ی (رهش کراوه ته وه) دولا ر بۆ سالیک یا به گشتی سێ میلیۆن دولا ر ته رخا ن بکات. به رپێژ هیلمز به رپۆه به ری (ناژانسی هه والگری ناوه ندی- CIA) له رێگای کانا له کانی خویه وه ئەم یارمه تیه جێبه جێ ده کات.

۲- ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا هه روه ها رێژه ی دوو میلیۆن دولا ر بۆ دا بینکردنی پیداو یستیه کان (ته نها بۆ دا بینکردنی خه رجی گوازنه وه ی پیداو یستیه کان) ته رخا ن ده کات. ئەم پیداو یستیانه له رێگای کانا له کانی CIA وه ته سلیم به کورده کان ده کرایت.

هینری کیسینجیر^{۲۰۰}

یارمه تیده ری سه رۆک کۆما ر بۆ کاروباری ئاسایشی نه ته وه یی

^{۲۰۰} کیسینجیر ئەو بیروۆکه یه ی په سه ند کردوه که Rob Roy Ratliffe له مه وه بدوا ئەو مه سه له یه جێبه جێ بکات و ئە یادداشته ی زیاد کردوه که : "ده بین رۆبی بیته بمبینیت". ئەم به لگه نامه یه به شی ۲ی یادداشته نامه که ی به روا ری ۳۱ی حوزه یرانه که تام لاتی میز له ستافی ئەنجومه نی ئاسایشی نه ته وه یی بۆ هێگی Haig نووسیوه .

کۆشكى سېي، واشىنگتون

له لايەن يارمەتيدەرى سەرۆك كۆمار بۆ كاروبارى ئاسايشى
نەتەوھىي (كيسىنجي)

بۆ: سەرۆك كۆمار نيكسون

۵ تشرىنى يەكەمى ۱۹۷۲

بۆ زانىارى: سەرۆك كۆمار

بابەت: راپورتى بەرەوپېشچوونى شالاولى پشتيوانىکردنى مادى و سەربازى
ئەمريکا له كوردهكان

ھيلىم، بەرپۆھبەرى ئاژانسى ھەوالگى ناوھندى (CIA) له يادداشتنامەى
يەكەمدا (بلاو نەكراوھتەوھ) زانىارىھەكانى چۆنھتە پشتيوانى ئىمە له بزوتتەوھى
خەباتكارى كورد بە رېبەرايەتى مەستەفا بارزانى خستوھتەپوو. بە كوررتى ھيلىم
راپورتى داوھ كە:

۱- پارە و چەكەكان لەرىگای ئىرانەوھ بى ھچ كىشەيەك تەسليم بە بارزانى كراوھ .

۲- پارە و چەكى زياتر بۆ بارزانى بەرپۆھبەرى و ئەم پارە و چەكە نە تەنھا له
خەزىنەى ئاژانسى ھەوالگى ناوھندى بەلكووو له لايەن (رەش كراوھتەوھ) تەرخان
كراوھ .

۳- بارزانی یەكەم وەجەبەى پارە دوو مانگانەكەى بۆ مانگى تەموز و ئاب وەرگرتووە . پارەكەى مانگى ئەیلوولیش لە سەرەتای ئەم مانگە (تشرینی یەكەم) دەگاتە دەستی بارزانی و وەجەبەى چوارەمى پارەكە واتای پارەى مانگى تشرینی یەكەم لە كۆتایى مانگ دەدریّت بە بارزانی .

۴- بېرى دەیان تۆن چەك و تەقەمەنى، لەوانە ۵۰۰ دانە كلاشینكۆفى AK-47 و ۵۰۰ دانە چەكى نیمە ئوتوماتىكى سۆفیهت و ۲۰۰ ھەزار زەنجیر فیشەك بە فرۆكە ناردراوە بۆ بارزانی .

۵- تا كۆتایى تشرینی یەكەم بېرى ۲۲۲ ھەزار پوند چەك و تەقەمەنى لە خەزینەى ئازانسى ھەوالگى ناوەندى و ۱۴۲ ھەزار پوند لە خەزینەى (رەش كراوەتەو) دەنێردریت بۆ ئێران بۆ ئەوێ تەسلىمى كوردەكانى بكات .

۶- بەرپۆوەبەرى ئازانسى ھەوالگى ناوەندى، ھیلّمز راپۆرتى داوہ كە شا بەشپۆوەیەكى زۆر زۆر باش لەم رەوتەدا ھاوكارى كردوہ . ھیلّمز ھەروەھا راپۆرتى داوہ كە رژىمى بەغداد و سۆفیهت زۆر زۆر نینگەرانبەن نىسبەت ئەو ھیلّە سەربەخۆیە كە بارزانی گرتوویەتە بەر . ھەروەھا بە وتەى CIA بارودۆخى رژىمى بەعس زۆر باش نىہ .

۷- كەمبۆنەوہى داھاتى نەوت، كیشەى مادى و كۆمەلّەك ناپەرەزایەتى بۆ رژىمى عێراق درست كردوہ . ئەگەر بارزانی ئەم بارودۆخە قايمەى خۆى رابگریت دوو لە سێى سپای عێراق سەرقالى خۆى دەكات و ناھیلّیت بەعسىەكان ببن بە خاوەن پینگەىەكى قايم بۆ ئەوہى دژى ئێران خراپكارى بكەن و گروپى پیاوكوشتن دژى ئێران بەرپّكخستن بكەن .

له نوښنگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۳۷۱

۲۸ ی گولانی ۱۹۷۳

نهیڤی

بابه‌ت: په‌یوه‌ندیه‌کانی ئی‌ران و عێراق و کیشی کورد

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت، جه‌ده، کووه‌یت، له‌نده‌ن، مۆسکۆ، پاریس، تاران و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له قاهیره.

ئامازه به‌ تیلیگرامی ۲۶۶ی نوښنگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره

۳- دانیشتنه‌ نه‌ینییه‌که‌ی وه‌زیرانی ده‌وه‌ی ئی‌ران و عێراق له ژنیف له هه‌فته‌ی کۆتایی مانگی نیسان دزه‌ی کردووه‌ته‌ ناو کۆمه‌لگای دیپلۆماتیک. ئی‌ران و عێراق نه‌یان‌توانیوه له‌و دانیشتنه‌دا له‌ سه‌ر چونیته‌ی چاره‌سه‌رکردنی کیشی "شه‌تولعه‌ره‌ب" ریکبکه‌ون. بالۆی‌زی فه‌رانسه له عێراق روژی ۲۷ی گولان پیموت کۆمه‌لێک زانیاری پشت‌پراسته‌ن‌کراوی به‌ ده‌ست‌گه‌یشتوه که دانیشتنییی دیکه‌ش له نیوان ئی‌ران و عێراقدا به‌پێوه‌چوه که تیییدا عێراق به‌وه رازی بوه که هیلێ "تالوینگ" بکریته به‌ سنووری ئی‌ران و عێراق و کۆمه‌لێک پوانی دیکه‌شی به ئی‌ران پیشنیار کردوه بۆ ئەوه‌ی ئی‌ران له به‌رامبه‌ردا ئیدی یارمه‌تی کورده‌کان نه‌دات. بالۆی‌زی فه‌رانسه له عێراق له سه‌ر ئەو باوه‌رپه‌یه که هۆکاری جموجۆله‌کانی عێراق بۆ ریکه‌وتن له‌گه‌ل

ئىران ئەۋەپە كە دەپەۋىت كىشەى كورد چارەسەر بكات و جەختى لە سەر ئەۋە كردهۋە كە زۆر لە قازانجى رۆژئادايە كە شا بە شىۋەى نيۋە و ناتەۋاۋ لەگەل عىراق رىكبكەۋىت. بە بوچونى بالۆيزى فرانسە، چارەسەربوونى كىشەى كورد دەبىتتە ھۆى ئەۋەى دوايىن ئامرازى دەستپۆيشتوۋى سۆڧىتە لە عىراق لەناۋ بچىت. بەھەرئال گومان لەۋەدا ھەپە كە شا بىۋىت لەگەل عىراق رىكبكەۋىت چونكە ئامانجى شا ئەۋەپە كە دراوسىنەكى توندئاڧ و نەپارى ھەبىت.

۴- ھەر چى لە ئادارى ۱۹۷۴ نىزىكتر دەبىتتەۋە گوشارەكان لە سەر رىمى عىراق زىاتر دەبىت بۆ ئەۋەى كىشەى كورد چارەسەر بكات. بەگوپەرى شەرتومەرچەكانى رىكەوتننامەى ئادارى ۱۹۷۰، ئەۋ رىكەوتننامەپە دەبى لە ماۋەى ۴ سال جىبەجى بكرىت و پاش كۆتايىپپەاتنى ئەۋ ۴ سالە كوردهكان مافى ئەۋەپان ھەپە ئوتونومى بەدەستبەئىن. بالۆيزى فرانسا وتى كوردهكان ئەمدواپانە كۆمەلەك پىشنيارىان خستوتە بەردەمى بەس بۆ ئەۋەى دەزگای ياسادارتنى تايبەت بە ھەرىمى كوردستان دابمەزىت كە لە ژىر دەسەلاتى ئەنجومەنى راپەاندن (ئەنجومەنى تەنڧىزى) دا بىت و يەكىتتەكى فدرالى بەرفراوان لە نيوان كوردهكان و دەۋلەتى ناۋەندىدا پىكىت و كوردىك بكرىت بە جىگرى سەرۆك كۆمار، بەلام وادپارە جىبەجىكردنى ئەۋ پىشنيارانە بە خەپالى رىمى بەسشىدا نايىت.

۵- ھەلسەنگاندن: يەكئ لە ھۆكارەكانى ناپەكانگىربوونى جموجۆلە دىپلوماتىكەكانى عىراق بەنىسبەت ئىران و رووداۋەكانى نەجەف^{۲۵۶} ئەۋەپە كە دەزگای ئىستىخباراتى عىراق ۋەك دەۋلەتەك لەناۋ دەۋلەتەكى دىكەدا درىژە بە كردهۋەكانى دەدات و ئەۋ كەسانە كە بۆ رىكەۋتنى ئىران و عىراق ھەۋل دەدەن ھىشتا ناتوانن بەرپەست بۆ چالاكىەكانى دەزگای ئىستىخبارات درست بكن يان ئەۋ چالاكىانە ببەنە ژىر پرسپار كەۋابو ھەۋلەكان بۆ نىزىكبونەۋە لە ئىران ھىشتا ھىچ پىشكەۋتنىكى بەخۆۋە

^{۲۵۶} ئامازە بەۋ رووداۋەپە كە نيۋەشەۋى ۸ى گولان، گرۋپكى ۷ كەسى چەكدارى دەزگای ئەمنى عىراق ھەلىانكوتاۋەتە سەر قوتابخانەپەكى ئىرانى لە نەجەف و وپراى پشكنىنى قوتابخانەكە سى كەس لە مامۇستايانى قوتابخانەكەپان لەگەل خۇيان بردوۋە - ۋەرگىز.

نەبىنىيە و بۇ نەمۇنە پىرۇپاگەندە دىنى ئىران لە مېدىيەكانى عىراقدا ھەر رۆژ بەرچاۋ
دەكەۋىت .

بۇ: ھېلمز، بالۆيزى ويلايه ته يەكگرتووه كانى ئەمريكا له تاران

۱۱ى حوزەيرانى ۱۹۷۳

نەينى

بابەت: ناوهرۆكى ديدارى كاربه دهستانى سؤفیهت له گەل مه لا مسته فا

بارزانى

۱- سپاست دهكەم كه په يامه كهى "شا"ت بۆ ناردم كه تيدا شا مۆچيارى مه لا مسته فا بارزانى كردوه په يوه ست نه بيّت به هاوپه يمانى به عس و شيوه يه كان و پيوتوه كه په يوه ستبوون به هاوپه يمانى به عس و شيوه يه كان كاريكى خۆكوژيه ^{۲۰۷}.

۲- كورده كان به ئيمه و ئيرانيان راگه ياندوه كه دوو كاربه دهستانى بالۆيزخانه ي سؤفیهت له به غداد سەردانى كردوون. ئيمه هه ميشه مۆچيارى كورده كانمان كردوه كه هه موو په يوه نديه كانيان له گەل سؤفیهت به شيوه يه كى ريكوپيىك و خيرا به كاربه دهستانى ئيران راگه يه نن بۆ ئه وهى به دگومانى كاربه دهستانى ئيران كه م

^{۲۰۷} - رۆژى هه ينى ۲۷ى تەموزى ۱۹۷۳، له دانشتنىكى به ته واوى نەينيدا له گەل هينرى كيسينجېر، راويژكارى سەرۆك كۆمارى ئەمريكا بۆ كاروبارى ئاسايشى نەتە وهى، هارۆك سەنديرز، به رپرسى ستافى ئەنجومەنى ئاسايشى نەتە وهى ئەمريكا، رىچارڊ هيلمز، بالۆيزى ئەمريكا له ئيران و ئەردەشير زاھيدى، بالۆيزى ئيران له ئەمريكا، شا وتوبەتى مەن راشكاوانە به كورده كانم وتوه كه له دەولەتى به رەى نيشتمانى عيراقدا به شدارى نەكەن. ههروهه به كورده كانم وتوه كه ئيدى له گەل نوينه رانى دەولەتى سؤفیهت يان عيراق دانە نيشن. (وه رگيڤ).

بکهینهوه سهبارت بهوهی که نهگهری ئهوه ههیه بارزانی دهووریکى دووفاقی بگێریت²⁵⁸.

3- ئه و نووسراوهیه که هاوپیچی ئه م په یامه کراوه، کورتهیه که له و شتانهی که کوردهکان به ئیمه یان وت. له 9ی حوزهیران ئه و نووسراوه مانه نارد بۆ نویسنه گه کان بۆ ئه وهی بیروپای جیاواز له و په یوه ندییه دا پیکنه بیته. ده بوایا ئه و نووسراوهیه م زووتر بناردا یا بۆتان به لام هه روا که خۆتان ئاماژه تان پیکردوه ئه م هه لسه که وتهی سۆفیه ت شتیکی ئاساییه و کاردانه وهی کورده کانیش له چوارچیه وهی وه لامه کانی پیشوویان به سۆفیه ت بووه. راپۆرته که ی کورده کان به زمانی عه ره بی بۆ من ناردراوه و خۆم وه رگێرانه م کردوه.

4- رۆژی 2ی حوزهیرانی 1973 فیکتۆر ئابوسۆف البوک²⁵⁹، سکرتهیری یه که می بالۆیزخانه ی سۆفیه ت له به غداد و ئیگتۆر پیتراکۆف²⁶⁰، سکرتهیری دووه می بالۆیزخانه ی سۆفیه ت سهردانی ناوچه ی کوردنشینیان کردوه و به کورده کانیان وتوه که به راسپارده ی رێبه رایه تی سۆفیه ت، له وانه بزنیف²⁶¹، کۆسیگین²⁶² و پۆدگۆرنی²⁶³ سهردانی ئه وانیان کردوه و ئامانجی سه فه ره که یان ئه وه یه که مه لا مسته فا بارزانی و مه کته بی سیاسی KDP دله نیا بکه نه وه و بیروپای بزوتنه وه ی کورد و پارتی دیموکراتی کوردستان به گشتی و بارزانی به تاییه تی وه رگێرن. به لام به هه رحاله هه لۆیست و بۆچونه کانیا نیشان ده دات که ئامانجی راسته قینه یان ئه وه

²⁵⁸ مه به ستی ئه وه یه که کاربه ده ستانی ئێران له وه به دگومانن که بارزانی هاوکات له گه ل سۆفیه ت و ئێران له په یوه ندییا بیته. وه رگێر

259 - VICTOR ABUSOV ALBUK

260 -IGNOR PETRAKOV

BREZHNEV - ²⁶¹، لیۆنید بزنیف سکرتهیری یه که می کۆمیتیه ی رێبه رایه تی حیزبی شیوعی یه کیتی سۆفیه ت بوه. وه رگێر

KOSYGIN ²⁶²، ئالیکسی کۆسیگین وه زیری ده ره وه ی سۆفیه ت بوه. وه رگێر

PODGORNY ²⁶³، نیکۆلیا پۆدگۆرنی سکرتهیری یه که می ئه نجوومه نی سه رکردایه تی سۆفیه ت بوه. وه رگێر

بووه که گوشار بخنه سەر بارزانی بۆ ئەوێ له گەڵ سەدام ئاشت بێتووه و له گەڵی هاوکاری بکات و په یوهست بێت به بهرێ نیشتمانی که له به عسیه کان و شیوعیه کان پیکهاتوه. سۆفیه تیه کان به تایبته جهختیان کردووتهوه له سەر پشتیوانیکردنیان له سەدام حوسهین ئەلته کریتی و وتویانه پێویسته کوردهکانیش له گەڵ سەدام هاوکاری بکەن و له هه موو هه لومه رجیکدا پشتیوانی لیبکەن.

۲- ههروهها ئەفسه رانی سۆفیه ته به تیروته سه لی باسی ئەوه یان کردوه که یه کیتی سۆفیه ته زۆر گرنگی به عێراق و کێشه ی کورد دهدات و پێیانباشته کێشه ی کورد له گەڵ ده ولته تی نیستای عێراق و شیوعیه کان له چوارچیوه ی بهرێ عێراقی یه کگرتوو و دژه ئیمپریالیست چاره سه ر بکریته. سۆفیه تیه کان ئاماده یی خۆیان ده بریوه بۆ ئەوێ ئەوه له ده ستیان دیت بیکەن بۆ یارمه تیدانی گەلی کورد له ناوچه جۆراوجۆره کان پاش ئەوه که کورده کان له گەڵ ده ولته تی عێراق ریکه وتن.

۳- مه لا مسته فا بارزانی و مه کته بی سیاسی KDP ییش به تیروته سه لی باسی هه لۆیستی به عس و خاله ناکوکی له سه ره کان وه ک بهرنامه ی ته عریب، دیارنه کرانی سنووری هه ریمی کوردنشین، ریکانه دان به به شداریکردنی کورده کان له ده ولته ت، هه ولدان بۆ کوشتنی بارزانی و مه سه له کانی دیکه یان کردوه که نیشان دهدات نیازی به عس پاک نییه. ئەمانه وای کردوه که کورده کان به هیچ شیوه یه ک متمانه یان به رژیم به عس و تواناکه ی بۆ چاره سه رکردنی کێشه ی کورد نه بێت. کورده کان به تیروته سه لی روانگه و بۆچوونه کانی خۆیان ده بریوه و نوینه ره سۆفیه تیه کانیش به لێتیانداوه بۆچوونه کانیان بگه یه نن به ریه رایه تی سۆفیه ته.

۴- کاربه ده ستانی سۆفیه ته هیچ پێشنیاریکی تایبته ت یان چروپریان پێنه بوه بۆ ئەوێ له پێناو چاره سه رکردنی کێشه ی کوردا بیخه نه به رده ستی کورده کان یا ده ولته تی عێراق، و زیاتر بۆ ئەوه هه ولتیانداوه که بارزانی رازی بکەن له گەڵ سەدام حوسهین ئەلته کریتی و رژیم عێراق هاوکاری بکات و په یوهست بێت به به عس و شیوعیه کان له چوارچیوه ی بهرێ نیشتمانیدا. دوو دیپلومه ته سۆفیه تیه که به یامیکی زا ره کی ریه رایه تی سۆفیه تیان گه یاندوه به بارزانی و ته وه ره سه ره که یه کانی

گفتوگوزکانیان له گه ل کورده کان نووسيوه. دوو کاربه دهسته سوڤيه تيه که ههروهه و تويانه که رژيمي عيراق بپاريداوه ياسای ئوتونومی کوردستان تا ۱۱ ای ئاداری ۱۹۷۴ په سهند بکات.

۵- تيبيني: ئەندامێکی کۆمیتەي ناوەندی KDP چوو بە گز کاربه دهسته سوڤيه تيه کاندا و تۆمه تباري کردوون که سوڤيه ت گازی کيميايي داوه بە عيراق و سوپای عيراق خهريکی راهێنانه بۆ ئهوهی گازی کيميايي بۆ ژينوسايد کردنی کورده کان به کاربينييت^{۲۶۴}. کاربه دهستانی سوڤيه ت و تويانه ئاگانان له و مه سه له يه نيه و داوايان له کورده کان کردوه بۆ سه لماندنێ ئه و بانگه شه يه به لگه يان زانیاری بخه نه پوو. کاربه دهسته کورده که ش وتويه تی زانیاریه کانی جینگای متمانە و جهختی له سه ر ئه وه کردوه ته وه که سه رچاوه ی زانیاریه کانی بۆ سوڤيه تيه کان ئاشکرا ناکات به لām سوڤيه ت خۆی باش ده زانیت که ئه و شته راسته .

۶- تيبيني: کاربه دهستانی سوڤيه ت رۆژی ۵ی حوزه يران باره گای بارزانیان به جبه يشتوه. پاش رۆيشتنی سوڤيه تيه کان، مه لا مسته فا بارزانی به هه ندێ له راوێژکاره کورده کانی خۆی وتوه که نيگه رانی ئه وه يه که سوڤيه ت که مکهم به هه موو شيوه يه ک پشتيوانی له عيراق بکات بۆ ئه وه ی له ريگای شالۆی سه ربازی، کورده کان تیکه بشکينيت.

۲۶۴ بۆ يه که م جار ئيداره ی هه والگري و ليکۆلینه وه ی وه زاره تی ده ره وه ی ئەمريکا له توژينه وه يه کدا ده رباره کورده کانی عيراق که له ۲۱ی گولانی ۱۹۷۲ ئاماده کراوه، ئاماژه ی به وه کردوه که ده ولته تی عيراق له ۱۹۶۳ گازی کيميايي دژی کورده کان به کاره يتناوه. جاري دووم رۆژنامه ی "دترويت نيوز" ئەمريکا له ۴ی ئەيلوولی ۱۹۷۳ وتاريکی بلاو کردوه ته وه و ئاماژه ی به وه کردوه که سوڤيه ت گازی کيميايي داوه به عيراق و ئەگه ری ئه وه هه يه عيراق دژی کورده کان به کاری به ينينيت. دواتر له ۶ی تشريني ۱۹۷۳ له ئەنجومه نی نوينه رانی ئەمريکا کۆنگرېسه من هابز ئه و مه سه له يه ی خسته وه ته پوو و ئاماژه ی به وه کردوه که سوڤيه ت پسپۆپی نارده بۆ عيراق بۆ ئه وه ی هيزه کانی عيراق فيری چۆنيه تی به کاره يتنانی گازی کيميايي بکه ن. وه رگيڤ

کاربه‌دهسته سۆفیه‌تیه‌کان و توویانه که ده‌وله‌تی ئێران و عێراق به شیوه‌ی نهێنی خه‌ریکی و توویژی دیپلۆماتیکن و پرسیاریان له کورده‌کان کردوه که سه‌بارهت به‌ مه‌سه‌له‌یه‌ چۆن بیر ده‌که‌نه‌وه. رێبه‌رانی KDP ش له وه‌لامدا وتویانه که ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ په‌یوه‌ندی به‌ خودی ئه‌و دوو ده‌وله‌ته‌وه هه‌یه و په‌یوه‌ندی به‌وانه‌وه نیه. به‌لام به‌هه‌رحال له راستیدا کورده‌کان ئاگاداری و توویژه‌کانی ئێران و عێراقن و تا راده‌یه‌ک نیگه‌رانی ئه‌وه‌ن که ئه‌گه‌ر ئێران ئیختیازی (پوان) شه‌تولعه‌ره‌ب له عێراق وه‌ریگریت کۆتایی به‌ پشتیوانیکردن له بارزانی به‌یئیت یان پشتیوانیه‌که‌ی که‌م بکاته‌وه. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی پرۆپاگه‌ندای ئێران دژی عێراق له‌ ه‌ی حوزه‌یرانه‌وه کورده‌کانی گه‌یاندوه‌ته ئه‌و ئه‌نجامه که پشتیوانی ئێران له‌ده‌ست ناده‌ن.

له بالۆیڅخانهی ئەمریکا له بیروت

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون دی سی، ۲۸۱۵

۲۱ حوزهیرانی ۱۹۷۳

بابهت: ئەگه‌ری سه‌فه‌ری رێبه‌رانی کورد بۆ ئەمریکا

بۆ زانیاری: بالۆیڅخانهی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، مۆسکۆ، تاران، نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد و لیژنه‌ی ویلایه‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له نه‌ته‌وه‌ یه‌کگرتوه‌کان له نیویورک

→ نوێنه‌ری بارزانی له بیروت، عه‌زیز شیخ ره‌زا^{۲۶۰}، ئەمدوایانه‌ بالۆیڅخانه‌ی ئاگادار کرده‌وه‌ که‌ یه‌کێ له‌ کۆپه‌کانی بارزانی، مه‌سعود و یه‌کێ له‌ ئەندامانی مه‌کته‌بی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان (KDP)، مه‌حمود عوسمان، له‌ هه‌ولدان بۆ ئەوه‌ی به‌مزوانه‌ سه‌ردانی ویلایه‌یه‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا بکه‌ن. عه‌زیز پرسپاری کرده‌وه‌ ئایا ئەو دوو نوێنه‌ره‌ کورده‌ دهرفه‌تی ئەوه‌یان بۆ دهره‌خسیت دهرباره‌ی مه‌سه‌له‌ی کورد له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رزی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ باس و گفتوگۆ بکه‌ن.

بالۆیڅخانه‌ له‌ وه‌لامدا وتی نوێنه‌ری کورده‌کان، زه‌ید عوسمان له‌ کاتی سه‌ردانه‌که‌ی بۆ وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ له‌ هاوینی ساڵی رابردوو دهره‌فه‌تیکی وای بۆ ره‌خساوه‌ به‌لام

^{۲۶۰} عه‌زیز شیخ ره‌زا ساڵی ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۵ نوێنه‌ری مه‌لا مسته‌فا بارزانی بووه‌ له‌ لوبنان و ئیستا سه‌رۆکی ده‌زگای خێرخوازی بارزانییه‌ له‌ هه‌ولێر. وه‌رگێڕ

جهختی له سه ره ئه وه کرده وه که ده بنی بالۆیزخانه له م په یوه ندیهدا بیروپای وه زاره تی
ده ره وه وه ریگریت. عه زیز شیخ ره زا ئامازه ی به وه کرد که پله و پایهی مه سعود
بارزانی و محمود عوسمان له نیو پارتی دیموکراتی کوردستان له پله و پایهی
زهید عوسمان زۆر به رزته .

۲- عه زیز شیخ ره زا شتیکی ئه وتوی نوی ده رباره ی بارودۆخی باکوری عیراق
پینه بوو (که له تیلیگرامی ۱۰۸ی بالۆیزخانه ی ئه مریکا له تاران باس کراوه) به لام
وتی مه لا مسته فا بارزانی له دیدار له گه ل هه والئیرانی رۆژنامه ی "واشینگتون پۆست"
و "نیویورک تایمز" خوشحال بوه و هیواداره که رۆژنامه کانی ئه مریکا له داهاتودا
سه رنجی زیاتر به کیشه ی کورد به دن .

۳- عه زیز شیخ ره زا بانگه شه ی ئه وه ی کرد که کاریگه ری سه رکه وتوانه ی له سه ر
کورده کانی دانیشتوی به بیوت (که به وته ی ئه و نزیکه ی ۸۰ هه زار که س ده بن و
زیاتر له نزیکه ئوردوگاکانی ئاواره فه له ستینیه کاندایه زین) داناوه بۆ ئه وه ی له
میانه ی پیکدادانه کانی ئه م دویانه ی نیوان فه دائیان - داردهسته چه په کان و ده ولته تی
لوبناندا، له به رامبه ر فه دایه کان به ره ره کانی بکه ن .

۴- سه باره ت به سه ردانه که ی مه سعود بارزانی و محمود عوسمان بۆ وه زاره تی
ده ره وه، بالۆیزخانه ده بن چی وه لامیک به عه زیز شیخ ره زا بداته وه ؟

هۆگتۆن^{۲۶۶}

له نو سینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد^{٢٦٧}
بۆ:

- وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تۆن دی سی ٤٢٥

- بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ک‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له تاران

٢٤‌ی حوزه‌ی‌یرانی ١٩٧٣

بابه‌ت: حیزبی شیوعی عێراق نایه‌وێت کێشه‌ی کورد چاره‌سه‌ر بێت

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ک‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت، جه‌ده،

کووه‌یت، له‌نده‌ن، مۆسکۆ و پارێس

ئاماژه‌ به: تی‌لی‌گ‌رامی ٢٢٩‌ی نو‌سین‌گه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له

به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

١- رۆژنامه‌ی "الفکر الجدید"، زمانحالی حیزبی شیوعی عێراق (ICP) و رۆژنامه‌ی

"التاخی"، زمانحالی پارتی دیموکراتی کوردستان (KDP)، وتاریکی هاوشیوه‌یان له

رۆژی ٢٣‌ی حوزه‌ی‌یران بلأو کرده‌وه که تێیدا هاتبوو لێژنه‌یه‌کی حیزبی شیوعی عێراق

^{٢٦٧} ده‌وله‌تی به‌عس له گولانی ١٩٧١ ده‌ستی به‌ سه‌ر ملکی بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له به‌غداد گرت.

له سالی ١٩٧٢ به‌ولاره‌ ئەمریکا بالۆی‌زخانه‌ی له به‌غداد نه‌ما و "نو‌سین‌گه‌ی پاراستنی

به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد" له نیو بالۆی‌زخانه‌ی به‌لژیکا جێگای گرت‌وه. ده‌وله‌تی

عێراقیش سالی ١٩٦٧ بالۆی‌زخانه‌که‌ی له واشینگ‌تۆن داخستبوو و نو‌سین‌گه‌ی پاراستنی

به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی عێراقی له ١٩٦٧ له واشینگ‌تۆن کوردبووه‌وه. وه‌رگێتێ.

به سه‌رۆکایه‌تی عزیز محمد^{٢٦٨}، سکرته‌ری گشتی له‌گه‌ڵ مسته‌فا بارزانی له‌ باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی له‌ ١٩ی حوزه‌ی‌یران دیداری کردوه. له‌ وراگه‌یاندنامه‌یه‌دا هاتوه که هه‌ر دوو لایه‌ن به‌و نه‌نجامه‌ گه‌یشته‌وون که عێراق له‌گه‌ڵ مه‌ترسییه‌گی گه‌وره‌ له‌ لایه‌ن ئیمپریالیسته‌کانه‌وه‌ روبه‌پویه‌ و ده‌بێ:

الف - یه‌کیته‌ی نه‌ته‌وه‌یی له‌ریگای جێبه‌جێکردنی رێکه‌وتنه‌نامه‌که‌ی ئاداری ١٩٧٠ و پاراستنی مافی که‌مینه‌کان پێکه‌یته‌.

ب- به‌ریه‌کی نیه‌ستمانی به‌ زووترین کات پێکه‌یه‌نێت.

سه‌روتاره‌که‌ی رۆژنامه‌ی "الفکر الجدید" وتبوی که ئه‌و دیداره‌ هه‌نگاوێکی نوێ بۆ خه‌یترتکردنی پێکهاتنی به‌ریه‌کی نیه‌ستمانی و پوچه‌لکردنه‌وه‌ی هه‌ولێ ئه‌و لایه‌نه‌ پاشوه‌پۆیانه‌یه‌ که ده‌یانه‌ویته‌ له‌ ناکوکیه‌کان که‌لکی خراب وه‌ریگرن و هه‌ستی به‌دگومانی و بیزاری له‌ یه‌کتر له‌ ناو هه‌یزه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کاندا په‌ره‌پێدنه‌ن. سه‌روتاره‌که‌ هه‌روه‌ها داوای له‌ کۆمه‌لانی خه‌لک کردبوو یارمه‌تی به‌ چه‌سپانی ناشتی له‌ نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و به‌عس بده‌ن.

تییینی: ئه‌و دانیه‌شته‌ به‌دنیاییه‌وه‌ به‌ ره‌زانه‌ندی به‌عس به‌رپۆه‌چوه‌ چونکه‌ به‌عس هه‌ول ده‌دات له‌ ده‌سته‌پۆیشه‌توویی شیوعیه‌کان له‌ ناو KDP و به‌په‌رۆشبوونی زۆریان بۆ پێکهاتنی به‌ریه‌کی نیه‌ستمانی که‌لک وه‌ریگریته‌ بۆ ئه‌وه‌ی گوشار بخاته‌ سه‌ر بارزانی له‌ سه‌ر مه‌سه‌له‌ی ئوتونومی سازش بکات. ئه‌مه‌ له‌ کاتیگه‌یه‌ که هه‌ماکان وا نیشان ده‌دات که دووریونه‌وه‌ی ICP و به‌عس له‌ یه‌کدی له‌ سه‌ر کیشه‌ی کورد رۆژه‌روژه‌ زیاتر ده‌بێته‌. رێبه‌رانی به‌عس له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌ڕه‌ن که خالی سه‌ره‌کی لاواری رژیمه‌که‌یان، کیشه‌ی کورده‌ و شیلگیه‌ن ئه‌و کیشه‌یه‌ چاره‌سه‌ر بکه‌ن. گاوین یانگ^{٢٦٩}، هه‌والنێری له‌نده‌ن (مه‌به‌ستی BBC یه‌ - وه‌رگێڕ) که ئه‌م دوايانه‌ له‌ سه‌ر بانگه‌یه‌شتی ده‌وله‌تی عێراق چه‌ند هه‌فته‌ لێره‌ بوو، ده‌لێته‌ سه‌رجه‌م وه‌زیرانی ده‌وله‌تی عێراق چه‌ختیان له‌ سه‌ر شیلگیه‌ریوونی خۆیان کردوه‌ته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی کیشه‌ی کورد چاره‌سه‌ر

²⁶⁸ Aziz Mohammad

²⁶⁹ - Gavin Young

بکن و ره زامندی خویان دهربرپوه بۆ ئه وهی له گه ل دهوله تی ئیران ریکبکهن چونکه ئه و ریکه وتنه بۆ چاره سه ربوونی کیشه ی کورد پتویسته . به وته ی ئه و هه والئیره ، له لایه کی دیکه وه ربه رانی شیوعی به نیسه بت کورده کان و هه ره شه ی ئیران دلنیا تر بوونه و ئاماژه یان به سنووری دریزی نیوان ئیران و یه کیتی سو فیه ت کردوه که به واتای ئه وه یه سو فیه ت ده توانیت هه ر کاتیک پتویست بیت گوشار بخاته سه ر ئیران بۆ ئه وه ی عیراق بیاریزیت .

۴- هه رچه ند که گه ل له لایه نه کانی مه سه له که روون نیه به لام وادیاره شیوعیه کان نایانه ویت به عس کیشه ی کورد چاره سه ر بکات و له گه ل ئیران ریکبکهن ویت چونکه ئه وه ده بیته هۆی به هیز تر بوونی ده سه لاتی پاوانخوازی به عس . به هه رحال ئه گه ر شیوعیه کان بتوانن ریکا بۆ چاره سه ربوونی کیشه ی کورد خۆش بکن له به رامبه ردا ده وری باشتریان له ناو به ره ی نیشتمانیدا ده سته که ویت .

بالویزی فرانسه له به غداد، سیرلز^{۲۷۰}، راپۆرتیداوه که جگه له و شتانه که له بروسکه که دا ئاماژه ی پیکراوه ، هه ندی سه رچاوه ی نادیار به به عسیان وتوه که شا ده یه ویت له گه ل عیراق ریکبکهن ویت به لام زله یزه کانی روژئاوا شایان دل سارد کردوه ته وه چونکه نایانه ویت بیروکه "شۆرشگێرانه کان" بلاو بیته وه .^{۲۷۱} ئه وه که دانیشتنی ریکخراوی سینتۆ به نه ینیه کی یه کجار زۆر به رپوه چوه و تیدا جه خت له سه ر به ره نگار بوونه وه له گه ل کردوه خراپکارانه کراوه ، راستبوونی ئه و بۆچوونه ی ئیمه (سه باره ت به ترسی روژئاوا له بلاو بوونه وه ی بیروکه "شۆرشگێرانه کان" زیاتر ده سه لمینیت .

۵- هه لسه نگاندنی دیپلوماته کانی ئیره ئه وه یه که رژیم ی به عس به جدی به شوین ئه وه دایه له گه ل ئیران ریکبکهن ویت بۆ ئه وه ی کیشه ی کورد چاره سه ر بکات و به شیوه یه کی چروپ بۆ گه شه کردنی خیرای پیشه سازی نه وتی عیراق کار بکات که نزیکه ی ۱۰ سه له ه یچ گه شه یه کی به خۆوه نه بینیه . من ده زانم که وه زا ره تی

270 Cerles

^{۲۷۱} مه به سته ی بلاو بوونه وه ی بیروکه کانی شیوعیه کانی عیراق له ناوچه یه - وه رگێر .

دوره‌وی ئەمریکا و بالۆیزخانە‌ی ئەمریکا لە تاران لەوانە‌یە هەندێ زانیاریان پێبیت
کە لەگەڵ هەندێ لە و شتانە‌ی کە من باسم کرد نایەکانگیر بێت بە‌لام ئەگەر وانیه بە
بۆچوونی من لە بارودۆخی ئێستادا باش دەبیت کە ویلایەتە یە‌کگرتووە‌کانی
ئەمریکا (لە‌ریگای لایە‌نێکی سییەم وەک بالۆیزخانە‌ی جە‌زایر یا تورکیە) بە دە‌ولە‌تی
عێراق رابگە‌یه‌نیت کە دە‌ولە‌تی ئەمریکا پێیخۆشە ئێران و عێراق لە یە‌ک نزیک
بینە‌وه .

لۆفری

له بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگتون دى سى، ۲۹۱۷

۲۸ى حوزەيرانى ۱۹۷۳

بابه‌ت: ده‌ستپێکردنه‌وهى شه‌ر له نێوان کورده‌کان و سپای عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له ئەمان، به‌یروت، جه‌ده، کویت، له‌ندن و ئوفیسی پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له به‌غداد و قاهیره
ئاماژه به: تیلیگرامى ۴۱۰۸ له بالۆیڤخانەى ویلایه‌ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران
بۆ وهزاره‌تى ده‌ره‌وه

کورتە: رۆژنامه‌کان له سێ رۆژى رابردودا کۆمه‌لیک شتیان ده‌رباره‌ى
ده‌ستپێکردنه‌وهى شه‌ر له نێوان کورده‌کان و سپای عێراق له کوردستانی عێراق بلأو
کردوه‌ته‌وه و ده‌لێن سپای عێراق ده‌ستپێشخه‌رى ئەو شه‌ره‌ بوه. سه‌رچاوه
فه‌رمیه‌کانى ئێران ده‌ستپێکردنه‌وهى شه‌ریان پشت‌پاست کردوه‌ته‌وه به‌لام ئەوه‌یان به
دوور زانى که له کاتى ئێستادا شه‌رپێکی به‌رفراوان و گه‌وره له نێوان کورده‌کان و
به‌غداد هه‌لبگیرسیت. هۆکاره‌کانى ده‌ستپێکردنه‌وهى ئەو شه‌ره له لایه‌ن به‌غداده‌وه
هێشتا دیار نیه.

→ رۆژنامه‌کانى چاپى تاران له لاپه‌رەى یه‌که‌میاندا له ۲۶، ۲۷ و ۲۸ى حوزەيران
ده‌ستپێکردنه‌وهى شه‌ر له نێوان کورده‌کان و سپای عێراقیان به‌شێوه‌یه‌کى زه‌ق بلأو
کردوه‌ته‌وه و ده‌لێن له ئەنجامى ئەو شه‌ره‌دا ۱۳ کورد کوژراون و ۲۲ کوردى دیکه‌ش
بریندار بوونه به‌لام ۵ سه‌ربازى عێراقى کوژراون. به‌گوێره‌ى راپۆرتەکان سپای عێراق

به هێرشکردن بۆ سەر چەند گوندیکی کوردنشین (که ناوه‌که‌یان نه‌زانراوه) ئه‌و شه‌په‌ی ده‌ستپێک‌کردوه.

۲- به‌ گۆیه‌ی راپۆرت‌ه‌کان رێبه‌ری کورد، مه‌لا مسته‌فا بارزانی هۆشدارى به‌ ده‌وله‌تى به‌غداد داوه‌ ئه‌گه‌ر هه‌یزه‌کانى له‌ ناوچه‌ کوردنشینه‌کان نه‌کشینه‌یته‌وه‌، له‌گه‌ڵ شه‌په‌ی که‌ به‌رفراوان روبه‌په‌و ده‌بیته‌وه‌. هه‌ندێ له‌ شوینانه‌ که‌ شه‌په‌ تێیاندا هاتوه‌ته‌ ئاراوه‌ بریتین له‌ "بابا ئیسماعیل، به‌مۆ، قه‌لادزى، هه‌له‌بجه‌ و که‌رکووک (که‌رکووک به‌ ته‌واوى له‌ لایه‌ن هه‌یزه‌ کورده‌کانه‌وه‌ گه‌مارۆ دراوه‌).

۳- سولتان حوسه‌ین سه‌نه‌نده‌جى²⁷²، به‌په‌وه‌به‌رى گه‌شتى کاروبارى سیاسى له‌ وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ی ئێران رۆژى ۲۷ى حوزه‌یران له‌ گه‌فتوگۆیه‌کدا له‌گه‌ڵ بالۆیزه‌خانه‌ و تى ده‌زگای هه‌والگری ئێران ئه‌وه‌ په‌شتراست ده‌کاته‌وه‌ که‌ شه‌په‌ جارێکی دیکه‌ ده‌ستی پێک‌دوه‌ به‌ لām به‌ هه‌رحال به‌ دوریزانى که‌ شه‌په‌که‌ی ئه‌م رۆژانى دوايه‌ ببیت به‌ پێشه‌کی شه‌په‌ی نوێی به‌رفراوان له‌ نیوان کورده‌کان و سپای عێراقدا. شه‌په‌ی خوێناوى له‌ نیوان کورده‌کان و ده‌وله‌تى به‌غداد به‌رده‌وام بوه‌ به‌ لām ته‌نها شته‌یکى نوێ که‌ سه‌رنجى حوسه‌ین سه‌نه‌نده‌جى به‌ره‌ولای خۆی راکێشاهه‌، راپۆرت‌ه‌که‌ی ئه‌م دوايه‌ی جیم هۆگله‌ند²⁷³ له‌ رۆژنامه‌ی "واشینگتۆن پۆست" بوه‌ که‌ تێیدا بارزانی لێدوانى توندی دژی ده‌وله‌تى به‌غداد داوه‌ به‌ هۆی ئه‌وه‌ی رێکه‌وتنه‌نامه‌ی (۱۱ى ئادارى ۱۹۷۰)ى نیوان کورده‌کان و ده‌وله‌تى عێراقى جێبه‌جێ نه‌کردوه‌.

حوسه‌ین سه‌نه‌نده‌جى و تى له‌وانه‌یه‌ ده‌وله‌تى به‌غداد بپاری دابه‌ی تا راده‌یه‌ک له‌گه‌ڵ کورده‌کان شه‌په‌ بکات بۆ ئه‌وه‌ی بپازبوونی خۆی له‌ بارزانی نیشان بدات.

۴- هه‌لسه‌نگاندن: به‌ له‌به‌رچاوترینى ئه‌و راستیه‌ که‌ ئێران دژایه‌تى ده‌وله‌تى به‌غداد ده‌کات، له‌وانه‌یه‌ میدیای ئێران ده‌رباره‌ی راده‌ی شه‌په‌که‌ی نیوان کورده‌کان و به‌غداد

²⁷² Soltan- Hossein Sanandaji

²⁷³ Jim Hoagland

زیاده‌پویی کردیبت، هرچه‌ند روونه که نهو شه‌په که له‌م رۆژانه‌ی دوایدا رویداوه
که‌وره‌ترین شه‌پی نه‌م مانگانه‌ی دواپیه بوه.^{۲۷۴}

^{۲۷۴} - له تیلیگرامیکی دیکه‌دا که بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له بیرونی لوبنان له تشرینی یه‌که‌می
۱۹۷۳ بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ی نارووه، هاتوه: "راپۆرت‌ه‌کان باس له‌وه ده‌که‌ن که کورده‌کان هێرشیان
کردوته سه‌ر هێزه‌کانی عێراق. ئێمه نه‌و مه‌سه‌له‌مانه له‌گه‌ڵ سه‌رچاوه‌کانی لایه‌نگری بارزانی له
لوبنان (که به‌رده‌وام زانیاری باوه‌پێکراو و نوێیان ده‌رباره‌ی دواپین پێشهاته‌کانی باکوری عێراق
پێیه) باس کرد به‌لام وتیان نه‌ هیچ راپۆرتیکیان به‌ ده‌ست گه‌یشتوه و نه‌ هیچ زانیاریه‌کیان
ده‌رباره‌ی هێرشی کورده‌کان بۆ سه‌ر ده‌وله‌تی عێراق له‌م چه‌ند رۆژه‌ی دواپیه‌دا هه‌یه. نه‌و
سه‌رچاوانه بانگه‌شه‌ی نه‌وه‌یان کرد که له‌م قۆناخه هه‌ستیاره‌ی نێوان عه‌ره‌به‌کان و ئیسرائیلدا،
بارزانی قه‌د نه‌وه ناکات که به‌ نه‌جامدانی کرده‌وه‌یه‌ک، پێگه‌ی خۆی له‌ نێوان عه‌ره‌به‌کان خراب
بکات". وه‌رگێڕ

له نوسینگې پاراستنې بهرزه و هندیه کانی نه مریکا له به غداد

بۆ: وهزاره تی دهره وه، واشینگتون دی سی ۴۳۴

ای ته موزی ۱۹۷۳

نهینې

بابه ت: نه مریکا ده بې په یوه ندیه کانی له گه ل کورده کان بیچرینیت چونکه

سه رکه و تنی بزووتنه وه ی کورد دژى سه قامگیری ناوچه یه

بۆ زانیاری: بالوئیزخانه ی ویلايه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا له نه مان، ئانکارا، به بیروت،

مۆسکۆ و تاران

ئاماره به:

- تیلیگرامی ۷۳۵۱ ی بالوئیزخانه ی نه مریکا له به بیروت

- تیلیگرامی ۳۶۹ ی نوسینگې پاراستنې بهرزه و هندیه کانی نه مریکا له به غداد

۱- نه گه ر ئیمه پیمانخۆشه بۆ باشتکردنی په یوه ندیه کانمان له گه ل عیراق کار بکهین،

به بۆچونی من ئیستا کاتی نه وه هاتوه که داواکاری کورده کان بۆ یارمه تی سه ربازی

نه مریکا به ته وای رت بکهینه وه و ئیدی نوینه ره کورده کان، ته نانه ت بۆ بیستنی

داواکاریه کانیا نیش، وه رنه گرین. بریاریکی وها ههروه ها ده توانیت خزمه ت به

بهرزه و هندیه به رفراوانتره کانی ئیمه له پینا و سه قامگیری ناوچه دا بکات.

نه و پیشنیار و موجیاریه له سه ر بنه مای نه م هۆکارانه ی خواره وه یه:

۲- رژیمى به عس (که به هرحال نه مریکا و زۆریه ی عیراقیه کان حه زیان لئی نیه) له

بنه رته دا رژیمیکی نه ته وه په ره سته و ده یه ویت به هه موو شیوه یه ک خۆی یه کپارچه

رابگریټ. رژیمي به عس دانی به وهدا ناوه که ناتوانیت به شیوهی سهربازی به سهر کوردهکاندا سهریکه ویت و له ریکه و تننامهی ۱۱ی ناداری ۱۹۷۰دا مافی کولتووری و مافهکانی دیکه کوردهکانی قبول کرد که له و مافانه زور زیاتره که کوردهکان له ولاتانی دراوسیدا هیانه. به لام نه رژیمي به عس و نه هیچ رژیمیکی دیکه عیراقی نایه ویت نه و جوړه ئوتونومیه قبول بکات که بارزانی داوای دهکات چونکه نه و جوړه ئوتونومیه به کپارچهی خاکی عیراق دهخاته ناو مهترسی.

۳- بارزانی هتا کاتیک که یارمتهی له ئیران وهریگریټ و به یارمهتیدانی ئه مریکا هیوادار بیت، له گه ل به عس سازش ناکات، که وایوو چاوه پوان دهگریټ شهر به رده وام بیت و عیراق له روی ئابوریوه گه شه نهکات. ههروه ها وادیاره شالاره سهربازیهکانی دهولتهی عیراق دزی کوردهکان له باتی لاواکردنی کاریگری سؤقیهت، ده بیته هوی به هیترتربوونی کاریگری سهقیهت. ههروه ها له وانیه راپه پینی کوردهکان دزه بکاته ناو تورکیه ش و هیدی هیدی له ئیرانیش بلو بیتوه. من نازانم تورکیه چهنده به جدی سهیری کیشهی کورد دهکات به لام بالویزی تورکیه له عیراق، جوهروک^{۲۷۰}، به جدی سهرنج به هه موو لایه نهکانی نه و مهسه له یه دهکات و له کاتی دیداره پینچ روژیه که ی ئه م دوایه ی وهزیری ناوخوی تورکیه له عیراق، تا ناستیک وهزیری ناوخوی ده ریا ره ی نیگه رانیهکانی به نیسهت کوردهکان ئاگادار کردوه ته وه.

۴- چی پیمان خو ش بیت و چی پیمان ناخوش بیت، ده بی نه و راستیه قبول بکه یین که داهاتووی کوردهکان له وه دایه که له ناو ولاتی عیراقدا بمیننه وه نه لبه ته به و مه رجه که تا نه و شوینه پیمان دهگریټ بو به دهسته یینانی ئوتونومی هه ول بدن. کوردهکان ته نها کاتیک ده توانن به ئوتونومی راسته قینه بگن که به شیوه یه کی به رفراوان له دهر وه یارمته ی بدرین به لام وادیاره ولاتانی دیکه، ته نانهت ئیرانیش به و جوړه یارمه تیان نادات. ههروه ها به له بهرچا وگرتنی مهسه له ی سه قامگیری ناوچه، باشتر نه وه یه بزوتنه وه ی کورد سهر نه که ویت.

۵- یارمه‌تیدانی ئێران و ئیسرائیل به کورده‌کان، خزمه‌تی به به‌رژه‌وه‌ندی ئێران و ئیسرائیل کردوه به‌لام خزمه‌تیکی نه‌وتوی به به‌رژه‌وه‌ندی گه‌لی کورد نه‌کردوه، ته‌نها نه‌وه نه‌بێ که ئاسۆی سه‌ربه‌خۆیی به‌ره‌به‌ره‌ی کورده‌کانی زیندوو راگرتوه و هیوای کورده‌کانی بۆ سه‌ندنی کۆمه‌لێک پوان له‌ رژیمی به‌عس زیندوو هێشتوه‌ته‌وه. به‌گوێزه‌ی نه‌وه سه‌رچاوه‌ زانیاریه‌ که‌مانه‌ی ئیره‌، به‌هه‌رحال له‌ کاتی راوه‌ستانی شه‌پی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق له‌ ئاداری ۱۹۷۰ تا ئیستا، کورده‌ستان هه‌ریمیکی شله‌ژاو بوه و له‌ روی ئابووریه‌ گه‌شه‌ی نه‌کردوه و وه‌ک ولاتیکی گه‌مارۆدراو بوه. بۆ نمونه به‌گوێزه‌ی لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی پسپۆریی ئه‌م دوايانه‌ی ریکخراوی نیونه‌ته‌وه‌یی کار (ILO) داها‌تی هونه‌رمه‌ندانی کورد به‌ قه‌د ۴۰%ی داها‌تی هونه‌رمه‌ندانی شوپینه‌کانی دیکه‌ی عێراقه‌.

۶- کێشه‌ی کورد ئه‌لبه‌ته‌ په‌یوه‌ندی راسته‌وخۆی به‌ سیاسه‌تی ئێران به‌نێسه‌ته‌ عێراقه‌وه‌ هه‌یه‌. هه‌تا کاتی ئێران یارمه‌تی کورده‌کان بدات، کێشه‌ی عێراق چاره‌سه‌ر نابێت و په‌یوه‌ندیه‌کی درێژخایه‌ن له‌ نیوان ئێران و عێراقدا دروست نابێت. من هاوکات له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ی که‌ به‌ گه‌شتی دان به‌ گرنگی سیاسه‌تی ئێراندا ده‌نێم به‌لام پێشنیار ده‌که‌م سیاسه‌تی ئه‌مریکا سه‌باره‌ت به‌و مه‌سه‌له‌یه‌ بۆ سه‌رجه‌م لایه‌نه‌ په‌یوه‌ندیاره‌کان روون بکه‌ینه‌وه‌. من له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌رهم که‌ هه‌لوێستی ئه‌مریکا ده‌بێ نه‌وه‌ بیت که‌ کێشه‌ی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق ته‌نها مه‌سه‌له‌یه‌کی ناوخۆیی عێراقه‌ که‌ ئه‌مریکا نایه‌وێت خۆی بخاته‌ ناوی. ئه‌م هه‌لوێسته‌ ده‌بێ بۆ نوێنه‌رانی بارزانی (هه‌ر کاتی که‌ هه‌ولیاندا بۆ وه‌ده‌ستخستنی یارمه‌تی ئه‌مریکا له‌ ئێمه‌ نزیک ببه‌وه‌) و هه‌روه‌ها بۆ ده‌وله‌تی عێراق (باشتره‌ له‌ریگای یادداشتیکی فره‌میه‌وه‌) روون بکریته‌وه‌.

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ٤٤٠

١ی ته‌موزی ١٩٧٣

بابه‌ت: کاریگه‌ری کێشه‌ی کورد له سه‌ر په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق و سوڤیه‌ت

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له تاران، مۆسکۆ و

به‌یرووت

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ٤٤٧٥ی بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له تاران

١- ئێمه‌ ئه‌و شتانه‌ که له بره‌گه‌ی یه‌کی تیلیگرامه‌ په‌یوه‌ندیاره‌که‌دا ئاماژه‌ی پێکراوه به‌م شیوه‌یه‌ هه‌ڵده‌سه‌نگینین:

الف - ته‌نها رێکه‌وتنێک که ئێمه‌ ئاگادارین، ئه‌و رێکه‌وتنه‌یه‌ که وه‌زاره‌تی ناوڤۆی عێراق له کانونی یه‌که‌می ١٩٧٢ له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ئیسلافاکیا واژۆی کردوه (که له تیلیگرامی ٨١ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد ئاماژه‌ی پێکراوه). هه‌روه‌ها که ئه‌و کاته ئاماژه‌مان پێکرد ده‌وله‌تی عێراق ده‌یه‌وێت له ئازموونی ده‌وله‌ته‌ شیعویه‌کان له‌م ناوچه‌یه‌، به‌تایبه‌ت له‌ بواری تکنیکی ئاسایشدا که‌لک وه‌ریگرت.

ب- نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد ئاگاداری ئه‌وه‌ نیه‌ که هیچ سه‌ندیکه‌یه‌کی بازرگانی تایبه‌ت کۆنفرانسی گرتبێت به‌لام سه‌ندیکه‌ باررگانه‌کانی عێراق وه‌کوو هه‌موو رێکخراوه‌ گه‌شتیه‌کانی دیکه‌ی عێراق، له‌وانه‌ حیزبی شیوعی، یان

له ژیر کۆنترۆلی راسته‌وخۆی حیزبی به‌عسدان یان له ژیر چاودێری نزیکي حیزبی به‌عسدان.

ج - ئەگەر ژماره‌ی ئەو تکنیسیه‌نه سۆفیه‌تیانه که له عێراق کار ده‌که‌ن هه‌زار که‌س هه‌لبه‌سه‌نگی‌نێن له راستی نزیکتره .

د - شیوعیه‌کان زیاتر له سالی‌که له کرده‌وه‌دا به‌ره‌ی نیشتمانی عێراقیان قبوول کرده که له ژیر ده‌سه‌لاتی به‌عس‌دایه و دوو وه‌زیری سه‌ره‌کیان له ناو ئەنجوومه‌نی وه‌زیرانی عێراقدا هه‌یه . له‌وانه‌یه شیوعیه‌کان و به‌عس زیاتر پێکه‌وه رێککه‌وتبن به‌لام ئەمه به واتای ئەوه نیه که به‌عس بیه‌وێت نازادی کاری زیاتر به حزبی شیوعی عێراق بدات .

ی - کاربه‌ده‌ستانی بالۆی‌زخانه‌ی ئی‌تالیا و فه‌ره‌نسا بیستویانه که عێراق فرۆکه‌یه‌کی جه‌نگی Tu22 یان هه‌ندێ جۆری فرۆکه‌ی جه‌نگی له سۆفیه‌ت کڕیوه . له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا راستیه‌که‌ی ئەوه‌یه که سپای عێراق له ئاست سپای ئێراندایه .

٢ - تێبینی: ئەو پێشگرووبه‌ی شا له راست ده‌چیت که عێراق خه‌ریکه ده‌بیت به بنکه‌ی ده‌سه‌لاتی سۆفیه‌ت . ئێران بۆ ئەوه‌ی پێش له هه‌نگاوه سه‌ره‌تایه‌کانی عێراق بۆ نزیکه‌بوونه‌وه له ئێران بگه‌یت درێژه به یارمه‌تیدانی سه‌ربازی به کورده‌کان ده‌دات و له سه‌ر مه‌سه‌له‌ی شه‌توله‌ره‌ب له‌گه‌ڵ عێراقدا سازش ناکات و پرۆپاگه‌ندا ده‌ی عێراق توندتر ده‌کات . رژیمی به‌عسیش له رێگای خه‌راپکاری و پرۆپاگه‌ندا و پشتبه‌ستن به پشتیوانی سه‌ربازی و به‌رگری سۆفیه‌ت درێژه به ده‌زایه‌تیکردنی ئێران ده‌دات . رێگایه‌کی دیکه که له به‌رده‌م ئێراندایه ئەوه‌یه که به شیوه‌ی نیوه‌وناته‌واو (یان تۆزێ زیاتر له‌وه) له‌گه‌ڵ عێراق هه‌لسوکه‌وت بکات بۆ ئەوه‌ی ئەوه تاقی بکاته‌وه که عێراق چه‌نده بۆ نزیکه‌بوونه‌وه له ئێران جیدییه .

٣ - هه‌لسه‌نگاندنی بالۆی‌زی جه‌زاییر، میسر، فه‌ره‌نسا و تورکیه (که زانیاری باشیان پێیه) به‌م شیوه‌ی خواره‌ویه: رژیمی به‌عس هه‌ولیداوه بزووتنه‌وه‌ی کورد تیکه‌شکێنیت به‌لام نه‌یتوانیوه و نایه‌وێت شه‌رپکی هه‌مه‌لایه‌نه له‌گه‌ڵ کورده‌کان ده‌ستپێکاته‌وه . رژیمی به‌عس به‌و ئەنجامه گه‌یشته‌وه که هیچ رێگایه‌کی دیکه‌ی نیه

جگه له وهی که هندی ماف و نیمچه ئوتونومیه ک بدات به کورده کان. ئه وهی که به عس به کورده کانی پینشیار دهکات زۆر له وه که متره که کورده کان داوی ده که ن به لام له وه زیاتره که رژیمه کانی پیشووی عیراق به کوردیان داوه. ههروه ها هیچ دهوله وتیکی خاوه ن سهروهی ناتوانیت ئه وه نده ماف به لایه نی به رامه بری بدات که بیته هوی سه ره خۆبوونی. بزوتنه وهی کورد ئه گه ر له گه ل به عس سازش بکات، کۆتایی پیدیت ئه گه ر ئیران یارمه تیه کانی بچرینیت. که وابوو نزیکه بوونه وهی عیراق له ئیران بۆ پته و بوونی ده سه لاتی به عس پیویسته .

٤- من هیوادارم که له وه لامی داواکاری شا بۆ ئاگاداریبون له زانیاریه کانی په یوه ندیدار به چالاکیه کانی ئه مدوایانه ی سۆفیه ت له عیراق، وه زاره تی ده ره وهی ئه مریکا ئاماژه به وه بکات که عیراق ئیستا بۆ پرۆژه ئابوریه نوێکان رووی له رۆژئاوا کردوه و په یوه ندییه کانی له گه ل چین نوێ کردوه ته وه و ئه مدوایانه داوی کردوه په یوه ندییه کانی له گه ل بریتانیا و ئیسپانیا نوێ بکاته وه و ئه مانه نیشان ده دات که عیراق ده یه ویت له ده سه لاتی سۆفیه ت، ته نانه ت له بواری سه ربازیشدا که م بکاته وه .

لۆفری

له وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون دی سی
بۆ: نووسینگهی پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له بهغداد
۱۰ تهموزی ۱۹۷۳

بابەت: سیاسەتی ئەمریکا سه بارهت به ریککه وئنی ئێران و عێراق و
کێشه‌ی کورد و ئێران

بۆ زانیاری: بالۆیزخانه‌ی ویلایه‌ته یه‌گگرتوه‌کانی ئەمریکا له تاران، ئانکارا،
به‌یرووت، جده، کوهیت، لهندهن، مۆسکۆ، پاریس، سه‌نعا و نووسینگهی پاراستنی
به‌رزه وهندیه‌کانی ئەمریکا له جه‌زاییر
ئاماره به: تیلیگرامی ۳۶۲ی نووسینگهی پاراستنی به‌رزه وهندیه‌کانی ئەمریکا له
بهغداد

هه‌روه‌ها که له تیلیگرامه‌که‌ی نووسینگهی پاراستنی به‌رزه وهندیه‌کانی ئەمریکا له
بهغداددا ئاماره‌ی پیکراوه، ده‌وله‌تی عێراق پێیوایه که به‌رزه وهندی له‌وه‌دایه له‌گه‌ڵ
ئێران ریککه‌وێت چونکه ئه‌و هه‌نگاوه زۆر پێویسته بۆ ئه‌وه‌ی عێراق کێشه‌که‌ی
له‌گه‌ڵ کورده‌کان چاره‌سه‌ر بکات و هێزی خۆی زیاتر بۆ پیشخستنی به‌شی نه‌وت و
گه‌شه‌پێدانی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی به‌گشتی ته‌رخان بکات.

۲- ده‌وله‌تی ویلایه‌ته یه‌گگرتوه‌کانی ئەمریکا هه‌چ کارێک ئه‌نجام نادات که بپێته
هۆی ئه‌وه‌ی عێراق له‌گه‌ڵ ئێران ریککه‌که‌وێت و له مه‌سه‌له‌یه‌کی ناوچه‌یی وه‌هادا
ده‌ستپوه‌ردان ناکات. که‌وابوو ئه‌و ده‌نگوانه که له تیلیگرامه‌که‌ی نووسینگهی
پاراستنی به‌رزه وهندیه‌کانی ئەمریکا له بهغداددا ئاماره‌ی پیکراوه راست نیه که گوايه

"شا دهیه ویت له گه ل عیراق ریکبکه ویت به لام زله پزه کانی رۆژئاوا دلساردیان کردوه ته وه بۆ ئه وهی پیش له بلا بوونه وهی بیروکه شوپشگیا نه کان بگرن". له راستیدا ده ولته تی ویلایه ته یه کگرتوو ه کانی ئه مریکا تا ئیستا باسی ئه وه مه سه له یه ی لای شا نه کردوه .

۳- گه وابوو ئیمه پیمانویه که باش ده بیت بۆ ده ولته تی عیراق روونی بکه یه وه که ئیمه به هه مان شیوه که سه یری عیراق ده که یه به هه مان شیوه ش وه ک ولاتیکی خاوه ن سه روهری و سه ره خۆ سه یری ئیزان ده که یه که ده توانیت به و شیوازه که له قازانجی خۆیدا ده بیینیت خۆی بریاری هه موو شته کانی بدات و بگات به ئامانجه کانی . ئیمه وه ک سیاسه تی گشتی، پیشوازی له هه موو هه نگاو یک له هه موو شویتیک ده که یه که ببیته هۆی که مبه وونه وهی ناکۆکیه ئیونه ته وه یه کان و ببیته هۆی ئه وهی که ده ولته کان هیزی خۆیان به ته واوی بۆ باشترکردنی خۆش بژیوی و کامه رانی خه لکه که یان ته رخان بکن . به هه رحال ئیمه هه یج به رژه وه ندیه کمان له ناکۆکبوونی ئیزان و عیراقدانیه و ئیمه ئه وه مه سه له یه به مه سه له یه ک ده زانین که ته نها په یوه ندی به و دوو ولاته وه هه یه .

ئیمه له هه ر ده رفه تیکدا له کاتی هه لسوکه و تکرده ن له گه ل نووسینگه ی پاراستنی به رژه وه ندیه کانی عیراق له واشینگتون و له هه موو په یوه ندیه کانمان له گه ل کاربه ده ستانی عیراق له ریگای نووسینگه ی پاراستنی به رژه وه ندیه کانی ئه مریکا له به غداد ده بی ئه م هه لویسته ی ئه مریکایان پێرا بگه یه نین . ئیمه به باشتر ده زانین ئه م هه لویسته ی خۆمان راسته وخۆ (له چوارچێوه ی په یوه ندیه سنوورداره کانمان له گه ل عیراق) به کاربه ده ستانی عیراق رابگه یه نین نه له ریگای واسیته وه . له گه ل ئه وه شدا ئیمه هه یج کیشه یه ک له وه دا نابینین که ئه م هه لویسته ی خۆمان بۆ دیپلومه ته بیانیه کان وه ک تورکیه و جه زاییر (هه روا که له تیلیگرامه که ی نووسینگه ی پاراستنی به رژه وه ندیه کانی ئه مریکا له به غداد ئاماره ی پیکراوه) دووپات بکه یه وه به لام هه ر ئه وه هه لویسته ی خۆمان له ریگای کانالی تایبه تی خۆمانه وه به ده ولته تی عیراق راده گه یه نین .

۴- بۇ بالۆيزخانىسى ويلايه تە يەكگرتووه كانى ئەمريكا لە تاران: ئتوہ دەتوانن لە ھەر دەرفەتیکدا کہ بۇتان برەخسیت ھەلۆیستی ويلايه تە يەكگرتووه كانى ئەمريکا بەو شتوہ يە کہ لە سەرۆه باس کرا، بە کاربە دەستانی ئيران رابگە يەنن.

راجيزز^{۲۷۶}

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۵۰۰.

۲۶ی ئابی ۱۹۷۳

بابت: خراپتربوونی په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق

بۆ زانیاری: بآلۆی‌خانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ک‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، تاران، مۆسکۆ، به‌یروت

ئاماژه‌ به‌ تیلیگرامی ۰۴۴۳ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق خراپتر بوه. ده‌وله‌تی عێراق رۆژی ۲۳ی ئاب رایگه‌یاند که سێ که‌س (که هه‌موویان کورد بوونه) به‌ تاوانی هاوکاری له‌گه‌ڵ ده‌زگای سیخۆپی ئێران رۆژی ۲۰ی ئاب له‌سێداره‌ دراوان. پارتی دیموکراتی کوردستان (PDK) پێشتر له‌سێداره‌دانی ئه‌و که‌سانه‌ی ئیدانه‌ کوردبوو. هه‌روه‌ها کۆمه‌ڵێک راپۆرت ده‌رباره‌ی پێکدادان (له‌ نێوان کورده‌کان و هێزه‌کانی عێراق - وه‌رگێپ) له‌ باکووری عێراق ب‌لاو بوه‌ته‌وه. ۱۸ی ئاب له‌ خانه‌قین^{۲۷۷} پێکدادان روویداوه و له‌ ئەنجامدا دوو سه‌رباز و ۱۰ کورد کوژراون. پێکدادانیکی جدی دیکه‌ له‌ سنجار (له‌ نزیک سنووری سوریه) روویداوه و بۆ ناره‌زایه‌تی ده‌ربهرین دژی هێرشه‌ تروریسته‌یه‌کانی کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی عێراق دژی دانیشتوانی سینجار که بوه‌ته‌ هۆی کوژرانی

ژماره‌یه‌کی زۆر له خه‌لك، ٢٤ی ئاب سه‌رجه‌م دانیشه‌توانی كوردی قه‌زا و ناحیه‌كانی سنجار له كاتژمێر ٥ی سه‌رله‌بیانی تا ٥ی ئیواره‌ مانیان گرتوه .

روژنامه‌ی التاخی روژی ٢٦ی ئاب له سه‌روتاره‌كه‌یدا ئه‌و هێرشانه‌ی ئیدانه‌ كردبوو. كاریبه‌ده‌ستێکی تورك روژی ٢٣ی ئاب پیمییوت كه‌ جدیتترین پێكدادان روژی ١٧ی ئاب واتا ئه‌وكاته‌ روویداوه‌ كه‌ هێزه‌ كورده‌كان به‌ چه‌ك و توپ هێرشیان كردوه‌ته‌ سه‌ر " گوندی ١٧ی ته‌مووز"^{٢٧٨} كه‌ ٢٥ کیلومه‌تر له‌ كه‌ركووك دووره‌ . ئه‌و گونده‌ سه‌رله‌نوێ ئاوه‌دان كراوه‌ته‌وه‌ و عه‌ربه‌كان تێدا نیشته‌جێ بوونه‌ كه‌ ئه‌وه‌ش به‌شیک له‌ هه‌وله‌كانی ده‌وله‌تی عێراق بو‌ ته‌عریبی ناوچه‌ی كه‌ركووكه‌ . جگه‌ له‌وه‌، گروپیکی ولاتی هه‌نگاریا"^{٢٧٩} كه‌ بو‌ ده‌ره‌ینانی نه‌وت كار ده‌كات، له‌و شوینه‌ نیشته‌جێ بوه‌ و كورده‌كان به‌ سه‌یاره‌ی ئه‌و گروپه‌ هه‌له‌هاتوون. هیچ هێزێکی ده‌وله‌تی عێراق له‌و روداوه‌دا نه‌كوژراوه‌ و كوژراوه‌كان ژن و مندال بوونه‌ . ده‌وله‌تی عێراق له‌ وه‌لامدا به‌تالیونێك سه‌رباز و ٢٠ دانه‌ تانکی نارده‌وه‌ بو‌ ناوچه‌ و جاده‌ی به‌غداد - كه‌ركووكی بو‌ هاتوچۆی شه‌وانه‌ داخسته‌وه‌ .

لۆفری

278 "17TH OF JULY VILLAGE"

279 - HUNGARIAL

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تۆن دی سی ۰۵۰۳

۲۸ ی ئابی ۱۹۷۳

بابه‌ت: نا‌کۆکییه‌کانی کورده‌کان له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق و حیزبی شیوعی

عێراق په‌رده‌سه‌ینیت

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌ک‌گرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له تاران، ئانکارا،

به‌یرووت و مۆس‌کۆ

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۰۴۵۲ ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له

به‌غداد

۱- رۆژنامه‌ی التاخ‌ی^{۲۸}، زمان‌حالی کورده‌کان رۆژی ۲۸ ی ئاب له سه‌روتاریکی

تیروته‌سه‌لدا وه‌لامی وتاره‌که‌ی ۲۷ ی ئابی ده‌وله‌تی عێراقی دایه‌وه‌ که تیدا لیستی

پێک‌دانه‌کانی نێوان کورده‌کان و سپای عێراقی له‌ سالی ۱۹۷۳ ی بلأو کردبو‌وه.

التاخ‌ی بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کردبو‌و که هۆکاری راسته‌قینه‌ی ئه‌و پێک‌دانا‌نه‌ ئه‌وه‌ بو‌ه

که ده‌وله‌تی عێراق له‌ چوارچۆیه‌ی سیاسه‌تی ته‌عرییدا پاره‌ و چه‌کی له‌ نێوان

دژمنانی کورد دابه‌ش کردوه. التاخ‌ی ده‌وله‌تی عێراقی به‌وه‌ تۆمه‌تبار کردبو‌و که له

باتی ئه‌وه‌ی له‌ رینگا‌چاره‌ی دیکه‌ که‌ لک وه‌ریگری‌ت ده‌ستی کردوه‌وته‌وه‌ به‌ سووتاندنی

گونده‌کان.

٢- سه روتاره که ی التاخى ههروهه پهمیكى مهکتبهى سیاسى KDP له خۆگرتبوو که له ٢١ى ئاب بۆ RCC (ئهنجومهنى سه رکردایهتى شوڤشى عێراق) ناردبووی. په یامه که ئاماژهى به وه کردبوو که "هێزهکانى سپای عێراق به پشتیوانى فرۆکه، توپ و تانک ماوهى دوو رۆژه درێژه به هێرشه که یان بۆ سنجار دهدهن و له ئه نجامدا ژماره یه کى زۆر ژن و مندال کوژاون. ئامانجى ئه وه هێرشه ئه وه یه که بۆ ئاماده کارى بۆ ته عریبى ناوچه که، کوردهکان له و ناوچه یه ده ربکرین. ئه وه هێرشانه ده بێ هه ئیستا رابوه ستیندریته به لام ئه گه ر به رده وام بیته، کوردهکان به و شیوه یه که شایانیه تى وه لامى ده ولته تى عێراق ده ده نه وه."

٣- التاخى نووسیبوو که بارزانى رینۆیته کاربه ده ستانى کورد له به غدادى کردوه له گه ل ده ولته تى عێراق په یوه ندى بگرن بۆ ئه وه ی هێرشه کانى رابوستینیت. وه زیریکى کورد بۆ ئه و ئامانجه هه ولیداووه به لام کاربه ده ستانى ده ولته تى عێراق پێیان وتوه پێکدادانه کانى سنجار کیشه یه کى عه شایرییه و ده سه لاتى ده ولته تى عێراق بۆ ده ستیوه ردان له و کیشه یه سنوورداره. که وابوو KDP هیچ رێگایه کى دیکه ی جگه له راگه یاندى مانگرتنى گشتى بۆ نه مابوه وه و مانگرتنه که ش به ته واوى سه رکه وتوو بوه. التاخى ههروهه نووسیبوو دواىین دانیشتنى نیوان به عس و KDP له ٨ى ئاب به رپه وچه و هه ر دوو لا له سه ر ئه وه رێکه وتوون که سه رجه م هێزه کان له سنجار چه ک بکرین و هه وله کان بۆ گزینی پێکهاته ی سنجار رابوه ستیندریته به لام به عس رێکه وتنه که ی جیبه جێ نه کردوه. التاخى له کۆتایى وتاره که یدا پرسى یارى کردبوو که KDP چۆن ده توانیته باوه ر به ئوتونومیه که ی ده ولته تى عێراق بکات.

٤- رۆژنامه ی الفکرالجدید^{٢٨١}، زمانحالی حیزبى شیوعى عێراق له ٢٨ى ئاب سه روتاریکى تیروته سه لى بلاو کرده وه و ره خنه ی له هه لوێسته ی KDP سه باره ت به به ره ی نیستمانى گرت و بانگه شه ی ئه وه ی کرد که KDP ناتوانیته له لایه ن سه رجه م خه لکى کوردستانه وه قسه بکات چونکه کۆمه لێک گروپى سیاسى دیکه، له وانه حیزبى شیوعى ریشه ی قول و پێگه ی سه ره کیان له ناو به شیکى زۆر له خه لکى

کوردستاندا ههیه. سه‌روتاره‌که‌ی رۆژنامه‌ی الفکرالجدید ئاماژه‌ی به‌وه کردبوو که حیزبی شیوعی عێراق نایه‌وێت KDP لاواز بێت به‌لکوو ته‌نها ده‌یه‌وێت KDP ته‌شویق بکات له‌ به‌ره‌ی نیشتمانیدا به‌شداری بکات.^{٢٨٢}

^{٢٨٢} نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد ١٨ی تشرینی دووه‌می ١٩٧٣ په‌یامیکی ناردوه‌ بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ و تێیدا باسی په‌ره‌سه‌ندنی نا‌کوکیه‌کانی نیوان پارتی دیموکراتی کوردستان و حیزبی شیوعی عێراقی کردوه. له‌ په‌یامه‌که‌دا هاتوه‌ که رۆژنامه‌ی ته‌ریقه‌لشه‌عب، زمانحالی حیزبی شیوعی بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کردوه‌ که KDP دوو هه‌زار پێشمه‌رگه‌ی ناردوه‌ بۆ چه‌ککردنی شیوعیه‌کان له‌ گونده‌کانی ناوچه‌ی سلێمانی. رۆژنامه‌ی التاخیش وه‌لامی داوه‌ته‌وه‌ که حیزبی شیوعی دژی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی گه‌لی کورد هه‌نگاوی هه‌لگرتوه‌ و به‌ چه‌کی ده‌وله‌تی عێراق رۆژی ٧ی تشرینی دوهم هێرشی کردوه‌ ته‌ سه‌ر باره‌گای KDP له‌ ده‌ربه‌ندیخان و ٤ که‌سی کوشتوه‌. له‌ په‌یامه‌که‌دا هه‌روه‌ها له‌ زمانی رۆژنامه‌ی التاخیه‌وه‌ ئاماژه‌ به‌وه‌ کراوه‌ که ئه‌ندامانی رێبه‌رایه‌تی KDP، ساله‌ح یوسفی و دارا توفیق سه‌ردانی سۆڤیه‌تیان کردوه‌ و له‌ به‌یاننامه‌یه‌کی هاوبه‌شی KDP و حیزبی شیوعی سۆڤیه‌تدا داوا کراوه‌ که به‌یاننامه‌ی ١١ی ئاداری ١٩٧٠ جێبه‌جێ بکری‌ت و KDP په‌یوه‌ست به‌ به‌ره‌ی نیشتمانی عێراق بێت. له‌ کۆتایی په‌یامه‌که‌دا هاتوه‌ که ئه‌و بانگه‌شه‌یه‌ی KDP له‌پاست ده‌چیت که ده‌وله‌تی عێراق شیوعیه‌کان دژی کورده‌کان به‌کارده‌هێنێت و سۆڤیه‌ت له‌پێناو پته‌وکردنی ده‌سه‌لاتی خۆی و حیزبی شیوعی عێراق بۆ چاره‌سه‌ربوونی کێشه‌ی کورد هه‌ول ده‌دات. وه‌رگێڕ

له هیلمز، بالوئیزی ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا له تاران

بۆ: هینری کیسینجیر، واشینگتون

۳۱ ئابی ۱۹۷۳

بابهت: بریاری نه مریکا بۆ زیادکردنی یارمه تیه کانی به بارزانی

به ته وای نهین، ههستیار

نامازه به: تیلیگرامی WH 31939

۱- به پیز (ناوه که ی رهش کراوه ته وه^{۲۸۳}) رۆژی ۲۴ ئاب له نه وشه هر^{۲۸۴} بریاره که ی
نیمی به شا راگه یاندوه بۆ نه وه ی یارمه تیه ماده که مان به بارزانی له سه ره تای
نه یلولی ۱۹۷۳ وه به ریژه ی ۵۰٪ زیاد بکریت^{۲۸۵}. شا به و بریاره زۆر خوشحال بوه و
سپاسی نه مریکای کردوه که به خیرایی بریاری داوه و سپاسی خۆتی (کیسینجیر)

^{۲۸۳} نه و که سه که ناوه که ی رهش کراوه ته وه، کاربه دهستیکی بالای CIA بوه له ئیران که واسیته ی

نیوان شا و کۆشکی سپی بوه بۆ مه سه له ی یارمه تیدان به بزوتنه وه ی کورد له عیراق. وه رگێر

^{۲۸۴} نه وشه هر شاریکه له باکوری ئیران که سه ره به پارێزگای مازنده رانه. وه رگێر

^{۲۸۵} نه م بریاره ی هینری کیسینجیر بۆ زیادکردنی یارمه تیه کانیان به بزوتنه وه ی کورد داوی نه وه

دهرچوه که شا له ۲۷ ئای ته موزی ۱۹۷۳ له دانشتنیکدا له نه مریکا له گه ل کیسینجیر، هیلمز و

سه ندیرز، به بررسی ستافی نه نجومه نی ئاسایشی نه ته وه یی نه مریکا داوی له نه مریکا کردوه زیاتر

یارمه تی کورد بدات بۆ نه وه ی کورده کان نه چنه ناو به ره ی نیشتمانی عیراق و له گه ل کاربه ده ستانی

سۆقیه ت دانه نیشن. وه رگێر

کردوه که له و په یوه نډیه دا یادداشتت بۆ ناردوه. شا ئیستا ده یه ویت یارمه تیه مادیه که ی به بارزانی به ریژه ی تۆزی زیاتر له ۵۰٪ زیاد بکات (پیاوه تیه کی شازاده یانه).

۲- شا وتویه تی بریاره که ی ئیمه هم گرنکه و همیش زۆر له کاتی خۆیدا یه چونکه بارزانی زۆر پیویستی به پاره یه و یارمه تیه کانی ئیمه سه مبولی پشتیوانی مه عنه وی ئیمه له بارزانییه. شا هر چه ند ئه مه ی نه وتوه به لام نه وه راسته که زیاد کردنی پشتیوانی مادی ئیمه له بارزانی (که له سهر داواکاری شا بوه) سه مبولی پشتیوانی کردنی ئیمه له "شا" یه و شا ئه م دلنیا ییدانه وه یه ی ئیمه ی زۆر پیخۆشه.

۳- به بۆچوونی شا زۆر پیویسته پیش له وه بگيردریت که بارزانی په یوه ست بیته به به ره ی نیشتمانی عیراق که له به عس و شیوعیه کان پیکهاتوه. شا ئه وه شی زیاد کرد که بارزانی به دلی ئه وی کردوه چونکه وتویه تی یه کئ له شهرتومه رجه کانی بۆ په یوه سته بون به به ره ی نیشتمانی ئه وه یه که ده ولته تی عیراق هه لبژاردنیکی ئازاد له سه راسه ری عیراق به پیره ببات، به عسیش قهت نه وه ناکات. شا وتی داوا له بارزانی ده کات رۆژی یه کی ئه یلوول سه ردانی تاران بکات.

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۰۵۲۰

۱۳ ئه‌یلوولی ۱۹۷۳

بابه‌ت: شه‌پی راگه‌یاندن له‌نیوان پارتی دیموکراتی کوردستان و حیزبی

به‌عس په‌رده‌سیتیٔ

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یرووت،

موسکۆ و تاران

ئاماژه‌به: تیلیگرامی ۰۴۴۵ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له

به‌غداد

→ مانگرتنه‌گه‌شتیه‌که‌ی ۲۴ی ئاب که به هاندانی پارتی دیموکراتی کوردستان (KDP) به‌پێوه‌چوو وادیاره‌به‌ته‌واوی کاریگه‌ر بوه چونکه رۆژنامه‌ی الشوره، زمانحالی حیزبی به‌عس له سه‌روتاریکی دورودریژ و نااساییدا له ۲۸ی ئاب به توندی ره‌خنه‌ی له‌و مانگرتنه‌گرت. له‌و سه‌روتاره‌دا هاتبوو که زۆربه‌ی کورده‌کان خۆیان به‌عێراقی ده‌زانن و ده‌یان‌ه‌وێت شه‌رتومه‌رجه‌کانی به‌یاننامه‌ی ئادار جێبه‌جێ بێت. سه‌روتاره‌که‌ ریبه‌رایه‌تی KDP به‌وه تۆمه‌تیار کردبوو که به‌رژیه‌یه‌کی مه‌ترسیدار له‌کۆمه‌لانی خه‌لک دا‌پراوه (له‌ سه‌روتاره‌که‌دا نووسرابوو که خه‌لکی کوردستان له‌ شه‌رتومه‌رجه‌ی تایبه‌تدا و نه‌ له‌ هه‌موو هه‌لومه‌رجیکدا پشتیوانییان له‌ KDP کردوه). سه‌روتاره‌که‌ هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ی روون کردبووه‌وه (هه‌روه‌ها که حیزبی

شیوعی پیشتر روونی کردبوه و ئیمه له تیلیگرامی پیشوودا ئاماژهمان پیکرد^{٢٨٦} که KDP تهنا حیزبی نوینهری خه لکی کورد نیه و ئه و راستیه له باکووردا روونه که KDP نه مپۆ به زهبری چهک حوکم دهکات.

٢ - رۆژنامه‌ی الشوره بانگه‌شهی ئه‌وه‌ی کردبوو که خه لکی عێراق پشتیوانی له یه‌کیتی نیشتمانی، سه‌قامگیری، یاسای نیشتمانی و به‌ره‌ی نیشتمانی ده‌که‌ن و ئاماژه‌ی به‌وه کردبوو که به‌له‌به‌رچاو گرتنی جێبه‌جێبوونی به‌یاننامه‌ی ئادار، به‌عس سه‌رجه‌م ئه‌رکه‌کانی خۆی جێبه‌جێ کردوه و ئیستا تۆره‌ی KDP یه‌که ئه‌رکه‌کانی خۆی جێبه‌جێ بکات. سه‌روتاره‌که له کۆتاییدا هۆشداریداووه که ئه‌گه‌ر ده‌وله‌تی عێراق ده‌سه‌لاتی له باکووردا هه‌بوایه (و ئه‌گه‌ر بیه‌وێت ده‌توانیت ئه‌و ده‌سه‌لاته‌ی له باکوور هه‌بێت) نه‌نجامی مانگرتنه‌که به‌ته‌واوی جیاواز ده‌بوو.

٣ - رۆژنامه‌ی التاخ، زمانحالی KDP له سه‌روتاریکی تیروته‌سه‌لدا له ١١ی ئه‌یلوول وه‌لامی وتاره‌که‌ی الشوره‌ی دایه‌وه. گرنگترین خاله‌کانی سه‌روتاره‌که‌ی التاخ ئه‌وه بوو که به‌عس له هه‌لسه‌نگاندنی ئاواته راسته‌قینه‌کانی خه لکی کوردستان و بچووککردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی پارتی دیموکراتی کوردستان و توانا‌کانی شۆرشی کورد و رێبه‌رایه‌تی بارزانی به‌هه‌له‌دا چووه. له سه‌روتاره‌که‌دا هه‌وه‌ها نووسرابوو که ئه‌وه‌ی که جیگای داخه ئه‌وه‌یه که ئه‌گه‌ر ئه‌و هه‌لسه‌نگاندنه هه‌لانه‌ی رۆژنامه‌ی الشوره به‌مزوانه سه‌رپاست نه‌بێته‌وه، له‌وانه‌یه وڵات به‌رو کاره‌سات بباته‌پیش هه‌روه‌ها که پیشتر بردوویه. التاخ پرسیاری کردبوو بۆ مانگرتنه سیاسییه ناشتیخوازه سه‌رکه‌وتوه‌که‌ی خه لکی کورد بۆ ده‌رپرینی پشتیوانی له بزووتنه‌وه‌ی کورد وه‌ک دابرا‌نی KDP له کۆمه‌لانی خه لک هه‌لده‌سه‌نگیندری‌ت له‌کاتی‌کدا که ئه‌و خۆپیشاندانه فه‌رمیانه که له به‌غداد به‌رپۆه ده‌چن وه‌ک پشتیوانی کۆمه‌لانی خه لک له ده‌وله‌تی عێراق هه‌لده‌سه‌نگیندری‌ن؟

^{٢٨٦} - مه‌به‌ستی تیلیگرامه‌که‌ی ٢٨ی ئابی ١٩٧٢ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌نده‌ی‌کانی ئه‌مریکا له به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌یه (به‌لگه‌نامه‌ی پیشوو).

٤- التاخی بانگه‌شهی ئه‌وهی کردبوو که په‌یوه‌ندیه‌کانی نیوان به‌عس و KDP ئالۆز بوه و ئه‌و متمانیه‌یه که پاش رێکه‌وتننامه‌ی ئادار هاتبوه ئاراوه، ئیستا نه‌ماوه. التاخی هه‌روه‌ها پرسپاری کردبوو که بۆ ده‌ولتی عێراق بۆ گۆرپینی پێکهاته‌ی کوردستان (مه‌به‌ستی ته‌عریب بوو) هه‌ول ده‌دات. هه‌روه‌ها کۆمه‌ڵێک مه‌سه‌له‌ی دیکه وه‌ک رێگرتن له به‌شداریکردنی کورده‌کان له ده‌سه‌لات و نه‌بوونی مافی یه‌کسان گومانی جدی ده‌ریاره‌ی ئه‌وه دروست کردوه که ئایا رێکه‌وتننامه‌ی ئادار جێبه‌جێ ده‌کریت؟ رۆژنامه‌ی التاخی هه‌روه‌ها له وه‌لامی ئه‌و بانگه‌شهییه‌ی رۆژنامه‌ی الثوره که ئه‌و مانگرتنه به زه‌بری چه‌ک به‌پێوه‌چوه، وتبووی سه‌رجه‌م خه‌لکی کوردستان پشتیوانی له ئامانجه‌کانی ئه‌و مانگرتنه ده‌که‌ن و سیاسه‌تی گۆرپینی پێکهاته‌ی نیشتمانی کوردستان شه‌رمه‌زار ده‌که‌ن. له درێژهی سه‌روتاره‌که‌ی التاخیدا ئاماژه به‌وه کرابوو که ئێمه نکوڵی له کاریگه‌ری ده‌وره سه‌رکه‌وتوه‌که‌ی حیزبه‌که‌مان له‌و مانگرتنه‌دا ناکه‌ین به‌لام پێمانوایه که به‌عس له چه‌ند سالی رابردوو که ده‌سه‌لاتی به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو نه‌یده‌توانی خۆپیشاندانی خه‌لک به‌رێکخستن بکات.

٥- التاخی پرسپاری کردبوو که ئایا زمانی چه‌ک ته‌نها له کوردستان هه‌یه؟ له باشووی و ناوه‌راستی عێراق له چی زمانیک که‌لک وه‌رده‌گیردریت؟ التاخی ئاماژه‌ی به‌وه کردبوو که پشتیوانی مادی و سه‌ربازی هه‌ندی له کاربه‌ده‌ستانی ره‌وتگه‌لی تاییه‌ت به‌ ئامانجی دژایه‌تیکردنی بزووتنه‌وه‌ی کورد قه‌د سه‌رکه‌وتوو نابیت. التاخی به‌ ووتنی ئه‌وه کۆتایی به‌ قسه‌کانی هینابوو که KDP قه‌د بانگه‌شهی ئه‌وه‌ی نه‌کردوه که نوێنه‌ری سه‌رجه‌م خه‌لکی کوردستانه به‌لکوو ئه‌وه بزووتنه‌وه‌ی خه‌لکی کوردستان و ئوتونومی بۆ کوردستانه که کێشه‌ی هه‌موو کوردیکه. التاخی له کۆتاییدا نووسیبووی که KDP ئاماده‌یه رۆح و شه‌رتومه‌رجه‌کانی رێکه‌وتننامه‌ی ئادار جێبه‌جێ بکات.

لۆشری

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی ۶۵۷

۲۸ی تشرینی دووه‌می ۱۹۷۳

بابه‌ت: روانگه‌ی ده‌وله‌تی میسر سه‌باره‌ت به شوپرسی کورده‌کانی عێراق

بۆ زانیاری: بالۆی‌خانه‌ی ویلايه‌ته‌یه‌ کگرتوه‌کانی ئەمریکا له‌به‌یروت، مۆسکۆ، تاران و نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ قاهیره .

ئاماژه‌ به: بروسکه‌ی ۶۳۰ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

→ له‌ میانه‌ی قسه‌وباسه‌ دورودریژه‌کانمان ده‌ریاره‌ی مه‌سه‌له‌ جو‌راوجۆره‌کان له‌ ۲۷ی تشرینی دووه‌م، بالۆی‌زی میسر له‌ عێراق، نه‌جاپ^{۲۸۷}، پئیموت پئیوایه ئیستا ئیمکانی چاره‌سه‌ربوونی کیشه‌ی ئوتونومی کورده‌کان هاوکات له‌گه‌ڵ نزیکیبونه‌وه له‌ ئاداری ۱۹۷۴، له‌ ئارادایه . به‌ وته‌ی نه‌جاپ، نه‌ کورده‌کان و نه‌ ده‌وله‌تی عێراق له‌ بارودۆخیکیدا نین که ده‌ست به‌ شه‌ر بکه‌نه‌وه و وتی به‌ له‌به‌رچاوترنی ئه‌وه که ئوتونومی هم واقعبینانه‌یه و همیش باشت‌ترین رینگاچاره‌یه، ئیستا نوخبه‌ کورده‌کان نه‌و رینگایانه‌ قبول کړوده و بانگه‌ش‌ه‌ی ئه‌وه‌ی کرد که ته‌نانه‌ت بارزانی‌ش ئاماده‌یه نه‌و رینگاچاره‌یه قبول بکات. بالۆی‌زی میسر وتی پئیشبینی ئه‌وه ناکات که رینگاچاره‌یه‌کی مامناوه‌ندیان قبوله .

۲- نه چار وتی پښکدادانه کانی ئم دواپانه ی شیوعیه کان و کورده کان نه وهنده گزنگ نیه و وتی دهولته تی عیراق چه کی داوه به شیوعیه کان چونکه ده زانیت کورده کان کاردانه وهی توندیان ده بیت و هه رواش بووه . به وتی بالویزی میسر ئامانجی راسته قینه ی دهولته تی به غداد نه وهیه که شیوعیه کان لاواز و فه له ج بکات و وتی سوڤیه ت له حزبی شیوعی عیراق توپه بوه که بو که وتوه ته ناو داو . بالویزی میسر له سهر نه و باوه رپه بوو که سوڤیه ت ئیستا ده یه ویت کیشه که چاره سهر بیت بو نه وهی پښگی خوی له عیراق قایمتر بکات و وتی سوڤیه ت نه ده سی له پلانه زیاده خوازانه کانی خوی به نیسه ت که نداو هه لگرتوه و نه ده سی له به کاره یانی که مینه کانی روژه لاتی ناوه راست له پیناو ئامانجه کانی خویدا هه لگرتوه به لام بو گیشتن به ئامانجه گه وره تره کانی، ئیستا پشتیوانی له کورده کان ده کات . به بوچونی بالویزی میسر ئامانجه گه وره تره که ی سوڤیه ت نه وهیه که که پښگیه کی قایم و سه قامگیر بو خوی له سه راسه ری ناوچه درست بکات بو نه وهی پیش له چالاکیه کانی چین بگریت و له گه ل روژئاوا ناشت بیته وه .

۳- بالویز نه چار هه روه ها له سهر نه و باوه رپه یه که ئیران ئیستا ئاماده یه کزتایی به یارمه تیدانی کورده کان به ینیت بو نه وهی له به رامبه ردا په یوه ندییه کانی له گه ل عیراق ئاسایی بکاته وه و هه وله خرابکارانه کانی عیراق له ئیران کزتایی پښیت . به له به رچاوگرتنی نه وه که میسر له درستبونی په یوه ندی دیپلوماتیک له نیوان ئیران و عیراقدا ده وری گپراوه ، نه چار زانیاری زیاتری ده رباره ی گفتوگوکانی ئیران و عیراق لایبو به لام زانیاری زیاتری نه درکاند .

۴- نه چار وتی ئامانجی میسر نه وهیه عیراق و که نداو سه قامگیر بیت بو نه وهی قازانجه ئابوریه کانی چاره سه ربوونی کیشه ی فه له ستین و ئیسرائیل بگات به جیهانی عه رب و وتی نه گه ر هه لسه نگاندنه کانم ده رباره ی ئامانجه کانی سوڤیه ت راست ده ربچیت، ئیمکانی سه قامگیربوونی هه ری می که نداو زیاتره .

لوقری

كۆشكى سېپى

له ھىنرى كىسېنجىر (يارمەتىدەرى سەرۆك كۆمار بۇ كاروبارى ئاسايشى نەتەوھى)

بۇ: بالۆيزخانەى ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا له تاران (تەنھا بالۆيز ھىلمز بېيىنىت)

۲۹ى كانونى يەكەمى ۱۹۷۳

نەپتى، ھەستىيار

بابەت: ئاكام و ئەنجامە مەترسىدارەكانى ئوتونومىيەكەى مەلا مستەفا بارزانى بۇ ئەمريكا

ئامازە بە:

- تىليگرامى ۸۵۷، ۸۶۹ و ۸۷۲ ى بالۆيزخانەى ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا له تاران بۇ كۆشكى سېپى

- تىليگرامى ۴۰۷۷۰ى كۆشكى سېپى بۇ بالۆيزخانەى ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا له تاران

۱- ئىستا دەتوانن بە شا بلىن كە ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا ئامادەيە وەلامى داواكارى كوردەكان بۇ وەرگرتنى يارمەتى له ئەمريكا بەمشيوەيە بداتەوہ:

جگە له دريژەدان بە يارمەتيةكانى پيشوومان، ئيمە ئامادەين بېرى يەك ميليون دولار بۇ يارمەتيدانى ئاوارەكان تەرخان بکەين ئەگەر بەشيوەيەكى كاريگەر خەرچ بکريت.

ئىمە دەمانەويت ئۇ بىر پارەيە بۇ كېرنى خواردەمەنى بۇ ئاوارەكان (بەو جورە كە شا لە تىليگرامى ۸۶۹ى بالۆيىزخانەدا پىشنىيارى كوردە) يا بۇ كېرنى پىداويستىيە زۆر پىويستەكانى دىكە خەرج بىكرىت. دەولەتى ئىيران دەبى ئۇ پىداويستىيانە بىكرىت و خواردەمەنىەكان تەسلىم بە ئاوارەكان بىكات. ئىمە ھەروھە ئامادەين دەست بە ناردنى برى ۹۰۰ ھەزار پوند چەك و تەقەمەنى بىچووك (كە ولاتانى دىكە درستىيان كوردە) بە فرۆكە بۇ SAWAKى ئىيران بىكەين (بۇ ئەوھى بىدات بە كوردەكان).

۲- پىش ئەوھى كوردەكان لەم مەسەلەيە ئاگادار بىكەنەو، ئىيوە دەربارەي ئەوھ ئالۆگۆرى بىروپا بىكەن كە ئايا كوردەكان دەبى بەمزوانە ئوتونومى رابگەيەنن يا نا. پاش ئەوھى كە ئەو بىپيارەتان لەگەل شا تاوتوئى كورد پىشنىيارتان پىدەكەين ئەم خالانەي خوارەوھە (كە لەگەل ئەو بۇچوونانەي خۆتان ھاوتەرىبە كە لە تىليگرامى ۸۷۲ى بالۆيىزخانەي تاراندا ئامازەتان پىكوردە) لەبەرچا و بىگرن:

الف - وىلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمرىكا جارىكى دىكە دووپاتى دەكاتەوھە كە لە سەر ئەو باوهرەيە كە راگەياندىنى پىشەوختى ئوتونومى لە لايەن كوردەكانەوھە خزمەت بە بەرژەوھەندىەكانى ئەمرىكا و ئىيران ناكات. بەرژەوھەندى ئەمرىكا لەوھەدايە كە:

۱- كوردەكان بەردەوام دەربارەي ئەو مافانەي كە دەولەتى بەغداد بە فەرمى ناسىويەتى، لەگەل دەولەتى عىراق وتووئىز بىكەن.

۲- دەستى دەولەتى ئىستاي عىراق ھەر بەم شىوھە بە بەستراوى بىمىنئىتەوھە بەلام عىراق پارچە پارچە نەبىت.

۳- عىراق بۇ ھەمىشە پارچەپارچە نەكەن چۈنكە ئەگەر ھەرىمىكى سەربەخۆي كوردى دابمەزىت ناتوانىت لە روى ئابورىيەوھە خۆي بەخىو بىكات و بەرژەوھەندى ئىران و ئەمرىكا لەوھەدا نىە كە پەيوھەندىە باشەكانىيان لەگەل دەولەتى عىراق (كە لە ژىر دەسەلاتى رىبەرايەتەكى مودىرندا بىت) بۇ ھەمىشە بىچرپىنن.

۴- پىشتىوانىكردن لە دەولەتلىكى كوردى لەدرىژخايەندا (بەو شىوھە بەرفراوانەي كە بارزانى داواي دەكات) لەوھە زىاتر ناتوانىت بە شاراوھىيى بىمىنئىتەوھە. ھەروھە بەلەبەرچا و گرتنى جەوھەرى بەرژەوھەندىەكانمان، ئىمە پىمانوايە كە ناتوانىن لە

داهاتوودا له و بره پاره‌یه که ئیستا بۆ کورده‌کان ته‌رخانمان کرده‌وه، پاره‌ی زیاتر ته‌رخان بکه‌ین. ئه‌گه‌ر ئیمه ئیستا ئه‌وه قبولۆ بکه‌ین که کورده‌کان ئوتونومی رابگه‌یه‌نن، ناراسته‌وخۆ خۆمان پابه‌ند ده‌که‌ین که پشتیوانی له کورده‌کان بکه‌ین و ئاکام و ئه‌نجامه‌کانی ئه‌و پشتیوانیه‌ی قبولۆ بکه‌ین و خۆمان بخه‌ینه‌ ناو به‌ره‌به‌ره‌کانیه‌کی ئاشکرای درێژخایه‌ن له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق، له‌ کاتیکدا که ئیمه پیمانویه به‌ره‌به‌ره‌کانیکردنی ئاشکرا له‌گه‌ڵ عێراق خزمه‌ت به‌ به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا و ئێران ناکات و له‌ درێژخایه‌نیشدا به‌ قازانجی کورده‌کان نابێت.

ب- ئه‌گه‌ر پاش قسه‌کردن له‌گه‌ڵ شا‌ه‌ه‌ستتان کرد هیچ شتیک نیه‌ که پێویستی به‌ دوباره‌ بپه‌رکده‌وه‌ و سه‌رله‌نوێ بپارده‌انه‌وه‌ی ئیمه‌ بێت، ئیوه‌ ده‌توانن به‌ پرسوپرا له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ئێران به‌و شیوه‌یه‌ که خۆتان پیتانباشته‌ بریاری خوتان به‌ نوێنه‌ره کورده‌کان رابگه‌یه‌نن.

له نوسینگەى پاراستنى بەرزەوهندیەکانى ئەمریکا له بەغداد

بۆ: وەزارەتى دەرەو، واشینگتون دى سى ۷۰۶

۳۰ى کانوونى یەكەمى ۱۹۷۳

بابەت: بۆچوونى دەولەتى تورکیه و سۆڤیەت دەربارەى کیشەى کورد

بۆ زانیاری: بآلویزخانەى ویلايەتە یەكگرتووەکانى ئەمریکا له ئانکارا، بەیروت،
مۆسكو و تاران

نامازە بە: تیلیگرامى ۶۲۶ى نوسینگەى پاراستنى بەرزەوهندیەکانى ئەمریکا له
بەغداد بۆ وەزارەتى دەرەو

۱- بآلویزی تورکیه له عێراق بەردەوام له نزیکەو بەدوای کیشەى کورددا دەچیت و
له ۱۹ى کانوونى یەكەم پیمبوت له کاتى سەردانەکەى پۆتومارۆف^{۲۸۸}، لیژنەى روسى
دوو جار له گەل شیوعیەکان و کوردەکان دیدارى کردو و دوابەدوای دیدار له گەل
لیژنەى کى هاوبەشى پارتى دیموکراتى کوردستان و حیزبى شیوعى عێراق، سەردانى
(مەلا مستەفا) بارزانى کردو. بآلویزی تورکیا پیتیوايه سۆڤیەت پیتیخوش بووه
کیشەى نێوان شیوعیەکان و کوردەکان هیور بکاتەو و تا رادەیه کیش سەرکەتو
بووه بەلام هیچ چەشنە سەرکەوتنیکی چروپری بەدەستنەهیناوه.

۲- بە بیچەوانەو، هیرش و دژە هیرشە رۆژنامەوانیەکان له نێوان رۆژنامەى "التاخى"
زمانحالی پارتى دیموکراتى کوردستان و "تەریقولشەعب" زمانحالی حیزبى شیوعى
عێراق لەماوەى دوو حەوتووی رابردوودا بەردەوام بووه و حیزبى شیوعى، کوردەکانى

²⁸⁸ Ponomarev

تۆمه تبار کرد که ریکه وتنه که ی ۲۰ی تشرینی دووه میان جیبه جی نه کرده و شیوعیه رفیندراوه کانیاں نازاد نه کرده. رۆژی ۲۵ی کانوونی یه که م رۆژنامه ی "ته ريقولشه عب" راگه یاندننامه ی هاویه شی حزی شیوعی سوریه، ئوردون و لوبنانی بلأو کرده وه که تیدا هه لسوکه وتی خرابی کورده کان له گه ل شیوعیه کان شهرمه زار کرابوو. له به رامبه ردا رۆژنامه ی "التاخی" نه و تۆمه تانه ی رهت کرده وه و رایگه یاند حیزی شیوعی عیراق له پینتاو به رژه وه ندی لایه نی سییه مدا (مه به سستی ده ولته تی عیراق بوو) کار ده کات بۆ نه وه ی سه رنجی گه لی کورد له مه سه له سه ره که به و ااتا ئوتونومی لا بدات.

۳- ده رباره ی نه و راپۆرته که باس له وه ده کات که ئیران و عیراق له به شیک له په یوه ندیه دیپلوماتیکه کانیاندا له سه ر نه وه ریکه وتوون که له کاروباری ناوخۆی یه که دیدا ده ستیوه ردا ن نه که ن، بالۆیزی تورکیا وتی ده ولته تی تورکیه داوای لیکرده بزانیت نه و راپۆرته چه نده راسته و نه ویش به شیوه ی فه رمی پرسیا ری له وه زاره تی ده ره وه ی عیراق کرده و وه زاره تی ده ره وه ش له وه لامدا وتویه تی ده ولته تی عیراق نه نه و راپۆرته پشتراست ده کاته وه و نه ره تیشی ده کاته وه. به هه رحال بالۆیزی نوئی عیراق له ئیران، مدحت ئیبراهیم جومعه^{۲۸۹} رۆژی ۲۳ی کانوونی یه که م گه یشتوته تاران.

۴- وادیاره روسیه سه باره ت به بارودۆخه که خوشبینه. بالۆیزی سۆفیه ت له عیراق، فینیا مین لیخاشوف له میانه ی گفتوگوه کی موخته ره ماندا رۆژی ۲۰ی کانوونی یه که م پیموت پینوانیه شه پکی به رفراوان له نیوان کورده کان و ده ولته تی عیراقدا ده ستپبیکاته وه چونکه نه و شه په له قازانجی هه چکام له و دوو لایه نه دا نیه. بالۆیزی سۆفیه ت وتی ژماره یه کی رۆر له کورده کان په یان به وه برده که باشترین هیوا بۆ ژیا نی داها توویان له عیراق ده بیته به لام هیشتا ئاماده نین له ده ره وه ی چوارچیه ی ریکه وتننامه یه که به و ئامانجه بگه ن. بالۆیزی سۆفیه ت وتی ده ولته تی عیراق ئیستا هه ول ده دات له رینگا گه لی ئابوریه وه کیشه که چاره سه ر بکات و داها تی نه وت له

289 Medhat Ibrahim Jumaa

سەراسەری عێراق بلۆ بکاتەو و جەختی لەسەر ئەو کردەوێه که ئەمە ئیماکانگەلی باش دەپەخسینییت. بە کورتی بالۆیزی سۆفیەت پیشبینی دەکرد که کێشەکه هیدی هیدی چارەسەر دەبیت بەلام بەپەله نابیت.

ه- بۆ بالۆیزخانەئە ئەمریکا لە مۆسکۆ: بالۆیزی سۆفیەت لە عێراق، فینیامین لیخاشۆف، پاش چوار سال کارکردن لە بەغداد، رۆژی ۳۰ی کانوونی یەکەم عێراقی بەجیهیشت. لیخاشۆف وتی لە پیشەوێه ناگاری ئەو گۆرانکاریه نەبوێه. بالۆیزی سۆفیەت بەشیوێهەکی دوستانە لەگەڵ نوسینگەئە پاراستنی بەرژەوێهەندیەکانی ئەمریکا لە بەغداد هەلسووکەوتی کرد و سەرەپای ئەو کەندوکۆسپانە که عێراق بۆمانی درست کردوێه، بانگهێشتی کردین سەردانیان بکەین و وتی بە باشترین شیوێه پیشوازیمان لێدەکات. راویژکاریکی میسری پیمیوت دەوڵەتی عێراق حەزی لە فینیامین لیخاشۆف نیێه چونکه نە پەسپۆپی کاروباری عەرەبەکانە و نە ئینگلیزیش باش دەزانیت. بەگۆیەری راپۆرتەکان بریارە بالۆیزی پیشووی سۆفیەت لە دیمەشق و نیکوزیا^{۲۹} بێتە جیگای لیخاشۆف. ئیمە (نوسینگەئە پاراستنی بەرژەوێهەندیەکانی ئەمریکا لە بەغداد) سبباستان دەکەین ئەگەر ژیاانامەئە ئەم بالۆیزە نوێیەمان بۆ بنێرن.

لۆشری

له نووسینگې پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له بهغداد

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۷۵۹

۳ی شوباتی ۱۹۷۴

بابهت: وتووێژه کانی پارتی دیموکراتی کوردستان و دهولهتی عێراق بۆ

ئوتونومی کورد

بۆ زانیاری: بالۆیژخانهی ویلایهته یه کگرتوووه کانی ئەمریکا له ئانکارا، بهیروت،

موسکۆ، تاران و نووسینگې پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له دیمهشق.

ئاماژه به: تیلیگرامی A7 ی ۳ی شوباتی نووسینگې پاراستنی بهرزه و هندیه کانی

ئەمریکا له بهغداد

۱- رژیمي به عس به توندی له سهر ئه وه شیلگیره که ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۴ ئوتونومی

بدات به کوردهکان سهره پای ئه و راستیه که روانگه ی کوردهکان و دهولهتی عێراق

دهرباره ی جۆری ئه و ئوتونومیه هیشتا له یهک دووره. پیشنیاره که ی گولانی ۱۹۷۳ی

پارتی دیموکراتی کوردستان (که له تیلیگرامی 27A دا ئاماژه مان پیکردوه^{۲۹۱}) به

^{۲۹۱} نووسینگې پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له بهغداد مانگی گولانی ۱۹۷۲ په یامتیکی

ناردوه بۆ وهزارهتی دهره وه و له په یامه که دا ئاماژه ی به وه کردوه که بالۆیژی فره انس له بهغداد

کۆپیهک له و پیشنیاره ئوتونومیه (که پارتی دیموکراتی کوردستان خستوو یه تیه بهردهم دهولهتی

بهغداد) داوه به لۆفری، بهرپرسی نووسینگې پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له بهغداد. له

په یامه که دا خاله سهره کیه کانی پلانه پیشنیار کراوه که ی پارتی دیموکراتی کوردستان باس کراوه و

ئاماژه به وه کراوه که هیشتا کاردانه وهی دهولهتی عێراق سه بارهت به راگه یاندن نامه که ی ئوتونومی

ته‌واوی له‌لایەن بە‌عسەوه ره‌تکرایه‌وه چونکه له روانگهی بە‌عسەوه ئه‌و گه‌لآله‌یه له‌گه‌ل سه‌ربه‌خۆیی کوردستان یه‌کسانه‌. گه‌لآله‌ پێشنیارکراوه‌که‌ی به‌عس له‌ کۆتایی مانگی کانوونی یه‌که‌می ۱۹۷۳ خرایه‌ به‌رده‌ستی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان (KDP). هه‌رچه‌ند که‌ گه‌لآله‌که‌ی به‌عس له‌ گه‌لآله‌که‌ی KDP زۆر دورره‌، وادیاره‌ KDP رازی بوه‌ که‌ ئه‌و گه‌لآله‌یه‌ بیه‌ت به‌ بنه‌مای وتووێژه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق. لیژنه‌که‌ی KDP به‌ سه‌رۆکایه‌تی سه‌کرته‌یری KDP، حه‌یب محمد که‌ریم^{۲۹۲} رۆژی ۱۵ کانوونی دووه‌می ۱۹۷۴ گه‌یشته‌ به‌غداد و رۆژی دواتر وتووێژه‌کانی له‌گه‌ل کۆمیتهی بالایی به‌ره‌ی نیشتمانی عێراق (که‌ له‌ حیزبی به‌عس و حیزبی شیوعی عێراق پێکهاتوه‌) ده‌سته‌پیکرد.

۲-KDP له‌ ژێر گوشاریکی گراندایه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئوتونومیه‌که‌ی به‌عس قبوڵ بکات و په‌یوه‌ست بیه‌ت به‌ به‌ره‌ی نیشتمانی عێراقه‌وه‌. رژیم عێراق هم‌ له‌ گۆپال و هم‌ له‌ گیزه‌ر که‌لک وه‌رده‌گریت و له‌ پارێزگای سلێمانی شیوعیه‌کانی چه‌کدار کردوه‌ و به‌گوێره‌ی زانیاریه‌کان درێژه‌ به‌ گوشاری سه‌ربازی له‌ سه‌ر گونده‌کانی ئه‌و پارێزگایه‌ و ناوچه‌ جیناکۆکه‌کانی ده‌وره‌وبه‌ری که‌رکوک ده‌دات. رژیم عێراق هه‌روه‌ها هۆشدارێ به‌ KDP داوه‌ که‌ ته‌نها ئه‌و نیه‌ که‌ نوێنه‌رایه‌تی کورده‌کان ده‌کات و هه‌مان کاتدا به‌رنامه‌ی سه‌رمایه‌گوزاری له‌ ناوچه‌ کوردنشینه‌کانی ده‌سته‌پیکردوه‌ و به‌لێنی به‌ کورده‌کان داوه‌ خۆشبژێویان ده‌کات. رژیم عێراق هه‌روه‌ها ئیستا به‌شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆتر پاره‌ خه‌رج ده‌کات.

۳- یه‌کێتی سوڤیه‌ت و حیزبی شیوعی عێراق له‌و مه‌سه‌له‌یه‌دا به‌ ته‌واوی پشتی رژیم عێراقیان گرتوه‌. ئیستا جگه‌ له‌ رادیۆ موسکۆ که‌ پێداگری له‌ سه‌ر KDP ده‌کات په‌یوه‌ست بیه‌ت به‌ به‌ره‌ی نیشتمانی و ئوتونومیه‌که‌ی به‌عس قبول

پارته‌ی دیموکراتی کوردستان دیار نیه‌ به‌لام له‌ کاتی ته‌سلیمکردنی ئه‌و پێشنیاری ئوتونومیه‌ به‌ ده‌وله‌تی عێراق، په‌یوه‌ندیه‌کانی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان و ده‌وله‌تی عێراق ئالۆزتر بوه‌ (وه‌رگێڕ).

²⁹² Habib Mohammad Karim

بکات. سکرتیری گشتی حزبی شیوعی سوریه، خالد به‌کداش²⁹³، حزبی توده‌ی ئێران و حزبی شیوعی لوبنان و ئوردونیش په‌یامیان بۆ KDP و بارزانی ناردوه و تێدا ره‌خنه‌یان له شه‌پرکردنی KDP له‌گه‌ڵ شیوعیه‌کان و په‌یوه‌ستنه‌بوونی به به‌ره‌ی نیشتمانی عێراق گرتوه.

4- بالۆیزی تورکیه له عێراق، جوهروک²⁹⁴ پیمیوت خاله سه‌ره‌کیه ناکۆکی له سه‌ره‌کانی وتووێژه‌کانی ئیستای کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق بریتین له مه‌سه‌له‌ی سنوری هه‌ریمی کوردستان، سه‌رژمییری، کۆنترۆلکردنی سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی رابه‌پاندنی هه‌ریمی کوردستان له لایه‌ن ده‌وله‌تی ناوه‌ندی و مافی دامه‌زراندنی کاربه‌ده‌ستانی ناوچه، له‌وانه پۆلیس.

5- هه‌لسه‌نگاندن: دووره ناکۆکیه‌کانی نیوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق هه‌تا کاتی رێکه‌وتنی کۆتایی له مانگی ئادار چاره‌سه‌ر بیته به‌لام وادیاره رژیمی عێراق له پێگه‌یه‌کی به‌هیزتردایه. هه‌ر دوو بالۆیزی میسر و سوڤیه‌ت له سه‌ر ئه‌و باوه‌پن که ژماره‌ی ئه‌و ئه‌ندامانه‌ی KDP که ده‌یانه‌وێت کێشه‌که له سه‌ر بنه‌مای ئوتونومیه‌که‌ی به‌عس چاره‌سه‌ر بیته، رۆژ به رۆژ زیاتر ده‌بیته (هه‌روه‌ها که له تیلیگرامی 636 و 689 دا ئاماژه‌مان پێکردبوو) به‌لام وادیاره بارزانی هیشتا له نیازپاکی به‌عس دُنیا نیه. لایه‌نی خراپی بارودۆخه‌که‌ی ئیستا ئه‌وه‌یه که سوڤیه‌ت و حزبی شیوعی عێراق به ته‌واوی پشته‌ی ده‌وله‌تی عێراقیان بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ی کورد گرتوه چونکه له‌وانه‌یه شیوعیه‌کان پێیانوابیته چونکه ئه‌ندامی به‌ره‌ی نیشتمانی، ده‌توانن له باتی درسته‌کردنی کێشه بۆ به‌عس، پێگه‌ی خۆیان قایم بکه‌ن. برپاری ئه‌م دوایه‌ی ده‌وله‌تی عێراق بۆ کردنه‌وه‌ی نوسینگه ناوچه‌یه‌یه‌کانی به‌ره‌ی نیشتمانی له سه‌راسه‌ری وڵات، ئامرازێکی نوێ ده‌داته ده‌ستی حزبی شیوعی بۆ ئه‌وه‌ی دزه بکات ناو به‌عس.

لۆفری

²⁹³ Khalid Bakdash

²⁹⁴ Cuhruk

له بالۆیزخانەى ویلايه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون دی سی ۵۶۴۷

۶ی ئاداری ۱۹۷۴

بابهت: ئاسۆی ولاتی سه‌ربه‌خۆی کوردستان و کێشه‌کانی ئێران و عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلايه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت، مۆسکۆ، لیژنەى نوێنه‌رایه‌تى ئەمریکا له نه‌ته‌وه یه کگرتووه‌کان و نوسینگەى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد (له‌ریگای بالۆیزخانەى ئەمریکا له به‌یروت) ئاماژه به: تیلیگرامی ۹۸ی نوسینگەى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد کورته: هیچ شتیکی نیه که نیشان بدات ئێران پێیخۆش بی‌ت پیش له چاره‌سه‌ریه‌ی کێشه‌ى کوردی عێراق بگرت هه‌روه‌ها که له پاراگرافی سێی ئەم بروسکه‌یه‌دا ئاماژه‌ی پێده‌کری‌ت. هاوکات له‌گه‌ڵ ئەوه‌ی شتیکی لۆژیکیه که ئێران خوازیاری ئەوه نیه که هه‌رمێکی سه‌ربه‌خۆ یان نیمچه سه‌ربه‌خۆی کوردستان (که له رووی ئابوریه‌وه بتوانی‌ت خۆی به‌خێو بکات) له خاکی عێراقدا دابمه‌زری‌ت به‌لام ئەوه ئه‌و جۆره ئوتونومیه نیه که ده‌وله‌تى عێراق خستویه‌تیه به‌رده‌م کورده‌کانی بارزانی. به‌هه‌رحال کورده‌کانی ئێران، سه‌ره‌پای ئه‌و تیکه‌لایه‌وه هاوخوینیه که له‌گه‌ڵ برا کورده‌کانی عێراقدا هه‌یانه، دوره که هیچ شتیکی که‌متر له کوردستانی سه‌ربه‌خۆ سه‌رنجیان رابکێشی‌ت به‌لام بارودۆخی ئابوری ئیستای کورده‌کانی ئێران و ئاسۆی ژيانیکی باشت‌تر له ئێران له سه‌رووی ئه‌و ژيانیه‌یه که له‌وانه‌یه کورده‌کان له شاخه‌کانی عێراقدا ده‌سیان بکه‌وی‌ت.

۱- نيمه هيچ شتيكمان نه بينيوه كه نيشان بدات ئيران نايه ويٽ كيشه ي كوردى عيراق له سر بنه ماي ريگه وتننامه ي ئادارى ۱۹۷۰ جيبه جي بيت. كاربه ده ستانى عيراقيش به هه مان شيوه شتيكى وايان ده رنه بپيوه به لام تنها نه گه ر له روانگه ي لوژيكيه وه سه يري مه سه له كه بگه ين بزمان ده رده كه ويٽ كه ئيران دژى نه وه يه كه ولايتيكي سه ربه خو يا نيمچه سه ربه خو ي كورد له سر سنوره كانى رۆژئاواى دابمه زريت. به هه رحال ولايتيكي كوردى وه ما بۆ نه وه ي بتوانى له روى ئابووريه خو ي به خيو بگات، ده بن كۆنترۆلى سه رچاوه گه لى ئابوورى سه ره كى وه ك نه وتى كه ركوكى له ده سدا بيت. تا نه و شوينه كه نيمه ئاگادارين ده ولته تى عيراق نه وه نده سه ربه خو يى سياسى و ئابوورى نادات به كورده كان كه بتوانن كوردستانىكى ئوتونومى پيدا بمه زرينن كه كورده كانى ئيران و ته نانه ت سه رجه م كورده كانى عيراقيش به ره ولاى خو ي رابكيشيت.

۲- به پيچه وانه ي برا كورده عيراقيه كانيان، كورده كانى ئيران ۲۵ ساله به ناشتى له گه ل ده ولته تى ناوه ندى ئيراندا ده زين و له ماوه ي ئه م ۲۵ ساله دا و به تايه ت له پينج سالى رابردودا ده ولته تى ئيران به جدى بۆ باشتر كردنى بارودوخى كۆمه لايه تى - ئابوورى كورده كانى خو ي هه ولئيداره له كاتيكا كه يارمه تيه كى سنووردارى به خه باتى كورده كانى نه و به رى سنوور داوه كه نه ويش هاناي سياسى هه بوه. كورده كانى ئيران ئيستا خاوه ن سيستمى پيشكه وتوى ريگه وبانى ئاسفالت و ريگاوبانى خاكى باش له سه راسه رى ناوچه كه يانن و ده ولته تى ناوه ندى پارهيكى يه كجار زۆر بۆ درست كردنى به نداو و پرۆژه ي كشتوكالى خه رج ده كات. به گويره ي پلانى پينج ساله ي ئيستاي ئيران، ناوچه ي كوردنشين پله ي دوهمى بودجه ي گه شه پيدانى پيدراوه. بى گومان نه و به رنامه يه به نه نجام گه يشتوه چونكه نه و كاربه ده ستانه ي پاريزگا كوردنشينه كان كه كاربه ده ستانى كونسولخانه ي نه مريكا له ته ورئز سه ردانى كردوون، به نيسبه ت وه فاداريوونى كورده كان به ئيران هيچ نيگه رانيه كيان نيه. له كاتيكا كه ئيران سينگى خو ي بۆ قبول كردنى راستى كورده كانى خو ي به رفروانتر كردوه، په يوه نديه كانى نيوان ده ولته تى عيراق و

کوردەکانی بارزانی ئەوەندە خراپتر بوە کە هەم کوردەکانی ئێران و هەم کاربەدەستانی دەولەتی ئێران بە دووری نازانن کە رێکەوتنامەی ۱۱ ئاداری ۱۹۷۰ی ئێوان کوردەکان و دەولەتی عێراق هەلبووەشیتەو، چی بگات بەوێی کە جیبەجی بییت.

۳- بە کورتی ئێمە پیمانوانیە کە دەولەتی ئێران ئەوەندە نیکەرانی ئەنجام و ئاکامەکانی جیبەجیبونی رێکەوتنامەی ۱۱ ئاداری ۱۹۷۰ بییت کە ئەو کوردەو پێشگیرانانە بگرێتەبەر کە نجار، بالۆیزی میسر لە عێراق باسی کردووە.

هێک^{۲۹۰}

له نوسینگەى پاراستنى بەرزەوهندیەکانى ئەمریکا له بەغداد

بۆ: وهزارەتى دەرەوه، واشینگتون دى سى ۸۲۵

۱۰ى ئادارى ۱۹۷۴

بابەت: ئوتونومیەكى ناواقعی بۆ كوردستان و بەردەوامبوونی شەپرى

دەروونی له نىوان كوردەكان و دەولەتى عىراق

بۆ زانیارى: بالۆیخانەى ویلايەتە یەكگرتووەكانى ئەمریکا له ئانكارا، بەیروت،

موسكو، تاران، قاهیرە، لیژنەى نوێنەرایەتى ئەمریکا له نەتەوه یەكگرتووەكان له

نیویۆرك و نوسینگەى پاراستنى بەرزەوهندیەكانى ئەمریکا له دیمەشق

نامازە بە: تیلیگرامى ۹۸ى نوسینگەى پاراستنى بەرزەوهندیەكانى ئەمریکا

۱- رۆژى ۳ى ئادار ئەنجومەنى بەرەى نیشتمانى بە سەرۆکایەتى سەدام حوسەین،

جیگرى سەرۆكى RCC (ئەنجومەنى سەرکردایەتى شوپشى عىراق - وەرگىڤ) دوایین

بەپارنامەى ئوتونومی كوردستانى پەسەند كرد و رۆژى ۹ى ئادار حیزبى بەعس له

كۆنفراسى هەشتەمى نااسایى خۆیدا بەپاریدا ئوتونومی كوردستان له رۆژى ۱۱ى

ئادار رابگەيەتیت. بەرەى نیشتمانى عىراق رۆژى ۱۰ى ئادار بە بەشداری ۶۶۵

كەسایەتى عىراقى كۆ بوو بۆ ئەوهى ئەو بەپیارە تاوتوی بكات.

۲- سەرەپای ئەو شتانه كە باس كرا، هیچ شتىك له ئارادا نیه كە نیشان بدات

KDP بە ئوتونومیەكەى بەعس رازى بوە. بەپێچەوانەوه، رۆژنامەى التاخى،

زمانحالى KDP له هەفتەى رابردودا دەربارەى وتووێژەكانى ئوتونومی بەتەواوى

بێدەنگ بوو و رۆژى ۱۰ى ئادار بەپیارەكەى بەعس بۆ راگەیاندى ئوتونومی كوردستانى

له چوارچێوهی هه‌واییکی بچووکدا و بێ هیچ شوێنه‌یه‌ک ب‌لاو کردوه. به‌گۆڕه‌ی زانیاریه‌کان و تووێژه‌کانی KDP و به‌عس هه‌فته‌ی رابردوو په‌کی که‌وتوه و ئه‌و کوردانه‌ی که له‌و و تووێژه‌دا به‌شداریان کردوه له‌گه‌ڵ چوار وه‌زیره‌ کورده‌که‌ی ده‌وله‌تی عێراق، به‌غدادیان به‌جیه‌شته‌وه و روویان له‌ ریزه‌کانی بارزانی کردوه. به‌گۆڕه‌ی زانیاریه‌کان، سه‌دام حوسه‌ین وه‌ک دوایین هه‌ول بۆ رازیکردنی KDP چوه بۆ هه‌ولێر بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ بارزانی دیدار بکات.

له هه‌مان کاتدا ده‌نگیه‌کی زۆر هه‌یه که ده‌وله‌تی عێراق باکووری وڵاتی بومباران کردوه و پێشمه‌رگه‌کان به‌ فه‌رمانی بارزانی به‌ره‌و بنکه‌کانی خۆیان له‌ شاخه‌کاندا پاشه‌کشه‌یان کردوه. وابه‌سته‌ی سه‌ربازی بالۆیژه‌خانه‌ی هیند، سووری^{٢٩٦}، ده‌لێت له‌م رۆژانه‌ی دواییدا شه‌پێکی دژوار له‌ نزیکه‌ی که‌رکوک رویداوه که‌ تێیدا سوپای عێراق له‌ هێڵیکۆپته‌ر و تانک دژی پێشمه‌رگه‌کان که‌ لکی وه‌رگرتوه. ده‌لێن سوپای عێراق له‌ سه‌راسه‌ری باکور که‌وتوه‌ته‌ جموجۆڵ و ئاماده‌یه‌ ده‌س به‌ کار بێت. هه‌روه‌ها به‌گۆڕه‌ی زانیاریه‌کان، پێشمه‌رگان ئه‌م جاره‌ باشتر له‌ رابردوو به‌ریکخستن کران و ته‌یارترین و (به‌ وه‌ی وابه‌سته‌ سه‌ربازیه‌که‌ی بالۆیژه‌خانه‌ی هیند) سێ به‌تالیونی رێکوپێکیان هه‌یه.

٤- هه‌لسه‌نگاندن: شه‌پی ده‌رونی له‌ نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقدا به‌رده‌وامه‌ و هیچ شتێک له‌ ئارادا نیه‌ که‌ نیشان بدات هیچ کام له‌ دوو لایه‌نه‌ بیه‌وێت نیه‌تیاز (پوان) به‌ ئه‌وی دی بدات. ده‌وله‌تی عێراق هه‌ولیداوه‌ و نیشان بدات که‌ خه‌لک به‌ گه‌شتی پشتیوانی له‌ ئوتونومیه‌ پێشنیارکراوه‌که‌ی ئه‌و ده‌که‌ن و ده‌یه‌وێت درز بخاته‌ ناو ریزه‌کانی کورده‌کان به‌لام تا ئێستا سه‌رکه‌وتوو نه‌بوه. هه‌رچه‌ند که‌ سپای عێراق له‌ جموجۆڵدا به‌لام وادیاره‌ ده‌وله‌تی عێراق نایه‌وێت فه‌رمانی هێرشه‌ هه‌مه‌لایه‌نه‌ی سه‌ربازی ده‌ریکات چونکه‌ له‌ ساڵه‌کانی ١٩٦٦-١٩٦٩ دا چوار جار فه‌رمانیکی وای ده‌رکرد به‌لام به‌ هیچ ئه‌نجامێکی درێژخایه‌ن نه‌گه‌یشت. ئێستا کات له‌ قازانجی ده‌وله‌تی عێراقدا به‌ بارزانی له‌گه‌ڵ ئه‌و مه‌ترسیه‌ روبه‌رویه‌ که‌ پێشمه‌رگه‌کان

لئیدابریځ چونکه ده وله تی عیراق ته ماحی مادی زوری خسته وه به رده میان و کورده
غهیره عه شیره تیه کان پیانخوش نیه بگه پینه وه ناو ژیانی شاخ.

ه- ده وله تی عیراق به رده وام پییوایه ئیران نایه ویت کیشه که چاره سهر بیت و وه زیری
ده رده وی عیراق، عبدالباقی²⁹⁷، له رونکردنه وه یه کدا بۆ بالویزی ولاتانی عه رهبی
ده ریه یه پیکدادانه سنوریه کان و تی ئیران له وه ده ترسیت که نه گه ر ئوتونومی
کورده کانی عیراق سه ریکه ویت، کورده کانی ئیران کیشه بۆ ده وله تی ئیران ساز بکن.
ده وله تی عیراق له سهر نه و باوه پریه که بارزانی هه تا کاتیک که حیساب له سهر
پشتیوانی ولاتانی بیانی بکات، نه و پوانانه قبول ناکات که ده وله تی عیراق
پییده دات. نه و راستیه که هاوکات له گه ل نزیکبونه وه له ۱۱ی ئادار، دژوارترین شه ر
له سهر سنوری ئیران و عیراق روده دات، گه لی له پسپۆرانی هیناوه ته سهر نه و
قه ناعه ته که نه و بانگه شانیه ی عیراق هه ندی راستیان تیدایه . به هه رحال به بۆچونی
زۆریه ی پسپۆران، هۆکاری نه و مه سه له یه ململانی ئیران و عیراق له که نداهه نه
نیگه رانی ئیران له کیشه ی کورده کانی خوی.

لۆفری

²⁹⁷ Abdul Baqi

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی ۸۳۱

۱۴ ئاداری ۱۹۷۴

نه‌ینی

بابه‌ت: ئولتیماتومی ده‌وله‌تی عێراق به‌ کورده‌کان بۆ قبول‌کردنی ئوتونومی

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌بیروت،
موسکۆ، تاران، قاهره، لیژنه‌ی نوینه‌رایه‌تی ئەمریکا له نه‌ته‌وه‌ یه‌کگرتوه‌کان له
نیویۆرک و نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له دیمه‌شق.

نامه‌ به: تیلیگرامی ۱۴۱ نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا

۱- سه‌دام حوسه‌ین جیگری سه‌رۆکی RCC (ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شوێشی
عێراق)، رۆژی ۱۲ ئادار له‌ کوبونه‌وه‌یه‌کی به‌ره‌ی نیشتمانی عێراقدا قسه‌ی کرد و
رایه‌گه‌یاند KDP (پارتی دیموکراتی کوردستان) ۱۵ رۆژ کاتی هه‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌ی
په‌یوه‌ست بێت به‌ به‌ره‌ی نیشتمانی عێراق و به‌یاننامه‌ی ئوتونومی ۱۱ ئادار قبول
بکات. سه‌دام وتی له‌ ماوه‌یه‌دا رژیمی عێراق وه‌ک هاو‌په‌یمانیک له‌گه‌ڵ KDP
هه‌لسووکه‌وت ده‌کات به‌ مه‌رجێک که‌ KDP یاسای ئوتونومی پێشیل نه‌کات و له‌
ره‌وته‌دا به‌شداری بکات و وتی دوا‌ی به‌سه‌رچوونی ئه‌و ماوه‌یه‌، ئه‌و پێش‌نیا‌ره‌ ئیدی
له‌ ئارادا نابێت.

سەدام حەسەین وەتی KDP دەبین ٤ سالی رابردوو که بئ شەر تێپەر بوە، وەک نیازپاکی رژیمی عێراق لیکبەتەووە و وەتی رژیمی عێراق زۆر خەمی داهااتووی گەلی کورد دەخوات.

٣- سەدام حوسەین ناراستەوخۆ ئاماژە ی بە جیاپوونەووەی دوو رێبەری KDP لە بارزانی لە سەرەتای مانگی شوبات کرد (کە لە تیلیگرامی ٧٩ ی نوسینگە ی پاراستنی بەرزەوهندیەکانی ئەمریکا لە بەغداد بۆ وەزارەتی دەرەوهدا باس کراوە^{٢٩٨}) و وەتی تەنانت ئەگەر رژیمی عێراق لەگەڵ رێبەرایەتی ئیستای KDP رێکنەکەوێت، KDP پەیوەست بە بەرە ی نیشتمانی دەبیێت و پێی لە سەر ئەو داگرت که گەلی کورد بە هەپەشە بە چۆکا نایێت.

٤- رۆژنامە ی التاخ، زمانحالی KDP رۆژی ١٣ ی ئادار بلۆ نەبوەووە.

لۆفری

^{٢٩٨} نوسینگە ی پاراستنی بەرزەوهندیەکانی ئەمریکا لە بەغداد ١١ ی شوباتی ١٩٧٤ تیلیگرامیکی نارودە بۆ وەزارەتی دەرەووە و باسی ئەووەی کردووە که رۆژنامە ی الرشید بانگەشە ی ئەووەی کردووە که سێ کەس لە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی KDP بە ناوەکانی عزیز عەقراوی، ئیسماعیل مەلا عزیز و هاشم عەقراوی لە بارزانی جیاپوونەتەووە. لە تیلیگرامە کەدا ئاماژە بەو کراوە که ئەو بانگەشە ی هەوێکی بەعسە بۆ ئەووەی درز بخاتە ناو ریزەکانی KDP و گوشار بخاتە سەر بارزانی بۆ ئەووەی تا مانگی ئادار لەگەڵ دەوڵەتی عێراق رێکبەکەوێت. وەرگێڕ

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له موسکو

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ٦٨٤٨

١٤ ئاداری ١٩٧٤

بابهت: پشتیوانیکردنی سۆفیهت له ئوتونومی دهولتهی عێراق بۆ کورد

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له ئانکارا، بهیروت، قاهیره، تاران، کونسولخانەى ئەمریکا له لینینگراد، نوسینگەى پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له بهغداد و دیمه شق و نوسینگەى نوینه رایه تی ئەمریکا له نه ته وه یه کگرتووه کان له نیویورک.

نامه به: تیلیگرامی ١١٨ ی نوسینگەى پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له بهغداد

١- کورته: دیمشینکو^{٢٩٩}، له نوسهره پسپۆره کانی رۆژنامهى پراودا^{٣٠٠} رۆژی ١٣ ی ئادار شروقه یه کی بلو کرده وه که تئیدا پشتیوانی ته وای خۆی له به یاننامه که ی دهولتهی عێراق ده رباره ی ئوتونومی کوردستان ده رپریوو. ئەو وتاره "دارده ستانی بیانی" و "که سایه تیه کورده راستره وه کانی" تۆمه تبار کردبوو که که ندوکۆسپ بۆ چاره سه ری کۆتایی کیشه ی کورد درست ده که ن به لام خۆشبینی خۆی ده رپریوو که کیشه کان به م زوانه چاره سه ر ده بییت.

²⁹⁹ Demchenko

³⁰⁰ Pravda

۲- دیمشینکو نویسیوی راگه یاندننامه که ی ئوتونومی دهولته تی عیراق بۆ که مینه ی کورد، ههنگاو یکی میژووی گرنگ و بهرچاو له رهوتی بهرپیشچوونی عیراقدایه و ئه وهنگاوه ی دهولته تی عیراق کوتایی به ساله ها شه پ و خوینپشتن دههینتت (که به هاندانی ئیمپریالیزمی بریتانیا و حکومه تی پاشایه تی عیراق ئه نجام دراوه) و جیبه جیکردنی ریکه و تننامه ی ئاداری ۱۹۷۰ که دهولته تی عیراق به لینی داوه، مافه نه ته وه ییه بنه په تیه کانی کورده کان دهسته بهر دهکات.

۳- دیمشینکو جهختی له سه ره ئه وه کوردبوه وه که پینکه اتنی به ره ی نیشتمانی عیراق له ئیوان حزبی به عس و حزبی شیوعی عیراق، کیشی کورد چاره سه ره دهکات به لام له گه ل ئه وه شدا ئاماژه ی به وه کوردبوو که هه ندی گپروگرفت له ئارادایه و باسی ئه وه ی کوردبوو که "دارده ستانی بیانی" ده ست له کاروباری کورده کاندایه وه رده دن و "که سایه تیه راسته کانی" ناو پارتی دیموکراتی کورده ستان هه ول ده دن بۆچوونی جیابونه وه له عیراق به ره وه پیش به رن و هه مووی ئه مانه ش ده ستی دژمنانی عیراقی تیدایه. دیمشینکو له دریزه دا وتبووی له هه مان کاتدا هیشتا کۆمه لیک بیروپاری جیاواز ده رباره ی شروقه کردنی راگه یاندننامه ی ئاداری ۱۹۷۰ و پیناسه کردنی سنوره کانی هه ریمی کورده ستان له ئارادایه. دیمشینکو ئاماژه ی به وه کوردبوو که له گه ل ئه مه شدا به گویره ی ئه و راپورتانه که له به غدا ده وه دین، ئه م ناکۆکیانه له ماوه ی ۱۵ رۆژی داها تودا چاره سه ره ده کرین.

۴- تیبینی: شروقه ئه رینییه که ی دیمشینکو ده رباره ی راگه یاندننامه که ی دهولته تی عیراق به نیسه ت ئوتونومی کورده کان و پیناسه کردنی "کورده راسته کان" و "دارده ستانی بیانی" وه ک دژمنانی عیراق، ده ربپی ئه وه پری پشتیوانیکردنی سوفیه ت له دهولته تی عیراقه. ئه م هه لسه نگانده ی دیمشینکو ئه و روانگه یه پشتیواست دهکاته وه که سوفیه ت به ته واوی پشتی راگه یاندننامه که ی به عس ده رباره ی ئوتونومی کورده کانی گرتوه.

ستۆئیسێل^{۳۰۱}

له بالۆیڤخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له ئانکارا

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۳۲۱۸

۱۵ی ئاداری ۱۹۷۴

نهیئى

بابهت: کاردانه وهى تورکیه سه بارهت به هه لگیرسانی شه پ له نیوان
ده وله تی عیراق و هیزه کانی بارزانیدا

بۆ زانیاری: بالۆیڤخانەى ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له بهیروت، قاهیره،
مۆسکۆ، تاران، کونسولخانەى ئەمریکا له ئەدهنه، ئیستانبول، ئیزمیر، نوسینگەى
پاراستنى بهرزه وه نهدیه کانی ئەمریکا له بهغداد و لیژنهى نوینه رایه تی ئەمریکا له
نه ته وه یه کگرتووه کان.

→ هه ندی زانیاریمان له سه رچاوه سه ربازیه کانی تورکیه وه پێگه یشتوه که ده وله تی
تورکیه دوابه دوای ده ستپیکردنه وهى شه پ له نیوان ده وله تی عیراق و هیزه کورده کانی
بن ریه رایه تی بارزانی، سنورى خۆى له گه ل عیراق داخستوه . ههروه ها به گویره ی ئەو
سه رچاوانه، هیزه کانی ژاندارمرى و سپای تورکیه له سه ر سنور له ئاماده باشیدان بۆ
ئه وهى پیش له وه بگرن که له خاکی تورکیا وه یارمه تی بچیت بۆ هیزه کورده کان و
نه هیلن ئاواره کورده کان به تاک یا به کۆمه ل دزه بکه نه ناو خاکی تورکیه .

۲- کاربه‌دستیکی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی تورکیه (ئهریه‌ک^{۳۰۲}، به‌رپرسی به‌شی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و ئه‌فریقیای وه‌زاره‌تی دهره‌وه) له وه‌لامی پرسیارێکدا دهرباره‌ی رێژه‌ی توندبوونی شه‌په‌که، رۆژی ۱۵ی ئادار وتی چاپه‌مه‌نیه‌کانی تورکیا شه‌په‌که‌ی باکووری عێراقیان گه‌وره‌ کردوه‌ته‌وه به‌لام به‌مه‌رحال وتی به‌ گوێره‌ی ئه‌و زانیاریانه که هه‌یه‌تی، هه‌یه‌کانی بارزانی شاری سنووری زاخۆ(که له سه‌ر یه‌کێ له رینگا سه‌ره‌که‌کانی نیوان تورکیه و عێراق هه‌لکه‌وتوه) یان گرتوه.

۳- ئه‌ریه‌ک وتی ئیستا هه‌یج نیگه‌رانیه‌ک دهرباره‌ی ئاسایشی ئه‌و یه‌ک میلیون و ۳۰۰ هه‌زار که‌سه به‌ ره‌گه‌ز تورکه له ئارادا نیه که له عێراق ده‌ژین.

۴- رۆژنامه‌کانی تورکیه مه‌سه‌له‌ی یارمه‌تیدانی سه‌ربازی ئێران به‌ بارزانیان تاوتوێ کردوه و له‌م په‌یوه‌ندیه‌دا ئاماژه‌یان به‌وه‌ کردوه که ئه‌مریکا پشتیوانی له‌ ئێران ده‌کات و سو‌فیه‌ت پشتیوانی له‌ عێراق ده‌کات. به‌ وتی رۆژنامه‌کان ئه‌و ناکوکیه ته‌عبیر له‌ مملانیی ئێران و عێراق بۆ ده‌سه‌لات له‌ که‌نداوی فارس ده‌کات و په‌یوه‌ندیه‌کی زۆری به‌ تورکیا‌شه‌وه هه‌یه چونکه تورکیه هاوپه‌یمانی یه‌کێ له‌ دوو ولاته‌یه (مه‌به‌ستی ئێرانه - وه‌رگێپ) و دۆست و ورگه‌ری نه‌وتی ئه‌وی دیکه‌یانه (مه‌به‌ستی عێراقه - وه‌رگێپ).

مه‌کو‌مبێر^{۳۰۳}

³⁰² Arbak

³⁰³ Macomber

له بالۆیخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له مۆسکۆ

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتون دى سى، ٦٩٢٨

١٦ى ئادارى ١٩٧٤

بابهت: روانگهکانى سۆفیهت سه بارهت به کیشهى کورد و رێبهرایهتى

پارتى ديموکراتى کوردستان

بۆ زانیاری: بالۆیخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له ئانکارا، بهیروت، تاران، کونسولخانەى ئەمریکا له لینینگراد و نوسینگهى پاراستنى بهرزه وهندیهکانى ئەمریکا له بهغداد و دیمهشق.

ئاماره به: بروسکهى ٣٥٩٠ى بالۆیخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له مسکو
١- کورته: له کاتى قسه و یاس له گهڵ بالۆیزی ئەمریکا له رۆژى ١٦ى ئادار، جیگری بهرپرسی بهشى کاروبارى و لاتانى رۆژه لاتى نزیک له وهزارهتى دهرهوهى سۆفیهت، پیرلین^{٣٠٤}، باسى کیشهى کورد و په یوهندیهکانى ئێران و عێراقى کرد. پیرلین پشتیوانى تهواوى سۆفیهتى له سیاسهتى دهولهتى عێراق به نيسبتهت کوردهکان دهرپى و وتى دهولهتى سۆفیهت پیداکرى له سهر عێراق و ئێران کردوه کیشه سنوریهکانیان به شیوهى ناشتیخوازانه چارهسهر بکهن.

٢- کاتیک که بالۆیزی ئەمریکا باسى په یوهندیهکانى ئێران و عێراقى کرد، پیرلین باسهکهى گۆپى بۆ کیشهى کورد و وتى دهولهتى عێراق وهلامى ئهرینى به خهباتى

304 -PERLIN

کرد بۆ ئوتونومی داووتهوه به لām کیشهی کوردهکان کیشهی یهکی ئالۆزه. پیرلین به همان شیوه که باسی فهلهستینییهکانی دهکرد، ده‌بارهی کوردهکانیش وتی کوردهکان ریبه‌ریان نیه و یه‌کگرتوو نین. هه‌روه‌ها وتی پارتی دیموکراتی کوردستان یه‌کده‌س نیه و هه‌موو لایه‌نه‌کانی نیو پارتی بانگه‌شهی ئه‌وه ده‌کن که به ناوی سه‌رجه‌م پارتیه‌وه قسه ده‌کن و هه‌موشیان بانگه‌شهی ئه‌وه ده‌کن که به ناوی بارزانییه‌وه قسه ده‌کن. پیرلین ده‌بارهی بارزانی وتی " بارزانی پیر بوه " .

۳- پیرلین وتی ده‌ستیه‌وردانی هیزه بیانیه‌کان، بارودۆخه‌کی ئالۆزتر کردوه و ناماژهی به‌وه کرد که ئێران و تورکیا که مینه‌یه‌کی گه‌وره‌ی کوردیان هه‌یه، هه‌ر بۆیه بۆ نمونه تورکیه وه‌ک کاردانه‌وه‌یه‌ک له به‌رامبه‌ر راگه‌یاندنی ئوتونومی کورده‌کان له لایه‌ن ده‌وله‌تی عێراقه‌وه، ئاسایشی سنوره‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ عێراق توندتر کردوه. پیرلین وتی پێکدادانه سنوریه‌کانی ئێران و عێراقیش په‌یوه‌ندی به کیشهی کورده‌وه هه‌یه .

۴- پیرلین وتی پێکدادانه‌کانی ئه‌م دوایانه‌ی ئێران و عێراق، بوه‌ته کیشه بۆ سوڤیه‌ت. هه‌روه‌ها وتی ده‌وله‌تی سوڤیه‌ت هه‌ول ده‌دات په‌یوه‌ندی باشی له‌گه‌ڵ ئێران و عێراق هه‌بی‌ت و خۆشحاله که له‌م مانگانه‌ی دواییدا په‌یوه‌ندیه‌کانی ئێران و عێراق به‌ره‌و باشبوون چوه (مه‌به‌ستی ئالۆگۆرکردنی بالۆیز له ئێران و عێراق بوو) به‌لام وتی به‌هه‌رحال پێکدادانه سنوریه‌کانی ئه‌م دوایه نیشانی‌دا که په‌یوه‌ندیه‌کانی ئێران و عێراق زۆر باشتر نه‌بوه. پیرلین هه‌روه‌ها وتی سوڤیه‌ت پیداکری له‌ سه‌ر ئێران و عێراق کردوه کیشه‌که‌یان به شیوه‌ی ئاشتیخوازانه چاره‌سه‌ر بکه‌ن به‌لام هه‌ج به‌ره‌وپیشچونی‌کی‌راسته‌قینه نه‌هاتوه‌ته ئاراوه، هه‌ر بۆیه سوڤیه‌ت خۆی له ناو بارودۆخیکی دژواردا ده‌بینی‌ت .

۵- ده‌بارهی په‌یوه‌ندیه‌کانی ئێران و عێراق، پیرلین ئه‌و زانیاریه‌ی پشت‌پاست کرده‌وه که عێراق یه‌ک به‌رمیل نه‌وت به ۱۲ دولا‌ر ده‌دات به سوڤیه‌ت .

۶- هه‌لسه‌نگاندن: پشتیوانیکردنی پیرلین له‌ سیاسه‌تی ده‌وله‌تی عێراق به‌نیسه‌ت کورده‌کان له‌گه‌ڵ ئه‌و هه‌تله‌ هاوته‌ریبه که رۆژنامه‌کانی ئیره ده‌یلێن به‌لام به‌هه‌رحال

وادياره به پيچوانه پيشبينيه كه ي رۆژنامه ي "پراودا" كه نوسيبوي له ماوه ي دوو
هه وتوي داهاتوودا كيشه ي كورد و دهوله تي عيراق چاره سهر ده بيت، پيرلين رۆر
هيواي به چاره سه ربووني كيشه كاني نيوان كورده كان و دهوله تي عيراق نيه .
بۆچونه كاني پيرلين به نيسبه ت په يوه نديه كاني ئيران و عيراق نيشان ده دات كه له گه ل
ئه وه دا كه سؤفيه ت پشتي سياسه تي دهوله تي عيراق به نيسبه ت كيشه ي كورده كان
ده گريت و ئاگاداري ئه گه ري ده ستيوهرداني ولاتاني بياني له كيشه ي كوردايه به لام
پشتي دهوله تي به غداد سه باره ت به كيشه سنوريه كه ي له گه ل ئيران ناگريت .

ستويسيل

له نوسینگەى پاراستنى بهرزه وهنديه كاني نهريكا له بهغداد

بۆ: وهزارهتى دهره وه، واشينگتون دى سى ۸۴۲

۱۷ى ئادارى ۱۹۷۴

نهينى

بابهت: روانگه كاني ميسر دهربارهى كيشهى كورد و پيكهاتهى ريبهرايهتى

كورد

بۆ زانيارى: بالويژخانهى ويلايه ته يه كگرتوه كاني نهريكا له ئانكارا، به يروت، تاران، قاهيره، ليژنهى نوينهرايهتى نهريكا له نه ته وه يه كگرتوه كان و نوسينگهى پاراستنى بهرزه وهنديه كاني نهريكا له ديمه شق

ئامازه به: تيليگرامى ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۴۴ و ۱۴۶ى نوسينگهى پاراستنى بهرزه وهنديه كاني نهريكا له بهغداد

۱- بالويژى ميسر له عيراق، عبدالمنعم النجار^{۳۰۰} داواى ليكردم سهردانيكى بكم و رۆژى ۱۶ى ئادار به ماوهى زياتر له كاتژميريك بينيم. النجار شتى رۆژى دهربارهى كيشهى كورد له ميشكدا بو.

۲- النجار وتى بالويژخانهى ميسر په يوه ندى نزيكى له گه ل ريبهرايهتى كوردى عيراقدا ههيه و ئامازهى به وه كرد كه ريبهرايهتى كوردى عيراق له سى گروپ پيكهاتوه: گروپى يه كه م "راسته كانن" كه دژى قبولكردنى ياساى ئوتونوميه كهى به عسن و

³⁰⁵ Abdel Moneim Al-Naggar

دهیانه ویت نه وهنده درېزه به خه باته که یان بدن که دهوله تیکی کوردی دابمه زریته که کورده کانی ئیران، تورکیه و سوریه له خو بگریته. گروهی دووم "میانه په وه کانی" که زیاتر له کورده غهیره عه شیره تیه کان پیکدیت و له لایه نه و کوردانه که وهک وه زیر له ناو دهوله تی عیرا قدا کار دهکن و ههروه ها سه رنوسه ری روژنامه ی "التاخی"، دارا توفیقه وه نوینه رایه تی ده کرین.

نهم که سانه کورده ناسیونالیسته واقعینه کانی و خوازیاری قبولکردنی یاسای ئوتونومین و له ناو دهوله تی عیرا قدا کار دهکن بو نه وهی ئابووری کورده کان باشتر بکن و ئوتونومی کولتووری کورده کان په ره پیبدن. نهم گروهی ده لاین نه گهر بتوانن له ماوهی پینچ سالی داهاتوودا له عیراق بگن بهم ئامانجان، ئیران و تورکیه ش ناچار ده بن کومه لیک ماف بدن به کورده کانی خویان. گروهی سییه م "چه په کانی" که جهلال تاله بانی و عزیز عه قراوی نوینه رایه تیان دهکات که جاریکی دیکه له بارزانی دابراون و دهوله تی عیراقیش پشتگوئی خستوون و خویان نوینه رایه تی خویان دهکن.

۳- النجار وتی "راسته کان" زیاتر پیشمه رگه کان و سه روک عه شیره ته کانی که تا ئیستا زیاترین کاریگه ریان له سهر بارزانی هه بوه. هوکاری نه وهی که دارا توفیق و ریبه رانی دیکه ی کورد به غدادیان به جیه پشته وه، نه وه نیه که له وه ترسابن به عس سزایان بدات (چونکه بنه ماله کانیان هیشتا له به غدان) به لکوو بو نه وه بوه که قه ناعهت به بارزانی بهینن یاسای ئوتونومی هه تا روژی کوتایی واتا ۲۶ی ئادار قبول بکات. النجار وتی رژیم عیراق، قازانجی مادی و مه عنه وی باش به بارزانی وهک ریبه ری کورد ده دات نه گهر بارزانی یاسای ئوتونومی قبول بکات. به هه رحال نه و شته به مردنی بارزانی کوتایی پیدیت و نادریته به و که سانه ی که جیگی ده گرنه وه.

۴- النجار وتی له روانگی نه وه وه، ئامانجه کانی "راسته کان" به ته واوی ناواقعیانه یه و ئامازه ی به وه کرد که "راسته کان" داوی پشتیوانیان له میسر کردوه و نه ویش پیوتوون که میسر ته نها له چوارچیه وهی مرؤفدوستانه دا سه رنج به کورده کان ده دات

و له‌وه زیاتر ناچیته پیش چونکه ده‌بیته هوی تیځچوونی په‌کیتی عه‌رب و سه‌قامگیری ناوچه، و که‌مین نه‌ته‌وه‌یه‌کانی دیکه‌ی ناو جیهانی عه‌رب هان د‌هدات. النجار به دلنیا‌یه‌وه وتی که سه‌رجه‌م بالو‌یزخانه‌کانی ولاتانی دیکه‌ی عه‌ربه‌بیش هه‌مان وه‌لامیان به کورده "راسته‌کان" داوه‌ته‌وه.

۵- النجار له سه‌ر نه‌و باوه‌رپه‌یه که ته‌ن‌ها سه‌رچاوه‌یه‌کی بیانی که یارمه‌تی کورده‌کان د‌هدات ئیرانه و وتی نه‌گه‌ر ئیران سنوره‌کانی خوی د‌ابخات (به‌و شیوه‌یه که تورکیه د‌ایخستوه) کیش‌ه‌ی کوردی عی‌راق کونترۆل ده‌کری‌ت. النجار هه‌روه‌ها پی‌یوایه که عی‌راق به جدی هه‌ول د‌هدات له ئیران نزیک بی‌ته‌وه و جه‌ختی له سه‌ر نه‌وه کورده‌وه که میسر هانی عی‌راق د‌هدات له باتی په‌یره‌وکردنی سیاسه‌تی به‌عس، سیاسه‌تی جیهانی عه‌رب له که‌نداو په‌یره‌و بکات چونکه په‌یره‌وکردنی سیاسه‌تی به‌عس ده‌بی‌ته هوی نه‌وه‌ی کیش‌ه‌ی له‌گه‌ل ئیران بو ساز بی‌ت. النجار وتی خو‌ش‌حاله که عی‌راق رازی بوه له "کونفرانسی پی‌سبوونی که‌نداو" له‌گه‌ل ئیراندا به‌ش‌داری بکات و جه‌ختی له سه‌ر نه‌وه کورده‌وه که به گشتی له ره‌وتی پی‌ش‌ه‌اته‌کانی عی‌راق، خو‌ش‌حاله به‌تایبه‌ت هه‌وله چروپه‌رکانی ده‌وله‌تی عی‌راق بو گه‌شه‌پیدانی ئابووری، ری‌که‌وتن له‌گه‌ل فه‌رانسه و ژاپون، ده‌ست‌پیکردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ل ده‌وله‌تی ئالمان و ده‌ست‌پیکردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ل بریتانیا که چاوه‌پوان ده‌کری‌ت به‌م زوانه جیبه‌جن بی‌ت.

۶- هه‌لسه‌نگاندن: هه‌رچه‌ند که النجار خوی وای نه‌گوت به‌لام روونه که پی‌یوایه ده‌وله‌تی نه‌مریکا ده‌توانی‌ت کاریگه‌ری له سه‌ر ده‌وله‌تی عی‌راق د‌ابنی‌ت و له سه‌ر نه‌و باوه‌رپه‌یه که ئی‌مه ده‌بن هه‌رچی له ده‌سمان دی‌ت بی‌که‌ین بو نه‌وه‌ی کیش‌ه‌ی کوردی عی‌راق چاره‌سه‌ر بی‌ت بو نه‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندیه در‌یژخایه‌نه‌کانی سه‌قامگیری ناوچه و به‌رژه‌وه‌ندیه کورخایه‌نه‌کانی میسر و جیهانی عه‌رب ده‌سته‌به‌ر بی‌ت.

لۆفری

له لایەن هیلمز، بالۆیزی ویلایەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له تاران

بۆ: ژنیرال برینت سکۆکرافت، کۆشکی سپی

۲۰ی ئاداری ۱۹۷۴

بەپەله، نهینى

بابەت: ناوهرۆكى دیدارهكەى مه لا مستهفا بارزانى و شا

۱- زەحمەت نەبێت ئەم پەيامە بە زووترین کات بگهیهنە دەستی هینى کيسينجيز،
وهزيرى دهرهوه

۲- مه لا مستهفا بارزانى و دۆکتۆر مەحمود عوسمان ئیوارەى رۆژى ۱۹ى ئادار له
مىوانخانەى SAWAK له سەر داواكارى خۆيان له گەل (ناوهرهكەى رهش كراوتهوه)
دیداریان کرد^{۲۰۶}. مه لا مستهفا بارزانى و دۆکتۆر مەحمود عوسمان وتیان ۱۸ى ئادار

- ^{۲۰۶} هیلمز له ۱۶ى ئاداری ۱۹۷۴ پەيامێكى ناردووه بۆ هینى کيسينجيز، وهزيرى دهرهوه و باسى
ئەوى کردووه كه ۱۴ى ئادار چاوى به شا كهوتوه و پەيامەكەى کيسينجيزى به شا راگهياندووه
دەربارەى ئەوى كه له ريگای يارمهتيدانى كوردهكان دريژه به گوشارى سهريازى له سەر دهولەتى
عیراق بدریت تا ئو کاته كه دهولەتانی عەرەبى له سەر بەرزایهكانى جەولان له گەل ئيسرائيل
سازش بکەن. شاش رهزاهەندى خۆى سهبارەت بهوه دەربرپوه و جەختى له سەر ئەوه کردووتهوه
كه له ههموو بارودۆخێكدا دەبێ پشتیوانى له كوردهكان بکات. شا ههروهها وتوویهتى مه لا مستهفا
بارزانى و دۆکتۆر مەحمود عوسمان بەپەله داوايان کردووه چاویان پێى بکەوێت و کۆتایی ئەم
هەفتەیه دین بۆ تاران. له دريژهى پەيامەكەدا هاتووه كه مه لا مستهفا بارزانى و دۆکتۆر مەحمود

لهگه‌ل شا دیداریان کردوه و داوایان لی‌کردوه له رووی مادی و سه‌بازییه‌وه زیاتر یارمه‌تیا بادت و ده‌رباره‌ی ئەوان له‌گه‌ل کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی تورکیه قسه بکات. مه‌لا مسته‌فا و مه‌حمود عوسمان هه‌روه‌ها وتیان هیوادارن که شا ئەو پلانه ئوتونومیه به‌فه‌رمی بنا‌سیت که ئەوان بۆ هه‌ریمی کوردنشین رایانگه‌یاندوه و مه‌سه‌له‌ی کورد له نه‌ته‌وه یه‌گگرتوه‌کان بخاته‌پوو ئەگه‌ر بی‌ت و ده‌وله‌تی عێراق هێرش بکاته سه‌ریان.

۳- مه‌لا مسته‌فا و مه‌حمود عوسمان پێشنیاره‌کانی خۆیان ده‌رباره‌ی چۆنیه‌تی دامه‌زاندنی ده‌وله‌تی ئوتونومی کورد به‌ شیوه‌ی نووسراو ته‌سلیم به‌ شا کردوه و ورده‌کاریه‌کانی بودجه‌ی پیویست بۆ به‌شی ئیداری، به‌رگری، په‌روه‌رده و نه‌درستیان خستوه‌ته‌پوو و وتیانه که سالانه لانیکه‌م پێویستیان به ۶۰ میلیۆن دیناری عێراق (نزیکه‌ی ۱۸۰ میلیۆن دولار) و لانی ژۆر ۱۲۰ میلیۆن دیناری عێراق (نزیکه‌ی ۳۶۰ میلیۆن دولار) هه‌یه.

۴- مه‌لا مسته‌فا و مه‌حمود عوسمان وتیان شا له وه‌لامدا وتویه‌تی ده‌بێ داواکاریه‌کانیان به وردی تاوتوێ بکری‌ت به‌لام به‌لێنی پێداون له رووی مادیه‌وه زیاتر یارمه‌تیا بادت چونکه بارودۆخه‌که گۆراوه و به تایبه‌ت ۲۵۰ هه‌زار که‌س ئاواره بونه و ئەگه‌ری ئەوه هه‌یه که ده‌وله‌تی عێراق گه‌مارۆی ئابووری بخاته سه‌ر هه‌ریمی کوردنشین. شا هه‌روه‌ها پێیوتون به ژنێرال نه‌سیری ده‌لێت سه‌یر بکات بزانی‌ت چی یارمه‌تیه‌کی دیکه ده‌توانی‌ت به‌وان بادت و به تایبه‌ت هه‌ول بادت هه‌ندێ راکیتی سووکی دژه هه‌وایی بریتانیایان بۆ دا‌بین بکات.

تییینی: ئەم راکیتانه ئیستا له ئەمباری ئێراندا نیه و ئەگه‌ر به ده‌ستی کورده‌کانه‌وه بگیردری‌ت ده‌بێ ئێران نکۆلی له‌وه بکات که ئەو راکیتانه‌ی داوه به کورده‌کان.

۵- وادیاره مه‌لا مسته‌فا بارزانی و (مه‌حمود) عوسمان له ئەنجامی دیداره‌کانیان له‌گه‌ل کاربه‌ده‌ستانی ئێران ژۆر رازین. ئەوان چاوه‌پوانی ئەوه نه‌بوون که ئەمریکا خێرا

عوسمان چاوشیان به (ناوه‌که‌ی ره‌ش کراوه‌ته‌وه) ده‌که‌وێت و ئەگه‌ر شتیکی گرنگ ده‌رباره‌ی هه‌لوێست و داواکاریه‌کانیان هاته‌ئا‌راوه، ئاگادارتان ده‌که‌مه‌وه. وه‌رگێ‌پ.

وهلامیان بداته وه به لام دهیانه ویست بزائن ئایا دهولته تی ئه مریکا ده توانیت باسی ئه وان لای تورکیه بکات و وتیان هه موو چه شنه گارانتیه ک ده دهن به تورکیه . بارزانی و (مه حمود) عوسمان هه روه ها وتیان هیوادارن ئه مریکا شانبه شانی شا له نه ته وه یه کگرتوه کان پشتیوانی له دۆزه که یان بکات .

به پیز (ناوه که ی رهش کراوه ته وه) هیچ وه لامیکی ئه رینی به و داواکاریه نه دایه وه به لام وتی کاربه دهستانی ئیران (وهک هیژیکی ناوچه که خویشی که مینه ی کوردی هه یه) باشتر ده توانن سه بارهت به و مه سه له یه له گه ل کاربه دهستانی تورکیه قسه بکه ن به لام ئه گه ر ئیمه (ئه مریکا) و شا پیکه وه له گه ل تورکیه قسه بکه ن به دگومانی تورکیه سه بارهت به وه زیاتر ده بیت که ئیمه و شا پیکه وه یارمه تی بارزانی ده دهن . سه بارهت به مه سه له ی نه ته وه یه گرتوه کانیش کاربه دهسته ئه مریکاییه که وتی هه لویستی ئیمه له نه ته وه یه کگرتوه کان په یوه ندی به وه وه ده بیت که ئایا به راستی دهولته تی عیراق کورده کان ژینۆساید ده کات یان نا .

٦- تیبینی: وادیاره شا بریاری ئه وه نادات که یارمه تی کورده کان بدات به و شیوه یه که کورده کان داویان کردوه . شا ئه وه نده یارمه تی کورده کان ده دات که بتوانن به رگری له خویان بکه ن و ناچار نه بن خویان ته سلیمی به غداد بکه ن . پیموانیه شا ئه و بره پاره یه دابین بکات که کورده کان داویان کردوه (١٨٠ تا ٣٦٠ میلیون دولار له سالدا) چونکه له میژه هه ری می کوردنشین له داها تی نه وتی عیراق بیه شه . ناوچه ی کوردنشین عیراق هیچ سه رچاوه یه کی پیشکه وتووی ئابووری یان ریگایه کی په یوه ندی ئابووری له گه ل دنیای دهره وه نییه بۆ ئه وه ی بتوانیت له رووی ئابووریه وه دهولته تیکی سه ربه خو ی پیزینیت .

ناژانسی هه‌والگری ناوندی ئەمریکا (CIA)

له لایەن ژنیڕال سکۆکرافت

بۆ: هیلمز، بالۆیزی ویلایەتە یەكگرتووەکانی ئەمریکا له تاران

تەنها بالۆیز هیلمز بیبینیت)

٢٥ی ئاداری ١٩٧٤

بابەت: مەترسیەکانی پلانی مەلا مستەفا بۆ دامەزراندنی دەولەتییکی

ئوتونومی بۆ عێراق، ئێران و ناوچە و خودی کوردەکان^{٣٠٧}

هەر وەها که خوتان دەزانی وەزیری دەرەوێ ئەمریکا ئیستا له واشینگتۆن نیه . ئیمه ههول ددهین به پێی توانا وهلامتان بدهینهوه و یارمەتی به روونکردنهوهی ئه و بارودۆخه نوێیه بدهین که بارزانی دهیهوێت دروستی بکات و ئیوه له په‌یامه‌که‌تاندا ئاماژه‌تان پیکردوه . ئیمه جاری ئه‌م وه‌لامه سه‌ره‌تاییه‌تان بۆ دهنیڕین که به‌ره‌می

^{٣٠٧} ١٦ نیسانی ١٩٧٤ ناژانسی هه‌والگری ناوندی ئەمریکا (CIA)، ده‌قی راگه‌یاندننامه‌یه‌کی تیروته‌سه‌لی ئوتونومی پارتی دیموکراتی کوردستانی له‌ زمانی عه‌ره‌بیه‌وه‌ کردوه به‌ ئینگلیزی که له ١١ لاپه‌ره‌ پیکهاتوه و ناردویهتی بۆ هینری کیسینجیر، یارمه‌تیده‌ری سه‌رۆک کۆمار بۆ کاروباری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یی و وه‌زیری دەرەوێ ئەمریکا و تیدا ئاماژه‌ی به‌وه‌ کردوه که پارتی دیموکراتی کوردستان پلانی ئوتونومی کوردستانی له‌ وه‌لامی پلانه ئوتونومیه‌که‌ی ده‌ولته‌تی عێراق بۆ کوردستان بلۆ کردوه‌ته‌وه‌ . وادیاره‌ ئه‌و نیگه‌رانیه‌ی ئەمریکا که له‌م په‌یامه‌دا باسکراوه‌ دوابه‌دوای راگه‌یاندننامه‌ی ئوتونومی پارتی دیموکراتی کوردستان له‌ ئاداری ١٩٧٤ دروست بوه . (وه‌رگێڕ)

بیر و فکری ستافی (CIA) یه بۆ ئه وهی بیروبۆچۆنی ئه وان بزانی و ههروهها ئه وانیش بیروبۆچوونی ئیوه دهبراره ی ئه و مهسه لانه بزانی بۆ ئه وهی له کۆتایی ئه م ههفته یه که وهزیری دهروه هاته وه، بیخهینه بهردهستی.

هه ندۆ له لیکدانه وه ب نه په تیه کانی ئی مه ئه مانه ن:

۱- پلانی مه لا مسته فا بۆ دامه زاندنی ده وله تیکی ئوتونومی، بارودۆخه که وا ئالۆز ده کات که ئیدی نه توانین به شیوه ی شاروه کۆنترۆلی بکه ی ن. ئه و بارودۆخه ناچارمان ده کات به شیوه ی ئاشکرا پیداو یستیه کانی بارزانی دابین بکه ی ن و ئه و کاته نه ئینی پاریزی مومکین نابیت، که وابوو هاوسه نگی سیاسی تیکده چیت. له راستیدا ئی مه هه ر له سه ره تای په یوه ندی هه که مانه وه هه مووی ئه و شتانه مان به مه لا مسته فا راگه یانده و پاشانی ش که باسی دامه زاندنی ده وله تیکی خاوه ن ئوتونومی ده کرد بۆ مان دوپا تکرده ته وه. ئه وه که ئایا ئاشکرا بوونی ده ستیوه ردانی ئی مه له و مه سه له یه دا، په یامیک ده بیت بۆ سو فیه ت و ئایا ئه و مه سه له یه چۆن کاریگه ری له سه ر په یوه ندی هه کانی تورکیه و ئه مریکا ده بیت و عه ره به کان چۆن سه یری ئه و مه سه له یه ده کن پرسیا رگه لیکن که ده بی به جیدی بخه ینه روو.

۲- ئایا ئه وه به قازانجی ئی مه یه که ده وله تیکی کوردی - عه ره بی یا هه ر جۆره ده وله تیکی لاوازی دیکه له هه ری می ئارامی کورده کان دابه زریت؟ ئایا ته نانه ت به قازانجی خودی مه لا مسته فاشه که به م شیوه یه ئوتونومی هه که ی فورمالیزه و سمبولیزه بکات؟ پێشها تینکی وه ها هه یج ریگیه کی دیکه له به رامبه ر ده وله تی عێراقدا ناهیل تیه ته وه جگه له وهی که بۆ پاراستنی یه کپارچه یی خا که که ی هیرشیک ی به رفراوان بکاته سه ر کوردستان. ئه و کورده وه ی بارزانی یه به واتای هیرشکردن بۆ سه ر عێراقه و به یچه وان ه ی ئه و هه لۆ یسته یه که تا ئیستا گرتویه تیه به ر و اتا به رگریکردن له خۆ له به رامبه ر هیرشی به غداد. له م حاله ته ی دواییدا (به رگریکردن له به رامبه ر هیرشی ده وله تی عێراق) بارزانی لانی که م ده توانیت هه ندۆ یارمه تی له ئێران یا ولاتانی دیکه وه رگریت به لām له حاله تی یه که م دا (هیرشکردن بۆ سه ر عێراق) ناتوانیت ئه و یارمه تانه وه رگریت. جگه له وه ش پرسیا ریک ی جدی که له ئارادایه ئه وه یه که ئایا

بارزانی دەتوانیټ دهلټیک دابمه زړینټ که سه رجه م پیکهاته کانی عه ره به کان له خۆ بگریټ. ئە گهر نه توانیت ئەو جۆره دهلټه ته دابمه زړینټ عه ره به کانی نه یاری دهلټه تی عیراق له خۆی نامۆ ده کات که ئیمه ههست ده که یه رۆژ به رۆژ به هیژتر و کاریگه رتر ده بن (هیماکان به دلنیا یه وه نیشان ده دات که دهلټه تی به غداد له م مه سه له یه نیگه رانه).

۳- ئایا شا به دامه زړاندنی دهلټه تیکی خودموختاری (کوردی) رازی ده بیټ؟ قازانجی شاش هه ر وه ک خۆمان له وه دایه که بارودۆخی عیراق هه روا له بنه ستدا بیټ و دهلټه تی به عس له ئەنجامی پیداگریکردنی کورده کان له سه ر نیمچه ئوتونومیه ک، به ته وای لواز بیټ. هه تا ئیستا نه شا و نه خۆمان نه مانویستوه که کیشی کورده کان و دهلټه تی عیراق به شیوه یه ک له شیوه کان چاره سه ر بیټ یانی به و شیوه یه که یا کورده کان داواکاریه کانی دهلټه تی عیراق قبول بکه ن یا دهلټه تیکی کوردی خاوه ن ئوتونومی (به تاییه ت دهلټه تیگ که خۆی و نیشان بدات که زمانحالی عه ره به کانی شه) دابمه زړیټ. هه ولی مه لا مسته فا بۆ دامه زړاندنی دهلټه تیگ له هه ریټیکی ئەمن ده بیټه هۆی ئەوه ی که هه موو ریگاکان له سه ر خۆی دابخات و له خۆرا دهلټه تی عیراق (به پشتیوانی به هیژی سۆفیه ت و له وانه شه تورکیا) له خۆی هان بدات. هه رچه ند که عیراق خۆی بۆ هیرش بۆ سه ر کورده کان ناماده کردوه به لام له وانه یه هیشتا ده رفه تی جۆره سازشیک له نیوان بارزانی و به غداد مابیت یا لانیکه م بارودۆخیک بیټه ئاراهه که دوور بیټ له شه ریکی هه مه لایه نه و به رفراوان. ئایا ئیمه له وه دلنیا یه که بارزانی ده توانیټ بۆ خۆی هه موو شتیک ببریټه وه و به ره وپیش ببات؟

۴- ئیمه ئەوه ده زانین که بارزانی ته نات ئە گهر له دامه زړاندنی دهلټه تیکی ئوتونومی کوردی پاشگه ز بیټه وه، هیشتا له گه ل کۆمه لیک کیشی جدی روبه روو ده بیټه وه له وانه پچرانی یارمه تییه مادیه کانی عیراق، جموجۆلی سه ربازانی عیراق و ئاواره بوونی خه لک. له وه ها حاله تی کدا بارزانی پیویستی به پاره و پیداویستی زیاتر ده بیټ به لام هه ره وها که ئاماره مان پیکرد ئیمه ناتوانین زیاتر له سنووری یارمه تییه نه ئینه کانی ئیستا، یارمه تی کورده کان بده ن. که وابوو وادیاره ته نها که سیک که بتوانیټ ئەو

کیشهیه چارهسەر بکات، "شا"یه چونکه به قازانجی شا دهبیت که کوردهکان
بهردهوام له حالتهتی دژایهتیکردنی دهولتهتی عیراقدا بن و له ژێر کۆنترۆلی بهغداددا
نهبن.

ئوهوی که ئیمه وهک شتیگ بۆ خه مخۆری لهگهڵ کوردهکان له دهستمان دیت بیکهین
ئوهویه که جگه له یارمهتیهکانی ئیستا، لهریگای "SAWAK" هوه چارهکه
میلیۆنیکه زیاده بۆ ئاواره کوردهکان تهرخان بکین (که لهوانهیه ئهمسال به هوی
نرخه باشی گوپینی دولا به دینار پاشکو مابیتتهوه). ههروهها بهله بهرچاو گرتنی
ئو راستیه که به دلنیاپهوه کوردهکان ناچارن شهڕ بکن بۆ ئوهوی خۆیان بپاریژن
و له ئهجامدا زۆریهتی ئهوه چک و تهقه مه نیانه خهرج دهکهن که ئیستا ههیانه، ئیمه
بایی ۹۰۰ ههزار پۆند چهکی بچوک و تهقه مه نی ولاتانی دیکه به فرۆکه دهئیرین بۆ
SAWAK بۆ ئوهوی بیدات به کوردهکان. ئیمه به ههزار زهحمهتی ئهوه چک و
تهقه مه نیمانه له بازاری رهشدا کو کردوه تهوه و بایی نزیکه یهک له سیی میلیۆنیک
دۆلاره و باری ۲۰ فرۆکهی C-141 ه. ئیمه لهریگای ئهوه دوو ههولهی خۆمانه وه
هیوادارین ئهوه به بارزانی نیشان بدهین که هیشتا له کاتی تهنگانهدا دوست و
خه مخۆری ئهوین و ئامادهین تا ئهوه رادهیه که له سنووری نهپینیوه نهچیته دهرهوه،
یارمهتی بدهین به لام ئهگه ره شهڕیکی نوێ له نیوان کوردهکان و عیراقدا ههلبگیرسیت
ناتوانین دهوری سه رهکی تیدا بگێڕین.

هیوادارین ئهوه شتانه که باس کرا یارمهتی به تیگه یشتنی ئیوه له ههلسهنگاندنه
سه ره تاییهکان و دهسکورتیهکانی ئیمه بدات. ئیمه سپاستان دهکهن ئهگه ره بۆچون و
پیشنیارهکانی خۆتان هم دهربارهی ئهوه مهسه لانه که باس کرا و هم دهربارهی هر
مهسه لهیهکی دیکه که ئیوه ههست دهکهن په یوه ندی به بپاردانی ئیمه وه هه ببت،
لهگه ل ئیمه باس بکن. هه رهها باش ده ببت بزانی کاردانه وهی شا له م په یوه ندی هدا
چی ده ببت (ئهگه ره ئیوه بتوانن کاردانه وهی شا ههلبسه نگینن بچ ئه وهی مهسه له که
لهگه ل خۆی باس بکن باشتره) و بزانی ئایا شا ئاماده یه ههنگاوی جدی بۆ

دابينکردنى داواكارىه نوڭكەى كوردەكان (به قبولكردنى ناكام و ئەنجامەكانى)
هەلبەگىت .

باش دەبىت ئەگەر ئىيوە بتوانن بۆچونەكانتان تا رۆژى ۲۸ى ئادار بە ئىمە رابگەيەنن
چونكە وەزىرى دەرەوہ رۆژى ۲۹ى ئادار دەگەرپتەوہ .

لەو پەرى رىزماندا

ژنيرال سكوگراشت

له بالۆيزخانهى ويلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له مۆسكۆ

بۆ: وهزارهتى دهره وه، واشينگتون دى سى، ۷۳۶۲

۲۸ى ئادارى ۱۹۷۴

بابهت: سەردانى وهزىرى بەرگرى سۆفیهت بۆ عێراق و پهيوه ندى ئەو

سەردانه به كيشهى كورده وه

بۆ زانىارى: بالۆيزخانهى ويلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له ئانكارا، بهيرووت،

قاهيره، تاران، كونسولخانهى ئەمريكا له لينينگراد و نووسينگهى پاراستنى

به رژه وه ندىه كانى ئەمريكا له بهغداد (له ريگاي بالۆيزخانهى ئەمريكا له بهيرووت)

۱- بالۆيزى ميسر پيمانى وت كه بيسويه تى كه ئامانجى سهره كى سەردانه كەى

وهزىرى بەرگرى سۆفیهت، گریشكو^{۳۰۸} بۆ عێراق ئەوه بوه كه ههول بەدات كورده كان

رازى بكات ئەو پلانى ئوتونوميه قبوول بكن كه دهولته تى عێراق پيشنيارى كردوه.

بالۆيزى ميسر ئاماژهى به وه كرد كه به رژه وه ندى سۆفیهت له وه دايه كه

پهيوه ندىه كانى كورده كان و دهولته تى عێراق باش بێت و وتى سۆفیهت له پلانە كەى

دهولته تى عێراق بۆ ئوتونومى كوردستان پشتيوانى دهكات. بالۆيزى ميسر ههروهها

وتى به پيچەوانى ئەوهى كه پيشتر چاوه پروان دهكرا به ههرحال پيوانيه كه كيشهى

كورد، هۆكارى سهره كى سەردانه كەى گریشكو بێت.

۲- وادياره بالۆيزخانهى ئىيران راپورتىكى ھاوشىۋەى بەدەست گەيشتۈه كە سەردانهكەى گريشكو بۇ عىراق پەيۋەندى بە كىشەى كوردەۋه ھەيە. بالۆيزى برىتانىاش پىمانى وت كە سۆڧىەت دەۋلەتى ئىرانى دلىنا كوردەتەۋه كە سەردانهكەى گريشكو بۇ ئىران مايەى نىگەرانى نابىت.

ستۇسسىل^{۲۰۹}

له بالۆیڤخانهی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له ئانکارا

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۲۴۱۰

۲۸ی ئاداری ۱۹۷۴

بابهت: روانگه کانی دهولتهتی تورکیه سه بارهت به کیشهی کورده کانی
عێراق

بۆ زانیاری: نوسینگهی پاراستنی بهرزه وه ندییه کانی ئەمریکا له بهغداد و بالۆیڤخانهی
ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له بهیروت، قاهیره، مۆسکۆ، تاران، تلابیب،
عهدهن، نوسینگهی نوینه رایهتی ئەمریکا له نه ته وه یه کگرتووه کان و کونسولخانهی
ئەمریکا له ئیستانبول و ئیزمیر

ئاماژه به: تیلیگرامی ۱۹۶۳ی بالۆیڤخانهی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له
ئانکارا

کورت: کاربه ده سستیکی بالای وهزارهتی دهره وهی تورکیه بییویه که دهولتهتی عێراق
هه رچهند که ئولتیماتۆمی به هیزه کورده کانی بن ریبه رایهتی بارزانی داوه تا رۆژی
۲۶ی ئادار ئوتونومیه پیشنیارکراوه کهی قیبول بکن به لام دواي به سه رچوونی ئه و
کاته له باتی شه پ له گه ل هیزه کورده کان، له گه ل بارزانی درێزه به وتووێژ ده دات.
ئه و کاربه ده ستهی تورکیا هه روه ها وتی هه م کیشهی کورد و هه میش په یوه ندییه کانی
تورکیه - عێراق بۆ ده ولتهتی تورکیه گرنگه و جه ختی له سه ر ئه وه کورده وه که تورکیه
له نزیکه وه به دوا داچونی پیشهاته کان ده کات و نا هیتلایت کورده کانی تورکیه بکه ونه
ژیر کاریگه ری ئه و کیشه یه .

۱- رۆژی ۲۶ی ئادار (که رۆژی کۆتایی ئهو ئولتیماتۆمهیه که دهولّتی عێراق دیاری کردوه بۆ ئهوهی کوردهکان ئوتونومیه پێشنیارکراوه کهی دهولّت قبول بکن) ئیمه فاروق جهلی ئوغلّوو^{۳۱۰}، بهرپرسی بهشی رۆژهلاتی ناوهراست و ئهفریقایی وهزارهتی دهروهی تورکیه مان بانگهێشت کرد بۆ ئهوهی له ههلوێستی تورکیه سهبارهت به پێشهاتهکانی عێراق ئاگادارمان بکاتهوه.

۲- جهلی ئوغلّوو وتی دهولّتی عێراق به تورکیه ی راگهیانده که دهتوانیت کێشه ی کورد چارهسهر بکات. جهلی ئوغلّوو وتی ئهگهر شهڕ دهسپێبکاتهوه، ههڕچهند که هیزهکانی بارزانی چهکوچۆلی باشیان له سوّفیهت^{۳۱۱} و ئیزان وهگرتهوه، بهلام سوپای عێراق (که له لایهن سوّفیهتهوه به چهکه پێشکهوتوه دژه گریلابیهکان تهیار کراوه) له پێگهیهکی بههێزتردا دهبیّت و دهتوانیت هێرشی گهوره بکاته سههر هیزهکانی بارزانی. جهلی ئوغلّوو وتی ئهگهری ئهوه زۆره که دواي بهسهرچوونی ئولتیماتۆمه کهی ۲۶ی ئادار، دهولّتی عێراق له باتی شهڕ، ههولّ بدات لهگهڵ بارزانی وتووێژ بکات.

۳- جهلی ئوغلّوو له درێژهی قسهکانیدا وتی کاربهدهستانی سهربازی تورکیه رێوشوینی باشیان گرتوته بهر بۆ ئهوهی نههێلن ئهو پێشهاتهانه کار بکاته سههر کوردهکانی تورکیه. ههروهها وتی بهههرحال به پێچهوانه ی ئهو ههوالانه که راگهیاندهکان بلاوی دهکهنهوه، دهولّتی تورکیه سنووری عێراق - تورکیه ی دانهخستوه. له وهلامی ئهو پرسیارهدا که بهراستی ئیستا چی له باکووری عێراق رویداوه، جهلی ئوغلّوو وتی راگهیاندهکان شهڕی پاش ۱۱ی ئاداری نیوان عێراق و هیزه کوردهکانیان گهوره کردوتهوه و ئاماژهی بهوه کرد که دهولّتی عێراق خۆی له شهڕکردن لهگهڵ کوردهکان دهبویریت.

310 Faruk Celioglu

^{۳۱۱} - بهنیسهت سوّفیهت ئهو مهسهلهیه به ههچ شیوهیهک راست نییه چونکه ئهو کاته سوّفیهت نهتهنیا یارمهتی کوردی نهدهدا بهلکوه ههموو جۆره چهکوچۆلیکیشی دهدا به عێراق و عێراقیش بهو چهکوچۆلانه بزووتنهوهی کوردی سهرکووت دهکرد. وهرگێژ

۴- جەلى ئوغلۇو ھەروھە وتى ئەلبەتتە دەولەتى تۈركىيە نىگەرانى چارەنۈوسى كەمىنەى تۈركمانى عىراقە بەلام وتىشى ژيانى تۈركمانەكانى عىراق ئەوندە كە راگەياندەكان دەيلين لە مەترسيدا نىە .

۵- جەلى ئوغلۇو بە بزەيەكەوہ وتى " راگەياندەكانى ئەمريكا " بانگەشەى ئەوہ دەكەن كە دەولەتى ئەمريكا چەك بە بارزانى دەدات. منييش لە وەلامدا وتم ئاگادارى ھەوالەكەى رۇژى ۲۲ى ئادارى " ھەبەر ئازانسى حورپەت " ^{۳۱۲} (ئازانسى ھەوالى حورپەت) م كە باسى ئەوہى دەكرد كە دەولەتى ئەمريكا ۱۰ دانە فېرۆكەى F-105'س داوہ بە بارزانى (كە فېرۆكەوانەكانى راھاتووى دەستى ئەمريكان) و چەكەكانى ئەمريكا لەرئىگى ئيسرائيلەوہ دەگات بە دەستى كوردەكانى عىراق. ھەروھە وتم ئەو داستانە ناراست و بەلاپئىدابەرانە بە لای ئىمەوہ سەير نىە. جەلى ئوغلۇو وتى لە روانگەى شەخسى خۆيەوہ، ئەو داستانە لە لایەن دەولەتى عىراقەوہ درست كراوہ .

۶- جەلى ئوغلۇ باسەكەى ھىنايە سەر مەسەلەى پەيوەندىەكانى ئەمريكا و عىراق و بە جدى پرسىارى كرد بۇ ئەمريكا تۈانىويەتى پەيوەندىەكانى لەگەل ھەندى لە ولاتانى عەرەبى وەك مىسر و سورىە باشتر بكات بەلام ناتوانيت پەيوەندىەكانى لەگەل عىراق بەرەو پيشەوہ ببات. ھەروھە وتى تۈركىيە نىگەرانى زيادبوونى دەسەلاتى سۆقىەت لە عىراقە و پيشوازى لە زياتريوونى دەسەلاتى ولاتانى رۇژئاواى لەو ولاتە دەكات و ھەر چى لە دەستى بيت دەيكات بۇ ئەوہى عىراق تەشويق بكات پەيوەندىەكانى لەگەل ئەمريكا باشتر بكات.

۷- ھەلسەنگاندن: روانگەكانى جەلى ئوغلۇو بەنىسبەت پيشھاتەكانى عىراق ئىمەى ئارامتر كوردەوہ. بەھەرچال دواہەدواى دەسپىكردنەوہى شەپرى كوردەكان و دەولەتى عىراق، فەرماندەى ھىزە زەمىنەكانى سپاى تۈركىيە، ئاكىنجى ^{۳۱۳} و فەرماندەى ھىزى ھەواى، ئالپكاييا ^{۳۱۴} سەردانى ھىزەكانى سەر سنوورى عىراقيان كوردەوہ. جگە لەوہش،

³¹² Haber Ajansi Hurriyet

³¹³ Akinci

³¹⁴ Alpkaya

بالويزخانه كۆمهلىك زانىارى پشتراستنه كراوى به دهست گه يشتوه كه باس له وه دهكات كه نهنجومه نى وه زىرانى توركيه رۆزى ۲۱ى ئادار به له بهرچاوگرتنى بارودۆضى عىراق بپىارى سه پاندنى ياساى حكومه تى سه رىازى به سه ر گه لى له پاريزگاكانى رۆژه لآتى توركيه ي تاوتوى كرده . به هه رحال ئيمه پيمانوايه كه به له بهرچاوگرتنى نه وه رخنانه ي كه له ياساى حكومه تى سه رىازى ۱۹۷۱-۱۹۷۳ى توركيه گىراوه ئىستا كه شوه و واكه بۆ په سه ندردى بپىارى حكومه تى سه رىازى له لايه ن سه رۆك وه زىران، نه جه وىت^{۳۱۵} گونجاو نيه مه گه ر نه وه كه شه پىكى گه وره له باكوورى عىراق بيته ئاراوه .

مه كۆمبىر^{۳۱۶}

³¹⁵ ECEVIT

³¹⁶ Macomber

له نوسینگەى پاراستنى بهرزه‌وه‌نديه‌كانى ئەمريكا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشينگټون دى سى ۸۷۸

۳۰ى ئادارى ۱۹۷۴

بابه‌ت: ده‌ستپوه‌ردانى ئيسرائيل له كيشه‌ى كورده‌كانى عيراقدا

بۆ زانبارى:

بالبۆيزخانه‌ى ويلايه‌ته‌يه‌كگرتووه‌كانى ئەمريكا له ئانكارا، به‌بيروت، قاهيره، مۆسكۆ،
تاران و تلابيب

ئاماژه به: تيليگرامى ۱۸۳ى نوسینگەى پاراستنى بهرزه‌وه‌نديه‌كانى ئەمريكا له
به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه

۱- بالبۆيزى ميسر له عيراق، نه‌چاپ‌رۆژى ۳۰ى ئادار به‌شيوه‌يه‌كى به‌ته‌واوى نه‌ينى
پىمى وت كۆمه‌لىك زانبارى پشت‌راست‌كراوى لايه‌كه ئيسرائيليه‌كان له‌ريگاي راديۆوه
له‌گه‌ل باره‌گاي سه‌ركردايه‌تى بارزانى په‌يوه‌ندى راسته‌وخۆيان هه‌يه و چه‌ند
پسپۆرټكى سه‌ربازى ئيسرائيلى لاي كورده‌كانن. له قسه‌كانى دواترى نه‌چاردا
ده‌رده‌كه‌وت كه ئه‌و زانباريانه‌ى له سه‌رچاوه سه‌ربازيه‌كانى عيراق به ده‌سته‌پناوه .

۲- نه‌چاپ‌ه‌روه‌ها له سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌يه كه ئيران دريژه به يارمه‌تيدانى كورده‌كان
ده‌دات و وتى بيستويه‌تى كه ئەمريكاش تيوه‌گلاوه‌ته ناو كيشه‌كه چونكه كورده‌كان
چه‌كى ئەمريكاييان پييه به‌لام وتى ئه‌و زانباريانه‌ى له كاربه‌ده‌ستانى ده‌وله‌تى عيراق
وه‌رنه‌گرتوه .

۳- نیکه رانی سهره کی نه چارِ ئه وه یه که مه سه له ی کورد، به تاییه ت ئه گه ر
ئیسرا ئیلیش تیوه گلابیت، سهرنجی عه ره به کان له ریگا چاره ی ئاشتیخوازانه ی
رۆژه لاتی ناوه راست (مه به سته ی کیشه ی فه له سته ی و ئیسرا ئیله - وه رگێر) لادات.
لۆقری

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تۆن دی سی ۸۶۷

۳۰ی ئاداری ۱۹۷۴

بابه‌ت: په‌یوه‌ندیه‌کانی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق پاش راگه‌یان‌دنامه‌ی
ئوتونومی

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ک‌گرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت،
قاهیره، مۆسکۆ و تاران

۱- که‌شوه‌وای کێشه‌ی کورد لێره زیاتر به‌ په‌یامی پشتگیری و ستایشکردنی
به‌یاننامه‌ی ئوتونومی (ئاداری ۱۹۷۰)ی کورد سنوورداره. کۆنفرانسی AAPSO
(ریک‌خراوی سۆلیداریتی له‌گه‌ڵ گه‌لانی ئەفریقا و ئاسیا - وه‌رگێژ) له‌ به‌یاننامه‌ی
کۆتایی خۆیدا بانگه‌شه‌ی ئەوه‌ی کرد که "ئیمپریالیسته‌کان و به‌تایبه‌ت ئەمریکا هه‌ول
ده‌ده‌ن ئوتونومی کورده‌کان له‌ بار بیه‌ن بۆ ئەوه‌ی رژیمی پیشکه‌وتنخوازی عێراق
به‌روخێنن" به‌لام به‌ رۆژنامه‌کانی عێراق و تراوه و لاتانی بیانی به‌ پشتیوانیکردن له
کورده‌کان تۆمه‌تبار نه‌که‌ن. ئەمه له‌ کاتی‌کدا‌یه‌ که‌ وابسته‌ی سه‌ریازی بالۆی‌زخانه‌ی
بریتانیا پیمپوت به‌رپرسی به‌شی په‌یوه‌ندیه‌ سه‌ریازیه‌کانی وه‌زاره‌تی به‌رگری عێراق،
کاپیتان تاهیر^{۳۱۷} له‌ سه‌ر ئەو قه‌ناعه‌ته‌یه‌ که‌ ده‌وله‌تی ئەمریکا یارمه‌تی کورده‌کان
ده‌دات هه‌ر چه‌ند هه‌یج به‌لگه‌یه‌کی بۆ سه‌لماندنی ئەو مه‌سه‌له‌یه‌ نه‌خستوه‌ته‌پوو.

³¹⁷ Captain Tahir

دهنگی رادیۆی كوردەكان كه له شوێنێكی نادیارهوه بڵاو ده‌بێته‌وه، ئیستا به جوانی له به‌غداد ده‌بیسریت. كارمه‌نده كوردەكانی نوسینگه‌كه‌مان ده‌لێن بارزانی سه‌رله‌ئێواره‌ی ٢٩ی ئادار قسه‌ی كردوه و به‌نیسه‌ت هه‌ر چه‌شنه‌ هێرشێك هۆشدارێ به‌ ده‌وله‌تی عێراق داوه .

٢- سه‌رچاوه‌ جۆراوجۆره‌كان ده‌لێن هێشتا وتووێژی نه‌پێی له‌ نیوان ده‌وله‌تی عێراق و پارتی دیموكراتی كوردستان به‌رده‌وامه‌ و ب‌الۆیزی میسر له‌ عێراق، نه‌جاپ، وتی فه‌رمان به‌ سپای عێراق دراوه‌ هیچ چه‌شنه‌ هێرشێك نه‌كات هه‌ر كوردەكان. به‌گۆڕه‌ی ده‌نگوباسه‌كان، كۆمه‌ڵێك له‌ رێبه‌رانی سیاسی پێشوی عێراق، له‌وانه‌ عبدالرحمان عارف^{٣١٨}، سه‌رۆك كۆماری پێشوی عێراق، كۆلۆنیل عبدالرزاق النايف^{٣١٩}، ئەندامی پێشوی پارلمانی عێراق و الراوی^{٣٢٠}، ژینیرالی پێشوی سپای عێراق، سه‌ردانی باره‌گای سه‌ركرده‌یه‌تی بارزانیان كردوه . ئەلبه‌ته‌ به‌عس ئەم سه‌ردانه‌ وه‌ك هه‌ولێك بۆ روخاندنی خۆی لێكده‌داته‌وه .

٤- سه‌ره‌پای ئەم ده‌نگۆ خراپانه‌، كۆمه‌ڵێك نیشانه‌ی هیوا به‌خشیش له‌ ئارادایه‌ و هه‌ر دوولا خۆیان له‌ هه‌لگرته‌ی هه‌نگاوی هاندهرانه‌ ده‌بوێرن . سه‌رنووسه‌ری نوێی رۆژنامه‌ی التاخ، زمانحالی KDP كه‌ ده‌وله‌تی عێراق دیاری كردوه‌، هێشتا هێرشێ نه‌كردوه‌ته‌ سه‌ر بارزانی. ده‌نگۆی ئەوه‌ هه‌یه‌ كه‌ سوڤیه‌ت كۆمه‌ڵێك په‌یامی به‌هێزی ناردوه‌ بۆ بارزانی و پێداگری له‌ سه‌ر كردوه‌ پلانی ئوتونومی قه‌بوول بكات. ب‌الۆیزی میسر، نه‌جاپ پیمییوت لێژنه‌یه‌كی نه‌پێی عێراق ده‌یه‌وێت سه‌ردانی تاران بكات بۆ ئەوه‌ی ده‌رباره‌ی كێشه‌ی كورد و كۆمه‌ڵێك مه‌سه‌له‌ی دیکه‌ له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی ئێران گه‌فتوگۆ بكات.

٤- تییینی: ئەگه‌ر ده‌وله‌تی عێراق و كوردەكان رێكنه‌كه‌ون، ده‌وله‌تی عێراق ته‌نها ئەوه‌ی پێده‌كرێت هه‌ول بده‌ت له‌ رێگای سه‌ربازی، سیاسی و ئابوریه‌وه‌ (هه‌ر سییان پێكه‌وه‌) بارزانی لاواز و گۆشه‌گیر بكات. ده‌ستپێكردنی هێرشێكی هه‌مه‌لایه‌نه‌ دژی

³¹⁸ ABDUL RAHMAN AREF

³¹⁹ COLONEL ABDUL RAZZAK AL-NAYIF

³²⁰ AR-RAWI

كوردەكان لە دەستی سەدام داوێ كە سىياسەتەكەى لە بەرامبەر كورد شكستى هىناو، كەوابوو چاوەروان ناكردت سەدام ئەو بپارە بدات مەگەر ئەو كە هىچ رىگايەكى دىكەى لە بەردەمدا نەمىنیتەو. ئەگەر راپۆرتەكەى بالۆيزى مىسر دەربارەى وتووێژەكانى ئىران و عىراق راست بىت، لەوانەى ئىران و عىراق پىكەو مامەلەى ك بكن و عىراق دەست لە هاندانى عەرەبەكانى كەنداو دزى ئىران هەلگرتت بۆ ئەوئەى ئىران لە بەرامبەردا يارمەتى كوردەكان نەدات.

لۆشرى

له نووسینگه ی پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له بهغداد

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۸۷۹

۳۱ ئاداری ۱۹۷۴

بابهت: پشتیوانی سوڤیهت له سیاسهتی عێراق سه بارهت به کورد

بۆ زانیاری:

بالوێزخانهی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران، تلابیب، ئانکارا، بهیرووت،
جده، کوهیت، له ندهن، مۆسکۆ، پاریس، رۆم و نووسینگه ی پاراستنی
بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له جهزاییر و ده میشق

۱- وهفدیکی کاربه دهستانی پایه بهرزی سوڤیهت به سهروکایه تی مارشال گریشکو^{۳۲۱}،
وهزیری بهرگری له ۲۳ تا ۲۶ ئادار و وهفدیکی دیکه به سهروکایه تی شیلیکوڤ^{۳۲۲}،
وهزیری ناوخوای سوڤیهت له ۲۸ ئادار تا ۱ نیسان سهردانی بهغدادیان کرد. ئهو
دوو دیداره ههولیکی هاوبهش بوو بۆ ئه وهی پینگه ی سوڤیهت له عێراق قایم بکن و
پشتیوانی تهواوی سوڤیهت له سیاسهتی رژیم عێراق سه بارهت به کورد ده ربهرن و
نیشانی بدن که عێراق نه گۆشه گیره و نه له دهره وهی بازنه ی راووراویژی سوڤیهت
و جیهانی عهره بدایه. ته نانهت ئه گه ری ئه وه هه یه که کاربه دهستانی پایه بهرزی
سوڤیهت له سالیادی واژوکرانی په یمانی (سوڤیهت و عێراق) له ۹ نیسان سهردانی
عێراق بکن.

321 - MARSHALL GRECHKO

322 - SHILIKOV

۲- به روالهت وادياره كه سهردانهكهى مارشال گريشكو باش بوه. جيگري نهنجومهنى سهركرديهتى شوپش، سهدام حوسهين روژيک پاش گيشتنى گريشكو روښت بو هيند بهلام سهفهرهكهى تهنه روژيکى خياند و زوو گهرايهوه بو عيراق بو نهوهى گريشكو بتوانى له دانيشتنى نهنجومهنى سهركرديهتى شوپش له ۲۷ى ئادار بهشدارى بکات. گريشكو ۲۵ى ئادار به فرۆكه سهفهريكى دهرهوهى بهغدادى کردوه بهلام بو کوئى روښتوه، ديار نيه. به گوڙهى زانياريهکان گريشكو پهياميکى له گه‌ل ريبه‌رانى کورد ئالوگور کردوه و له و پهيامه‌دا پشتيوانى ته‌واوى سوڤيهت له پلانكهى رژيمى عيراق بو ئوتونومى کوردستانى دوپات کردوتهوه. هه‌روه‌ها به هوى نهوهى كه داهاتى نهوتى عيراق زيادى کردوه و عيراق له ئيران و کورده‌کان تورپه نه‌گه‌رى نهوه زوره كه عيراق چهكى نوڤيى له سوڤيهت كرپييت.

۳- دوابه‌دواى چاره‌سهربوونى ناکوکی عيراق و سوڤيهت له سهر به‌هه‌رزانکپينى نهوتى ئيستاي عيراق له لايهن سوڤيهتهوه (كه له تيليگرامى ۳۴۶۷ى بالويزخانهى ويلايه‌ته يه‌کگرتوه‌کانى نه‌مريکا له مۆسکو ئاماژهى پيکراوه) په‌يوهنديه‌کانى عيراق و سوڤيهت له قوناخى پته‌ويووندايه بهلام سهره‌پاي ئه‌م سهردانانهى کاربه‌ده‌ستانى پايه‌به‌رزى سوڤيهت، پيشبيني ناکرپت كه په‌يوهنديه‌کانى سوڤيهت و عيراق له‌ناکاو په‌ره‌بسيڤييت.

لۆفرى

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له دیمه‌شق

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۲۷۶

۱ی نیسانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: ئەگه‌ری یارمه‌تیدانی سووریه به عێراق دژ به کورده‌کان

بۆ زانیاری: بالۆی‌خانه‌ی ویلایه‌ته یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له بیروت، قاهیره، له‌نده‌ن، پاريس، رۆم، مۆسکۆ و نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

۱- به‌گوێره‌ی زانیاریه‌کانی سه‌رچاوه‌یه‌کی باوه‌رپێکراو، جیگری فه‌رمانه‌ی گشتی و سه‌رۆکی ستادی هی‌زی هه‌وایی سووریه، محمود ئە‌عزه‌م^{۳۳۳} رۆژی ۳۰ ئادار نارداوه‌دا بۆ به‌غداد بۆ ئە‌وه‌ی به‌ رژیمی عێراق ب‌ل‌یت که:

الف - سووریه هیواداره که عێراق بتوانیت به زوترین کات کێشه‌ی کورد چاره‌سه‌ر بکات چونکه سووریه له سه‌ر ئەو باوه‌رپه‌یه که له‌م ساته‌وه‌خته زۆر هه‌ستیاره‌دا عه‌ره‌به‌کان ده‌بن به‌ره‌یه‌کی یه‌کگرتوو دژی ئیسرائیل پێکبێنن.

ب - سووریه ئاماده‌یه هی‌زی هه‌وایی خۆی بخاته خزمه‌تی ده‌وله‌تی عێراق (بۆ ئە‌وه‌ی کێشه‌ی کورد چاره‌سه‌ر بکات) ئە‌گه‌ر رژیمی عێراق پ‌یوستی پ‌ب‌یت^{۳۳۴}.

³²³ Mahmud Azzam

^{۳۳۴} - نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له دیمه‌شق له بروسکه‌یه‌کی دیکه‌دا که له هه‌مان مانگدا بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی نارده‌وه، رایگه‌یاندوه که حافظ ئە‌سه‌دی سه‌رۆک کۆماری سووریه له رێگای گه‌رانه‌وه له سه‌فه‌ره‌که‌ی له یه‌کیتی سوؤفیه‌ت، به‌شپوه‌یه‌کی نه‌ینی سه‌ردانێکی کورتی به‌غدادی کردوه بو ئە‌وه‌ی عێراق هانبدات له سیاسه‌تی ئیستای سووریه سه‌باره‌ت به سازش له‌گه‌ڵ

۳- به وتەى هەمان سەرچاوه، گەلێ له کاربەدەستانی رژیمی سوریه له سەر ئەو باوەڕن که "هێزه ئیمپریالیستەکان" له پشتی کێشهکانی دەولەتی عێراق له گەڵ کوردەکاندان بۆ ئەوهی عەرەبەکان پارچه پارچه بکن و که وابوو گوشار بخه نه سەر سوریه بۆ ئەوهی له گفتوگۆکانی "ریکەوتننامەى سوریه - ئیسرائیل بۆ دەستیوهرنەدان له کاروباری یه کدی له گولانی ۱۹۷۴" له گەڵ ئیسرائیلدا تەنازول بکات.

۳- هەلسەنگاندن: من له زمانى گەلێک له دیپلۆماتەکانى سوریه و ولاتانى عەرەبى دیکه وه ئەو شتانمه بیستوه که له پاراگرافی دوودا باسم کرد و هەندێ له دیپلۆماتانە بەتایبەتی ئاماژەیان بە دەوری ئەمریکا له و مەسەلەیدا دەکرد. بەهەر حال بۆ من جیگای سەرسۆرمان نیه که رژیمی سوریه به توندی نینگەرانی کێشهى کوردەکانى عێراق بێت و پێشنياری یارمەتیدان به دەولەتی عێراقى خستبێتە پوو چونکه عێراق له کاتی شەپى تشرینی یه کهم و پاش ئەوهش یارمەتی سوریهى دا و لهوانه یه سوریه له داها تودا پێویستی به یارمەتی زیاتری عێراقیش بێت. جگه له وهش رژیمی ئەسەد وهک دەولەتێکی ناسیونالیستی باش، هۆکاری ئیدوئولوژیکی خۆی ههیه بۆ ئەوهی یارمەتی عێراق بدات. هۆکاری گرنگی دیکه ی یارمەتیدانی رژیمی ئەسەد به عێراق ئەوهیه که چالاکیهکانی که مینهی کوردی عێراق په یوهندی راسته وخۆی به بهرزه وهندیهکانی سوریه وه ههیه چونکه ئەو چالاکیانە کاریگەری له سەر که مینهی کوردی سوریه داده نیت که هەر چەند که که مینهیهکی بچوکن به لām له باکووری رۆژه لاتى ئەو ولاته ده ژین که ناوچه یه کی ئیستراتژیکه .

سکاتس ۳۲۰

ئیسرائیل له سەر بەرزایهکانی جهلان پشتیوانی بکات و به دەولەتی عێراق بلیت ئەگەر به عێراق پشتیوانی لهو سیاسهتەى سوریه بکات، سوریهش له بهرامبەردا پشتیوانی له سیاسهتەى دەولەتی عێراق سه بارهت به کوردهکان دهکات. (وهرگێز)

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا له واشینگتۆن دی سی
بۆ: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له ئانكارا
٢ی نیسانی ١٩٧٤
بابەت: پەيوەندیەكانی عێراق - ئەمریکا و كێشەیی كورد

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له تاران، بەیروت و
نوسینگەیی پاراستنی بەرژووەندیەكانی ئەمریکا له بەغداد و دیمەشق
ئاماژە بە: تیلیگرامی ٢٣٤١ی بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له
ئانكارا بۆ وهزارهتی دهرهوه

١- دهربارهی بۆچووێهكانی جەلی ئوغلوو^{٣٣٦} که له پاراگرافی پینجی تیلیگرامهکه تاندا
ئاماژەتان پیکردوه، وهزارهتی دهرهوه هیچ راپۆرتیکی له رۆژنامهكانی ئەمریکادا
نەبینیوه که تییدا بانگەشەیی ئهوه کرابێ که دهولەتی ئەمریکا چەک و تهقه مەنی
دهدات بە کوردهکان. ئەگەر بالۆیزخانەیی ئەمریکا له ئانکارا هەست دەکات که
کاربه دهستانی دهولەتی تورکیه شک و گومانیان لهو مهسهله یه دا ههیه، دهبێ جهخت
له سەر ئهوه بکاتهوه که هەر راپۆرتیک که باسی یارمهتیدانی ئەمریکا به کوردهکان
بکات، راست نیه. بالۆیزخانە ههروهها دهبێ به کاربه دهستانی تورکیه بلێت که ئیمه
هیوادارین که کوردهکان و دهولەتی عێراق بتوانن کێشه و ناکۆکیهکانیان به شیوهی
ئاستیخوازانه چارهسەر بکهن و دهولەتی ئەمریکا نایه ویت له کاروباری ناوخی
عێراقدا دهستیوهردان بکات و یارمهتی کوردهکانی نه داوه.

۴- دەرپارەى بۆچۈنەكانى جەلى ئوغلۇو كە لە پاراگرافى شەشى تىلىگرامە كە تاندا ئامازەتان پىكردو، لە داھاتودا ھەر كاتىك باسى پەيوەندىەكانى عىراق - ئەمىرىكانان لەگەل ۋەزارەتى دەرەھەى توركىە كرد، بالۆيىزخانەى ئەمىرىكا دەبى بلىت كە ئىمە نۆر سىپاسى دەولەتى توركىە دەكەين كە ھەول دەدات پەيوەندىەكانى عىراق - ئەمىرىكا باشتىر بىت. دەولەتى ئەمىرىكا پىشوازى لە باشتىركردنى پەيوەندىەكانى لەگەل عىراق دەكات ۋ ئەھەى بۆ دەولەتى عىراق روون كردو، تەو بەلام دەولەتى عىراق بە ئەمىرىكاى ھالى كردو، كە ئىستا ئامادە نىە بۆ باشتىركردنى پەيوەندىە سىپاسىەكانى لەگەل ئەمىرىكا ھەنگاۋ ھەلبىگىت بەلام پىيخۆشە پەيوەندىە ئابوورى ۋ بازىرگانىەكانى لەگەل ئەمىرىكا تا رادەيەك پەرەپىيدات. ئىمەش رىزمان بۆ ئەم بۆچۈنەى عىراق ھەيە ۋ ھەمىشە ئامادەين ۋەلامى ئەرىنى بە ھەموو چەشنە خواستىكى عىراق بۆ پەرەپىيدانى پەيوەندى ئابوورى يا سىپاسى لەگەل ئەمىرىكا بدەينە ۋە.

۲۲۷
روش

وهزارهتی دهرهوه، واشنگتون دی سی

یادداشتنامه ی گفتوگوان

۹ی نیسانی ۱۹۷۴

نهینی

بابهت: داواکاری بۆ یارمهتیدانی ئەمریکا به کورد

بۆ زانیاری:

NEA

NEA/ARN-1

NEA/IRN

نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی ئەمریکا له بهغداد،

بالوێزخانه ی ئەمریکا له بیرووت

بالوێزخانه ی ئەمریکا له تاران،

بهشداربوان:

محمد دۆسکی^{۳۲۸}، نوینهری مهلا مستهفا بارزانی

دهیفید کۆرن^{۳۲۹}، بهرپرسی بهشی ولات له NEA/ARN

به پێز گریگوری د ئیسترانگ^{۳۳۰}، بهرپرسی بهشی کاروباری عێراق له NEA/ARN

³²⁸ Mohammad Dosky

³²⁹ David A. Korn,

³³⁰ Gregory D. Strong,

به‌پرز (محمد) دۆسكى كه كورده و ديپلوماتى پيشووى عيراق بوه وتى له لايهن بارزانيه وه ناردراوه بۆ ئه مريكا بۆ ئه وهى بۆ يارمه تيدانى ده ولته تى ئه مريكا به كورد هه ول بدات. دۆسكى وتى كورده كان سپاسى ئه مريكا ده كن ئه گهر ئه مريكا له شه په كه يان بۆ ئوتونومى يارمه تيان بدات. دۆسكى وتى ده رك به وه ده كات كه ئه مريكا نايه ويته راسته وخۆ خۆى بخاته ناو خه باتى كورده كان به لام كورده كان هيوادارن كه ئه مريكا لانيكه م ئيران ته شويق بكات وه كو پيويست يارمه تى كورده كان بدات بۆ ئه وهى بتوانن دريژه به خه باته كه يان بدن. دۆسكى وتى سپاسى هه رچه شنه هه نگاويكى دۆستانه ي ويايله ته به گگرتوه كانى ئه مريكا ده كات.

به‌پرز كۆپن هيواي ده ربېرى كه كيشه كانى نيوان عيراق و كورده كان به شيويه ئاشتيخوازانه چاره سهر بكرته و ئه وهى شى كرده وه كه هه رچه ند كه ئه مريكه كان زور ده رك به بارودوخى كورده كان ده كن و لايه نگرى له كورده كان ده كن به لام سپاسه تى ئيمه ئه وه نيه كه له كاروبارى ناوخۆى عيراق يان ولاتانى ديكه دا ده ستيوهردان بكه ين. هه روه ها په يوه نديه كانى ئيمه له گه ل عيراق به جورتيكه كه ناتوانين به نوينه رايه تى له لايهن كورده كانه وه خو مان بكه ين به ناو بزيوان له گه ل ده ولته تى عيراقدا. به‌پرز كۆپن جه ختى له سه ر ئه وه كرده وه كه ئيمه ده مانه ويته له گه ل كورده كان راستگۆ بين و نامانه ويته هيواي هه له يان تيدا درست بكه ين.

دۆسكى وتى ئه مدوايانه نامه يه كى له لايهن دۆستىكى كورده وه له له نده ن به ده ست گه يشتوه كه تيدا نوسراوه بارزاني هه ولداوه پيش له ده ستپيكرده وهى شه ر بكرته. هه روه ها له نامه كه دا باسى ئه وه كراوه كه ده ولته تى عيراق پلانى بۆ ئه وه داناوه كه هيزه كانى خۆى له شاخه كانى كوردستان بكشينيته وه بۆ ئه وهى سه رچاوه ي ژيانى ئابوورى كورده كان بپچرته و بارودوخه كه وه ك خۆى بمينيته وه. دۆسكى وتى ده ولته تى عيراق ده يه ويته وه ك چه ته له گه ل كورده كاندا مامه له بكات. له وه لامى پرسيارتيكى به‌پرز "كۆپن" دا ده رباره ي ئه وهى كه ئايا هيج هيوايه ك به وه هه يه

که کیشە که چاره سەر بێت، دۆسکی وتی زانیاریه کانی ئەو نیشان دەدات که هیچ هیوایه ک له ئارادا نیه .

دۆسکی وتی ئیدی باوه پری به ئاشتی نه ماوه و ئاماژه ی به وه کرد که نه رۆژه لات و نه رۆژئاوا پشتیوانی له کورد ناکه ن. دۆسکی له به شی ئەنجامی قسه کانی دا وتی له بهر ئەوه ی وه زاره تی دهره وه ی ئەمریکا نایه ویت یارمه تی کورد بدات، ده یه ویت کیشه ی کورد بباته کۆنگرێسی ئەمریکا .

دۆسکی وتی نیسانی ۱۹۷۲ عێراقی به جیهیشتوه و له و کاته وه بارزانی نه بینیه به لام ده یه ویت له نیوه ی دووه می مانگی نیسان له ریگای ئێرانه وه بگه رپته وه بۆ کوردستان .

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی ۹۰۱

۱۱ نیسانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: په‌ره‌سه‌ندنی شه‌پی ده‌روونی له نیوان ریبه‌رایه‌تی کورد و رژیمی
به‌عس

بۆ زانیاری:

ب‌لۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌که‌گرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره، موسکۆ،
تاران و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق
ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۱۸۲ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له
به‌غداد

۱- شه‌پی ده‌روونی له نیوان بارزانی و رژیمی به‌عس درێژه‌ی هه‌یه و هه‌ر دوولا
هه‌یشتا پیا‌نخۆش نیه ده‌رگای وتووێژ دابخه‌ن و شه‌پێکی نوێ به‌ریا بکه‌ن. ۶ی
نیسان وه‌زیری به‌رگری عێراق سه‌رجه‌م ئه‌و هاوولاتیانه‌ی که له دایکبوی ۱۹۴۷ان
بانگ کرد خزمه‌تی سه‌ربازی ئه‌نجام به‌دن. رۆژی ۷ی نیسان ئه‌نجومه‌نی
سه‌رکردایه‌تی شوێش پێنج کوردی متمانه‌پێکراوی له جیگای وه‌زیره کورده
پێشوه‌کان دانا. ده‌وله‌تی عێراق پێشتر پارێزگاری سلیمانی، هه‌ولێر و ده‌وکی
گورپیبوو. ئه‌م کاربه‌ده‌ستانه مانگی ئادار ده‌ستیان له پۆسته‌کانیان هه‌لگرتبوو و
چووبووونه ریزی بارزانی. هه‌روه‌ها باسی ته‌یارکردن و به‌پێکردنی سه‌ربازی زیاتر
به‌ره‌و باکوور ده‌کریت.

له هه مان كاتدا دهولتهى عىراق دريژه به پرۆپاگه ندا كردن بهو كارانه ده دات كه له كوردستان نهجمى داوه و رايگه ياندوه كه ١٠٠ ميليون دولار له بودجهى سالى ١٩٧٥ بو هريمى كوردستان ته رخان كراوه. رۆژنامه كان باسى ئه وه ده كه ن كه كورده كان گه راونه ته وه سه ر مال و كارى خۆيان به لام زانيارى سه رچاوه كانى ديكه پىچه وانهى ئه وه مان پى نيشان ده دات بو نمونه يارمه تيدهرى "پاپ نونسيۆ" ^{٣٣١} رۆژى ٩ى نيسان پىميوت ٧٠٠ بنه مالهى مه سيحى هه موو مال و ژيانى خۆيان له ناوچه جىناكۆ كه كانى باكوور به جىپه يشتوه و هاتوون بو به غداد. يارمه تيدهرى "پاپ نونسيۆ" ههروه ها وتى هه ندئ له مه سيحيه كان چونه ته ريزى هيزه كانى بارزانى. كار به ده ستىكى بالۆيزخانهى هيند وتى بو زه بروه شاندى له رژيمى ديكتاتورى به عس زانكۆ سلىمانى چۆل كراوه و كورده كان چونه بو باكوور و عه ره به كان هاتوونه ته وه بو به غداد. ته نها ٢٢ مامۆستاي بيانى له سه رجه م كۆليژه كانى زانكۆ ماونه ته وه. كار به ده سه ته كهى بالۆيزخانهى هيند ههروه ها وتى ئىستا كۆنترۆلى جادهى كه ركوك - سلىمانى به ده ستى پيشمه رگه وه يه .

٢- ديپلۆماته شيوعيه كان (كه به رده وام پشتيو انيان له هه لۆيستى ده ولتهى عىراق كردوه) هۆشدارى ده دن كه ئه گه ر بارزانى له گه ل ده ولتهى عىرق ريكنه كه ويته، شه رپكى به رفراوان هه لده گيرسيته .

٣- ريبه رايه تى كورد تا ئىستا هيج نيشانه يه كى بو سازش له گه ل ده ولتهى عىراق ده رنه بريوه . راديو دهنگى كوردستان كه شه پۆله كانى له به غداد به هيزه به رده وام له كاتى ئىواراندا راپورتى پىكدادانه كان بالو ده كاته وه و بانگه شهى ئه وه ده كات كه خه لكى له گه لدايه . "دهنگى كوردستان" گالته به ده سه لاتى ئه وه وه زي ره كوردانه ده كات كه ده ولتهى عىراق دايناون و ده لئىن كه پارتى ديموكراتى كوردستان په يوه ست ده بيت به به رهى نيشتمانى .

^{٣٣١} PAPAN NUNCIO به نوينه رى ديپلۆماتىكى پاپ له ولاتانى ده ره وه ده گو ترى ته كه خاوه ن بيگه ي بالۆيزه و به رپرسى كاروبارى كنيسه ي كاتولىك له ولاته يه . وه رگيتر

۴- رۆژی ۸ نیسان، جیگری ئه‌نجوومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شوپش، سه‌دام حوسه‌ین له‌ دیمانه‌یه‌کدا چه‌ند جار ئاماژه‌ی به‌وه‌ کرد که‌ کورده‌کان به‌ چه‌کی ئه‌مریکایی ته‌یار کراون به‌لام به‌ ئاشکرا ئێرانی به‌و مه‌سه‌له‌یه‌ تۆمه‌تبار کرد. سه‌دام بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کرد که‌ بارزانی ئیدی نوینه‌ری خه‌لکی کورد نیه‌ و ئه‌ندامانی بنه‌ماله‌ی خۆی له‌ باکووری عێراق هه‌لوێستیان له‌گه‌ڵ ئه‌و جیاوازه‌. سه‌دام وتی ئه‌نجوومه‌نی نیشتمانی (کوردستان) له‌ ماوه‌ی چه‌ند مانگی داها توودا بۆ هاوکاریکردن له‌گه‌ڵ رێبه‌رایه‌تی نوێی کورد پیکدیت.

۵- هه‌لسه‌نگاندن: گرنگترین پێشها‌ت بۆ ئێمه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌نگۆی پشتیوانی ئه‌مریکا له‌ کورده‌کان رۆژه‌روژ زیاتر ده‌بیت. ئه‌گه‌ر بارودۆخه‌که‌ خراپتر بیت ده‌بێ چاوه‌پوانی ئه‌وه‌ بین که‌ ده‌وله‌تی عێراق به‌شێوه‌کی راشکاوانه‌تر بانگه‌شه‌کانی ئه‌مدوایانه‌ی سه‌دام حوسه‌ین (ده‌رباره‌ی پشتیوانیکردنی ئه‌مریکا له‌ کورده‌کان - وه‌رگێژ) دوویات بکاته‌وه‌ و راسته‌وخۆ و توند هێرش بکاته‌ سه‌ر ئه‌مریکا. له‌و په‌یوه‌ندیه‌دا پێشنیار ده‌که‌ین ئه‌و رێشوینا‌نه‌ که‌ له‌ بره‌گی ۳ی په‌یامی ۱۵۲ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا له‌ به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ه‌ باس کراوه‌ بۆ نکوێکردنی فه‌رمی ئه‌مریکا له‌و مه‌سه‌له‌یه‌ (پشتیوانیکردن له‌ کورده‌کان - وه‌رگێژ) بگرینه‌به‌ر. من هێشتا له‌ سه‌ر ئه‌و باوه‌رهم که‌ سه‌ره‌پای ئاماده‌کاریه‌ سه‌ربازیه‌کانی ده‌وله‌تی عێراق، رژیم عێراق هێرشی به‌رفراوان بۆ سه‌ر کورده‌کان وه‌ک دوایین رێگاچاره‌ داده‌نیت. چاوه‌پوان ده‌کریت ده‌وله‌تی عێراق هێرشی سه‌ربازی بکاته‌ سه‌ر هه‌ندێ شوینی تایبه‌ت وه‌ک بنکه‌ی رادیۆی "ده‌نگی کوردستان" و گونده‌کانی نزیکه‌ی باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی.

لۆفری

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا

بۆ: نووسینگەی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد (بۆ
کرده‌وهی خێرا)

واشینگتۆن دی سی

١١ نیسانی ١٩٧٤

بابەت: نکۆلیکردنی ئەمریکا له یارمه‌تیدانی کورده‌کان و دانیشتن له‌گه‌ڵ
نویننه‌ره کورده‌کان

بۆ ئاگاداری خێرای بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ کگرتووه‌کانی ئەمریکا له تاران
بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ کگرتووه‌کانی ئەمریکا له به‌یروت و ئانکارا
ئاماژه‌ به‌:

الف - تیلیگرامی ٧٢٢٧٢٤ی وهزارهتی دهره‌وه

ب - تیلیگرامی ٤٢٢٢ی بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له به‌یروت

→ ئیوه‌ ده‌بێ به‌ شیوه‌ی فهرمی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ به‌ وهزارهتی دهره‌وه‌ی عێراق
رابه‌گه‌یه‌نن که‌ وه‌بێژی وهزارهتی دهره‌وه‌ی ئەمریکا ئه‌و بانگه‌شه‌یه‌ی ره‌ت کردووه‌ته‌وه
که‌ ده‌وله‌تی ئەمریکا چه‌ک بۆ کورده‌کان دا‌بین ده‌کات و بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له
به‌یروت ئه‌و راپۆرتی رۆژنامه‌کانی به‌ درۆ خستووه‌ته‌وه‌ که‌ بالۆی‌زی ئەمریکا له
به‌یروت، گودلی^{٣٣٢} له‌گه‌ڵ نویننه‌ره کورده‌کان دانیشتووه‌.

۲- وهزارهتی دهره وهش ئه و شتانه كه باسكرا به نوسینگهی پاراستنی
به رژه وهندیه كانی عیراق له واشینگتۆن راده گهیه نیت.

هینپری کیسینجیر

وهزیری دهره وه

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۹۱۳

۱۸ی نیسانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: کێشه‌ی کورد له عێراق ته‌شه‌نه‌ده‌کات

بۆ زانیاری:

ب‌الۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌که‌گرتوه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره،
جده، کوهیت، له‌ندهن، مۆسکۆ، پاریس، تاران و نووسینگه‌ی پاراستنی
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۲۳۱ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له
به‌غداد

→ کورته: ده‌وله‌تی عێراق هه‌ول ده‌دات خۆی وا نیشان بدات که ئارامه، سه‌ره‌پای
ئوه‌ی که له‌گه‌ڵ ئه‌و راستیه‌ رووبه‌پوو بوه‌ته‌وه که بارودۆخی باکوور ئه‌وه‌نده خراپ
بوه که ته‌نها به هێزی سه‌ریازی چاره‌سه‌ر ده‌بێت. رۆژی ۲۵ی نیسان ماوه‌ی ئه‌و
لیبورده (عه‌فوات) کۆتایی پێدێت که ده‌وله‌تی عێراق بۆ ئه‌و کوردانه‌ی که فیناریان
کردوه و چوونه‌ته‌ ریزی بارزانی، ده‌ریک‌دبوو. به هۆی ئه‌وه‌ی ئه‌نجامدانی هێرشیه‌کی
هه‌مه‌لایه‌نه‌ دژی کورده‌کان وه‌بیره‌ینه‌ره‌وه‌ی شکستی سیاسه‌تی ۴ سالی رابردووی
ده‌وله‌تی عێراقه، وادیاره‌ رژیمی عێراق هێزی سه‌ریازی له هه‌ندێ ناوچه‌ی تایبه‌ت
جێگیر ده‌کات و له هه‌مان کاتدا پلانی ئوتونومی کوردستان له‌گه‌ڵ کورده‌کانی
گوێزپایه‌لی خۆی ده‌باته‌ پێش که نوێنه‌ری خه‌ڵک نین. هه‌رچی بارودۆخه‌که ئالۆزتر

دهبیت، تۆمه تبارکردنی ئیتران و ئەمریکا (به یارمه تیدانی کوردەکان - وه رگێڤ) زیاتر ده بێت.

۴- ده وله تی عیراق سه بارهت بهو شتانه ی که له کوردستانی عیراق روو ده دات، به شیوه ی فه رمی هیچ نالیت و هه ولّ ده دات وانیشان بدات که بارودۆخه که وه ک خۆی ده چیته پیش. جیگری ئەنجومه نی سه رکردایه تی شوڤش، سه دام حوسه ی ن ۱۶ ی نیسان له گه لّ ئەندامانی کۆمیته ی بالای به ره ی نیشتمانی دیداری کردوه و ریگاکانی خیراترکردنی پیکهاتنی ئەنجومه نی یاسادانان و ئەنجومه نی راپه پاندنی (هه یئه ی ته شریعی و هه یئه ی ته نفیزی) هه ریمی ئوتونومی کوردستانی تاوتوی کردوه. شه پۆلی هیرشکردن بۆ سه ر پیلانگێڤه کانی ئیتران و ئیمپریالیزم تا ده چیت توندتر ده بیت به لام ته وه ری تۆمه ته کان زۆر روون ناکرینه وه. نکولیکردنی وته بیژی وه زاره تی ده ره وه ی ئەمریکا له یارمه تیدانی ئەمریکا به کورده کان (که له تیلیگرامی ۷۲۷۴ ی وه زاره تی ده ره وه دا باس کراوه) له به غداد بلاو نه کراوه ته وه. رۆژنامه فه رمیه کان هیرشکردنی راسته وخۆ بۆ سه ر بارزانیان ده ست پیکردوه. ۱۸ ی نیسان رۆژنامه ی الجمهوریه ^{۳۳۳} له سه روتاره که یدا بانگه شه ی ئەوه ی کرد که بارزانی له لیدوانیکدا بۆ رۆژنامه ی "پاریس هیرالد تریبون" ^{۳۳۴} له ۲ ی نیسان وتویه تی که پیتیباشه چه کوچۆلّ له ئیسرائیل وه ریگرت.

۳- هه والی رووداوه کانی باکوور له رادیوی "ده نگی کوردستان" و چه ند بیانیه ک که سه ردانی باکووریان کردوه وه رده گرین. بالۆیزی تورکیه پشتراستی کرده وه که کۆنترۆلی سنووری زاخۆ به ده ستی پێشمه رگه وه یه. وادیاره ده وله تی عیراق ریگا به وه نادات بارودۆخی زاخۆ به مشیوه یه به رده وام بیت چونکه به مانای ئەوه یه که ته نها ریگای سنووری رۆیشتن بۆ تورکیا ئیدی له ده ستی ده وله تی عیراقدانیه. چاوه پروان ده کرتیت پیکدادانیکی توندی سه ربازی له ناوچه ی زاخۆ روو بدات. یه کێ له ناوچه ئالۆزه کانی دیکه سلیمانیه که تیکنیسیه بیانیه کان، ماموستا و خویندکارانی زانکو

333 -AL-JUMHURtuYA

334 PARIS HERALD TRIBUNE-

تییدا نهامون و ئیواران هیزهکانی عیراق و پیشمه‌رگه‌کان ته‌قه له یه‌کدی ده‌که‌ن .
بألویزی ئیسپانیا پیمیوت که ۷۰ تیکنیسیه‌نی ئیسپانیایی که له بینای کارخانه‌ی
شه‌کر له نزیک سلیمانی کاریان کردوه (که ۹۰ % ی ته‌واو بوه) گه‌راونه‌ته‌وه بۆ
ئیسپانیا . کاتیک که وه‌زیری پیشه‌سازی عیراق گله‌یی ئه‌وه‌ی کردوه که هیچ شتیک
رووینه‌داوه که ئیسپانیایه‌کان کاره‌که‌یان به‌جیبیلن ، بآلویزی ئیسپانیا رایگه‌یان‌دبوو
ئاماده‌یه تیکنیسیه‌نه ئیسپانیایه‌کان بگه‌رینیتته‌وه بۆ سه‌ر کاره‌کانیان ئه‌گه‌ر ده‌وله‌تی
عیراق ریگه‌ی پیدبات خۆی سه‌ردانی سلیمانی بکات . هه‌م جاده‌ی به‌غداد - سلیمانی
و هه‌م جاده‌ی که‌رکووک - سلیمانی جگه‌ له هاتوچۆی سه‌ربازی به‌ روی هه‌موو
هاتوچۆیه‌کی دیکه‌دا داخراوه . هه‌روه‌ها کۆمه‌لێکی زۆر راپۆرت ده‌رباره‌ی که‌مببونی
خواردنه‌مه‌نی ، سووته‌مه‌نی و پیداو‌یسته‌یه‌کانی دیکه‌ له شاره‌ سه‌ره‌کیه‌کانی باکوور بآلو
بوته‌ته‌وه .

لۆشری

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۹۳۳

۲۵ ی نیسانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: جموجۆله سه‌ربازیه‌کانی به‌عس و هه‌ولدان بۆ جیبه‌جێکردنی پلانی

ئوتونومی کورد

بۆ زانیاری:

بۆلۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌که‌گرتوه‌وه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره،
جه‌ده، کوه‌یت، له‌نده‌ن، پاریس، موسکۆ، تاران، تلایب و نووسینگه‌ی پاراستنی
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۲۳۵ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له
به‌غداد

۱- ده‌وله‌تی عێراق درێژه به جیبه‌جێکردنی پلانی ئوتونومی کورد ده‌دات بۆ ئەوه‌ی
گوێ له پێکدادانه سه‌ربازیه‌کان له باکوور و لێدوانه تونده‌کانی باره‌گای سه‌رکردایه‌تی
بارزانی بۆ رۆژنامه‌نوسه بیانیه‌کان بگرت. دوایین هه‌نگاوی به‌رچاو که ده‌وله‌تی
عێراق له‌و په‌یوه‌ندیه‌دا هه‌لیگرتوه ئەوه‌یه که ته‌ها محی الدین معروف^{۳۳۵} که کورده و
بۆلۆی‌زی عێراق بوه له رۆما له پۆستی جێگری سه‌رۆک کۆمار داناوه و سه‌رۆکی
حزبی (به‌عس) نعیم حداد^{۳۳۶} ۲۰ی نیسان رایگه‌یاند که ئەنجومه‌نی یاسادانانی هه‌ریمی

335 TAHA MUHYIDDIN MAROUF,

336 NAEM HADDAD

کوردستان به مزوانه پێکدیت. عزیزه قراوی که کورده و تازه له پۆستی وهزارهت دانراوه، سهردانی پارێزگاری ههولێری کردوه بۆ ئهوهی دهست به بهرپێکخستنکردنهوهی پارتی دیموکراتی کوردستان بێ بارزانی بکات. لهوانهیه عهقراوی به مزوانه KDPی خۆیان بهیئیته ناو بهرهی نیشتمانی. رۆژنامهکانی بهغداد باسی پێکدادانهکانی باکوور ناکه ن به لآ من زانیاری باوهه پێکراوم به دهست گهیشتوه که هێزی ههواپی عێراق ئیستا ههندی شوینی ههلبێژدراو بومباران دهکات. ۲۵ی نیسان ئه و لیبورده کوتایی پیدیت که دهولتهی عێراق بۆ ئه و کهسانه که فیناریان کردوه، ده ریکردوه به لآم فه رمانبه ره کوردهکان نه گه پراونه ته وه سه ر کارهکانیان.

۲- کونسولی فه رهنسا ۲۴ی نیسان پیمیوت که لیوایهکی سپای عێراق چوه بۆ ناوچهی سنجار. وادیاره ئه و لیوایه بۆ ئه وه ناردراوه که سنووری سووریه دابخات و به ره و باکوور بچیته پیش بۆ ئه وهی بنکهی سه رباری زاخۆ ئازاد بکات و رێگای سه رهکی رۆیشتن به ره و سنووری تورکیه بگریته وه دهست. کونسولی فه رهنسه ههروه ها وتی زانیاری ئه وهی لایه که زۆریه ی ئه فسه ره پله به رزهکانی سپای عێراق نایانه ویت هێرش بکه نه سه ر کوردهکان و هۆکاری ئه وهش لهوانه یه ئه وه بیت که نایانه ویت له ناوچه شاخاویهکاندا شه ر بکه ن چونکه شه ره سه رنه که وتوو هکانی ۱۹۶۱-۷ ده هیئنه وه بیرى خۆیان. جگه له وهش ۲۵ له ۱۰۰ی سه ربارزانی عێراق کوردن و ئه نجامدانی هێرشیکى نوێ لهوانه یه ببیته هۆی هه لاتنی (فیناری) زیاتری سه رباره کوردهکان.

۳- کاربه ده ستیکى بالۆیژخانه ی هیند به ناوی نایرام^{۳۳۷} پیمیوت له ۲۲ی نیسانه وه پێکدادانگه لیکى گه وره روویداوه و هێزی ههواپی عێراق هێرشى کردوته سه ر هه ندی له گوندهکانی سه ر رێگای که رکووک - سلیمانی. نایرام ههروه ها وتی به تالیونیکى هیزه تاییه تهکانی سپای عێراق ۲۲ی نیسان له بهغداده وه چوه بۆ ههولێر.

لۆفری

لە بالۆیزخانەى ویلايەىە یەکگرتووهکانى ئەمریکا لە موسکۆ

بۆ: وەزارەتى دەرهوه، واشینگتۆن دى سى ۸۲۹۰

۲۶ى نىسانى ۱۹۷۴

بابەت: ھێرشى رۆژنامەى پراوداى سۆڤیەت بۆ سەر کوردەکان

بۆ زانیارى: بالۆیزخانەى ویلايەتە یەکگرتووهکانى ئەمریکا لە ئانکارا، ئەمان، بەیروت، قاھیرە، جەدە، تاران، پارىس، لەندەن، تلابیب، کۆنسولخانەى ئەمریکا لە لىنینگراد، نوسینگەى پاراستنى بەرزەوھەندیەکانى ئەمریکا لە بەغداد و دیمەشق و نوسینگەى نوینەرایەتى ئەمریکا لە نەتوھە یەکگرتووهکان

۱- کورتە: رۆژنامەى پراودا^{۳۳۸} رۆژى ۲۶ى نىسان وتاریكى بلأو کردووه كە یەكەمین راپۆرتیکە كە ئیمە تا ئیستا بینیمانە كە تیبیدا باسى ئەو كرابى كە كوردەكان بە ئاشكرا لە بەرامبەر پلانى ئوتونومى دەولەتى عێراقدا رادەوهستن. ئەو وتارە بە تەواوى پشتیوانى سۆڤیەت لە دەولەتى عێراقى دەربړیپوو و بزوتنەوہى كورد و دەستپوهردانى ئیمپریالیست و ھێزە پاشوهرۆخوازەكانى (بى ئەوہى راستەوخۆ ناویان بەھێنیت) لۆمە وسەرزنشت کردبوو.

۲- رۆژنامەى پراودا دەربارەى خەباتى چەكدارى كوردەكان دژی دەولەتى عێراق نوسیبوو كە ریبەرانى كورد پلانى ئوتونومى دەولەتى عێراقیان قبول نەكردوھەرحەند كە ئەو پلانى "مافە نەتەوہییە دیموکراتیک و كۆمەلایەتیەكانى كوردەكانى" لە چوارچێوہى كۆمارى عێراقدا دەستەبەر كردوھە. ئەو وتارە وێپرای ئاماژەكردن بە

راپورتی رۆژنامه بیانیه‌کان، وتبوی رێبه‌رایه‌تی کورد بێ ده‌ستیوه‌ردانی ئیمپریالیسته‌کان و هیزه پاشوه‌رۆخوازی دیکه ناتوانیت له سه‌ر خه‌باته‌که‌ی بېریار بدات و ئاماژه‌ی به‌وه کردبوو که ولاتانی بیانی هه‌ول ده‌ده‌ن کورده‌کان له عه‌ره‌به‌کان دوور بخه‌نه‌وه و رژیمی پیشکه‌وتنخوازی عێراق لاواز بکه‌ن و یارمه‌تی مادی و چه‌کوچۆل ده‌ده‌ن به‌ کورده‌کان.

۳- وتاره‌که‌ی رۆژنامه‌ی پراودا له‌ کۆتاییدا ئه‌و ئه‌نجامه‌ی ده‌رخستبوو که هیزه کورده پیشکه‌وتنخوازه‌کان و حزبی شیوعی عێراق داوایان کردوه پیش له‌ ده‌ستیوه‌ردانی ئیمپریالیزم له‌ کاروباری نیوخۆی عێراقدا بگێردرێت و کێشه‌ی کورد له‌ سه‌ر بئه‌م‌ه‌ی به‌یاننامه‌ی ئاداری ۱۹۷۰ و یاسای ئوتونومی کوردستان به‌ شیوه‌ی ئاشتیخوازانه چاره‌سه‌ر بکریێت.

۴- رۆژنامه‌ی پراودا هه‌ر هه‌مان رۆژ له‌ زمانی ئازانسی ده‌نگوباسی TASS بلاوی کرده‌وه که رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ک بۆ فرۆشتنی پاپۆری سه‌ریازی له‌ لایه‌ن سوڤیه‌ت به‌ عێراق، له‌ نێوان ئه‌و دوو ولاته‌دا واژۆ کراوه. ئێمه پێمانوابه‌ که بلاوکردنه‌وه‌ی ئه‌و دوو وتاره پیکه‌وه له‌ یه‌ک ژماره‌دا، نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه‌ که سوڤیه‌ت ده‌یه‌وێت پشتیوانی زیاتری خۆی له‌ ده‌وله‌تی عێراق ده‌ربهریێت.

دوبز^{۳۳۹}

له نو سینگی پاراستنی بهر ژه وه ندیه کانی ئەمریکا له به غداد

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۹۲۶.

۲۷ ی نیسانی ۱۹۷۴

نهینی

بابهت: هه وله کانی ده وله تی عێراق بۆ هاندانی ولاتانی عهره بی دژی

شۆرشی کورد

بۆ زانیاری: بالۆی زخانهی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له سه رجه م ولاتانی عهره بی و ئانکارا، له ندهن، مۆسکۆ، پاریس، تاران و تلایب.

→ رۆژی ۲۰ ی نیسان لیژنه یه کی بالۆی زی ولاتانی عهره بی له به غداد بانگه یشتی وهزاره تی دهره وه ی عێراق کران بۆ ئه وه ی له گه ل جیگری وه زیری دهره وه، عبدالحسین الجمالی^{۳۴۰} دیدار بکه ن. به گویره ی ئه و زانیاریانه که کاربه ده ستیکی بالۆی زخانه ی میسر به ناوی به ره که^{۳۴۱} و کونسولی فرانسه له عێراق، سه یلارد^{۳۴۲} (که ئه ویش ئه و زانیاریانه ی له بالۆی زی مه غرب وه رگرتبوو) پێیاندام، ئه م شتانه له دیداره که ی جیگری وه زیری دهره وه ی عێراقدا خراوه ته پوو:

³⁴⁰ ABDUL HUSSEIN AL-JAMALI.

³⁴¹ BARAKA

³⁴² SAILLARD

۲- الجمالی باسی کیشهی کوردی کردوه و وتویهتی عیراق هر له کۆنه وه کیشهی کوردی به کیشهی ناوخویی خۆی زانیوه^{۳۴۲}. الجمالی له درێژهی قسهکانیدا وتویهتی راگه یاندننامه کانی ئەم دوایانهی کوردهکان که تێیدا داوای سه به خۆیی و دهستیوهردانی ولاتانی بیانیان کردوه، کیشه کهی کردوه به کیشه کهی نۆنه ته وه یی و ئیستا ده وله تی عیراق ده یه ویت ولاتانی عه ره بی پشتیوانی له عیراق بکه ن ئەو کیشه یه چاره سه ر بکات. ئەو باس و گفتوگانه دوو کاتژمێر و نیو به رده وام بوه.

۳- نۆینه ری میسر له و دانیشته دا پرسیا ری له الجمالی کردوه که ئایا هیچ به لگه یه کیان به ده سه ته وه یه که نیشان بدات ولاتانی دیکه پشتیوانی له کوردهکان ده که ن. الجمالی وه لأمیدا وه ته وه عه ره بستانی سعودی پاره و ئیزان و ئەمریکا چه ک به کوردهکان ده دن به لأم و تویه تی ئەو ولاتانه له وه زیه کترن که به ئاشکرا پشتیوانی له کوردهکان بکه ن و به لگه به ده سه ته وه بدن. بالۆیزی عه ره بستانی سعودی له و دانیشته دا ئەو تۆمه تانه ی رت کردوه ته وه به لأم هیچی دیکه ی بۆ و تن پێنه بوه. بالۆیزی تونس پرسیا ری له الجمالی کردوه عیراق چۆن چاوه پوانی پشتیوانی ولاتانی عه ره بی ده کات له کاتی کدا که عیراق له رابردو دا هێرش کردوه ته سه ر ئەو ولاتانه و دانی به حزبی شیوعی عیراق له ناو به ره ی نیشتمانیدا ناوه. الجمالی وه لأمیدا وه ته وه دانپێدانان به حزبی شیوعی عیراق به واتای دانپێدانان به بیروبوچونی کومنیسته کان نیه به لکو و ئەوه تاکتیکی پێویست بوه.

۴- بالۆیزی جه زاییر، عوسمان سه عدی^{۳۴۴} و تویه تی ده یه ویت وه ک جه زاییریه ک، وه ک به ره پریک^{۳۴۵} و وه ک شوڤریشگیڤیک قسه بکات. عوسمان سه عدی و تویه تی ده وله تی

^{۳۴۲} - بالۆیزی تورکیه، چه رهوک ئەو بوچوونهی الجمالی پشتیواست کرده وه و پیمبوت ئەمدایانه ده وله تی عیراق قه د کیشهی کوردی له گه ل ئەو یان ده وله تی تورکیه باس نه کرده. چه رهوک هه ره ها وتی چه ند مانگ له مه وپیش جارێکیان باسی کیشهی کوردی لای کاربه ده ستیکی پایه به رزی عیراق کردوه به لأم ئەو کاربه ده سه ته له وه لآمدا و تویه تی ئەوه کیشه یه کی ناوخویی عیراقه.

جهزايير قهه ناتوانئ پشتيواني له ئوتونومي كوردهكان بكات چونكه خزي كيشه‌ي كه مينه‌ي به‌ربه‌رگاني هه‌يه و ئاهازي به‌وه كردوه كه زۆرتري شتيك كه له دهستي ده‌وله‌تي جهزايير ديت ئه‌ويه كه له راگه‌ياندننامه‌يه‌كدا پشتيواني له يه‌كپارچه‌يي خاكي عيراق بكات. بالۆيزي سودان، موسا موسته‌فا ئاهازي به‌ كيشه‌ي باشووري سودان كردوه و جهختي له سه‌ر ئه‌وه كردوه‌ته‌وه كه مومكين نيه‌ي كيشه‌ي كورد به‌ ريگاي سه‌ربازي چاره‌سه‌ر بكرٔ. موسا موسته‌فا پرسيازي له‌ الجمالي كردوه ئايا عيراق به‌راستي پابه‌نده به‌ چاره‌سه‌ري ئاشتيخوازانه‌ي كيشه‌ي كورد و الجماليش پٔي له سه‌ر ئه‌وه داگرتوه كه به‌ئٔ پابه‌نده. پاشان بالۆيزي يه‌مه‌ن، المرواني^{٢٤٦} پرسيازي كردوه مادام كه كيشه‌ي سه‌ره‌كي ئٔرانه، بۆ عيراق پوان به‌ ئٔران نادات بۆ ئه‌وه‌ي كيشه‌كه چاره‌سه‌ر بٔت. الجماليش وه‌لاميداوه‌ته‌وه عيراق ئه‌مدوايانه هه‌ولٔداوه به‌لام ئه‌و وتوؤزانه هٔچ ئه‌نجاميكي ئه‌ريئي به‌دواوه نه‌بوه.

٥- هه‌رچه‌ند كه نؤنه‌راني سه‌رجه‌م ئه‌و ؤاته عه‌ره‌ببانه كه له‌و دانٔشته‌ندا به‌شداريان كردوه، وتويانه كه ده‌بٔ له‌و په‌يوه‌نديه‌دا راي ده‌وله‌ته‌كاني خۆيان وه‌ريگرن به‌لام نؤنه‌راني ئه‌و ؤاته عه‌ره‌ببانه له‌ نٔو خۆياندا باسي ئه‌وه‌يان كردوه كه ده‌بٔ هٔرشٔيكي پرۆپاگه‌ندايي دزي كورده‌كان و پشتيوانه‌كاني كورده‌كان ده‌ستپٔيگه‌ن و ره‌فتاريكي هاوبه‌ش به‌نٔسبه‌ت ئٔران بگرنه‌به‌ر و له‌ نٔوان كورده‌كان و ده‌وله‌تي عيراق و هه‌روه‌ها له‌ نٔوان ده‌وله‌تي عيراق و ئٔراندا ناؤزيواني بگه‌ن.

٦- هه‌له‌سه‌نگانن: ؤاتاني عه‌ره‌بي به‌ گه‌شتي پٔشوازي له‌و داواكاريه‌ي عيراق بۆ پشتيوانٔيكردي جيهاني عه‌ره‌ب ناگه‌ن و ئه‌مه‌ش ده‌رپري هه‌لؤستي ده‌وله‌تاني عه‌ره‌بي به‌نٔسبه‌ت رزيمي عيراقه. به‌هه‌رحال له‌وانه‌يه‌ي ميسر له‌و په‌يوه‌نديه‌دا هه‌ولٔيك به‌ قازانجي عيراق بدات چونكه ميسر له‌ زۆريه‌ي ؤاتاني عه‌ره‌بي به‌رفراوانتر سه‌يري

BERBER^{٢٤٥} به‌رپه‌رگه‌كان نه‌ته‌وه‌يه‌كي زياتر بٔباباننشينٔن كه له‌ باكووري ئه‌فريقا (به‌تاييه‌ت جهزايير، مه‌غريب، لٔبي و تونس) ده‌زين. به‌رپه‌رگه‌كان به‌ زماني ئامازيغي قسه‌ ده‌گه‌ن و له‌گه‌ل ده‌وله‌تي جهزايير و مه‌غريبدا كيشه‌ي سياسيان هه‌يه. وه‌رگٔر

³⁴⁶ AL-MARWANI

ناوچه دهکات و (به بۆچوونی من) پێیوایه که رژیمی ئیستای عێراق باشتترین رژیمی که له م بارودۆخه دا چاوپوان دهکریت و له سه ر ئه و باوه په یه که ئه گه ر ده وله تیکه دیکه جیگای ده وله تی ئیستای عێراق بگریته وه، بارودۆخه که ده گه ریته وه بۆ بیسه روبه ره یه که ی جارن .

لۆشری

له کۆنسلوخانهی ئەمریکا له تەوڕیز

بۆ: وەزارەتی دەرەو، واشینگتۆن دی سی

٢٧ نیسانی ١٩٧٤

بابەت: ئێران و کێشەکانی کوردەکانی بارزانی

بۆ زانیاری: بۆلۆیخانەی ئەمریکا له تاران، ئانکارا، دەمیشق، ئادانا، کۆنسلوخانهی ئەمریکا له خوڕەمشار و نوسینگەی پاراستنی بەرژەوهندیەکانی ئەمریکا له بەغداد
ئاماژە بە: پەيامی A-5ی کونسولخانهی تەوڕیز، ١٠ی شوباتی ١٩٧٤

کورتە:

کێشەکانی کورد و بەعس له عێراق له ماوەی دوو هەفتەی رابردوودا زۆر ئالۆزتر بوو. ئەو راپۆرتانەی که دهگه نه دنیای دەرەو زیاتر له و زانیاریانە وەردهگیردرییت که رادیوی کوردستان و میدیاکانی دەوڵەتی بەعس بلای دەگه نه وه. بۆ بە دەستپێنانی زانیاری و راپۆرتگەلی جیاواز دەربارەی یارمەتی ئێران بە کوردەکانی عێراق، کاربەدەستیکی کونسولخانه له رۆژانی ٢٢ تا ٢٥ی نیسان سەردانی رەزائیه، مهاباد و ناوچه سنووریەکانی پیرانشار(خانئ)، سەردەشت و بانە ی کرد.

هەرچەند که وەدەستخستنی زانیاری راست و درستی دەربارەی یارمەتیە چەک و تەقەمەنیەکانی ئێران بە هیژەکانی بارزانی ئاسان نیە بەلام برادەرانی کاربەدەستی ئێران بە دلۆوه لابی هەرچیەکیان که دەربارەی باروودۆخی ئەودییو سنوورتی عێراق دەزانی پیمانوت. ئەو کاربەدەسته که ئەم زانیاریانە ی ئاماده کردوه هاتوچۆیهکی

زۆرى ئوتوموبىلى بىن ژمارەى سپاى ئىرانى بەرەو ناوچە سنورويەكان بينويە و بينويەتى كە رېكخراوى "شیر و خورشیدی" ئىران (رېكخراوى مانگی سووری ئىران - وەرگېپ) هەول دەدات پېشمەرگە بریندارەکان تەداوی بکات. ۲۴ نیسانی ۱۹۷۴، هیزی هەویی عیراق شاری بىن پاراستنی قلادزی (کە شاریکی کوردنشینی عیراقە) بومباران کردو و ئەو کاربەدەستە کە ئەم زانیاریانەى کۆ کردو تەو و بینويەتى کە ژمارەیهکی زۆر ئاوارە و ئەوانەى کە برینەکانیان قورس بوە، هاتونەتە شاری سەردەشت لە ناو خاکی ئىران.

تېروانینىكى گشتى بۆ كېشەى كوردى عىراق و وەلامى ئىران

ئەو کاربەدەستەى کە ئەم زانیاریانەى کۆ کردو تەو، لیستىكى درىژی لە لایەن قائمەقامى سەردەشت، ژنرال عەزیز ئوتمىشى^{۲۴۷} بەدەست گەيشتو. ئوتمىشى كە تەمەنى ۵۲ سالە و كوردى خەلكى سنەیه ژنرالئىكى پۆلىسى خانەنشینه كە ۳۰ سالە لە نازەربایجان و كوردستان خزمەتى کردو. ئوتمىشى (لە سەردەمى كۆمارى كوردستاندا - وەرگېپ) لەگەل بارزانى و قازى محمد لە مهاباد شەپرى کردو و لەگەل تودەبىهەكان^{۲۴۸} لە میاندوئاو و تەوریز شەپرى کردو و لە ناوہ پاستى شەستەكان تا سەرەتای هەفتاکان سەرۆكى پۆلىسى مهاباد و سنە بوە. ئوتمىشى باش بارزانى دەناسیت و گومان لەویدا نیه كە زۆریەى ماوہى ۱۸ مانگی كاری رابردووی لە سەردەشت لەگەل پېشمەرگەكان لەپەيوەندیدا بوە. ئوتمىشى مروڤئىكى زۆر سەرنجراکېشە و واديارە كوردئىكى زۆر نەتەوہىيە و لایەنگرى بارزانیه و لە هەمان

³⁴⁷ General Aziz Otmishi

^{۲۴۸} تودەبىهەكان بە ئەندامان و لایەنگرانى حیزبى تودەى ئىران دەگوتريت كە حیزبىكى كومونىستى لایەنگرى حیزبى شىوعى سۆڤیەت بوو بەلام پاش شوڤشى ئىسلامى لەیكە هەلۆەشایەوہ. مەبەستى لێرە فەدایىهەكانى فیرقەى دیموکراتى نازەربایجانە كە بە سەرکردایەتى جەعفر بېشەوہرى كۆمارى نازەربایجانیان پېكھیتنا و پاش هەرەسپێنانى كۆمارى نازەربایجان لە شاری میاندوئاو و تەوریز شەپرىكى خوتناوى لە نىوان هیزەكانى ئىران و هیزەكانى كۆمارى نازەربایجان هاتە ئاراوہ. وەرگېپ

کاتدا وهک لایه نگرینکی وه فاداری سیاسه ته کانی ده ولته تی ئیران خزمهت ده کات. ئایا بارزانی ده توانیت ئوتونومی ته او بۆ کورده کان له عیراق به ده ست بهینیت؟ بیستی وه لآمی ئەم پرسیاره له زمانی ئوتمیسیه وه که له ئیرانه، جینگای سه رسورمانه . ئوتمیسی (که کچه که ی له ئەمریکا خویندوو یه تی و ماوه یه ک له بالۆی زخانیه ئەمریکادا کاری کردوه) له سه ره تای قسه کانیدا کیشی کوردی له کاتی په یماننامه ی "لۆزان" وه به تیروته سه لی شیکرده وه . ئوتمیسی به ته واوی له سه ر ئەو بیروبا وه په یه که کورده کان له سه رده می ئیمپراتوری عوسمانیدا سه ره بخۆ بوونه و هه ولئی به رده وامی کورده کان بۆ دامه زاندنی ده ولته تیکی کوردی بوته هوی بنهستی ئیستی عیراق. ئوتمیسی وتی پیشمه رگه ته سه لیمی به عس نابیت و شه ری ناوخۆ ده بیته هوی رووخانی ده سه لاتی به عس و هاتنه ئارای ئوتونومی کورد به ریبه رایه تی بارزانی یان تیکه لیک له و دوو شته . ئوتمیسی وتی شه ری ناوخۆ بۆ عیراق، سوریه، تورکیه و ئیران شتیکی زۆر مه ترسیداره چونکه که مینه ی گه وه ی کورد له ناو ئەم ولاتانه دا ده ژی.

کاتیکی که باسی چۆنیه تی کاردانه وه ی کورده کانی ئیران به نیسه ت چه سپانی ئوتونومی بۆ کورد له عیراق کرا ئوتمیسی سه ره تا خۆی له وه لامدانه وه به و پرسیاره بوارد و وتی کورده کان زۆر خراپ له تورکیه مامه له یان له گه لدا ده کریت و زۆر بواری سه ره بخۆیی کوردیان تیدایه . سه باره ت به هه ست و سۆزی کورده کانی ئیران، ئوتمیسی ئاماژه ی به وه کرد که نا پازیبوونی له میثینه ی کورده کان له ده سه لاتی ئیران و راکیشانیان به ره ولای بارزانی ته نها به بازنه یه ک سنوورداره که ۱۵۰ کیلۆمه تره که باکووره که ی پیرانشار و رۆژئاوا که ی مه اباد و باشوره که ی بانیه (له گه ل نیمچه بازنه یه کی دیکه که نزیکه ی ۲۵ کیلۆمه تره و ده که ویته باشووری مه ریوان). ئوتمیسی وتی خه لکی ئەم ناوچه یه له سالی ۱۹۴۶ پشتیوانیان له بارزانی و قازی محمد کردوه و ئەم سۆز و هه سه تیان تا رۆژی ئەمڕۆ بۆ بارزانی ماوه . ئوتمیسی وتی ناوه ندی پارێزگای کوردستانی ئیران و اتا سنه و سه قز له بنه په تدا به ئیران وه فادارن و وتی له گه ل ئەو بۆچونه ی به پریزه لیزاده، پارێزگاری پارێزگای کوردستان هاوپرایه که

كوردەكانى سنە (هەرچەند كە لەوانە يە شەپراشۆ بن) لايەنگرى شەپ نين و قەد بۆ بارزانی شەپ ناكەن هەرچەند كە بەهەرچال لەوانە يە كوردەكانى پيرانشار - مهاباد - بانە بە ھۆى ھاندانيانەوہ يا راكيشان بەرەولاي ئوتونومى كورد لە عىراق، شەپ بۆ بارزانی بكەن.

بە وتەى ئوتميشى وەلامى ئىران بە داواكارىەكانى كوردەكان لە كاتى كۆمارى مهابادەوہ بە دوو قۆناخدا تىپەپيوہ: ١- قۆناخى پيش لە ١٩٦٧ و ٢- قۆناخى پاش ١٩٦٧. پيش لە ١٩٦٧ بەيوەنديەكانى ئىران و عىراق گەرم بوو و كوردەكانى ئىران كە داواى ئوتونوميان دەكرد بە توندى سەركووت دەكران و كوردستانى ئىران لە رووى ئابوورىەوہ گەشەى كەمى كردبوو. ئوتميشى وتى سالى ١٩٦٧ بەعسيەكانى عىراق تا رادەيەك دزەيان كرده ناو گروپە كوردەكانى ئىران و لە لاي بارزانی لايدان و بەرەو عىراق راكيشان. پاشان دەولەتى ئىران زياتر يارمەتى بارزانی دا و بە شيوەيەكى بيبەزەيانە لايەنگرانى بەعس لە ناو كوردەكانى ئىرانى سەركووت كرد و دەستى كرد بە گەشەپيدانى خىراى ناوچەى كوردنشيني ئىران (مەبەستى پيشخستنى جادە و ريگاويانى قيرتاو و درستكردنى بەنداو و كومپانيای كشتوكالى و نوپكردنەوہى مهاباد و.... يە كە ھەمووى لە ١٩٦٧-٦٨ وە دەستى پيكردوہ). ئوتميشى بەتەواوى لايەنگرى لە سياسەتەكانى دەولەتى ئىران لە قۆناخى پاش ١٩٦٧ دەكات و ئەمەش لەگەڵ بيروبووچونە سياسىيەكانيدا باش ديتەوہ. بەهەرچال ئوتميشى لە راستيدا نەيەويست لەگەڵ ئەو پرسيارە گەورەترەدا رووبەروو بيتەوہ كە كوردەكانى ئىران چەندە لايەنگرى دەولەتتىكى سەربەخۆى كوردن.

يارمەتيةكانى ئىران بە ھىزى پيشمەرگە

ھىشتا ناتوانين زانيارى دەربارەى ئەو چەكوچۆلانە كە دەولەتى ئىران بۆ پيشمەرگەى دەنيرت، بەدەستبھيئينين (بۆ نمونە كاتيک كە باسى ئەو مەسەلە ھاتە مەيدان ئوتميشى خۆى لايوارد و وتى چەكوچۆل و مەسەلەى پارەدانى بارزانی بە چەكوچۆل بۆ پيشمەرگە كيشە نيە) بەلام شيوازەكانى ديكەى يارمەتيةكانى ئىران بە پيشمەرگە

روونه. ریکخراوی "شیرو خۆرشید" تیمیکی تایهتی به سه‌ریه‌رەشتی دۆکتۆر حەبیبی له تارانەوه ناردوه بۆ پیرانشار و سەردەشت که زیاترین ژمارە ی پێشمەرگە بریندارەکانی تێدایه. ریکخراوی "شیرو خۆرشید" نەخۆشخانەیه‌کی گەپۆکی ۵۰ قەرەوێڵەیی له پیرانشار درست کردوه و ئەو کاربەدەستە ی که ئەم زانیاریانە ی ئامادە کردوه له‌گەڵ قایمەقامی پیرانشار بە‌پێژ که‌مالی دیداری کردوه. بریندارەکانی دیکە (که برینداری مەدەنیان تێدا نیه) له بنکه تەندەستیە کاتیەکانی گەرەکه‌کانی پیرانشار تەداوی کراون.

به گوێره‌ی راپۆرتەکان پێشمەرگە بریندارەکان له نەخۆشخانە ی ۲۵۰ قەرەوێڵەیی شیروخورشید له رەزاییه تەداوی دەکرین. به‌هەر حال پزشکیکی نەشته‌رگەری که ناسراوی ئەو که‌سه‌یه که ئەم راپۆرتە ی ئامادە کردوه، ئەو مەسه‌له‌یه‌ی رەت کردوه‌تەوه. له سەردەشت نەخۆشخانە ی ۶۰ قەرەوێڵەیی شیروخورشید پڕ بوه له بریندارە کورده‌کان. خودی ئوتمیشی تازه له‌و نەخۆشخانە‌یه گەر‌اپاوه‌وه و داوا ی له تاران کردبوو نەخۆشخانە ی گەپۆکی زیاده و دۆکتۆر و دەواو‌دەرمانیان بۆ دابین بکات. زیادبوونی ژمارە ی بریندارەکان له سەرله‌به‌یانی ۲۵ ی نیسان به‌ هۆی هێرشیککی هەوایی عێراق له رۆژی پێشتر له قەڵدزی بوه. (به‌وتە ی ئەوانە ی که زیندوو ماون، ئەو هێرشه به‌ چوار فرۆکه‌ی SU7 که که‌لکیان له بومب و ناپالم وه‌رگرتوه، ئەنجام دراوه). ریزه‌ی دانیشتوانی قەڵدزی به‌ هۆی هاتنی ئاواره کورده‌کان له سلیمانیه‌وه له چەند هەفته‌ی رابردودا زۆر زیاد ی کردوه. نزیکه‌ ی ۷۰ بریندار (که زیاتر ژن و مندالن) سەرله‌به‌یانی هەمان رۆژ گەیشتونە تە سەردەشت و چاوه‌پوان دەکریت ژماره‌یه‌کی زیاتریش بێنه سەردەشت. قەڵدزی ۳۵ کیلۆمەتر له سنووری ئێران و ۵۰ کیلۆمەتر له سەردەشت دورە. ئوتوموبیلی ژماره‌داری لاندروفتیری عێراقی بریندارەکانیان هیناوه بۆ سەردەشت و به‌ گوێره‌ی زانیاریه‌کان له پیرانشار ژاندارمری ئێران بریندارەکانی له سەر سنوور گوازتوه‌تەوه. ئوتمیشی وتی جاده‌ی سەردەشت بۆ سەر سنوور و جاده‌ی قەڵدزی بۆ سنووری ئێران له ماوه‌ی ۶ مانگی رابردودا چاک کراوه.

ژماره یه کی که م له کورده کانی عێراق (به جلوبه رگی کوردیه وه) له ره زاییه، مه باد، پیرانشار و سه رده شت بینراون. کاربه ده ستانی ئێران ئه وه یان پشتراست کرده وه که ئه وانه هاتوون بۆ شتکرین. هه ندێ له شتومه که کان له نزیک سنوور ئه مبار کراوه، بۆ نمونه چه وه شی ویستگه یه کی فرۆشی به نزمین له سه رده شت زیاتر له سێ هه زار دانه گالۆنی پر له گازولینی تیدا بوو. له نزیک پیرانشار ۱۵ ئوتوموبیلی سه ربازی ئێران بینراون که باریان گواستوه ته وه. هه رچه ند که ئه و ئوتوموبیلانه ئوتوموبیلی سه وزی زه یتونی روسی سپای ئێران بوون به لām هه موویان ژماره کانیان له سه ر لابرابوو و شوڤیره کانیان (که له شوڤیره ی سه ربازی ده چوون) جلوبه رگی مه ده نیان له به ردا بوو.

وره ی پیشمه رگه و بارودۆخی سه ربازی کورستانی عێراق

هه رچه ند که کۆره ی پیشمه رگه برینداره کان (به ره و ئێران) ده بی زانیاری نوێ ده رباره ی شه ر له کورستانی عێراق بخاته به ر ده ستی ریکخواه هه والگه ریه کانی ئێران، به لām ژۆره ی کاربه ده ستان نه یانه ویست یان نه یانده توانی له و په یوه نده دا هه یچ بلین. به هه رحال ئوتیمیشی خۆی له گه ل چه ند که سیک له ئاواره کان گفتوگۆی کردبوو که ده یانگوت هیشتا به رزایه کانی ده وروبه ری موسل، که رکوک و سلیمانی له ده ستی پیشمه رگه دایه و شه ر بۆ کورده کان باش چه وه پیش.

وره ی (پیشمه رگه کان) ته نانه ت له ناو برینداره کانی شدا به رزه. ئه و که سه ی که ئه م راپۆرتیه ی ئاماده کرده، ژۆر پیسه یه یه بوه که چۆن کاربه ده ستانی ئێران وه و سه رکه و تنه کانی پیشمه رگه کانیان شروڤه کرده و شه ره دوورودریژه که ی هیزی پیشمه رگه بۆ سه ربه خۆیی کورستانیان له گه ل هیزی " قیه تکۆنگ"^{۳۴۹} و باکووری

^{۳۴۹} قیه تکۆنگ نای ریکخوای گریلایی چه کدارانی چالاک کۆمونیستی قیه تنامی باشوور بوو که له کاتی شه ری قیه تنام و ده ستدریژی ئه مریکا بۆ سه ر ئه م ولاته دژی هیزه کانی ئه مریکا و ئه و ده ولته ی که ئه مریکا له قیه تنامی باشوور دایمه زانده بوو، شه ریان ده کرد و سالی ۱۹۶۰ له گه ل چه ند ریکخوای سه ربه خۆخوازی دیکه له به ره ی رزگاریده ری نه ته وه یی قیه تمین کۆبوونه وه و سه ره نجام له سالی ۱۹۷۵ شکستیکی گرانیان سه پاند به سه ر ئه مریکا دا. (وه رگێر)

فییه تنام بهراورد کردوه و دهیانگوت که بالادهستی عیراق له روی تهکنۆلۆژییهوه
مه رج نیه بییته هۆی سه رکه وتنی عیراق.

ژینیرال ئوتمیسی نموونه یه کی وره ی به رزی کورده کانی به چای خۆی بینیبوو و
دهیگوت "ژنیکێ کورد که به توندی بریندار بوو و له بۆمبارانه که ی قلادزی رزگاری
بوو و له نه خووشخانه ی سه رده شت بوو، به شیوه ی ژنانی رۆژه لاتی ناوه راست بۆ
مه رگی دوو له مندا له کانی نازیه تی ده گرت و رۆپۆی ده کرد و له سینگی خۆی
ده کوتا. پیشمه رگه یه کی کۆنی بریندار که سه یری ئه و بیتاقه تیه ی ژنه که ی ده کرد
چوه پیشه وه و سه رزه نشی ئه و ره فتاره شه رماویه ی ژنه که ی کرد و پییوت هه زاران
هه زار کورد له ریگای سه ربه خۆیی کوردستاندا گیانیان به خت کردوه، تو بۆ
واده که ی؟ ژنه که ئاه و ناله کردنه کانی راوه ستاند و سه ره نجام ئارام بوه وه.

ماست^{۳۵۰}

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۹۵۰

۱ی گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: سه‌ردانه‌که‌ی جۆزیف کرافت بۆ عێراق و وتووێژه‌کانی له‌گه‌ڵ

کاربه‌ده‌ستانی عێراق ده‌رباره‌ی کێشه‌ی کورد

بۆ زانیاری:

بألویزه‌خانه‌ی ویلایه‌ته‌ی یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له قاهیره، تاران، مۆسکۆ، به‌یرووت،

جه‌ده، پاریس و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له دیمه‌شق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۵۸۴۲ی بألویزه‌خانه‌ی ویلایه‌ته‌ی یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له

مۆسکۆ

۱- رۆژنامه‌نووس جۆزیف کرافت^{۳۵۱} به‌ ماوه‌ی ۴۸ کاتژمێر له ۲۷-۲۸ی نیسان

سه‌ردانی به‌غدادی کرد. جۆزیف کرافت له لایه‌ن سه‌رۆکی به‌شی پرۆپاگه‌ندای حیزبی

به‌عس و تاریق عه‌زیز^{۳۵۲} سه‌رنوو‌سه‌ری رۆژنامه‌ی الثوره^{۳۵۳} پیشوازیه‌کی گه‌رمی

^{۳۵۱}- JOSEPH KRAFT رۆژنامه‌نووسیکی به‌ناوبانگی ئەمریکایی بووه که له رۆژنامه‌ی واشینگتون پۆست و نیویۆرک تایمزدا کاری کردوه و نووسه‌ری لیدوانه‌کانی جان ئیف کنیدی له کاتی هه‌لمه‌تی پرۆپاگه‌ندای هه‌لبێردنه‌کانی سه‌رۆک کۆماری ئەمریکا له ۱۹۶۰ بوه. جۆزیف کرافت سالی ۱۹۸۶ کۆچی دوا‌یی کردوه. وه‌رگێڕ.

352 - TARIQ AZIZ.

353 - ATH-THAWRA

لێکرا. وادیارە بە ھۆی نەبوونی کات، جۆزێف کرافت نەیتوانیوە لەگەڵ سەدام حوسەین دیمانە بکات کە بە ھۆی ئەوە تاریق عەزیز داوای لێبوردنی لە کرافت کردووە. ئەوکەسانە کە کرافت بینوونی و قسەویاسی لەگەڵ کردوون بریتین لە:

١- سەعدوون ھەمادی^{٣٥٤}، وەزیری نەوت کە ئینسانئیکي تکنۆکراتی زۆر کاریگەر و سەرنجپراکێشە. ھەمادی زۆر بەرگری لە پلان و پرۆژە سەرھەکیەکانی نەوتی عێراق کردووە چونکە ئەو پرۆژانە کە لەلایەن کۆمپانیا رۆژئاوایەکانەووە جێبەجێ دەکرێن، گرنگترن. ھەمادی لە پالۆگەي نەوتی بەسەر کە ئەمدوایانە لە لایەن کۆمپانیاھەکی وڵاتی چیکەووە تەواو کراوە، زۆر رازی و خوشحالە (بیاویکی ئەمریکایی کە لە بواری نەوتدا کار دەکات پێشتر پیمي وتبوو کۆمپانیاي نیشتمانی نەوتی عێراق زۆر لەووە ناپازێ کە کۆمپانیاھەکی وڵاتی چیک^{٣٥٥} پرۆژەي پالۆگەي نەوتی بەسەر ی دوو ساڵ درنگتر لەو کاتەي کە بۆی دیاری کرابوو، تەواو کردووە. ئەو پالۆگەيە یەکەمجار ساڵی ١٩٣٥ کەوتووەکار). ھەمادی دەربارەي ئەو کۆمپانیاھەي کە ریکەوتننامەکانی دەرھێنانی نەوت لە ناوچە نوێکان لەگەڵیاندا واژو دەکریت وتوێتی هیچ ھەلاواردنیک دژی کۆمپانیاکانی نەوتی ئەمریکا لەوانە کۆمپانیا سەرھەکیەکان لە ئارادانیە. ھەمادی ھەروەھا وتوێیی جگە لە ریکەوتنئیکي ٣٧ میلیۆن دولاری بۆ راکێشانی ھیلی بۆری ٨ ئینچی لە بەغداد بۆ بەسەر کە ٣٠ ئادار واژو کراوە، روسەکان پالۆگەي نەوتی موسلئیش درست دەکەن (وادیارە ئەم قسەي ھەمادیە لەگەڵ بەشینک لەو زانیاریانە کە لە تیلیگرامەکەدا ئاماژەي پیکراوە، یەکنگرتتەوہ). ھەمادی وەلامی ئەو پرسیارانەي نەداوہتەوہ کە ناوہرۆکەکیان سیاسی بوہ.

٢- عەزیز محمد^{٣٥٦}، سکرتیری یەکەمی حیزبی شیوعی عێراق کە مرقفئیکي زۆر جدی و خاوەن فکەرە و زۆر لە خالید بەکداش^{٣٥٧}، ریبەري حیزبی شیوعی سوربە کاریگەرتەرە. عەزیز محمد کوردە و ھیچ ھەولئیک نادات بۆ ئەوہي لە جدیبوونی

354 - SADOUN HAMMADI

355 - CZECH

356 - AZIZ MOHAMMAD

357 - KHALID BAKHDASH

کیشهی کورد که مباته وه، به پیچه وانه وه دان به وه دا ده نیت که زۆریه ی کورده کان چونته ریزی هیزه کانی بارزانی. عزیز محمد ههروه ها باسی نه وه ی کردوه که سیاسه تی نه وان بو چاره سه رکردنی کیشهی رۆژه لاتی ناوه راست (مه بهستی کیشهی ئیسرائیل - فه له ستینه) له گه ل سیاسه تی به عس جیاوازه .

4- عوبه یدوللا بارزانی³⁵⁸، وه زیری ناوخو که وه زیریکی شانوویی (بی ده سه لات) و دارده سه ته و له ناو ئوفیسیکی به تالدا له لایهن سه ربازانی عیراقه وه گه مارو دراوه . عوبه یدوللا ته نها پییخوش بوه ده رباره ی باوکی قسه بکات و وتویه تی مه لا مسته فا ریبه ریکی عه شیره تی دیکتاتوره که ته نها ئامانجی نه وه یه له پیناو خه ونه که یدا که سه ربه خوویی کورده، درێژه به شه ر بدات. عوبه یدوللا وتویه تی به هه رحال سه ربه خوویی کوردستان واقعبینانه نیه و نه و ئامانجه پیش له وه ی خه لکی کورد له ناو بیات له وانیه خودی مه لا مسته فا له ناو بیات .

5- تاریق عه زین، که مرؤفیتیکی زۆر کاریگه ره و زۆر باش ئینگلیزی قسه ده کات. تاریق عه زین بانگه شه ی نه وه ی کردوه که ئییران و نه مریکا یارمه تی بارزانی ده دن. کاتیک که جوژیف کرافت بو نه و بانگه شه یه داوای به لگه ی له تاریق عه زین کردوه، تاریق عه زین وتویه تی کورده کان چه کی نه مریکایی وه کوو چه کی دژه فڕۆکه یان پییه که نه و چه کانه ته نها به ره زامه ندی ده ولته تی نه مریکا ده توانیت بکه ویته دهستی کورده کان. ههروه ها وتویه تی ده ولته تی نه مریکا نه گه ر بیه ویت ده توانیت پیش له یارمه تی ئییران به کورده کان بگریت. تاریق عه زین ههروه ها بانگه شه ی نه وه ی کردوه که ئییران نیسانی رابردوو ویستویه تی له عیراق نزیک بیته وه و له رۆژی یه که می دانیشتنی نهینی وه زیری ده ره وه ی ئییران و عیراق له ژنیف (له سوئیسرا - وه رگیژ) وتووێژه کان زۆر باش چوه ته پیش. پاشان جوژیف سیسکو³⁵⁹ که نه و کاته بو به شداریکردن له کۆنفرانسی COM له تاران بوه، ده ستیوه ردانی کردوه و کتوپر دوا ی نه وه هه لوێستی ئییران سه باره ت به وتووێژه کان سه ختتر بوه .

358 - OBEIDALLAH BARZANI

359 - JOSEPH SISCO

٦- تارىق عەزىز و عبد الوهاب كىيالى^{٣٦٠} (كه ئەندامى ئەنجومەنى سەرکردايەتى نىشتمانى بەعسە و خۆى فەلەستىنىيە و ژنەكەى ئەمريكاييە) بانگەشەى ئەوھيان كرده كه سورىيە و يەكئىتى سۆڤىيەت لە نزيكەوھ پيڤكەوھ كار دەكەن و لە سەر واژوكرانى ريڤكەوتننامەى ئيسرائيل و سورىيە ريڤكەوتون. چالاكيەكانى ئىستاي كىسينجير، وەزىرى دەرەوھى ئەمريكا و گروميكو^{٣٦١}، وەزىرى دەرەوھى سۆڤىيەت بۆ ئەوھىيە كه سۆمەي (حەيسىيەت) سۆڤىيەت و حافز ئەسەد بپاريژن لە ريگاي ئەوھى كه دەميشق بكن بە ناوھەندى جيهان و نيشان بەدن كه روسەكان دەورئىكى چالاك دەگيژن. كار بە دەستانى عىراق ھاوكات لەگەل ئەوھى كه پيئانوايە ريڤكەوتنى ئيسرائيل و سورىيە لەوانەيە واژو بكرئت پيئانوانىيە كه كئيشەى فەلەستين بەو شپۆھىيە كه عەرەبەكان رازى بن لە سەر بنەماى وتووئژ چارەسەر بئت. پەيوەنديەكانى عىراق و سورىيە هئىشتا باش نەبوە و لئژنەيەكى پايەبەرزى ئەو دوو وڵاتە مانگى نىسان پيڤكەوھ دانىشتون. بە وتەى تارىق عەزىز، حافز ئەسەد سەرۆك كۆمارى سورىيە لە ريگاي گەرپانەوھى لە مۆسكو بۆ سورىيە لە بەغداد لاينەداوھ.

٧- تارىق عەزىز وتويەتى هئىنانى حيزبى شىوعى عىراق بۆ ناو بەرەى نىشتمانى ھاوپەيمانيەكى تاكتيكي بوە بۆ ئەوھى كئيشەى كورد چارەسەر بكن چونكە ئەگەر حيزبى شىوعى لەگەل دەولەتى بەغداد نەبئت، دژى بەعس دەچئتە پال پارتي ديموكراتى كوردستان. تارىق عەزىز دەربارەى ئەو ھۆكارانەى كه لە پشت كودتا سەرنەكەوتوھەكى ٣٠ى حوزەيرانى رابردوودا بوە، دانى بەوھدا ناوھە كه ئىستىخباراتى عىراق كەلكى خراپى لئوھەرگيراوھ و بانگەشەى ئەوھى كرده كه ئىستا شتەكان زۆر باشتر بوە. تارىق عەزىز ھەرۆھەا دانى بەوھدا ناوھە كه رژىمى بەعس پئش لە سالى ١٩٧٢ لە ناو خەلكى عىراقدا بە گشتى خۆشەويست نەبوە بەلام سەر كەوتنەكانى بەعس پاش ١٩٧٢ ھەك بەخۆماليكردنى نەوت و ناردنى سەربازانى عىراقى بۆ

360 - ABDULWAHAB KAYYALI

361 - GROMYKO

پاراستنی دیمه شق له شه‌ری تشرینی یه‌که‌م بوته هوی ئه‌وه‌ی که خه‌لکی عیراق پشتیوانی له به‌عس بکه‌ن.

۸- تییینی: سه‌ره‌رای ئه‌و راستیه که جوژیف کرافت سه‌دام حوسه‌ینی نه‌بینیوه، ئه‌و دیدارانه که کرافت له‌گه‌ل کاربه‌ده‌ستانی عیراقدا کردوو‌یه‌تی نیشان ده‌دات که عیراق ده‌یه‌ویت وینه‌ی خوی باستر بکات و له ئه‌مریکایه ده‌سترۆیشتوه‌کان که‌لک وه‌ریگریت. هه‌روه‌ها ئه‌وه بایه‌خی زۆری بۆ کاربه‌ده‌ستانی گوشه‌گیری عیراق هه‌یه که له لایه‌ن ئه‌مریکایه‌گه‌لێک وه‌ک کرافته‌وه بناسرین. له‌وانه‌یه له ئه‌نجامی دیداره‌که‌ی کرافت و دیداره‌که‌ی پېشوو‌ی رۆلاند ئیوانسدا^{۳۶۲} بووبی‌ت که تاریق عه‌زیز رایگه‌یاندوه زۆر پێیخۆشه سه‌ردانی ئه‌مریکا بکات. من له باسترین ریگا که‌لک وه‌رده‌گرم بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و سه‌ردانه‌ی تاریق عه‌زیز ته‌شویق بکه‌م و ئاسانکاری بۆ بکه‌م.

لۆفری

³⁶² ROWLAND EVANS

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی ۹۴۵

ای گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: په‌ره‌سه‌ندنی جموجۆله سه‌ربازییه‌کانی به‌عس دژی کورده‌کان

بۆ زانیاری:

بالیۆزخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌وه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره،
جه‌ده، کوه‌یت، موسکۆ، پاریس، تاران، تلابیب و نووسینگه‌ی پاراستنی
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۲۵۹ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له
به‌غداد

۱- رۆژنامه‌کانی به‌غداد رۆژی ۱ی گولان هه‌ندی شتی بچووکیان بلۆ کرده‌وه ده‌رباره‌ی
ئوه‌ی که جیگری پارێزگاری دهۆک، سه‌ردانی زاخوی کردوه بۆ ئوه‌ی له‌گه‌ڵ
خه‌لکدا دیدار بکات و پێداویستیه‌کانیان تاوتوێ بکات. ئەمه به‌ دوا‌ی ئه‌و راپۆرت‌ه‌دا
بلۆ بوه‌وه که رۆژی ۲۹ی نیسان هه‌زار سه‌رباز که له ناوه‌راستی مانگی ئاداره‌وه له
ناو بنکه‌یه‌کی سه‌ربازیدا له لایه‌ن پێشمه‌رگه‌وه گه‌مارۆ درابوون، به سه‌رکه‌وتویی
رزگار کران.

۲- به‌ وتی وابه‌سته‌ی سه‌ربازی بالیۆزخانه‌ی تورکیه، کۆلۆنیل ئه‌ردوغان، ئه‌و
هێزه‌ی سپای عێراق که ئه‌و سه‌ربازانه‌ی رزگار کردوه، له ۳ تیپ پیکهاتوه و ۱۰
رۆژی خایاندوه تا دزه‌یان کردوه‌ته ناو ریگا شاخاویه‌کانی باشووری دهۆک و که‌لکیان

له چهکی تاییهت وه رگرتوه و به ناپالم هیرشیان کردوته سهر کوردهکان. به وتی له ئهردوغان ریگای سهرهکی چوون بۆ تورکیه له نزیک زاخۆ ئیستا به تهواوی له دهستی دهولتهی عیراقدایه .

۳- کاربهدهستیکی بالۆیزخانهی هیند به ناوی نایرام که زانیاریهکانی خۆی له ئهفسهریکی پایهبهرزى هیندی وهردهگریت که مهشق به هیزی ههواپی عیراق دهکات، پیمیوت هیزی ههواپی عیراق له ئامادهباشی تهواو دایه و فرۆکهکانی MIG-21S به موشهکی ههوا بۆ ههوا له تکریتوه ههلهسن. نایرام هیچ زانیاریهکی دهبرارهی ریژهی زهره و زیانهکانی هیزی ههواپی عیراق پیتهبوو بهلام کونسولی فهرانسه پیمیوت که هیزی ههواپی عیراق لانیکهم دوو هیلیکۆپتهر و فرۆکهیهکی SU7 (له شهپر لهگهڵ کوردهکاندا) له دهستداوه .

۴- جهوت خویندکاری کورد ۲۹ی نیسان به تۆمهتی بۆمبدانان له سینهما ئهتلهس و ژورهکانی ههوانهوهی فرۆکهخانهی(بهغداد) دهستبهسهر کراون. ۵ کهس لهو خویندکارانه حوکمی لهسیدارهدانیان لهسهر دراوه و دوو کهسیان بیگوناح دهرجوه . دانپیدانانهکانی ئهوه ۵ کهسه رۆژی ۳۰ی نیسان له تهلهفزیونی بهغداد بلاو کرایهوه . ئهوه بوومبانهی که ئهوه خویندکارانه دایانابوون چهند کهسیکی بریندار کردوه بهلام نهمانبیستهوه کهسی کوشتیبیت. تهناهنهت پیش له دانانی ئهوه بوومبانه، ریوشوینی ئهمنی له سینهماکانی بهغداد گیرابوه بهر یانی کهس ناتوانیت پیش له کۆتاییبیپهاتنی فلیمهکه له سینهما بیته دهروهه .

۵- تیبینی: سهرهپای هیرشه گهورهو و بهرفراوانهکهی سپای عیراق بۆ رزگارکردنی بنکه سهریازیهکهی زاخۆ و زیاتریوونی بوومبارانهکانی هیزی ههواپی عیراق، وادیاره دهولتهی عیراق هیشتا دان به خۆیدا دهگریت و بۆ ئهجامدانی هیرشیکی گهوره بۆ سهر کوردهکان پهلهی نیه. ئهوه شوینه که زیاترین گرنگی بۆ سپای عیراق ههیه باکووری سنووری ئیران و عیراقه. جیگری سهروکی ئهنجومهنی سهرکردایهتی شوپرش، سهدام حوسهین رۆژی ۲۵ی نیسان داوای کرد به تهواوی گهمارۆی ئابووری بخریته سهر ههیمی ژیر کۆنترۆلی بارزانی. تهنیا ریگا بۆ گهیشتن بهو ئامانجه

ئەو ھەيەتە كە رېڭاي ھاتنى پېداۋىستىيەكانى كوردەكان لە ئىرانەو ھە بېچرېت. بە ھۆى ئەو ھەيەتە كە ئەم ناوچەيە ناوچەيەكى سەختە و لەو ناچېت كە تېدا كەلەك لە سەرباز ھەربىگىردىت، دەولەتى عىراق ھەول دەدات رېڭاي ھاتوچۆى پېداۋىستىيەكانى كوردەكان بە ھىزى ھەوایی بېچرېتت كە بەھەرھال ئەو ھەش مەترسى كاردانەو ھە ئىرانى لىدەكە ویتەو ھە.

۶- رادىو دەنگى كوردستان شەوى رابردوو (۱ى گولان) رايگەياند كە پېشمەرگەكان لە ھەلامى بومبارانى گوندەكان لە لايەن عىراقەو ھە، ھەندى لە دامەزراو ھەكانى نەوتى كەركوكيان تەقاندو ھەتەو ھە. ئەم ھىرپشە ھاوكات لەگەل بۆمبىدانانەكانى بەغداد لە سەرلەئىوارەى ۲۸ى نىسان نىشانەى قوئاخىكى دىكەى تەشەنەكردنى كېشەى كوردەكان و عىراقە و واديارە كاردانەو ھە ھاوشىو ھە دەولەتى عىراقى لىدەكە ویتەو ھە. لۆقرى

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۹۵۱

ای گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: ئیستراتژی به‌عس دژی مه‌لا مسته‌فا بارزانی

بۆ زانیاری:

ب‌الۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ک‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره، جده، کوه‌یت، له‌نده‌ن، موسکۆ، پاریس، تاران، تلابیب و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۲۷۴ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

۱- کورته: هه‌رچه‌ند که کیشه‌ی عێراق له‌گه‌ڵ کورده‌کان تا ده‌چیت زیاتر ته‌شه‌نه ده‌کات، رژیمی عێراق درێژه به‌سیاسه‌تی خۆی بۆ گوشه‌گیرکردنی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له‌ریگای تیکه‌ڵکردنی گوشاری سه‌ربازی و به‌لینی قازانجی ئابووری به‌خه‌لکی کورد و جێبه‌جێکردنی ئوتونومیه‌ رواله‌تیه‌که له‌گه‌ڵ کورده‌کانی دژی‌ه‌ری بارزانی ده‌دات. ئیستراتژی به‌عس تا ئیستا له‌بواری دا‌پ‌راندنی کورده‌کان له‌ بارزانی سه‌رکه‌وتوو نه‌بوه و ئیستا زیاتر پشت به‌کرده‌وه‌ی سه‌ربازی بۆ به‌ریه‌ره‌کانی له‌گه‌ڵ خه‌باتی ناشتنه‌بووی کورد ده‌به‌ستریت. به‌ه‌رحال ئەگه‌ر رژیمی عێراق بتوانیت بۆ شه‌ش مانگ یان زیاتر درێژه به‌م سیاسه‌ته‌ی خۆی بدات (که پێویستی به‌ده‌سه‌لاتیکه‌ی به‌هێز به‌سه‌ر سپا و ئاسته‌نگکردنی رادیوی کورده‌کان و به‌ره‌نگاربوونه‌وه

لهگه‌ل هیرشه تروریستیه‌کان - که له‌وانه‌یه روو بدات - ده‌کات) هه‌ندی سهرکه‌وتن به‌دهست ده‌هینت. هیوای کورده‌کان بۆ به‌دهسه‌لاتگه‌یشتنی رژیمیک که له‌گه‌ل ئه‌وان باشتەر بیټ، ئیستا واقعبینه‌یه. ئه‌م هیوایه‌ی کورده‌کان به‌ پیوره و چۆنیه‌تی یارمه‌تی ده‌ره‌کی به‌ کورده‌کان گرێدراوه. سیاسه‌تی تاملکردنی ئیستای ده‌وله‌تی عێراق زیاتر له‌ لایه‌ن لایه‌نگرانی هێرشێ سهربازیه‌وه‌ دژایه‌تی ده‌کریت.

۲- رۆژی ۵ی نیسان سه‌دام حوسه‌ین، جیگری سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی سهرکردایه‌تی شوپرش (RCC) له‌ کۆبوونه‌یه‌کی به‌رفراوانی به‌ره‌ی نیشتمانیدا قسه‌ی کرد و جه‌ختی له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ کرده‌وه‌ که‌ یاسای ئوتونومی کورد به‌ خێرای جیبه‌جێ ده‌کریت. سه‌دام وتی ناوی ئه‌ندامانی ئه‌نجومه‌نی یاسادانان و ئه‌نجومه‌نی راپه‌راندنی هه‌ریم (ی کوردستان) به‌مزانه‌ راده‌گه‌ندریت. سه‌دام داوای له‌ کاربه‌ده‌ستانی به‌ره‌ی نیشتمانی کرد که‌ بۆ سه‌رجه‌م کورده‌کانی روون بکه‌نه‌وه‌ که‌ رژیمی عێراق بارزانی له‌ناو ده‌بات و بارزانی ده‌بیټ پیش له‌وه‌ی زۆر درنگ بکات، خۆی ته‌سلیم بکات. سه‌دام وتی ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی وتووێژ له‌گه‌ل بارزانی هه‌ر جیگای باس نیه‌. سه‌دام رایگه‌یاند که‌ گه‌مارووی ئابووری ده‌خریته‌ سه‌ر ئه‌وه‌ هه‌ریمه‌ی که‌ له‌ ده‌ستی بارزانی‌دايه‌.

۳- هه‌ر هه‌مان رۆژ ئه‌نجومه‌نی سهرکردایه‌تی شوپرش بریاریدا قۆناخی لیپووردنی کورده‌کان (عه‌فوات) بۆ ۳۰ رۆژی دیکه‌ درێژ بکاته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و سهرباز و کاربه‌ده‌سته‌ کوردانه‌ که‌ چوونه‌ته‌ ریزی بارزانی بی سزادان بگه‌رینه‌ سه‌ر کاره‌کانیان. ده‌وله‌تی عێراق هه‌روه‌ها رایگه‌یاند که‌ پاره‌ بۆ درسته‌کردنی ساختمانی ئه‌نجومه‌نی یاسادان و ئه‌نجومه‌نی راپه‌راندن له‌ هه‌ولێر ته‌رخان ده‌کات. هه‌روه‌ها چالاکی جیگره‌ کورده‌ نوێکه‌ی سه‌رۆک کۆمار و ۵ وه‌زیره‌ کورده‌که‌ له‌ لایه‌ن راگه‌یاندنه‌کانه‌وه‌ باس ده‌کریت و وه‌ک هه‌میشه‌ جه‌خت له‌ سه‌ر پلانه‌ ئابووریه‌کانی ده‌وله‌ت له‌ کوردستان ده‌کریت و پاش ئه‌گه‌ری په‌یوه‌ستبوونی KDP به‌ به‌ره‌ی نیشتمانی، ئاماده‌کاری بۆ به‌ستنی کۆنگره‌ی پارتی دیموکراتی کوردستان ده‌کریت.

۴- راگه‌یاندنه‌کان باسی ئه‌وه‌یان نه‌کرده‌ به‌لام راپۆرت دراوه‌ که‌ له‌ پێکدادانی نێوان پێشمه‌رگه‌کان و سپای عێراق، کورده‌ شیوعیه‌کان (که‌ رادیۆ ده‌نگی کوردستان

پیانده لیت جاش) یارمه تی سپای عیراقیان داوه. زانیاریه بهره سته کان له بهغداد تا ای گولان نیشان ده دات پاش ئه وهی که سه ریازخانه ی زاخۆ له مانگی ئادار به سهختی له لایهن سپای عیراقه وه گیراوه ته وه، سپای عیراق زیاتر که لک له هیزی هه وایی بۆ هیشکردن بۆ سه ر گونده کانی ناوچه ی زۆر دژوار) که له سیگۆشه ی خانه قین - سلیمانی - که رکوک پیکدی (که لک وه رده ریّت.

۵- سه رۆک کۆمار به کر له راستیدا هیچی ده رباره ی کیشه ی کورد نه وتوه و کاربه دستیک ی با لۆی زخانه ی هیند به ناوی نایرام وتی ئه مه نیشانه ی ئه وه یه که سیاسه تی به کر و سه دام حوسه ی ن (که ئه ندازیاری سه ره کی سیاسه تی ئیستایه) له و په یوه ندیهدا جیاوازه. با لۆی زی جه زاییه ر، سه عدی ئه وه ی پشتراست کرده وه که به کر زیاتر له سه دام لایه نگری سیاسه تی توندی سه ربازی دژی کورده کانه. سه عدی وتی که سیاسه تی عیراق له و په یوه ندیهدا له ژیر کاریگه ری زۆری به کردا دارژژراوه و ته نها هۆکاری ئه وه ی که به کر زۆر قسه ی له سه ر نه کرده، ئه وه یه که بارودۆخی جه سته یی به کر خراپه.

با لۆی زی جه زاییه ر وتی له سیداره دانی ۱۱ کورد له ۱۴ ی نیشان له هه ولیر که بوه هۆی ئه وه ی که کورده کانی ش ۱۹ که سه له ئه ندامانی سپای عیراق له ۲۱ ی نیشان له سیداره بده ن، نمونه ی جیاوازی تیروانی مه دهنی و سه ربازی بۆ کیشه که یه. سه دام هه ولیدابوو پیش له سیداره دانی کورده کان بگریّت به لام کاربه ده ستانی عیراق له هه ولیر تازه له سیداره ی دابوون. به وته ی کونسولی میسه ر کورده کان هه ولیان داوه له شوینه گشتیه کانی به غداد و هه ولیر بومب دابننن به لام گیراون. کونسولی میسه ر هه روه ها وتی ئه و ۱۹ سه ربازه عه ره به که کورده کان له سیداره یان داون له گه ل ۹۲ ئه فسه ری دیکه ی سپای عیراق مانگی ئادار له کاتی کدا که له ریگای رۆیشتنه وه بۆ ما ل بوونه، له ناو پاسیکدا به ده ستی کورده کان گیرابوون. له سیداره دانی ئه و ۱۹ که سه به تاییه ت بوته هۆی توپه یی سپای عیراق و یه کتی له هۆکاره کانی ده ستپیکردنی بۆ مبارانی به رفروانی گونده کوردنشینه کان پاش ۲۲ ی نیشان هه ر ئه وه یه.

٦- هه‌سه‌نگاندن: ئه‌و رووداوانه که له بره‌گی ٥٥ باس کران، ئه‌گه‌ر راست بن، نمونه‌یه‌کی باشی ته‌شه‌نه‌کردنی کیشه‌ی کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقه که ده‌توانیته‌ بپیته هۆی ئه‌وه‌ی به‌مزوانه هێرپه‌شیکه‌ی به‌رفراوان ده‌ستپیکات سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که ده‌وله‌تی عێراق ته‌نها به‌ ریگاچاره‌ی سه‌ربازی په‌شتی نه‌به‌ستوه. ئه‌گه‌ر سه‌دام حوسه‌ین به‌توانیته‌ ده‌سه‌لاتی سپا له‌ ده‌ستی خۆیدا رابگریت، به‌ دنیایه‌وه‌ ئه‌وه‌ به‌ باشته‌ر ده‌زانیت که‌ سیاسه‌تی گه‌مارۆی ئابووری، گووشاری سه‌ربازی و به‌لینی خۆشبه‌ژیوی مادی به‌ کورده‌کانی دژی‌ه‌ری بارزانی بۆ چه‌ند مانگیکی دیکه‌ درێژه‌ پێدات بۆ ئه‌وه‌ی سیاسه‌ته‌که‌ی به‌ره‌می هه‌بیت. به‌ له‌به‌رچاوترنی هێرشی ئه‌مدوایانه‌ی کورده‌کان بۆ سه‌ر دامه‌زراره‌ نه‌وته‌کانی که‌رکووک و بۆمبدا‌نان له‌ به‌غداد له‌وانه‌یه‌ سه‌دام ناچار بێت به‌دوای ریگاچاره‌ی سه‌ربازیدا بێت. ته‌نها خالی روون که‌ له‌م وینه‌ ناروونه‌دا به‌دی ده‌کریت ئه‌و راستیه‌یه‌ که‌ سه‌دام حوسه‌ین له‌ لێدوانه‌که‌یدا له‌ ٢٥ی نیسان ئه‌و تۆمه‌ته‌ی دووپات نه‌کرده‌وه‌ که‌ ویلاپه‌ته‌ یه‌گه‌رتووه‌کانی ئه‌مریکا یارمه‌تی بارزانی ده‌دات.

لۆفری

له نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی نه مریکا له به غداد

بۆ: وه زاره تی دهره وه، واشینگتون دی سی ۹۶۹

۷ ی گولانی ۱۹۷۴

نهینی

بابهت: کیشه ی کورد په ره ده سینتیت

بۆ زانیاری: بالۆیزخانه ی ویلایه ته یه کگرتووه کانی نه مریکا له نه مان، ئانکارا، به بیروت، قاهره، جده، کوهیت، له ندهن، موسکو، پاریس، تاران، تلابیب و نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی نه مریکا له دیمه شق.

ئامازه به: تیلیگرامی ۲۸۰ ی نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی نه مریکا له به غداد
→ وابسته ی سه ریازی بالۆیزخانه ی هیند، کولونیل سوری^{۳۶۳} رۆژی ۶ ی گولان
پیمپوت هیزی هه وایی عیراق ئیستا ئاماده یه فرۆکه ی نوئی Tu22s (که ده توانیت
بومی ۵۰۰ پوندی بخاته خواره وه) بۆ بۆمبارانکردنی گونده کورده کان به کار بهینیت.
ئیستا سپای عیراق له فرۆکه ی Mig-21s ی سوڤیهت بۆ له ناویردنی ریگا به ندانه کان و
پاراستنی هیزه زه مینیه کان له بۆسه کاندایه که لک وه رده گریت. "سوری" وتی روسیه
پییخوش نیه ده وله تی عیراق نه م چه که نوئی و پیشکه وتوانه دژی کورده کان به کار
بهینیت به لام سوڤیهت ده سه لاتی نه وه ی نیه پیش له به کاهیتانی نه و چه کانه بگریت.

³⁶³ COLONEL SURI

۲- ئەم زانیاریانە "سوری" و راپۆرتەکانی دیکە که باس لەو دەکەن که شەر بەرفراوانتر دەبێت و سپای عێراق هەول دەدات ئەو شوینانە بگریتهوه که پیشتر له دەسیداوه، نیشان دەدات که رژیمی عێراق دەستی له ستراتیژی پارێزی سەربازی و گوشەگیرکردنی سەربازی و ئابووری بارزانی هەلگرتوه و ئیستا دەیهوێت تەنها لەریگای هێرشێ خێرای سەربازیهوه کۆتایی به کێشەیی کوردهکان بێنێت. وابەستەیی سەربازی بآلویزخانەیی پاکستان پیمووت رژیمی عێراق تا ۲۰ی حوزەیران مۆلەتی به سپای عێراق داوه کۆتایی به خەباتی بارزانی بهێنێت.

۳- زۆریهیی پەسپۆرپان پێیانویه که دەولەتی عێراق ناتوانیت کێشەکه به ریگای سەربازی چارهسەر بکات و به پێچهوانهوه بۆمبارانی بی دەستپاریزانهی عێراق دەبێتە هۆی ئەوهی یهکیتهی و ئیرادهی کوردهکان بۆ خەبات پتەوتر بێت. ئەو پەسپۆرپانە هەروها گومانیان لەوهدا ههیه که سپای عێراق بتوانیت ناوچه شاخاویهکان کۆنترۆل بکات.

۴- ئەو هۆکارانه که پالی به رژیمی عێراقهوه ناوه کێشەیی کوردهکان به ریگای سەربازی چارهسەر بکات بریتین له:

الف - "رادیۆی دەنگی کوردستان" بهتایبهت تهنگی به دەولەتی عێراق هەلچنیوه چونکه میدیاکانی بهغداد هیشتا دانیان بهوهدا نهناوه که شەر دەستی پیکردوه. دەولەتی عێراق زۆر هەولیداوه لەریگای پارازیتەوه پیش له بلأوبونهوهی دەنگی رادیۆ کوردستان بگریته بهلام سەرکهوتوو نهبوه.

ب - ئەوه فەرمانده پایه بهرزەکانی سوپای عێراقن که خوازیاری هێرش بۆ سەر کوردهکانن چونکه له ئەنجامی ئەو هێرشهدا سەرچاوه و دەسهلاتی مادی و ئازادی یهکجار زۆریان دەسدهکهوێت.

ج - سەرجهم کاربه دهستانی پایه بهرزى سپا و دەولەتی عێراق له سەر ئەو باوهرە ناپاستەن که هیزەکانی عێراق بهو چهکوچۆله پیشکهوتوه که ئیستا هه یانه، دهتوانن بگن بهو دەستکهوتانه که سپای عێراق له ۶۰کاندا نهیتوانی پێی بگات. ئەلبەته ئەو دەسهلاته بهرفراوانه که دراوه به سپای عێراق بۆ ئەوهی ئەو هێرشه گه وراوه ئەنجام

بدات، مه ترسی جدی بو رژیم عیراق تیدایه چونکه به عس له وه دَلنیا نیه که
کاربه دهستانی سپا دژی خۆی کودتا نه که ن که وابوو هر به هۆی ئه و مه سه له یه یه
که (به و شیوه یه که سه رچاوه پاکستانیه که ئاماژه ی پیکرد) هه تا ۳۰ ی حوزه یران
مۆلّهت به سپا دراوه کۆتایی به کیشهی کورد بهینیت.

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌روه، واشینگتون دی سی ۹۶۲

۷ی گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: وه‌لامنه‌دانه‌وه‌ی ولاتانی عه‌ره‌بی به‌ داواکاری عی‌راق بۆ

پشتیوانیکردن له‌ سیاسه‌تی به‌عس سه‌باره‌ت به‌ کورده‌کان

بۆ زانیاری:

ب‌الۆی‌زخانه‌ی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له‌ تاران، قاهیره، ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، جه‌ده، کوه‌یت، له‌نده‌ن، خارطوم، ره‌بات، تریپولی، تونس، تلابیب، مۆسکۆ، پاریس، سه‌نعا و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ جه‌زاییر و دیمه‌شق

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۲۵۲ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد و تیلیگرامی ۲۶۰۹ی ب‌الۆی‌زخانه‌ی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له‌ قاهیره
→ کاربه‌ده‌ستی ب‌الۆی‌زخانه‌ی میسر، به‌ره‌که^{۳۶} ۶ی گولان پیمپوت تا ئه‌و شوینه‌ که ئه‌و ئاگاداره‌ هیچ‌کام له‌ ب‌الۆی‌زی ولاتانی عه‌ره‌بی وه‌لامی داواکاریه‌که‌ی ۲۰ی نیسانی ده‌وله‌تی عی‌راقیان بۆ پشتیوانیکردن له‌ خه‌بات دژی بارزانی نه‌داوه‌ته‌وه‌ . به‌هه‌رحال سوریه‌ رینگای به‌ لیوايه‌کی سپای عی‌راق داوه‌ بچنه‌ ناو خاکی سوریه‌ بۆ ئه‌وه‌ی له‌ نزیک سنجار له‌ پشته‌وه‌ هێرش بکه‌نه‌ سه‌ر هێزی پێشمه‌رگه‌ و گه‌مارۆیان بده‌ن.

بهره‌کە وتی بە هۆی ئه‌وه‌ی که ده‌وله‌تی عێراق ئه‌و داواکاریه‌ی پیشکەش به کۆمکاری عه‌رب نه‌کردوه، ولاتانی عه‌ره‌بی هه‌رکامیان به جیا وه‌لامی داواکاریه‌ی عێراق ده‌ده‌نه‌وه (ئه‌گه‌ر بیانه‌وی‌ت وه‌لام بده‌نه‌وه).

٢- به‌ره‌که وتی وه‌لامی ده‌وله‌تی میسری له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ داواکاریه‌ی عێراق له قاهیره‌وه به‌ده‌ست گه‌یشتوه، به‌لام وه‌لامه‌که ئه‌وه‌نده لاوازه که نه‌یگه‌یانده‌وه ته‌ ده‌ستی کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی عێراق. به‌ره‌که هه‌روه‌ها وتی له بنه‌رته‌دا، ده‌وله‌تی میسر نایه‌وی‌ت خۆی بخاته ناو کێشه‌ی کورده‌کان و ئه‌گه‌ر بارزانی یان نوێنه‌ره‌کانی سه‌ردانی قاهیره بکن به شیوه‌ی نافه‌رمی وه‌رده‌گیردێن. ئه‌م مه‌سه‌له‌یه ناوه‌روکی تیلیگرامه‌که‌ی بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له قاهیره پشت‌راست ده‌کاته‌وه که په‌یوه‌ندیه‌کانی ده‌وله‌تی میسر و عێراق هه‌یشتا ئالۆزه.

٣- بالۆی‌زی تورکیه، جوهروک^{٣٦٥} پیمپوت ده‌وله‌تی عێراق به‌هۆی به‌هه‌له بومبارانکردنی سلۆپی^{٣٦٦} (که له تیلیگرامی ٢٢٧٩ی بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌ کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له ئانکارا ئاماژێ پیکراوه) خێرا داوای لیبۆردنی له تورکیه کردوه و وتویه‌تی ئاماده‌یه زه‌ره‌ر و زیانه‌کانی بنه‌ماله‌ی قوربانیانی ئه‌و هه‌رشه قه‌ره‌بوو بکاته‌وه هه‌رچه‌ند که ده‌وله‌تی تورکیه تا ئێستا داوای قه‌ره‌بووکردنه‌وه‌ی نه‌کردوه. سه‌باره‌ت به‌و ده‌نگۆیه که تورکیه داواکاری عێراقی قبوڵ کردوه بۆ ئه‌وه‌ی که‌ک له ئاسمانی تورکیه له سه‌ر سنووری عێراق وه‌ربگریت، جوهروک وتی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه به‌ته‌واوی درۆیه و ده‌وله‌تی عێراق داوای شتیکی وای له تورکیه نه‌کردوه.

365 - CUHRUK

366 - SILOPI

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی ۹۶۷

۸ی گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: کاریگه‌ری کێشه‌ی کورد له‌سه‌ر ده‌رچوونی بالۆیزی چین له‌ عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیزخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌یروت، موسکۆ، پاکستان، تاران، هۆنگ‌کۆنگ، په‌کین

بالۆیزی چین له‌ عێراق، هوو چینگ - فانگ^{۳۶۷} که‌ ته‌نها ۱۴ مانگ لی‌ره‌ بوو، رۆژی ۱۲ی گولان به‌غدادی به‌جێ هێشت. هوو چینگ - فانگ وتویه‌تی که‌ له‌ پۆستی به‌رزتردا داده‌نرێت به‌لام به‌گۆیره‌ی زانیاریه‌کان ده‌رچوونی ناوبراو په‌یوه‌ندی به‌ روداوه‌کانی چین یا عێراقه‌وه‌ هه‌یه‌.

زانیاریه‌کان نیشان ده‌دات که‌ ده‌رچوونی هوو چینگ - فانگ له‌ عێراق په‌یوه‌ندی به‌ کێشه‌ی کورده‌وه‌ هه‌یه‌. به‌ وته‌ی سیرلی‌ز، بالۆیزی فره‌نسا له‌ عێراق، نزیکه‌ی ۱۵۰ که‌س له‌ ئەندامانی بالی "چین"ی ICP (حیزبی شیوعی عێراق) له‌گه‌ڵ کورده‌کانی بارزانی دژی ده‌وله‌تی عێراق شه‌پ ده‌که‌ن. هه‌روه‌ها بالۆیزی پاکستان له‌ عێراق راپۆرتیکی متمانه‌پیکراوی لایه‌ که‌ ۱۶ی نیسان ۵۰ که‌س له‌ ئەندامانی بالی "چین"ی ICP له‌ به‌غداد ده‌ستبه‌سه‌ر کراون. ئەگه‌ر ئەم رووداوانه‌ بیکه‌وه‌ تیکه‌ڵ بکه‌ین بۆمان ده‌رده‌که‌وێت که‌ ICP (که‌ له‌لایه‌ن سوڤیه‌ته‌وه‌ رینۆینی ده‌کرێت) دوابه‌دوای په‌یوه‌ستبوونی فرمی خۆی به‌ "به‌ره‌ی نیشتمانی" ده‌سه‌لاتداری عێراق له‌ ته‌مووزی

³⁶⁷ HU CHENG-FANG

۱۹۷۳ دەستی بەوہ کردوہ کہ قەناعەت بە رژیمی بەعس بەیتیت دژی بآلی رکابەری شیوعی بکەویتە گەر. سەرەنجام رژیمی بەعس وای کرد و کاتیک کہ شەر دژی کوردەکان گەرموگۆر بوو و بآلی "چین" ی ICP پشتیوانی لە بارزانی کرد، دژیان کەوتە گەر.

سپاستان دەکەین ئەگەر وەزارەتی دەرەوہ بوچۆنی خۆیمان دەربارە ی ئەوہ پێرەبگە یەنیت کہ ئایا دەرچوونی بآلویزی چین لە عێراق پەییوەندی بە روداوہکانی چینەوہ ھە یە یا نا.

دوابە دوا ی دەرچوونی بآلویزی چین لە عێراق، بآلویزی تورکیە، جوہرۆک، پیمیوت کہ ھیزەکانی عێراق کاتیک کہ زاخویان لە دەستی کوردەکان سەندوہتەوہ، دەستیان بە سەر ھەندی چەکوچۆلی چینیدا گرتوہ.

لۆفری

ئاژانسى ھەۋالىگىرى ناۋەندى (CIA)

۱۷ گولانى ۱۹۷۴

نەينى

بابەت: پشتىۋانى سۆڧىيەت لە رژىمى بەعس و گوشارەكانى سۆڧىيەت لە
سەر بارزانى

۱- ھاۋكات لەگەل توندتربوونى شەر لە كوردستانى عىراق، گىرنگە ئامازە بە دەستىۋەردانى روو لە زيادبوونى يەككىتى سۆڧىيەت لە پىشھاتەكانى عىراقدا بگەين. تا ئەم چەند سالەى دوايىيە سۆڧىيەت واى بە باشتر دەزانى لە نيوان بزوتنەۋەى نەتەۋەيى كورد و كاربەدەستانى عىراقدا جموجۆل بگات و لەگەل ھەر دوو لادا پەيوەندى ھەبىت. بەھەرچال واديارە يەككىتى سۆڧىيەت ئەم دوايانە بپارىداۋە بە تەۋاۋى پشتى رژىمى بەعسى بەغداد بگىت. يەككىتى سۆڧىيەت، رژىمى عىراق بە يەكئ لە ئامرازە سەرەكەكانى خۆى بۆ پەرەپيدانى بەرژەۋەندىەكانى خۆى لە ناۋچەى كەندەۋى فارس دەزانىت.

۲- بەرژەۋەندى تايىبەتى يەككىتى سۆڧىيەت لە پشتىگىرىكىردنى رژىمى ئىستى عىراق لەۋەدايە كە:

الف - سۆڧىيەت بەردەۋام پشتىۋانى لە رژىمى بەعس دەكات، بەتايىبەت پاش واژۇكرانى پەيماننامەى دوستى و ھاۋكارى لە نيوان عىراق و سۆڧىيەت لە نىسانى ۱۹۷۲ ئەو پشتىۋانىيە زياتر بوە. كەۋابوو سۆڧىيەت پىداگىرى لە سەر شىۋەكەكانى عىراق كىردۈە لەگەل رژىمى ئىستى عىراق ھاۋكارى بگەن و ھەول دەدات

په یوه نډیه کانی به غداد و دیمه شق باشتو بکات و کاریگه ری ئیران له عیراق پوچهل بکانه وه و پشٹیوانی له به نیشتمانیوونی کومپانیای نه وتی عیراق له حوزه یرانی ۱۹۷۲ کړوه .

ب- سوځیهت یارمه تی سهر بازی به عیراق ده دات له وانه سهدان تانک، چهند دانه فرۆکه ی جهنگی و موشه کی SSی داوه به عیراق. عیراق و سوځیهت له کاتی سهدانه کی مارشال گریشکو بۆ به غداد له کو تایی مانگی ئادار دهر باره ی زیاد بوونی نه و یارمه تیانه باس و گفتوگویان کړوه .

ج- سوځیهت له پیناو پشٹیوانی کړدن له رژیم ی به غداد، گوشاره کانی له سهر بارزانی زیاد کړوه بۆ نه وه ی بجیته ناو "به ره ی نیشتمانی" (که له به عس و حیزبی شیوعی پیکه اتوه) و ریگا بدات هیزه کانی سپای عیراق له سهر سنووری ئیران و ناوچه کوردنشینه کان جیگیر بن و کارناسانی بۆ چالاکی شیوعیه کان له کوردستان بکات. شایانی ئامازه پیکردنه که له تشرینی یه که می ۱۹۷۳ رژیم ی عیراق هه ولیدا کورده کان رازی بکات پیښ له چوونی سهر بازی عیراقی بۆ سوریه نه گرن. نه و مه سه له یه له تشرینی یه که می ۱۹۷۳ له نیوان نوینه رانی بارزانی و نوینه رانی بالویرخان ی سوځیهت له به غداد و هه روه ها له گهل بوریس پوتوماروف، به رپرسی به شی په یوه نډیه کانی دهر وه ی کومیته ی ناوه ندی حیزبی شیوعی سوځیهت له کاتی سهدانه کی بۆ به غداد و کوردستان له تشرینی دووه می ۱۹۷۳ باس و تاوتوی کرا .

د- سوځیهت چالاکانه به شداری له شه ری ده ولته تی عیراق له گهل کورده کان ده کات. راولیژکارانی سوځیهت یارمه تی به چالاکی هیزی هه وایی عیراق ده دن و یارمه تی به هیزه کانی عیراق ده دن دامه زواوه لوجستیکه کانیان له ناوچه کوردنشینه کان جیگیر بکن و هه ول ده دن پارازیت له سهر ئیزگه ی رادیوی کورده کان دابنن .

۳- گرینگترین کیشه گه لیک که کورده کان له گه لی روبه پوون، که میوونی ته قه مه نی، به تاییهت گوله ی توپ و نه بوونی پیداو یستیه کانی AA و AT-۵. نه گه ر شه ر بۆ ماوه یه کی دريژ به رده وام بیټ، زه حمه ته کورده کان بتوانن له به رامبه ر سپای عیراق (که سوځیهت پشستگی ری لیده کات) رابوه ستن. ده ولته تی عیراق زیاتر له ۴ فوج

سەرباز و ٤٠٠ دانە تانكى لەو ناوچەيە جێگیر کردووە و دەیهوێت بەرگری لە بنکە کۆنەکانی خوێ لە دۆلی کوردستان بکات. بەهەر حال دەرفەتێکی باش بۆ کوردەکان رەخساوە جێپێی خوێان لە شاخەکانەو بەرەو شوێنەکانی دیکە بەرفراوانتر بکەن بەمەرجێک کە وەک پۆلیست تۆپ و تەقەمەنی AA و AT یان هەبێت.

٤- بەهەر حال ئەگەر سپای عێراق بە سەر هێزە کوردەکاندا سەربکەوێت و بزوتنەوێی نەتەوێی کورد وەک هێزێکی سیاسی لاواز بێت، هەم پێگەی رژیمی بەعسی عێراق و هەم پێگەی یەكێتی سۆقیەت (وەک پشتیوانی عێراق) قایمتر دەبێت و لە ئەنجامدا ئازادی جموجۆلی بەغداد و مۆسکۆ لە ناوچە زیاتر دەبێت و رژیمی عێراق بە پشتیوانی سۆقیەت دەتوانێت چالاکیه خرابکارانەکانی خوێ دژی ئێران، کویت و ولاتانی دیکە ناوچە دەستپێکاتەو و پەرەپێبدات.

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌روهه، واشینگتۆن دی سی ۹۹۷

۳۰ ی گولانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: په‌یوه‌ندیه‌کانی ئەمریکا و عێراق و ده‌وری کێشه‌ی کورد له‌و

مه‌سه‌له‌یه‌دا

خاتون به‌کر^{۳۶۸}، که سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی په‌یوه‌ندیه‌کانی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد و وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ی عێراقه، بانگه‌یشتی کردم له رۆژی ۲۶ی مانگه‌وه سه‌ن رۆژی یه‌ک له دوا‌ی یه‌ک بۆ باس و گفتوگۆ ده‌رباره‌ی ئەم ته‌وه‌رانه سه‌ردانی بکه‌م:

الف - سه‌ردانه‌که‌ی ژنی سه‌دام حوسه‌ین (جیگری سه‌رۆک کۆمار و سه‌رۆکی حیزبی به‌عس) بۆ ئەمریکا بۆ ته‌داوی پزشکی ب - کێشه‌ی عه‌ره‌ب - ئیسرائیل و ج - په‌یوه‌ندیه‌کانی ئەمریکا و عێراق، به‌تایبه‌ت ده‌وری کێشه‌ی کورد له‌و په‌یوه‌ندیه‌دا.

۳- ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی ئەمریکا و عێراق، خاتوون به‌کر بۆچوونه‌کانی خۆی زیاتر له‌ رووی کاغه‌زیکه‌وه که له‌ پێشه‌وه ئاماده‌ کرابوو، خوینده‌وه بۆم. خاتوون به‌کر وتی ده‌وله‌تی عێراق زۆر خۆشحال بوه که بیستویه‌تی کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رزی وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ی ئەمریکا ئاماده‌ نه‌بوونه له‌گه‌ڵ نوێنه‌رانی کورد دابنیشن. وتی وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ی عێراق بیستویه‌تی که کورده‌کان پاش ئه‌وه چونه‌ته‌ کۆنگرێس

به‌لام له روانگه‌ی ده‌وله‌تی عیراقه‌وه، تهنه‌ها هه‌لسووکه‌وتی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکایه‌که ته‌عبیر له هه‌لوێستی ده‌وله‌تی ئەمریکا ده‌کات^{٣٦٩}. خاتون به‌کر وتی تهنیا مه‌سه‌له‌یه‌ک که بوته‌ به‌ربه‌ست بۆ ئەوه‌ی عیراق په‌یوه‌ندیه‌ دیپلوماتیکه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەمریکا ده‌ستپێکاته‌وه، ئەوه‌یه‌ که عیراق به‌ چاوی گومان سه‌یری هه‌لوێستی ئەمریکا به‌نیسه‌ت کورده‌کان و کێشه‌ی عه‌ره‌ب - ئیسرائیل ده‌کات.

خاتون به‌کر ده‌رباره‌ی کێشه‌ی کورد وتی ده‌وله‌تی عیراق هه‌ست ده‌کات ئەمریکا ده‌توانیت گوشار بخاته سه‌ر ئێران بۆ ئەوه‌ی ئیدی یارمه‌تی کورده‌کان نه‌دات و وتی به‌لام له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا ده‌وله‌تی عیراق ده‌بی له‌ کورده‌وه‌که‌ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا مه‌منون بیت. خاتون به‌کر هیچ ئاماژه‌یه‌کی به‌ ئەگه‌ری سه‌ردانه‌که‌ی کورده‌کان بۆ نه‌توه‌ به‌گه‌رتوه‌کان له‌ داها‌تودا نه‌کرد به‌لام ده‌رباره‌ی کێشه‌ی عه‌ره‌ب - ئیسرائیل وتی ئەمریکا باش ده‌زانیت هه‌لوێستی عیراق چیه‌ به‌لام وتی "له‌ دیپلوماسیدا هه‌موو شتی‌ک مومکینه" و له‌و په‌یوه‌ندیه‌دا ئاماژه‌ی به‌وه‌ کرد که ئەمدوایانه عیراق په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ڵ بریتانیا و ئالمانیای رۆژئاوا ده‌ستپێک‌ده‌ته‌وه. من په‌رسیارم کرد ئایا ریکه‌وتنه‌ سه‌رکه‌وتوه‌که‌ی ئیسرائیل و

^{٣٦٩} ئاماژه‌ به‌وه‌یه‌ که محمد محمود عه‌بدولرحمان، موحسین دزه‌یی و شه‌فیق قه‌زاز له‌ کاتی سه‌ردانه‌که‌یان بۆ نه‌توه‌ به‌گه‌رتوه‌کان داویان کردبوو له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا دیدار بکه‌ن به‌لام وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ ئەو داواکاریه‌ی ره‌ت کردبووه. له‌ وه‌لامی" لی هامیلتون"، سه‌رۆکی کومیسۆنی رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیای ئەنجوومه‌نی نوێنه‌رانی ئەمریکا که په‌رسیاری کردبوو بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ له‌گه‌ڵ نوێنه‌ره‌ کورده‌کان دانه‌نیشتوه، لێنۆد هه‌لتۆن، یارمه‌تیده‌ری وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ بۆ په‌یوه‌ندیه‌کانی کۆنگرێس وتبووی هه‌لوێستی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ ئەوه‌یه‌ که کێشه‌ی کورد پێش هه‌موو شتی‌ک کێشه‌ی ناوخرۆی عیراقه‌ و وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ نایه‌وێت کورده‌کان به‌و باوه‌ره‌ بگه‌ن که ئەمریکا ئاماده‌یه‌ به‌ ئاشکرا یان نه‌یتی پشتیوانی له‌ شوپشه‌که‌یان له‌ عیراق بکات، هه‌ر بۆیه‌ نایه‌وێت له‌گه‌ڵ ئەو نوێنه‌ره‌ کورده‌کان دیدار بکات. ئەوه‌ له‌ کاتی‌کدا بوو که ئەمریکا یارمه‌تی شوپشی کوردی ده‌دا به‌لام وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ ئەو مه‌سه‌له‌یه‌ی له‌ کۆنگرێس ده‌شارده‌وه. له‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ش، جگه‌ له‌ خودی هینچی کیسینجیر و یه‌ک دوو که‌سی دیکه‌ هیچ که‌س ناگاداری ئەو په‌یوه‌ندیه‌ نه‌بوو. وه‌رگێڕ

سوریه که ئەمریکا بەرنامەدارپێژەری بوو، دەبیته هۆی ئەوێ هەلۆیستی دەولەتی عێراق ئالوگۆرپی بەسەردا بیئت، خاتوون بەکر وتی وەزارەتی دەرەوێ عێراق رێگەێ پێنەداوێ لەو پەيوەندیەدا هیچ بلایت و نایەویت روانگەێ شەخسی خۆی دەربارەێ ئو مەسەلەێ دەرپێرپیت کە کاردانەوێ دەولەتی عێراق بە نەیسبەت رێگەوتنەکەێ ئیسرائیل و سوریه چی دەبیئت.

٤- دەربارەێ کیشەێ کورد، من دووپاتم کردەوێ کە هەلۆیستی ئەمریکا ئەوێه کە ئەوێ کیشەێ ناوخۆیی عێراقە و ئەمریکا هیوادارە کە عێراق بتوانیئت بە شێوێ ناشتیخوازانە چارەسەری بکات بەلام وەلامی ئەو بۆچوونەێ "خاتوون بەکر"م نەدایەوێ کە ئەمریکا دەتوانیئت قەناعەت بە ئێران بەینیئت ئیدی یارمەتی کوردەکان نەدات.

٥- دەربارەێ کیشەێ عەرەب - ئیسرائیل وتم دۆکتۆر کیسینجیر(وەزیری دەرەوێ ئەمریکا) ئەو پەپری هەولێ دیپلۆماتیکی خۆی داوێ بۆ ئەوێ ئەو کیشەێ چارەسەر بیئت و وتم دەبێ عەرەبەکان ئەو هەولانە وەک بەپیزترین پێشھاتی میژووی کیشەێ عەرەب - ئیسرائیل چاو لێبکەن و بیئت بە هەنگاوێک بۆ پەيوەندی بەپیزی سەراسەری جیھانی عەرەب لەگەڵ ئەمریکا. دەربارەێ دەستپێکردنەوێ پەيوەندیەکانمان لەگەڵ عێراق وتم هەلۆیستمان ئەو بوێ و ئیستاش هەر ئەوێه کە هەموو کاتیک ئامادەین بۆ دەستپێکردنەوێ ئەو پەيوەندیە گفتوگۆ بکەین. خاتوون بەکر جاریکی دیکە وتی ناتوانیئت لەم پەيوەندیەدا هیچ بلایت.

٦- هەلسەنگاندن: کارمەندە عێراقیەکانی نوسینگەکەمان پێیانوتم دەنگۆی زۆر بلأو بوێتەوێ کە کاربەدەستانی پایەبەرزێ عێراق و ئەمریکا لە دەرەوێ عێراق گفتوگۆیان کردوێ و لە ئەنجامدا بالۆیژخانەێ ئەمریکا لە بەغداد دەکرێتەوێ. لە و رۆژەوێ کە من لێرە دەسم بە کار کردوێ تا ئیستا ئەو جۆرە دەنگۆوانە هەیه بەلام ئەو

هه‌ئسوکه‌وته نزیکه‌ی خاتون به‌کر ده‌توانیت لانیکه‌م ببیت به ده‌ستپیکه‌ی نیشانه‌یه‌ک که ده‌ولته‌ی عێراق ده‌یه‌ویت په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەمریکا ده‌ستپیکاته‌وه^{۳۷۰}.

۷- سپاستان ده‌که‌م ئەگه‌ر رینۆئیمان بکه‌ن چۆن له‌ داها‌توودا وه‌لامی ئەو جو‌ره‌ نزیک‌بونانه‌ی ده‌ولته‌ی عێراق بده‌ینه‌وه‌ یا بۆمانی روون بکه‌نه‌وه‌ که‌ ئەو په‌یوه‌ندیه‌ چۆن ده‌ستپیکه‌ینه‌وه‌. به‌تاییه‌ت من ده‌بێ هه‌لوێستی ئەمریکا ده‌ریاره‌ی ده‌ستبه‌سه‌رداگرته‌ی ما‌ل و ما‌لکی با‌لوێزخانه‌ی ئەمریکا له‌ لایه‌ن ده‌ولته‌ی عێراق و هه‌ر مه‌سه‌له‌یه‌کی گرنگی دیکه‌ی نیوان ئەمریکا و عێراق بزانه‌م.

گه‌چ^{۳۷۱}

۳۷۰ - نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد له‌ په‌یامێکی دیکه‌دا بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ له‌ ۲۵ی حوزه‌یرانی ۱۹۷۴ ئاماژه‌ی به‌وه‌ کردوه‌ که‌ ده‌ولته‌ی عێراق ده‌یه‌ویت هێدی هێدی په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ڵ ئەمریکا ئاسایی بکاته‌وه‌ به‌لام کێشه‌ی عه‌ره‌ب ئیسرائیل و رازیبوونی ئەمریکا به‌ یارمه‌تیدانی کورده‌کان له‌ لایه‌ن ئێران‌وه‌ بووه‌ به‌ که‌ندوکۆسپ له‌ سه‌ر رێگای ئاساییبوونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق و ئەمریکا. له‌ درێژه‌ی په‌یامه‌که‌دا ها‌توه‌ که‌ کاربه‌ده‌ستیکی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌گه‌ڵ خاتوون به‌کر دیداری کردوه‌ و به‌کر وتویه‌تی عێراق هێشتا پێیوايه‌ که‌ ئەمریکا ئەگه‌ر بیه‌ویت ده‌توانیت پێش له‌ یارمه‌تیدانی ئێران به‌ کورده‌کان بگریت. کاربه‌ده‌سته‌ ئەمریکایه‌که‌ش له‌ وه‌لامدا وتویه‌تی ده‌ستپۆشستویی ئەمریکا به‌سه‌ر شا سنوورداره‌ و شا له‌و بواره‌دا سه‌ربه‌خۆیه‌. به‌کر له‌ کۆتاییدا وتویه‌تی ده‌ولته‌ی عێراق مه‌منوونی ئەمریکایه‌ که‌ له‌گه‌ڵ نوێنه‌رانی شوێشی کورد له‌ ئەمریکا هه‌ئسوکه‌وت ناکات. وه‌رگێژ

له کونسولخانه‌ی ویلایه‌ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تہ وریز

بۆ: وەزارەتی دەرہوہ، واشینگٹۆن دی سی ۷۹

۹ی حوزەیرانی ۱۹۷۴

بابەت: شەپی کورد له عێراق و یارمەتیەکانی ئێران

بۆ زانیاری: بالۆیخانە‌ی ویلایه‌ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له ئانکارا، عەدەن، بەیروت، تاران، کونسولخانە‌ی ویلایه‌ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له خوڤەمشەھر و نوسینگە‌ی پاراستنی بەرژەوہندیەکانی ئەمریکا له بەغداد
ئاماژە بە: تیلیگرامی A10ی ۲۷ی نیسانی ۱۹۷۴ی کونسولخانە‌ی ویلایه‌ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تہ وریز

کورتە: هەتا ئەو شوپنە که زانیاری و نیشانە پلە یه‌که‌کانی ئێران دەریدەخات، سیاسەتی دەولەتی عێراق بۆ ملکه‌چکردنی کوردەکانی مەلا مستەفا بارزانی له‌ریگای گەمارۆی ئابووری و هێرشە هەواپه‌کان وادیاره به تەواوی شکستی هیناوه. خەلکی مەدەنی کورد ئاواره‌ی ئێران بوونه و چەک و تەقەمەنی له ئێرانەوہ دەچیت بۆ کوردستانی عێراق. ئەو شتانە که باس کرا، ئەنجامە سەرەکیەکانی سەفەری جیگری کونسول له ۴-۶ی حوزەیران بۆ سنووری ئێران و عێراقە.

زانیاریەکانی ژینیرال ئۆتمیشی: ژینیرال ئۆتمیشی، قایمەقامی سەرەشت زانیاری وردی زیاتری دەرپاری شەپ و پشتیوانی ئێران له کوردەکان لایبوو. ئۆتمیشی وتی بارزانی شیلگیه تا گەیشتن به ئۆتونومی و بەدەستگرتنی کۆنترۆلی سەرچاوه‌کانی نەوتی که رکوک درێژە به شەپ بدات. هەروەها وتی بارزانی ئەو یه‌کیتی و هیز و

توانایه هیه که بۆ ماوهیهکی درێژ، درێژه به خهباتهکهی بدات به لām له بهرامبهردا دهولتهی عێراق ئهو یهکیتهی و پێگهی بارزانیه نیه و جهختی له سهر ئهوه کردهوه که ئهوه دهتوانیته له درێژخایهندا بیهته هۆی روخانی دهولتهی بهغداد.

ژینیرال ئوتمیشی دهیگوت بریاری عێراق بۆ بومبارانکردنی ههریمی کوردنشین ههله بوه چونکه له ئهجامدا قوتابخانهکان، نهخۆشخانهکان و خانووی خهلهکی ئاسایی روخواوه و زهوی و مهزرای خهلهک به ناپالم بۆمباران کراوه. زۆریه بنه مالهکان خزم یا دوستاکیان کوزراون و له ئهجامدا کورده خویندهوار و شارنشینان چونهته ریزی بارزانی که ئیستا خاوهن پرستیژ و ههیهتیکی یهکجار زۆر له سهراسهری کوردستانه. ژمارهیهکی رۆژ به رۆژ زیاتری خهلهکی ئاسایی بۆ رزگارکردنی گیانیان ئاوارهی ئێران دهبن.

به وتهی ژینیرال ئوتمیشی، شهپی کوردهکان و دهولتهی عێراق له م ههفتانهی دواییدا که م بوهتهوه. ههموو شارهکان له دهستی هیزهکانی عێراقدا به لām شارۆچکهکانیان له دهستدا نیه. هیزهکانی بارزانی هیشتا بهرزایی شاخهکان و ریگاکی یهک یان دوو کیلومهتری دهرهوهی شارگهلهک وهک سلیمانان له کۆنترۆلدايه. به وتهی ژینیرال ئوتمیشی، قایمهقامی سهردهشت، هیزهکانی عێراق شهوانه له دهرهوهی هیلهی خۆیان پاسهوانی ناکهن. جادهکان بۆ هاتوچۆی ئوتوموبیلهکان کراویه به لām به تهواوی ئهمن نیه. تا ئیستا زۆریه کوزراو و بریندارهکانی کوردهکان به هۆی هیرشه ههوايهکان بوه. قایمهقام ئوتمیشی به ئاشکرا وتی کوردهکان له ماوی سێ ههوتووی رابردودا چهکی نوێی دژه فرۆکهیان به دهستگه یشتوه به لām دهیگوت باش نازانیته ئهو چهکانه چی جوور و چهنده بوه به لām به روونی وتی ئێران ئهو چهکانهی داوه به کوردهکان.

کونسولخانه راپۆرتیکی له کارمهندیکی کومپانیایهکی ئهمریکایی به دهست گه یشتوه که تێیدا هاتوه سێ ههفته له مه و پیش له نزیکی خانی (پیرانشار) ژمارهیهک چهکی دژه فرۆکهی له ناو زنجیرهیهک ئوتوموبیلی باره لگرا بینویه که به ره و سنووری عێراق چوه. ئهم راپۆرته قسهکانی ئوتمیشی پشتراست دهکاتهوه. ژینیرال ئوتمیشی

بانگه‌شەى ئەوەى دەکرد كە چەكە نوێیە دژەفرۆكەكان فرۆكەكانى عێراقیان ناچار كرده له بەرزایی زیاتردا بفرین و بۆمباران بكن و له ئەنجامدا رێك له ئامانجەكانیان نادن. ئۆتمیشى دەیگوت له كاتى دوایین سەردانەكەى كاربەدەستانى كونسولگری تا ئیستا ژمارەى بریندارەكان له سەردەشت كەمتر بوو و نەخۆشخانەى سەردەشت ئیدى پڕ له بریندار نیە. هەروەها ئاماژەى بەوە كرد كە ئەوانەى كە برینەكانیان گرانە لەرێگای زەمینیه‌وه ره‌وانەى نەخۆشخانەى ره‌زائیە و مهاباد دەكرین و وتى بۆ ئەو مەبەستە كەلك له هێلیكۆپتر وه‌رناگیردریټ بەلام چەند برینداررێك بە فرۆكە له ره‌زائیە گوازاونەتەوه بۆ تاران.

ژینیرال ئۆتمیشى له درێژەى قسەكانیدا دەربارەى پێداویستیه سەربازیه‌كانى كورده‌كان وتى كورده‌كان هەندى هاوێنى قورس (هاوێنى ۸۱ و ۱۲۰ میلیمترى) یان هیه و دابینکردنى گولەى ئەو هاوێنانە زەحمەت نیە. شوفێرى ئەو ئەتەموبیلە باره‌لگرە كە پێشتر ئاماژەمان پێكرد بە كاربەدەستانى كونسولخانەى وت ئەو تەقەمەنیه بە ئۆتوموبیلە باره‌لگرەكانى سپای ئێران دەگوازیټەوه بۆ سنوور و ئاماژەى بەوە كرد كە شوفێرى ئەو ئۆتوموبیلانە كوردن و كارمەندى سپای ئێران بەلام جلوبەرگی مەدەنیان له بەره. ئێمە ئۆتوموبیلگەلیكى وه‌هامان بینی بەلام نازانین چیان تێدابوو. وادیاره گواستنه‌وهى ئەو تەقەمەنیه بۆ ئەودىوى سنوور له ئەستۆى خودى كورده‌كانە. ئەو شوفیره هەروەها بانگه‌شەى ئەوەى كرد كە ۶۰-۶۵ كەس له سیخۆرپانى سپای عێراق له ناو سنوورى ئێران له نزىكى سەردەشت دەستبەسەر كراون.

دیتنه گشتیه‌كان: دەولەتى عێراق گەماروى ئابوورى هەرىمى كوردنشینی راگەیاندوه. نابى پیمانواپیت سنوورى ئێران ئارامە، سنوور جمەى دیت. میوانخانەكانى ره‌زایە، مهاباد و سەردەشت سەر بە پارێزگای ئازەربایجانى رۆژئاوا بە تەواوى پڕە له كورده‌كانى بارزانى. خاوەن هوتیلەكان، كاسبكارەكان و چین و توێژەكانى دیکە هەموویان دەلێن كورده‌كانى عێراق پارەى چاكیان پێیه و بە كەففى خۆیان خەرج دەكەن و دەنگۆى ئەوه بلأو بوەتەوه كە هەندى له كورده‌كان حیساب بۆ پارەى ۱۰۰

ههزار و ۱۵۰ ههزار قرانی ئێران ناکهن. له وانهیه له و قسانه دا زیاده پۆیی کرابێت به لام ئەمه بۆ خۆی نیشانهی ئەو بڕه پاره زیادهیه که له ناوچه سنوریهکان خهرج دهکریت. ئەو که سانه که باش پاره خهرج دهکهن، زۆتر گه نچه سهلهتهکانن که ئازادانه دهلێن کوردی عێراقن به لام جلوه بهرگی ئاسایان له بهره و هاتوون ۳-۴ رۆژ بۆ خۆیان بگهڕێن و پاشان بگهڕێنهوه بۆ ناو شهڕ. ئوتوموبیلهکانیان بێ ژماره و به ژماره ی عێراقیهوه ههتا رۆژههلاتی رهزائیه دهبێنرین.

ریژهی هاوکاری ئێران له گهڵ کوردهکانی عێراق له سهردهشت به تهواوی دیاره. ئیستا زیاتر له ۶ ههزار گالۆنی بهنزین له بهنزیخانهکان دانراوه و نزیکه ۵۰ ئوتوموبیلی عێراقی له ناو شاری سهردهشتدا دهبێنرین که زۆربهیان لاندیوه و جیبی ئەمریکایی و روسین. شوفیری ئوتوموبیلیکی بارهه لگری بچوک که له جادهی کورتی نیوان سهردهشت و سنووری عێراقدا کاردهکات دهیگوت ئێران ئەمدوايانه ۲۵ دانه جیبی روسی داوه به کوردهکان به لام نابێ ههروا باوهڕ بهو قسهیه بکهین چونکه ئیستا دهنگو زۆر و زوو بلآو دهبیتهوه.

له کاتی دوایین سهردانی کاربه دهستانی کونسولخانهی بۆ ناوچه له مانگی رابردوو تا ئیستا ئوردوگایهکی چهند ههزار کهسی بۆ ئاوارهکان له سهردهشت درست کراوه. ژینیرال ئوتیمیشی دهیگوت دوو ئوردوگای گهورهتری دیکه که ههرا کامیان جیگه ی ۷- ۸ ههزار کهسی تیدا دهبیتهوه، له نزیک خانی و رهزائیه درست کراوه. دهولهتی ئێران خواردهمهنی زۆر و جلوه بهرگ ده دات بهم ئاوارانه. ئوردوگای سهردهشت (که ئەو کاربه دهسته که ئەم راپۆرتیهی ئاماده کردوه، سهردانی کردوه) زیاتر له ۱۰۰ دانه خێوتهی بنه مالهیی تیدایه که به شیوهیهکی سهربازی ریکوپینک دانراون و پاک و خاوینه. خێوتهی ریکخراوی "شیروخورشیدی ئێران" (مانگی سوری ئێران) له پال ئوردوگا که دایه و خزمهتگوزاری تهندرسی پێشکەش به ئاوارهکان دهکات. دوو سهرچاوهی زۆر باش له تهوڕیز ئەوهیان پشتراست کردوه تهوه که دۆکتۆرهکانی ریکخراوی "شیروخورشید" موچهیهکی زیاده بۆ یهک یا دوو مانگ کارکردن له نهخۆشخانهکانی سههر سنوور وهردهگرن. به گوێرهی دهنگۆی خه لکی ناو کۆلان و بازاڕ

ژماره‌ی ئاواره‌کان له ئێران گه‌یشتووه‌ ته ١٨ هه‌زار که‌س و ئه‌و ئاماره له هه‌لسه‌نگاندنه‌که‌ی ژینیرال ئوتمیشی نزیکه .

ژینیرال ئوتمیشی له ئه‌نجامی قسه‌کانیدا وتی بارزانی شیلگیره تا گه‌یشتن به ئوتونومی و به‌ده‌ستگرتنی کۆنترۆلی سه‌رچاوه‌کانی نه‌وتی که‌رکووک درێژه به شه‌ر بدات. هه‌روه‌ها وتی بارزانی ئه‌و یه‌گه‌یتی و هه‌یز و توانایه هه‌یه که بۆ ماوه‌یه‌کی درێژ، درێژه به خه‌باته‌که‌ی بدات به‌لام له به‌رامبه‌ردا ده‌وله‌تی عێراق ئه‌و یه‌گه‌یتی و پێگه‌ی بارزانی نیه و جه‌ختی له سه‌ر ئه‌وه کرده‌وه که ئه‌وه ده‌توانی‌ت له درێژخایه‌ندا ببێته هۆی روخانی ده‌وله‌تی به‌غداد .

ئه‌نجام: به‌گوێزه‌ی ئه‌و شتانه‌ی که نه‌ته‌نیا بیستومانه به‌لکوو به چاوی خۆمان بینیومانه، پشتیوانی ئێران له کورده‌کانی بارزانی له مانگی رابردوودا زیاتر بوه . چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی زیاتر له سه‌ر سنووره و ژماره‌یه‌کی زیاتر ئوتوموبیلی عێراقی ئاماده‌ کران بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نیه بگوازنه‌وه بۆ به‌ره‌ی شه‌ر. ئوردوگای نوێ بۆ ئاواره‌کان دروست کراوه و کاره‌کانیان بێ گه‌یروگه‌فت ده‌چێته‌پێش و ژماره‌یه‌کی زیاتر له کورده‌کانی عێراق به‌ پارهی زیاتره‌وه له شاره‌کانی ئێراندا ده‌سوڕینه‌وه . ئه‌گه‌ر راست بێت، ته‌سلیمکردنی چه‌کی نوێی دژه‌فڕۆکه به کورده‌کان، نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه که ئێران هه‌نگاوی زیاتری بۆ یارمه‌تیدانی کورده‌کان هه‌لگرتوه . له هه‌مان کاتدا ئه‌مه ئه‌و رێژه زۆره چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نیه نیه که بتوانی‌ت هاوسه‌نگی هه‌یز له نێوان بارزانی و سپای عێراقدا بگه‌ڕێت. که‌وابو به‌گوێزه‌ی ئه‌و شتانه‌ی که بینیمان و بیستومانه، پێمانوایه که ئێران ئه‌وه‌نده یارمه‌تی بارزانی ده‌دات که ده‌وله‌تی عێراق نه‌توانی‌ت له رووی ئابووری یان سه‌ریازیه‌وه به‌سه‌ریدا زال نه‌بێت نه ئه‌وه‌نده که بارزانی بتوانی‌ت پێی سه‌ریکه‌وێت^{٣٧٢} .

^{٣٧٢} هه‌ینری کیسینجیژ، وه‌زیری ده‌روه‌ی ئه‌مریکا له په‌یامێکدا بۆ نوسینگه‌ی هه‌یزه هاوبه‌شه‌کانی وه‌زاره‌تی به‌رگری ئه‌مریکا له مانگی حوزه‌یران به‌ پشتبه‌ستن به‌م بروسه‌که‌یه‌ی کونسولگه‌ری ئه‌مریکا له ته‌وریز، نوسویه‌تی: "کونسولگه‌ری ئه‌مریکا له ته‌وریز راپۆرتی داوه که ده‌وله‌تی عێراق نه‌یتوانیوه له‌ریگای گه‌مارۆی ئابووری و هه‌یشی بێ سنووری هه‌وایی به سه‌ر کورده‌کاندا زال بێت و

له نووسینگهی پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وهزاره‌تی ده‌روهه، واشینگ‌تون دی سی ۱۰۰۵

۱۰ی حوزه‌یرانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: بارودۆخی کورد بۆ ده‌وله‌تی عێراق دژوارتر ده‌بیت

بۆ زانیاری:

بألویزخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له‌ ئەمان، ئانکارا، به‌یرووت، بۆن، قاهیره، جه‌ده، کوه‌یت، له‌ندن، پاريس، موسکۆ، تاران، تلایبب، قیه‌نا و

نووسینگهی پاراستنی به‌رزه و هندیه‌کانی ئەمریکا له‌ ده‌میشق

ئاماره‌ به: تیلیگرامی ۲۱۸ی نووسینگهی پاراستنی به‌رزه و هندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد (نه‌نێردراوه‌ بۆ بألویزخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوو‌ه‌کانی ئەمریکا له‌ بۆن و قیه‌نا) کورته: به‌پێچه‌وانه‌ی ئەو شته‌ی که‌ ده‌وله‌تی عێراق هه‌ول ده‌دات نیشانی بدات، وادیاره‌ بارودۆخی کورد بۆ ده‌وله‌تی عێراق دژوارتر بوه. نیشانه‌کانی ئەو بارودۆخه‌ دژواره‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌وله‌تی عێراق ئه‌فسه‌ره‌ یه‌ده‌که‌کانی بانک کردوه‌ بۆ خزمه‌تی سه‌ربازی و ده‌وله‌تی عێراق نیگه‌رانی سه‌ربازه‌ بریندازه‌کانیه‌تی. هاوکات له‌گه‌ڵ کۆتایی‌په‌تانی واده‌ی (چاره‌سه‌ر کردنی کیشه‌ی کورد) له‌ ۳۰ی حوزه‌یران، وادیاره‌

بۆمبارانه‌کان ته‌نها بوته‌ هۆی ئه‌وه‌ی خه‌لک زیاتر روو له‌ ریزه‌کانی بارزانی بکه‌ن. هیزه‌کانی عێراق سه‌رجه‌م شاره‌کانیان له‌ ده‌سدایه‌ به‌لام کۆنترۆلی ناوچه‌ به‌رزه‌ شاخاویه‌کان و رینگا‌کانی نزیک شاره‌کان له‌ ده‌ستی بارزانی دایه‌. ئێران روژ به‌ روژ زیاتر یارمه‌تی بارزانی ده‌دات و بارزانی ئه‌وه‌نده‌ وده‌ی به‌رزه‌ و ئه‌وه‌نده‌ چه‌کوچۆلی هه‌یه‌ که‌ بۆ ماوه‌یه‌کی درێژخایه‌ن شه‌ر بکات". وه‌رگێتر

دهولتي عيراق ناتوانيت كيشه كه به ريگاي سهربازي چاره سهر بكات. په يوه نديداني كيشه ي كورد به ئهريكا له عيراق كه م بوه ته وه به لام دهولتي عيراق هيشتا به چاوي گومان سهيري نياز و مه به سته كاني ئهريكا دهكات.

۲- رۆژنامه كاني عيراق به رده وام مه لا مسته فا و پيشمه رگه وهك گروپيک مرؤفكوژي ته ريخواو نيشان ددهن كه ههول ددهن زۆريه ي كورده كاني عيراق له خزمه تي ياساي ئوتونومي خوياندا به كار بينن. رۆژنامه كاني عيراق باسي ئه وه ناكه ن كه شه پيكي جدي (له باكوور) له ئارادايه .

۳- له لايه كي ديكه وه رۆژنامه كاني عيراق بلاويان كرده وه كه ئه وه ن فسه ره يه ده كانه كه لادايكبووي پاش ۱۹۴۹ ان بو خزمه تي سهربازي بانگ كراون و گه لئ كه س ئامازه يان به وه كرده كه رۆژ به رۆژ پيداويستي سهربازي زياتر له ريگاي قيتاره وه ده نيرديت بو باكوور. راديؤ نه ينيه كه ي كورده كان باسي ئه وه دهكات كه به رده وام شه پيكي قورس له ئارادايه . گرنگترين شتيك كه شاياني سهرنج پيدانه ئه وه يه كه دهولتي عيراق داواي له بالويزي فه ره نسه و نه مسا (ئوتريش) و كار به ده ستاني ئالماناي رۆژئاوا و بریتانيا كرده كه بو ته داويكردني ئه فسه ران و هيزه كاني عيراق كه له شه پي كوردا بريندار بوونه، يارمه تي دهولتي عيراق بدهن. جيگري وه زييري دهره وه ي عيراق ههفته ي رابردو خوي ئه م داواكاريه ي ته سليم به و بالويزانه كرده . بالويزي نه مسا، نۆربيرت^{۳۷۳} ئاگاداري كرده وه كه تاقا (جيگري وه زييري دهره وه ي عيراق - وه رگيپ) پيوتوه نه خووشخانه ي عيراق پره له بريندار. تاكا ههروه ها نۆربيرتي دلنيا كرده ته وه كه دهولتي عيراق سه رجه م پارهي تيچروي گوازتنه وه ي برينداره كان بو ئه و ولاتانه و ته داويكردنيان دا بين دهكات. هه م نۆربيرت و هه م كار به ده ستيكي بالويزخانه ي بریتانيا پيميانوت كه دهولتي نه مسا و بریتانيا له سه ر بنه ماي مرؤفدۆستانه ره زامه ندي خويان بو يارمه تيداني عيراق دهره پيوه و پيموايه فه ره نسا و ئالماناي رۆژئاواش به هه مان شيوه يارمه تي عيراق ددهن.

373 NORBERT

۴- شه‌واهیده زۆره‌کان نیشان د‌ه‌دات که بارودۆخه‌که زۆر له‌وه خراب‌تره که به شیۆه‌ی سه‌ربازی یا سیاسی چاره‌سه‌ر بی‌ت. رۆژنامه‌کانی عێراق به‌رده‌وام ئێران و " ئیمپریالیسته‌کان" وه‌ک سه‌رکرده‌ی شه‌راره‌تی بیانی ناو ده‌به‌ن به‌لام له‌م مانگانه‌ی دوا‌ییدا راسته‌وخۆ ناوی ئەمریکایان نه‌هێناوه .

وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی عێراق بانگی کردم و پێیانرا‌گه‌یاندم که ده‌وله‌تی عێراق مه‌منونه که کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌رزی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا نوێنه‌رانی شو‌پ‌شی کوردیان له‌ واشینگ‌تون ورنه‌گرتوه به‌لام له‌ هه‌مان کاتدا وتی ده‌وله‌تی عێراق پێیوا‌یه که ئەمریکا ده‌توانی‌ت و ده‌بی‌ت گوشار بخاته سه‌ر ئێران بۆ ئەوه‌ی ئیدی یارمه‌تی کورده‌کان نه‌دات. هه‌یچ گومان له‌وه‌دا نیه که له‌ روانگه‌ی ده‌وله‌تی عێراقه‌وه، کێشه‌ی کورد ئیستا به‌قه‌د کێشه‌ی عه‌ره‌ب - ئیسرائیل کاریگه‌ری خراب‌ی له‌ سه‌ر ئاساییبونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق و ئەمریکا هه‌یه .

وهزارهتی دهره وه

یادداشتنامه ی گفتوگۆکان

۱۹ ی حوزه بیرانی ۱۹۷۴

بابهت: کوردهکان داوای یارمهتی له ئەمریکا دهکەن

به شداربویوان:

دۆکتۆر شهفیق قهزان، بهرپرسی بهشی راگه یاندنی پارتی دیموکراتی
کوردستان (KDP)

به پیز ستیفان ئی وارد^{۳۷۴}، به پیره بهری بهشی کاروباری ولاتان له NEA/ARN

به پیز گریگوری د ئیسترانگ^{۳۷۵}، کاربه دهستی بهشی عێراق له NEA/ARN

بۆ زانیاری:

NEA

NEA/Algal

NEA/IRN

EUR/TUR

نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئەمریکا له بهغداد، بالۆیزخانه ی ئەمریکا له
بهیروت، تاران، ئانکارا، کونسولخانه ی ئەمریکا له تهوریز و نوسینگه ی نوینه رایه تی
ئەمریکا له نه ته وه یه کگرتوه کان له نیویورک

³⁷⁴ Mr. Stephen E. Ward,

³⁷⁵ Mr. Gregory D. Strong

كورته: شەفیع قەزاز، بەرپرسی بەشی راگەیانندی پارتی دیموكراتی كوردستان^{۲۷۶}
 روژی ۱۸ی حوزەبیران سەردانی وەزارەتی دەرەوہی كرد بۆ ئەوہی داوای یارمەتی
 ئەمریکا بۆ كوردەكان بكات. قەزاز وتی كوردەكان هیوایان بە وتووێژ لەگەڵ دەولەتی
 عێراق بۆ چارەسەرکردنی كێشەكەیان نەماوە و لە ئەنجامدا كێشەكەیان بردووە
 كومیسیونی مافی مرۆفی نەتەوہ یەكگرتووەكان. قەزاز وتی خالی سەرەکی ناپازیبوونی
 كوردەكان لە پلانی بەعس بۆ ئوتونومی كورد ئەوہیە كە ئەو ناوچانە كە ھەر لە
 كۆنەوہ زۆریەیی دانیشتووەكانی كوردن نەكەوتوونەتە ناو ھەریمی كوردستان.

قەزاز وتی كێشەیی كورد ئیدی نابێ وەك كێشەییەکی ناوخۆی عێراق سەیر بكریت
 چونكە نزیکەیی ۸۰ ھەزار ئاوارەیی كورد لە ئێران. قەزاز وتی كوردەكان بە باشی
 دەتوانن لە بەرامبەر بەعس رابووستن و ئەوہی بە سەر قسەكانیدا زیاد كرد كە
 ھەموو حكومەتەكانی عێراق كە لەگەڵ كورد شەربان كردوہ رووخاون.

بەریز "ستیفان وارد" وتی سیاسەتی ویلايەتە یەكگرتووەكان ئەوہیە كە لە كاروباری
 ناوخۆی عێراقدا دەستپۆردان نەكات و وتی ھاوكات لەگەڵ ئەوہی كە گەلی لە
 خەلكی ئەمریکا لایەنگری لە كوردەكان دەكەن، بەلام ئیمە ناتوانین كوردەكان بەوہ
 دلخۆش بكەین كە ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا بە شیوہی فەرمی پشتیوانی لە
 دۆزەكەیان لە عێراق بكات.

قەزاز(كە ئەمدیوانە لە كوردستانی عێراق بوہ و دەیەوێت بەمزوانە بگەرێتەوہ بۆ
 كوردستانی عێراق) كۆپەك لە راگەیانندننامەییەکی دەربارەیی پیشیلكاریەكانی مافی
 كوردەكان بە دەستی دەولەتی عێراق دا بە بەریز وارد. نوینەری پارتی دیموكراتی
 كوردستان روژی ۱۰ی حوزەبیران ئەو راگەیانندننامەییە تەسلیمی كۆمیتەیی مافی
 مرۆفی نەتەوہ یەكگرتووەكانی كردوہ. قەزاز وتی ئەوہ دەزانیت كە كارەكانی نەتەوہ
 یەكگرتووەكان زیاتر ھۆكاری سیاسی لەپشتە تا مرۆفدۆستانە بەلام پارتی دیموكراتی
 كوردستان لەوہ بێ هیوا نەبوہ كە "ولایتیكی سێحراوی" دۆزی كورد لە نەتەوہ

^{۲۷۶} - مەبەستی لە بەشی راگەیانندن (شعیلام)، كاروباری روژنامە و رادیۆ و چاپەمەنییە كە ئەو كاتە
 دۆكتور شەفیع قەزاز بەرپرسی بوو لە شاخ. وەرگێژ

یه کگرتوه‌کان بخاته‌پوو و هیوای ده‌ربپی که نه‌و ولاته، نه‌مریکا بیټ. قه‌زاز له دریژه‌ی قسه‌کانیدا وتی کورده‌کان نه‌وپه‌پی هه‌ولئی خویان له نه‌توه یه‌کگرتوه‌کان ده‌دهن چونکه ئیمکانی نه‌وه له ئارادا نه‌ماوه که له‌گه‌ل ده‌وله‌تی عیراق ریکبکه‌ون و وتی پاش نه‌و کرده‌وه دل‌په‌قانه که ده‌وله‌تی عیراق نه‌نجامیداوه ئیدی ئیمکانی نه‌وه نیه که دریژه به وتووژیکی واتادار له‌گه‌ل ده‌وله‌تی عیراق بدریټ.

له وه‌لامی پرسپاریکی به‌پریز وارد ده‌رباره‌ی نه‌و پلانه‌ی که عیراق ۱۱ ای ئادار بو ئوتونومی کورد رایگه‌یاندوه قه‌زاز وتی خالی سهره‌کی ناراپازیبونی کورده‌کان له‌و پلانه نه‌وه‌یه که ته‌نها دوو له سیتی خاکی کورده‌کانی له خو گرتوه و نه‌و ناوچانه‌ی کوردستانی له خو نه‌گرتوه که خاوه‌ن سهرچاوه‌ی نه‌وتن. قه‌زاز وتی مه‌سه‌له‌که ته‌نها مه‌سه‌له‌ی نه‌وت نیه به‌لکوو مه‌سه‌له‌ی خاک و خه‌لکه‌که‌یه‌تی و جه‌ختی له سهر نه‌وه کرده‌وه که پارتی دیموکراتی کوردستان به‌ته‌واوی باوه‌پی به‌وه‌یه که زۆریه‌ی دانیشتوانی که‌رکووک کوردن.

قه‌زاز وتی کیشه‌کانی دیکه‌ی پلانه‌که‌ی ئوتونومی به‌عس نه‌وه‌یه که هیچ ئاماژه‌یه‌کی به به‌شداربونی کورده‌کان له نه‌نجومنه‌ی سهرکردایه‌تی شو‌پشدا نه‌کردوه که هه‌موو ده‌سه‌لته‌کانی له به‌غداد به‌ده‌سته‌وه‌یه. قه‌زاز وتی له ماوه‌ی ۱۰ سالی رابردوودا کورده‌کان کۆنترۆلی لانیکه‌م نیوه‌ی نه‌و خاکه‌یان به‌ده‌سته‌وه بوه که ئیستا داوای ده‌که‌ن و له کرده‌وه‌دا ده‌وله‌ت که‌متر له‌و خاکه‌یان ده‌دات‌ئێ که پیشتر له ده‌ستیاندا بوه.

له وه‌لامی پرسپاریکدا ده‌رباره‌ی ئاستی شه‌پ، قه‌زاز وتی هه‌تا ۱۵ ای نیشان شه‌په‌که له چوارچێوه‌ی پیکدادانی به‌ربالودا بوه به‌لام پاش ۱۵ ای نیشان بوه به شه‌پیکی به‌رفراوان و توند و ۱۵۰۰ کوردی سفیل کوژاون و بریندار بوونه. قه‌زاز وتی ئیستا ده‌وله‌تی عیراق ۷ له‌شکه‌ر له کۆی ۹ له‌شکه‌ره‌که‌ی دژی کورده‌کان ئاماده کرده‌وه و وتی هیرشی عیراق بو سهر خه‌لکی سفیل به‌سهر کیشه‌کانی دیکه‌دا زیاد بوه.

قه‌زاز ده‌رباره‌ی ئیمکانی پشتیوانی نه‌مریکا له کورده‌کان پرسپاری کرد. به‌پریز وارد له وه‌لامدا وتی شانسی نه‌وه زۆر که‌مه که نه‌مریکا به شیوه‌ی فه‌رمی پشتیوانی له

كوردەكان بكات و وتى ئەگەر شتىك بەدەر لەو بەلەيت راستى نەكردووە . بەرپز وارد
 ئەوێ شىكرەدووە كە پەيوەندىەكانى عىراق و ئەمريكا بە جورىكە كە ئىمە ئەگەر شى
 پىمانخۆش بىت ناتوانىن بە شىوہىەكى كارىگەر لە بوارى دىپلۆماسىدا لە كىشەى
 كورددا دەستپوێردان بكەين . بەرپز وارد ئەوێ شىكرەدووە كە ھەرچەند كە گەلە لە
 ئەمريكەكان زۆر باش لە بارودۆخى دژوارى كوردەكان تىدەگەن و لاىەنگريان
 لىدەكەن ، بەلام سىياسەتى ئىمە ئەوہىە كە لە كاروبارى ناوخۆى عىراق يا ولاتانى
 دىكە دەستپوێردان نەكەين و نامانەوئىت كارىك ئەنجام بەدەين كە لەوانەىە ھەك كارى
 تىكەدەرانە لىكبدرىتەوہ . بەرپز وارد لە ئەنجامى قسەكانىدا وتى ھىچ ھىواىەكى بەوہ
 نىە كە ئەم ھەلوئىستەى ئەمريكا ئالوگۆرى بەسەردا بىت .

قەزاز وتى تارادەىەك دەرک بە ھەلوئىستى دەولەتى وىلاىەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا
 دەكات بەلام ھىشتا ھىوادارە كە نەتوہ يەكگرتووەكان پشتىوانى لە كوردەكان بكات .
 قەزاز دەربارەى سىياسەتى ئىمە سەبارەت بە عىراق پرسىارى كرد و وتى عىراق لە
 رووى دىپلۆماسىەوہ ولاتىكى گۆشەگىرە و چاوى تەماحى بپىوہتە كوہىت و
 پەيوەندى لەگەل ئىران باش نىە . قەزاز وتى رزىمى بەعس گۆشەگىرە و ھەم لە
 ناوخۆ و ھەم لە ئاستى نىونەتەوہبىدا بىزلەكراوہ و وتى روسەكان دەستيان زۆر لە
 عىراق دەپوات و وتى فېرۆكەوانە روسەكان بۆ دەولەتى عىراق لە ئاسمانى كوردستاندا
 چالاکى دەكەن . قەزاز وتى مەعقول نىە وا بىر بەكىنەوہ كە رزىمى ئىستای عىراق
 ھەر وا لە دەسەلاتدا بىت چونكە ھەموو ئەو دەولەتانەى عىراق كە لەگەل كورددا
 شەپيان كردوہ رووخاون . قەزاز وتى دەولەتى عىراق نىازى ئەوہ بوہ رىبەراىەتى كورد
 گۆشەگىر بكات و خۆى نەخاتە ناو شەپىكى بەرفراوان لەگەل كورددا بەلام
 پلانەكىان سەركەوتوو نەبوہ . قەزاز لە ئەنجامى قسەكانىدا وتى سەدام حوسەين (لە
 سەرنەكەوتنى پلانەكىان) زۆر زۆر تۆرە بوہ .

بەرپز وارد دووپاتى كردوہ كە وىلاىەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا ناىەوئىت كارىك
 ئەنجام بەدات كە ھەك كردوہى تىكەدەرانە لىكبدرىتەوہ و وتى ئىمە ھىوادارىن كە
 دەولەتى عىراق و كوردەكان كىشەكانىان بە شىوہى ئاشتىخوازانە چارەسەر بكەن .

قەزاز جەختى لە سەر ئەو كۆرەووە كە كۆشەى كورد ئىدى ناكريت وەك كۆشەى كى ناوخۆى سەير بكریت چونكە ئىستا نزىكەى ۸۰ ھەزار ئاوارەى كورد لە ئىران. قەزاز وتى كوردەكان كۆنترۆلى سەرجم سنورى ئىران و عىراق جگە لە سنورى ئىران و عىراق لە باشورىان لە دەستدایە و وتى كوردەكان پەيوەندى باشيان لەگەڵ ئىراندا ھەيە و تەنانەت ھىدى ھىدى پەيوەندىەكانيان لەگەڵ توركيە دەستى پىكردووە. قەزاز وتى توركيە ئىستا لانىكەم دان بەو دا دەنیت كە لە توركيە كورد ھەيە و وتى كوردەكان دەتوانن بە باشى لە بەرامبەر بەعسا رابووستن.

لە وەلامى پرسىارى كدا دەربارەى ئەو ھى كە ئەگەر رژىمى ئىستای عىراق بپوخیت چى بەدايدا روو دەدات قەزاز دانى بەو دا نا كە ئەو كۆشەى و وتى تەجروبهى رابردو نىشانىداو ھە كۆرپنى رژىم لە عىراق ھەمىشە نابىتە ھۆى كۆرپنى سىاسەتى عىراق بەلام جەختى لە سەر ئەو كۆرەووە كە بەھەرچال ھىچ دەولەتێك لە دەولەتى ئىستا بۆ كورد خراپتر نابىت. قەزاز دەربارەى پارسەنگى سەربازى وتى ئىران ھەندى يارمەتى كوردى داو ھە وانە چەكى دژەفرۆكەى كۆنى داو بە كوردەكان. قەزاز وتى دەولەتى عىراق نەيتوانىو ھە جگە لە وەدەستخستنى كۆنترۆلى ھەندى جادەى سەرھى ھىچ سەرھەوتنىكى دىكە بەدەست بەنیت.

قەزاز پرسىارى ئەو ھى كە ئایا وىلايەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا لە سەر بنەماى مۆفدۆستانە لە نەتەو ھە يەكگرتووەكان شتىك بۆ كوردەكان دەكات؟ بەرپز وارد لە وەلامدا وتى زۆر گومانى لەو دا ھەيە كە وىلايەتە يەكگرتووەكانى ئەمريكا شتىكى سەرھى لەو پەيوەندىەدا ئەنجام بدات و ئەو ھى بەسەر قسەكانىدا زياد كە ناتوانىت پىشبینى ئەو بكات كە ھەلۆىستى دەولەتى ئەمريكا چى دەبیت ئەگەر مەسەلەكە لە نەتەو ھە يەكگرتووەكان بخریتە دەنگدان.

قەزاز پرسىارى كە ئایا ئەمريكا چاوەروانى ئەو دەكات كە پەيوەندىەكانى عىراق و ئەمريكا باشتر بىت. بەرپز وارد وتى نە دەيەویت پىشبینى ئەو بكات و نە دەيەویت دەربارەى پىشھاتىكى و ھا بپيار بدات بەلام ئامازەى بەو كە شتەكان لە

رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست زوو ده‌گۆردریت و وتی په‌یوه‌ندیه‌ بازرگانیه‌کانی عێراق و ئەمریکا ئەمدوایانه‌ باشتربوه .

له‌ وه‌لامی پرسپاریکی قه‌زاز ده‌رباره‌ی یارمه‌تی مرۆقدۆستانه‌ی رێکخراوه‌ نۆونه‌ته‌وه‌یه‌کان (به‌ کورده‌کان) به‌رێز وارد وتی ئەم رێکخراوانه‌ له‌ ده‌وله‌تی ئەمریکا سه‌ربه‌خۆن و چاوه‌پوان ده‌کریت به‌و شیوه‌یه‌ که‌ شایانه‌تی له‌گه‌ڵ کێشه‌ی کورددا هه‌لسوکه‌وت بکه‌ن .

تییینی: قه‌زاز له‌ لابه‌لای قسه‌کانیدا وتی کورده‌کان زانیاری ئەوه‌یان لایه‌ که‌ براه‌ی سه‌دام حوسه‌ین، که‌ مرۆفکوزیکی به‌ئه‌زمونه‌، له‌ نیویۆرک بوه . قه‌زاز ئەوه‌ی به‌سه‌ر قسه‌کانیدا زیاد کرد که‌ ده‌وله‌تی عێراق بێشتر هه‌ولیداوه‌ چالاکیه‌کانی کورده‌کان له‌ ئەمریکا تیکبدا .

له نوسینگەى نوینەرایەتى ئەمریکا له ریکخراوى نەتەو
یه کگرتووەکان

بۆ: وەزارەتى دەرەو، واشینگتۆن دى سى ٤٤٩٣

١٩ى حوزەیرانى ١٩٧٤

بابەت: هەولێ کوردە ناسیونالیستەکان بۆ پشتیوانیکردنى ئەمریکا له
دۆزى کورد له نەتەو یه کگرتووەکان

بۆ زانیاری: بالۆیخانهى ویلايه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له بیروت، ئانکارا،
دەمیشق، مۆسکۆ، تاران و نوسینگەى پاراستنى بەرژەوهندیه کانی ئەمریکا له
بەغداد (له ریکگای بالۆیخانهى ئەمریکا له بیروت)

ئاماژە به: تیلیگرامى ٧٩٧ى نوسینگەى نوینەرایەتى ئەمریکا له ریکخراوى نەتەو
یه کگرتووەکان

کووتە: سى کاربه دەستى کوردی پارتى ديموکراتى کوردستان (KDP) رۆژى ١٩ى
حوزەیران سەردانى نووسینگەى نوینەرایەتى ئەمریکا له ریکخراوى نەتەو
یه کگرتووه کانیان کرد بۆ ئەو هی چالاکیه کانیان له نەتەو یه کگرتووه کانیان بۆ ئیتمه شی
بکەنەو و پشتیوانی ئەمریکا بە دەستبەھێنن. ئیتمه به شیوه یه کی خەمخۆرانه گویمان له
قسە کانیان گرت بە لām بۆمان شیکردنەو که بۆ ئەمریکا ناتوانیت خۆی بخاتە ناو
کیشەى کورده کانی له عێراق.

→ کاربه دەستانى KDP که له لایەن "نوینەرایەتى کورده کانی له دەرەو" نامە یه کیان
بۆ سکرتریری گشتی نەتەو یه کگرتووه کانی ناردبوو، رۆژى ١٩ى حوزەیران داوايان کرد

له گه ل به پرسي نوسينگه ی نوينه رایه تی نه مریکا له ریکخواوی نه ته وه یه کگرتوه کان دیدار بکن به لام نوینه ری نه مریکا له نه ته وه یه کگرتوه کان، به ریز سکالی^{۳۷۷} وتی سه رقاله و ناتوانیت له گه لیان دیدار بکات. و ته بیژی گروهی کورده کان، محمد محمود عه بدولرحمان^{۳۷۸}، نه ندانی مه کته بی سیاسی KDP بوو که مرؤفیکی له سه رخو و تیگه یشتوو بوو. دوو کاریه دهسته که ی دیکه ی KDP بریتیبوون له محمد دزه یی^{۳۷۹}، نه ندانی مه کته بی ناوه ندی KDP و چالاک جوانپویی^{۳۸۰} که دوکانیکی له نیویورک کردوه به "نوسینگه ی هه میشه یی نوینه رایه تی کورد له دهره وه". چالاک جوانپویی ته مه نی له ۲۰ کاندایه و نه مدوایانه له کالیفورنیا هاتوه بو نیویورک.

۲- محمد محمود عبدالرحمان له سه ره تایی قسه کانیدا بارودوخی دژواری کورده کانی له عیراق شیکرده وه و وتی ئامانجی سه ره کی رژیم دیکتاتوری عیراق نه وه یه که گه لی کورد قه لاجۆ بکات. عبدالرحمان وتی KDP هه ول دهدات مه سه له ی کۆمه لکوژی کورده کان له دانیشتنی رۆژی ۲۹ ی ته موزی کۆپی گشتی نه ته وه یه کگرتوه کاندا بخاته پروو. عبدالرحمان وتی ده زانیت نه مریکا "کونفانسیونی پیشگیری له زینوساید" و اژۆ نه کردوه به لام هیواداره که هه ندی له نه ندانی نه ته وه یه کگرتوه کان پشتیوانی له وه مه سه له یه بکن (هه رچه ند که هه یچ ولاتیک تا نیستا ده ستپیشخه ری نه کردوه).

۳- عبدالرحمان به توندی ره خنه ی له یارمه تیدانی سوڤیه ت به شه پی عیراق دژی کورد گرت و بانگه شه ی نه وه ی کرد که سوڤیه ت گازی کیمیا یی داوه به عیراق و ده وله تی عیراقیش ئاماده یه هه ر کاتیک بیه ویت که لکی لیوه ریکریت. عبدالرحمان هه روه ها وتی جگه له وه ش هه موو هیرشه هه واییه کانی عیراق دژی کورده کان له ژیر چاودیری نه فسه ریکی روسی به ناوی نه لیکساندیر واسیلوڤ^{۳۸۱} جیبه جی ده کریت.

۴- عبدالرحمان وتی هه ولی سه ره کی کورده کان له نیویورک له کومیسییونی مافی مرؤفی نه ته وه یه کگرتوه کاندا ده بیت و به تاییه ت هه ر له وه چوارچۆیه دایه که داوای

377 SCALI

378 M.M. ABDUL RAHMAN,

379 M. DIZAYEE,

380 CHALAK JEWANROYEE

381 ALEXANDER VASILEF

پشتیوانی ئەمریکا دەکن. عبدالرحمان ناماژەى بەوێ کرد که سکاآنامەى کوردەکان ئیستا خراوەتە بەردەم کومیتەى مافى مرۆڤى نەتەوێ یەکگرتووەکان که لە ولاتانى فرانسە، ئوروگۆئى، پاکستان، یەکیتى سوڤیەت و غینا پیکدیت. ئەگەر کۆمیتەى مافى مرۆڤ بە پێویستی بزانیت، سکاآنامە که تەسلیم بە "نیمچە کومیتەى پێشگیری لە هەلاوردن دژ بە کەمینەکان" دەکریت و لەوێو دەنێردریت بۆ کومیسىۆن. عبدالرحمان داواى لە ئیمە کرد لەگەڵ ئوروگۆئى، پاکستان و فرانسە قسە بکەین بۆ ئەوێ سکاآنامە کهى کوردەکان لە کۆمیتەى مافى مرۆڤدا رەت نەکریتەوێ.

۵- ئیمە لە وەلامدا وتمان هەرچەند که ئەمریکا زۆر هاوخمى بارودۆخى کوردەکانە بەلام یارمەتیهکی ئەوێندەى لە دەست ناییت و بەهۆى ئەوێ که ئەمریکا پەيوەندى دیپلۆماتیکى لەگەڵ عێراق نیە، دانوستانمان پیکەوێ زۆر زۆر کەمە. هەرەها وتمان لەم قوناخدا که ئەمریکا بەدواى چەسپانى ناشتى لە رۆژەلاتى ناوهراستدايە (مەبەستى چارەسەرکردنى کیشەى ئیسرائیل و فەلستینە) ئەمریکا ناتوانیت شتىک بخاتەرپوو که دەوڵەتى عێراق هان بدات چونکە عێراق دەتوانیت رەوتى ناشتى رۆژەلاتى ناوهراست تیکبدا.

عبدالرحمان وتى لەم سیاسەتەى ئەمریکا تیدەگات بەلام بەهەر حال زۆر هیوادارە که ئەمریکا ئەوێ که لە دەستى دیت بیکات بۆ ئەوێ کیشەى کورد بەو شیوێه که شایانیەتى بخریتەرپوو و سوڤیەت لە بارى نەبات.

۶- عبدالرحمان وتى دەیهوێت رۆژى ۲۰ى حوزەیران بچیت بۆ واشینگتون بۆ ئەوێ لە مانگی تەموز لەگەڵ نوینەرانی هەندێ لە ولاتانى ئوروپایى دیدار بکات و پاشان لەریگای ئێرانەوێ بگەریتەوێ بۆ کوردستانی عێراق.

شۆڤیل^{۳۸۲}

له نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۱۰۵۴

۲۵ی حوزه‌ی‌یرانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: ده‌وله‌تی عێراق داوای یارمه‌تی سه‌ربازی له بریتانیا بۆ

روبه‌پووبه‌وه‌ له‌گه‌ڵ هێزی پێشمه‌رگه‌ ده‌کات

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یرووت، قاهیره، له‌نده‌ن، تاران و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له ده‌میشق ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۳۴۸ی نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

→ کاربه‌دستی سه‌ربازی بالۆی‌زخانه‌ی بریتانیا له عێراق، مه‌یجیر سه‌ندیڤر^{۲۸۳} له سه‌رچاوه‌یه‌کی باوه‌پێکراو له ناو سپای عێراقدا بیستووویه‌تی که بارودۆخی سه‌ربازی ده‌وله‌تی عێراق له به‌رامبه‌ر کورده‌کان له باکووری عێراق باشتر نه‌بوه. سپای عێراق به‌داوای ئەوه‌دایه که ده‌وله‌تی بریتانیا له روی هه‌ندێ تاکتیکی تایبه‌تی سه‌ربازیه‌وه یارمه‌تی بدات و بۆ چۆنیه‌تی روبه‌پووبه‌وه‌ له‌گه‌ڵ هێرش پێشمه‌رگه‌کان له ناوچه شاخاویه‌کان مه‌شق به‌ هێزه‌کانی عێراق بکات. ده‌وله‌تی عێراق هه‌روه‌ها له رینگای بریتانیاوه داوای یاسا و رێوشوێنه سه‌ربازیه‌کانی ئەمریکای کردوه.

۴- کونسولی میسر، بەرەكە^{۳۸۴}، وتی بالۆیخانی میسر لە ریگای ئەو دۆکتۆرانەوہ
كە لە نەخۆشخانە دەولەتیەکانی عێراقدا کار دەکەن پێیپراگە یەندراوہ کە بە گویەری
هەلسەنگاندنی فەرمی نەخۆشخانەکان، ژمارە ی قوریانیە بریندارەکانی سپای عێراق
رۆژانە لانیكەم ۱۰ كەسە .

له بالۆیڤخانهی ویلایه ته په کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۷۰۶۵

۲۶ی حوزهیرانی ۱۹۷۴

بابهت: کاریگهری کێشه ی کورد له سه ر په یوه ندییه کانی ئێران و عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیڤخانهی ویلایه ته په کگرتووه کانی ئەمریکا له ئیسلام ئاباد، جه ده، کابول، مۆسکۆ، نیودله ی، قاهیره، ئەمان، مه سقهت، ئەبوزه بی، مه نامه، دۆحه، تلابیب، ده میشق، داکا، خارتوم، په کین، له ندهن، کووهیت، نوسینگه ی نوینه رایه تی ئەمریکا له نه ته وه په کگرتووه کان له نیویۆرک و نوسینگه ی پاراستنی به رژه وه ندییه کانی ئەمریکا له به غداد

۶- کورته: زیادبوونی به رچاوی داها تی نه وتی ئێران ئەم دوایانه کۆمه لێک ئامرازی نوێی خسته وه به ر ده سته ی ئێران بۆ ئەوه ی بگات به ئاواتی له میژینه ی خۆی که ئەوه په ده ورێکی کاریگه رتر له گۆره پانی جیهان، به تایهت له کاروباری ناوچه دا بگێرێت. شا به شیوه یه کی لیزانانه له م داها ته ئابووریه که لکیوه رگرتوه بۆ ئەوه ی ئامانجه سیاسی و ئیستراتژیکه کانی ئێران به ره وپێش بیات و ولاتی ئێران ئیستا شانازی به پێگه و ده سه لاتی نوێی خۆی ده کات.

۸- سه ره پای ده سته پێکردنه وه ی په یوه ندی دیپلۆماتیک له نیوان ئێران و عێراق، ده ولته تی ئێران هێشتا به چاوی گومان و وه ک یه کێ له دژمنه هه ره سه رسه خته کانی خۆی سه یری عێراق ده کات. هۆکاری ئەو جۆره روانینه ی ئێران ته نها ناکۆکیه ئەتنیکی، ئایینی و سیاسیه کان و ناکۆکیه سنوریه له میژینه کانی نیوان ئەو دوو ولاته

نیه به لکووو ئه وه شه که شا پئیوایه که عیراق بوه به داردهستی سۆقیهت بۆ ئه وهی سۆقیهت دزه بکاته ناو رۆژه لاتی ناوه راست و کرده وه خرابکارانه کانی له سه راسه ری ناوچه جیبه جی بکات. له ئه نجامدا، شا پیخۆش نیه که ههنگاوبه ههنگاو په یوه ندیه کانی ئیران و عیراق باشتربیت و بۆ نمونه کیشهی سنوریی ئه و دوو ولاته چاره سه ر بیت چونکه پئیوایه که ئه وه کیشه بنه په تیه کان چاره سه ر ناکات به لکوو ته نها پیش له توند په وییه کانی عیراق ده گریت.

شا روونی کرده ته وه که ته نیا بۆ ئه وه له گه ل عیراق وتووێژ ناکات که کیشه سنوریه کان و کیشهی "شه توله ره ب" چاره سه ر بیت به لکووو ئه وه شی ده ویت که ده ستیوه ردانی عیراق له کاروباری ولاتانی دیکه کۆتایی پئییت^{۲۸۵}. په کیتی دیکه له و شتانه ی که بوته هۆی ئه وهی ئه مدوایانه په یوه ندیه کانی عیراق و ئیران ئالۆزتر بیت ئه وه یه که ده ولته ی عیراق به توندی خه لکی کرد بومباران ده کات. شا ئه و کرده وه یه ی عیراق وه ک کۆمه لکوژی گروپیکی ئه تنیکی که ها وره گه زی ئیران، شه رمه زار ده کات. بی گومان ئیران هه م به هۆکاری مرۆفدۆستانه و هه میش بۆ ئه وهی هاوسهنگی هیز له ناو ده ولته ی عیراق رابگیردریت، دریزه به و سیاسه ته ده دات که وه کوو پیویست یارمه تی کورده کان بدات بۆ ئه وهی ده ولته ی عیراق به سه ر

^{۲۸۵} به گویره ی په یامیک که بالۆیژه خانه ی ویلیه ته په کگرتوه کانی ئه مریکا له تاران له ۲۹ ی نیسانی ۱۹۷۴ بۆ وه زاره تی ده ره وهی نارده، بالۆیزی سۆقیهت له تاران رۆژی ۲۷ ی نیسان سه ردانی شای کرده و داوای کرده ئیران له کاروباری عیراقدا ده ستیوه ردان نه کات. شاش له وه لامدا وتویه تی که عیراق سیاسه تیکی کۆلۆنیالیستی کۆنی سه باره ت به سنوری شه توله ره ب گرتوه ته به ر و ئامازه ی به ده ستیوه ردانه کانی عیراق له کاروباری ئیران و پشتیوانیکردنی عیراق له گروپه نه یاره کانی ئیران، به تاییه ت بزوتنه وهی ئازادی خوژستان و بزوتنه وهی ئازادی به لوچستان و دالده دانی ته یموور به ختیار کرده و وتویه تی ئه گه ر عیراق دریزه به سیاسه تی ده ستیوه ردان له کاروباری ناوخری دراوسیکانی بدات، نابج چاوه پوانی ئه وه بیت که ئیران هه مان سیاسه ت به نیسه ت عیراق نه گریته به ر. شا له کۆتایی قسه کانیدا وتویه تی هه تا کاتیک عیراق کۆتایی به کرده وه خرابکارانه کانی دژی ولاتانی ناوچه نه هیئت، سیاسه تی خۆی به نیسه ت عیراق ناگوریت. وه رگنر

كوردەكاندا زال نەبەيت. ھەر ھە ئامانجى درىزخايەنى شا ئەو ھەيە كە دەسەلاتى
سۆڧىيەت كەم بېتەو ھە دەولەتتەك بېتە جىڭگەي رزىمى بەعس كە لەگەل ئىراندا
ھاوكارى بكات.

ھىلمز

ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)

به ته‌واوی نهیئنی

۲۷ی حوزه‌یرانی ۱۹۷۴

بابه‌ت: زانیاریه سه‌ربازیه‌کانی ده‌زگای هه‌والگری کورده‌کان و ساواک

۱- سپاستان ده‌که‌ین که ئه‌و زانیاریه هه‌والگریه گرنگه‌تان به‌و ریکوپیکیه پیداین. هیلمز، بالۆیزی ئه‌میریکا له ئی‌ران تا رۆژی ۲۹ی حوزه‌یران له تاران نابیت.

۲- شا له ریگای SAWAK و کورده‌کانه‌وه زانیاری هه‌والگری ده‌رباره‌ی ئه‌و چه‌کوچۆلانه پینگه‌یشتوه که سۆقیه‌ت بۆ عێراقی دابین کردوه. که‌وابوو چاوه‌روان ده‌کریت زانیاری ده‌رباره‌ی گه‌یشتنی فرۆکه‌ی SCUDی سۆقیه‌ت به‌ عێراق گه‌یشتبیته‌ ده‌ستی شا. کاردانه‌وه‌ی شا (هه‌روا که له په‌یامه‌که‌دا ئاماژه‌ی پیکراوه) ئه‌وه ده‌بیت که داوا‌ی سیستمی چه‌کی دژه SCUD (له ئه‌میریکا) بکات بۆ به‌ره‌نگاری‌بوونه‌وه له‌گه‌ڵ فرۆکه‌کانی سۆقیه‌ت.

۳- هیئوربوونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی ئی‌ران و عێراق (که له په‌یامه‌که‌دا ئاماژه‌ی پیکراوه) زیاتر له‌ خه‌یال ده‌چیت تا واقع. شا ئیستاش هیچ متمانه‌یه‌کی به‌ رژیمه‌ی به‌عس نییه و ئه‌و پشتیوانیه‌ی زۆره‌ که شا له کورده‌کانی ده‌کات باشتترین به‌لگه‌یه‌ که نیشان ده‌دات هه‌لۆیستی راسته‌قینه‌ی شا ئه‌وه‌یه که نایه‌ویت په‌یوه‌ندی دیپلۆماتیکی له‌گه‌ڵ عێراق هه‌بیت و پیکدادانی راسته‌وخۆی سه‌ربازی له نیوان هیزه‌کانی ئی‌ران و عێراق له ناوچه‌ سنووریه‌کان رابوه‌ستیت. هه‌لۆیستی راسته‌قینه‌ی ده‌وله‌تی عێراق سه‌باره‌ت به‌ شا زیاتر له‌ ناوه‌رۆکی ئه‌و به‌رنامه‌ نه‌ینیانه‌دا دیار ده‌بیت که له

رادىئوكانى نىزىك لە دەولەتى عىراقەوہ پەخش دەكرىت نە لە گفتوگو دىپلوماتىكەكانى كاربەدەستانى عىراق لەگەل بالۆيزى ئىران. ئىران و عىراق بە چاوى دوژمن سەيرى يەك دەكەن (كە ھەرواشە) بەلام لەوانە يە لە سەر بنەماى ھۆگارگەلى تاكتىكى و دىپلوماتىك ئەو راستىيە بشارنەوہ. لانىكەم شا لە دىمانە يەكدا لەگەل رۆژنامەى لۆموند^{۳۸۶} لە پارىس لە ۲۵ى حوزەيران گۆشە يەك لە و كارتەى نىشان داوہ كە بەدەستەوہ يەتى.

۴- شا دەزانىت كە مىسر فرۆكەى SCUDى ھە يە و لەوانە يە سورىش ھە يىتى. كە وابو لە روانگەى شاوہ ئاسايە كە عىراقىش ھە يىتى چونكە پىيوايە كە عىراق باشتىن ئامرازە بۆ سۆقىيەت بۆ ئوہى بەرژەوہ ندىەكانى خۆى لە نىمچە دورگەى عەرەب بەرەو پىش بەرىت.

له نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی ئەمریکا له بهغداد

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتۆن دی سی ۱۱۲۹

۹ی ئابی ۱۹۷۴

بابهت: سه رنه که وتنی ده وله تی عێراق له چاره سه رکردنی کێشه ی کورد

بۆ زانیاری: بالۆیژخانه ی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له ئانکارا، به بیروت، بۆن، قاهیره، هلسینکی، له ندهن، مسکۆ، پاریس، ستۆکھۆلم، تاران و شیهن.

ئاماژه به: تیلیگرامی ۳۴۸ی نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی ئەمریکا له بهغداد بۆ وهزارهتی دهره وه

۱- سه ره پای ئه وه ی که ده وله تی عێراق ئه و په پری هه ولی خۆی ده دات بۆ ئه وه ی وا نیشان بدات که بارودۆخی باکوور ئارامه و پیشکه وتنی له پیکهینانی به ره ی نیشتمانیدا به ده سه تهیناوه، ده وله تی به غداد ه یچ به لگه یه کی به ده سه ته وه نیه بۆ ئه وه ی سه لمینیت که له چاره سه رکردنی کێشه ی کورده دا پیشکه وتنی به ده سه تهیناوه. به پێچه وانه وه لیژنه یه کی پایه به رزی عێراق به سه رۆکایه تی رێبه ری حیزی به عس، نه عیم حه داد هاوپی له گه ل وه زیره کورده کان، عوبه یدولا بارزانی (کوپی گه وره ی مه لا مسته فا) و عه زیز عه قراوی به په له پیکهات و رۆژی ۷ی ئاب ره وانه ی بالۆیژخانه ی لوینان، میسر، نه مسا، فه نلاند، بریتانیا، ئالمانیا، فه رانسه و سوید کرا بۆ ئه وه ی پشتیوانی ئه و ولاتانه له سیاسه تی ده وله تی عێراق به نیسه بت

كورد به ده سبهینیت به لām ئه و بالۆیخانانه كه متر له ۲۴ كاتۆمیر پێشتر ئاگادار كرابونهوه، كه وابوو نه یانتوانی له گهڵ ئه و كه سایه تیه سیاسیانه دابنیشن.

۲- ههنگاوی گهروهی دهولتهی عێراق بۆ پێكهینانی بهرهی نیشتمانی ئه وه بوو كه RCC (ئهنجومهنی سهركردایهتی شوپش) رۆژی ۳۰ ته موز بپاریکی دهركرد و ناوی ۶۰ كەس له ۸۰ ئەندامهكهی ئەنجومهنی یاسادانانی ههریمی كوردستانی دیاری كرد كه هه موویان لایهنگری دهولت بوون. به وتهی رۆژنامهكان، ۲۰ كورسی دیکه تهرخان كراوه بۆ ئه و كه سانه كه له بارزانی دابراون.

۳- له راستیدا ده ربارهی شه پری كوردهكان و دهولتهی عێراق هیچ زانیاریهك لێره له بهردهستدا نهیه. وابستهی سهربازی بالۆیخانانهی هیند پیمیوت سپای عێراق شهش ههوتوو له مه وپیش له ههولیکدا بۆ گرتنی رینگای ئیستراتژیکی "گهلی عهلی بهگ" ۳۰۰ كەسی لیکۆژراوه و بریندار بوه و له و كاته وه ئیدی هیچ هێرشێکی نوێی ئه نجام نه داوه. دهولتهی عێراق بانگه شهی ئه وه دهكات كه بارودۆخی سلیمانی گهراوه ته وه بۆ دۆخه ئارامهكهی جازان و زانكۆكهی سه ره نوێ كراوه ته وه. هاوكات رۆپه سمی به خاك سپاردنی به رپرسی كوژراوی لقی سلیمانی حیزبی شیوعی عێراق له به غداد به رپوه چوو.

۴- رۆژنامهی كوردی "ته ریفه لشه عب"، له ئاداری رابردوه وه تا ئیستا راسته وخۆ و ئاشكرا له پال سیاسه تی دهولتهی عێراقدا شت بلۆ دهكاته وه. ته له فزیۆنی عێراق جار جار وینهی ئه و كوردانه بلۆ دهكاته وه كه به قسهی خۆی له بارزانی دابراون به لām شكّل و قیافه یان له وه ناچیت كه وابیت. به كورتی دهولتهی عێراق نه ی توانیوه به به لگه قه ناعهت به خه لک بهینیت كه كیشهی كوردی له كۆنترۆلدا یه.

لۆژی

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهروهه، واشینگتون دی سی، ۷۸۰۳

۱۹ ئابی ۱۹۷۴

بابهت: روانگه کانی شا دهبراره ی وتووێژه کانی ئێران و عێراق و کیشه ی کورد

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له ئادیس ئابابا، قاهیره، جەدە، موگادیشۆ و مؤسکو

ناماژه به: تیلیگرامی ۶۸۶۱ ی بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تاران
→ شا له میانه ی کۆبوونه وهیه کدا له ۱۵ ی ئاب وتویه تی هه رچه ند که نوینه ره کانی ده وبره ی ناکۆکیه کانی عێراق و ئێران ده ستیان به وتووێژ له گه ل وه فدیکی عێراق له ئیستانبول کردوه به لام نازانیت ئەنجامی ئەو وتووێژه چی ده بیئت. شا ههروه ها وتویه تی ناتوانیت وتووێژ له گه ل عێراق به ته واوی رهت بکاته وه به لام به پارێزه وه ههنگاو هه لده گریت چونکه متمانە ی به رژیمى به عس نیه که له کۆمه لیک خراپکار و مرو فکوز پینکها توه. شا جهختی له سه ر ئەوه کردوه ته وه که نه داواکاریه کانی ئێران سه باره ت به شه توله ره ب نه رمتر ده کاته وه و نه یارمه تیدان به کورده کان راده وه ستینیت.

شا وتویه تی خۆی بۆ ئەوه ناماده ده کات که ئەم زستانه یه ک میلیون ئاواره ی کوردی عێراقی به خێو بکات ئەگه ر ده ولته ی عێراق درێژه به بومبارانکردنی گوئده کوردنشینه کان بدات. شا هیواداره که بتوانیت پیداو یستیه کانی زیاتر له ۳۰۰ هه زار

ئاۋارە بۇ زىستانى ئەمسال ئامادە بىكات بەلام بارى يەك مىليۇن ئاۋارە نۆر گرانە،
ھەربۇيە شا دەيەۋىت داۋا لە IRC (كۆمىتەى نىۋنەتەۋەيى خاچى سور) و
كۆمىسارىاي بالاي نەتەۋە يەكگرتوۋەكان بۇ كاروبارى پەنابەران بىكات لەو
پەيوەندىدە يارمەتى ئىران بدەن.

شا ھەروھە وتويەتى لەو نىگەرانە كە ئەمريكا و مىسر بەو قەناعەتە بگەن كە
رژىمى بەس دەيەۋىت پشتبەستنى خۇى بە سۆقىەت كەم بىكاتەۋە. شا لەو
بەدگومانە كە ئەوە تاكتىكى عىراق بىت بۇ ئەۋەى كۆتايى بە كۆشەگىرى خۇى
بەيىت و لە رىگاي ئەۋەى كە خۇى وانىشان بدات كە سىياسەتگەلى نوپتر پەپرەو
دەكات، لە رىژەى گوشارەكانى دنياى دەرەۋە لە سەر خۇى كەم بىكاتەۋە.

ھىلمز

له ژنیرال برینت سکوکراشت، کۆشکی سپی

بۆ: هیلمز، بالوویزی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران (تهنها هیلمز
بیینیئت)

۲۲ ی ئابی ۱۹۷۴

نهینی

بابهت: زیادکردنی یارمهتییه کانی ئەمریکا به مهلا مستهفا بارزانی مهترسی
لێدهکهوێتهوه

په یامه که تان بارودۆخه که و پیشهاته کانی به روونی شیکردوه ته وه. هه روا که خۆتان
دهزانن ئەمدوایانه ئیمه په یامیکمان له لایه مهلا مستهفا بارزانییه وه پیگه یشت که
داوای یارمهتی زیاتری لیمان کردبوو. کاتیک که یارمهتییه که مان به گشتی زیاتر کرد و
میلیۆنیک دولارمان به تاییهت بۆ ئاوارهکان تهرخان کرد، بهو ئەنجامه گه یشتین که
ههولێه کانمان گه یشتوته قۆناخیک که له وه زیاتر ناتوانین یارمهتی بارزانی بدهین
چونکه مهترسی ئه وهی لێدهکهوێتهوه که مهسه له که ئاشکرا بیئت. له سه ر بنه مای
په یامه که ی ئیوه و داواکاریه که ی بارزانی ئیمه جاریکى دیکه بارودۆخه که مان
هه لسه نگانده لām به هه مان ئه وه ئەنجامه گه یشتین که پیشتر پیگه یشتبووین. ئیمه
نابیت له وه زیاتر بچینه پیش چونکه مهترسی ئه وه له ئارادایه که سه رجه م ئه وه
شتانه که تا ئیستا (بۆ بارزانی) کردوومانه، ئاشکرا بیئت.

ئیمه باش دهزانین که کوردهکان پیویستیان به یارمهتییه و دهمانه ویت ئه وه
له دهستان بیئت بیکهین بۆ یارمهتیدانیان. ئامانجیشمان له وه کاره تهنه ئه وه نیه که

بەردەوام گوشار بخەینە سەر دەولەتی بە عس بە لکۆو ئەو شەشە کە پشتیوانی خۆمان لە شا نیشان بدەین. ھەروا کە خۆتان ئاگادارن لە کاتی دیدار لە گەڵ "ژنرال" نەسیری" دا ئیمە لە سەر ئەو ریککەوتین کە بەرنامە کەمان بۆ دابینکردنی چەکی کلاشینکۆف و تەقەمەنی بۆ کوردەکان بگۆڕین و لە باتی ئەوە میلیۆنیک دولارمان بۆ دابینکردنی چەکی دژەتانک بۆ کوردەکان تەرخان کرد.

CIA یارمەتی ئێران دەدات بۆ ئەوێ ئەو چەکانە لە شوینی خۆی بکۆریت. بەلام بە ھەر حال ئیمە ناتوانین یارمەتی بە دابینکردنی چەکی دژە فرۆکە بۆ کوردەکان بدەین. ئەو چەکانە کە کوردەکان بۆ بەرھەنگاربونەو لە گەڵ فرۆکە زۆر بەرزە فرەکانی عێراق پتویستیانە زۆر گەورەن (گوازتنەو ھەیان زەحمەتە)، بە کارھێنانیان زۆر زەحمەتە و نرخەکیان زۆر گرانبە. ئیمە ھەول دەدەین زیاتر سەرنجی میدیاکان بەرھەولای شەپکە و کاریگەریەکانی لە سەر کوردەکان رابکێشین. ھەروەھا ھیوادارین کە بتوانین زیاتر یارمەتی ئاوارە کوردەکان بدەین و لەم پەيوەندیەدا پشتیوانی لە ئێران بکەین. پێشنیاریەکانی ئیوێش لەم پەيوەندیەدا بە کار دێین.

بمبۆرە کە درنگ وەلام دایتەو. ھەروا کە خۆت دەزانیت لەم ماوەیەدا زۆر زۆر سەرقالم بەلام دۇنیاتان دەکەمەو کە دەرک بە نیگەرانیە کانتان دەکەم و ھەولێ بۆ دەدەم. "دیک کینیدی" ش^{۳۸۷} لە نزیکەو بە دواداچوون بۆ مەسەلە کە دەکات.

له ژنیرال برینت سکوکرافت، کۆشکی سپی
بۆ: هیلمز، بالوویزی ویلیه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران
۲۴ ی ئابی ۱۹۷۴

به ته وای نهینی، ههستیار

بابهت: ئاماده بوونی ئیسرائیل بۆ دابینکردنی چهک و تهقه مەنی بۆ
کوردەکان

هینرپی کیسینجیر، وهزیری دهره وه به م شپوهیه وهلامی په یامه که ی ئیوهی
"برپاری ئه وه مه سه له یه له بنه په تدا له دهستی ئیراندا یه. ده بۆ چاوه پروان بکه یین بزانی
ئیران برپار ده دات ئه وه بکات یا نا."

له م رۆژانه ی دوا ییدا کۆمه لێک په یاممان له لایه ن ئیسرائیله وه به ده ست گه یشتوه که
تیدا نیگه رانی خویان سه بارت به بارودۆخی کوردەکان دهر برپوه. ئیسرائیلیه کان

^{۳۸۸} هیلمز، بالوویزی ئەمریکا له تاران رۆژی ۲۳ ی ئاب په یامیکی کورتی ناردوه بۆ ژنیرال
سکوکرافت و داوای لیکردوه له هینرپی کیسینجیر، وهزیری دهره وه پرسیار بکات بیروپای چه
سه بارت به وه ی که سه ربازه کانی ئیران بچه ناو خاکی عێراق بۆ یارمه تیدانی کوردەکان. ئەم
په یامه له وهلامی ئه و پرسیاره دا ئاماده کراوه. له م په یامه دا کیسینجیر ده لیت برپاری ئه
مه سه له یه له دهستی ئیراندا یه به لام کیسینجیر له کتیبه که یدا ده لیت که له دانیشتنی رۆژی ۲۶
ئاب له گه ل جیرالد فۆرد، سه رۆک کۆماری نوێی ئەمریکا سه بارت به و بیروکه یه هۆشداریداوه.
له وانه یه کیسینجیر له ماوه ی ئه و دوو رۆژه دا بیروپای گۆراییت. وه رگیز

وێپرای ئاماژه‌کردن به ئاکام و ئەنجامه زۆر مه‌ترسیداره‌کانی سه‌رکه‌وتنی ده‌وله‌تی عێراق به‌سه‌ر کورده‌کاندا، کۆمه‌ڵێک پێشنیاریان له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا خستوه‌ته‌په‌و. کاربه‌ده‌ستانی ئیسرائیل ئاماژه‌یان به‌وه‌ کردوه‌ که کورده‌کان زۆر پێویستیان به‌ تۆپی دوورهاویژ و چه‌کی دژه‌تانک هه‌یه‌ و پێشنیاریان کردوه‌ ئێران یارمه‌تیده‌ر بێت بۆ دا‌بینه‌کردنی ئەو چه‌کانه‌ بۆ کورده‌کان. ئیسرائیلییه‌کان هه‌روه‌ها ئەو پێشنیاره‌ تایبه‌ته‌یان خستوه‌ته‌په‌و که ئەمریکا له‌ رینگای ئێرانه‌وه‌ چه‌کی LAW و TOW بگه‌یه‌نێته‌ ده‌ستی کورده‌کان و رایانگه‌یاندوه‌ ئاماده‌ن راکێتی دژه‌ تانکی SS10 و SS11 بده‌ن به‌ کورده‌کان ئەگه‌ر ئەمریکا د‌ل‌نیایان بکاته‌وه‌ که له‌ به‌رامبه‌ردا راکێتی TOW ده‌دات به‌ ئیسرائیل.

وه‌زیری ده‌روه‌ه‌ سه‌پاستان ده‌کات بۆچوونه‌کانی خۆتان سه‌باره‌ت به‌م داواکاریه‌ دواییه‌ی ئیسرائیل بنێرن بۆمان و باسی ئەوه‌ بکه‌ن که چۆن ده‌توانین به‌ باشترین شێوه‌ ئەم داواکاریه‌ جێبه‌جێ بکه‌ین. کاربه‌ده‌ستانی ئیسرائیل هه‌روه‌ها ئاماده‌یی خۆیان ده‌رپه‌یوه‌ بۆ ئەوه‌ی کورده‌کان فێر بکه‌ن چۆن تۆپی مۆدێرن و چه‌کی دژه‌تانک به‌کاربێنن.

ئه‌وه‌په‌ی ریزم

له لایهن هیلمز، بالویزی ویلیه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: ژینیرال بریتنت سکوکرافت، کۆشکی سپی

به ته‌واوی نه‌یتی، هه‌ستیار

٢٥ ی ئابی ١٩٧٤

بابه‌ت: رێوشوێنه‌کانی گه‌یاندنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی به‌ کورده‌کان له رێگای

ئیسرائیه‌وه

نماژه به: WH 42555-

١- وه‌لامه‌که‌ی وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا رۆژی ٢٥ ی ئاب ته‌سلیمی ژنیرال نه‌سیری
کرا. ٢٨٩

٢- باش ده‌بیت ئەگه‌ر ئیسرائیل موشه‌کی دژه تانکی SS10 و SS11 بۆ کورده‌کان
دابین بکات بۆ ئەوه‌ی له به‌رامبه‌ردا موشه‌کی دژه تانکی TOW بده‌ین به‌ ئیسرائیل
چونکه‌ بپاریبوه ئەمریکا راسته‌وخۆ یان له رێگای ئێرانه‌وه موشه‌کی TOW یان
چه‌کوچۆلی ئەمریکایی دیکه بۆ کورده‌کان دابین بکات. خۆتان باشتر له ئێمه
ده‌توانن رێوشوین و چۆنیه‌تی دابینکردنی موشه‌کی TOW هه‌لبه‌سه‌نگین. (ره‌ش
کراوه‌ته‌وه) ده‌توانیت یارمه‌تی تایبه‌ت به‌ به‌کارهێنانی توپخانه‌ی مودیرن و چه‌کی
دژه تانک بدات.

^{٢٨٩} - ژنیرال نیعمه‌توللا نه‌سیری سه‌رۆکی ساواک (رێکخراوی هه‌والگری و ئاسایشی ئێران) بوو که

پاش رووخانی رژیمی شا ده‌ستبه‌سه‌ر کرا و له‌سێداره‌ درا. وه‌رگێتێ

۳- ئىسرائىل و ئىران ھىللىكىيان ھەيە بۇ داينىكردىنى چەك و تەقەمەنى كە لە رىگای ئەو ھىلەوہ چەك و تەقەمەنى گواسراوہتەوہ بۇ كوردەكان. ژينيرال نەسىرى رۆژى ۲۴ى ئاب وتى لە ماوہى ۸ رۆژدا ۳۰۰ تۆن چەك و تەقەمەنى دەگاتە ئىران. ھەرچەند كە ھاتوچۆى دەريايى زۆر لە نيوان بەندەرى ئيلات^{۳۹۰} و بەندەرەكانى ئىراندا نىيە بەلام ئىران ژمارەيەكى بەرچا و كەشتى فېوكە ھەلگىرى C-130 ھەيە .

ELATH^{۳۹۰} شارىكى ئىسرائىلە كە دەكەويتە باكوروى دەريايى سوور-وہرگېر

له هینډی کیسینجیر، وهزیری دهره وهی ئه مریکا

بۆ: هیلمز، بالویزی ئه مریکا له تاران، ئیران

به ته واوی نهین، ههستیار

۲۶ ی ئابی ۱۹۷۴

بابهت: پیشنیاره کانی ئیسرائیل بۆ گه یاندنی چهک به کورده کان

۱- سپاستان دهکهم که زوو وهلامی پرسپاره کانی منتان^{۳۹۱} دهرباره ی چۆنیه تی دایینکردنی موشه کی دژه تانک بۆ کورده کان دایه وه.

۲- کاربه دهستانی ئیسرائیل پیشنیاریکی به رفراوانترین خسته وه به رده ستمان. ئیسرا ئیلیه کان رایانگه یاندوه ئاماده ن جگه له و چهک و تهقه مه نیه که له په یامی پیشوودا ئاماژه مان پیکرد، چهکی دژه تانک و دژه فپۆکه ی سوڤیه ت (که ده ستیان به سه ردا گرتوه) بۆ کورده کان دابین بکه ن نه گه ر ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا له به رامبه ردا چهکی ئه مریکایی بدات به ئیسرائیل. به گویره ی پیشنیاره که ی ئیسرائیل، ۱۰۰ تا ۱۵۰ دانه له هه ر جۆره چهکیک بده یین به کورده کان و کورده کان فیر بکه یین چۆن نه و چهکانه به کاربیین.

^{۳۹۱} مه به سستی نه و وهلامه یه که بالویزی ئه مریکا له تاران له ۲۵ ی ئاب نار دوویه تی بۆ ژنیرال برینت سکۆکرافت (به لگه نامه ی پیشوو). وه رگێڤ

۳- ئىمە رەزامەندىمان دەرىپوۋە بۆ ئۇەى ئۇ چەكانە كە ئىسرائىل پېئىئىئارى كىردۈە
بىخەئىنە شۇئىئى چەكەكانى پېئىئىئوۋ. ھەروەھا لەوانەئە بەئىانى زانىئارى زىاتىرمان
دەرىارەئى پلانى تائىبەتەكانى ئىسرائىل بەدەست بىگات.

ئەۋپەئى رېئىم

ھىئىئى كىئىئىئىئى، ۋەزىئى دەرەۋە

له کونسولخانهی ئەمریکا له تەوریز

بۆ: وهزارەتی دەرەوه، واشینگتۆن دی سی ۹۲

۴ی ئەیلوولی ۱۹۷۴

بابەت: رهه‌نده‌کانی شه‌ری کورده‌کان له عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیژخانهی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، تاران، به‌یروت، کونسولخانهی ئەمریکا له ئەدانا، خوڕه‌مشار، فه‌رمانده‌یی هیزی به‌شی ئورپای ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له واینگینی ئالمانیا^{۳۹۲} و نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌نده‌ی کانی ئەمریکا له به‌غداد (له ریگای بالۆیژخانه‌ی ئەمریکا له به‌یروت). کورته‌: هی‌رشه‌ به‌رفراوانه‌که‌ی ده‌وله‌تی عێراق بۆ سه‌ر هه‌ریمی ژێر ده‌سه‌لاتی بازرانی که له پێشه‌وه‌ راگه‌یه‌ندرابوو، ده‌ستی پێک‌دوه‌ . وادیاره ئیستراتژی ده‌وله‌تی عێراق ئه‌وه‌یه که له پال لیواری ده‌شته‌کانی هاوته‌ریب له‌گه‌ڵ سنووری ئێران بچینه‌پیش تا بگاته سنووری تورکیه و پاشان پێگه‌ی خۆی قایم بکات بۆ ئه‌وه‌ی پیش له هاتنی پێداویستیه‌کانی کورده‌کان له ئێران و هاوچۆی کورده سفیله‌کان بگریت. پاشان خه‌لکی سفیل ناچار ده‌بن له باتی ئه‌وه‌ی بچنه ئێران، به‌و خوارده‌مه‌نیه‌که‌مه‌ی که له ده‌ستی کورده‌کاندا‌یه و روژیبه‌روژی که‌متر ده‌بیته‌وه‌ بژین. کورده‌کان به‌ ده‌ستی نه‌بوونی چه‌کی دژه تانک و دژه‌ فڕۆکه‌وه ده‌نالێنن که‌وابوو ستراتیژی شه‌ر و زه‌بره‌شاندنی کتوپرپان گرتووته‌ به‌ر و هاوکات درێژه به‌ هی‌رشکردن له پشتی به‌ره‌ی شه‌ر ده‌ده‌ن و هیوادارن که سپای عێراق ئه‌وه‌نده‌ ته‌نگاو بکه‌ن که ئیدی پێیان

³⁹² VAIHINGEN GER

تەحەموول نەكړیت و كه مەكم بېیته هۆی ئەوهی یا دەولەتی ئیستای عێراق بروخیت یا سیاسەتی دەولەتی عێراق بگوریت. هێرشە سەرەتایەکانی عێراق پاش شەڕیکی گران سەرکەوتوو بوو و یەكێ له دوو رینگا سەرەکیەکانی هاتنی پێداویستیه‌کانی کوردەکان له ئێرانەوه گیراوه. شەپۆلی ئاواره‌کان زیادى کردوه و به دڵنیاپه‌وه له ماوه‌ی چەند هەفته‌ی داها‌توودا له‌وه‌ش زیاتر دەبی‌ت. سەربازانی ئێران له سەر سنوور له ئامادەباشیدان بە‌لام نیاز و بە‌رنامەیان روون نیه. ئەم خالانە كه ئاماژەیان پێ‌کرا ئە‌نجامه سەرەکیەکانی دوا‌یین گفتوگۆ‌کانمان له‌گە‌ڵ کاربە‌ده‌ستانی دەولەتی ئێران، هه‌و‌الته‌ره بیانیه‌کان و کوردەکانی بارزانیه كه له رۆژئاوای ئێران له نزیک به‌ره‌ی شە‌ر بێ‌نیومان.

١- کونسولی ئە‌مریکا له ته‌وریز له ٢٥ تا ٢٨ی ئاب له ئازەربایجانی رۆژئاوا بوه و له‌و چەند رۆژە‌دا له‌گە‌ڵ ئە‌م كه‌سانه په‌یوه‌ندی گرتوه: پیتیر ستورکان^{٣٩٢}، رۆژنامه‌نووسی برینداری ئە‌مریکایی كه له نه‌خۆشخانه‌ی پیرانشار ته‌داوی کراوه، دوو رۆژنامه‌نووسی فه‌ره‌نسه‌یی كه تازه له به‌ره‌ی شە‌ر گه‌رابوو‌نه‌وه، ژماره‌یه‌ك له ئە‌فسه‌رانی پێشمه‌رگه، دارا توفیق، سكرتیری گشتی به‌شی زانیاری، كۆلتور و لاوانی KDP و ژماره‌یه‌ك له کاربە‌ده‌ستانی ئێران كه له نیویاندا ژینیرال ئوتمیشی، قایمه‌قامی سه‌رده‌شت زۆرتین یارمه‌تی داين.

٢- سپای عێراق: به‌وته‌ی کوردەکان، عێراقیه‌کان ٦ تیپی ته‌كۆزمنه‌د و ٢ تیپی تاییه‌ت (كه یه‌كێکیان تاییه‌ته به‌ هێزی شاخ) و چەند به‌تالیونی سەر‌به‌خۆی زیادە‌ی دیکه‌یان بۆ شە‌ر دژی کوردە‌کان ته‌یار کردوه. ئە‌و چه‌كوچۆ‌لانە‌ی كه سپای عێراق ئە‌مجاره له شە‌ر‌دا كه‌لكی لێ‌وه‌رده‌گریت زۆر له چه‌كوچۆ‌لی شە‌ری پێشوو پێشكه‌وتووتره و به‌ ته‌واوی كه‌لك له فرۆكه‌کانی سوڤیه‌ت (زۆرت فرۆكه‌ی مودیلی كۆنی MIG و فرۆكه‌ی نوێی T-22 و تانکی نوێی T-55 كه‌لكوه‌رده‌گریت. سپای عێراق تاكتیکی هێرش‌کردن به‌ ژماره‌یه‌کی زۆر سە‌رباز و به‌کارهێنانی ئە‌و یه‌کیانە‌ی كه كه‌م جموجۆ‌ل ده‌كە‌ن، به‌کار ده‌هێنیت. سپای عێراق به‌ده‌گه‌من له دژه‌هێرش له

³⁹³ PETER STURKEN

بهرامبر بۆمبارانی قورس که لک وهرده گریت هرچه ند که ژماره یان له کورده کان زۆر زیاتره و پشت به بۆمبارانی ههوایی و توپباران پیش له دهستپیکردنه وهی هیرشهکانیان ده بهستن. سپای عیراق به ریکوپیککی مووچهی هیزهکانی دعات و ئیستا ریژهی ههلهاتن له سپا له رابردوو که متر بوته وه. کوردهکان بانگهشهی ئه وه دهکن که سپای عیراق راویژکاری سوڤیه تیان له بنکهی رادیۆکه یاندا ههیه و له سهر ئه و باوه رهن که فرۆکه وانه سوڤیه تیهکان فرۆکهی T-22 ی عیراق به کارده هیئنن به لام هیچ به لگه یه کیان بۆ سه لماندنی ئه و بانگهشهی پینیه. کوردهکان ده لئین هیزهکانی عیراق ئه مجاره له جهنگهکانی پیشوو سه ختر و باشتر شه ر دهکن و له جهنگهکانی پیشوو وانه یان وهرگرتوه.

۳- نامانجی دهولهتی عیراق ئه وهیه که له ریگای کردنه وهی هیلیک له پال سنووری ئیران، ریگای هاتنی پیداوایستهی کانی کوردهکان له ئیرانه وه بگریت. ۲۲ لیوای سپای عیراق هیرشیان کردوه ته سهر ناوچهکانی باکووری سلیمانی و گه یشتوونه ته قالدزئی و ههفتهی رابردوو قالدزییان گرت. به وتهی ژنرال ئوتمیشی، قایمه قامی سه ردهشت، گیرانی قالدزئی بوته هوی ئه وهی ریگای چوونی پیداوایستهی کانی کوردهکان له سه ردهشته وه بگیری دیت. ئیستا ته نها پیداوایستهی کانی ۱۰ هه زار ئاواره که له و دیوی سنوور کۆبوونه ته وه و چاوه ریئن بیته ناو خاکی ئیران، له سه ردهشته وه بۆ کوردهکان ده چییت.

۴- به شی دووه می هیزهکانی عیراق که له سی لیوا پیکهاتوه هیرشی کردوه ته سهر ناوچهکانی باکووری رۆژه لاتی رواندوو و سه رنجام پاش دوو ههفته شه پی به رده وام له ده وره پی شاخه به رزهکانی زال به سه ر گه لی عه لی به گ له ده ره وهی رواندوو رۆژی ۲۳ ی ناب ئه و ناوچانه ی گرت. به وتهی به ریژ ستورکان، کوردهکان له شه پی دواییدا پیگه ی خویان راگرتوه و زه بری توندیان له هیزهکانی عیراق وه شانده و دوو جار به ره رچی هیرشهکانی عیراقیان داوه ته وه و به چه کی ئاسایی راسته وخۆ هیرشیان کردوه ته سهر تانکهکانی عیراق. کوردهکان ته نها ۷۰ مه خزن فیشه کیان پیبوه و کاتیک که فیشه کیان ته واو بوه ناچار بوونه بنکهکانیان به جی بیلن.

هیزه‌کانی عیراق به درستکردنی سه‌نگر له هر نیو مایلیک یان که متر له وه‌ش ریگی هاتوچۆی خۆیان قایمتر کردوه و پیگی خۆیان به چاندنی مینی دوو سه‌ره‌ی سوڤیه‌تی و دپکی ئاسنی قایم کردوه و له کاتی هیزشی شه‌وانه‌دا به خیزایی یارمه‌تی هه‌واییان پیده‌گات و نورئه‌فکه‌ن هه‌لده‌که‌ن. پلانی دواتری هیزه‌کانی عیراق ئه‌وه‌یه به‌ره‌و بارزان بچن. ئیستا کورده‌کان له ریگی و لاخه‌وه پیداوایسته‌کانیان له ئیزانه‌وه بۆ رۆژئاوای ناوچه‌ی کوردنشین ده‌گوازه‌وه.

۵- یارمه‌تیه‌کانی ئیزان: ئه‌و کوردانه که ئیمه په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ل گرتن ئه‌وه‌یان پشتراست کرده‌وه که سنووری تورکیه به ته‌واوی داخراوه به‌لام پیداوایسته‌کانیان له ئیزانه‌وه به ئازادی به‌ده‌ست ده‌گات. پیداوایسته‌کان زیاتر خوارده‌مه‌نی، ده‌واوده‌رمان و جلو به‌رگ له خۆ ده‌گریت هه‌رچه‌ند که هه‌ندئ چه‌کوته‌قه‌مه‌نی، بریکی که‌م چه‌کی دژه فڕۆکه و دژه تانک ئه‌مدواییه به ده‌ستی کورده‌کان گه‌یشته‌وه. پیرانشار (که له سه‌ر هه‌ندئ نه‌خشه‌دا به خانئ ده‌نوسریت) شوینی سه‌ره‌کی دا‌بینکردنی پیداوایسته‌کانی کورده‌کان له ئیزانه. له یه‌ک رۆژدا من له ده‌وروبه‌ری پیرانشار ۱۲ دانه لۆری دوو و نیو ته‌نی، ۱۵ ئوتوموبیلی لاندروڤه‌ر و ۶ دانه ئوتوموبیلی بچوک بینی که هی کورده‌کانی بارزانی بوو. ده‌لێن یارمه‌تیه سه‌ربازیه‌کانی ئیزان به بارزانی زیاتر ده‌بی‌ت به‌لام چه‌کوته‌قه‌مه‌نی به شیوه‌ی سنووردار به بارزانی ده‌دری‌ت.

۶- کورده‌کان بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌که‌ن که ئیستا ۷۰ هه‌زار ئاواره له ئیزان و ۲۰ هه‌زار ئاواره‌ی دیکه له سه‌ر سنوور چاوه‌پوانن بینه ناو خاکی ئیزان. رۆژنامه‌کانی ئیزان ناماریکی هاوشیوه‌یان بلآو کرده‌ته‌وه. منیش به‌گویره‌ی ئه‌و شتانه که خۆم بینومه و کاربه‌ده‌ستانی دیکه‌ی ئیزان وه‌ک ئوتمیشی، قایمه‌قامی سه‌رده‌شت پێیان وتووم گومانم له‌وه‌دا هه‌یه که ژماره‌ی گشتی ئاواره‌کان له ۴۰ تا ۵۰ هه‌زار که‌س زیاتر بی‌ت و پیموایه که به‌مزوانه ۱۰ هه‌زار که‌سی دیکه به‌سه‌ریاندا زیاد ده‌بی‌ت. به‌هه‌رحال ئه‌گه‌ر شه‌ر هه‌روا به‌م شیوه‌یه به‌رده‌وام بی‌ت له‌وانه‌یه ژماره‌ی ئاواره‌کان پیش له زستان بگاته ۷۰ هه‌زار که‌س یان زیاتریش. ئاواره‌کان زیاتر ژن و مندال و پیره‌پیاوه‌کانن.

ژماره یه کی زۆر له پيشمه رگه كان له ناوچه سنوور يه كانى ئيران و عيراق ده سوپينه وه به لام له ناو ئوردوگا كاندا نامينه وه. سه رجهم ئاواره كان له نيو ئوردوگا كانى ريخراوى "شير و خورشيد" ي ئيران (مانگى سوورى ئيران) جيگير كراون. كورده كان خويان دۆكتور و ماموستايان تيديا. به پيو به رى ئيداره ي پهروه رده ي ره زائيه ده يگوت كورده كان خويان به زمانى كوردى پهروه رده به خويان ده دن و نه وان ته نها پريك پيداويستى خويندن و نووسينيان له گه ل دوو ماموستا (كه خودى كورده كان بو فيركردنى زمانى فارسى به ماموستا كورده كان داوايان كردوه) بو كورده كان دا بين كردوه. دوو ئوردوگاي نوئى له رۆژئاواى نازهر يايجان بو زستان خه ريكه درست ده كريت و هر ديويكى ده دريت به بنه ماله يه ك. هيشتا دۆكتوره ئيرانى و پيشمه رگه كان پيكه وه له نه خوشخانه كاندا كار ده كهن. روونه كه ئيرانيه كان پييانخوش نيه نه وه نده خويان بخه نه ناو كي شه كه. بو رويشتن بو ناو ئوردوگا كان مۆلت پيوسته و كورده كان ده ليين ريگايه يان پينادريت لاي رۆژئاوا وه زياتر له شارى ره زائيه بسوپينه وه.

۷- سوپاي ئيران له سه ر سنوور له ئاماده باشيدايه. يه كينه كانى سوپا له ناو بنكه كاندا ده ميننه وه به لام ئوتوموبيله كانيان به مالولادا ده سوپينه وه و چه كى دژه ه وايى و چه كى سووك له ده ورو به رى بنكه كاندا دانراوه. بنكه ي ه وايى ته وريز له ئاماده باشى ۵۰% دايه و فرۆكه كان به ته قه مه نيه وه به شيوه ي ئاسايى ده فېرن. ده نگۆكان باس له وه ده كهن كه سه ربازى زياده له زه نجان و قه زوينه وه بو ناوچه ي سنوورى به رپئ كراون. ئامانجى ئيران ته نها به رگريه چونكه پيكدادانه كانى نيوان كورده كان و هيزه كانى عيراق لاي باشووره وه رووى له زيادبوونه و ژماره يه كى زۆر له سه ربازانى عيراق ئيستا له نزيك سنوور چالاكى ده كهن. له ئيستا دا هيج نيشانه يه ك بو هيزشكردنى ئيران به دى ناكريت و ئاماده باشى هيزه كانى ئيران ته نيا ئامانجى به رگريه.

۸- به له به رچاوگرتنى ده سكورتى كورده كان له روى چه كوته قه مه نيه وه، كورده كان نه وه ده زانن كه ناتوانن له بنكه ي هه ميشه ييدا بمينه وه. يه كئى له و كه سانه ي كه من

په یوه نډیم له گه لدا هه بوو ده یگوت به فه رمانده کانی هیزی بارزانی گوتراوه که بۆ راگرتنی هر بنکه یه که ده بی ئه و په پری چنده قوریانی بدن و هرچی هیزه کانی عیراق زیاتر به ره و باکوور دینه پیس کورده کان زیاتر گرنگی به بهرگری دهن. له هه مان کاتدا کورده کان ژماره یه کی بهرچاو له هیزه کانیان له پال جاده کاندای که عیراق گرتوونی، هیستوه ته وه و دریزه به هیرشه سوکه کانیان دهن بۆ ئه وهی هیزه کانی عیراق واهه ست نه که ن له هه موو شوینیکی کوردستان له ئاسایشدان و ناچار بن ژماره یه کی زۆرتر له هیزه کانیان بۆ پاسه وانی دابنن. کورده کان هیوادارن که رۆژئ لانیکه م ۲۰ کهس له هیزه کانی عیراق بکژن (۹ هه زار کهس له سالی کدا و ژماره یه کی زیاتریش بریندار بکن) و پیمانوايه ئه مه که م که م وره ی هیزه کانی عیراق بۆ شه ر که م ده کاته وه و ده بیته هوی رووخانی ده ولته ی عیراق.

۹- هه والنتیره بیانیه کان، ئیرانیه کان و خۆیشم (به گویره ی ئه و شتانه ی که بینومه) پیمانوايه که وره ی کورده کان له راده به دهر به رزه. به وته ی دۆکتۆره کان و قایمه قام ئومیشی، کورده کان به زووترین کات که بتوانن له نه خۆشخانه دینه دهر وه و ده گه پینه وه بۆ به ره ی شه ر. ژماره ی ئه و که سانه ی که ده یانه ویت بچه ریزی پیشمه رگه کان له ژماره ی ئه و چه کانی که له دهستی کورده کاندایه زیاتره. کورده کان ئیستا زیاتر له رابردو یه گگرتوون و کورده خوینده واره شارنشینه کان به لیشاو ده چنه ریزی بارزانی. ئه مه یه کئ له نمونه کانیه تی: له شه ری رابردو دا پیشمه رگه کان ۱۲ دۆکتۆریان هه بوو به لام ئیستا ده لئین ۹۲ دۆکتۆر له کوردستان خزمهت به پیشمه رگه ده که ن و ۸ تا ۱۰ دۆکتۆری دیکه له نه خۆشخانه و ئوردوگا کانی ئیران خزمهت به ئاواره کان ده که ن. ئه و چه کانه که له رواندوز بۆ هیزه کورده کان باش کاری کردوه، به دهستی ۶ ئه فسه ری توپخانه به کارهینراون که پیشتر له سپای عیراقدا بوونه. له سه ره تای شه ردا هه موو که سیک هه رچی له ده ستیهات بۆ شوپشی کورد کردی و دای له شاخ. ته نانهت گروپیک له پولیسه کورده کانی به ندیخانه ی سلیمانی به ندرکراوه کانیان له گه ل خویان هیناوه بۆ شاخ و به هوی ئه وهی ماوه یه کی زۆر بۆ ئازاد بوونیان ماوه، ئیستا ماوه ی زیندانه که یان له به ندیخانه ی کورده کاندای

تێده په پێنن. به پێز توفیق (دارا) ده یگوت شیوعیه کان ئیدی بۆ (شۆرشێ کورد) هه په شه نین و ژماره یه کی زۆر له شیوعیه کورده کان ئیستا شان به شانی کورده مه سیحیه کان له پال بارزانیدا شه پ ده که ن. من ژماره یه ک له و کورده مه سیحیه م بینن.

۹- چهک و تهقه مهنی کێشه ی سه ره کی کورده کانه

کورده کان هه ندی چه کی کۆن، چه کی دژه تانک و دژه فڕۆکه و چه کی دژه تانکی مه ودا کورتی RPG-7 یان هه یه. تهقه کردن به چه کی دژه فڕۆکه، فڕۆکه کانی عێراقی ناچار کردوه له بهرزایه کی زۆر دا بفرن به لām به هۆی ئه وه ی کاری ئه و فڕۆکه کانه سووتاندنی خه له وه خرمان و خاپورکردنی گونده کانه، تهقه کردن له فڕۆکه کان زۆر گرنگ نیه. هه م هه وālنێره بیانیه کان و هه م کورده کان بانگه شه ی ئه وه ی ده که ن که راپۆرته کانی رادیۆی دهنگی کوردستان راسته ده رباره ی ئه وه ی که کورده کان فڕۆکه و تانکه کانی عێراقیان له ناو بردوه (ئه و زانیاریانه له مانگه کانی سه ره تای شه ردا راست نه بوو به لām ئیستا راسته) و ژماره ی کۆژراو و برینداره کانی کورده کان زۆر له وه ی هێزه کانی عێراق که متره. کورده کان زیاترین قوربانیان له ناو خه لکی مه ده نیدا داوه. هه م دۆکتۆرێک له پیرانشار و هه م به پێز دارا توفیق ده یانگوت ژماره ی قوربانیانی مه ده نی ئه م شه په له شه ره کانی پێشوو زۆر زیاتره. کورده کان ئیستا ۲۰۰ عێراقیان به دیل گرتوه و ده لێن سه رجه م دیله کان له خاکی عێراقدان و باش هه لسوکه وتیان له گه لدا ده کریت و داوایان له رۆژنامه نووسه کان کردوه سه ردانی دیله کان بکه ن و به چاوی خۆیان ئه و راستیه بینن. به وته ی هه موو ئه و که سانه که من قسه م له گه ل کردن هێچ کوردیکی ئێران له عێراق شه پ ناکات و کورده کانی بارزانی رایانگه یاندوه کورده کانی ئێران قبول ناکه ن.

۱۰- ده ره نجام: شه پ به ئاشکرا پتی ناوه ته قۆناخیکی جدیتر. له وانه یه هێزه کانی عێراق نه توانن پێش له وه ی که زستان فڕۆکه و تانکه کانیا ن زه مینگیر بکات به ته واوی بگه نه ئامانجه که یان. له وانه یه کورده کان بتوانن هه ندی له و شویتانه بگره وه که له ده ستیان داوه به لām ناتوانن تا هاوینی داها توو ئه و شویتانه بپاریزن مه گه ر ئه وه

که برپکی نۆر چهکی نوپیان به دهست بگات. له گهڵ ئهوهشدا كوردهكان ئاماژه به وه دهكەن كه جارى پيشوو بێ ئهوهى پيداويستى تازهيان به دهست بگات شهريان كردوه و دريژه به شه په كه يان ده دەن و بۆيان گرنگ نيه كه چەند شوپى ئىستراتژىكيان له دهست داوه و چەندە پيداويستيه كانيان كه مه . كوردهكان هه رچيان پيباش بيت دهيكەن و كارنامه كه شيان تا ئىستا هه ر وای نيشان داوه . به لام پرسيارىك كه دپته ئاراهه ئه وه يه كه ئايا ده ولتهى عىراق، ته نانه ت به پشتيوانى سوقيه ت، ده توانيت به رده وامبوونى شه پ ته حه مول بگات.

نۆمان³⁹⁴

³⁹⁴ NEUMANN

له کونسولخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تەوریژ

بۆ: وهزارهتی دهرهوه، واشینگتۆن دی سی ۹۴

۱۷ی ئەیلوولی ۱۹۷۴

بابەت: داواکاریه کی زۆر جیاوازی رێبه رایهتی کوردی عێراق له ئەمریکا

بۆ زانیاری: بآلۆیژخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له ئانکارا، دەمیشق، به بیروت، تاران، کونسولخانەى ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له خورپه مشه هر و نووسینگه ی پاراستنی به رژه وه ندیه کانی ئەمریکا له به غداد

ئاماژه به: تیلیگرامی ۰۰۲۰ی کونسولگری ویلایه ته یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تەوریژ
→ مڵکداریکی کوردی ئێران (که کونسولخانەى ئەمریکا له تەوریژ له ناوه پراستی ۱۹۵۰ کانه وه ده یناسیت) ئەم دوا یانه سەردانی کونسولخانەى کرد که داواکاریه کی زاره کی له لایەن "کۆمیتەى ناوه ندی پارتی دیموکراتی کوردستان" وه پێبوو بۆ ئەوه ی ئەمریکا له رێگای دیپلۆماتیکه وه پشتیوانی له کورده کان بکات. ئەو داواکاریه له داواکاریه پێشووه کانی کورده کان جیاواز بوو چونکه تێیدا داواى یارمه تی سه ربازی یا پشتیوانی راسته وخۆی سیاسی له ئەمریکا نه کرابوو به لککوو ته نها داواى ئەوه کرابوو که ده ولەتی ئەمریکا هه ولّ بدات قه ناعه ت به ده ولەتانی عه ره بی، به تاییه ت میسر، به یینیت ده ولەتی عێراق رازی بکه ن شه ر له گه ل کورده کان رابوه ستینیت و به نیازپاکیه وه له گه ل پارتی دیموکراتی کوردستان وتووێژ بکات. له و داواکاریه دا جه خت له سه ر لایه نه مرفؤدۆستانه کانی شه ر و مه سه له ی ئاواره کان، گونده روخوا وه کان و کوژران و برینداربوونی ژماره یه کی زۆر له خه لکی مه دهنی کورستان کرابوو. هه روه ها

به همان شیوه که له داواکاریه‌کانی پیشووی کورده‌کاندا باس ده‌کرا، ئەم داواکاریه‌ش جه‌ختی له سەر تاییه‌تمه‌ندی دژه کومونستی شه‌ری کورده‌کان و ده‌ولته‌تی عێراق کردبووه .

۴- منیش هەر وه‌ک جاران له وه‌لامدا وتم ده‌ولته‌تی ئەمریکا خۆی ناخاته ناو کاروباری ناوخوازی ولاتیکی دیکه به‌لام وتم په‌یامه‌که‌یان ده‌نێرم بۆ کاربه‌ده‌ستانی ئەمریکا . داواتان لێده‌که‌ین رینۆئیمان بکه‌ن چۆن وه‌لامی ئەم داواکاریه‌ی کورده‌کان بده‌ینه‌وه، چونکه ئەم داواکاریه له داواکاریه‌کانی پیشووتری کورده‌کان زۆر جیاوازه . له‌وانه‌یه ئەو بابته ته‌نیا یه‌کجار بخریته‌پوو به‌لام ئەگەر رۆژنامه‌کان گه‌وره‌ی بکه‌نه‌وه، سیاسه‌تی ئیمه بۆ ده‌ستی‌وه‌رنه‌دان له‌و مه‌سه‌له‌یه له سەر بنه‌مای مرۆڤدۆستانه باش ناچیه‌ پیش، هه‌روه‌ها که له مه‌سه‌له‌ی بیافرا^{۳۹۵} و بروندیادا^{۳۹۶} بینیمان .

۳- هه‌لسه‌نگاندنی کونسولخانه: پیش ئه‌وه‌ی وه‌لامی کورده‌کان بده‌ینه‌وه، له‌وانه‌یه بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له قاهیره بیه‌وێت بۆچوونی خۆی به‌نیسه‌ت ئەو مه‌سه‌له‌یه ده‌ربهری‌ت . ئیمه نازانین ده‌ولته‌تی میسر چه‌نده له‌گه‌ڵ ده‌ولته‌تی عێراق تیکه‌له، ته‌نانه‌ت له رووی کاروباری مرۆڤدۆستانه‌شه‌وه . کاربه‌ده‌ستانی ئێران به‌ نیسه‌ت ده‌ست‌پوێشتووی ولاتانی عه‌ره‌بی له عێراق به‌دگومانن، له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا ئەگەر وه‌زاره‌تی ده‌روه پێی‌وايه که ئیمه ده‌بی هه‌ندێ هه‌نگاوی ئه‌رینی بۆ وه‌لامدانه‌وه به داواکاریه‌که‌ی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان هه‌لبگرین، به‌ بۆچوونی من ده‌بی ده‌ولته‌تی ئێران ناگادار بکه‌ینه‌وه که ده‌مانه‌وێت چی بکه‌ین . ئەگەر وا بکه‌ین، ده‌توانین ئەوه‌ش تاقی بکه‌ینه‌وه که دوستایه‌تیه‌ نوێکه‌ی عێراق و میسر له چی ئاستیکدايه .

نۆمان^{۳۹۷}

395 BIAFRA

396 BURUNDI

397 NEUMANN

له بالۆیڅخانه‌ی ویلايه ته په ککرتووه‌کانی ئەمريکا له تاران بۆ:

وهزاره‌تی دهره‌وه، واشينگټون دی سی ۸۳۷۳

۲۷ی ئەيلولی ۱۹۷۴

نه‌یڼی

بابه‌ت: لیدوانی ریبهره کورده‌کان دهرباره‌ی یارمه‌تی نیونه‌ته‌وه‌ی به کورده‌کان

بۆ زانیاری: بالۆیڅخانه‌ی ویلايه ته په ککرتووه‌کانی ئەمريکا له به‌یروت، مۆسکۆ و تلابیب

۱- فرانک هاڤکینز^{۳۹۸}، هه‌والنیری به‌شی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستی AP هاوړی له‌گه‌ل جهیمس کلاریتی^{۳۹۹}، هه‌والنیری رۆژنامه‌ی "نیویورک تایمز"، رۆژی ۲۲ی ئەيلوول له سه‌فه‌ره سێ رۆژه‌که‌ی له به‌ره‌ی شه‌ری کوردستان گه‌رايه‌وه. هاڤکینز به بالۆیڅخانه‌ی وت ئیدریس بارزانی و مه‌حوود عوسمان، وه‌زیری تهن‌درستی^{۴۰۰}، هاتون بۆ تاران بۆ ئەوه‌ی به‌رواله‌ت له‌گه‌ل کاربه‌دستان‌ی (رێکخراوی) "شیروخورشید" راویژ

³⁹⁸ FRANK HAWKINS

³⁹⁹ JAMES CLARITY OF NYTIMES

^{۴۰۰} شۆرشی ئەيلوول وه‌زاره‌تییکی به‌ ناوی وه‌زاره‌تی تهن‌درستی نه‌بوه تا دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان وه‌زیری بی‌ت به‌لام له ناوچه‌ ئازادکراوه‌کان به‌رپوه‌به‌رايه‌تی کاروباری کۆمه‌لايه‌تی هه‌بوه که به‌کێ له ئەرکه‌کانی چاره‌سه‌رکردنی نه‌خۆشی خه‌لک و دابینکردنی ده‌واوده‌رمان بووه. وه‌رگێر

بکەن. سەرچاوه‌کانی دیکە تا ئیستا هیچ وردەکاریه‌کی دیکەیان لەم پەڕه‌یه‌دا بلۆ نه‌کردوه‌ته‌وه.

۲- هافکینز سهره‌تا چوار راپۆرتی له‌ رۆژی ۲۵ی ئه‌یلوول ناردوه و ئاماژه‌ی به‌ زانیاریه‌کانی کورده‌کان ده‌رباره‌ی یارمه‌تیه‌ به‌رفراوانه‌کانی سوڤیه‌ت به‌ هێرشه‌کانی سپای عێراق دژی کورده‌کان کردوه. کورده‌کان به‌ هافکینگیان وتوه: "سوڤیه‌ت به‌ فرۆکه‌ی پێشکه‌وتووی Su- 20 و Tu- 22 کورده‌کان بومباران ده‌کات چونکه‌ فرۆکه‌وانه‌کانی عێراق هێشتا له‌و ئاسته‌دا نین که‌ بتوانن ئه‌و فرۆکانه‌ به‌کار بێنن. بکنه‌ی چالاکیه‌ هه‌وایه‌کانی عێراق له‌ به‌غداد له‌لایه‌ن ژینیرال فلادیمیر نیکولای^{4۰۱} روسیه‌وه‌ به‌پێوه‌ده‌بردریٲ."

کورده‌کان هه‌روه‌ها وتویانه‌ که‌ کۆلۆنیل ئالیکساندیر واسیلیف^{4۰۲} وه‌ک راپۆرتکاری (بکنه‌ی هه‌وایی) که‌رکوک گه‌لی هێرشه‌ی هه‌وایی دژی کورده‌کان ئه‌نجام ده‌دات. له‌ راپۆرته‌که‌ی "فرانک هافکینگ" دا هاتوه‌ که‌ کورده‌کان داوای پشتیوانیان له‌ ئه‌مریکا کردوه و ئاماژه‌ی به‌ لێدوانه‌کانی مه‌لا مسته‌فا بارزانی ده‌رباره‌ی یارمه‌تیدانی ئێران به‌ ئاواره‌کان کردوه که‌ وتویه‌تی: "شا بۆ ئێمه‌ باش بوه‌ به‌لام ئێمه‌ پنیوستان به‌ چه‌کی زیاتره‌". راپۆرته‌که‌ی هافکینز رۆژی ۲۶ی ئه‌یلوول له‌ رۆژنامه‌ی "ته‌هران" بلۆ بوه‌وه‌ (سه‌یری تیلیگرامی ۷۴/۹/۹ بکەن) به‌لام هیچ ئاماژه‌یه‌ک به‌ هه‌سه‌نگاندنه‌کانی خۆی و مه‌سه‌له‌ی یارمه‌تی ئێران به‌ کورده‌کان و داواکاری کورده‌کان بۆ یارمه‌تیدانی ئه‌مریکا نه‌کرابوو.

۳- ئاندرۆ مورای^{4۰۳}، هه‌والنێری رۆژنامه‌ی "ساندی تایمز"^{4۰۴}، سی راپۆرتی ده‌رباره‌ی شه‌پی کورده‌کان ئاماده‌ کردوه که‌ له‌ رۆژنامه‌ی "که‌یه‌ان بین الملی" دا بلۆ بوه‌وه. له‌ راپۆرته‌که‌ی رۆژی ۲۴ی ئه‌یلوولی "ئاندرۆ مورای" دا ئاماژه‌ به‌ لێدوانه‌کانی مه‌سه‌عود بارزانی کرابوو که‌ وتبوی: "ئامریکا ته‌نانه‌ت وه‌لامی داواکاری ئێمه‌شی نه‌داوه‌ته‌وه،

401 GEN. VALDIMIR NIKOLAI.

402 COL. ALEXANDER VASILEV

403 ANDREW MURRAY

404 SUNDAY TIMES

ئیسرائیل هیچمان پینادات، کاشکای ئەو شتانه که رادیۆ بەغداد دەریارە یارمەتی مادی سەهیونیست و ئیمپریالیستەکان بە ئیمە دەیلێت، راست بوایا بەلام راست نیە. "هاڤکینگ دەلێت مەسعود بارزانی روانگە یەکی جیاوازی دەربەرپووە و پێیوتووە:" ئێران بێ رەزامەندی ئەمریکا چەک بە ئیمە نادات. تەنانەت ئیسرائیلیش دەبێ بە رەزامەندی ئەمریکا یارمەتیمان بدات".

هەلسەنگاندن: زیادبوونی ژمارە ی کۆژاو و بریندارەکانی شەپ و سەرنەکەوتنی هەولەکانی دەولەتی عێراق بۆ تیکشکاندنی کوردەکان، جاریکی دیکە رۆژنامەنووسەکانی هان داوہ سەردانی ناوچە ی کوردنشین عێراق بکەن. مەسەلە ی یارمەتی نێونەتەوہیی بە کوردەکان، خالی هاوبەشی ئەو وتارە یە کە بلأو بوەتەوہ و چاوہ پوان دەکرێت ئەو مەسەلە ی بەر دەوام بێت.

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۱۲۶۵

۲۰ی ئەیلولی ۱۹۷۴

نه‌ینی

بابه‌ت: دوایین هه‌وله‌کانی ده‌وله‌تی عێراق بۆ له‌ناوبردنی بزوتنه‌وه‌ی کورد

و بارزانی

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌که‌گرتوه‌وه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت،

مۆسکۆ، تاران و کونسولخانه‌ی ئەمریکا له ئەدانا و ته‌وریز

ده‌مه‌وێت ئەم هه‌له‌سه‌نگاندانه‌ی خواره‌وه‌ ده‌رباره‌ی تیلیگرامه‌ زۆر باشه‌که‌ی

کۆنسولخانه‌ی ئەمریکا له ته‌وریز (که‌ باشترین و ته‌واوترین راپۆرتیکه‌ که‌ من

ده‌رباره‌ی هێرشه‌که‌ی مانگی ئابی عێراق دژی کورده‌کان بینیومه) به‌یئمه‌ به‌ریاس:

۱- زانیاریه‌کانی سه‌رچاوه‌ سه‌ربازیه‌کانی به‌غداد نیشان ده‌دات که‌ ته‌واوی سپای

عێراق (جگه‌ له‌ دوو بریگاد له‌ به‌غداد و سێ بریگاد له‌ به‌سه‌ره) له‌ هێرشێ عێراق بۆ

سه‌ر کورده‌کان به‌شداری بۆ ئه‌وه‌ی پێش له‌ زستان بارزانی به‌ ته‌واوی له‌ ناو به‌ن.

به‌هه‌رحال به‌رده‌وام کۆمه‌ڵیک راپۆرت بلۆ ده‌بیتته‌وه‌ که‌ کورده‌کان دیسان قلا‌دزییان

گرتوه‌ته‌وه‌ و ده‌یانه‌وێت رواندو‌زیش بگرن به‌لام هێرشه‌که‌یان راوه‌ستینراوه‌. زانیاریه‌

نویه‌ مه‌ترسیداره‌کان ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ پشت‌راست ده‌که‌نه‌وه‌ که‌ هێزه‌کانی سپای ئێران

ره‌وانه‌ی ناوچه‌ی سه‌ر سنووری قلا‌دزی کران و به‌ تۆپی ۱۷۵ میلیمتری به‌ توندی

پشتیوانی له‌ کورده‌کان ده‌که‌ن.

۲- کاربه دهستیکی هه والگری بالۆی زخانە ی هیند که بهرده وام زانیاری باشی لایه، پییوایه که ئیستا عێراق به شیوهیهکی بهرفراوان که لک له فرۆکه ی Tu-22s وهرناگریت چونکه روسهکان ئیستا به و فرۆکانه فرۆکه وانهکانی عێراقی له بنکه ی ههوایی حه بانیه راده هیئن. ئه و کاربه دهسته هیندیه ههروه ها وتی هیزی زریپۆشی عێراق ئیستا نه ته نها تانکی T-55S به لکوو تانکی مودیلی نوێی T-62 ی سۆفیه تیش به کار ده هیئت و ئامازه ی به وه کرد که ئه م دوایانه ریکه وتنیکیان له گه ل عێراق واژو کرده بۆ ئه وه ی به په له پیداو یستی جلوه به رگی زستانانه ی ۱۵۰ هه زار که س بۆ عێراق دا بین بکه ن. کاربه دهسته هیندیه که وتی عێراق ئاماده یه که شتیکی تاییه ت بۆ گوازتنه وه ی ئه و پیداو یستیانه ره وانه بکات. ئه و ریزه زۆره پیداو یستیانه که عێراق داوای کرده، راستبوونی ئه و راپۆرته زیاتر ده سه لمیئت که ده ولته ی عێراق روژ به روژ که لکی زیاتر له عه شیره ته کانی باشووری عێراق وه ک هیژیکی نیمچه سه ربازی وهرده گریت.

۳- وادیاره رژیمی عێراق روژ به روژ زیاتر ترسی ئه وه ی لیده نیشت که کورده کان به ئه نجامدانی هیش له به غداد وه لآمی ده ولته ی عێراق بده نه وه. ئه و ریگانه ی که ده چن بۆ شوینی سه رچاوه کانی ئاوی خوارده وه به ته واوی داخراون و پاسه وان له شوینی نوێ، له وانه له نیو ئه و ئاپارتمانانه که تیکنیسیه نه روسیه کان و بنه ماله کانیان تیاندان ده ژین، دانراوه. بازرگانیکی ئه مریکایی که روژی ۱۶ ی ئه یلوول سه ردانی که رکۆکی کردبوو، ده یگوت ژماره یه کی زۆر سه رباز له پال ریگا سه ره کیه کان دانراون و ژماره ی هیژه کانی عێراق له ده وروبه ری سه رچاوه کانی نه وت زیاتر کراوه.

۴- هه لسه نگاندن: زۆریه ی شاره زایانی ئیره پییانوایه هیره شه کانی عێراق پیش له زستان ناگات به ئامانجی خۆی. شه ر هێور ده بیته وه و هیژه کانی عێراق ناچار ده بن له و شوینانه ی که گرتویانه پاشه کشه بکه ن (ههروه ها که پاش هیره شه کانی ۶۰ کاندان وایان ده کرد) و به هاری داها توو ده ست به هیره شه کانیان بکه نه وه. چاوه پوان ده کریت له وه رزی زستاندا عێراق بۆ ئه وه ی ته نگ به بارزانی هه لچنیئت، هه ول بدات پیش له ها تنی پیداو یستی و چه کی قورس له ئیره نه وه بۆ لای بارزانی بگریت و هیژه

كوردەكانى نەيارى بارزانى زىندوو بكاتهوه . من ناتوانم ئەو راپۆرتانەى رۆژنامەكانى بەيروت پشتراست بكمهوه كه دەلەين وتووێژ لە نيوان بارزانى و دەولەتى عىراقدا دەستپيكردوه تهوه .

ه- ئەگەر راپۆرتى كه لكوهرگرتن لە توپخانهى ئىران راست بىت، ئەوه نيشان دەدات كه پشتيوانى ئىران لە كوردەكان بەشيوهيهكى بەرچاو پەرهيسەندوه و شەپ لە سەر سنوورهكانى ئىران و عىراق زياتر بوه .

لۆفرى

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی دهره‌وه، واشینگتون دی سی ۱۲۹۷

۳۰ ئه‌یلوولی ۱۹۷۴

بابه‌ت: خۆشبینی سۆڤیه‌ت به‌ چاره‌سه‌ریه‌ی کێشه‌ی کورد له‌ عێراق

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له‌ ئەده‌نه، ئانکارا،

به‌یروت، مسکۆ، تاران و کونسولخانه‌ی ئەمریکا له‌ ته‌وریز

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۶۳۱ و ۶۵۱ ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له

به‌غداد

۱- ئەو راپۆرته‌ که‌ باسی له‌وه‌ ده‌کرد که‌ کورده‌کان که‌لک له‌ توپخانه‌ی قورسی ئێران

وه‌ده‌گرن یا له‌لایه‌ن توپخانه‌ی قورسی ئێرانه‌وه‌ پشتیوانیان لێده‌کریه‌ت (که‌ له

تیلیگرامی ۶۳۱ ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له‌ به‌غداد بۆ

وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ ئاماژه‌ی پیکرا) ئیستا له‌ هه‌موو شوپینک بلۆ بوه‌ته‌وه‌. بالۆی‌زی

پاکستان له‌ عێراق رۆژی ۲۹ ی ئه‌یلوول پیمپوت وه‌زیری ناوخۆی عێراق، سه‌عدون

خه‌یدان^{۴۰} بالۆی‌زی سومالی ئاگادار کردوه‌ته‌وه‌ که‌ کورده‌کان ئیستا توپی ۱۵۰

میلیمیتریان هه‌یه‌^{۴۰}.

⁴⁰⁵ SADOON GH Aidan

^{۴۰} هێنری کیسینجیر، وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئەمریکا له‌ تیلیگرامیکدا بۆ بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له

تاران له‌ تشرینی دووه‌می ۱۹۷۴ ئاماژه‌ی به‌وه‌ کردوه‌ که‌ جیم هۆگله‌ند، هه‌والئیری رۆژنامه‌ی

"واشینگتون پۆست" له‌ ژماره‌ی رۆژی ۱۵ ی تشرینی دووه‌می ئه‌و رۆژنامه‌یه‌دا بلۆی کردوه‌ته‌وه‌ که

۴- كاربه دهستىكى بالۆيزخانەى ھىند لە عىراق پىمىوت كە ئامانجى سەرەكى سەفەرەكەى وەزىرى دەرەھەى عىراق، تاقا^{4۰۷} بۇ مسكۆ ئەۋەپ كە دەربارەى شەپى كورد (بەتايىبەت پىشتىوانىكردنى روولەزىادىبونى ئىران لە بارزانى) لەگەل كاربه دەستانى سۆقىتە گىتوگۇ بكات. وەزىرى دەرەھەى عىراق دەپەوئەت سۆقىتە گوشار بخاتە سەر ئىران كۆتايى بە پىشتىوانىكردن لە بارزانى بەئىت. تاقا ھەرەھا لەوانەپە بواری سەفەرى سەدام حوسەين، جىگىرى سەرۆكى ئەنجومەنى سەرکرداپەتى شۆپش، بۇ موسكۆ لە كۆتايى مانگى تىشىنى يەكەم خۇش بكات.

۳- كاربه دەستانى بالۆيزخانەى سۆقىتە لە عىراق دەربارەى سەفەرەكەى تاقا بۇ موسكۆ ھىچ نالەين. بەرپىسى بالۆيزخانەى سۆقىتە لە عىراق، پۆپۆف^{4۰۸} رۆزى ۲۹ ئەيلول پىمىوت رۆز بە رۆز زىاتر بە چارەسەربونى كىشەى كورد خۇشبين دەپتە چونكە دەولەتى عىراق ئەنجومەنى ياسادانان و ئەنجومەنى راپەراندى كوردستانى دامەزاندوھ و كوردەكان بۇ يەكەم جار لە مېژودا دەبن بە خاوەن ئىدارە. بەھەرچال ئەم ھەلسەنگاندنەى پۆپۆف لە رادەبەدەر خۇشبينانەپە چونكە ئەندامە كوردەكانى ئەو دوو ئەنجومەنە نوپنەراپەتى گەلى كورد ناكەن و ھەمويان لەلەين دەولەتى عىراقوھە ھەلبۇزىدراون. بەگۆيرەى زانىيارەكان حىزبى شىوعى عىراق گوشارى نۆرى ھىناوھە بۇ ئەۋەى لەناو سەرۆكاپەتى ئەنجومەنى ياسادانان و ئەنجومەنى راپەراندى كوردستان نوپنەرى ھەپتە. دەولەتى عىراق تا رادەپەكە ملکہچى ئەو گوشارانەى حىزبى شىوعى بوھ و سەرچاۋەپەكى ھەۋالگىرى ھىندى پىمىوت ۸ كەس لەو ۱۴ ئەندامەى ئەنجومەنى ياسادانان و ئەنجومەنى راپەراندى كوردستان كە رۆزى ۲۴ ئەيلول ھەلبۇزىدراون، شىوعىن.

"بەگۆيرەى ھەندى سەرچاۋەى نۆر باۋەپىكراۋ، ئىران موشەكى دژەتانكى دوربىندار و ھەرەھا تۆپى قورسى داوھ بە كوردەكان. لە وتارەكەى رۆژنامەى "ۋاشىنگتون پۆست" دا ھەرەھا ھاتوھ كە ئىران خاوەن موشەكى SS11-SS12 ى فرانسە و موشەكى TOW ى ئەمىركاپەپە". (ۋەرگىت)

⁴⁰⁷TAQA

⁴⁰⁸POPOV

٤- دهولته تی عیراق ١٠٥ رۆژنامه نووسی بیانی بانگهێشت کردوه له رۆپه سمی کردنه وهی ئهجوومه نی یاسادانانی کوردستان (ئهجوومه نی نوینه ران) له ههولیر له رۆژی ٥ تشرینی یهکه م به شداری بکه ن و به مشیوه یه رژیم عیراق دهیه ویت پرۆیاگه ندای خۆی دهست پییکات.

له كونسولخانهى ئەمريكا له تەوريز

بۆ: وهزارهتى دهرهوه، واشينگتون دى سى

٣١ تشريني يه كه مى ١٩٧٤

بابهت: دوايين زانياريه كان دهربارهى سياسه ته ناوخوييه كانى

PDK و په يوه نديه كانى شا و بارزانى

بۆ زانيارى: بالويژخانهى ويلايه ته يه گگرتوه كانى ئەمريكا له تاران، بهيروت،
دهميشق، نوسينگهى پاراستنى بهرژه وه نديه كانى ئەمريكا له بهغداد و كونسولخانهى
ئەمريكا له خوڤه مشار و ئادانا

كورتە: به وتەى سهراوه يه كى كوردى دانىشتوى بهيروت، ئيران مانگى ١٠ ميليون
دولار يارمهتى به شوڤشه كهى مهلا مستهفا بارزانى ده دات. شا به لئىنى به بارزانى
داوه ئەوه نده پشتيوانى لئيكات كه عيراق به سهريدا زال نه بيت و به لئينه كهى
خويشى به گشتى برده ته سه ر به لام پيخوشه كونترولئى شه ره كهى زياتر له ده ستدا
بيت. هه وله كهى ئەمدوايهى عه شيره تيكي كورد بۆ دژايه تيكردى پارتى ديموكراتى
كوردستان (PDK) به ته واوى شكستى هيتاوه و بارزانى هه روا له سهرووى هه موو
رئيه ره كانى ديكهى كورده وه يه. له هه مان كاتدا كورپه كانى مهلا مستهفا، ئيدريس و
مه سعود رۆژبه رۆژ زياتر رئيه رايه تى شه ر ده گرنه ده ست و له ئەگه رى كۆچى دواى
باوكياندا ده توانن بئ هيج مملانيه يه كى رئيه رايه تى جدى، كونترولئى ته واوى (خه بات)
به ده سته وه بگرن.

ئەمانە كە باس كرا تەوەرە سەرەكیەكانی دوو گفتوگۆی ئیّمە لە بەیرووت لەگەڵ ئەندامی بنەمالەیهکی ناسراوی شیعیی^۹ عێراقە كە واسیتەى سەرەكی ئەو رۆژنامەنووسە بیانیانەیه كە دەیانەوێت سەردانی كوردستانی عێراق بكەن. بالۆیخانەى ئەمریکا لە بەیرووت كە بۆ ئەم گفتوگوانە ئاسانكارى كردووە، بەو ئەنجامە گەیشتووە كە ناوبراو سەرچاوەیهکی زۆر باوەرپێكراوێ. ئەمە دەقی وتووێژەكەى ئیّمە لەگەڵ ئەو سەرچاوەیهیه:

یادداشتنامه‌ی گفتوگوکان

۳۱ تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۴

به‌شداربوان:

- سه‌چاوه‌یه‌کی باوه‌پیتکراو

- رۆنالد نئومان، کونسولی ئەمریکا له ته‌وریز

کات و شوینی گفتوگو: ۲۵ و ۲۸ تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۴، به‌بیرووت

بابه‌تی گفتوگو: شه‌پی کورد و عێراق و به‌شداربوان ئێران له‌و شه‌په‌دا

هه‌مووی ئەو شتانه‌ی خواره‌وه له لایه‌ن سه‌چاوه‌که‌وه خراوه‌ته‌پوو مه‌گه‌ر ئەو شتانه که دیاری کراوه .

به‌یوه‌نده‌یه‌کانی کورده‌کان و ئێران

۱۱ ئاداری ۱۹۷۴ خودی بارزانی له‌گه‌ڵ شا دیداری کردوه و شا به‌ئێنی پێداوه ئەگه‌ر له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق شه‌پ بکات، ئەوه‌نده یارمه‌تی ده‌دات که ده‌وله‌تی عێراق به‌سه‌ریدا زāl نه‌بیت. له کرده‌وه‌دا ئیستا شا مانگانه ۱۰ میلیون دولا‌ر یارمه‌تی بارزانی ده‌دات جگه له خه‌رجی یه‌کجار زۆری به‌خێوکردنی ئوردوگای ئەو ۸۰ هه‌زار ئاواره کورده‌ی عێراق که له ئێرانن. بارزانی ئەو ۱۰ میلیۆن دولا‌ره به‌پاره‌ی نه‌خت له ئێران وه‌رده‌گریت و له به‌رامبه‌ردا پاره‌ی هه‌موو ئەو شتومه‌کانه‌ی پێده‌دات که له ئێران ده‌یکریت. سه‌رجه‌م پاره‌که راسته‌وخۆ ده‌دریت به‌ بارزانی و هه‌یچ پاره‌یه‌ک نادریت به‌ کۆمیته‌ی ناوه‌ندی PDK یا سه‌رۆکی عه‌شیره‌ته‌کان.

كوردهكان دهزانن كه ئىران ههول دهوات بهكارىان بهيئيت بهلام لهگهل ئهوهشدا زور مهمنونى ئىران. هاوكات لهگهل ئهوهى كه بارزانى به تهواوى متمانهى به شا نيه بهلام ئهوه دهزانيت كه تهنانهت ئهگه كوردهكان به ئوتونومى يان تهنانهت سه بهخويش بگهن، به پشتيوانى ئىران گریداو دهبن و پئويستيان به پشتيوانى ئىران بۆ ههئاردهكردنى نهوتى كوردستان بۆ دهروهه دهبيت. كه وابوو بوونى پهيوهئدى باش و دريژخايهئ له نيوان كوردهكان و ئىران ههه مهسهلهيهكى بنهپهتبه و هه مئيش دهلوئ (ئيمكانى ههيه). به قبولكردنى ئهه پهيوهئديه، نيگه رانيهكانى شا سهبارهت به كوردهكانى ئىران دهتوانيت كه متر بيتهوه چونكه ئهوه به قازانجى كوردهكانى عيراقه كه كوردهكانى ئىران بيدهنگ بن.

لهگهل ئهوهشدا كوردهكان و شا له سه رههئدى مهسهله ناكۆكن. شا پئىخوشه زياتر كوئنترولى شهپى كوردهكان و دهولهتى عيراقى له دهستدا بيت و دهيهويت به شيوهيهك يارمهتبهكانى به كوردهكان دابهش بكات كه بتوانيت به شيوهيهكى خوړسك له سهروك عهشيرهتهكانى ديكه پشتيوانى بكات بهلام بارزانى ئههه رته كردوهتهوه ههروهها كه پئيشى له ههولهكانى دهزگاي ههوالگري ئىران (SAWAK) بۆ درستكردنى توپى سيخوړى له ناوچهى كوردنشين گرتوه. ئىران سهههتا داواكارى بارزانى بۆ يارمهتيدانى كوردهكان بۆ پئيكهينانى دهزگاي ئيدارى مههئنى چروپوړتى PDK له ناوچه كوردنشينه دابراوهكان رته كردوهتهوه.

تئيبينى: بالويزخانهى بهيرووت كوومه ليك راپوړتى له سههراوهكانى ديكهوه بهدهستگه يشتوه كه نيشان دهوات ئهه شتانه كه لهه دوو رستهى دوايهه دا باسكرا، راسته.

سياسهته ناوخوييهكانى كوردهكان

كوردهكان له راده بهههه بهكگرتوون. تهنهها ههولئيكى جدى كه ئههمدوايهه بۆ تئيكدانى دهسهلاتى بارزانى درا، له لايهئ بهشيك له عهشيرهتى ههركيهوه بوو بهلام ئهه ههوله به تهواوى شكستى هئنا و به ريبهرايهتى يهكئ له دوو براكانى (سهروكى

عەشیرەتی ھەرکی) ۳ تا ۴ ھەزار کەس لە ئەندامانی عەشیرەتی ھەرکی ناچار بوون بچن بۆ تورکیە و لەوێوە بە دەرووبەردا بلأو ببێنەو و بگەڕێنەو و بۆ ناوچەکانی ژێر کۆنتڕۆلی دەوڵەتی عێراق. ماباکی ئەندامانی عەشیرەتی ھەرکی بە رێبەراییەتی بڕایەکی دیکە (سەرۆکی عەشیرەتی ھەرکی) نێستا درێژە بە شەپکردن لەگەڵ بارزانی دەدەن.

ھەلسەنگاندن: بە ھۆی ئەوێ کە ئەو ناوچە یە کە ھەرکییەکان تێدا دەژین لە پال سنووری ئێراندا یە، ئەم سەرپێچییە سەرکەوتووی ئەوان دەیتوانی ھەرەشە ی جدی بۆ ھاتوچۆی شتومە ک لە ئێرانەو و بۆ ھێزەکانی بارزانی درست بکات بەلام شکستھێنان و دابەشبوونی عەشیرەتی ھەرکی لە کاتی کدا کە بارزانی لە گەڵ ھێرشێکی گەورە ی عێراق رووبەروویە نیشانە ی یە کگرتووی گشتی کوردەکانە.

پێکھاتە ی رێبەراییەتی PDK

ھاوکات لەگەڵ ئەوێ مەلا مستەفا خۆی سەرچەم بڕیارە سەرەکیەکان دەردەکات بەلام دەسەلاتی شەری داو بە ئیدریس و مەسعودی کۆری. ئیدریس ئوپەرەسیونە سەربازییەکان فەرماندەیی دەکات و مەسعود دەزگای ھەوآلگری بەرپۆوە دەبات و سەرکەوتنی زۆر باشی لە کاری خۆیدا تۆمار کردووە کە یەکن لەوانە ئەوێ کە بە تەواوی دەستی بە پلانی ھێرشێ ئەمسالی عێراق گەشتووە و پارسال مەسەلە ی ناردنی چەکو تەقەمەنی لە لایەن پاکستان بۆ عێراق ئاشکرا کرد (بالیۆزخانە ی ئەمریکا لە بیروت ئەو داستانە ی لە سەرچاوە یەکی دیکە وەرگرتووە). رێژە ی ئەو دەسەلاتە کە ئیدریس و مەسعود ھەیانە نیشان دەدات کە ئەگەر ھاتوو بارزانی کۆچی دوایی بکات، ئەوان دەتوانن بێ کێشە یەکی ئەوتۆ رێبەراییەتی تەواوی (خەبات) بە دەستەو بەگرن.

لە دەرەوێ بئەمالە ی بارزانی، ھێچ رێبەرێکی دیکە خاوەن دەسەلاتی راستەقینە نیە. جەلال تالەبانی کە ماوێە ک پشتیوانییەکی باشی لێدەکرا، زۆر بە ی ھاوپیکانی دەستیان لیکیشا و خۆی نێستا لە بیرو تە. جەلال تالەبانی وەک واسیتە ی سەرەکی بە یوہندی کوردەکان لەگەڵ عەرەبە چەپەکان کار دەکات بەلام لە راستیدا نە کاریکی

ئەوتۆ دەكات و نە دەسەلاتیكى راستەقىنەشى ھەيە . دارا تۆفيق، سەرنووسەرى پېشووۋى رۆژنامەكەى PDK لە بەغداد (مەبەستى رۆژنامەى التاخى يە - وەرگېز) و سەرۆكى ئىستەى بەشى زانىارىيى PDK متمانەيەكى ئەوتۆى پېناكرېت چونكە وەك لايەنگرى پېشووۋى بەعس سەير دەكرېت و تا كاتى دەستپېكردى (ھېرشى دەولەتى عىراق) پىداگرى دەكرد كە دەولەتى عىراق درېژە بە وتووېژ لەگەل كوردهكان دەدات و ھېرش ناكاتە سەر خەلكى مەدەنى .

رەوتى شەپ:

ئەو سەرچاوەیە پىداگرى لە سەر ئەو دەكات كە كوردهكان رواندوزيان گرتو و ھىشتا شاخە ئىستراتژىكەكانى دەوربەرى شارىان بەدەستەوہیە ھەرچەند كە سەربازانى عىراق لە لىوارەكانى خواری شارەوہ جىگىر بوونە . ھېرشى عىراق روى لە كۆتايىيە و كوردهكان خويان ئامادە دەكەن لە كەشووہواى زستان كە زوو دەست پىدەكات كەلك وەرېگرن .

تېببىنى: ئەو زانىارىانە كە ئىستا لە ئىران دەست دەكەوېت كۆنترۆلى كوردهكان بەسەر شارى رواندوز پشتراست ناكەنەوہ .

كوردهكان داھاتوو چۆن دەبينن؟

كوردهكان ھىشتا لە سەر ئەو باوہرەن كە بەردەوامبوونى شەپ كەمكەم دەبىتەھۆى رووخانى رژیمی ئىستەى عىراق و لەوانەيە ببىتە ھۆى ھەلۆەشانەوہى تەواوى پىكھاتى بەعس . كوردهكان ئاماژە بە كۆمەلېك رووداوى بچوك دەكەن (وەك سەرھەلدىنى ياخيبيوونى بچوك - بچوك لە ناو يەكینەيەكى سپاى عىراق، تۆرەبوونى ژنرالەكان لە دیدار لەگەل سەدام حوسەين و لەسەركارلابرانى سەرۆكى دەزگای ھەوالگرى عىراق) بۆ ئەوہى نیشان بەدن كە ناكۆكى و درزىك لە نىوان دەسەلدارانى عىراقدا ھەيە . كوردهكان ناتوانن پىشبینى ئەوہ بکەن كە چەندە كات بۆ رووخانى رژیمی ئىستەى عىراق پىويستە بەلام پىيانوايە كە دەتوانن درېژە بە

خهباتی خویان بدهن تا ئه و کاته که رژیم عیراق ده پووخت و توندبوونی شه پ
دهسهلمینیت که هر رژیمکی عیراق که له بهرامبهر ناشتی له پیناو پته وکردنی
دهسهلاتی خوی و پیشخستنی ولاتدا خوی به بهرپرسیار بزانیت پیویسته به شیوهی
راستهقینه له گه ل کوردهکان سازش بکات.

هرچند که شتیکی لۆژیکیه که وابیر بکهینهوه که کوردهکان بۆ کۆتاییپیهاتنی ئه م
هموو خوینرژتنه داوای سهربهخویی بکن به لام ئه و سهرچاوهیه که ئه م زانیاریانهی
داپیمان دهلیت بارزانی وهک ریگاچارهیهکی راستهقینه سهیری سهربهخویی ناکات.
بارزانی بهردهوام داوای ئوتونومیهکی راستهقینه له ناو عیراق و داهااتی سهرچاوهکانی
نهوتی که رکوک (یان لانیکه م بهشیک له و داهاته) و به شداریکردن له دهولهتی نوئی
بهغداد دهکات و ههتا کاتیک که ئه م ئامانجان بهدی نههاتوه، شه پ درێژهی دهبیته.

نۆمان

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۱۳۸۷

۹ی تشرینی دووه‌می ۱۹۷۴

بابه‌ت: نا‌ره‌زایه‌تی توندی ده‌وله‌تی عێراق له یارمه‌تیدانی ئێران و ئیسرائیل
به‌ کورده‌کان

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، به‌یروت،
قاھیره، مۆسکۆ، ده‌میشق، له‌نده‌ن و تاران.

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۶۶۶ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له
به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

ـ رۆژی ۵ی تشرینی دووه‌م، بالۆی‌زی بریتانیا له عێراق، گراهام⁴¹⁰ بۆ وه‌زاره‌تی
ده‌ره‌وه‌ی عێراق بانگه‌یشت کراوه و ژوریکیان پینیشانداده که پر بووه له و چه‌ک و
پارچه ته‌قه‌مه‌نیانه که هی ئێران، ئەمریکا و ئیسرائیل و ولاتانی دیکه بووه. جیگری
وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی عێراق، حه‌دییسی⁴¹¹ وتوویه‌تی ئەو چه‌کانه له به‌ره‌ی شه‌ر له‌گه‌ڵ
کورده‌کاندا دۆزراونه‌ته‌وه و ئەوه ده‌سه‌لمی‌نیت که ئێران به‌شپۆه‌یه‌کی به‌رفراوان
یارمه‌تی کورده‌کان ده‌دات. حه‌دییسی به‌تایبه‌ت ئاماژه‌ی به‌ گوله‌ تۆپی 175 MM ی
درستکراوی ئەمریکا کردووه و وتوویه‌تی تۆپخانه‌ی ئێران له ده‌وروه‌ری قلادزی به

⁴¹⁰ GRAHAM

⁴¹¹ HADITHI

توندی هیزه‌کانی عیراقی توپپاران کردووہ. حەدیسى داواى هیچی لە بریتانیا نەکردووہ و دەولەتى ئەمریکاشى تۆمەتبار نەکردووہ کە یارمەتى کوردەکان دەدات.

۲-بالبوئیزی میسر لە عیراق، النجار، پیمپوت نوینەری ولاتانی عەرەبیش ئەم حەوتویە بانگهێشت کراون ئەو پێشانگایە ببینن. النجار وتى هەندئ لەو چەکانە کە ئیسرائیل لە کاتى شەر لەگەڵ میسر لە ۱۹۶۷دا دەستى بەسەردا گرتوہ، لە ناو ئەو پێشانگایەدا هەیە. النجار بەتایبەت زۆر لە هێرشەکانى توپخانەى ئێران توپە بوو چونکە پێیوابوو کە دەربەرى دەستپوێردانى راستەوخۆى ئێران لە مەسەلەکەدا یە.

۳- النجار وتى یەکیتى عەرەب کۆمیتە یەکی بۆ "تاوتویکردنى پەيوەندیەکانى عیراق - ئێران و بارودۆخى کەنداو" لە کۆبوونەوہى ئەو ریکخراوہیە لە رەبات (پایتەختى مەغریب) دامەزراندووہ کە لە نوینەرى عەرەبستانی سعودى، ئوردون، مەغریب و میسر پیکدیت. النجار چاوەپوانى ئەوہى نەدەکرد کە ئەو کۆمیتە یە کردەوہى خیرا ئەنجام بدات.

لۆشرى

له لایه ن هیلمز، بالویزی ویلیه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا له تاران
بۆ: هیئری کیسینجیر، وهزیری دهره وهی ئه مریکا (له ریگای ژنیرال برینت
سکوکرافت له کۆشکی سپی، ته نها ژنیرال سکوکرافت بیینیت)
به ته وای نهینی، ههستیار
۱۳ی تشرینی دووه می ۱۹۷۴

ئامازه به:

تیلیگرامی بالویزخانهی ویلیه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا له تاران،
WH 42553
WH 42555
WH-42 5 5 7

بابهت: په یامی شا بۆ هیئری کیسینجیر بۆ دابینکردنی چهک بۆ کورده کان
له ریگای ئیسرائیله وه

۱- زهحه مه نه بیته ئه م په یامه بگه یه نن به کیسینجیر، وهزیری دهره وه

۲- رۆژی ۱۲ی تشرینی دووه می شا به به پیز (ناوه که ی رهش کراوه ته وه^{۴۲}) ی وت
هیواداره که کیسینجیر، وهزیری دهره وه بتوانی ههنگاو ههلبگریت بۆ ئه وهی له

^{۴۲} - ئه و که سه که کاربه دهستیکی بالای CIA بووه له ئیران دهقی گفتوگۆکه ی خۆی له گه ل شا
ناردوه بۆ هیلمز، بالویزی ئه مریکا له تاران و هیلمزیش ناردوویه تی بۆ ژنیرال سکوکرافت له
کۆشکی سپی بۆ ئه وهی بیگه یه نیته به دهستی کیسینجیری وهزیری دهره وه. دهقی قسه کانی شا
له گه ل کاربه دهسته که ی CIA هه ر ئه و شتانه له خۆ ده گریت که له م په یامه دا باس کراوه. وه رگنێ

رینگای ئیسرائیله وه چهك بۆ كوردهكان دابین بكات (وادیاره مه بهستی شا ئه و لیسته بوو كه خۆتان به شا نیشانتان داوه). شا وتی ئه و پشتیوانیه كه تۆپخانهی ئێران له كوردهكان كردویه زۆر کاریگه ر بوه و كوردهكان ئیدی پاشهكشه ناكه ن به لكوو به توندی له گه ل هیزهكانی عێراق شه ر دهكهن. شا دهیه ویت درێژه به پشتیوانیکردن له كوردهكان بدات. شا وتی نه عێراق و نه سوڤیهت هیچیان دهرباره ی پشتیوانی تۆپخانهی ئێران له كوردهكان نهوتوه هه رچه ند كه به دلنیا ییه وه ده زانن كه ئێران پشتیوانی لیکردون.

ب به ریز (ناوه كه ی ره ش كراوه ته وه) به شای وت كه کیسینجیر، وه زیری ده ره وه تازه گه پاره ته وه بۆ واشینگتون و نامه كه ی ژنی رال بارزانی و ئه و نووسراوانه كه هاو پێچی نامه كه كرابوو به دهستی گه یشتوو و به دلنیا ییه وه وه كوو پێویست به دوا دا چون بۆ مه سه له كه ده كات. ناوبراو ئاماژه ی به وه كرد كه بودجه ی ئازانسه كه ی خۆی بۆ پشتیوانیکردن له كوردهكان به و بړه یارمه تیه كو تایی پێهاتوه كه كه بریار بوه هه تا كو تایی مانگی شوباتی ۱۹۷۵ جیبه جن بكریت.

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌روهه، واشینگتون دی سی ۱۳۹۸

۱۵ تشرینی دووه‌می ۱۹۷۴

بابه‌ت: شه‌پی کورد و ده‌وله‌تی عێراق به‌رفره‌وانتر ده‌بیت

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت، بۆن، قاهیره، هلیسینکی، له‌ندهن، مسکۆ، پاریس، ستۆکهۆلم، تاران و فیهن
ئاماژه‌به: تیلیگرامی ۷۸۲ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد بۆ وه‌زاره‌تی ده‌روهه

۱- ده‌وله‌تی عێراق هه‌وله‌کانی خۆی زیاتر کردوه بۆ ئه‌وه‌ی وانیشان بدات که هه‌موو شتی که له باکووری عێراق باش ده‌چیته‌پێش وانا بارزانی و "گروپی خائینان" له خه‌ڵک دابراون و شه‌ر ته‌نها له شاخه‌ دوورده‌سته‌کاندا هه‌یه و شوینه‌کانی دیکه‌ی کوردستان گه‌راوه‌ته‌وه بۆ بارودۆخی ئاسایی خۆی و ئه‌نجومه‌نی نوینه‌ران و ئه‌نجومه‌نی راپه‌راندنی کوردستان خۆیان ریکخستوه بۆ ئه‌وه‌ی له هه‌ولیه‌ی پایته‌خته‌وه، هه‌ریمی ئوتونومی کوردستان به‌رپۆه‌ بیه‌ن. ده‌وله‌تی عێراق هه‌روه‌ها ده‌لێت هه‌فته‌ی رابردوو گه‌مارۆی ئابووری له سه‌ر کوردستان هه‌لگرتوه چونکه ئیدی پیویست به‌و گه‌مارۆیه‌ نیه و پرۆژه‌ی گه‌شه‌پیدانی ئابووری به‌ خیرایی له باکوور جێبه‌جێ ده‌کریت.

۲- هه‌روه‌ها که راپۆرتی میدیا بیانیه‌کان و زانیاریه‌کانی پسپۆره‌ سه‌ربازیه‌ بیانیه‌ دوسته‌کانمان له به‌غداد نیشان ده‌دات، راستیه‌کانی باکووری عێراق زۆر له‌و شتانه‌

دوره که ده‌ولته‌تی عیراق ده‌یلّیت. شهر به توندی له ناوچه‌کانی ده‌وروبه‌ری رواندوز، رانیه و قلادزی به‌رده‌وامه. به وتی وابه‌سته‌ی سه‌ریازی بالوئیزخانه‌ی بریتانیا، هیزه‌کانی عیراق توانیویانه به‌ریازییه‌کانی رۆژه‌لاتی رواندوز بگرته‌وه که به وتی ئه‌و سه‌رچاویه، ئه‌وه سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره بۆ سپای عیراقه. وابه‌سته‌ی سه‌ریازی بالوئیزخانه‌ی میسر راپورتی داوه که ئیران به توپی ۱۷۵ میلیمتری له ناوچه‌ی قلادزی به‌شیوه‌یه‌کی به‌رفراوان یارمه‌تی کورده‌کان ده‌دات و هیزه کورده‌کان له رۆژه‌کانی ده‌وروبه‌ری ۱۰ تشرینی دوهم دیسان چونه‌ته‌وه ناو ئه‌و شاره.

ئه‌و پسپۆره سه‌ریازییه‌ی بریتانیا هه‌روه‌ها راپورتی داوه که هیزه‌کانی ئیران بۆ پشتیوانیکردن له کورده‌کان له ناو خاکی عیراقدا چالاک‌ی ده‌کهن.

۳- وه‌زاره‌تی به‌رگری عیراق به‌لّینی داوه رۆژی ۲۶ تشرینی دوهم پسپۆره سه‌ریازییه‌کانی بالوئیزخانه‌کانی ولّاتانی بیانی بیات بۆ به‌ره‌ی شهر. ئه‌گه‌ر ئه‌و سه‌فه‌ره جێبه‌جێ بیت، پسپۆره سه‌ریازییه‌کانی بیانی بۆ یه‌که‌مجار زانیاری پله یه‌کی باشیان ده‌ستده‌که‌ویت.

لۆفری

له وهزارهتی دهره وهی ئه مریکا، واشینگتون دی سی
بۆ: نووسینگه ی په یوه ندییه کانی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا له
په کین (چین)

۲۵ ی تشرینی دووه می ۱۹۷۴

نهینی

بابهت: گفتوگوی شا و سه رۆک کۆماری سوڤیهت دهرباره ی هۆکاری
یارمه تیدانی کورده کان

ئاماژه به: تیلیگرامی ۹۹۳۵ ی بالۆیزخانه ی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئه مریکا له تاران
۱- وهزیری دهریاری ئیران، عه له م، رۆژی ۲۵ ی تشرینی دووه م هه ندی روونکردنه وه و
زانپاری دهرباره ی سه رده انه که ی شا بۆ موسکۆ پیدام. به وته ی عه له م له رۆژی
یه که می ئه و سه رده انه دا شا و برژنیف (سه رۆک کۆماری یه کیتی سوڤیهت) دهرباره ی
ئهم ته وه رانه گفتوگۆیان کردوه:

۲- برژنیف پرسپاری له شا کردوه بۆ چه کوچۆل ده ده ی به کورده کان و یارمه تی
سه ربازیان ده ده یته. "شا" یش وه ها وه لامی داوه ته وه:

"ئهو پرسپاره ی جه نابتم پیسه یه ره. ئیوه خۆتان هه مان شت له باکووری فیه تنام
ده که ن به لām به تۆزی جیاوازییه وه. ده ولته تی عیراق کورده کان به کۆمه ل ده کوژیت و
پیشکه وتووترین چه که کان دژیان به کار ده هیئت و ده یه ویت به ته واوی له ناویان
به ریت. کورده کان ئه و جوړه چه که پیشکه وتویانه نیه. جگه له وه ش (ده ولته تی)
باکووری فیه تنام، باشووری فیه تنامی داگیر کردوه به لām ئیوه هیشتا یارمه تیان

دەدەن. ئىران يارمەتى گەلنىكى چەوساۋە دەدات بەلام ئىۋە يارمەتى ھىزىكى
چەوسىنەر دەدەن".

بە وتەى عەلەم دوابەدۋاى ئەو ۋەلامەى شا، كاربەدەستانى سۆقىيەت تەۋەرى
گفتوگۈكە يەكان گۆرپۋە^{۴۱۳}.

ئىنگىرسۆل بە ۋەكالت لە لاىەن ھىلمز

^{۴۱۳} - بە گۆرەى پەيامىك كە بالۆيزخانەى ۋىلايەتە يەكگرتۋەكانى ئەمرىكا لە تاران لە ۱۵
ئەيلۋولى ۱۹۷۴ بۆ ۋەزارەتى دەرەۋەى نارىۋە رۆزى ۱۲ى ئەيلۋول ئەنجۋومەنى سەركردايەتى
سۆقىيەت نىگەرانى خۆى بە نىسبەت پىشتىۋانى ئىران لە كوردەكان بە شا راگە ياندۋە و وتۋىيەتى
لەۋە زياتر ناتۋانىت بە نىسبەت ئەو شتانه كە لە باشۋورى سنۋورەكانى روودەدات بىدەنگ بىت.
شاش وتۋىيە گۆى لە ۋەشدارىيە سۆقىيەت ناگرتىت و درىژە بە پىشتىۋانىكىردن لە كوردەكان
دەدات.. ۋەرگىت

له بالۆیڅخانه‌ی ویلایه‌ته په کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له له‌ندهن

بۆ: وه‌زاره‌تی دهره‌وه، واشینگټون دی سی ٦٣٤٤

٦ی کانوونی په‌که‌می ١٩٧٤

نه‌ینی

بابه‌ت: هه‌لسه‌نگاندنی بریتانیا دهریاره‌ی شه‌پی ئیستای کورده‌کان له
عیراق

بۆ زانیاری: بالۆیڅخانه‌ی ویلایه‌ته په کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له ئانکارا، به‌یروت، چه‌ده،
کووه‌یت، مۆسکۆ، پاریس، تاران، تلابیب، ده‌میشق، قاهیره و نوسینگه‌ی پاراستنی
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا له به‌غداد

ئاماژه به: تیلیگرامی ٨٣٥ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا له
به‌غداد

١- بالۆیڅخانه وینه‌یه‌کی تیلیگرامه‌که‌ی کۆلۆنیل ساندیرز^{٤١٤} بۆ وه‌زاره‌تی دهره‌وه و
نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئه‌مریکا له به‌غدادی به‌ده‌ست گه‌یشته‌وه.
دوایین هه‌لسه‌نگاندنی بریتانیا دهریاره‌ی بارودۆخی کورده‌کان، ناوه‌رۆکی ئه‌و
تیلیگرامه‌ی به‌رچاو گرتوه. ده‌وله‌تی بریتانیا له‌گه‌ل ئه‌وه هاو‌پایه که هیرشه‌که‌ی
ئیسټای عیراق سه‌رکه‌وتوو‌ترین هیرش له میژوودا بووه چونکه ده‌وله‌تی عیراق ٧٠
%ی ئه‌و خاکه‌ی گرتوه‌ته‌وه که کورده‌کان بانگه‌شه‌یان ده‌کرد له ژیر ده‌ستیاندایه.

⁴¹⁴ COL SANDERS'

به‌هرحالّ ئەمە بە واتای ئەوە نیە کە دەوڵەتی بریتانیا پیشبینی ئەوە بکات کە هیژەکانی عێراق بەتەواوی سەرده‌که‌ون.

۲- هه‌روه‌ها کە لە تیلیگرامه‌که‌ی کونسولخانه‌ی ئەمریکا لە توریز ئاماژه‌ی پیکراوه، بریتانیا لە سەر ئەو باوه‌ڕه‌یه‌ کە بێ دەنگکردنی کورده‌کان شتیکی واقعینانه نیە و بۆ دەوڵەتی عێراق دەست نادات و پێیوایه کە عێراق شتیکی باشی دەستده‌که‌وێت ئەگەر بتوانی کورده‌کان ناچار بکات ئاگره‌ست قبول بکەن و دەستراگه‌یشتنی کورده‌کان بە شاخه‌کان سنووردار بکات. راپۆرته‌که‌ی ساندریز ده‌لیت کاربه‌ده‌ستانی پایه‌به‌ری عێراق دان به‌وه‌دا ده‌نێن کە تهنیا رینگاچاره‌ی کێشه‌ی کورد، رینگاچاره‌ی سیاسی و پاره‌ی عێراق به‌ شیوه‌ی ره‌ها بۆ رینگاچاره‌ی سیاسی سهرف ده‌کرێت.

۳- بریتانیا هه‌روه‌ها پێیوایه ده‌ستی‌وه‌ردانی ئێران له‌و کێشه‌یه‌دا مایه‌ی نیکه‌رانیه‌. ئێران دوو به‌تالیونی هیژی توپخانه‌ی له‌ عێراق هه‌یه‌ و له‌وانه‌یه‌ به‌ پێویستی بزانیته‌ پاش زستان و سالی داهاتوش پشتیوانی له‌ کورده‌کان بکات. ئەگەر ئێران له‌ باتی ئەوه‌ی گوشار بخاته‌ سەر کورده‌کان بۆ ئەوه‌ی ئاگره‌ست قبول بکەن، رینگای پشتیوانیکردنی به‌رفراوانتری کورده‌کان هه‌لبژێرێت ئەگه‌ری پیکدادانی راسته‌وخۆی ئێران و عێراق زیاتر ده‌بێت.

۴- له‌ راپۆرته‌که‌ی ساندریزدا هاتوه‌ کە کۆمپانیای نه‌وت ئەوه‌ پشتراست ده‌کاته‌وه‌ کە ئەمسال کورده‌کان هه‌ندێ خه‌ساریان گه‌یاندوه‌ته‌ هێلی نه‌وتی که‌رکووک به‌لام له‌ مانگی ئاب به‌ره‌وه‌ئەملا هیچ خراپکارییه‌کیان ئەنجام نه‌داوه‌. بۆ پیشگرتن له‌ کرده‌وه‌گه‌لیکی وه‌ها ده‌وڵەتی عێراق ئاسایشی بنکه‌کانی نه‌وت زیاتر ده‌پارێزێت.

سپییرز^{۴۱۵}

⁴¹⁵ SPIERS

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد
بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی ۱۴۸۶
۲۳ ی کانوونی یه‌که‌می ۱۹۷۴

نه‌ینی

یابه‌ت: هه‌لۆیستی ئەمریکا سه‌باره‌ت به‌ رێبه‌رایه‌تی بزوتنه‌وه‌ی کورد و
ده‌وله‌تی به‌عس

بۆ زانیاری:

- به‌رێز سیسکۆ، جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه

- به‌رێز ئەسیرتۆن، یارمه‌تیده‌ری وه‌زیری ده‌ره‌وه

- بالۆیزخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له تاران

→ هه‌روه‌ها که ده‌زانن که‌وتنه‌خواره‌وه‌ی دوو فرۆکه‌ی عێراق (به‌ ده‌ستی کورده‌کان)
به‌ موشه‌کی ئێران ته‌نها یه‌کێ له‌ نموونه‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کانی ده‌ستی‌وه‌ردانی به‌رفراوان و
راسته‌وخۆی ئەم دوایانه‌ی ئێران له‌ کاروباری عێراقدا یه. وادیاره‌ ئەگه‌ر ئەو
ده‌ستی‌وه‌ردانه‌ی ئێران نه‌بویا هه‌یزه‌ چه‌کداره‌کانی عێراق ئەمسال به‌ سه‌ر بارزانی
سه‌رده‌که‌وتن. له‌ روانگه‌ی منه‌وه‌ ئیستا کاتی ئەوه‌ هاتوه‌ که‌ ده‌وله‌تی ئەمریکا
ئهو په‌پی گوشار بخاته‌ سه‌ر شا بۆ ئەوه‌ی کۆتایی به‌م ده‌ستی‌وه‌ردانه‌ به‌ینیت که
نه‌ته‌نها له‌ به‌رژه‌وه‌ندی ئێراندا نیه‌ به‌لکوه‌ له‌ به‌رژه‌وه‌ندی سه‌قامگیری ناوچه‌شدا نیه‌.
→ ئامانجی شا ئەوه‌یه‌ که‌ ده‌وله‌تیک له‌ عێراق به‌ده‌سه‌لات بگات که‌ مه‌ترسی
که‌متری بۆ ئێران هه‌بیت. راستیه‌که‌ی ئەوه‌یه‌ که‌ رژیمی به‌کر-سه‌دام حوسه‌ین

دهیویت ئەمجاره به تەواوی بەسەر کوردەکاندا زال بیت، ئەگەر نا شەڕ هەرۆا درێژە بکێشیت لەوانەیه رژیمیکی دیکە بێتە جیگای رژیمی ئیستا. بەهەر حال ئەمە بە واتای ئەو نەیه کە ئەو رژیمە کە جیگای رژیمی ئیستا دەگرێتەو، بتوانیت بارودۆخە کە باشتر بکات. هەندێ لە پەسپۆران، لەوانە پەسپۆرانی فەرانسە و بریتانیا لە سەر ئەو باوەڕن کە هەر دەولەتێک کە جیگای رژیمی ئیستای عێراق بگرێتەو، لە رژیمی ئیستا توندئاژۆتر و تێکدەرتر دەبێت و لەوانەیه ناچار بیت بە تەواوی پشت بە سۆقیەت ببەستیت. ئەگەری دیکە ئەوێه کە سوپا بگات بە دەسلەت و لەوانەیه دژی کومونیسیم بیت بەلام لە میژووی عێراقدا لە ئەنجامی دەسلەتی سەرجهم رژیمە سەربازیهکاندا، عێراق لە ناوخوا ناسەقامگیر بوو و ئەگەری ئەوێه هەیه کە هەمان ئەنجام دووپات بێتەو. لەوانەیه ئەم جوهر رژیمە سەربازیه بۆ شا باش بیت بەلام زەحمەتە بزانی ئەو رژیمە چۆن لە پێناو سەقامگیری ناوچەدا خزمەتی بەرژەوهندیهکانی ئەمریکا یا رۆژئاوا دەکات.

٤- رژیمی بەعس سەرەرای هەموو خراپیهکانی، لە شەش سالی رابردوودا عێراقی سەقامگیر کردو. جگە لەوێش، ئیستا دەیهویت بەشیوێهکی چروپر گەشە بە ئابووری ولات بەدات و بە هەموو شیوێهیک هەول دەدات لە ولاتانی رۆژئاوای ئورویا و ولاتە عەرەبە محافزەکارەکان نزیک بێتەو (هەرۆها کە لە تیلیگرامی ٨٥٧دا ئاماژەمان پێکردو). هەر ئامانجێک لە پشتی ئەم دوو سیاسەتە عێراقدا بیت (گەشە ئابووری و نزیکبوونەو لە ولاتانی دیکە) و لە هەر لەحنێکی توندئاژۆ بۆ شارندنەوێ ئەو ئامانجە کەلک وەرگیردریت، رژیمی بەعس (ئەگەر باش سیاسەت بکات) دەتوانیت تاییهتەندیهکانی خۆی بە تەواوی بگۆریت کە تا ئیستا وەک مەشکیکی گوشەگیر بوو.

٤- رێبهرایەتی کورد بۆ خەباتێکی بێ هیوایانە شەڕ دەکات. هیچ لایەنێک پێخۆش نەیه کوردەکان سەربکەون. تەنانەت ئێرانیش دەلیت ئەوێه یارمەتی کوردەکان نادات کە بتوانن هێرش بکەن سەر دەولەتی عێراق. کەوابوو تەنھا هیوای کوردەکان روخانی رژیمی بەغدادە بەلام هیواداربوون بەوێه کە دواي رژیمی ئیستا رژیمیکی لە عێراق

به دهسه لات دهگات که سیاسه تی به نیسبهت کورده کان باشتر ده بیّت، له هیواکه ی شا خه یالوویتره. تا ئه و شوینه که من ده زانم هه موو رژیمه کانی پیشووی عیراق، له وانه رژیمی بریتانیا، پاشایه تی و سه ربازی، ئه و جوّره ئوتونومیانه نه داوه به کورده کان که کورده کان داوی ده که ن. هه روه ها به بوچوونی من بیرۆکه ی له میژینه ی "هاوپه یمانی کورد و شیعه" هه م خه یالّه و هه میش ناراسته. نه کوّمه لگای کورد و نه کوّمه لگای شیعه هه چکامیان خاوه ن ئه و دامه زراوه یان که سایه تیانه نین که بتوانن حکومهت به پړیوه ببه ن و درێژه به رهوتی مودیرنیزاسیۆن بده ن. زۆربه ی خه لکی ئه و دوو کوّمه لگایه هه شتا به شیوه ی عه شیره تی ده ژین و وه ک کوّمه لگاکانی سه رده می ناوه راستن.

۵- بالوویزی بریتانیا له عیراق، گراهام به شیوه یه کی زۆر نه پنی پیمیوت وه زیری ده رباری ئیران، عه له م ئه مدوایانه به ده وه له تی بریتانیای راگه یاندوه که ئیران ده یه ویت شه پی کورد و ده وه له تی عیراق به رده وام بیّت و بو گه یشتن به و ئامانجه ئیران نه ته نها ئه وه نده پیداویستی به بارزانی ده دات که بتوانیت له وه رزی زستاندا له به رامبه ر رژیمی عیراق رابوه ستیت به لکوو و ئه وه نده چه کوچولیشی ده داتی که بتوانیت له به هاردا هه رشه به رفراوانه کانی ده ستپیکاته وه. ئه گه ر شا ئاوا بیر بکاته وه، به دلنیا یه وه وه ئیمه (ئه مریکا) به ره و شه ریکی به رفراوانی ناوچه یی پالپتوه ده نرین. که وابوو به بوچونی من ئیستا کاتی ئه وه هاتوه که ده وه له تی ئه مریکا ئه وپه پی گوشار بخاته سه ر شا بو ئه وه ی شا تیگات که به رژه وه ندی ئیران و ئه مریکا له و مه سه له یه دا یه کناگریته وه و پیی نیشان بدات که به رژه وه ندی هاوبه شی ئیران و ئه مریکا له و مه سه له یه له چیدا یه. هه روه ها که پیشتر باس م کرد به بوچونی من باشترین هه نگاوێک که ئه مریکا له م په یوه ندیه دا ده بی هه لیبگریّت ئه وه یه که موّجیاری شا بکات له باتی ئه وه ی پیداگری له سه ر ئه وه بکات که رژیمی به عس دژمنی سه ره سه ختی ئیرانه، جدییونی خواستی عیراق بو نزیکبونه وه له ئیران تا قی بکاته وه.

لۆفری

له بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دى سى ۹۵۸۹

۳۰ى کانونى یه که مى ۱۹۷۴

نهینى

بابهت: سیاسهتی ئەمریکا سه بارهت به کوردهکان و کیشهى ئێران - عێراق

بۆ زانیاری:

- بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له بهیروت

- نوسینگەى پاراستنى بهرژه وهندیهکانى ئەمریکا له بهغداد (له ریگای بالۆیزخانەى ئەمریکا له بهیروت)

ئاماژه به: تیلیگرامى ۸۹۸ى نوسینگەى پاراستنى بهرژه وهندیهکانى ئەمریکا له بهغداد

هه رچه ند که بیگومان له وانه یه روانگه ی وهزاره تی دهره وه دهریاره ی سیاسه تی ئەمریکا به نیسبه ت کیشهى ئێران - عێراق له گه ل روانگه ی نوسینگه ی پاراستنى بهرژه وهندیهکانى ئەمریکا له بهغداد و بالۆیزخانەى ویلایه ته یه کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران جیاواز بیته، به لام ئیمه له گه ل ئە وه له سه نگاندن و نیگه رانى و ئەنجامانه دا نین که له تیلیگرامه که ی (وهزاره تی دهره وه) ئاماژه ی پیکراوه. هۆکارهکانى ئیمه بریتین له:

۲- شا وهک کۆمه لێک هه رزه و مرۆفکوژ سه یری کاربه ده ستانى رژیمى به کر و سه دام دهکات که دژمنى خۆی و دژمنى رۆژئاوا به گشتین. شا به رده وام پێیوايه که

هه‌وله‌کانی ده‌وله‌تی عێراق بۆ هاتنه‌ده‌روه له‌و گۆشه‌گیریه‌ی ئیستا ته‌نها جموجۆڵێکی تاکتیکیه‌ بۆ ئه‌وه‌ی له‌ گوشاره‌ ناوخۆیی و ده‌ره‌کیه‌کان رزگاری بێت. شا له‌ ناخی ده‌له‌وه‌ پێیوايه‌ که‌ رژیمی ئیستای به‌عس هێشتا له‌ رووی سیاسی و ئیدوئولوژیکیه‌وه‌ به‌ توندئاژۆیی عه‌ره‌بی پابه‌نده‌ و دارده‌ستی په‌ره‌سه‌ندنی ده‌سه‌لاتی سۆفیه‌ته‌ و له‌ هه‌ر شوێن و کاتی‌ک که‌ سۆفیه‌ته‌ بیه‌ویت، بپارێه‌کانی سۆفیه‌ته‌ جێبه‌جێ ده‌کات.

شا هه‌چ گومانی له‌وه‌دا نیه‌ که‌ عێراق کرده‌وه‌ی خراپکارانه‌ له‌ نیمچه‌ دورگی عه‌ره‌به‌ستان، به‌لوچستان و خودی ئێران ئه‌نجام ده‌دات و ده‌وری تیکه‌دراوه‌ ده‌گیرێت و پشتیوانی له‌ به‌ره‌ی به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی فه‌له‌ستین دژی ئیسرائیل و هه‌یزه‌ عه‌ره‌به‌ توندئاژۆکی شوێنه‌کانی دیکه‌ ده‌کات. سه‌ره‌نجام شا پێیوايه‌ که‌ ده‌وله‌تی عێراق به‌ شیوه‌ی بێبه‌زه‌بیانه‌ خه‌ڵکه‌کی خۆی سه‌رکووت ده‌کات و ده‌یه‌ویت کورده‌کان، شیعه‌کان و هه‌ر که‌سیکی دیکه‌ که‌ له‌ سه‌ر ریگی خۆی ببنیته‌، له‌ ناو بیات.

٣- ده‌رباره‌ی کێشه‌ی کورده‌کان و ده‌وله‌تی به‌غداد، پێمانوانیه‌ که‌ شا هه‌ست به‌وه‌ بکات که‌ کورده‌کان له‌ پێناو شه‌ڕیکی بێ هیواپانه‌ خه‌بات ده‌که‌ن. له‌ کاتی‌کدا که‌ شا پێیخۆش نیه‌ که‌ کورده‌کان له‌و شه‌ڕه‌دا ئه‌وه‌نده‌ سه‌ریکه‌ون که‌ بتوانن ولاتیکی سه‌ربه‌خۆ یا نیمچه‌ سه‌ربه‌خۆ له‌ سه‌ر سنووری ئێران دابه‌زه‌ریزن، به‌لام پێیخۆشی خراپ نیه‌ که‌ کورده‌کان له‌ چوارچێوه‌ی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ که‌ بارزانی و ده‌وله‌تی به‌غداد له‌ ئاداری ١٩٧٠دا واژۆیان کرد، ببن به‌ خاوه‌ن کیانیکی نیمچه‌ ئه‌تونومی. به‌هه‌رحال تا ئیستا لانیکه‌م له‌ بواری سه‌ریازیدا پێشکه‌وتنیکی وه‌ها هاتوه‌ته‌ ئاراوه‌ چونکه‌ کورده‌کان ته‌نیا به‌و یارمه‌تیه‌ سنوورداره‌ی ئێران توانیویانه‌ له‌ به‌رامبه‌ر سپای پۆشته‌ی عێراقدا رابوه‌ستن و له‌وانه‌یه‌ ئه‌م زستانه‌ بتوانن زۆریه‌ی ئه‌و خاکی که‌ له‌ ده‌ستیان داوه‌ بگه‌رنه‌وه‌ و زیاتر زه‌بر له‌ وه‌ی ده‌وله‌تی عێراق بوه‌شینن. کورده‌کان پێیویستیان به‌وه‌ نیه‌ که‌ به‌ ته‌واوی به‌سه‌ر ده‌وله‌تی عێراقدا سه‌ر بکه‌ون به‌لکوو ته‌نها ئه‌گه‌ریش بتوانن به‌ سه‌ر ده‌وله‌تی به‌عسدا زāl بن یان لانیکه‌م ناچاری بکه‌ن له‌گه‌ڵیان رێکبه‌ه‌ویت، دیسان کورده‌کان سه‌رکه‌توو ده‌بن. راسته‌ هه‌چ که‌س نازانیته‌

ئەو دەولەتەى كە دېتە جېگای بەعس، چى جۆره دەولەتتېك دەبېت بەلام ھەم شا و ھەم كوردەكان پېيانوايه كە ھەر چى بىن لە رژىمى ئىستای عىراق خراپتر نابېت و بە تەواوى ئامادەن بەختى خۆيان لەگەل رژىمى نوڤى عىراق تاقى بکەنەوہ .

۴- ئىمە نابېت وا بېر بکەينەوہ كە "بېگومان دەكەوينە ناو كىشەيهكى بەرفراونى ناوچەيهىي" ئەگەر ئىران ئەوہندە يارمەتى كوردەكان بدات كە كوردەكان بتوانن لەسەر پىي خۆيان رابوہستن. بە دلنبايەوہ دەولەتى بەغداد دەبىن بزانييت كە ئەگەر راستەوخۆ ھېرش بکاتە سەر ئىران، سۆڤىيەت (كە بەرژەوہندى زۆرى لە ئىران و ھەرەھا عىراق ھەيە) بىن دەنگ دەبېت و ئىرانىش لە وەلامدا زەبرى زۆرتەر لە عىراق دەوہشينييت. تا ئەو شوئىنە كە پەيوہندى بە ئىرانەوہ ھەيە، ئىران تەنھا دەيەوييت كوردەكان ھەر بىمىنن و ھەولەكانى دەولەتى بەغداد بۆ لەناوبردنى ھەتاھەتايى كوردەكان پوچەل بکاتەوہ .

۵- دەربارەى ئەو پرسیارە كە ئايا بەرژەوہنديەكانى ئىران و ئەمريكا لە سەر ئەو مەسەلەيە لە يەك دوورە، ئىمە تەنھا دەمانەوييت ئامازە بەو تىگەيشتنەى خۆمان بکەين كە گوشارى كوردەكان و ئىران، دەستى ۸۰% سپای عىراقى لە سەر سنورى ئىران - عىراق بەستوہتەوہ، كەوابوو سپای عىراق ناتوانييت لە شوئىنەكانى دىكە ماجراجوويى بکات. روونە كە لە بەرژەوہندى ئىمەدا نيە ناوچە ناسەقامگير بېت، بەلام پرسیارىكى گرنگ كە لە ئارادايە ئەوہيە كە ئايا رژىمى بەغداد لە باروؤخى جياوازدا، دەبېت بە ھىزىكى تىكدەرى سەقامگيرى. ئەمە لە كاتىكدايە كە رژىمى ئىستای عىراق، رىكەوتننامەكەى ئادارى ۱۹۷۰ لەگەل بارزانى جىيەجى نەكردوہ و ھەولە سەربازيەكانى خۆى دەستپىكردوہتەوہ بۆ ئەوہى بارزانى و ھاوپىكانى لە ناو بيات. ھەر ئەم رژىمەى ئىستای عىراق بووہ كە بەردەوام وتووڤژ و رىكەوتن لەگەل ئىرانى رەت كردوہتەوہ كە دان بە پەيماننامەى كۆنى ۱۹۳۷دا دەنييت كە سنورى ھاوبەشى ئىران و عىراقى لە شەتولەرب پىناسە كردوہ و ھەر ئەم رژىمەى ئىستای عىراقە كە تا ئىستاش پشتيوانى لە لايەنە توندئاژۆكانى جىھانى عەرەب، لەوانە ترورىستەكان دەكات و يارمەتيان دەدات.

٦- له‌وانه‌یه به‌رژه‌وه‌ندی ئی‌مه و ئێران سه‌بارهت به عێراق به ته‌واوی یه‌کنه‌گرێته‌وه و هه‌لسه‌نگاندنه‌کانمان (ده‌رباره‌ی بوار و سنووری کرده‌وه‌کانمان بۆ ئه‌وه‌ی چۆن عێراق له‌گه‌ڵ به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانمان له‌ناوچه‌ ریکبخه‌ین)، به‌ ته‌واوی یه‌کنه‌گرێته‌وه به‌لام ئی‌مه هه‌ست ده‌که‌ین که به‌رژه‌وه‌ندی و هه‌لسه‌نگاندنه‌کانمان له‌ یه‌ک دوور نین. جگه له‌وه‌ش ئی‌مه پێمان‌وایه که ئه‌گه‌ر موچیا‌ری شا بکه‌ین کۆتایی به‌ یارمه‌تیدانی بارزانی به‌هێنیت، ئه‌و موچیا‌رییه‌ جێبه‌جێ نابیت و له‌ راستیدا خزمه‌ت به‌ به‌رژه‌وه‌ندی گشتی ئه‌مریکا ناکات.

٧- به‌ گشتی ئی‌مه پێمان‌وایه که ئه‌وه ده‌وله‌تی عێراقه که ده‌بی له‌ریگای ریکه‌وتن له‌گه‌ڵ کورده‌کان و ئێران و گرتنه‌به‌ری ره‌فتاریکی به‌پرسیاران به‌ گشتی، بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی کیشه‌کانی خۆی هه‌نگاو هه‌لبگریت. ئه‌گه‌ر عێراق وابکات، ئه‌وکاته ئه‌رکی ئێران به‌هنگاوی دواتر هه‌لبگریت و ئی‌مه‌ش له‌ بارودۆخیکی زۆر باشتردا ده‌بین بۆ ئه‌وه‌ی له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ریکه‌وتنی ئێران و عێراقدا، له‌گه‌ڵ ئێران باس و مونا‌قشه‌ بکه‌ین.

میکلوس

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی دهره‌وه، واشینگتون دی سی ۱۰۱۰

۴ی کانوونی دووه‌می ۱۹۷۵

بابه‌ت: ده‌وله‌تی عێراق، ئێران و ئیسرائیل به‌ یارمه‌تیدانی کورده‌کان

تۆمه‌تبار ده‌کات

بۆ زانیاری: بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له به‌یروت، قاهیره،

ئانکارا، جه‌ده، کوهیت، مۆسکۆ، تاران و کونسولخانه‌ی ئەمریکا له ته‌وریز

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۸۹۷ و ۹۱۹ی نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا

له به‌غداد

→ سه‌رجه‌م راگه‌یاندنه‌ گشتیه‌کانی عێراق باسی راگه‌یاندنامه‌که‌ی رۆژی ۳۱ی کانوونی

یه‌که‌می ۱۹۷۴ی سپای عێراق ده‌که‌ن که تێدا هاتوه توپخانه‌ی ئێران به‌ تۆپ و

هاوه‌نی ۱۷۵ میلیمتری ئەمریکایی رۆژی ۲۹ و ۳۰ی کانوونی یه‌که‌م هێرشێ کردوه‌ته

سه‌ر ناوچه‌ی قلادزی. له‌و راگه‌یاندنامه‌یه‌دا ئاماژه‌ به‌وه‌ کراوه‌ که: "ئێمه‌ بۆ دوا جار

هۆشدارێ به‌ کاربه‌ده‌ستانی ئێران ده‌ده‌ین و سه‌رنجی ئێران به‌ره‌ولای ئاکامه

مه‌ترسیداره‌کانی ئەم ده‌ستدریژییه‌ی راده‌کیشین".^{۴۱۶}

^{۴۱۶} بالۆی‌زخانه‌ی ئەمریکا له به‌یروت له ۲۷ی شووباتی ۱۹۷۵ و اتا ۱۰ رۆژ پێش له نسکۆی شوپشی

ئەیلوول په‌یامیکی ناردوه بۆ وه‌زاره‌تی دهره‌وه و ئاماژه‌ی به‌وه‌ کردوه که: "رۆژنامه‌کانی لایه‌نگری

رژیمی عێراق که له به‌یروت چاپ ده‌بن دوینی هێرشیان کردوه‌ته‌ سه‌ر سووریا و تۆمه‌تباریان کردوه

۴- رۆژی ۳۰ کانوونی یه کهم "به‌پۆه‌به‌رایه‌تی هه‌والگری سپای عێراق" وابه‌سته سه‌ریازیه‌کانی بالۆی‌زخانه‌کانی ولاتانی بیانی له به‌غدادی بانگه‌یشت کرد بۆ ئه‌وه‌ی بارودۆخی باکوری عێراقیان له مانگی رابردودا بۆ شی بکاته‌وه. به‌وتی وابه‌سته‌ی سه‌ریازی بالۆی‌زخانه‌ی بریتانیا، سه‌رۆکی "به‌پۆه‌به‌رایه‌تی هه‌والگری سپای عێراق" وتویه‌تی:

"هێزه‌کانی ده‌وله‌تی عێراق به‌ریازیه‌کانی رۆژه‌لاتی رواندوزیان گرتوه و ئیستا بۆ له‌ناوبردنی هێزه‌ کورده‌کان له‌و ناوچه‌یه‌ چالاکی ده‌که‌ن. چالاکی پێشمه‌رگه‌ کورده‌کان له‌ پشنتی سنووری عێراق به‌رده‌وامه. وهره‌ی پێشمه‌رگه‌ کورده‌کان زۆر نزمه‌ به‌لام له‌ ترسی ئه‌وه‌ی ئه‌ندامانی بنه‌ماله‌کانیان سزا بدرین ناوین خۆیان ته‌سلیم بکه‌ن. به‌شداری ئێران له‌ شه‌پدا رۆژ به‌رۆژ زیاتر ده‌بی‌ت چونکه‌ سه‌رکه‌وته‌نه‌کانی سپای عێراق رۆژه‌رۆژ زیاتر ده‌بی‌ت. دارده‌سته‌کانی ئیسرائیل و ئه‌مریکا وه‌ک راوێژکار خزمه‌ت به‌ کورده‌کان ده‌که‌ن و ئێران خاوه‌ن موشه‌کی HAWKی ئه‌مریکاییه، سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که ئه‌مریکا حاشا له‌و مه‌سه‌له‌یه‌ ده‌کات". (به‌رپرسه‌ عێراقیه‌که‌ وێنه‌ی دوو له‌و موشه‌کانه‌ی نیشانداده‌ که له‌ سانیکدا له‌ تاران له‌ سه‌ره‌تای مانگی کانوونی یه‌که‌م نیشاندراوه).

که به نهێنی یارمه‌تی بارزانی ده‌دات و به‌و شیوه‌یه‌ خزمه‌ت به‌ ئیمپریالیزم و خیانه‌ت به‌ جیهانی عه‌ره‌ب ده‌کات. رۆژنامه‌کان نووسییویانه که سووریا چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی ده‌دات به‌ کورده‌کان و له‌ ناو خاکی سووریه‌ دالده‌یان ده‌دات و ئاسانکاری ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی له‌ رێگای سووریاوه کورده‌کان له‌گه‌ڵ دنیای ده‌ره‌وه‌ په‌یوه‌ندیان هه‌بی‌ت. ئه‌م بانگه‌شانه‌ی رۆژنامه‌کانی لایه‌نگری عێراق دوا‌ی ئه‌وه‌ بلاو بوه‌ته‌وه که چه‌ند رۆژ له‌مه‌و پێش سه‌دام حوسه‌ین له‌ دیمانه‌یه‌کدا له‌گه‌ڵ رۆژنامه‌ی "الاهرام" بانگه‌شهی ئه‌وه‌ی کردوه که ده‌وله‌تیکی تایبه‌تی عه‌ره‌ب یارمه‌تی کورده‌کان ده‌دات. وادیاره ده‌وله‌تی عێراق ئیستا به‌یروت وه‌ک بنکه‌یه‌ک به‌کارده‌ینیت بۆ تۆمه‌تبارکردنی سووریه و شه‌رمه‌زارکردنی رووداوه‌کانی سنووری عێراق و سووریه". وه‌رگێژ.

۳- هه‌سه‌نگاندن: ده‌ولته‌تی عێراق بانگه‌شه‌ی ئه‌وه ده‌کات که وری کورده‌کان نزمه به‌لام زۆریه‌ی ئه‌و زانیاریانه که من ئه‌مدوایانه له زمانی راگه‌یاندنه‌کانه‌وه بیستومه نیشان ده‌دات که به‌پێچه‌وانه‌ی بانگه‌شه‌ی عێراق، وری کورده‌کان به‌رزه .

لۆفری

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووەکانى ئەمریکا له‌هنده‌ن

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دى سى، ۷۷۳۵

۲۹ى كانوونى دووه‌مى ۱۹۷۵

بابه‌ت: لۆبى پشتیوانى له‌ كورده‌كان له‌ بریتانیا به‌هێزتر ده‌بێت

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتووەکانى ئەمریکا له‌ ئانکارا، به‌یروت، مۆسکۆ، پاريس، تاران، تلابیب، نووسینگەى نوینە‌رایه‌تى ئەمریکا له‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌کگرتووەکان له‌ نیویورک و نووسینگەى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له‌ به‌غداد

۱- به‌گوێزەى ئەو زانیاریانه‌ که‌ پێمانگه‌یشتوه، وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ى بریتانیا له‌ په‌رسه‌ندنى لۆبى كورده‌كان له‌ نیو كاره‌ده‌ستانى ده‌ولە‌تى بریتانیا نیگه‌رانه‌.

ژماره‌یه‌كى زۆر له‌ رێكخراوه‌ خۆویسته‌کانى بریتانیا سه‌ردانى كورده‌کانیان كردوه‌ و له‌ كاتى گه‌رانه‌وه‌دا بۆ راگه‌یاندنه‌ گه‌شتیه‌كان باسى ئەوه‌یان كردوه‌ كه‌ كورده‌كان نه‌هامه‌تى زۆر ده‌كێشن و به‌ نوینە‌رایه‌تى له‌لایه‌ن كورده‌كانه‌وه‌ به‌رده‌وام داواكارى بۆ ده‌ولە‌تى بریتانیا ده‌چێت بۆ ئەوه‌ى كارى زیاتر بۆ كورده‌كان بكات.

۲- كاره‌به‌ده‌ستانى وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ى بریتانیا ده‌لێن ئەو داواكاریه‌یه‌یان ره‌ت كردوه‌ته‌وه‌ چونكه‌ ده‌ولە‌تى بریتانیا نایه‌وێت له‌ كاروبارى ده‌ولە‌تى عێراقدا ده‌ستپوه‌ردان بكات و ئەگه‌ریش ده‌ستپوه‌ردان بكات ئەنجامه‌كه‌ى به‌پێچه‌وانه‌ى ئەو شته‌ ده‌بێت كه‌ لایه‌نگره‌كانى كورده‌كان داواى ده‌كهن به‌لام به‌هه‌رحال ده‌ولە‌تى بریتانیا ده‌توانێت به‌گوێزەى دوو پێشنیار له‌و په‌یوه‌ندیه‌دا كار بكات:

الف - داوا له تورکیه (که هاوپه‌یمانی بریتانیا په ناتودا) بکات سنوره‌کانی به‌پرووی کورده‌کاندا بکاتوه بو ئه‌وه‌ی نازاره‌کانی کورده‌کان تۆزئ ساریژ بیت. سنوری تورکیا و عیراق هر چهند به شیوه‌ی فرمی کراوه‌یه به‌لام له کورده‌وه‌دا داخراوه.

ب - داواکاریه‌ک ته‌سلیم به نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان بکات و بلیت که ده‌وله‌تی عیراق چه‌کگه‌لی "نامرؤفانه" وه‌ک فوسفۆزی، ناپالم و وه‌ک ئه‌وانه دژی کورده‌کان به‌کارده‌هینیت له کاتیکدا که هه‌ندی له بریارنامه‌کانی نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان به‌کارهینانی ئه‌و جوړه چه‌کانه‌یان قه‌ده‌خه کردوه.

۳- کاربه‌ده‌ستانی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی بریتانیا له به‌رامبه‌ر ئه‌م گوشاره‌ی لایه‌نگرانی کورده‌کان راده‌وه‌ستن به‌لام دیار نیه ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی بریتانیا تا که‌ی بتوانیت له به‌رامبه‌ر ئه‌و گوشاره‌دا رابوه‌ستیت.

۴- هه‌سه‌نگاندن: بالۆیزخانه‌ی ئه‌مریکا له بریتانیا به‌رده‌وام ئاماژه‌ی به زیاده‌بونی ده‌نگدانه‌وه‌ی راپۆرته دلته‌زینه‌کانی رۆژنامه‌کانی بریتانیا دهر‌باره‌ی کورده‌کان کردوه. ئه‌و راپۆرتانه له زمانی ئه‌و هه‌والنیرانه‌وه بلآو ده‌بیته‌وه که به شیوه‌ی خۆویست سه‌ردانی ئیران و به‌ره‌ی شه‌ر له ناوچه کوردنشینه‌کانیان کردوه.

سپییژ

له بالۆیڅخانه‌ی ویلایه‌ته به کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له ئانکارا

بۆ: نووسینگه‌ی نوینه‌رایه‌تی ئه‌مریکا له نه‌ته‌وه به کگرتووه‌کان له ژنیف

۳۰ی کانوونی دووه‌می ۱۹۷۵

بابه‌ت: هه‌لوێستی ده‌وله‌تی تورکیه سه‌باره‌ت به بزوتنه‌وه‌ی کورده‌کانی

عێراق

بۆ زانیاری:

- وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

- بالۆیڅخانه‌ی ویلایه‌ته به کگرتووه‌کانی ئه‌مریکا له به‌یروت

- نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌نده‌یه‌کانی ئه‌مریکا له به‌غداد

ئاماژه به: تیلیگرامی ۴۲۴ی نووسینگه‌ی نوینه‌رایه‌تی ئه‌مریکا له نه‌ته‌وه

به کگرتووه‌کان له ژنیف

۱- به‌پررسی به‌شی رۆژه‌لاتی ناوه‌پاستی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی تورکیه، جه‌لیل ئوغلوو،

رۆژی ۲۹ی کانوونی دووه‌م به کاربه‌ده‌ستانی بالۆیڅخانه‌ی ئه‌مریکای راگه‌یاند که

تورکیه سنووری خۆی له‌گه‌ڵ عێراق نه‌ کرده‌ته‌وه و نه‌ داخستوه به‌لام ریگه به‌وه

نادات که یارمه‌تی فریاگوزاری نیونه‌ته‌وه‌یی له خاکی تورکیاوه بچیت بۆ کورده‌کان.

جه‌لیل ئوغلوو وتی هۆکاری سه‌ره‌کی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه ئه‌وه‌یه که تورکیه نایه‌وێت

یارمه‌تی به گروپیک بدات که دژی ده‌وله‌تیکی دۆست واتا عێراق خه‌بات ده‌کات.

جه‌لیل ئوغلوو هه‌روه‌ها وتی ئه‌گه‌ر ده‌وله‌تی عێراق داوا بکات ئه‌و یارمه‌تیانه بنی‌ردی‌ت

بۆ کورده‌کان، ئه‌وکاته بارودۆخه‌که جیاواز ده‌بێت. جه‌لیل ئوغلوو هه‌روه‌ها جه‌ختی

لهسهر ئهوه كردهوه كه يهكئى دىكه له هۆكارهكانى يارمهتینهدانى توركىه به كوردهكانى عىراق، ئهوهيه كه توركىا بۆ خۆى كوردى تىدايه .

۴- ئىوه (نوسىنگهى نوينهرايهتى ئمريكا له نهتهوه يهكگرتوهكان له ژنىف) ئهوه مهسهلهيه لهگهڵ كومىسارىاي بالاى نهتهوه يهكگرتوهكان بۆ كاروبارى پهناهران (UNCHR) و رىخزراوى نىونهتهوهيى خاچى سوور (IRC) باس بكهن^{۴۱۷} .
مهكۆمبىر

^{۴۱۷} - كىسبىجىزى وهزىرى دهرهوهى ئمريكا مانگى شوباتى ۱۹۷۵ تىلىگرامىكى ناردوه بۆ نوسىنگهى نوينهرايهتى ئمريكا له نهتهوه يهكگرتوهكان له ژنىف و تىدا رايگه ياندوه: " وهزارهتى دهرهوه پىيوانىه كه دهولهتى توركىه رىگه بهوه بدات له رىگاي توركىه وه يارمهتى نىونهتهوهيى بچىت بۆ كوردهكان. ههلوئىستى دهولهتى توركىه بهنيسبەت كىشهى كورد له عىراق ئهوهيه كه نايهويت خۆى بخاته ناو ئهوه كىشهيه بهلام هۆكارى سههكى ئهوهيه كه دهولهتى توركىه نىگه رانى كىشهى كوردهكانى خۆيهتى. كهوابوو ئىمه پىمانوايه كه كومىسارىاي بالاى نهتهوه يهكگرتوهكان بۆ كاروبارى پهناهران به زهحمەت دهتوانىت له رىگاي توركىاوه پىداويستى بنىرئىت بۆ كوردهكان".

له بالۆیخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له تاران

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگ‌تۆن دى سى ۹۴

ه‌ى شوبه‌تى ۱۹۷۵

بابه‌ت: بارودۆخى ته‌ندره‌ستى مه‌لا مسته‌فا بارزانى

بۆ زانیاری: بالۆیخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانى ئەمریکا له ئانکارا، به‌یروت،

موسکۆ و نوسینگه‌ى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له به‌غداد

ئاماژه‌ به: تیلیگرامى ۰۱۰۴ى نوسینگه‌ى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له

به‌غداد

ئهو زانیاریانه که بالۆیزی میسر له عێراق داویه‌تى به نوسینگه‌ى پاراستنى

به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له به‌غداد که گوايا مسته‌فا بارزانى نه‌خۆشه یان ته‌نات

کۆچى دواى کردوو، راست نیه^{٤١٨}. ده‌وله‌تى عێراق سالى پار بانگه‌شه‌ى ئه‌وه‌ى کرد

که بارزانى کۆچى دواى کردوو و ئه‌و بانگه‌شه‌یه له رۆژنامه‌ى "لسان الحال"^{٤١٩}

^{٤١٨} - لۆفرى، به‌رپرسى نوسینگه‌ى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانى ئەمریکا له به‌غداد له هه‌مان مانگدا

په‌يامیکى ناردوه بۆ وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه‌ى ئەمریکا و له زمانى النجار، بالۆیزی میسر له عێراق

رایگه‌یانده که مه‌لا مسته‌فا بارزانى نه‌خۆشه و له تاران له نه‌خۆشخانه‌دايه. له په‌يامه‌دا هه‌روه‌ها

ئاماژه‌ به‌وه‌ کراوه که ئیدریس بارزانى، کۆپى مسته‌فا بارزانى فه‌رمانه‌یى هێزه‌ کورده‌کانى

وه‌ئه‌ستۆ گرتوه. (وه‌رگێتر).

⁴¹⁹ "Lisan Al-Hal"

چاپی به بیروت و رۆژنامه بیانیه‌کانی دیکه‌دا بلّو بووه به لّام دوابه‌دوای ئه‌وه که گروپێکی ته‌له‌فزیۆنیکی ئالمانیای رۆژئاوا له‌گه‌ڵ بارزانی دیمانه‌ی کرد و وینه‌ی بارزانی بلّو کرده‌وه، ئه‌و رۆژنامه‌نه که هه‌وایی مردنی بارزانیان بلّو کردبووه توشی سه‌رسوپمان بوون. کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی ئێران ده‌لێن بارزانی زیندووه‌وه و ته‌ندرسی باشه و له‌ کوردستان ده‌ژی (نه له ئێران). له کاتی ده‌ستپێکردنه‌وه‌ی شه‌ر له نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق له مانگی نیسانی ۱۹۷۴ تا ئیستا، ئیدریسی کورپی مسته‌فا بارزانی بووه به‌ فه‌رمانده‌ی هێزی پێشمه‌رگه .

میکلۆس^{۴۲۰}

وہزارہتی دہرہ وہی ئەمریکا

نووسینگہی وەزیر

۲۲ شوباتی ۱۹۷۵

نہیتی، ھەستیار

بابەت: نامە ی وەزیری دہرہ وہی ئەمریکا بۆ مەلا مستەفا بارزانی

ژینیرال بارزانی عەزیزم

زۆر خۆشحال بووم کە پەيامەکی ۲۲ ی کانوونی دووہمی ۱۹۷۵ ی جەنابتم بە دەستگەیشت^{۴۲۱}. من ستایشی دەولەتی ئەمریکا بە ئیوہ و گە لە کە تان رادەگە یەنم و دەسحۆشی لە تیکۆشانە قارەمانانە کە تان دەکەم. ئەو گیروگرفتانه کە ئیوہ لە گەلی رووبەپوون، زۆر دژوارە. من تیبینیەکانی ئیوہ دەربارە ی بارودۆخی سیاسی و سەربازی زۆر بەرز دەنرخیتیم. دلنیا بن کە پایە بەرزترین کاربە دەستانی دەولەتی ویلا یە تە یە کگرتووہکانی ئەمریکا زۆر بەجدی سەرنج بە پەيامەکی جەنابتان دەدەن چونکە ئەو مەسەلە یە بۆ ئیمە گرنگە.

^{۴۲۱} لەو پەيامەدا مەلا مستەفا بارزانی بارودۆخی سەربازی ھیزی پێشمەرگە و ھیزەکانی عێراقی شیکردووەتوہ و داوای لە کیسینجیر کردوہ لە رووی سەربازی و مادییەوہ زیاتر یارمەتی شۆرشی کرد بدەن. بارزانی ھەرۆھا لە پەيامەکەدا داوای کردوہ لە گەل خودی کیسینجیر دیدار بکات. وەرگێتر

ئەگەر بتانە وپت نوپنەرتكى باوهرپيكتراو بنين بۆ واشينگتون بۆ ئەوھى زانيارى زياتر دەربارەھى بارودۆخەكەتان بدات بە دەولەتى ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا، ئيمە شانازى پيدەكەين و بە خۆشحالئيه وه پيشوازى لئدەكەين.

بە بۆچونى من، نھينپاريزى گرنگيەكى لەرادەبەدەرى لە مەسەلەى توانايى ئيمە بۆ يارمەتيدانى ئيوەدا ھەبوە، تەنھا بەھۆى ئو مەسەلەشە (سەربارى نىگەرانى ئيمە سەبارەت بە ئاسايشى گيانى خۆتان) كە من ناتوانم ليرە لەگەل ئيوە دیدار بکەم. چاوهروانى بيستنى بۆچوونەكانى جەنابتم.

ئەوپەرى ريزم قبول بفرمون

ھيوای باشتريئەكانتان بۆ بە ئاوات دەخوازم

ھينرى كيسينجىر^{٤٢٢}

وھزيرى دەرەھى ويلايەتە يەكگرتووهكانى ئەمريكا

٢٢ شوباتى ١٩٧٥

^{٤٢٢} - ئەوھ دوایين نامەى كيسينجىر بۆ مەلا مستەفا بارزانى بوو. كيسينجىر ھيچ وھلامىكى بەو نامەيە نەدايەوھ كە ريبەرايەتى شۆرشى ئەيلوول چەند رۆژ پاش نسكۆى شۆرش بۆ كيسينجىرى نووسى و ئاماژەى بەوھ كرد كە گەلى كورد لەگەل مەترسى كۆمەلگۆزى دەولەتى عىراق رووبەرود بووھتەوھ و داواى كرد ئەمريكا لە مەسەلەكەدا دەستيوەردان بكات. (وھرگىپ)

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دی سی، ۱۷۲۹

۷ی ئاداری ۱۹۷۵

بابه‌ت: ناته‌بایی سیاسه‌تی عێراق و سوڤیه‌ت سه‌باره‌ت به‌ بزوتنه‌وه‌ی

کوردی عێراق

بۆ زانیاری:

ب‌ل‌وێزخانه‌ی ویلایه‌ته‌ یه‌گ‌گرت‌وه‌ه‌کانی ئەمریکا له ئانکارا، به‌یرووت، تاران، قاهیره،

له‌ندهن، مۆسکۆ و نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له دیمه‌شق

۱- رۆژی ۴ی ئادار، کونسولی سوڤیه‌ت له عێراق، ئاوینیر خان‌ۆف^{۴۲۳} زۆر راشکاوانه

ئاماره‌ی به‌ ناته‌بایی سیاسه‌تی سوڤیه‌ت و ده‌وله‌تی عێراق سه‌باره‌ت به‌ کێشه‌ی کورد

کرد. ئەوه یه‌که‌مجاره که به‌و راشکاوییه مه‌سه‌له‌ی ناته‌بایی سیاسه‌تی عێراق و

سوڤیه‌ت به‌ نیسه‌ت کورده‌کان له زمانی کاربه‌ده‌ستیکی سوڤیه‌ته‌وه‌ ببیستم.

۲- خان‌ۆف وتی له سه‌ره‌تای سالی ۱۹۷۴ ئەو ده‌رفه‌ته هه‌بوو که ده‌وله‌تی عێراق و

کورده‌کان ده‌رباره‌ی ئوتونومی پێکه‌وه و تووێژ بکه‌ن و یه‌کێتی سوڤیه‌ت پێداگری له

سه‌ر کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراق ده‌کرد پیش ئەوه‌ی شه‌ر هه‌لبگیرسیته‌وه

ناکۆکیه‌کانیان له‌ریگای تووێژه‌وه چاره‌سه‌ر بکه‌ن به‌لام هه‌م کورده‌کان و هه‌م

ده‌وله‌تی عێراق ئەو موچیا‌ریه‌ی سوڤیه‌تیان ره‌ت کرده‌وه و شه‌رێکی به‌رفراوان

⁴²³ Avenir Khanov

هەلگىرسايەو. خانۆف وتى سۆڧىەت پىيخۆش نىە چەكى سۆڧىەت دژى بزوئەو يەكى "ناسيونالىست" بەكاربەردىت تەنانەت ئەگەر ئەو بزوئەو يە، پاشوهرۆيش بىت بەلام سۆڧىەت كە چەكى بە دەولەتتەك فروشت ئىدى مافى بە سەر ئەو چەكانە نامىتت. خانۆف هىشتاش لە سەر ئەو باوهرە يە كوردەكان بە زۆرى چەك ملكەچ نابن. خانۆف وتى بالۆيزخانەى سۆڧىەت لە عىراق ئىدى باسى مەسەلەى كورد لای دەولەتى عىراق ناكات، تەنانەت ئەگەر لە ئاستى بالۆيزخانەشدا بىت.

۳- خانۆف هەرەها وتى هىرشى رىبەرايەتى نەتەو پەرەستى بە عس بۆ سەر سورىە بە هىرشىك بۆ سەر سىياسەتى سۆڧىەت لە رۆژەلانى ناوهراس تىكەدەداتەو و جەختى لە سەر ئەو كوردەو كە ئەو مەسەلە يە دەبى لەرىگای وتوویژ چارەسەر بىت.

۴- هەلسەنگاندن: ئەو كە خانۆف بەو راشكاويە ناكۆكەكانى عىراق و سۆڧىەتى شىكردەو و لە هەمان كاتدا ئاماژەى بە واتاى سەفەرەكەى راکفيلير^{۴۲۴} و چالاكىيەكانى دىكەى ئەمريكا كرد، نىشان دەدات كە پەيوەندىەكانى سۆڧىەت و عىراق گەشتووتە ئاستى پەيوەندىە سارد و بى وتوویژەكانى عىراق لەگەل دەولەتانى دىكەدا^{۴۲۵}. يەككىتى سۆڧىەت درىژە بەو سىياسەتە دەدات كە وەك شەرىكىكى ئابوورى

^{۴۲۴} مەبەستى نىلسون راکفيلير، جىگىرى سەرۆك كۆمارى ئەو كاتى ئەمريكايە. وەرگىر

^{۴۲۵} بالۆيزخانەى ئەمريكا لە مۆسكۆ رۆژى ۱۸ى نىسانى ۱۹۷۵ واتا مانگىك دواى نىسكۆ شۆرشى ئەيلول تىلىگرامىكى لە ژىر ناوى "سەردانە ۲۴ كاتژمىرەكەى سەدام حوسەين بۆ مۆسكۆ" ناردو بۆ وەزارەتى دەرەوئەى ئەمريكا و باسى ئەوئەى كردو كە پەيوەندىەكانى عىراق و سۆڧىەت سارد بووتەو و وەكوو پىويست لە مۆسكۆ پىشوازى لە سەدام نەكراو و سەدام هىچ رىكەوتنامە يەكى بازىرگانى گرنگىشى لەگەل سۆڧىەت واژو نەكردو. لەو تىلىگرامەدا هاتو كە بالۆيزى ئوردون لە مۆسكۆ پىپىراگە ياندىن كە ئامانجى سەرەكى سەفەرەكەى سەدام حوسەين بۆ مۆسكۆ ئەو بوە كە چۆنىەتى رىكەوتنى ئىران و عىراق لە جەزايىر بۆ سۆڧىەت شى بكاتەو و سۆڧىەت شى بە روالەت خۆشحالى خۆى بە نىسبەت ئەو رىكەوتنامە يە دەرپىرو. لە تىلىگرامەدا هاتو كە هەرچەند كە لە راگە ياندىنامەكەى سۆڧىەت دەرپارەى ئەنجامى سەفەرەكەى سەدامدا هىچ ئاماژە يەك بە كىشەى

و فرۆشیاری چه کوچۆلّ به عێراق و وهک هاوپه‌یمانکی سیاسی، له ئاستی گه‌لێ له مه‌سه‌له نۆونه‌ته‌وه‌یه‌کاندا ده‌وریکی گرنگ له عێراق بگێرێت. به‌هه‌رحال له کرده‌وه‌دا وادیاره که سه‌دام حوسه‌ین ده‌یه‌ویت له‌ریگای نزیکبونه‌وه له رۆژئاوا و داها‌تی زۆری نه‌وتی عێراق و زالبوونی به‌عس به سه‌ر هه‌موو گۆره‌پانی سیاسی عێراقدا، کاریگه‌ری و ده‌سه‌لاتی سۆفیه‌ت له عێراق تا ئه‌و ئاسته که بتوانێ کۆنترۆلی بکات، که‌م بکاته‌وه.

لۆشری

کورد نه‌کراوه به‌لام بێگومان کۆیسینگین، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی سۆفیه‌ت ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ی له‌گه‌ڵ سه‌دام باس کردوه. کۆیسینگین ئاماژه‌ی به‌ کێشه‌ی کورده‌کان کردوه و پشتیوانی خۆی له‌ رێکه‌وتنه‌نامه‌ی ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۰ له‌ نێوان کورده‌کان و ده‌وله‌تی عێراقدا ده‌ریپویه به‌لام سه‌دام حوسه‌ین ئه‌وه‌ی پیناخۆش بوه و وێرای ئاماژه‌کردن به‌ ده‌سته‌واژه‌ی "خه‌لکی کوردی خۆمان" ناپاسته‌وخۆ و تویه‌تی ده‌ستی‌وه‌ردانی وڵاتانی دیکه له‌ کاروباری ناوخۆیی عێراق قبول ناکرێت. (وه‌رگێڕ)

له هیلمز، بالوئیزی ئەمریکا له تاران
بۆ: ژنیرال برینت سکوکرافت، کۆشکی سپی، واشینگتۆن
۱۰ی ئاداری ۱۹۷۵

نهیڤنی

بابەت: نامەیهکی بەپەلهی ژنیرال مهلا مستهفا بارزانی بۆ وهزیری
دهروهوی ئەمریکا

به‌رێز جه‌نابی دۆکتۆر هیڤی کیسینجیر
وهزیری دهره‌وه‌ی ئەمریکا، واشینگتۆن دی سی
جه‌نابی وه‌زیر،

ئێمه هه‌میشه باوه‌ریمان به چاره‌سه‌ریه‌وه‌ی ئاشتیخوازه‌ی ناكۆكیه‌كان، له‌وانه
ناكۆكیه‌كانی نیوان ئێران و عێراق هه‌یه و ئیستا خۆشحالی‌ن كه ئه‌م دوو وڵاته له
جه‌زاییر پێكه‌وه رێكه‌وتوون. به‌لام به‌هه‌رحال دڵمان پڕ له خۆینه كه ده‌بینین ئه‌نجام
و ئاكامی راسته‌وخۆی ئه‌و رێكه‌وتنه، تێكشكانی بێ وینه‌ی خه‌لكی نه‌پاریزراوی
ئێمه‌یه چونكه ئێران سنوری خۆی داخستوه و به‌ته‌واوی كۆتایی به‌ یارمه‌تیدانی
ئێمه هه‌یناوه له كاتیكدا كه ده‌وله‌تی عێراق گه‌وره‌ترین هێرشی دژی ئێمه
ده‌سته‌پێكردوه كه ئیستاش به‌رده‌وامه. گه‌له‌كه‌مان و بزووته‌وه‌كه‌مان به‌ شیوه‌یه‌ك كه
كه‌س ناتوانێت باوه‌ر بكات تێكده‌شكێندری‌ت و هه‌موو كه‌س بێده‌نگه.

جه‌نابی (وه‌زیر)،

نیمه پیمانوايه که ویلايه ته به کگرتووه کانی نه مریکا له رووی نه خلای و سیاسیه وه له به رامبه رگه له که مان به پرسیاره چونکه نیمه باوه پمان به سیاسه تی ولاته که ی نئوه کردبوو. به له به رچا و گرتنی نه م بارودوخه داوا له جه نابتان ده که یین به زووترین کات نه م دوو هه نگاهه هه لښگرن:

۱- هیښی عیراق رابوه ستینن و ریگا خوښ بکن بۆ وتووێژی نیمه له گه ل عیراق بۆ گه یشتن به ریگا چاره یه ک بۆ نه وه ی لانیکه م خه لکه که مان تووشی کومه لکوژی نه بیټ.
۲- ده وله تی ئیرانی دوستمان رازی بکن له م کات و ساته میژوو یه خه مبار و دلته زینه دا یارمه تی خه لکه که مان بدات و ریگا به وه بدات لانیکه م خه لکه که مان و پيشمه رگه کان ژيانی خويان بکن و لانیکه م کومه لیک چالاکي پيشمه رگه یه تيانه له کوردستانی عیراق نه نجام بدن تا نه و کاته که کيشه که مان له چوارچيوه ی ریکه وتنه گشته که ی ئیران و عیراقدا چاره سه ر ده بیټ.

جه نابی وه زیر،

نیمه به دلگرا نیه وه چاره پروانی وه لام و کرده وه ی خیرای جه نابتانی و دلنیاین که ویلايه ته به کگرتووه کانی نه مریکا له م کات و ساته هه ستیار و چاره نووسازده دا بیده نگ نابیټ.

هه روه ها نیمه نه م داواکاریانه به تیروته سه لی ته سلیم به شاهه نشای ئیران ده که یین.

جه نابی وه زیر،

نه و په پی ریز و پیژانیمنان قبول بفرموی و هیوای باشتیرنه کانتان بۆ به تاوات ده خوازین.

مسته فا بارزانی

تیبینی بالوین: روونه که ئیران شتیکی به ده سه ته وه یه و نیمه ش به ریژه یه کی که متر شتیکیان به ده سه ته وه یه، بارزانی ش ده ستیاچه و نیگه رانه. له وانه یه باش بیټ نئوه په یامیکی دلنیاییدانه وه ی بۆ بنیڤن وه گه رنا له گه ل کومه لیک جاروچه نجالی نه خوازاو رووبه روو ده بینه وه که به مشیوه یه ده توانین پیشی پیبگرن. من و به پیژ (ره ش

كراوه ته وه - وه رگړې) پېشنيار ده كه ين يارمه تيه كانمان به كورده كان وهك خوى
به رده وام بېت بو ئه وهى زانيارى هه والگرى سه ربه خومان ده ربارهى بارودوخى
كورده كان و هه روه ها عيراق به ده ست بگات. ئه مه ئه وشته يه كه ئيمه ده مانه وپت له
رؤژانى داهاتودا بيبينين.

له هیئتی کیسینجیتر، وهزیری دهره وهی ئەمریکا، کۆشکی سپی
بۆ: بالۆیژخانە ی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا، تاران
۱۰ ئاداری ۱۹۷۵

نهیئنی

بابەت: په یامی وهزیری دهره وه بۆ شای ئێران دهرباره ی ریکه وتنه که ی
له گه ل عێراق له جه زاییر

خاوه ن شکۆ محمد رەزا په هله وی شاهه نشا ئاریامیهر
نۆر سپاستان ده که م که له ریگای بالۆیژ "هیلمز" وه ورده کارییه کانی
ریکه وتنه که تان له گه ل ده ولّتی عێراق به ده ستم گه یشت.

سه باره ت به کیشه ی کورد، شتیکی ئەوتۆم نیه به سه ر ئەو بۆچوانه دا زیادی بکه م
که له کاتی دوایین دیداره دووبه دووه که ماندا پیموتی. روونه که ئیوه مافی خۆتانه بۆ
به رژه وهندی ولّته که تان بریار بده ن. سیاسه تی ئیمه به رده وام ئەوه یه که پشتیوانی له
ئێران وه ک دۆستیکی نزیک و وه فاداری ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئەمریکا بکه ی ن.
ئەلبه ته من به په رۆشه وه سه یری په ره سه ندنی په یوه ندیه کانی ئێران - عێراق و
سیاسه تی عێراق له ناوچه که تان به گشتی و سۆفیه ت به تایبه تی ده که م".

له گه ل ئەوه په ی ریژمدا

۴۲۶ ئەم پەيامەى كىسینجیر بۇ شا ساردییەكى پتوہ دیارہ و كىسینجیر پیروزیایی ریکەوتنى جەزاییرى لە شا نەکردووہ. ئەسەدولاً عەلەم، وەزیری دەریاری ئیزان لە کتییی بیروہرییەکانیدا دەلیت پەيامەکەى كىسینجیر ئەوہندە سارد بوو کە شا وتی پتویست ناکات وەلامی بدەنەوہ و سیاسى بکەن. عەلەم ھەرۆھا ئامازہ بەوہ دەکات کە كىسینجیر ریکەوتنى جەزاییرى پیناخۆش بوو. بۇ زانیاری زیاتر لەم پەيوەندییەدا بنوارن بۇ پیشەکى ئەم کتیبە. وەرگێر

له وهزارهتی دهره وهی نه مریکا، واشینگتون دی سی
بۆ: نووسینگهی نوینه رایه تی نه مریکا له ئه سوان، میسر
۱۳ی ئاداری ۱۹۷۵

بابهت: هۆکاره کانی ریکه وتنی ئێران و عێراق له جهزاییر و نسکۆی
شۆرشی کورد

بۆ زانیاری: وهزارهتی بهرگری

ئاماژه به: تیلیگرامی ۱۹۶۸ و ۲۲۳۷ی بالۆیخانهی نه مریکا له تاران

۱- هیرشه بهرده وامه کانی هیزه کانی عێراق دژی کورده کان، ریکه وتنه که ی شا له گهڵ
عێراق له جهزاییر ده خاته ناو مه ترسیه وه. وهلامی ئه و پرسیاره که بۆ شا ئه و
قوماره ی کرد و خۆی خسته ناو ئه م بارودۆخه شه ژاوه ئه وه یه که:

۲- ههروه ها که له تیلیگرامه کانی پیشووتردا ئاماژه مان پیکردوه، شا چوار سال کاتی
دهویست بۆ ئه وه ی شه رتومه رجه کانی په یماننامه ی ۱۹۳۷ ده رباره ی شه تولعه ره ب
هه لبوه شینیته وه. ئه و مه سه له یه بۆ شا زۆر گرنگ بوو و له و په یوه ندییه دا شا ته نیا
به گوئی خۆی ده کرد. پاشان که جیگری سه رۆک کۆماری عێراق، سه دام حوسه یین،
به شیوه ی فه رمی له دانیشتنی گه لیک له سه رۆک کۆماره کانی ولاتانی عه ره بییدا
به وه رازی بوو که سنووری شه تولعه ره ب سه رله نوێ له سه ر بنه مای هیلی
"تالویگ"^{۴۲۷} پیناسه بکریته وه، ئه و پوانه (که ته نانته نوری سه عیدیش به رده وام

⁴²⁷ Thalweg

رهتی ده کرده و بیدات به ئیران) بوو به ته وهری ریکه و تنیکی نیونه ته وهیی. ئه و مه سه له یه پیگه ی یاسایی ئیران به هیتر ده کات ته نانه ت نه گهر ئه و کاته ش که باسی و تووژی راسته قینه بو پیکه پینانی په یماننامه یه کی نوئ هاته ئاراهه، سه دام حوسه یین نه چیه ژیر باری ئه و مه سه له یه .

هروه ها رژیمه کانی دیکه ی عیراق له داهاتوودا له پیگه یه کی باشتردا ده بن بو ئه وه ی هیلی "تالوینگ" وه ک مافی سنووری قبول بکن چونکه ئه و پره نسپه پیشتر له لایه ن ده وله تیکه وه که ناسیونالیسته توندناژو عه ره به کان ده سه لاتدارینی، قبول کراهه . بو گه یشتن به و پوانه شا "کارتی کورد"ی فریدا چونکه بی گومان ئیدی که لکی بوی نیه . له وانه یه شا پیشینی ئه وه ی نه ده کرد که سه دام حوسه یین به ده رکردنی برپاری هیرشی هه مه لایه نه بو سه ر کورده کان، کتوپر شه رتومه رجه کانی ریکه و تنه که ی جه زاییر پیشیل بکات. شا هه رچونیک لای خوی بیریشی کردبیته وه به لام له گه ل ئه و راستیه روبه روو بو وه که ناچاره ئه و بانگه شه یه ی ده وله تی عیراق قبول بکات که هیزه کانی عیراق ته نیا به رگریان له هیزه کانی کورده کان کردوه . به واتایه کی دیکه سه دام حوسه یین به شیوه یه کی سه رکه و تانه فیلی له شا کردوه . به له به رچا وگرتنی ئه و راستیه که شا برپاری داوه ئیدی راسته و خۆ خۆی نه خاته ناو کیشه ی عیراق، هه ر بویه خۆی ناخاته وه شک که ده وله تی عیراق به نه نقه ست ریکه و تنه که ی جه زاییری پیشیل کردوه .

روونه که شا به پارێز و دیقه ته وه هه نگاو هه لده گریت به لام وادیاره له و مه سه له یه دا په له ی کردوه . به وته ی ئوری لوبرانی^{۴۲۸}، نوینه ری ئیسرائیل له ئه مریکا، کاربه ده ستانی سیاسی و سه ربازی ئیران یه که مجار کاتیک ناگاداری ریکه و تنه که ی شا و سه دام حوسه یین بونه ته وه که شا له جه زاییر گه راوه ته وه بو ئیران و هه ر که پی گه یشتوه ته تاران، دهستی کردوه به ده رکردنی فه رمان . وه زیری ده رباری ئیران، عه له م روژی پینجشه مه له گفتوگویه کدا جاریکی دیکه جه ختی له سه ر ئه وه کرده وه که شا پیداگره که ده رباره ی شه تولعه رب له گه ل عیراق ریکه که ویت. روونه که

428 Uri Lubrani

دهولتهی ئیران ئیستا له گه‌ڵ هه‌موو جۆره ره‌فتاریکی سه‌دام حوسه‌ین رویه‌پوو بوه‌ته‌وه چونکه به‌ قسه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی که شپوه‌ی بیرکردنه‌وه‌ی به‌ عس ده‌ناسن، سه‌دام حوسه‌ین هه‌موو شتیکی لێ ده‌وه‌شیتته‌وه. ئه‌و که‌سانه که به‌ عس ده‌ناسن، پێیانسه‌یره چۆن شا (که‌ خۆی باش عه‌ره‌به‌کان ده‌ناسیت) ئاوا به‌م ساناییه که‌وتوه‌ته ناو داو. ئه‌و که‌سانه ده‌لێن مه‌سه‌له‌ی شه‌تولعه‌ره‌ب ئه‌وه‌نده‌ش گرنگ نه‌بوو به‌لام وادیاره هه‌روا که‌ ئاماژه‌مان پێکرد بۆ شا گرنگ بوو.

لوبرانی ئیواره‌ی رۆژی چوارشه‌مه پرسیارای لێکردم رام چیه‌ ده‌رباره‌ی هه‌لسووک‌وته‌کانی شا به‌ نیه‌سه‌ت عێراق. من سه‌ریاری خسته‌نپه‌روی ئه‌و شتانه که له سه‌روه باسکرا، ئاماژه‌م به‌وه کرد که هیچ شتیکی له ئارادا نیه که نیشان بدات ئیران له په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌دا له عه‌ره‌به توندناژۆکان یا وڵاته عه‌ره‌بیه‌کان نزیک بووبیتته‌وه. شا له‌م رۆژانه‌دا به‌ خۆشحالی‌وه ئه‌و وته‌یه‌ی ئه‌شرف مه‌روان⁴²⁹، راویژکاری سادات، سه‌رۆک کۆماری میسری ده‌گێڕایه‌وه که له کاتی سه‌ردانه‌که‌ی ئه‌مدوایانه‌ی بۆ ئیران وتبوی: " ئیمه‌ی میسری له لایه‌ن عه‌ره‌به‌کانه‌وه به‌خپه‌ ده‌کرین. هه‌روه‌ها هیچ شتیکی له ئارادا نیه که نیشان بدات شا ئیستا له چاو جاران متمانه‌ی به‌ ده‌ولته‌ی عێراق زیاتر بووبیت به‌ لکوه‌ ته‌نها ده‌یه‌ویت ده‌رباره‌ی شه‌تولعه‌ره‌ب له‌گه‌ڵ عێراق ریکبکه‌ویت.

لوبرانی بیرى له‌م شو‌ئانه‌ی من ده‌کرده‌وه، پاشان وتی له‌ رووی ده‌روونیه‌وه ئه‌و شتانه که باسکرد له‌ شا ده‌وه‌شیتته‌وه. دواتر وتی پێیوانیه که ده‌ولته‌ی عێراق بۆ ماوه‌یه‌کی درێژخایه‌ن ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ هه‌یزه‌کانی له‌ به‌ره‌ی شه‌ر له‌گه‌ڵ کورده‌کان بکشینیتته‌وه و له‌ ئه‌نجامدا هاوسه‌نگی سه‌ریازی نیوان عه‌ره‌به‌کان و ئیسرائیل تیکناچیت. لوبرانی هه‌روه‌ها وتی ده‌ولته‌ی عێراق هه‌ول ده‌دات به‌ خه‌راترین شپوه هه‌ریمی کوردنشین ته‌عریب بکات به‌لام جه‌ختی له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ کرده‌وه که ئه‌و سیاسه‌ته کاتی ده‌ویت. لوبرانی زیاتر نیگه‌رانی ئه‌وه‌ بوو که ئیران له‌ نه‌ته‌وه

⁴²⁹ Ashraf Marwan

تونداڙو عه ره به كان نزيك بوويته وه به لام وادياره دواي نه وه ي بوچوونه كانى منى
بيست نه رخه يانتر بوه وه .
ئينگيرسول به وه كاله ت له لايه ن هيتمز

له وهزارهتی دهره وهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی

بۆ: کونسولخانە ی ئەمریکا له ئورشه لیم

۱۴ ی ئاداری ۱۹۷۵

نهیانی، به په له

بابهت: دوایین په یامی بارزانی بۆ شا و ورده کاریه کانی ریکه وتنی ئیران و

عیراق له جه زاییر

ئامازه به: تیلیگرامی ۱۹۶۸ ی بالوێزخانە ی ئەمریکا له تاران بۆ وهزارهتی دهره وه
→ سه ره له ئیواره ی ۸ ی ئادار له گه لّ شا دیدارم کرد و له و دیداره دا شا باسی نه و
شتانه ی کرد که له کاتی وتووێژه کانی له گه لّ جیگری سه رۆک کۆماری عیراق، سه دام
حوسه یین له جه زاییر رویدا بوو. شا له سه ره تای قسه کانیدا وتی:

"پیش نه وه ی تاران به ره و جه زاییر به جیبیلّم، په یامیکم له لایه ن ژنرالّ بارزانیه وه
به ده ست گه یشت که تییدا بارزانی وتبووی ئیدی موومکین نیه کورده کان بتوانن له م
بارودۆخه دا له گه لّ هیزه کانی عیراق شه ر بکه ن و ئەگه ر شتیک نه کریت، خه لکی کورد
کومه لکوژ ده بیّت. ژنرالّ بارزانی هه روه ها رایگه یاندبوو که هیزه کورده کان پێویستیان
به پیشکه وتووێرتین چه کوچۆلّ و پشتیوانی سه ریازی زیاتری ئیران هه یه، که وابوو یا
ده بیّن له و په یوه نده دا یارمه تی کورده کان بدریّت یان ده بیّت رینگه به کورده کان
بدریّت سه ره بخۆیی خۆیان رایگه یه نن به هه مان شیوه که قوبرس سه ره بخۆیی
راگه یاندوه "

پاشان شا وتى: "ئەو كاتە دەرگم بەوۋە نەدەكرد چۆن ئىران بتوانىت يارمەتتە سەربازىيەكانى بە كوردەكان زىاد بىكات بىن ئەوۋى خۆى بخاتە ناو شەرىكى ئاشكرا لەگەل ھىزەكانى عىراقدا. دواتر لە ۲ى ئادار ئەشرف مەروان، راوژىكارى سادات، سەرۆك كۆمارى مىسر سەردانى كردم كە تازە لە بەغداد ھاتىبو بۆ تاران. ئەو دانىشتنە رۆژىك دواى ئەوۋە بەرپۆھچوۋ كە من دواچار ئىوھم بىنى. مەروان ئەو پەيامەى دوپات كوردەوۋە كە پىشتەر لەرىگاي كۆمەللىك كەسى دىكەوۋە بەدەستم گەشىتبوو واتا سەدام حوسەين وتبوى ئامادەى عىراق لە بازنى سۆشەت بىكشىنئەتە ئەگەر ئىران ئەو گوشارە سەربازىيە لە سەر عىراق لا ببات كە عىراقى ناچار كوردە لەگەل سۆشەت رىككەوئەت^{۴۲}. مەروان ھەروھا وتى دلئىايە كە سەدام حوسەين ھەروا كە بەلئىنى داوۋە، خۆى لە سۆشەت دوور دەخاتەوۋە."

شا وتى ئاگادارى ئەوۋە كە سالى پار سۆشەت لەگەل عىراق رىكەوتوۋە بۆ ئەوۋى بىرىكى زۆر چەكى بەھىز بدات بە عىراق و وتى كە گەشىتمە جەزايىر، سەرۆك كۆمارى جەزايىر بۆمىدىن^{۴۳}، كەوتە جموجۆل و وتى زۆر بىيخۆشە من و سەدام پىكەوۋە دىدار بىكەن. دانىشتنى يەكەمى من و سەدام ھىچ ئەنجامىكى نەبوو و سەدام ھەمان ئەو شتانەى دەگوت كە كاربەدەستانى عىراق دە سالە دەلئىن و منىش ئەوۋم بە بومىدىن وت بەلام لە دانىشتنى دووھدا گۆرپانكارىيەكى گەورە ھاتە ئاراوۋە كە ئەنجامەكانى لە لايەن راگەياندەنەكانەوۋە بلۆ كرايەوۋە.

^{۴۲} مەبەستى ئەوۋە كە سەدام ناچار بوۋە بۆ ۋەرگرتنى چەكچۆللى سەربازى بۆ سەركوتى شۆرشى كورد لەگەل سۆشەت رىككەوئەت. نووسىنگەى پاراستنى بەررژەوۋەندىيەكانى ئەمىرىكا لە بەغداد لە پەيامىكدا بۆ ۋەزارەتى دەرەوۋە لە ئادارى ۱۹۷۵ رايگەياندوۋە كە سەدام لە دانىشتنى كۆمكارى عەرەبىدا بە بالۆئىزى مەغربى وتوۋە كە دەولەتى عىراق سۆشەتتى تەنھا بۆ ئەوۋە دەوئەت كە يارمەتتى بدات كىشەى كورد لە ناو بىبات و پاش ئەوۋە كە كىشەى كورد لەئارادا نەما عىراق ئىدى ھىچ پىئوستىيەكى بە سۆشەت نامىنئەت و پەيوەندىيەكانى لەگەل سۆشەت دەپچىنئەت. ۋەرگىزى

⁴³¹ Boumediene

شا وتی سه‌بارت به کورده‌کان، من دوو به‌لینم له سه‌دام وه‌رگه‌رت: یه‌که‌م ئه‌وه که یه‌ک چه‌وتوو کات به بارزانی و هاورپییانی بدریت بۆ ئه‌وه‌ی بریاری خویان بدن که ده‌یانه‌ویت له عیراق بمیننه‌وه یان بۆ شه‌ر و خویترپشتن به‌ره‌و ئیران پاشه‌کشه بکه‌ن و ژیانیکی باش له ئیران ده‌ستپیکه‌ن. شا وتی بارزانی و هاورپییانی تا کۆتایی ئه‌م مانگه (پیموابۆ مه‌به‌ستی مانگی ئیرانی بوو که ۲۰ی ئادار کۆتایی پیدیت) کاتیان له به‌رده‌ستدایه به‌ره‌و ئیران پاشه‌کشه بکه‌ن. شا وتی به‌لینی دووم که سه‌دام پیمیدا ئه‌وه بوو که هیزه‌کانی ناسایشی ئیران و عیراق پیکه‌وه هاوکاری بکه‌ن و به یه‌کدی بلین که کام کورد باشه و کام کورد خراپه (مه‌به‌ستی له کورده خراپه‌کان، کورده کومونیسته‌کان بوو). شا وتی هیواداره که له ئه‌نجامی ئه‌و هاوکاریه‌ی ئیران و عیراقدا، پیش له‌وه بگیردیت که کۆمه‌لگایه‌کی کوردی کومونستی له سه‌ر خاکی بارزانی دابمه‌زیت. شا له دریزه‌ی قسه‌کانیدا وتی ئه‌لبه‌ته ده‌وله‌تی عیراق عه‌فوات به کورده‌کان ده‌دات و ئاماژه‌ی به‌وه کرد که ده‌وله‌تی عیراق ئه‌مدوایه پرۆپاگه‌ندا دژمنکارانه‌که‌ی دژی ئیران راوه‌ستاندوه.

شا وتی هه‌موو ئه‌و شتانه به ئاماده‌بوونی بومیدیه‌ن ریکه‌وتنی له سه‌ر کراوه و بومیدیه‌ن هه‌مووی په‌سه‌ند کردوه. شا چه‌ختی له سه‌ر ئه‌وه کرده‌وه که که‌س نازانیت ئه‌و ریکه‌وتنه چۆن ده‌چپته‌پیش به‌لام هه‌ست ده‌کات که ناچاره له‌وه‌ه‌له که‌لک وه‌ریگریت و ئه‌گه‌ر وانه‌کات هیچ هیوایه‌ک نامینیت بۆ ئه‌وه‌ی کورده‌کان له داها‌توویه‌کی نزیکدا بکه‌ن به ئاماجی خویان و خۆیشی به‌وه تۆمه‌تبار ده‌کریت که ئه‌و هه‌له‌ی له کيسداوه که عیراق له بازنه‌ی سوڤیه‌ت بینیته ده‌ره‌وه. شا وتی به‌ه‌رحال بومیدیه‌ن زۆر ئه‌و ریکه‌وتنه‌ی پییخۆش بوو و سه‌رجه‌م به‌شدارانی کونفرانسی OPEC یش خۆشحال بوون.

شا هه‌روه‌ها وتی له‌وانه‌یه بۆ من (هیلْمَن) سه‌رنجراکیش بیت که سه‌دام حوسه‌ین ده‌یه‌ویت به زووترین کات هه‌نگاو هه‌لبگریت بۆ ئه‌وه‌ی په‌یمانیکی ناسایشی ناوچه‌ی بۆ که‌نداوی فارس پیکیت به‌لام من وتم هیشتا کاتی ئه‌وه نه‌هاتوه و ئه‌و پیشنیاره‌م ره‌ت کرده‌وه. شا وتی ئه‌و پیشنیاره‌ی سه‌دام بۆ ئه‌وه باسکرد که پیت بلیم سه‌دام

که سه‌ره‌تا زۆر دژی ئه‌و په‌یمان‌ه‌ بوو، ئیستا چه‌نده بو ری‌که‌وتن له‌گه‌ڵ ئی‌زان ئاماده‌یه. شا وتی ژنارال بارزانی ئیستا له تاران‌ه و بریاره‌کانی منی پێپراگه‌یندراوه به‌لام بارزانی هێشتا پێینه‌وتوووه بریاری چه‌یه.

۲- له وه‌لامی پرسیاریکی مندا شا وتی له کاتی وتووێژ له‌گه‌ڵ سه‌دامدا، ئه‌و و بومیدی‌ه‌ن پیکه‌وه به زمانی فه‌ره‌نسی قسه‌یان کردوه و وه‌رگێرێک ئه‌و قسه‌نه‌ی کردوه به عه‌ره‌بی بو سه‌دام. شا وتی سه‌دام پێش ئه‌وه‌ی بگات به ده‌سه‌لات تروریست بوو، هیچ خۆینه‌واره‌یه‌کی تایبه‌تی نیه و تا ئه‌و شوینه که من ده‌زانم ته‌نها زمانی عه‌ره‌بی ده‌زانیت. پاشان شا زه‌رده‌خه‌نه‌یه‌کی کرد و پیمیوت ئایا ده‌توانی ته‌سه‌وری ئه‌وه بکه‌یت که چه‌نده ئه‌و کاته‌م پێناخۆش بوو که له به‌رچاوی سه‌رجه‌م به‌شداربوونی کۆنفرانسی OPEC، تروریستیکی وه‌ک سه‌دام له‌باوه‌ش گرت.

۳- شا ئامازه‌ی به‌وه کرد که کتوپر دوا‌ی ئه‌وه‌ی که په‌یمان‌نامه‌که له جه‌زاییر مۆر کرا، ده‌وله‌تی عێراق فه‌رمانی به هیزه‌کانی خۆی دا هێرش بکه‌نه سه‌ر کورده‌کان و وتی من ئه‌وه‌م وه‌بیری بومیدی‌ه‌ن هیناوه‌ته‌وه که ئه‌و کاره‌ی عێراق پێشیلکردنی تیگه‌یه‌شتنی هه‌ر دوو لا ده‌ریاره‌ی ری‌که‌وتنه‌که‌یه به‌لام وتی نازانیت ئایا ئه‌و ناره‌زایه‌تی ده‌ربهرینه هیچ کاریگه‌ریه‌کی له سه‌ر ده‌وله‌تی عێراق بوه یا نا.

۴- پاشان شا ده‌ستی کرد به فه‌لسه‌فه‌یافی ده‌ریاره‌ی بنه‌ماله‌ی په‌هله‌وی و وتی هه‌رچه‌ند که هه‌موو که‌س دان به وه‌دا ده‌نیت که ره‌زاشای باوکم ولاته‌ره‌ستیکی گه‌وره بوه به‌لام ره‌خنه‌ی دوو شتی له‌سه‌ره: یه‌که‌م ئه‌وه که نه‌وتی ئی‌زانی نیشتمانی نه‌کرد و دووه‌م ئه‌وه که په‌یمان‌نامه‌ی ۱۹۳۷ ده‌ریاره‌ی سنووری شه‌تولعه‌ره‌بی قبوول کرد^{۴۳۲}. پاشان شا وتی به‌لام ئیستا ئیتمه به ته‌واوی سه‌رچاوه‌کانی نه‌وتی ولاته‌که‌مان نیشتمانی کردوه و سه‌ره‌نجامیش به‌وه گه‌یشتین که په‌ره‌نسیپی "تالوینگ" بییت به

^{۴۳۲} مه‌به‌ستی ئه‌و په‌یمان‌نامه‌یه‌یه که ساڵی ۱۹۳۷ به گوشاری بریتانیا له نیوان ئی‌زان و عێراقدا واژو کرا و ئی‌زان به‌وه رازی بوو که به قازانجی عێراق ده‌ست له شه‌تولعه‌ره‌ب هه‌لبگریت. وه‌رگێر

بڼه‌مای پیناسه‌کردنی سنووری روباره‌کانمان. به واتایه‌کی دیکه شا له به‌ده‌سته‌پینانی
ئو دوو شته، به‌تایبته ئه‌وه‌ی شه‌تولعه‌ره‌ب خوشحاله.

۵- یادداشتی ئینگیرسۆل^{۴۳۳}: خاله سهره‌کيه‌کانی ئه‌م په‌یامه روژی ۸ی ئادار
ناردراوه بو وه‌زیری دهره‌وه و روژی ۹ی ئاداریش گه‌یشتوته ده‌ستی من.
ئینگیرسۆل به وه‌کاله‌ت له لایهن هیلمز

^{۴۳۳}-روبییرت ئینگیرسۆل له ۱۰ی تهموزی ۱۹۷۴ تا ۳۱ی ئاداری ۱۹۷۵ واتا له کۆتایی سه‌رۆک
کۆماری نیکسون و سهره‌تای سه‌رۆک کۆماری جی‌رالډ فۆرد، جیگری یه‌که‌می وه‌زیری دهره‌وه‌ی
ئه‌مریکا بوو. (وه‌رگێت).

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانی ئەمریکا له به‌یروت

بۆ: وه‌زاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی، ۲۲۵۹

۱۵ى ئادارى ۱۹۷۵

نهینى

بابه‌ت: کۆتایبپه‌هاتنى یارمه‌تیه‌کانى ئیتران به‌ کورده‌کان و دوایین دیدارى

بارزانى له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانى ئیتران

بۆ زانیارى:

- بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانی ئەمریکا له تاران

- نوسینگەى پاراستنى به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

۱- له‌وانه‌یه ئەم زانیاریانه بۆ بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہ‌کانی ئەمریکا له تاران

شتیکى نوێ نه‌بێت به‌لام سه‌رچاوه‌یه‌كى دانیشتوى لوبنان كه په‌یوه‌ندى راسته‌وخۆى

له‌گه‌ڵ بارزانى و مه‌كته‌بى ناوه‌ندى پارتى دیموكراتى كوردستانه‌وه هه‌یه، پیمانیه‌وت

سه‌رۆكى SAWAK، ژینیرال نه‌سیرى رۆژى ۵ى ئادار له تاران له‌گه‌ڵ مسته‌فا

بارزانى دیدارى كردوه. ژینیرال نه‌سیرى به‌شپۆه‌یه‌كى راشكاوانه و گوستاخانه به

بارزانى وتوه كه:

الف - سنورى ئیتران و عێراق به‌ رووى هه‌موو كه‌سێك و هه‌موو هاتوچۆیه‌ك

داده‌خریئت.

ب- كورده‌كان نابێ له‌وه زیاتر چاوه‌پوانى یارمه‌تى ئیتران بن.

ج - بارزانى ده‌بێ به‌گۆیره‌ى هه‌ر شه‌رتومه‌رجێك كه ده‌توانیئت، كیشه‌كه‌ى له‌گه‌ڵ

ده‌وله‌تى عێراق چاره‌سه‌ر بكات

د - تهنها به مهرجیک ریگا به هیزهکانی پیشمه‌رگه ده‌دریت په‌نا بۆ ئیران بئین که بین به گروپگه‌لی بچوک بچوک و چه‌که‌کانیان ته‌سلیم به سپای ئیران بکن.

به وتی ئه‌و سه‌رچاوه‌یه، بارزانی به‌شێوه‌یه‌کی ئارام و له‌سه‌رخۆ وه‌لامی قسه‌کانی ژینیرال نه‌سیری داوه‌ته‌وه به‌لام مه‌حمود عوسمان به‌ توندی وه‌لامی ئه‌و گوستاخیه‌ی نه‌سیری و خیانته‌ی شا به‌ کورده‌کانی داوه‌ته‌وه و به‌و هۆیه‌وه شا و نه‌سیری سه‌رزهنش کردوه. مه‌حمود عوسمان سویندی خواردوه که کورده‌کان ده‌ست له‌ خه‌باته‌که‌یان دژی هیزه‌کانی عێراق هه‌لناگرن و به‌ توندی هه‌په‌شه‌ی ئه‌وه‌ی له‌ ده‌وله‌تی ئیران کردوه که کورده‌کانی ئیران کێشه و گیروگرفت بۆ شا درست ده‌کن.

بارزانیش سه‌ری له‌قاندوه و ئه‌و قسانه‌ی مه‌حمود عوسمانی پشتراست کردوه‌ته‌وه^{٤٢٤}.

پاش ئه‌وه که ژینیرال نه‌سیری چوه‌ته‌ ده‌ره‌وه، بارزانی به‌ هاوڕێکانی وتوه په‌یامێک بنێرن بۆ حاجی عومران بۆ ئه‌وه‌ی پارتی دیموکراتی کوردستان "پلانی ناماده‌یی" جێبه‌جێ بکات که چه‌ند مانگ له‌مه‌وپێش بۆ ئه‌گه‌رێکی وه‌ها ناماده‌ کراره‌.

٣ - به‌ وتی ئه‌و سه‌رچاوه‌یه پلانی ناماده‌یی بارزانی کۆمه‌لێک ئالوگۆپی گرنگ له‌ تاکتیکه‌کانی کورده‌کان دژی سپای عێراق له‌ خۆ ده‌گریت. به‌ پێی ئه‌و پلانه له‌ باتی شه‌ری به‌ره‌یی له‌ باکوری عێراق، هیزی پیشمه‌رگه به‌ سه‌ر گروپگه‌لی بچوک بچوکی گه‌رۆکدا دابه‌ش ده‌بن و له‌ چپاکانه‌وه دزه ده‌که‌نه ناوچه‌کانی خواره‌وه و شه‌رێکی پیشمه‌رگایه‌تیانه‌ی به‌ر فراوان دژی بنکه‌کانی هیزه‌کانی عێراق له‌ شار و شارۆچکه‌کاندا ده‌ستپێده‌کن و ریگا سه‌ره‌که‌یه‌کان ده‌بن و هێرش ده‌که‌نه سه‌ر دامه‌زراوه نه‌وتیه گرنه‌گه‌کانی عێراق. ئه‌و سه‌رچاوه‌یه بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی کرد که بارزانی ئه‌مدواپانه پێیوتوه که هیزی پیشمه‌رگه چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی پێیوستی هه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی به‌ ماوه‌ی چه‌ند ساڵ به‌مشێوه‌یه هێرشگه‌لی به‌ر فراوان بکاته سه‌ر هیزه‌کانی عێراق.

^{٤٢٤} دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان له‌ کاتی دوایین دیداری رێبه‌رایه‌تی شوێش له‌گه‌ڵ شا له‌ ١٢ی ئادار ئه‌و قسانه‌ی به‌ خودی شا وتوووه نه‌ به‌ ژنیرال نه‌سیری. بۆ ده‌قی قسه‌کانی دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان لای شا و قسه‌کانی ژنیرال نه‌سیری له‌و دانێشته‌دا بنواپن بۆ پیشه‌کی ئه‌م کتێبه‌ (وه‌رگێتی).

ئەو سەرچاوەیە وتی ئەو زانیاریانەى سێ رۆژ لەمەو پێش بە دەست گەیشتووە بەلام سەرلەبەیانى ئەمڕۆ (۱۳ ئادار) بیستویەتى كە بارزانی سەرەپای هەرەشەكانى پیشووی ژنرال نەسیری گەپاوەتەووە بۆ كوردستانی عێراق. بارزانی پێش گەرانهووە بۆ كوردستان پەيامێكى لە لایەن شاووە بە دەست گەیشتووە كە تێیدا شا بە هۆی "هەلسووكەوتە خراپەكەى" ژنرال نەسیری داوای لیبوردنى لە بارزانی كردووە^{۴۳۰}. ئەو سەرچاوەیە هەرەها وتی شا لە هێرشە گەرە نوێكانى سپای عێراق دژی پێشمەرگەكان لە ۵ ئادار توپە بوە و ئەو كردهووەیەى عێراق بە پیشیلكردى رێكەوتنەكەى خۆى و سەدام حوسەین لە جەزاییر دەزانیت.

ئەو سەرچاوەیە هەرەها وتی لەوانەى شا لەمەوبەدوا بە چاوى گومانەووە سەیری شەرتومەرجهكانى رێكەوتنەكەى لەگەڵ دەسەلاتدارانى عێراق بكات. سەرچاوەكە هەرەها بانگەشەى ئەووە كرد كە دەولەتى سوریه، عەرەبستانی سعودى و تەنانەت لیبى ئەوەیان پێناخۆشە كە شا كتوپر لەگەڵ دەولەتى عێراق رێكەوتووە و لەوانەى عەرەبستانی سعودى لە رێگای باكوری سوریهووە پێداویستیهكانى بارزانی دابین بكات.

گودلى^{۴۳۶}

^{۴۳۰} بە وتەى دۆكتور محمود عوسمان، هەلسووكەوتى ژنرال نەسیری خراپ نەبوە و تەنیا بپارەكانى شای بەوان راگەیاندووە. هەرەها مامۆستا هەزار (كە خۆى لەو دانیشتنەدا ئامادە بووە) لە لاپەرەى ۲۰۰۲ى كتیبى "چێشتى مچپور"دا دەلێت كە نەسیری هەر كە هاتووەتە ژۆرەووە وەك هەمیشە مەلا مستەفاى ماچ كردووە و هەلسووكەوتى لەگەڵیان دۆستانە بووە. وەرگێژ

436 Godley

له بالويزخانهى وىلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له تاران

بۆ: وهزارهتى دهره وه، واشىنگتون دى سى، ٦٦٢

١٧ى ئادارى ١٩٧٥

بابهت: كارىگه رى رىكه و تننامه سنورىه كهى ئىران و عىراق له سه ر

كوردەكان

بۆ زانىارى: بالويزخانهى وىلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له ئەبوزه بى، جه زايرى،
ئانكارا، دۆحه، كووه يت، مه نامه، مه سقه ت، ده مىشق و نوسىنگه ي پاراستنى
به رزه وه ندىه كانى ئەمريكا له به غداد

١- وهك ههنگاوئىكى بچووك بۆ جىبه جىكردنى رىكه و تننامه ي جه زايرى، وه زىرانى
دهره وهى ئىران و عىراق كاتر مئير ٨ى سه رله بيانى رۆژى ١٧ى ئادار رىكه و تننامه يه كى
سنورىان واژۆ كرد. ئەو رىكه و تننامه يه به ئاماده بوونى وه زىرى دهره وهى جه زايرى،
بوته فلىقه^{٤٣٧} واژۆ كرا كه هه ر ئەو رۆژه تارانى به جىه پىشت و دواى ئەو يش،
حه مادى^{٤٣٨}، وه زىرى دهره وهى عىراق تارانى به جىه پىشت. به وتهى ئازانسى هه والنىرى
ئىران هه ندئى له خاله كانى رىكه و تننامه ي جه زايرى له رىكه و تننه سنورىه نوپكه دا
دووپات كرا وه ته وه. له راگه يان دننامه ي ئەو رىكه و تننه دا هاتوه كه سى كۆمىته ي
پسپۆرى له سى ولات پىكه اتوه بۆ ئە وهى:

الف - سنورى زه مىنى ئىران و عىراق تاوتوئى بكه ن.

⁴³⁷ Algerian Fonmin Bouteflika

⁴³⁸ Iraqi Fonmin Hammadi

ب- سنووری دهریایی ئێران و عێراق به‌گوێره‌ی هێلی "تالوینگ" دیاری بکریت.

ج- ئاسایشی سنووری ئێران و عێراق بپاریزریت.

ئهو سێ کومیتانه له ٥٠ پسرپۆری سه‌ربازی و سیاسی بیکدیته که له تاران پیکه‌وه داده‌نیشن و بۆ دیداری دواتری وه‌زیرانی دهره‌وه‌ی ئێران و عێراق ئاماده‌کاری ده‌که‌ن. به‌گوێره‌ی ئهو سه‌رچاوه‌یه، راپۆرتی کاری ئهو سێ کومیته‌یه ته‌سلیم به وه‌زیرانی دهره‌وه‌ی ئێران، عێراق و جه‌زاییر کراوه به‌لام بۆ رای گشتی بلآو نه‌کراوه‌ته‌وه.

٢- شه‌مال که‌ریم^{٤٣٩}، کاربه‌ستی پارته‌ی دیموکراتی کوردستان به‌ بالۆی‌زخانه‌ی وت که کورده‌کان زۆر پێئانناخۆشه که چاره‌نوسیان له دانیشتنه‌گه‌لیکدا دیاری ده‌کریته که خۆیان تییدا به‌شدار نین. شه‌مال که‌ریم وتی کورده‌کان عه‌فواته‌که‌ی عێراقیان قبول نیه و هه‌تا کاتیک که ئێران ریگه‌یان پێ بدات له ئێران ده‌میننه‌وه. هیشتا دیار نیه که ئێران و عێراق له سه‌ر چی سیاسه‌تیک بۆ هه‌لسوکه‌وتکردن له‌گه‌ڵ کورده‌کان ریکه‌که‌وتون.

٣- هه‌ر هه‌مان رۆژ وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئێران، خه‌لعه‌تبه‌ری^{٤٤٠} له گه‌فتوگۆیه‌کدا له‌گه‌ڵ رادیۆی ئێران وتی چاوه‌پوان ده‌کریته سه‌رۆک وه‌زیرانی ئێران، هوهیدا^{٤٤١} مانگی فره‌وه‌دینی ئێران که له رۆژی ٢٢ی ئاداره‌وه ده‌ستیده‌کات، بچێته به‌غداد. خه‌لعه‌تبه‌ری له وه‌لامی پرسیاریکدا دهرباره‌ی چاره‌نووسی کورده‌کان وتی جموجۆله‌کانی کورده‌کان بۆ تێپه‌رکردنی سنوور کێشه‌یه‌که که ده‌بێ پاشان تاوتوێ بکریته به‌لام کورده‌کان به‌ دلنیا‌یه‌وه ناچار نا‌کرین ئێران به‌جێئێڵن. خه‌لعه‌تبه‌ری هه‌روه‌ها وتی چاوه‌پوان ده‌کریته دانیشتنی دواتری وه‌زیرانی دهره‌وه‌ی ئێران و عێراق له به‌غداد به‌رپۆه بچێت.

٤- هه‌لسه‌نگاندن: ئهو ریکه‌وته‌ سنورییه‌ی ئێران و عێراق جگه له دووپات‌کردنه‌وه‌ی شه‌رتومه‌رجه‌کانی ریکه‌وتنامه‌ی جه‌زاییر، شتیکی ئه‌وتوی دیکه‌ی تیدا نیه. دیار نیه

^{٤٣٩} Shamal Karim مه‌به‌ستی حه‌بیب محمد که‌ریمه. وه‌رگێز.

^{٤٤٠} Khalatbary

^{٤٤١} Hoveyda

بۇ گفتوگۇكانى ئۇ دانىشتنە دوو رۇژى خاياندوۋە چۈنكە ھېشتا خالى ناكۆكى لە سەرى زۆر ماوۋە كە دەبىن كۆمىتەكان ھەموۋى تاوتوۋى بكن بەلام لانىكەم وادىيارە گفتوگۇكانى ئىران و عىراق دۆستانە و گەرم بووۋە و ھەر دوولا جارىكى دىكە دوپاتيان كوردەتەوۋە كە دەيانەوۋىت سەرچەم كىشە سنورىەكانى ئىران و عىراق بە تەواۋى چارەسەر بىت.

بە دلىنبايەوۋە ئالۆزترىن گىروگرفت لە نىوان ئۇ و رىكەوتنانە، كىشەى كوردەكانە. ھەرچەند كە كوردەكان لە ميانەى شەرە گرانەكانى ۷-۱۴ى ئادار توشى نسكۆ ھاتن بەلام بەگوپىرەى زانىارىەكانى ئىران، ئاگرەستەكەى ۱۲ى ئادار بەگشتى بىن كىشە بەرەوپىش دەچىت. ھەر لەم پەيوەندىەدا شا رۇژى ۱۷ى ئادار بە بالۆۋىزى ئەمرىكەى وت كە ئاگرەستەكە ھەتا رۇژى ۱ى نىسان درىژ دەكرىتەوۋە و رەزامەندى خۆى بەنىسبەت رەوتى وتوۋىژەكانى نىوان ئىران و عىراق دەربرىوۋە. ئەگەر دەولەتى عىراق جارىكى دىكە برىار بدات لە ماوۋەى دوو ھەوتوۋى داھاتودا كىشەى كورد بۇ ھەمىشە چارەسەر بكات، ئىران پىيخۆش نىە كە ئۇ مەسەلەيە بىتتە ھۆى تىكچوۋنى وتوۋىژەكانى ئىران و عىراق. ئىران دەيەوۋىت ھەتا رۇژى كۆتايى ئاگرەستەكەى عىراق واتا ۱ى نىسان رىگە بە كوردەكان بدات لە سنور تىپەر بن چۈنكە لەو رۇژەوۋە داخستنى سنورى ئىران و عىراق بە شىوۋەى فەرمى دەست پىدەكات و لەو رۇژە بەدواوۋە ئىدى ئىران ناتوانىت پىش لە جموجۆلەكانى عىراق دژ بە كوردەكان بگرىت.

ھىئلمز

تیلیگرام له بالۆیزخانەى ئەمریکا له بەیروت

بۆ: وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتۆن دی سی، ۳۴۹۱

۲۲ى ئادارى ۱۹۷۵

بابەت: بارودۆخى شلەژاوى بارهگای سهركردایهتی بارزانى و دوايين
داواكارى بارزانى له ئەمریکا

بۆ ئاگادارى خیرای: بالۆیزخانەى ویلايه ته یهكگرتوهكانى ئەمریکا له تاران
بۆ زانیاری:

بالۆیزخانەى ئەمریکا له ئەمان، ئانکارا، قاهیره، ده‌میشق، کونسولخانەى ئەمریکا له
توریز، نوسینگەى نوێنه‌رایه‌تى ئەمریکا له نه‌ته‌وه یه‌كگرتوه‌كان و نوسینگەى
پاراستنى به‌رژه‌وه‌نده‌كانى ئەمریکا له به‌غداد.

→ هه‌والنیری رۆژنامه‌ى واشینگتۆن پۆست، جیم هۆگله‌ند^{۴۴} رۆژی ۲۲ى ئادار
سه‌ردانى بالۆیزخانەى كرد بۆ ئەوه‌ى داواكاریه‌كى زۆر به‌په‌له‌ى رێبه‌رى كورد،
مسته‌فا بارزانى بگه‌یه‌نیتته ده‌وله‌تى ئەمریکا. جیم هۆگله‌ند شه‌وى ۱۹-۲۰ى ئادار له

^{۴۴} جیم هۆگله‌ند ده‌رباره‌ى ناوه‌رۆكى ئەم تیلیگرامه به وه‌رگێڤى وت: "پاش ئەوه‌ى كه له ۲۰ى
ئادار بارزانى له حاجى عومران داواى لێكردم په‌یامه‌كه‌ى بگه‌یه‌نم به‌ده‌ستى كاربه‌ده‌ستانى ئەمریکا،
ده‌ستبه‌جێ چووم بۆ بالۆیزخانەى ئەمریکا له به‌یروتى لوبنان بۆ ئەوه‌ى داواكاریه‌كى بارزانیان
پێرابه‌یه‌نم و پێیانموت كه بارزانى ئەو داواكاریه‌ى ته‌نها به من وتوه چونكه متمانه‌ى به من بوه
به‌لام دواى من چه‌ند رۆژنامه‌نووسىكى دیکه چووبوون بۆ بالۆیزخانەى ئەمریکا له تاران و وتبوویان
بارزانى داواى هێچى له ئەمریکا نه‌كردوه". وه‌رگێڤ

کوردستان له گه‌ل بارزانی دیمانه‌ی کردوه. بارزانی به هوگله‌ندی وتوه هیچ هیوایه‌ک بۆ درێژه‌پێدان به خه‌باتی کورد له‌ئارادا نه‌ماوه^{٤٤٣} و له نه‌نجامی گوشاری ئێراندا فه‌رمانی به پێشمه‌رگه‌کان داوه چه‌که‌کانیان دابنێن بۆ نه‌وه‌ی له‌وه زیاتر خوین بێ که‌لک نه‌په‌ژیت. بارزانی له هه‌مان کاتدا زۆر به‌په‌له داوای له ده‌وله‌تی ئه‌مریکا کردوه له به‌رامبه‌ر ده‌وله‌تی ئێران و عێراقدا نه‌وه له ده‌ستی دیت بیکات بۆ نه‌وه‌ی که‌له‌که‌ی کۆمه‌لکۆژ نه‌بیت. بارزانی هه‌روه‌ها داوای له ئه‌مریکا کردوه مافی په‌نابه‌ری بدات به خۆی و بنه‌ماله‌که‌ی و هاوڕێی نزیکه‌کانی.

٢- هۆگله‌ند ده‌یگوت که‌شوه‌وای باره‌گای سه‌رکردایه‌تی بارزانی له‌پاره‌به‌ده‌ر خه‌مگین و شله‌ژاو بووه و ئیدریس بارزانی، مه‌سه‌عود بارزانی و مه‌حمود عوسمان له پێشهاته‌کانی ئه‌م دوایه‌ی باکووری عێراق به ته‌واوه‌تی بێ هیوا بونه به‌لام به‌پێچه‌وانه‌وه خودی مه‌لا مسته‌فا بارزانی ئازام و له سه‌رخۆ بوه. هۆگله‌ند ده‌یگوت هه‌ندی له پێشمه‌رگه‌کان هاتونه‌ته ئێران و چه‌که‌کانیان ته‌سلیمی سپای ئێران کردوه

^{٤٤٣} - جیم هۆگله‌ند له‌وه په‌یوه‌ندییه‌دا به وه‌رگێڕی وت: "مه‌به‌ستی بارزانی له‌وه قسه‌یه نه‌وه بوو که بێن یارمه‌تی سه‌ریازی بیانی، پێشمه‌رگه ناتوانیت له به‌رامبه‌ر فرۆکه و تانکی عێراقدا رابوه‌ستیت و له نه‌نجامدا ته‌نها خه‌لک به‌کۆمه‌ل ده‌کوژیت. بارزانی له کۆمه‌لکۆژی بونی خه‌لکی سفیل ده‌ترسا. بارزانی جارێکیان پێیوتم دلنایم که نه‌وه‌ی کورد له داها‌توودا کوردستانی سه‌ریه‌خۆ ده‌بینیت هه‌رچه‌ند له‌وانه‌یه من به چاوی خۆم نه‌بینم مه‌گه‌ر نه‌وه که ئه‌مریکا بێته یارمه‌تیمان. (دیمانه‌ی وه‌رگێڕ له‌گه‌ل جیم هۆگله‌ند، پاريس، ١٠ ته‌موزی ٢٠١٢). هه‌روه‌ها به وته‌ی دۆکتۆر مه‌حمود عوسمان، مه‌لا مسته‌فا هه‌میشه وتویه‌تی: "ئیمه نه‌وه له ده‌ستمان هات کردمان و مافه‌کانی کوردمان له به‌یاننامه‌ی ١١ ئاداری ١٩٧٠دا چه‌سپاند. له‌وانه‌یه ده‌وری من کۆتایی پێهاتبیت به‌لام نه‌ته‌وه‌ی کورد هه‌ر ماوه و پاش ئیمه شتی زیاتر ده‌که‌ن". کریس کوچراش له کتییی بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورددا نووسیه‌وه‌تی که مه‌لا مسته‌فا بارزانی له کۆتایی مانگی ئادار له دیمانه‌یه‌ک له‌گه‌ل رۆژنامه‌ی که‌یهان، چاپی تاران وتویه‌تی "له‌وانه‌یه ده‌وری من کۆتایی پێهاتبیت به‌لام نه‌ته‌وه‌ی کورد هه‌ر زیندوووه و رۆله‌ی گه‌وره له نێو نه‌ته‌وه‌ی کورددا هه‌له‌که‌وه‌یت که درێژه به خه‌باتی ئیمه بدن." وه‌رگێڕ.

به لام ژماره یه کی دیکه له پيشمه رگه کان سه ريچيان له فه زمانه که ی بارزانی کردوه و داويانه له شاخ بۆ نه وه ی دژى سپای عيراق خه بات بکن.

۲- بارزانی به هۆگله ندى وتوه له هه موو شتيک زياتر نيگه رانی بارودۆخى دژوارى خه لکی مه دهنى کوردستانه چونکه پييوایه که به مزوانه توشى برسييتى، نه خوشى و سه رماوسۆله دهن و له گه ل رهفتارى بى به زه يانه ی کاربه ده ستانى ده ولته ی عيراق رووبه پوو ده بنه وه . هۆگله ند پرسيارى کردوه ئه مريکا چى کارىکى تايبه تى له ده ست ديت بيکات بۆ نه وه ی بارودۆخه که ئارام بيته وه ، بارزانيش له وه لامدا وتويه تى ئه مريکا ده بى گوشار بخاته سه ر ده ولته ی عيراق بۆ نه وه ی ناگره سه ته که لانيکه م بۆ مانگيکى دیکه وانا تا کۆتايى مانگى نيسان دريژ بکاته وه .

۳- هۆگله ند ده يگوت پييوایه بارزانی و هاوپي نزيکه کانی تا ئيستا باکورى عيراقيان به جيه يشتوه و په نايان بۆ ئيران هيتاوه . هۆگله ند له سه ر نه و باوه رپه بوو که بارزانی و هاوپيکانى نايانه وي ت ئيدى ده ست له پيشه اته کانى دها توى کوردستانى عيراق وه ريدن بۆ نه وه ی نه و رييه ره کوردانه که له عيراقدا ماونه ته وه بتوانن له گه ل رژيمى به غداد ريکبه ون و نه هيلن ده ولته ی عيراق تۆله له خه لکی کورد به گشتى بسينيته وه .

۴- زۆربه ی نه و شتانه که باسکرا، به يانى، دويه يانى له رۆژنامه ی "واشينگتون پۆست" بلآو ده بيته وه به لام جيم هۆگله ند نيگه رانی کورده کانه و ده يه وي ت داواکاريه که ی بارزانی به زووترين کات بگه يه نيته گوڤى کاربه ده ستانى ده ولته ی ئه مريکا^{۴۴۴}.

^{۴۴۴} وتاره که ی جيم هۆگله ند له ژيژر ناوى "رييه رى کورد داواى په نابهرى له ئه مريکا ده کات و سه باره ت به کۆمه لکۆزى خه لکی سيفيل هۆشدارى ده دات" رۆژى ۲۳ى ئادار له رۆژنامه ی واشنگتون پۆست بلآو بوه ته وه . له وتاره که دا جيم هۆگله ند وڤراى ئاماژه کردن به و شتانه که له م تيليجرامه دا باس کراوه ، تيشکى خسته وه سه ر بارودۆخى کوردستانى عيراق له دوايين رۆژه کانى شۆپشى کورد و کۆمه لتيک زانبارى ده رباره ی ميژووى شۆپشى نه يلوول خسته وه ته پوو . جيم هۆگله ند هه روه ها له ۲۵ى ئادار وتارىکى به ناوى "ته سلیميوونى کورده کان: چيروکى خيانه ت و پيلانگيڤى" و له ۶ى

له وزارتى دهره وهى ئەمريكا، واشينگتون دى سى

بۆ:

- بالۆيزخانەى ويلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له تاران

- نوسينگەى پاراستنى به رژه وهنديه كانى ئەمريكا له به غداد

۲۲ى ئادارى ۱۹۷۵

نهيئى، به پهله

بابەت: تاوتويکردنى ئەگەرى كۆمه لكوژى كورده كان و داواكارى بارزانى

بۆ زانبارى:

- كونسولخانەى ئەمريكا له ئورشەليم

- بالۆيزخانەى ويلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له به يروت

- نوسينگەى نوينه رايهتى ئەمريكا له نه ته وه يه كگرتووه كان له نيويورك و ژنييف

ئاماره به: تيليگرامى ۳۵۴۷ى بالۆيزخانەى ويلايه ته يه كگرتووه كانى ئەمريكا له

به يروت

۱- سپاستان ده كهين به پهله بۆچوون و پيشنياره كانتان به گشتى و به تاييهت

دهربارهى ئەم ته وه رانهى خواره وه بۆمان بنيرن:

نيسان وتاريكى نۆر تيروته سه لى به ناوى "مه رگى گه ليك" له رۆژنامهى واشينگتون پۆست بلاو
كردوه ته وه . وه رگيتر

الف - مەترسى كۆمەلكۆزى كوردەكان تا چە ئاستىك لە ئارادايە؟

ب - ئايا پىويستە بۇ پاراستنى گيانى خەلكى بىن گوناح ئاگرىهست بە ماوهى يەك مانگ دريژ بكرىتەوه و ئەگەر پىويستە، دەولەتى ئەمريكا چۆن دەتوانىت بە باشترين شىوہ هاندەرييت بۇ دريژكردنەوهى ئەو ئاگرىهستە؟

ج - تا چە ئاستىك يارمەتى مرؤفدۆستانە بۇ كوردەكان پىويستە (خواردەمەنى، خىوہت و بەتانى) و ئايا دەبى رىكخراوہ نىونەتەوهىيەكان ئەو يارمەتياڻە بگەيەننە دەستى ئەوانەى كە پىويستيان پىيەتى؟

هەروەها بيروبوچونتان سەبارەت بەوہ چىيە كە دەولەتى ئەمريكا پەنابەرى بە بارزانى و ھاورپىيانى بدات؟ و ئايا ھىچ كىشەيەك لە ئارادايە بۇ ئەوهى بارزانى و ھاورپىيانى لە ئىران بىن بە پەنابەر؟.

ئىنگىرسۆل

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

بۆ: وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتۆن دی سی ۱۷۸۵

۲۴ی ئاداری ۱۹۷۵

نه‌ینی، به‌په‌له

بابه‌ت: دژایه‌تی له‌گه‌ڵ داواکاری په‌نابه‌ری بارزانی و هاوپی‌کانی له ئەمریکا

ئاماژه به:

- تیلیگرامی ۳۵۴۷ی بالۆی‌خانه‌ی ئەمریکا له به‌یروت

- تیلیگرامی ۶۵۴۵۸ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

۱- من به ته‌واوی دژی ئەوه‌م که ویلایه‌ته‌یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا په‌نابه‌ری بدات به بارزانی و هاوپی‌کانی. له‌وانه‌یه سه‌ره‌نجام کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌تی عێراق بگه‌نه‌ئو قه‌ناعه‌ته که ده‌وله‌تی ئەمریکا یارمه‌تی کورده‌کانی نه‌داوه و شای رازی کردوه که کۆتایی به شه‌ر له‌گه‌ڵ عێراق به‌ی‌نیت (که راستیش نیه). ئیستا که‌ندوکۆسپه سه‌ره‌کیه‌کانی سه‌ر ریگای ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی نێوان عێراق و ئەمریکا نه‌ماون به‌لام ئەگه‌ر په‌نابه‌ری به بارزانی و هاوپی‌کانی بده‌ین، ئەم ده‌ستکه‌وتانه له کیس ده‌ده‌ین و بوونی ریه‌هرانی کورد له ئەمریکا بۆ هه‌میشه ده‌بیت به کوندوکۆسپ له سه‌ر ریگای ئاساییبونه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق و ئەمریکا. بارزانی، به ته‌شویقی شا، خه‌لکه‌که‌ی خۆی به‌ره‌و شه‌رپکی بی ئەنجام پال پیوه‌نا و من هیچ هۆکاریک نابینم که ده‌وله‌تی ئەمریکا خۆی بخاته ناو کێشه‌که‌ی بارزانی. به‌هه‌رحال رۆژنامه‌نووسانی ئەمریکا به‌شپوه‌یه‌کی رومان‌تیک سه‌یری خه‌باته‌که‌ی بارزانی ده‌کن.

۲- من پیموانیه که دهولته تی عیراق بیهویت خه لکی کورد سزا بدات. سیاسه تی دهولته تی عیراق له سالی رابردوو له نهجامی ئه و پارهییه که (دهولته بۆ کرینی کوردهکان خه رچی کرد) سه رکه وت. بهه رحال سپای عیراق به هایه کی زۆری بۆ ئه و سه رکه وتنه دا و دهولته تی عیراق تۆله ی خۆی له هه ندی له پێشمه رگه ناسراوه کان و کورده بێ گوناهه کان ده سینتیه وه .

پێشنیار به وه زاره تی ده ره وه ده که یه ژماره یه کی زۆر له هه والنیتران ته شویق بکات له ریگای به غدا ده وه سه ردانی کوردستان بکه ن. دهولته تی عیراق ئه گه ر له ریگای به غدا ده وه نه بیته ناهیللیت هیه هه والنیتریک سه ردانی کوردستان بکات .

۳- ئه گه ر کوردهکان درێژه به شه ر بده ن، ده بی ئاگر به ست درێژ بکریته وه بۆ ئه وه ی گیانی خه لکی بێ گوناه بپاریزیت. دهولته تی ئه مریکا ده توانیت پیداکری له سه ر شا بکات بۆ درێژکردنه وه ی ئاگر به ست هه ول بدات به لام به بۆچونی من نابیت دهولته تی ئه مریکا به شیوه ی راسته وخۆ نزیک دهولته تی عیراق بیته وه، چونکه دهولته تی عیراق ئیستا له خۆباییه و ئه و نزیکایه تی به بێ نهجام ده بیته .

۴- هیه گومان له وه دا نیه که کوردهکان پێویستیان به یارمه تی مرۆفدۆستانه هه یه . دهولته تی عیراق تا ئیستا ئه و یارمه تیانه ی ره ت کرده ته وه و دژی ئه و لایه نانه راوه ستاوه که له ریگای ئیترانه وه یارمه تی ئاواره کان یان داوه (ته نانه ت ئه وانه ی که ته نها به تانیان بۆ ئاواره کان نارده وه). تا ئه و شوینه که من ئاگادارم دهولته تی عیراق داوا ی یارمه تی له ریخراوه نیونه ته وه یه کان نه کرده . عیراق پێویستی به یارمه تی مادی نیه به لکوو کیشه ی عیراق لۆجستیک و دابه شکردنی پیداو یستییه کانه . پیموانیه دهولته تی عیراق هیه چه شنه یارمه تییه کی بیانی، به تایبه ت یارمه تی پرسونیلی بیانی قبوول بکات. له گه ل ئه وه شدا له وانیه وه زاره تی ده ره وه، ICRC (کو میته ی نیونه ته وه یی خاچی سوور) ئاگادار بکاته وه که ئیمه ئاماده ی یارمه تی به هه ر پرۆگرامیک بده یه ن که ئه وان له گه ل دهولته تی عیراقدا جیبه جیبه بکه ن.

گراهام^{۴۴۰}

له بالۆیزخانەى ویلایه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی، ۷۶۸

۲۵ ی ئاداری ۱۹۷۵

نهینی

بابهت: کۆتایییپهاتنی شه پى كورده كان و دهولهتی عیراق له ئەنجامی

رێكهوتننامه ی جه زاییر

ناماژه به: تیلیگرامی ۲۶۸۴ ی بالۆیزخانەى ویلایه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران
کورتە: پینچ هۆکاری سهره کی که پالی به ئیرانه وه نا له گه ل عیراق ریکبکه ویت
بریتین له:

الف - قبولکردنی پره نسیپی "تالویگ" له لایه ن عیراقه وه که ئیمتیازیکه بۆ ئیران.

ب - ئەگه ری بنکه وتنی کورده كان له نه بوونی یارمه تی زیاتری ئیراندا.

ج - گیروگرفته کانی به رده م ئیران بۆ ئەوه ی سه رۆکایه تی OPEC بگریته ده ست.

د - کیشه ناوخۆیه کانی ئیران.

ی - هاندانی گۆرپینی سیاسه تی عیراق له رۆژه لاتى ناوه پاست.

به بۆچوونی ئیمه ئەم هۆکارانه ئەوه نده به هیزن که بتوانن پال به ئیرانه وه بنین بۆ
دریژخایه ن ریکه وتنه که ی له گه ل عیراق جیبه جی بکات. ههروه ها هیما و نیشانه کان،

راستیوونی ئەم ھەلسەنگاندنەى ئیمە سەبارەت بە ھەلوئستی ئێران بەرامبەر بە بارزانی و ھاوپیکانی پشتپاست دەکاتەوہ .

۱- ریکەوتنی ئێران و عێراق یەکن لە گرنگترین پیشھاتەکانی دیپلوماسی ئێران لەم سالانەى داویبەدایە بەلام دوو پرسیاری سەرەکی سەبارەت بەو ریکەوتنە لە ئارادایە: پرسیاری یەکم ئەوہیە کە بەلەبەرچاوگرتنی دژمنایەتیەکانی ئێران و عێراق، ئەو ریکەوتنە چەندە دەخایەنیت. پرسیاری دووہم ئەوہیە کە ئایا ئەو ریکەوتنە ئالوگۆرپیکى بەرچاوە لە سیاسەتی ئێران سەبارەت بە ولاتانی رۆژھەلاتی ناوہپاست پیکدەھینیت. لە پەیوہندی لەگەڵ وەلامدانەوہ بەو پرسیارانە بە بۆچونی ئیمە پینچ ھۆکاری سەرەکی پالی بە ئێرانەوہ نا لەگەڵ عێراق ریکبکەویت کە بریتین لە:

۱- پرنسیپی "تالویگ"

روونە کە ئێران لەمیزە بە داوی ئەوہدا بوو ھیللی "تالویگ" بکریت بە بنەمای پیناسەکردنی سنوری شەتولعەرب. لە رووی دەروونیەوہ ئەو مەسەلە یە بۆ ئێران گرنگ بوو و کاتیک کە عێراق ئەو پوانەى دا بە ئێران، ئێران نەیدەتوانی ئەو پینسینارەى عێراق، بەتایبەت لە دانیشتنی OPEC دا رەت بکاتەوہ. بەھەرچال پینشتر ھیللی "تالویگ" بە ئێران پینسینار نەکرابوو و پوانیکى بەرچاویشى پینەدراوو بۆ ئەوہى کۆتایی بە یارمەتیدانی کوردەکان بەینیت. کیشەى کورد بە ھۆى ئەو بەھا مروقہ زۆرەى کە بۆ عێراق ھیبوو، کیشەگەلى جدی بۆ بەعسیەکان درست کردبوو. ئێران لە شەتولعەرب پینگە یەکی دوفاکتۆی ھەبوو کە وایوو ئەو ھۆکارە کە شای ھاندا دەست لە ئامانجە سەرەکیەکی واتا سوککردنی رژیمى بەعس ھەلبگریت، دەبێ لە ئیمتیازی ھیللی "تالویگ" بەھیتزتر بووبیت، بە واتایەکی دیکە ئیمە پیمانوا یە کە ئیمتیازی "تالویگ" تەنھا ھاندەرى شا بۆ ریکەوتنەکی لەگەڵ عێراق نەبووہ بەلکوو تەنھا یەکن لە مەرجەکانی بوہ. بێ ئیمتیازی "تالویگ" ئێران و عێراق ریکنەدەکەوتن بەلام ئەوہ تەنھا ھۆکاری ریکەوتنە سنوریەکی ئێران و عێراق نەبوو.

ب - کۆتایپېښهاتنی شه‌ری کورده‌کان:

سه‌ره‌پای هیژشه تا راده‌یه‌ک سه‌رکه‌وتوه‌که‌ی ده‌ولته‌ی عی‌راق دژی کورده‌کان له سالانی رابردوودا و سه‌ره‌پای ئه‌وه که چاوه‌پوان ده‌کرا به‌هاری ئه‌مسال ده‌ولته‌ی عی‌راق هیژشیک‌ی دیکه بکاته سه‌ر کورده‌کان، ئی‌ران له‌گه‌ل ئه‌وه له‌بژاردنه دژواره روبه‌پوو بو‌وه که یا ده‌بن سه‌یری بکه‌وتنی کورده‌کان بکات یان یارمه‌تیه سه‌ری‌بازیه‌کانی به کورده‌کان به‌شیوه‌یه‌کی به‌رچاو زیاتر بکات و خۆی له‌گه‌ل ئه‌وه مه‌ترسیه روبه‌پوو بکاته‌وه که توشی شه‌رپیک‌ی ئاشکرا له‌گه‌ل عی‌راق بی‌ت. ئی‌مه پیمانوانیه که شا ویستبیتی له‌وه‌زیاتر خۆی بخاته ناو کیشیه‌ی کورده‌کان و خۆی توشی شه‌رپیک‌ی ئاشکرا له‌گه‌ل عی‌راقدا بکات، چونکه به‌ته‌واوی متمانه‌ی به توانای سپای ئی‌ران نه‌بوو و خۆیشی پیشتر وتبووی که متمانه‌ی به‌وه نیه که کورده‌کان بتوانن له به‌رامبه‌ر ده‌ولته‌ی عی‌راقدا رابوه‌ستن. که‌وابوو شا به هۆی بارودۆخی ئی‌ران، ده‌ریاره‌ی کیشیه‌ی کورد له‌گه‌ل عی‌راق ریککه‌وت.

۴ - ئه‌گه‌ر ئه‌وه هه‌لسه‌نگاندنانه‌ی ئی‌مه راست بی‌ت، ده‌بن چاوه‌پوانی ئه‌م ئه‌نجام و ئاکامانه بکه‌ین:

الف - ئی‌ران کۆتایی به سیاسه‌ته سه‌رسه‌خته‌که‌ی سه‌باره‌ت به عی‌راق به‌یئیت و سیاسه‌تیک‌ی نه‌رمونیاتر سه‌باره‌ت به عی‌راق بگریته‌به‌ر بۆ ئه‌وه‌ی عی‌راق ئه‌رک و به‌رپرسیاره‌تیه‌کانی جیبه‌جی بکات. هه‌روه‌ها به هۆی هۆکارگه‌لی ناوچه‌یی و ناوخۆیی، بۆ ئی‌ران گرنگه که خۆی وانیشان بدات که له‌وه‌وته‌دا هاوکاری ده‌کات. ئه‌گه‌ر ئی‌متیازی "تالوینگ" ته‌نها هانده‌ری ئی‌ران بۆ ئه‌وه ریکه‌وتنه بیایا، دوا‌ی قبولکردنی پره‌نسیپی "تالوینگ" له لایه‌ن ده‌ولته‌ی عی‌راقه‌وه، ئی‌ران ریکه‌وتنه‌نامه‌که‌ی هه‌لده‌وه‌شاندوه‌وه چونکه گه‌یشتبوو به ئامانجی خۆی.

ب - گه‌یروگرتنی سه‌ره‌کی ئی‌ران و عی‌راق، شیوه‌ی هه‌لسووه‌که‌وتی عی‌راق له‌گه‌ل کورده‌کان ده‌بی‌ت. ئی‌ران به هۆی ده‌سته‌به‌رداربوون له کورده‌کان، ره‌خنه‌ی نۆنه‌ته‌وه‌یی زۆری هاتوه‌ته سه‌ر که‌وابوو ئی‌مه پیمانوانیه که ئی‌ران لانیکه‌م له هاونی

ئەمسالدا ھەولئىكى زۆر دەدات بۆ ئەوھى لەگەل عىراق رىكبەوئىت بۆ ئەوھى ئەو كوردانە كە لە عىراق ماونەتەوھە خۆيان بېيارى خۆيان بەدەن. ئارامبىونى سنورى ئىران و عىراق لە ماوھى ۶-۸ مانگى داھاتوودا لە قازانجى ئىراندايە چونكە ئەگەر لە ھاوین يا پېش لە ھاوین پىكدادانئىك روو بدات دەتوانئىت بېئتە ھۆى ھەلگىرسانى شەرىكى جدى و كار بكاتە سەر گەفتوگۆكانى OPEC و ھاوكات لەگەل نىكېونەوھە لە ھەلبۇاردنەكانى ئىراندا باروودۆخى ناوخۆى ئىران تىكېدات. بېيارە تەنھا حزىئىكى نوئى (مەبەستى حىزبى رەستاخىزە-وەرگىپ) لە ھەلبۇاردنەكانى ئىراندا ھەلبۇئىردرئىت.

۳- ھىماكان وا نىشان دەدات كە ئىران بە جدى دەيەوئىت ئەو رىكەوتننامەيە بەرەوپېش بچىت. ھوھىدا، سەرۆك وەزىرانى ئىران دەيەوئىت ھەوتووى داھاتوو سەردانى بەغداد بكات. راگەياندنەكانى ئىران خۆشبىنانە سەيرى سەفەرى ئىرانىەكان بۆ عىراق بۆ زيارەتكردى شوئىنە پىرۆزكانى شىعەكان دەكەن و كوردەكان بۆ چارەسەركردى كىشەكانىيان لەگەل دەولەتى عىراق، شتىكى دلخۆشكەريان دەستنەكەوتە. بەگشتى ئىرانىەكان پېشوازى لە رىكەوتننامەكەى ئىران و عىراق دەكەن و ھەك دەستكەوتىكى ئەرئىنى بۆ رئىمى ئىران سەيرى دەكەن.

۴- وەزارەتى دەرەوھە دەتوانى ئەم پەيامە بەوشىوھىە كە پىيخۆشە بەكار بەئىئىت بەلام ئەگەر دەيەوئىت ھەلسەنگاندنەكانى ئىمە دەربارەى ھاناكانى ئىران بۆ رىكەوتن لەگەل عىراق بدات بە دەولەتانى بىانى، بە بۆچوونى ئىمە دەبى باش پىنداچوونەى تىدا بكات چونكە پىمانخۆش نىە بەھەلە تىگەيشتىئىك دەربارەى ھاناكانى ئىران درست بىت و بگاتەوھە گوئى كاربەدەستانى ئىران.

ھىلمز

له نوسینگې نوینه رایه تی نه مریکا له نه ته وه یه کگرتوه کان -
نیویورک

بۆ: وه زاره تی دهره وه - واشینگتون دی سی ۹۶۷۳
۲۷ ی ئاداری ۱۹۷۵

بابه ت: جموجۆله کانی نوینه ره کورده کان له نه ته وه یه کگرتوه کان

بۆ زانیاری: بالۆیزخانه ی ویلایه ته یه کگرتوه کانی نه مریکا له تاران و بهیروت و
نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندییه کانی نه مریکا له بهغداد
۱- وته بیژی نه ته وه یه کگرتوه کان رۆژی ۲۶ ی ئادار رایگه یاند که کورده کانی عیراق
داواکاریه کیان ته سلیم به سکرتری گشتی نه ته وه یه کگرتوه وکان کردوه که تیدا داوا
کراوه نه ته وه یه کگرتوه کان له کوردستانی عیراقدا دهستیوه ردان بکات بۆ نه وه ی
پیش له کۆمه لکوژی خه لکی کورد بگیردریت چونکه ده ولته تی عیراق هه په شه ی له
کورده کان کردوه نه گه ر خه باته که یان هه تا ای نیسان کۆتایی پینه ییت، کورده کان
کۆمه لکوژ ده کات. وته بیژی نه ته وه یه کگرتوه کان وتی سکرتری گشتی نه ته وه
یه کگرتوه کان نیستا خه ریکی تاوتویکردنی نه وه داواکاریه ی کورده کانه و نامه زه ی به وه
کرد که "سکرتری گشتی ته نها به گویره ی پره نسپیه مرۆفدۆستانه کان، له گه ل
ده ولته ته به یوه ندییداره کان، واتا ئیران و عیراق، له په یوه ندییدا ده بییت".

۲- وته بیژی نه ته وه یه کگرتوه کان وتی کومیساریای بالای نه ته وه یه کگرتوه کان بۆ
کاروباری په نابهران نوینه ری له ناوچه هه یه بۆ نه وه ی یارمه تی مرۆفدۆستانه

بگه‌ننه خه‌لک له‌وانه گه‌رانه‌وه‌ی دل‌خوازانه‌ی ئه‌و په‌نابه‌رانه که ئیستا له ئیتران و خۆیان ده‌یانه‌و‌یت بگه‌رینه‌وه بۆ عێراق.

۳- له هه‌مان کاتدا، نوێنه‌ری کورده‌کان له نیویۆرک، چالاک جوانپۆیی له کۆنفرانسیکی چاپه‌مه‌نیدا له "نوسینگه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی مافی مرۆفی نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان" رایگه‌یاند که ده‌وله‌تی عێراق به‌رنامه‌ی ئه‌وه‌ی داڕژتوه که پاش کوتایه‌پیه‌تانی ئاگره‌به‌ست له (ای نیشان، هه‌لمه‌تیکی به‌رفراوان بۆ کۆمه‌لکۆزی کورده‌کان ده‌ست پێبکات. چالاک جوانپۆیی هه‌روه‌ها وتی ژینیرال بارزانی له سه‌ر ئه‌و باوه‌رپه‌یه که درێژه‌دان به شه‌ر بۆ ئوتونومی بێ یارمه‌تی بیانی هه‌یج ئه‌نجامیکی بۆ کورد نابێت". (ژیرۆم) شیستا^{۴۴۶}، به‌رپرسی نوسینگه‌ی نیونه‌ته‌یی (مافی مرۆفی نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان)، پشتیوانی له قسه‌کانی چالاک جوانپۆیی کرد و وتی: "زۆر پێیناخۆشه که ده‌وله‌تی ئه‌مریکا هه‌یج کاریکی له‌م په‌یوه‌ندیه‌دا نه‌کردوه. ئه‌مریکا به‌نیه‌به‌ت ئه‌م پێشیلکاریانه‌ی مافی مرۆف بێ ده‌نگ بوه".

۴- چالاک جوانپۆیی له‌و کۆنفرانسه‌ چاپه‌مه‌نیه‌دا وتی له نامه‌که‌یدا بۆ (کورت) والده‌یم^{۴۴۷}، سکرته‌یری گه‌شتی نه‌ته‌وه یه‌کگرتوه‌کان داوای لێکردوه گوشار بخاته سه‌ر ده‌وله‌تی عێراق بۆ ئه‌وه‌ی ئاگره‌به‌سته‌که‌ی ۱۵ی نیشان تا ۳۰ی نیشان درێژ بکاته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ئاواره‌کان بتوانن بچنه ئیتران یا تورکیه.

وایت^{۴۴۸}

⁴⁴⁶ Shestack

⁴⁴⁷ Waldheim

⁴⁴⁸ white

له کونسولخانہی ویلایه یه یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له تہوریز

بۆ: وەزارەتی دەرەوہ، واشینگٹۆن دی سی، ۱۱۳

۳۱ ئاداری ۱۹۷۵

بابەت: چارەنووسی کوردەکان دواى ریکەوتننامەکەى ئێران و عێراق

بۆ زانیاری: بالۆیزخانەى ویلایه یه یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له ئانکارا، بەیروت، دەمیشق، تاران، کونسولخانەى ویلایه تە یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له عەدەن و خوڕەمشەهر، نوسینگەى نوێنەراییەتى ئەمریکا له ئەتەوہ یه کگرتووہ کان له نیویورک و ژنیف، نوسینگەى پاراستنى بەرژەوہندیەکانى ئەمریکا له بەغداد و فەرماندەبى هیزی بەشى ئورویای ویلایه تە یه کگرتووہ کانی ئەمریکا له واینیگنی ئالمانیا

کورتە: ریکەوتننامەى جەزاییر کە ئەمدوايانە له نیوان ئێران و عێراقدا واژۆ کرا، وادیارە کۆتایی بە شەپى کوردەکان هیناوه. دەیان هەزار ئاوارە، لەوانە ژمارەبەکى زۆر له پێشمەرگەکان بە کۆمەڵ ھاتونەتە ئێران و ژمارەبەکى کەمیان دەیانەوێت بگەرێنەوہ بۆ عێراق. لیژنەبەکى ریکخراوى مانگی سورى عێراق رۆژى ۲۶ ئادار سەردانى ئوردوگا سەرەکییەکانى ئاوارەکانى کردوہ بەلام نەیتوانیوہ قەناعەت بە ژمارەبەکى زۆر له ئاوارەکان بەیئیت بگەرێنەوہ بۆ عێراق.

دەولەتى ئێران ھەول نادات کوردەکان ناچار بکات بگەرێنەوہ بۆ عێراق و ھیچ پلانیکی نیە بۆ ئەوہى ئاوارەکان له ئوردوگانەوہ بگوازیتەوہ بۆ شوپنەکانى دیکە. ھەندى له کاربەدەستانى ئێران چاوپوانى ئەوہ دەکەن کە ئەگەر دەولەتى عێراق ئازارى ئەو ئاوارانە نەدات کە گەراونەتەوہ بۆ عێراق، ژمارەبەکى زۆر له ئاوارەکان

پاش چەند مانگی دیکە بگەپینەووە بۆ عێراق. کوردەکان لە ئێران توپەن و دەلێن ئێران خیانەتی پیکردوون بەلام ئیمکانی ئەوەیان نیە درێژە بە شەر لەگەڵ دەولەتی عێراق بدەن. هەموو هێماکان نیشان دەدات کە ئێران ریز لە ریکەوتنەکە ی لەگەڵ عێراق دەگریت و تا کوتای جێبەجێ دەکات.

۱- کوردەکان لە خیانەتی دەولەتی ئێران زۆر توپەن. سەرۆکی SAWAK لە پارێزگای "کوردستان" دەیگوت ئەو کوردانە کە گەراونەتەووە بۆ عێراق نفرەت لە هەموو (کاربەدەستانی) ئێران، لەوانە خودی شا دەکەن. ئاوارەیهکی کورد دەیگوت بەرپرسی (دەزگای) پاراستنی پارتی دیموکراتی کوردستانیش هەمان هەستی بە نەسبەت شا هەیە. لەگەڵ ئەوەشدا کوردەکان هەست دەکەن کە بارودۆخی عێراق ئەوەندە مەترسیدارە کە دەبێ جاری هەر لە ئێران بمێننەووە. سەرۆکی SAWAK لە پارێزگای نازەریایجانی رۆژئاوا دەیگوت بەگوێرە ی ئەو زانیاریانە کە بەدەستی گەیشتووە، بارزانی و هاوڕێ نزیکەکانی نیازیان نیە بچن بۆ ئەمریکا.

۲- من لە ۲۴ تا ۲۷ ی ئادار لەگەڵ کاربەدەستانی سنووری ئێران لە پارێزگای کوردستان، کرماشان و نازەریایجانی رۆژئاوا قسەم کرد. سەرۆکی SAWAK لەو ناوچانە و نوێنەرانی ریکخراوی "شیرۆخورشید" ی ئێران دەلێن ژمارەیهکی کەم لە ئاوارەکان دەیانەویت بگەپینەووە بۆ عێراق و چاوپوان دەکریت تا ای نیشان تەنها ۵ تا ۱۰ هەزار پەنابەر بگەپینەووە بۆ عێراق. کوردەکان لەو دەترسن کە ئەگەر بگەپینەووە بۆ عێراق دەولەتی عێراق ئازاریان بدات. داستانی ئەو کوردانە کە لە رواندۆز لە لایەن هێزەکانی عێراقەووە گەمارۆدراون و لەسێدارە دراون بەشیۆهیهکی بەرفراوان لە ناو ئوردوگاکاندا بلأو بوەتەووە و ئەو مەسەلەیه لە لایەن سەرۆکی SAWAK لە پارێزگای کوردستان و سەرۆکی ریکخراوی "شیرۆخورشید" لە پارێزگای نازەریایجانی رۆژئاوا ئاماژە ی پیکراوە.

بەوتە ی سەرۆکی SAWAK لە رهزانیه له ماوه ی ۳ ههفته ی رابردودا دهیان ههزار ئاواره هاتونه ته ئێران و سەرۆکی ریکخراوی شیرۆخورشید دەلێت ۱۰ تا ۱۵ هەزار ئاواره هاتونەتە ئێران و پێشبینی دەکەن تا ای نیشان ۳۰ هەزار ئاواره ی دیکە

بینه ئیران و بهوشیویه ژماره‌ی گشیی ئاواره‌کان له ئیران بگاته ۱۶۰ هه‌زار که‌س. ئەو ئاوارانه که تازه هاتونه‌ته ئیران ژماره‌یه‌کی زۆریان ئەو پیشمه‌رگانه‌ن که چه‌که‌کانی خۆیان ته‌سلیمی ئیران کردوه. من ژماره‌یه‌کی زۆر له و پیشمه‌رگانه‌م له ئوردوگاکی (پاریزگای) کوردستان بینی. سه‌رۆکی ریکخراوی "شیروخۆرشید" ده‌لێت پیشمه‌رگه‌کان له ناوچه‌کانی نزیک له شه‌ر دوور ده‌خه‌نه‌وه و من نزیکه‌ی ۴۰۰ پیشمه‌رگه‌م بینی که به ئوتوموبیلی باره‌لگری سه‌ربازیه‌وه له پاریزگای کوردستان به‌ره‌و کرماشان ده‌بردران. ئەوانی دیکه که تازه گه‌یشتونه‌ته ئیران، له پاریزگای نازه‌ریاجانی رۆژئاوا ده‌مێننه‌وه.

۴- لێژنه‌یه‌کی ریکخراوی مانگی سووری عێراق سه‌ردانی ۴ ئوردوگای سه‌ره‌کی ئاواره‌کانی کردوه و هه‌ولیداوه قه‌ناعه‌ت به ئاواره‌کان به‌هێنیت بگه‌رێنه‌وه بۆ عێراق به‌لام له ئوردوگاکی نازه‌ریاجانی رۆژئاوادا هه‌یچ سه‌رکه‌وتنیکیان به ده‌ست نه‌هێناوه و ته‌نانه‌ت کاتیک که ویستویانه له‌گه‌ڵ ئاواره‌کان قسه‌ بکه‌ن، نا‌ئارامی له یه‌کێک له که‌مه‌کاندا هاتوه‌ته ئاواره. سه‌رجه‌م هه‌یماکان نیشان ده‌دات که ئیران ده‌یه‌وێت ریکه‌وتنه‌نامه‌که‌ی له‌گه‌ڵ عێراق جێبه‌جێ بکات و رۆژی ای نیشان سنووری ئیران و عێراق دا‌بخات. زۆریه‌ی سه‌ربازانی ئیران له سه‌ر سنوور بۆ شوینه‌کانی پیشووی خۆیان پاشه‌کشه‌یان کردوه. هه‌رچه‌ند که له‌وانه‌یه ژماره‌یه‌ک له کورده‌کان درێژه به شه‌ر له‌گه‌ڵ هه‌یزه‌کانی عێراق بدن، به‌لام شه‌ری راسته‌قینه له نێوان کورده‌کان و هه‌یزه‌کانی عێراق کۆتایی پێهاتوه.

نۆمان

له کونسولخانەى ئەمریکا له تەوریز

بۆ: وهزارەتى دەرەوه، واشینگتۆن دى سى، ۱۱۴

۱۰ى نیسانی ۱۹۷۵

بابەت: چارەنووسی شۆرشى كورد و داواكارى كوردەكانى عێراق له زمانى
نوینەرى بارزانییەوه

بۆ زانیاری: بآلویزخانەى ویلايەتە یەكگرتووەكانى ئەمریکا له ئانكارا، دەمیشق،
بەرووت، تاران، جەزاییر، قاهیرە، كونسولخانەى ئەمریکا له خوڤەمشەهر، لیژنەى
نوینەرایەتى ئەمریکا له نەتەوه یەكگرتووەكان له ژنیف و نیویورک، فەرماندەى هیژە
هاوبەشەكانى ئەمریکا له ئورپا و نوسینگەى پاراستنى بەرژەوهندیەكانى ئەمریکا له
بەغداد

۱- دۆکتۆر ئیسفەندیار⁴⁴⁹ که دۆکتۆریكى كوردی نەشتەرگەرێكاره كه من له میژە
دەیناسم رۆژى ۵ى نیسان هات بۆ كونسولخانە و وتى به نوینەرایەتى له لایەن ژینیرال
بارزانییەوه هاتوه كه ئیستا دانیشتوى "نەغەدە" یە. دۆکتۆر ئیسفەندیار جەختى له
سەر ئەوه كردهوه كه سەرجهم چالاکیە سەربازیهكانى كوردەكان كۆتایى پێهاتوه و
وتى زیاتر له ۵ هەزار پێشمەرگە خۆیان تەسلیمی دەولەتى عێراق كرده و
ژمارەیهكى زیاتریان هاتونەتە ئێران. دۆکتۆر ئیسفەندیار ئاماژەى بەوه كرد كه
هەرچەند كه له وانهیه هەندى له پێشمەرگەكان چەكەكانیان شارددیتهوه و هیوادار بن

⁴⁴⁹ Dr Asfandiar

که شه‌پ ده‌ست پښیکاته‌وه به‌لام پارتی دیموکراتی کوردستان هیچ پلانیکی بۆ ده‌ستپیکردنه‌وی شه‌پ نیه و هیچ چه‌کیکیشی له ده‌ستدا نه‌ماوه. هه‌روه‌ها وتی ته‌واوی چه‌که قورسه‌کانی کورده‌کان له ناوچه سنوریه‌کان له لایه‌ن لیژنه‌یه‌کی سه‌ربازی هاوبه‌شی عێراق و جه‌زاییر (که به یارمه‌تی ئێران له پیرانشار له ریگی هاملتونه‌وه هاتونه‌ته عێراق) کۆ کراوه‌ته‌وه و له حاجی عومراندایه‌ مبارکراوه.

۲- دۆکتۆر ئیسفه‌ندیار وتی کورده‌کان هه‌ست ده‌که‌ن ئێران ده‌ستیکردوه به سیاسه‌تی گوشارخستن له سه‌ر ئاواره‌کان بۆ ئه‌وه‌ی یان بگه‌رینه‌وه بۆ عێراق یا ئه‌و ئاوارانه که تیکنیسیه‌ن و شاره‌زای کارن ناوچه سنوریه‌کان به‌جی بێلن و له ئێران کار بکه‌ن. دۆکتۆر ئیسفه‌ندیار وتی به‌کێ له نیشانه‌کانی ئه‌و گوشاره ئه‌وه‌یه که ئیستا به‌ریوه‌به‌رایه‌تی زۆربه‌ی ئوردوگاگان له ده‌ستی سپای ئێراندایه و چه‌ند جار خوارده‌مه‌نی و ئاوی خوارده‌نه‌وه‌ی هه‌ندێ له ئوردوگاگان به ماوه‌ی ۲-۱ رۆژ که‌مکراوه‌ته‌وه یان به ته‌واوی بپراوه.

۳- دۆکتۆر ئیسفه‌ندیار وتی بارزانی و ربه‌رایه‌تی پارتی دیموکراتی کوردستان له سه‌ر بنه‌مای دوو هۆکار ده‌یانه‌وێت خه‌لکی ناو ئوردوگاگان پیکه‌وه رابگرن: یه‌که‌م ئه‌وه که له‌و راستیه ده‌ترسن که ئه‌گه‌ر بگه‌رینه‌وه بۆ عێراق، ده‌وله‌تی به‌غداد شتیکیان به سه‌ر به‌یئیت چونکه ده‌نگۆی ئه‌وه زۆر بلاو بوه‌ته‌وه که ئه‌وانه‌ی که گه‌راونه‌ته‌وه بۆ عێراق له‌سیداره دراون و ده‌وله‌تی عێراق نه‌یهیشتوه جوتیاره‌کان بگه‌رینه‌وه سه‌ر زه‌وی و مه‌زرای خۆیان. دووه‌م ئه‌وه که کورده‌کان له سه‌ر ئه‌و باوه‌پن (یان که‌م که‌م ئه‌و باوه‌په‌یان تیدا درست ده‌بی‌ت) که مانگی هه‌نگوینی په‌یوه‌ندیه باشه‌کانی ئێران و عێراق کورته و ده‌وله‌تی ئێران که‌م که‌م ده‌یه‌وێت جاریکی دیکه کورده‌کان بخاته‌وه ناو جموجۆڵ دژی ده‌وله‌تی عێراق. دۆکتۆر ئیسفه‌ندیار وتی هه‌رچه‌ند کورده‌کان هیچ هیوایه‌کیان به ده‌ستپیکردنه‌وه‌ی شه‌ری چه‌کداری نیه به‌لام پښیوايه که بارودۆخیکی وه‌ها له‌وانه‌یه قورسای سیاسی ئه‌وان بۆ مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی عێراق زیاتر بکات.

4- دۆکتۆر ئیسفەندیار وتی بەلەبەرچاوغرتنی ئەو ھۆکارانە کە باس کرا، ژینیرال بارزانی داوای لە دەولەتی ئەمریکا کردووە گوشار بخاتە سەر ICRC (کۆمیتەی نۆنەتەوێ خاچی سور) یارمەتی ئاوارەکان بدات و سەردانی ئوردوگاكان بکات و جەختی لە سەر ئەو کەردووە کە ئەگەر وا نەکریت کوردەکان لەگەڵ گۆشەگیری زیاتر و دابپان لە دنیای دەرەو و ھەلسووکەوتی خراپی ئێران روبەپوو دەبنەو. دۆکتۆر ئیسفەندیار وتی کوردەکان پێیانوایە کە ئێران بە ICRC ای وتوو ئیدی پێویست بە کاری ئەو ریکخراوێیە لە ئێران نیە و دەبێ ئێران بەجیدیلت.

5- منیش بە دۆکتۆر ئیسفەندیارم وت ھەروا کە خۆت دەزانیت دەولەتی ئەمریکا پەيوەندی بە شەپێ کورد و دەولەتی عێراقووە نەبوو و ئیستاش کە ناشتی دەگەریتەووە بۆ ناوچە، ئەمریکا پێی خۆش نیە لە رووی سیاسییووە خۆی بخاتە ناو ئەو کێشەییە. ھەروەھا وتم لەھەمان کاتدا مەسەلە مرفۆدۆستانەکان بۆ ئیمە گرنگە و بەلێنم پێدا کە داواکاریەکی کوردەکان دەنێرم بۆ وەزارەتی دەرەو.

6- ھەلسەنگاندن: لەپوانگەکی کونسولخانەکی ئەمریکا لە تەرێز، بەردەوامبوونی دەستیوێردانی ICRC لە کێشەکی کوردەکان، سوومەند دەبیت (ھۆکاری ئەو سوومەندبوونە تەنھا ئەو شتانە نییە کە کوردەکان باسی دەکەن). ئەگەر کوردەکان لە ھەلسووکەوتی خراپی ئێران دەترسن و لە ژێر گوشاری ئێراندا بۆ ئەوێ بگەرینەووە بۆ عێراق، راگەیانندنە گشتییەکان ئێران تۆمەتبار دەکەن لەگەڵ گەلیکی لێقەوماو و داماو خراپ ھەلسووکەوت دەکات و لەوانەشە ئەمریکا تۆمەتبار بکریت چاوی خۆی لە حەنای ئەو بارودۆخە گرتووە. جگە لەوێش ئەگەر دەولەتی عێراق بەشیوێھەکی زۆر خراپ و سەرکووتکارانە لەگەڵ ئاوارە گەپاوەکان ھەلسووکەوت نەکات، ICRC دەتوانیت قەناعەت بە ژمارەییکی زۆر لە ئاوارەکان بەھینیت بگەرینەووە بۆ عێراق.

ئەگەر وەزارەتی دەرەو پێیوایە کە دەستیوێردانی ICRC (کۆمیتەی نۆنەتەوێ خاچی سور) لەم پەيوەندیەدا سوومەند دەبیت لەوانەییە باشترین رێگا بۆ گۆرینی سیاسەتی عێراق بەنێسبەت ئاوارەکان ئەوێ بێت کە داوا لە میسر و جەزاییر بکەین

قەناعەت بە دەولەتی عێراق بەینن رێگە بەو بەدات لێژنەیهکی چاودێری کۆمیتەیی نیۆنەتەوہیی خاچی سور ھەنگاوی مۆفدۆستانەیی گونجاو ھەلبگریت و ئەو بانگەشەییە پشتراست بکاتەوہ کہ عێراق کوردەکان ژینوساید ناکات.

ھەلسەنگاندنی بالۆیزخانە: ICRC لە بەیاننامەییەکی فەرمیدا رایگەیاندوہ کۆتایی بە یارمەتیدانی کوردەکان دەھینیت، کہ وابوو قەناعەتھێتان بە ICRC زۆر زەحمەتە بۆ ئەوہی یارمەتی مۆفدۆستانەیی زیاتر بە کوردەکان بەدات. ھەر وہا کہ جاری پیشوو بالۆیزخانە پیشنیاری کرد سادات (سەرۆک کۆماری میسر) و بومیدیەن (سەرۆک کۆماری جەزاییر) یارمەتی بە درێژکردنەوہی ئەو ماوہیە بەدەن کہ دەولەتی عێراق بۆ ھاتوچۆی ئاوارەکان لە سنووری ئێران و عێراقدا دیاری کردوہ، ئیستاش بالۆیزخانە لەگەڵ ئەوہدا ھاواریە کہ جەزاییر یا میسر پێداگری لە سەر دەولەتی عێراق بکەن رێگا بەوہ بەدات ICRC بەشیوہیەکی سنوردار پلانی خۆی جیبەجێ بکات.

نیئۆمان

تیلیگرام له بالوێزخانهی ویلایه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له لهندهن

بۆ: وهزارهتی دهروهه، واشینگتون دی سی ۴۹۵.

۲۴ی نیسانی ۱۹۷۵

بابهت: شروڤهیهکی نافهرمی کاربه دهستیکی ئێران دهرباره ی ریکهوتنی

ئێران و عێراق

بۆ زانیاری: بالوێزخانهی ویلایه ته به کگرتووه کانی ئەمریکا له جهزاییر، بهیروت، قاهیره، دهمشق، جده، کوهیت، تلایب، تاران و نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وه ندیه کانی ئەمریکا له بهغداد

۱- "هیشتا ریکهوتننامه ی جهزاییر وازو نه کرابوو که کاربه دهستانی ئێران بهو ئەنجامه گه یشتبوون که کورده کان ۲ یا ۳ حهوتوو زیاتره له بهری سنووری ئێران وه له گه ل هیزه کانی عێراق شه پ ده کهن، که وابوو مه ترسی ئەوه له ئارادابوو که ئێران راسته وخۆ تیوه گلێته ناو ئەو شه په". ئەمه قسه ی دۆکتۆر عهباسی ئەمیری^{۴۵۰}، به پێوه بهری "ئینیسیتۆی تووژینه وه نیونه ته وه یی، سیاسی و ئابوریه کان" له تاران که سهردانی بریتانیای کردوه.

۲- دۆکتۆر ئەمیری ههروه ها روژی ۲۴ی نیسان له ئینیسیتۆی نیونه ته وه یی تووژینه وه ئیستراتژیکه کان له لهندهن به گروپی لانچئۆنی^{۴۵۱} وت که ریکهوتنی ئێران - عێراق به روونی لایه نی عێراقی بهرپرسیار دهکات دهست له هاندانی لایه نه

⁴⁵⁰ DR. ABBAS AMIRIE

⁴⁵¹ Luncheon Group

خراپکاره كان له كه نداو هه لېگريټ. به هه رحال دۆكتور ئه ميري نه يتوانى روونكرده وهى
زياتر ده ربارهى ئه وه لسه نگانده بخاته پوو.^{٤٥٢}

^{٤٥٢} له تيليگراميكي ديكه دا له ژيړ ناوى "هاناكاني ئيران بۆ ريكه وتن له گه ل عيراق" كه
بالويزخانهى ئه مريكا له ئه مانى پايتهختى ئوردون بۆ وهزارهتى دهره وهى ناردووه، هاتوه كه
دهولهتى ئوردون زۆر پيخوشه بزانيت هاناكاني شا بۆ ريكه وتن له گه ل دهولهتى عيراق له جه زايير
چى بوه و شهرتومه رجه كاني ئه وه ريكه وتن به تاييهت له په يوه ندى له گه ل كورده كاندا چين.
بالويزخانه هه روه ها داواى كردوه وهزارهتى دهره وه يا بالويزخانهى ئه مريكا له تاران راپورتيك له وه
په يوه ندىه دا (هاناكاني شا و كاريگه رى ئه وه ريكه وتن نامه يه له سه ر كورده كان) نامه بكن بۆ
ئوهى به شيوه ي خسوسى بنيردريټ بۆ كاره دستانى دهولهتى ئوردون. (وه رگيټ)

ناژانسی هه‌والگری ناوه‌ندی (CIA)

وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

ناژانسی هه‌والگری به‌رگری (DIA)

ای گولانی ۱۹۷۵

نه‌ینی

بابه‌ت: راپۆرتیک ده‌رباره‌ی ئاکام و نه‌نجامه‌کانی ریکه‌وتننامه‌ی ئێران و عێراق له‌ جه‌زاییه‌ر بۆ کورده‌کان و ولاتانی ناوچه^{٤٥٢}

پیشه‌کی

ئێران له‌ میژبوو هه‌ولێ بۆ ئه‌وه ده‌دا عێراق رازی بکات داواکاری ئێران بۆ پیناسه‌کردنی سنووری نیوان ئه‌و دوو ولاته، به‌تایبه‌ت سنووری شه‌تولعه‌ره‌ب قبول بکات. خۆلیای شا ئه‌وه بوو که ده‌سه‌لاتی خۆی به‌سه‌ر ناوچه‌دا به‌سه‌پینیت و هه‌ولێ بۆ ئه‌وه ده‌دا که ده‌ستپۆشیتوویی و چالاکیه نه‌ینییه‌کانی عێراق له‌ ناوچه سنوردار بکات و کاریگه‌ری هه‌یه‌ بیانیه چه‌په‌کان له‌ به‌غداد که‌م بکاته‌وه. ریکه‌وتننامه‌ی جه‌زاییه‌ر که له‌ سه‌ره‌تای مانگی ئادار له‌ نیوان ئێران و عێراقدا واژۆ کرا، وادیاره که شای گه‌یاندوه‌ته ئامانجی یه‌که‌می خۆی، هه‌رچه‌ند که جیگای گومانه که شا گه‌یشتیته ئامانجه‌کانی دیکه‌ی. عێراق له‌ گه‌یۆده‌بوون به‌ شوێشی کورده‌وه رزگاری

^{٤٥٢} - ره‌شنووسی ئه‌م راپۆرته له‌ لایه‌ن CIA ئاماده‌ کراوه و وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه و ناژانسی

هه‌والگری به‌رگری (DIA) هاوکاریان کردوه.

بوو و جارئ به ده‌ست به‌ربه‌ره‌کانی له‌گه‌ڵ ئێران رزگاری بوه. هه‌روه‌ها ده‌ستی عێراق له‌ گۆرپه‌پانی سیاسه‌تی ده‌ره‌وه به‌ شیوه‌یه‌کی به‌رچاو ئاوه‌لا بوه. ئێمه‌ ئه‌نجام و ئاکامه‌کانی رێکه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زاییر بۆ به‌شدارانی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌، وڵاتانی دیکه‌ی ناوچه‌ و زله‌یژه‌کان به‌م شیوه‌یه‌ پێشبینی ده‌که‌ین:

۱- شای ئێران و پیاوی به‌هیزی عێراق، سه‌دام حوسه‌ین ته‌کریتی روژی ۶ی ئادار رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌کیان به‌ مه‌به‌ستی چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ سنووریه‌ درێژخایه‌نه‌کانیان واژۆ کرد که به‌ هۆی ئه‌و ناکوکیانه‌وه‌ کۆمه‌لێک پێکدادانی جدی له‌ سالی رابردوودا له‌ نیوان ئه‌و دوو وڵاته‌دا رووی دا‌بوو. ده‌وله‌تی ئێران و عێراق کۆمه‌لێک ده‌ستکه‌وتی گرنگیان له‌و رێکه‌وتنه‌ به‌ده‌سته‌ینا و ئه‌و لایه‌نه‌ سه‌ره‌کیه‌ی که له‌ ئه‌نجامی ئه‌و رێکه‌وتنه‌دا دۆراندیان، کورده‌ شوپشگی‌ره‌کانی عێراق بوون. رێژه‌ی دانیشتوانی کوردستانی عێراق دوو ملیۆن که‌سه‌ که ده‌کاته ۱۸٪ی دانیشتوانی عێراق. سێ ملیۆن کورد له‌ تورکیه‌، ملیۆنێک و نیو له‌ ئێران و چه‌ند سه‌د هه‌زار که‌س له‌ سووریه‌ هه‌یه‌.

۲- ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌یه‌ کۆمه‌لێک شه‌رتومه‌رجی گه‌شتی و کۆمه‌لێک به‌رپرسیاریتی دوو لایه‌نه‌ له‌ خۆ ده‌گریت که‌ گرنگترینیان بریتین له‌:

- دیاریکردنی سنووری زه‌مینی و ده‌ریایی نیوان ئه‌و دوو وڵاته‌

- کۆنترۆلکردنی توندی سنوور و پێشگرتن له‌ هاتوچۆی لایه‌نه‌ خراپکاره‌کان له‌

نیوان سنووری ئه‌و دوو وڵاته‌دا

ئێران و عێراق ئه‌و رێکه‌وتنه‌یان به‌ ئاشکرا قبوول کردوه‌ و جه‌ختیان له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ کردوه‌ته‌وه‌ که‌ پێشیلکردنی یه‌کێ له‌ شه‌رتومه‌رجه‌کانی ئه‌و رێکه‌وتنه‌نامه‌که‌یه‌ به‌ واتای پێشیلکردنی ته‌واوی رێکه‌وتنه‌نامه‌که‌یه‌.

لیدوانه‌کان و کرده‌وه‌کانی ئێران و عێراق له‌ ۶ی ئاداره‌وه‌ نیشان ده‌دات که‌ تیگه‌یشتنیکی نه‌یانی له‌ نیوان ئه‌و دوو وڵاته‌دا له‌ ئارادایه‌ و شه‌رتومه‌رجه‌ راسته‌قینه‌کانی ئه‌و رێکه‌وتنه‌ هه‌یشتا دیار نین. شا به‌ ئاشکرا به‌لێنیداوه‌ که‌ یارمه‌تی سه‌ربازی به‌ کورده‌کان نه‌دات. ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ له‌ ناو رێکه‌وتنه‌نامه‌که‌دا ئاماژه‌ی

پینه‌کراوه چونکه ئێران بەردهوام حاشای له‌وه کردوه که یارمه‌تی سه‌ربازی به کورده‌کان دا. هه‌روه‌ها بارودۆخی ئاواره کورده‌کان له ئێران باس و تاوتوێ کراوه و هه‌ر دوو لا به‌ روونی له‌ سه‌ر ئه‌وه رێککه‌وتوون که کۆتایی به‌ پرۆیایه‌گه‌ندای دژمنکارانه بێنن.

هه‌روه‌ها چالاکییه‌کانی هێزه‌ بیانییه‌کان له‌ که‌نداو له‌ نێو رێکه‌وتنامه‌ی جه‌زاییدا تاوتوێ کراوه، ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ له‌ جۆری لێدوانی کاربه‌ده‌سته‌ فه‌رمیه‌کانی ئه‌و دوو ده‌وله‌ته‌ و میدیاکانی ئه‌و دوو وڵاته‌ له‌ کاتی واژۆکرانی رێکه‌وتنامه‌که‌ تا ئێستا دیاره‌.

ئه‌و پوانه‌ (ئیمتیازه‌) سه‌ره‌کییه‌ که‌ عێراق به‌ ئێرانی دا ئه‌وه‌ بوو که‌ رێوشوێنه‌که‌ی ئێرانی قبوڵ کرد بۆ ئه‌وه‌ی سنووری باشووری شه‌توله‌ره‌ب به‌ گوێره‌ی هێلی تالوێگ دیاری بکریته‌وه‌.

کاریگه‌ری کێشه‌ی کورد له‌ سه‌ر رێکه‌وتنه‌که‌ی ئێران و عێراق

ئه‌نجامی سه‌ره‌کی ئه‌و رێکه‌وتنامه‌یه‌ ئه‌وه‌ بوو که‌ کۆتایی به‌ یارمه‌تی سه‌ربازی ئێران به‌ کورده‌کان هێنا. ئه‌وه‌ ئامانجی سه‌ره‌کی عێراق بوو و ئه‌و پوانه‌ سه‌ره‌کییه‌ بوو که‌ ئێران دای به‌ عێراق. پچرانی یارمه‌تی ئێران، کورده‌کانی ناچار کرد ده‌ست له‌ چالاکیه‌ پێشمه‌رگایه‌تیه‌که‌یان هه‌لگرن و یه‌کێ له‌م دوو رێگایه‌ هه‌لبژێرن: یا خۆیان به‌ ده‌وله‌تی به‌غداد ته‌سلیم بکه‌ن یان بچن بۆ ئێران. که‌وابوو رێکه‌وتنامه‌که‌ ده‌وله‌تی به‌غدادی له‌ کێشه‌یه‌کی ناوخۆیی که‌ عێراقی فه‌له‌ج کردبوو رزگار کرد و ده‌ستی عێراقی ئاوه‌لا کرد بۆ ئه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌کانی بۆ گه‌شه‌پێدانی وڵاته‌ ته‌رخان بکات.

کۆتاییپێهاتنی شوێشی کورد سه‌دام حوسه‌ین به‌هێزتر ده‌کات. ده‌وله‌تی ئێستای به‌عس (که‌ له‌ ساڵی ۱۹۶۸ به‌ده‌سه‌لات گه‌یشتوه‌) له‌ نینتیلافی دژواری کۆتله‌ سه‌ربازی و مه‌ده‌نییه‌کان پینکه‌هاتوه‌. سه‌دام حوسه‌ین که‌ بریاری ئه‌وه‌ی دا کێشه‌ی کورد به‌ شیوه‌ی سه‌ربازی چاره‌سه‌ر بکات، باڵی مه‌ده‌نی حیزبی به‌عس رێبه‌ری

دهكات. سه‌رۆك كۆمار به‌كر كه نوڤنهرى سه‌ربازى له ناو رڤبه‌رايه‌تى به‌عسدايه و به‌ته‌واوى نه‌خۆش و له كاركه‌وتوه، له رڤكه‌وتنه‌كه‌ى جه‌زايير رازييه .

هه‌ندئى به‌لگه نيشان ده‌دات كه شا وايده‌زانى كه سه‌دام حوسه‌ين به گوڤره‌ى رڤكه‌وتنه‌كه‌ى له‌گه‌ل ئيران، له به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌دا ده‌روه‌سه كه كۆتايى به بارودۆخى سه‌ربازى له عيراق به‌ئيت و له‌گه‌ل كورده‌كان وتووڤژ بكات به‌لام به‌هه‌رحال كتوپر دواى مۆركرانى رڤكه‌وتنه‌نامه‌كه ده‌وله‌تى به‌غداد فه‌رمانى هيرشى هه‌مه‌لايه‌نه بۆ سه‌ر كورده‌كانى ده‌ركرد و ئه‌و هيرشه نزيكه‌ى هه‌فته‌يه‌ك به‌رده‌وام بوو تا له كۆتاييدا شا توانى دوو رۆژ پيش له دانيشتنى وه‌زيرانى ده‌روه‌ى ئيران و عيراق له ١٥ى ئادار له تاران ئاگره‌ستىك به ئه‌نجام بگه‌يه‌ئيت. دانيشتنى وه‌زيرانى ده‌روه‌ى ئيران و عيراق له‌پيشه‌وه به‌رنامه‌ى بۆ داڕژابوو بۆ ئه‌وه‌ى ره‌وتى جيبه‌جيكردنى رڤكه‌وتنه‌نامه‌كه تاوتوڤ بكه‌ن. ئه‌و ئاگره‌سته له‌پال عه‌فواتى ده‌وله‌تى به‌غداد بۆ كورده‌كان له ١ى نيسان كۆتايى پيها‌ت و ده‌وله‌تى عيراق ده‌سه‌لاتى سه‌ربازى خۆى به‌سه‌ر سه‌راسه‌رى كورده‌ستاندا سه‌پاند. ئه‌و داگيركاريه له‌گه‌ل به‌ربه‌ره‌كانيه‌كى ئه‌وتۆدا رووبه‌پوو نه‌بوه‌وه. ده‌وله‌تى به‌غداد (به‌هاندانى ئيران) عه‌فواته‌كه‌ى تا كۆتايى مانگى نيسان (و پاش ئه‌وه‌ش بۆ ٢٠ رۆژى ديكه) دريژ كرده‌وه بۆ ئه‌وه‌ى ئاواره كورده‌كان له ئيران بگه‌رڤينه‌وه بۆ عيراق.

به هۆى ناكۆكيه ئه‌تنىكى، ئاييىنى و سياسيه‌كانه‌وه، له‌ميژ بوو عيراق ببوو به ئامانجى دژمنايه‌تى و به‌دگومانى توندى ئيران. شا وه‌ك دارده‌ستى زياته‌خوازيبه‌كانى سوڤيه‌ت له كه‌نداو و سه‌رچاوه‌ى خراپكارى له سه‌رتاسه‌رى ناوچه سه‌يرى ده‌وله‌تى عيراقى ده‌كرد. بۆ ماوه‌يه‌ك شا كورده‌كانى عيراقى به‌كار ده‌هينا بۆ ئه‌وه‌ى سه‌رنج و سه‌رچاوه‌كانى ده‌وله‌تى عيراق له رڤچه‌ى ده‌ستپوه‌ردان له سياسه‌تى كه‌نداو بگورڤيت و ناسه‌قامگيرى سياسى هان بدات و به شيوه‌ى ناراسته‌وخۆ عيراق ناچار بكات داواكارى ئيران بۆ سه‌ره‌له‌نوڤ ديارى‌كردنه‌وه‌ى سنوورى (شه‌توله‌ره‌ب) قبول بكات. به‌هه‌رحال شا يارمه‌تيدانى كورده‌كانى به به‌رپرسيارىتتى بئى كۆتايى خۆى نه‌ده‌زانى.

شا پشتیوانی له ئامانجی ئوتونومی کوردهکانی عێراق نه ده کرد چونکه له وه ده ترسا که ئه وه مه سه له یه هه ست و سوۆزی کوردهکانی ئێرانیش هان بدات.

کێشه ی کورد له هاوینی سالی رابردوه وه چهند ره هه ندیکه نوێی به خووه گرت و اتا ئه وه کاته که ده ولته ی عێراق بپاریدا سوپای خوۆی (که به چه کوچوولی سوؤفیه ته وه پوؤشته کرابوو) به کار به ئینت بو ئه وه ی بو هه میشه گوۆتایی به کێشه ی کورد به ئینت. ده ولته ی عێراق هیرشی کرده سهر ناوچه ی ژێر ده سه لاتی کورده شوۆرشگێره کان و که مکهم 80% هیزه کان سوپای خوۆی دژی کورده کان به کاره ئینا. له مانگی ئاب شا بو ئه وه ی که ندوگۆسپ له سهر هیرشه که ی عێراق درست بکات و کارته " کورد" یه که ی له ده ستنه چیت یه کینه کان توپخانه و هیزی هه وایی به رگری ئێرانی راسته وخو ئاراسته ی ناو خاکی عێراق کرد. ئه وه ده ستیوه رده نی ئێران (له گه ل خراببوونی که شوهه وا) که مکهم هیرشه که ی عێراقی راوه ستاند به لام به هه رحا ل کورده کان به پیچه وانه ی سالانی رابردوو نه یان توانی له زستاندا بستیک له و خاکی که له ده ستیاندا بوو، بگره وه.

سه رنه که وتنی کورده کان، سوپای عێراقی له پیگه یه کی باشدا هیشته وه بو ئه وه ی له م به هاره دا درێژه به هیرشه که ی بدات. شا له گه ل ئه وه مه سه له یه دا رووبه روو بوه وه که ئه گه ر بیه ویت کورده کان شه ره که نه دۆرینن ده بی یارمه تیه سه ربازیه کان به کورده کان زیاد بکات. شا له وه نیگه ران بوو که بکه ویتته ناو به ره ره کانه کی به رفراوانی سه ربازی له گه ل عێراقدا و له گه ل ئه نجام و ئاکامه هه مه لایه نه کان ئه م سیاسه ته رووبه روو بیته وه، هه ر بویه بپاریدا له وه زیاتر خوۆی نه خاته ناو ئه وه کێشه یه. ئه م بپاره ی شا به واتای ئه وه بوو که یارمه تیه کان ئێران ته نها هه تا کاتی ده ستپیکردنی هیرشه پیشبینیکراوه که ی عێراق له به هاردا به شی کورده کان ده کات. که وابوو شا ئه وپه ری هه ولی خوۆی دا بو ئه وه ی له چه زاییر شتیک وه ده ست بخت. ئه وه پوانه که عێراق له سهر شه توله ره ب به ئێرانی دا خوۆی له خویدا شتیکه بچووک نه بوو به لام له روانگه ی شاوه که مترین شتیک بوو که له سهر بنه مای ئه وه

شا دهیتوانی پاساو بۆ ریکه وتنه له ناکاره که ی له گه ل نه یاره سه رسه خسته که ی بهینیتیه وه .

شا به و نه جامه گه یشت که نه گه ر له وه زیاتر خۆی بخاته ناو شه پری کورد، ئامانجه گه وره تره که ی دیکه ی ئیزان که هاوکار یکردن له گه ل ده وله تانی میانه په وی عه ره به، ده که ویته ناو مه ترسییه وه . زیاتریوونی ده ستیوه ردانی سه ربازی ئیزان له و کیشیه ده، کۆمه لیک کیشیه ی له سه راسه ری جیهان عه رب بۆ شا درست ده کرد، له کاتی کدا که شا هه ولی ده دا په یوه نندییه کانی له گه ل سادات، سه رۆک کۆماری میسر و ریه ره میانه په وه کانی دیکه ی عه رب په ره پیدات .

ده وله تانی عه رب له ژیر گوشاری ده وله تی عیرا قدا بوون بۆ ئه وه ی ده ستیوه ردانی ئیزان له کیشیه ی کورد کۆتایی پیدیت . به تاییه ت میسر ده یگوت که کۆتایی پیه اتنی به ره ره کانی عیراق و کورده کان، یارمه تی به وه ده دات که عیراق زیاتر روو له گۆره پانی سیاسی جیهانی عه رب بکات و له پشتبه ستنی به یه کیتی سو فیه ت که م بکاته وه . شا له زیادبوونی ده سه لاتی سو فیه ت له عیراق نیگه ران بوو و له وانه یه بۆ چوونه که ی میسر کاری کرد بیته سه ر شا .

به رده و امبوونی به ره ره کانی چه کداری له گه ل کورده کان مه ترسی بۆ سه دام حوسه ن به دو اه بوو و له وانه یه ببایه هۆی رووخانی ده سه لاته که ی . هه ره ک سالانی رابردوو، سیاسه تی ده وله تی عیراق سه باره ت به کورده کان ببوه هۆی ئه وه ی که درزیک بکه ویته نیو گروپی ده سه لاتدارانی عیراق . پیاوه به هیزه که ی عیراق (سه دام حوسه ن) به ره ره سیاریتی تاکه که سی له ئه ستۆ بوو بۆ ئه وه ی به شیوه ی سه ربازی کیشیه ی کورد چاره سه ر بکات و پرستیژی سه دام په یوه ندی به و مه سه له یه وه هه بوو . سو پای عیراق به هۆی زۆریونی ژماره ی کوشته و برینداره کانی و ده وله تی عیراق به هۆی ناتوانایی بۆ وه لامدانه وه ی کاریگه ر به ده ستیوه ردانی ئیزان، له گه ل ره خنه رووبه روو ببونه وه . سه رنجی عیراق به گشتی به ره وه لای به ره ره کانی سه ربازی له گه ل کیشیه ی کورد راکیشرا بوو . هه ره ها عیراق پیویستی به سه رچاوه و پیدایستی سه ربازی سو فیه ت بوو و ئه وه وایلی کرد بوو که نه توانیت به نازادی له گه ل سو فیه ت هه ل سو که وت بکات .

سەدام حوسەین هەستی دەکرد ناتوانی ت کۆتایی بە بەر بەرەکانیە سەربازەکی لەگەڵ کێشە کورد بەینیت و دان بە شکستی خۆیدا بنیت. سەدام بپاریدا بەهای پێویست بدات و داواکاری ئێران دەرباری شەتولەره ب قبوول بکات چونکە ئەوە خیرترین هەنگاو بوو بۆ ئەوێ ئێران بیدەنگ بکری ت.

بەهەر حال کێشەکان هیشتا بە تەواوی چارەسەر نەکراوە. شا داواي کردووە کە عێراق ئەو بەلێتانه کە لە جەزاییر داویتی جیبەجی بکات بەلام زەحمەتە عێراق بیویت سەرجم ئەو بەلێتانه جیبەجی بکات کە بۆ چارەسەرکردنی کێشە کورد لە ئەستوی گرتووە.

لەو کاتووە کە ئێران هیژەکانی خۆی لە عێراق کشاندووە و کۆتایی بە یارمەتیدانی کوردەکان هیناوە و سنوورەکانی داخستووە، ناکۆکیەکانی ئێران و عێراق بە ریزەیهکی بەرچاو کەمی کردووە. ئەگەر دەوڵەتی عێراق بیویت ریز لە ریکەوتننامە کە بگری ت، ئێران بە ئاسانی ناتوانیت بزووتنەوێ کورد لە ناو عێراق بە شیوێهکی کاریگەر زیندوو بکاتووە. ئیمە گومانمان لەو دا هەیه کە ئەم ئاشتبوونەوێ ئێران و عێراق زۆر بخایەنیت.

شا پیش ئەوێ کوردەکان زیندوو بەچال بکات، راوێژی لەگەڵ کەسیکی ئەوتۆ نەکردبوو. زۆریە راوێژکارەکانی شا هەرچی شا بلیت دەلێن وایە، و لە راستیدا دەربارە ی مەسەلە سیاسیهکان ئالوگۆپی بیروپا نەکرا بوو. بپارە کە ی شا لە پەيوەندی لەگەڵ کوردەکاندا کۆمەلێک ئاکام و ئەنجامی بۆ ئاسایشی ناوخی ئێران بەدواوە دەبیت. گەلیک لەو ۱۵۰ هەزار ئاوارە کوردە کە لە ئێران، لە خیانهتی ئێران توپەن و هەندی لە کوردەکانی ئێران (ژمارە ی دانیشتوانی کوردی ئێران میلیۆنیک و نیو) لە پچرانی پشتیوانی ئێران لە خزمەکانیان لە عێراق دلسارد بوونەتووە.

ئیمە پیمانوايه کە هیژەکانی ئاسایشی ئێران دەتوانن هەر کێشەیهک کە لە نیو کوردەکانی ئێران یا عێراقدا روو بدات، کۆنترۆل بکەن. ئێران سەرجم ئەو پيشمەرگە کوردانە ی بپچەک کردووە کە پیش لە داخستنی سنوور هاتونەتە ئێران و لە ئاوارە سفیلەکان جیای کردونەتووە. دەوڵەتی ئێران نایەویت ئاوارەکان لە ناو ئوردوگاکاندا

بمبینه وه و هولّ دهدات بیانیهنیتته ناو کۆمه‌لگای ئێران (ئەگەر بکریت له دهره وهی ناوچهی کوردنشین). له وانه یه هه ندی له ئاواره کان له به رامبه ر هه ولّه کانی ئێران بۆ نیشته جیکردنیان له و ناوچهانی که له ناوچه کوردنشینه شاخاویه کانی خۆیاندا جیاوازه، رابوهستن.

به داوای ئێران، ده ولّته ی به غداد هه ندی که سی نارده بۆ ناو ئوردوگاگان بۆ ئه وهی ئاواره کان دلدیا بکه نه وه که ئەگەر بگه رپینه وه بۆ عێراق، ده ولّته ی عێراق لێیان ده بووریت. ئه وه هه لسه نگاندانه ی که دهریاره ی ژماره ی ئه وه که سانه ی که ده یانه ویت بگه رپینه وه بۆ عێراق به ئیمه گه یشته وه، زۆر له یه ک جیاوازن. ده ولّته ی عێراق (به هه مان شیوه ی ده ولّته ی ئێران) ده زانیته که کورده کان بۆ ئاسایشی ئێران کیشه ن و ئه وه نده به په رۆش نییه که ئه م باره ی شا سووک بکات.

شا هولّ دهدات ریکه وتننامه که به کار به ینیت بۆ ئه وهی سیاسه ته کانی ده ولّته ی عێراق نه رمونیانتر بکات (به یارمه تی ریه رانی دیکه ی عه ره ب). شا به کۆتاییه ینان به یارمه تیدانی کورده کان و ئاساییکردنه وه ی په یوه ندیه کانی له گه لّ عێراق، پێگه ی ئه وه ریه ره عه ره بانه ی به هیزتر کردوه که سه دام حوسه ینیان هان ده دا په یوه ندیه کانی له گه لّ سوڤیه ت که م بکاته وه. ریکه وتننامه که هه روه ها تا راده یه ک ئه وه بانگه شه یه ی عه ره به توندئاژۆکانی که متر کردوه که ئێران دوزمنی سه ره سه ختی عه ره به کانه.

کاریگه ری ریکه وتننامه که له سه ر ولاتانی ناوچه

کاربه ده ستانی ده ولّته ی تورکیه پێشوازیان له ریکه وتنه که ی ئێران و عێراق کردوه چونکه کۆتایی به یارمه تیدانی ئێران به کورده جیا ییخوازه کان هیناوه. ده ولّته ی تورکیه له وه ده ترسیته که شه ری کورده کان و ده ولّته ی عێراق په ره بسینیت یان سی میلیۆن کوردی تورکیه بکه ونه جموجۆل و داوای ئوتونومی بکه ن.

مه لک حوسه ین، پادشای ئوردون زۆر له ریکه وتنه که ی ئێران و عێراق نیگه رانه. مه لک حوسه ین هیوادار بوو که عێراق هه لویستی خۆی سه باره ت به کورده کان نه رمونیانتر بکات و کیشه ی کورد به شیوه یه ک چاره سه ر بکریت که بارزانی بتوانیت پێگه ی خۆی وه ک ریه ری کۆمه لگای کورد رابگریت. مه لک حوسه ین ئیستا له هه ولّ

خراپکارانه‌کافی عیراق ده‌ترسیت و ده‌یه‌ویت بزانیٔ که نایا ریکه‌وتننامه‌که ده‌بیٔته هژی نه‌وهی که عیراق هه‌رچی که پیٔخۆشه بیکات یا نا .

ده‌وله‌تی سوریه پیٔشوازی له ریکه‌وتنه‌که‌ی ئیزان و عیراق نه‌کردوه . سوریه وای پیٔباشتره که ده‌وله‌تی عیراق به‌رده‌وام به کیشهی کورده‌وه سه‌رقال بیٔت . سوریه پیٔشبینی ده‌کات که عیراق پروپاگه‌ندا‌کانی دژی سوریه به‌هژی به‌شداریکردن له وتووێژه‌کانی ناشتی ئیسرائیل - فه‌له‌ستین توندتر بکات و به شیوه‌یه‌کی ناشکرتر خوازیاری رووخانی رژیم سوریه بیٔت .

ناکامه‌کانی ریکه‌وتننامه‌که بۆ کورده‌کان

سه‌باره‌ت به چۆنیه‌تی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل کورده‌کان، ده‌ستی ده‌وله‌تی عیراق تا راده‌یه‌ک ئاوه‌لا بووه بۆ نه‌وهی خواستی خۆی به‌سه‌ر کورده‌کاندا به‌سه‌پیٔنیٔت . جگه له نه‌جمه‌نی یاسادانان و نه‌جمه‌نی راپه‌پاندن که هاوینی رابردوو دامه‌زران، ده‌وله‌تی عیراق هیچ پوانیٔکی دیکه به کورده‌کان نادات . ده‌وله‌تی عیراق هه‌ولیداوه له ریکای نیشه‌جیکردنی عه‌ره‌به‌کان، کوردستان ته‌عریب بکات و له‌وانه‌یه وه‌ک به‌شیک له ریکچاره‌یه‌کی درێٔخایه‌ن سه‌یری ئه‌م مه‌سه‌له‌یه بکات .

به‌رده‌وامبوونی خه‌باتی چه‌کداری کورد وه‌ک نه‌وهی ۱۹۷۴ ئیستا به هیچ شیوه‌یه‌ک له ئارادا نیه . له سه‌ره‌تادا نزیکه‌ی ۱۰ هه‌زار که‌س له هیزی ۳۰ هه‌زار که‌سی پیٔشمه‌رگه ده‌یانه‌ویست به که‌لکوه‌رگرتن له تاکتیگه‌لی پیٔشمه‌رگه‌یانه درێٔه به شؤرپه‌که‌یان بدن . ده‌لێن پیٔش له هێرش عیراق له مانگی ئادار، کورده‌کان بریٔکی زۆر چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نیان له شاخه‌کاندا شارده‌ته‌وه . هه‌روه‌ها له‌وانه‌یه پیٔش له داخرانی سنوور له ای نیسان، کورده‌کان چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی زیاده‌یان له ئیترانه‌وه به‌ده‌سته‌یتابییٔت . له‌وانه‌یه کورده‌کان هه‌ول بدن له سنووری سووریاوه پیداو‌یسته‌کانیان دا‌بین بکه‌ن . ده‌وله‌تی سوریه هه‌رچه‌ند که له کورده‌وه خراپکارانه‌کانی رکا‌به‌ره‌که‌ی واتا رژیم به‌عسی عیراق تو‌په‌یه به‌لام که‌ره‌سته‌ی زیاتری به‌ده‌سته‌وه‌یه بۆ نه‌وهی بیٔ چه‌کدارکردنی کورده‌کانی عیراق، گوشار بخاته سه‌ر ده‌وله‌تی عیراق .

هەندئێ له كوردەكان هیوادارن كه سوپای ئێران دەست بە یارمەتیدانی كوردەكان بكاتو، ئەگەر بێت و رێكەوتننامەی جەزاییر وەك خۆی جێبەجێ نەكەیت. ئەگەر رێكی وەها دورە هەرچەند كه بە گوێزەیی هەندئێ زانیاری، ئێران هەندئێ له كوردەكان بۆ ئەگەری تێكچوونی پەيوەندیەكانی له گەڵ عێراق رادەهێنێت. هەرچەند كه كۆمەڵێك بەدگومانی قوول له پەيوەندیەكانی ئێران و عێراقدا هەیه بەلام بەرژووەندی هەردوو لا لەوەدایە كه پەيوەندیە نوێكەیان لانیكەم له كورخایەندا بپاریزن.

مەلا مستەفا بارزانی ئیستا له سەرەتای تەمەنی ۷۰ سالیادیە و سەمبۆلی بزوتنەوێ ئوتونومی كوردە. ئیستا هیچ رێبەرێكی دیکە شۆرشی كورد نەو پێگەیهی نیه كه بتوانێ جینگای بارزانی بگریتهوه، هەرچەند كه رێكەوتننامەی جەزاییر کاریگەری نەری ئێزێ له سەر دەسەلات و پرستیژی بارزانی هەبوو. لهوانەیه رێبەرایەتی كورد بە ئاسانی له ناو بچیت و ژمارەیهك له گروپە شۆرشیگێرە سەریهخۆكان هەول بەدن دژی دەولەتی عێراق خەبات بكەن. روونه كه بێ پشتیوانیهکی بەرچا، خەباتی كوردەكان دژی عێراق تەنها بە لهناوبردنی هیزەكانی عێراق و هێرشكردنە سەر دامەزرێوان ئابورییەكان سنووردار دەبێت. تەنانەت لهوانەیه كوردەكان هێرش بكەنە سەر دامەزرێوان نەوتیەكانی عێراق.

كارێگەری رێكەوتننامەكه له سەر پەيوەندیەكانی عێراق و ئەمریکا و سوڤیهت

كۆتاییبێهاتنی شۆرشی كورد یەكێ له كەندوكۆسپەكانی سەر ئاساییبونەوێ پەيوەندیەكانی عێراق و ئەمریکای له ناو بردو. لهوانەیه عێراق پێیوابێت كه ئەمریکا له گەڵ ئێران و ئیسرائیل بۆ دابینكردنی یارمەتی سەربازی بۆ كوردەكان هاوكاری كردو. بەهەر حال ئەوێ كه بوو ته كەندوكۆسپ له سەر ئاساییبونەوێ پەيوەندیەكانی عێراق و ئەمریکا، رێكەوتننامەی جەزاییر نییه بەلكوو ئەوێه كه عێراق وەك پشتیوانی سەرەکی ئیسرائیل سەیری ئەمریکا دەكات.

تا ئەو شوێنە كه ئیتمە ئاگادارین، یەكێتی سوڤیهت هیچ دەوریكی له نزیككردنەوێ ئێران و عێراقدا نەگێراوه. له راستیدا سوڤیهت كۆمەڵێك بۆچوونی تێكەڵاوی

دەربارەى ئاکام و ئەنجامەکانى ریکەوتنامەى جەزاییر ھەبە ھەرچەند کە یەکیئى سۆڤیەت بەردەوام پشتیوانى لە چارەسەریوونى ناکۆکیەکانى ئێران و عێراق و ئوتونومى بۆ کورد کردووە. ئیستا سۆڤیەت بەنیسبەت کاریگەرەکانى ریکەوتنامەى جەزاییر لە سەر پەبەندیەکانى عێراق و یەکیئى سۆڤیەت نیکەرانە.

کاریگەرى ریکەوتنامەکە لە سەر ئیسرائیل

لە ناوەراستی دەیهى ۱۹۶۰اوە ئێران ئیسرائیلی ھانداوە یارمەتى بە شوپشى کورد بەت و خۆشى لەو یارمەتیدانەدا بەشداری کردووە. ئیسرائیل یارمەتى مادى کوردی داوە و پێداویستیهکانى کوردەکانى دابین کردووە و پەسپۆرى سەربازى و ھەوالگری ناردووە بۆ ئەوێ لە کوردستانی عێراق و ئێران مەشق بە پێشمەرگە کوردەکان بەت. ھەرۆھا لەوانە یە لە ئیسرائیل مەشق بە کۆمەڵیک لە کوردەکان کرابێت. یارمەتیدانى ئیسرائیل بە کوردەکان بە ھۆى یارمەتیهکانى ئێران بوو ئەگەرنا بێ یارمەتیهکانى ئێران، دەرڤەتى ئەو کەم بوو کە ئیسرائیل درێژە بە یارمەتیدانى کوردەکان بەت. ھەلۆەشانەوێ شوپشى کورد و کەمبەونەوێ ناکۆکیەکانى ئێران و عێراق دەستى عێراق ئاوەلاتر دەکات بۆ ئەوێ ھیزەکانى دژى ئیسرائیل بەکاربێنیت ئەگەر بێت و شەرىكى دیکە دەستبێکات.

سەرەراى ئەوێ کە ئێران و عێراق ئیستا ھاوکارى یەکدی دەکەن، دەوڵەتى عێراق ھیشتا وەک یەکەمین ھەرەشەى سەربازى سەیرى ئێران دەکات و ھیزەکانى (لە سەر سنوورى ئێران) جێگیر کردووە و ھیزەکانى عێراق دەگەرپێنەوہ بۆ بنکەکانى پێشووین لە سەر سنوورى ئێران. لە ساڵەکانى شەرى دەوڵەتى عێراق و کوردەکاندا، ژمارەبەکى زۆر لە ھیزەکانى عێراق بوون بە قوربانى و زەرەر و زیانىکى مادى زۆر لە سپای عێراق کەوت بەلام عێراق بەبێ گرتیئى ئەوتۆ دەتوانیت ھیزەکانى خۆى دژى ئیسرائیل تەیار بەت.

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتۆن دی سی

بۆ:

- نوسینگەى پاراستنى بهرژهوهنديهکانى ئەمریکا له بهغداد

- بالۆيزخانهى ويلايه ته يه کگرتوهکانى ئەمریکا له بهيروت و تاران

١٩ى گولانى ١٩٧٥

بابهت: دهنگۆى لهسێداره دانى بهندکراوانى کورد له لايەن دهولهتى

عێراقهوه

١- وهزارهتى دهرهوه سپاستان دهکات ئەگەر زانیاری یا هه‌سه‌نگاندنى خۆتانمان ده‌رباره‌ى وتاره‌که‌ى جيم هۆگله‌ند پێ رابگه‌یه‌نن که رۆژى ١٦ى ئادار له رۆژنامه‌ى "واشینگتۆن پۆست" دا بلأو بووه^{٤٤}. ئەو وتاره ديسان بانگه‌شه‌ى ئەوه‌ى کردوه که

^{٤٤}- له وه‌لامى ئەو داواکاره‌ى وهزارهتى دهرهوه، بالۆيزخانه‌ى ويلايه ته يه‌کگرتوهکانى ئەمریکا له تاران له تيليگراميکدا نوسيوه‌تى: ١- جيم هۆگله‌ند له وتاره‌که‌يدا سه‌ره‌تا باسى ئەوه‌ى کردوه که هێزه‌کانى عێراق کورده‌کانيان گه‌مارۆ داوه و کوشتوه. ئاواره کورده‌کان له ئێران پيشتر باسى ئەوه‌يان کردبوو که ده‌وله‌تى عێراق هه‌م له کاتى شه‌پدا کورده‌کانى گه‌مارۆ داوه و کوشتوه و هه‌ميش پاشان له به‌نديخانه‌کاندا له‌سێداره‌ى داوون به‌لام ئەوه که له ماوه‌ى ٦ هه‌فته‌ى رابردوودا نزيکه‌ى ٦٠ هه‌زار ئاواره‌ى کورد به‌ که‌يفى خۆيان گه‌پاونه‌ته‌وه بۆ عێراق، ئەو راستيه ده‌سه‌لمينيّت که ده‌وله‌تى عێراق له ناوچه کوردنشينه‌کاندا به‌شيوه‌يه‌کى مرۆفانه هه‌لسووکوت ده‌کات و نوينه‌رى کوميسارياى بالآى نه‌ته‌وه يه‌کگرتوه‌کان بۆ کاروبارى په‌نابه‌رانيش له کاتى سه‌ردانه‌که‌ى بۆ ناوچه له‌ناوه‌راستى مانگى گولان وتويه‌تى که هيج زانیاريه‌کى به‌ده‌ست نه‌گه‌يشتوه که باس له‌وه بکات

۳۹ به‌ندکراوی کورد به دهستی ده‌ولته‌تی عیراق له‌سیداره دراون. هۆگله‌ند له زمانی هندی سهرچاوه‌ی باوه‌رپی‌کراو له به‌غداده‌وه ئاماژه‌ی به‌وه کردوه که ده‌ولته‌تی عیراق ۳۸ به‌ندکراوی کورد و فه‌رمانده‌یه‌کی هیزی پیشمه‌رگه‌ی له‌سیداره داوه. ئه‌و فه‌رمانده‌یه له ئیترانه‌وه گه‌رپا‌بوه‌وه عیراق بۆ ئه‌وه‌ی له عه‌فواته‌که‌ی ده‌ولته‌تی عیراق سود وه‌ریگریت. به‌گو‌یژه‌ی ئه‌و راپۆرتیه‌ی رۆژنامه‌ی "واشینگتۆن پۆست"، کاربه‌ده‌ستانی ده‌ولته‌تی عیراق بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌یان کردوه که ئه‌و که‌سانه که له‌سیداره دراون جینایه‌تکار بوونه و به هۆی سوچی سیاسی له‌سیداره نه‌دراون. کیسینجیر

ره‌فتاری ده‌ولته‌تی عیراق له‌گه‌ل ئاواره‌کان توندوتیژانه بووینت. ۲- سکرتری پارتی دیموکراتی کوردستان، شه‌مال که‌ریم که له ئیتران ده‌ژی له وه‌لامی پرسپاری بالۆی‌زخانه‌دا وتی که هیچ شتیکی له‌و په‌یوه‌ندی‌دا نه‌بیستوه و پتیوایه ئه‌و فه‌رمانده سهر‌بازیه که باس ده‌کرئ له به‌ندیخانه له‌سیداره دراوه، ئه‌فسه‌ریکی هیزی پیشمه‌رگه بوه که له‌لایه‌ن هیژه‌کانی عیراقه‌وه ده‌ستبه‌سهر کراوه و له شه‌قامه‌کانی شاری سلیمانیدا گه‌راندراوه. شه‌مال که‌ریم وتی له ئاواره‌کان پرسپار ده‌کات بۆ ئه‌وه‌ی بزانیته زانیاریه‌کانی جیم هۆگله‌ند چه‌نده راسته. (وه‌رگێڕ)

له كونسولخانهى ئەمريكا له تەوريز

بۆ: وەزارەتى دەرهەوى ئەمريكا، واشىنگتون دى سى، ۱۲۷

۸ى تەموزى ۱۹۷۵

بابەت: گوشارى ئىيران له سەر ئاوارەكان و مەلا مستەفا بارزانى

بۆ زانىارى: بالۆيزخانەى ويلايه تە يەكگرتووه كانى ئەمريكا له ئانكارا، بەيروت، دەميشق، تاران، كونسولخانەى ويلايه تە يەكگرتووه كانى ئەمريكا له خوڤەمشەهر، نوسىنگەى نوينه رايەتى ئەمريكا له نەتەوه يەكگرتووه كان له نيويورك و ژنيف، نوسىنگەى پاراستنى بەرژەوه ندىه كانى ئەمريكا له بەغداد و فەرماندەى هينى بەشى ئوروپاي ويلايه تە يەكگرتووه كانى ئەمريكا له واينگىنى ئالمانيا

۱- دۆكتۆريكى كورد^{۶۰} كه بەر دەوام واسيتهى نيوان كونسولخانە و بارزانیه رۆزى ۶ى تەموز هات بۆ كونسولخانە بۆ ئەوهى دەربارهى ئيمكانى رۆيشتنى خۆى بۆ ئەمريكا پرسیار بکات و ئەو شتانه كه بارزانى پيى وتوه به ئيمه بلّيت. خالە سەرەكیه كانى قسه كانى ئەو دۆكتوره ئەوه بوو كه:

الف - ئىران گوشارى خستوه تە سەر كورده كان بۆ ئەوهى يا بگه رينه وه بۆ عىراق يا خويان له گه ل كۆمه لگای ئىراندا بگونجینن.

^{۶۰} مەبەستى دۆكتۆر ئیسفەندیاره كه پيشتر ئاماژهى پیکرا. دۆکتۆر ئیسفەندیار ماوه يەك پاش ئەوه رۆيشت بۆ ئەمريكا و ئیستاش هەر له وى دەژى. وه رگتير.

ب - ئىران ھەولەكانى چىتر كىردوھتەوھ بۇ ئەوھى بارزانى لە كۆمەلگای ئاوارەكانى ناو ئىران جىا بكاھتەوھ .

ج - لە ماوھى سى ھەفتەى رابردوودا دەولتەى ئىران ھەولەكانى زىاتر كىردوھ بۇ ئەوھى پىش لە ھاتنى ئاوارە كوردەكان بۇ ئىران بگىت .

۲ - ئىران بەم شىوھىە گوشار دەخاتە سەر ئاوارەكان: گوشتى خواردنى ئوردوگاكانى كەم كىردوھتەوھ، درنگ بەتانى دەدات بەو ئاوارانە كە تازە ھاتونەتە ناو ئوردوگاكانى، گروپىك لە ئاوارەكان گوازاونەتەوھ بۇ ئوردوگایەكى نىك شىراز كە خىوھتى بە قەد ژمارەى ئاوارەكان تىدا نىە و ئاوى خواردنى كەمە . ئامانجى ئىران لەو گوشارانە ئەوھىە كە ئاوارەكان یا بگەرىنەوھ بۇ ناو شارەكان یا كۆچ بكن بۇ شارەكانى دور لە سنوور بۇ ئەوھى لە چوارچىوھى گروپگەلى بچوكدا كار بدۆزنەوھ .

۳ - گوشارى دەولتەى ئىران لە سەر بارزانى رۆژ بەرۆژ زىاتر دەبىت بۇ ئەوھى لە شوینى ئىستای خۆى (كە نىكى رەزائىە) بۇ دەوربەرى تاران كۆچ بكاھت . كوردەكان دەلین ئىران سەرھتا وتوویەتى دە ھەزار كەس لە ئەندامانى عەشىرەتى بارزانى و ھاوپى نىكەكانى دەتوانن لەگەل بارزانى بپۆن بۇ دەوربەرى تاران بەلام ئىستا ئەو پىشنىارەى گورپوھ و دەلەت ئەو شوینە تەنیا جىگای ۱۵۰۰ كەسى تىدا دەبىتەوھ . ھەرۇھا ھاتوچۆى كورپەكانى بارزانى، ئىدرىس و مەسعود بۇ ناو ئوردوگاكانى شوینە جۆراوجۆرەكانى ئىران رۆژبەرۆژ ئەستەمتر دەبىت . كوردەكان ھەست دەكەن كە ھەولەكانى كاربەدەستانى ئىران رۆژبەرۆژ زىاتر دەبىت بۇ ئەوھى دەورى رىبەراىەتى پارتى دىموكراتى كوردستان لە ناو ئوردوگاكاندا كەم بكنەوھ و پى لە سەر ئەوھ دادەگرن كە ئەو كوردانەى كە لە ئىران دەمىننەوھ دەبى بىن بە ئىرانى .

۴ - بەپىچەوانەى قسەكانى پىشویان، كوردەكان ئىستا دەلین دەولتەى ئىران سنوورى بە سەر ئاوارەكاندا داخستوھ . ئەو دۆكتۆرە كوردە دەىگوت ئەمدوايانە گروپىك لە ئاوارەكان ھەولیانداوھ بىنە ناو خاكى ئىران بەلام ھىزەكانى ئىران تەقەیان لىكردون

و له ئه‌نجامدا دوو كه‌سيان ليكوژراوه و كه‌سيكيان لى يريندار بوه كه ئىستا له نه‌خوشخانه‌ى ره‌زائيه (كه دۆكتۆره كورده‌كه ئىشى تيدا ده‌كات) ته‌داوى ده‌ييت .

۵- كورده‌كان هه‌روه‌ها ده‌لّين كاربه‌ده‌ستانى ده‌وله‌تى عيراق ۱۰ رۆژ مۆله‌تيان به كورده‌كاني دانىشتوى كه‌ركوك و دهۆك داوه ئه‌و ناوچه‌يه به‌جى بيّلن وه‌گه‌رنا ده‌وله‌تى عيراق ده‌يانگوازىته‌وه بۆ باشورى عيراق. وادياره ئامانجى ده‌وله‌تى عيراق له‌و سياسه‌ته، ته‌عريبى ناوچه‌كاني ده‌وروبه‌رى سه‌رچاوه‌كاني نه‌وته .

۶- هه‌لسه‌نگاندىن: ئامانجى ده‌وله‌تى ئيران له سياسه‌تى گوشاره‌يتان بۆ ئاواره‌كان ئه‌وه‌يه كه كورده‌كان له‌گه‌ل كۆمه‌لگاي ئيراندا بگونجينيّت و يه‌كپىزى ئه‌و گروه كوردانه تيكبدا كه به ئيران وه‌فادار نين .

نيئومان

له بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانی ئەمریکا له تاران

بۆ: وهزاره‌تى ده‌ره‌وه، واشینگ‌تون دى سى ۳۰۴۳

۱۹ى ئابى ۱۹۷۵

نهینى

بابه‌ت: نیگه‌رانى ئی‌ران و عی‌راق له ئەگه‌رى نزیكبوونه‌وهى سوڤیه‌ت له

كوردەكان

بۆ زانیاری:

- بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانی ئەمریکا له به‌یروت

- بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانی ئەمریکا له موسكۆ

- نوسینگەى پاراستنى به‌رزه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد

ئاماژه به: تیلیگرامى ۳۵۳۸ى بالۆیزخانەى ویلایه‌ته یه‌کگرتووہکانی ئەمریکا له تاران

۱- له دیداریکدا له‌گه‌ڵ شا له رۆژى ۱۸ى ئاب، شا پیمپوت که به‌کر، سه‌رۆک کۆمارى

عی‌راق داواى لیکردوه له‌گه‌ڵ وه‌زیرى ده‌ره‌وهى عی‌راق دیدار بکات که به‌مزوانه

سه‌ردانى تاران ده‌کات. شا وتى نازانیت وه‌زیرى ده‌ره‌وهى عی‌راق ده‌یه‌ویت ده‌رباره‌ى

چى له‌گه‌لى گفتوگۆ بکات. له وه‌لامى پرسىاریکی مندا، شا وتى دلنیاپه که ئەوه

سه‌رۆک کۆمار به‌کر بوه (نه سه‌دام حوسه‌ینى جیگرى سه‌رۆک کۆمار) که داواى

کردوه من له‌گه‌ڵ وه‌زیرى ده‌ره‌وهى عی‌راق دیدار بکه‌م.

۲- ده‌رباره‌ى په‌یوه‌ندیه‌کانى ئی‌ران و عی‌راق، شا ئەوه‌ى پشت‌پاست کرده‌وه که له

هه‌وله‌کانیدا بۆ هاوکاریکردن له‌گه‌ڵ کاربه‌ده‌ستانی عی‌راق به ئامانجى نه‌ه‌یشتنى

کومونیسته‌کان له ناو بزوتنه‌وهی کورد، به هیچ نه‌جامیک نه‌گه‌یشتوه. شا هه‌روه‌ها وتی به‌گوێره‌ی ئەو زانیاریانه که پێی گه‌یشتوه، سه‌دام حوسه‌ین زۆر نیگه‌رانی هه‌ولێه‌کانی سوڤیه‌ت بۆ نزیک‌بوونه‌وه له کورده‌کانه به‌لام هیچ پێشنیاریکی تایبه‌تی بۆ هاوکاریکردنی ئێران و عێراق له‌و په‌یوه‌ندییه‌دا له لایه‌ن سه‌دامه‌وه به‌ ده‌ست نه‌گه‌یشتوه.

من پرسیارم له شا کرد له ده‌ره‌وه‌ی ئێران و عێراق و تورکیا، بزوتنه‌وه‌ی کورد له چی شوینیکی دیکه به‌هێزه، شاش وه‌لامی دایه‌وه: "هه‌رچه‌ند که کورده‌کان له هه‌موو شوینیکی ئورپا و سه‌راسه‌ری رۆژه‌لاتی ناوه‌راستدا هه‌ن، به‌لام پیموایه‌ گه‌وره‌ترین گروپی کورده‌کان له پارێسن". رونه‌ که شا هه‌ست به‌وه ده‌کات که نه‌یتوانیوه هاوکاری ده‌ولته‌ی عێراق بۆ پاک‌کردنه‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌ی کورد له کومونیسته‌کان به‌ده‌سته‌بهنیت به‌تایبه‌ت له ساته‌وه‌ختیکدا که کاربه‌ده‌ستانی عێراق نیگه‌رانی په‌ره‌سه‌ندنی بزوتنه‌وه‌یه‌کی کوردی کومونیستین.

هێلمز

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی
بۆ:بالیۆزخانەیی ویلايەتە يەكگرتووەكانی ئەمریکا له تاران
۳ی تشرینی دووهمی ۱۹۷۵

نهیئیی، بەپەله

بابەت: دیداری جیگري وهزیری دهرهوهی ئەمریکا له گەڵ مەلا مستەفا
بارزانی له ئەمریکا

بۆ زانیاری: بالیۆزخانەیی ویلايەتە يەكگرتووەكانی ئەمریکا له كوهیت، دوحه،
مەنامە، ئەبوزەبی، مەسقط، جەدە و نووسینگەیی پاراستنی بەرژهوهندیەكانی ئەمریکا
له بەغداد

۱- جگه له راپۆرتەكەیی دان شۆر^{۴۵۶} دهریارەیی یارمەتیە سەربازیهكانی ئەمریکا بە
كوردەكان كە شەوی شەممە و سەرلهبەیانیی ئەمپۆ له تەلهفزیۆنی CBSدا بلأو
بوهوه، ئەو مەسەلهیی رۆژی يەكشەممە له لاپەرەیی يەكەمی رۆژنامەیی "واشینگتون
پۆست"یشدا بلأو بوهوه. هەر وههانا ئادامز شمیدس^{۴۵۷} رۆژی دوشەممە ئەو راپۆرتەیی

⁴⁵⁶ Dan Schorr

⁴⁵⁷ Dana Adams Schmidt يەكەم رۆژنامەنووسی رۆژئاوایی بوو كە له سەردەمی شۆپشی
ئەیلولدا سەردانی كوردستانی كرد و له سالی ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۵ بەردەوام راپۆرتی دهریارەیی
شۆپشی كورد له رۆژنامەیی "نیویۆرك تایمز" و "لۆس ئانجلیز تایمز" بلأو دەكردهوه. دانا ئادامز
بیرهوهریەكانی خۆی دهریارەیی كوردستان له كتیبێكدا بە ناوی "سەفەریك بە ناو پیاوه ئازاكان"
بلأو كردهوه و سالی ۱۹۶۲ خەلاتی "كۆمەلەیی جۆرج پۆلك"ی بە هۆی بلأوكردنەوهی رووداوهكانی

له رۆژنامەى "كریستین ساینس مانیتۆر"^{٤٥٨} بڵاو كردهوه كه بارزانى به خانهخوێى CIA بۆ تەداوى پزىشكى هاتوه بۆ ئەمريكا و جیگى وهزىرى دەرەوهى ئەمريكا، سىسكو له گەڵ بارزانى دیدارى كرده و بارزانى پێیخۆش نیه بگەرێتەوه بۆ ئێران.

مەسەلهى یارمەتیدانى ئەمريكا به كوردهكان و سەردانهكەى بارزانى بۆ ئەمريكا له كۆنفرانسە رۆژنامەوانیهكەى ٣ى تشرینی دووهم له وهزارەتى دەرەوه نهخرايه پوو به لām به وتەبێژى وهزارەتى دەرەوه مان وتوه ئەگەر دەربارەى سەردانهكەى بارزانى بۆ ئەمريكا پرسىارى لێكرا بهمشێوهیه وه لām بداتهوه: "له كاتى سەردانهكەى بارزانى بۆ ویلايه ته يه كگرتوه كانى ئەمريكا به مەبەستى تەداوى پزىشكى، به پزىز سىسكو به شێوهى تاكه كهسى له گەڵ بارزانى كه له ئێران دهژى دیدارى كرده. ئێمه زۆر رێزمان بۆ بارزانى ههیه".

ههروهها به وتەبێژى وهزارەتى دەرەوه مان وتوه ئەگەر دەربارەى مەسەلهى یارمەتیدانى ئەمريكا به كوردهكان پرسىارى لێكرا بهمشێوهیه وه لām بداتهوه: "من نامه ویت دەربارەى ئەو بانگهشانه ههچ بلیم. پاشان روانگهى خۆمان دەردهبرین".

هێنرى كىسینجیڤ

كوردستان پێبهخشا. دانا ئادامز ٢٥ى ئابى ١٩٩٤ له تمەنى ٧٨ ساڵیدا له ئەمريكا كۆچى دواى كرد. وهركگیر

458 Christian Science Monitor

تیلیگرام له نوسینگه ی پاراستنی بهرزه وهندیه کانی ئه مریکا له به غداد

بۆ: وهزارهتی دهره وه، واشینگتون دی سی ۲۴۹۳

۴ی تشرینی دووه می ۱۹۷۵

بابهت: بلابوونه وهی هه والی یارمهتی سه ربازی ئه مریکا به کورده کان له

عیراق

بۆ زانیاری: بالۆی زخانهی ویلایه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا له تاران و کوهیت

۱- رۆژنامه ی الثوره، زمانه والی حیزبی به عس و رۆژنامه کانی دیکه ی به غداد رۆژی ۳ی

تشرینی دووه له زمانه هه والئیری CBSی ئه مریکاهه بلابویان کرده وه که:

"نیکسون، سه رۆک کۆماری پیشووی ئه مریکا بایی میلیونها دولار چه کوچۆلی به

نهینی داوه به گروه داردهسته که ی واتا بارزانی. ئه وه سه له یه له لایه ن کومیتته ی

هه والگری تایبه تی کوشکی سپییه وه ئاشکرا کراوه و شهوی رابردوو له لایه ن رادیۆ و

ته له فزیونی کۆلۆمبیاوه بلابو کرایه وه. شرۆفه کاری رادیۆ و ته له فزیونی کۆلۆمبیا^{۴۹}،

دانییل شور^{۴۶} وتی داوا له CIA و وهزارهتی دهره وهی ئه مریکا کراوه ورده کاریه کانی

ئه وه سه له یه بخه نه پوو و سه رۆک کۆماری ئه مریکا فه رمانی به CIA داوه لیژنه یه ک

بۆ تاوتویکردنی ئه وه سه له یه پیکیبیت به لام زانیاری زیاتری له وه په یوه ندیه دا ئاشکرا

نه کرد."

⁴⁵⁹ Columbia

⁴⁶⁰ Daniel Shore

هه‌سه‌نگاندن: هه‌ر چه‌ند که ئه‌و مه‌سه‌له‌یه به ورده‌کاری زیاتره‌وه له لایه‌ن هه‌والنێری VOA و BBC ب‌لاو کرایه‌وه به‌لام وادیاره ده‌وله‌تی عێراق بریاریداوه نۆر له سه‌ری نه‌چیت. رۆژنامه‌کانی عێراق باسی ئه‌وه‌یان نه‌کرد که CBS ب‌لاوی کردوه‌ته‌وه که شا داوای له نیکسۆن کردوه ئه‌و چه‌کوچۆلانه بنیڕیت بۆ کورده‌کان. رۆژنامه‌کانی عێراق هه‌روه‌ها ته‌نها نیکسۆن به هۆی ئه‌و مه‌سه‌له‌یه سه‌رزه‌نش ده‌که‌ن نه ده‌وله‌تی ئه‌مریکا. وادیاره ده‌وله‌تی عێراق نایه‌ویدت ئه‌و مه‌سه‌له‌یه کاریگه‌ری له سه‌ر نزیکبونه‌وه‌که‌ی له‌گه‌ڵ ئێران دابنیت یان بییت به هۆکاریکی نوێ بۆ ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندیه‌کانی له‌گه‌ڵ ویلایه‌ته‌یه‌ کگرتوه‌وه‌کانی ئه‌مریکا ئالۆز بییت.

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی

بۆ:

- بالۆیزخانەیی ویلایەتە یەگگرتوووەکانی ئەمریکا له تاران

- نوسینگەیی پاراستنی بەرژەوهەندیەکانی ئەمریکا له بەغداد

۱۳ی نیسانی ۱۹۷۶

بابەت: تاوتوێکردنی کاردانەوهی ئێران سەبارەت بە مانەوهی بارزانی له

ئەمریکا

۱- بۆ بالۆیزخانەیی ویلایەتە یەگگرتوووەکانی ئەمریکا له تاران: محمد دۆسکی، بەرپۆهەری کۆمەڵەیی کورد له ئەمریکا پێمانی راگەیاندوه که بارزانی له گەڵ سی هاوریی دیکەیی دەیهوێت بۆ تەداوی پزشکی زیاتر سەردانی کلینیکی مایۆ^{۶۶} بکات. دۆسکی جەختی له سەر ئەوه کردوه تەوه که له کاتی سەردانەکهی بارزانییدا هیچ چەشنە چالاکیهکی سیاسی ئەنجام نادرێت.

۲- سێستان دەکهین ئەگەر بێ پرسیارکردن له دەولەتی ئێران پێمان راگەیهنن که ئایا دەولەتی ئێران رێگە بهوه دەدات بارزانی و هاورپیکانی له ئێران بێنه دهرهوه و دیسان بگەرێنهوه بۆ ئێران یا نا؟^{۶۷}

⁴⁶¹ Mayo Clinic

^{۶۷}- ریحارد هیلمن، بالۆیزی ئەمریکا له ئێران رۆژی ۲۸ی نیسان له پهيامێکدا بۆ وهزارهتی دهرهوه له وهلامی کیسینجیژدا نوسیویهتی به تهواوی دلتیا نیه که ههلوپستی دهولەتی ئێران به نیسبەت هانتی بارزانی بۆ ئەمریکا بۆ تەداوی پزشکی چیه و ئاماژەیی بهوه کردوه که کێشەیی

۳- هرچەند که بارزانی داوای پەنابەری لە UNHCR (کۆمیساریای بالای نەتەوە یەگرتووەکان بۆ کاروباری پەنابەران) نەکردووە و بە وتە ی دۆسکی، بارزانی نایەوێت پلانی نۆنەتەوەیی ئیستا بۆ نیشتهجێکردنی ئاوارە کۆردەکان تێکچیت یا بارودۆخی ئەو ئاوارە کۆردانە که ئیستا لە ئێران بخاتە ناو مەترسیەو، بەلام لەوانە یە بارزانی هەر که گەیشته ئەمریکا هەول بەدات لە ئەمریکا بمینیتەو و بنەمالە گەرەکەشی بەینیت بۆ لای خۆی. ئەگەر ئێمە رێگە بە بارزانی بدەین لە ئەمریکا بمینیتەو، کاردانەو ی ئێران چی دەبیت؟ ئایا دەولەتی ئێران رێگە دەدات بنەمالە ی بارزانی بێن بۆ لای بۆ ئەمریکا؟ بارزانی لە ئەمریکا دەتوانیت داوای پەنابەری سیاسی لە دەولەتی ئەمریکا یا UNHCR لە نیویۆرک بکات. UNHCR رایگە یاندووە بەگوێرە ی پەیمانی ۲۷۳۹ی ژنیف ئاوارە کۆردەکان ئەو مافە یان بە تەواوی هە یە که لە لایەن UNHCR وە بپارێزین.

۴- بۆ نوسینگە ی پاراستنی بەرژەو نەدیەکانی ئەمریکا لە بەغداد: سیاسی ئێو ش دەکەین بۆچونی خۆتانمان لەو پە یو نەدیە دا پێرابعە یە ن.

کیسینجیر

سەرەکی هەلوێستی ئێران نیە بە لکۆو ئەو یە که ئایا CIA و وەزارەتی دەرەو ی ئەمریکا پێیان باشە بارزانی بیت بۆ ئەمریکا، بە تاییبەت ئەگەر بیەوێت پاش تەداوی پزشکی لە ئەمریکا بمینیتەو. (وەرگێڕ)

له نوسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد
بۆ:

- وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه، واشینگتون دی سی، ۳۳۲۶

- بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ی به‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له تاران

- بالۆی‌زخانه‌ی ویلایه‌ته‌ی به‌گرتووه‌کانی ئەمریکا له لهنده‌ن

۴ی ته‌موزی ۱۹۷۶

نه‌ینی

بابه‌ت: کاریگه‌ری مانه‌وه‌ی بارزانی له ئەمریکا له سه‌ر په‌یوه‌ندیه‌کانی

عێراق و ئەمریکا

ئاماژه‌ به: تیلیگرامی ۱۶۲۸۱۹ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه

۱- ده‌وله‌تی عێراق کاردانه‌وه‌یه‌کی ئەوتۆی له به‌رامبه‌ر دیداره‌که‌ی به‌پێز سیسکۆ^{۴۶۳} و
بارزانی نیشان نه‌داوه و پێمانیه‌ دانیشتنی کاربه‌ده‌ستانی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه له‌گه‌ڵ
بارزانی (ئه‌گه‌ر ئاستی ئه‌و کاربه‌ده‌ستانه به‌رز نه‌بێت) کێشه‌ی جدی بۆ
په‌یوه‌ندیه‌کانی عێراق و ئەمریکا دروست بکات. به‌ بۆچونی من ته‌نها به‌ مه‌رجیک

^{۴۶۳} - مه‌به‌ست دیداره‌که‌ی جۆزیف سیسکۆ، چێگری هینری کیسینجیهر له‌گه‌ڵ مه‌لا مسته‌فا بارزانی
له تشرینی به‌که‌می ۱۹۷۵. بۆ ناوه‌ۆکی ئه‌و دیداره بنواپن بۆ پێشه‌کی ئه‌م کتێبه. وه‌رگێڕ

لهگه ل بارزانی دیدار بکن که بارزانی ههوالی ئه و دیدارانه بلاو نهکاتهوه و نهگهر بگریته تهنا دهولته تی ئه مریکا و ئیران ناگاداری ئه و دیدارانه بن .

۴- نهگهر بارزانی بیهویت بو هه میشه له ئه مریکا بمینیتتهوه من پیموایه کاردانهوهی توندی دهولته تی عیراقی بهدواوه ده بیته . رژیم عیراق به نیسبته هاوکاری ئه مریکا و سوریه له لوبنان بهدگومانه و ناگاداری ئه وهیه که دهولته تی سوریه پشتیوانی له چالاکیهکانی کوردهکان دژی عیراق دهکات، کهوابوو نهگهر دهولته تی ئه مریکا ریگا به مانهوهی هه میشهیی بارزانی له ئه مریکا بدات دهولته تی عیراق بهو ئه نجامه دهکات که دهولته تی ئه مریکا و سوریه دهسیان خستوته ناو دهسی یهک بو ئه وهی له کوردهکان وهک چهکیک دژی رژیم عیراق که لک وربرگرن .

۳- نهگهر ریگا به بارزانی بدریت بو هه میشه له ئه مریکا بمینیتتهوه، دهولته تی ئه مریکا زۆر به زهحمته ده توانیته پیش له چالاکیه سیاسییهکان و لیدوانه گشتیهکانی بارزانی بگریته . دهولته تی عیراق له سیستمی ئه مریکا تیناگات و قه د باوه ر به وه ناکات که دهولته تی ئه مریکا ناتوانیته له وه زیاتر بارزانی کۆنترۆل بکات، کهوابوو بهبوچونی من بو ئه وهی خو مان توشی ئه م کیشانه نهکهین باشتر ئه وهیه بارزانی بنیژینهوه بو ئیران، ههروهها که رۆژی یهکه م بریار بوه بجیتتهوه بو ئیران^{۶۴} .

ویلی

^{۶۴}- نووسینگهی پاراستنی بهرزه وه ندهیهکانی ئه مریکا له بهغداد رۆژی ۲۲ی ئه یلولی ۱۹۷۶ په یامیکی هاوشیوهی دیسان ناردوه ته وه بو وه زاره تی دهره وه و پیشنیاری ئه وهی کردوه که دهولته تی ئه مریکا پیش له چالاکیه سیاسییهکانی بارزانی بگریته چونکه دهولته تی عیراق پیموایه که بارزانی به ره زامه ندی ئه مریکا ئه و چالاکیه نه نجام ده دات . له و په یامه دا ههروهها ئامازه به وه کراوه که " بهخوشیه وه ئیستا بواری ئه وه ههیه که دهولته تی ئه مریکا و بارزانی پیکه وه ریکبکه ون واتا ئه مریکا ئه و شتانه جیبه جی بکات که بارزانی له ئه مریکا داوای دهکات و له بهرامبه ردا بارزانی ش چالاکیه سیاسی ئه نجام نه دات . (وه رگیزی)

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتن
بۆ: بالۆیزخانەیی ویلايەتە یەگرتووکانی ئەمریکا له تاران

٢١ی تەموزی ١٩٧٦

بابەت: دوايین پێشھاتەکانی پەيوەندیدار بە سەردانەکەیی مەلا مستەفا
بارزانی بۆ ئەمریکا

بۆ زانیاری: نووسینگەیی پاراستنی بەرژەوهەندییەکانی ئەمریکا له بەغداد

ئاماژە بە: تیلیگرامی ١٦٢٨١٩ی وهزارهتی دهرهوه

١- بەرپۆهەبەری بەشی NEA/ARN^{٤٦٥} رۆژی ٩ و ١٠ی تەموز له رۆچیسٹێر،
مینیسوتا^{٤٦٦} لەگەڵ بارزانی قسەیی کردووە. بارزانی وتویەتی پێیخۆشە بۆ ٧ یا ٨
مانگ له ئەمریکا بمیئیتەوه بەلام له روی ناچارییەوه ئەو ئامۆزگاریەیی ئیمەیی قبول
کردووە که باشتر ئەوهیە پاش تەواوبوونی تەداویە پزەشکیەکەیی بە خێراییی بگەرێتەوه
بۆ ئێران. ئیمە بە بارزانیمان وت تەنها بۆ تەداوی پزەشکی فیزیای هاتن بە ئەمریکامان
پێداوه و دەولەتی ئێران له و پەيوەندیەدا ئاسانکاری بۆ کردووە و زۆر باش دەبیئت
ئەگەر بەو رێوشوێنانە پابەند بیئت. ئەو پیاوہی SAWAK که له تاران لەگەڵ

^{٤٦٥} NEA/ARN بە ئۆفیسیی کاروباری رۆژھەلاتی نزیک و باشووری ئاسیا و ئۆفیسیی کاروباری

لوبنان، سوریه، ئوردون و عێراق له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا دەوتریئت. وەرگێر

^{٤٦٦} Rochester شارێکە سەر بە ویلايەتی نیویۆرک و Minnesota ویلايەتیکی ویلايەتە

یەگرتووکانی ئەمریکایە که دەکەوێتە باکووری ئەو ولاتەوه. وەرگێر

بارزانیدا هاتوه، له و دانیشتنه‌ی به‌پټوه‌به‌ری NEA/ARN له‌گه‌ل بارزانیدا ناماده بوو و هه‌روه‌ها گوټی له‌م داواکاریانه‌ی بارزانی بوو.

۴- به‌هه‌رحال ئی‌مه بریارماندا که مل به داواکاریه‌کی دیکه‌ی بارزانی بده‌ین ئه‌ویش ئه‌وه بوو که ریگه‌ی پټیده‌ین پټیش ئه‌وه‌ی بپواته‌وه بۆ ئی‌زان بۆ چه‌ند رۆژیک له واشینگتون بمینټه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل کۆمه‌لێک که‌س که پټیشتر لایه‌نگریان له دۆزی کورد کردوه دیدار بکات و بۆ چه‌ند رۆژیک بۆ ئیسراحه‌تکردن بچټه‌ شاخټکی ئی‌ره. ئه‌و که‌سانه که پټیشتر لایه‌نگریان له دۆزی کورد کردوه و بارزانی ده‌یه‌وټ بیانینیت بریتین له سناتور جه‌کسون، کۆنگرێسمه‌ن ویلسون، نوینه‌ری تیگراس و جورج مینی^{۴۶۷}. بارزانی هه‌روه‌ها وتی ده‌یه‌وټ له‌گه‌ل داگلاس، دادوهری پټیشوو^{۴۶۸} دیدار بکات به‌لام ئی‌مه پټیمانوت که ناوبراو له واشینگتون نیه. ئی‌مه پټیمانویه که ئه‌م شیوه هه‌لسوکه‌وته‌ی ئی‌مه له سه‌ربه‌ری و شانازییه‌خۆکردنی بارزانی که‌م ده‌کاته‌وه و ئه‌وه‌مان بۆ ئاسانتر ده‌کات که بارزانی بۆ نامانجی یه‌که‌مان که گه‌رانه‌وه‌یه‌تی بۆ ئی‌زان، کیشه‌مان بۆ ساز نه‌کات و هه‌روه‌ها پټیش له دووپاتبوونه‌وه‌ی ئه‌و به‌زمه بگرین که حیزبه‌که‌ی بارزانی جاری پټیشوو بۆی درست کردین. ئی‌مه هه‌روها ئه‌وپه‌ری هه‌ولی خۆمان ده‌ده‌ین که به‌راویزکردن له‌گه‌ل جه‌کسون، مینی و ویلسون، پټیش له‌وه بگرین که له کاتی دیداری بارزانی له‌گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌دا هه‌رایه‌کی پرۆپاگه‌ندی نه‌خوازاو به‌دژمان ساز بټت.

۳- ئه‌گه‌ر سه‌ره‌پای هه‌موو هه‌وله‌کانمان مه‌سه‌له‌ی سه‌فه‌ری بارزانی بۆ واشینگتون بلآو بوه‌وه، هه‌لوټستی ئی‌مه له‌و کاته‌دا ئه‌وه ده‌بټت که:

الف - ئه‌لبه‌ته که ئی‌مه هاوکاری بارزانیمان کردوه بۆ ئه‌وه‌ی له‌لایه‌ن ئه‌و پزשکانه‌وه که پټیشتر ته‌داویان کردوه و شاره‌زای فایلی نه‌خۆشیه‌که‌ینی، ته‌داوی بۆ بکرټ.

ب - ئیستا که ته‌داویه‌که‌ی ته‌واو بوه، بارزانی پټیش له‌ گه‌رانه‌وه بۆ ئی‌زان بۆ ماوه‌یه‌کی کورت لی‌ره ئیسراحه‌ت ده‌کات و سه‌ردانی چه‌ند که‌سیک ده‌کات.

467

— SENATOR JACKSON, CONGRESSMAN WILSON OF TEXAS, AND GEORGE MEANY.

468

- FORMER JUSTICE DOUGLAS

۴- به له بهرچا وگرتنی ئه و شتانه که باسمان کرد، کاربه دهستانی ئیران ئاگادار بکه نه وه که ئیمه بریارمان داوه ریگه به بارزانی بدهین بۆ چه ند رۆژیک بیت بۆ واشینگتۆن. ئیمه پیمانویه که ئه مه باشتین ریگایه بۆ ئه وه ی کۆنترۆلی مه سه له که بکه ین چونکه نوینه ری بارزانی له واشینگتۆن پیشتر له گه ل ئه و که سانه که بارزانی ده یه ویت بیانینیت، له په یوه ندیدا بوه. ئه رکی ئیمه ئه وه یه که پیش له وه بگرین که دیداری بارزانی له گه ل ئه و که سانه بیته پرۆپاگه ندایه کی نه خوازاو له لایه ن ئه و که سانه وه و ههروه ها پرۆپاگه ندای دۆست و لایه نگره نزیکه کانی بارزانی به دژی ئیمه. راگه یاندنه گشتیه کان تا ئیستا ئاگاداری سه فه ره که ی بارزانی بۆ ئه مریکا نه بوونه ته وه.

۵- سپاستان ده که م وه لآمی کاربه دهستانی ئیرانم له م په یوه ندییه دا بۆ بنیرن.

کیسینجیر

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی
بۆ:

- بالۆیخانەی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا له تاران
- نوسینگەی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد
ته‌نها هیڵمز، بالۆیزی ئەمریکا له تاران و کیلۆگ، به‌رپرسی نوسینگەی
پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانی ئەمریکا له به‌غداد بیبین
٢٤ی ئابی ١٩٧٦

نه‌ینی

بابه‌ت: کێشه‌کانی بارزانی و هاوڕێکانی له ئەمریکا

١- وادیاره‌ بارزانی کۆمه‌ڵێک په‌یامی له‌لایه‌ن کاربه‌ده‌ستانی ئێرانه‌وه به‌
ده‌ستگه‌یشتوه که نیشان ده‌دات کاربه‌ده‌ستانی ئێران ئیدی پێداگری له‌ سه‌ر بارزانی
ناکه‌ن زوو بگه‌رپێته‌وه بۆ ئێران. یه‌کێ له‌ هاوڕێیانی بارزانی پێیراگه‌یاندین که شا
له‌ریگای SAWAK ه‌وه به‌ بارزانی وتوه ه‌ه‌ر کاتێک که پێیخۆش بێت ده‌توانیت
بگه‌رپێته‌وه بۆ ئێران و ئەگه‌ر پێیخۆش بێت له‌ داها‌تودا بۆ ته‌داوی پزشکی بگه‌رپێته‌وه
بۆ ئەمریکا، ئێران هێچ که‌ندوکۆسپیکي بۆ درسته‌ ناکات. ئەو کارمه‌نده‌ی SAWAK
که له‌گه‌ڵ بارزانی بوه و له‌ تاران له‌گه‌ڵیدا ها‌توه گه‌راوه‌ته‌وه بۆ تاران.

۲- هاوکات بارزانی و هاوپیکانی گوازاونه ته وه بۆ هۆتیلێکی ناو گهه کێکی هه رزان قیمه تی واشینگتۆن و به گوێره ی زانیاریه کان ئیستا به دوا ی به کرێگر تی خانوو یه ک له ده رو به ری واشینگتۆندان .

۳- لانیکه م سێ کهس له هاوپیانی بارزانی، له وانه یه کێ له کۆره کانی، پێیانخۆشه بگه رپێنه وه بۆ ئێران یان له شوینیکی دیکه له گه ل بنه ماله که یاندا یه ک بگر نه وه . بۆ نمونه پزشکی تاکه که سی بارزانی، دۆکتۆر عومرانی^{۶۹} پیمانوت ده یه ویت به مزوانه بیوات بۆ له ندهن بۆ ئه وه ی له وئ بگات به ژن و منداله که ی که به مزوانه به پاسپۆرتی ئێرانیه وه دین بۆ له ندهن . له وانه یه عومرانی و بنه ماله که ی پاشان بۆ ماوه یه ک بگه رپێنه وه بۆ واشینگتۆن به لام پێیانخۆشه بۆ هه میشه له له ندهن نیشه جئ بن بۆ ئه وه ی دۆکتۆر عومرانی درێژه به خویندی پزشکی بدات و ئه گه ر بکریت ده ست به کاری دوکتۆری بکات .

۴- سه ره رای ئه م نیشانه ناسه قامگیرانه، ئیمه پیمانوا یه که سه رجه م هاوپیانی بارزانی به ته وای به ری به ره که یان وه فادار ده بن و هه تا هه ر کاتیک بارزانی پئی خۆش بیئ لای بارزانی ده میننه وه .

۵- ئامانجه کانی بارزانی (جگه له وه ی که ده یه ویت جار ئ له ئه مریکا بمینیتته وه) به ته وای دیار نین . بارزانی به به پرسی NEA/ARN (به شی کاروباری رۆژه لاتی نزیک و باشوری ئاسیای وه زاره تی ده ره وه) وتوه که ویستویه تی پشتگیری له وه عه فواته بکات که ده ول ته ی عیراق ده ریکردوه بۆ ئه و کوردانه که له ئێران ماونه ته وه به و مه رجه که ریگه به کورده کان بدریت له ناوچه کوردنشینه کانی باکور که له کۆنه وه تییدا ژیاون (جگه له ناوچه سنوریه کان) نیشه جئ ببنه وه . بارزانی هه روه ها

DR. OMRANI^{۶۹} . وادباره مه به سستی دۆکتۆر نه جمه دین که ریم عومه ر، پارێزگاری ئیستای که رکوکه که ئه و کاته پزشکی تاییه تی مه لا مسته فا بووه وه گه رنا مه لا مسته فا هاوپییه کی به ناوی دۆکتۆر عومرانی نه بوه . دۆکتۆر نه جمه دین که ریم سا لی ۱۹۷۶ به یه کجاری له ئه مریکا مایه وه و درێژه به خویندنه که ی دا و بپوانامه ی پزشکی پسپۆری نه شته رگه ری ده ماری له زانکۆی جۆرج واشینگتۆن به ده سه ئینا . وه رگێر

به شیوهی ناراسته و خۆ وتویه تی باشتترین کاریک که له م بارودۆخه دا ده توانییت بیكات بۆ ئاواره كورده كانی نیۆ ئیژان ئه وهیه که پشتگیری له و عه فواته بکات. بارزانی ههروهها وتویه تی له مه وه به دوا هه ولّ بۆ ئه وه ده دات سه رنجی رژیمی عیراق به ره ولای شتیك وه ک ریکه و تننامه که ی ئاداری ۱۹۷۰ رابکیشیت.

۶- بۆچوونی ئیمه ئه وهیه که جاری سیاسه تی " بنواپه و چاوه پوان بکه " به نیسه بت ئه م بارودۆخه بگرینه به ر. هه ندی راپۆرت ده رباره ی بارودۆخی بارزانی له ئه مریکا له لایه ن رۆژنامه کانه وه بلّو بوه ته وه به لّام سه رنجیکی ئه وتۆ به و راپۆرتانه نه دراوه. ئیمه پیمانوایه که نابیت ئه وه نده گوشار بخرینه سه ر بارزانی که ناچاری بکه ی ن داوای یارمه تی له هه ندی له دۆسته کانی لێره بکات یان مه سه له که له ناو راگه یاننده گشتیه کاندا به ته قیته وه. ئه نجامی کۆتایی ئه و مه سه له یه ئه وهیه که بارزانی داوای په نابه ری سیاسی له ئه مریکا بکات که بۆ ئه وه ش فایلکی به هیژی به ده سه ته وه یه و ئیمه به ئاسانی ناتوانین داواکاریه که ی ره ت بکه ی نه وه.

۷- له ئه نجامدا ئیمه داوامان له ئیداره ی کاروباری کۆچه بان کردوه ماوه ی مانه وه ی بارزانی و هاوپیکانی له ئه مریکا بۆ سه منگی دیکه درێژ بکاته وه و ریکه به هه ندی له هاوپیانی بارزانی و اتا دۆکتۆر عومرانی و موحسین دزه یی بدات سه ردانی له نده ن بکه ن و بگه پینه وه بۆ ئه مریکا.

۸- سپاستان ده که ی ن ئه گه ر بۆچوون و پیشنیاره کانی خۆتان ده رباره ی چونه تی هه لسه وکه و تکرده ن له گه لّ کیشه ی بارزانی بۆمان بنیرن به لّام له پله ی یه که مدا گرنگی به هه لۆیستی کاربه ده ستانی عیراق و ئیژان سه باره ت به و مه سه له یه بده ن.

بۆ هیلمز، بالۆیژی ئه مریکا له تاران: سپاست ده که ی ن ئه گه ر بۆمان روونی بکه ی ته وه که هه لۆیستی شا و ده ولّه تی ئیژان چی ده بیّت ئه گه ر بارزانی له مه زیاتر له ئه مریکا بمیّنته وه و داوای په نابه ری سیاسی له ئه مریکا بکات.

کیسینجیر

له نو سینگی پاراستنی بهرزه و هندیه کانی ئەمریکا له بهغداد
بۆ: وهزارهتی دهروهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی، ۳۵۴۱
۳۰ ی ئابی ۱۹۷۶

بابهت: ئاکام و ئەنجامه کانی مانه وهی بارزانی له ئەمریکا

بۆ زانیاری: بالۆیزخانهی ویلایه ته یه کگرتووه کانی ئەمریکا له تاران
ئاماره به: تیلیگرامی ۲۰۹۸۹۷ ی وهزارهتی دهروه

۱- من پیموایه که دهولهتی عێراق وهک هیزیک سهیری بارزانی دهکات که ئیدی
ناتوانیت رێبه رایهتی خه باتیکی دیکه له داهاتودا بکات یان ئیلهام بهو خه باته بدات
مه گهر ئه وه که بارو دۆخیک بره خسیت (که ئه ویش دووره) که ئیران و عێراق شه ر
بکهن و شا بریار بدات جاریکی دیکه که لک له بارزانی وه ریکریت و پشتیوانی لیبکات
بۆ ئه وهی دهستی به شیک له سپای عێراق به سیتته وه .

۲- دهولهتی عێراق بۆی گرنگ نیه بارزانی له کوپیه، مه گهر ئه وه که ئه وه دهوله ته که
خانه خوی بارزانی به شیوه یه کی کاریگهر بارزانی ته شویق بکات له عێراق خراپکاری
بکات .

۳- بارزانی بۆ پشتیوانی ده ره کی ناتوانیت ببیت به هیزیکی کیشه خولقینه ر بۆ
دهولهتی عێراق. بارزانی کیشه بۆ دهولهتی عێراق درست ناکات به لکوو کیشه بۆ
دهولهتی ئەمریکا ده خولقینیت به تایبهت له ئیستادا که په یوه ندیه دیپلوماتیکه کانی
نیوان عێراق و ئەمریکا ورده ورده دهست پنده کاتوه و ئەگهری ئه وه هه یه که
بارزانی گفتوگو کانی داهاتووی ئەمریکا و عێراق بۆ ده ستپیکردنه وهی په یوه ندیه کانیان

له بار ببات. دور نيه بارزانی لۆبی بکات یان له ریگای ئه و لایه نگره جوراوجورانه که له ناو راگه یاندنه گشتیه کاندایه هیه تی ههول ببات کومه لیک ئیمتیاز بۆ کوردهکان وده دهست بخت که له ئه نجامی ئه وه شدا دهستپیکردنه وهی په یوه ندییه کانی ئه مریکا و عیراق له بار ده چیت یان بۆ ماوه یه کی درێژ پیش له وه ده گریت که ئه مریکا و عیراق له بواری کرپین و فروشتنی نهوت و فرۆکه ی مه ده نی یا چه کوچولی سه ربازی یا شتانی دیکه پیکه وه ریکبکه ون.

٤ - ئاماژه کردن به م دوو خاله گرنکه: الف - دهوله تی عیراق سیاسه تی خۆی به نیه بهت کورد به مه سه له یه کی ناوخۆیی له قه له م ده دات. ب - ئه و پیشنیاره که دهوله تی عیراق ده رباره ی ئوتونومی کورد خسته پوو و بارزانی ره تی کرده وه، پیشنیاریکی نائینسانی نه بوو. دژوارترین خاله کانی ئه و پیشنیاره ئه وه بوون که یه که م کوردهکان ناچارن وه ک زمانی دووم فیتری زمانی عه ره بی بن و دووم داها تی نه وتی که رکوک بۆ ولاتی عیراق ته رخان بگریت نه ته نها هه ری می ئوتونومی کوردستان^{٤٧٠}. ئایا هیچ دهوله تیکی دیکه له عیراق به که متر له وه رازی ده بی ت؟ پیش له ده ستپیکردنی شوپشی بارزانی، دهوله تی عیراق هیچ پلانیکی نه بوو بۆ ئه وه ی ژماره یه کی زۆر له کوردهکان به زۆر له ده شته کانی میزۆپۆتامیادا نیشته چی بکات.

٥- ئه گه ر ها توو بارزانی برپاری دا ئه مریکا به جیبی نه هیلتیت، نابجی ناچاری بکه ی ن له ئه مریکا بجیته ده ره وه چونکه ئه و کاته له وانه یه بارزانی بیروپایه کی گشتی کاریگه ر له ناو ئه مریکا به ره ولای ئه و مه سه له یه رابکیشیت بۆ ئه وه ی له ئه مریکا بمینیتته وه.

^{٤٧٠} ئه و بۆچونه راست نییه چونکه هۆکاری ریکنه که وتنی بزوتنه وه ی کورد و دهوله تی عیراق ئه و شتانه نه بوو به لکوک ئه وه بوو که دهوله تی عیراق هیچکام له خاله کانی ریکه وتنامه ی ١١ ئاداری ١٩٧٠ی جیبه چی نه ده کرد و ته نها ده یه ویست کات به فیرو ببات و خۆی به هیز بکات بۆ ئه وه ی به هیرشی سه ربازی کوتایی به کیشه ی کورد به ینتیت. کورد قه د داوای ئه وه ی نه کردوه که داها تی نه وتی که رکوک به س بۆ هه ری می کوردستان بی ت به لکوک کیشه که ئه وه بوو که دهوله تی عیراق که رکوک نه ده خسته ناو هه ری می ئوتونومی کوردستان و هاوکات سیاسه تی ته عریبی که رکوک و ناوچه دا براره کانی جیبه چی نه کرد. وه رگیتر

ئەگەر شتیکى وا ھاتەپیش دەولەتى ئەمریکا دەپن خۆى لەگەل بارودۆخەکەدا بگونجیتیت و کۆمەلک سنوور بۆ چالاکیە سیاسیەکانى بارزانى لە ئەمریکا دابنیت. ئەگەر بارزانى بەوہ رازى بوو کہ بەنيسبەت بارودۆخى کوردستان بى دەنگ بیت يان تەنانت لەگەل دەولەتى عىراق سازش بکات، ئیمە دەتوانین لە سەر ئەو مەسەلەيە لەگەل دەولەتى عىراق مامەلەیک بکەین.

٦- بە لەبەرچاوغرتنى پەيوەندیە درێژخایەنترەکانى ئەمریکا و عىراق، پيشنیار دەکەم چاویک بە پەیماننامەى ٧ى حوزەيرانى ١٩٣٤ى ئەمریکا و عىراق بۆ گۆرپنەوہى تاوانباراندا بخشینین (نوسینگەکەمان ئەو پەیماننامەيەى لانیه) بۆ ئەوہى بزانیان ئایا ئەو پەیماننامەيە ھیشتا لە جیى خۆیدا ماوہ يان نا و ئەگەر ھاتوو پەيوەندیەکانمان لەگەل عىراق دەستى پیکردوہ و ئەو پەیماننامەيە کەوتەوہ کار، چى رودەدات ئەگەر دەولەتى عىراق داوا لە دەولەتى ئەمریکا بکات بەگۆیرەى ئەو پەیماننامەيە بارزانى تەسليم بە عىراق بکاتوہ بۆ ئەوہى لە عىراق دادگایى بکريت؟

کیلوگ^{٤٧١}

له وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا، واشینگتون دی سی

بۆ:

- بالۆیژخانەیی ویلايەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا له تاران

- نووسینگەیی پاراستنی بەرژەوهەندیەكانی ئەمریکا له بەغداد

١٧ی ئەیلوولی ١٩٧٦

نهیانی

بابت: كێشەیی چوونی بارزانی بۆ ئورویا و هاتنەوهی بۆ ئەمریکا

١- مەلا مستەفا بارزانی دەیهوێت ئەم هەفتەیه بچیت بۆ ئورویا و دوو مانگ لەوێ بمینیتەوه و پاش هەلبژاردنەكانی سەرۆك كۆماری ئەمریکا بگەریتەوه بۆ ئەمریکا. بارزانی پێی له سەر ئەوه داگرتوه كه ئەگەر ئێمه ویزای هاتنەوه بۆ ئەمریکا بە خۆی و هاوڕێكانی نەدەین له ئەمریکا دەرناچیت چونكه دەیهوێت له وه دُنیا بیت كه دەتوانیت بگەریتەوه بۆ ئەمریکا.

٢- بارزانی پێشتر داوای له ئێمه كردبوو هاوکاری بكەین بۆ ئەوهی هەندی له هاوڕێكانی له ئورویاوه بپن بۆ ئەمریکا بۆ سەردانی، بەلام ئێمه ئەو داواكاریهمان رەت كردهوه چونكه ئەو كارە دەبوو هۆی ئەوهی چالاکیە سیاسیەكانی بارزانی له خاکی ئەمریکا پەرە بسپینیت.

٣- رۆونه كه بارزانی دەیهوێت بۆ پەيوەندی راستەوخۆ له گەڵ تۆپی لایەنگرە كوردەكانی سەردانی ئورویا بكات و پاشان بگەریتەوه بۆ ئەمریکا بۆ ئەوهی بزانییت ئایا ئەنجامی هەلبژاردنەكانی سەرۆك كۆماری ئەمریکا دەبیتە هۆی ئەوهی كه

ئەمىرىكا پىشتىۋانى لىتىكات. لە كۆتايىدا لەوانە يە بارزانى ھەول بەدات بۆ ھەمىشە لە ئەمىرىكا بىمىنىتەۋە. ئىمە ئاگادارى ئەۋەين كە نوپتەرى بارزانى لە واشىنگتون دەيەۋىت خانوۋىكە لە ۋىرجىنيا بۆ ماۋەي ۵ سال بە كرى بگرىت.

۴- ئىمە دەمانەۋىت قىزاي ھاتنەۋە بۆ ئەمىرىكا بەدەين بە بارزانى ^{۴۷۲} ۋە سەير بەكەين بزانىن لە دوو مانگى داھاتودا بارودۆخەكە چۆن بەرەۋپىش دەچىت چۈنكە ئەگەر قىزا نەدەين بە بارزانى ھەلمەتى پىشتىۋانى لە بارزانى لە لايەن راگە ياندەنەكانەۋە بەپىدە خرىت ۋە داۋى ئەۋەش لەوانە يە بارزانى داۋى پەنابەرى لە ئىمە بكات ۋە ئىمەش ناتوانىن ئەۋ داۋاكارىيە رەت بەكەينەۋە. ئەۋ كاتە مەسەلەكە ئەۋە دەبىت كە ئايا بارزانى دەتوانىت بە سىلامەت بەگەرىتەۋە بۆ ۋلاتەكەي ۋاتا عىراق (نە ئىران).

ئىۋە دەبى بىرۋىچۈنى كارىيە دەستە پەيۋەندىدارەكانى ئىران دەربارى داۋاكارىيە بارزانى ۋە رىگرن ۋە بۆيان شى بەكەنەۋە كە دەمانەۋىت ۋىزاي ھاتنەۋە بۆ ئەمىرىكا بەدەين بە بارزانى ھەرچەند كە ھىشتا بە تەۋاۋى بىرپارى خۆمانمان لەۋ پەيۋەندىيەدا نەداۋە. ھەرۋەھا سىپاستان دەكەين ئەگەر بۆچۈنەكانى خۆتانمان لەۋ پەيۋەندىيەدا بۆ بىنرىن.

رابىنسۇن ^{۴۷۳}

^{۴۷۲} ۋەزارەتى دەرەۋەي ئەمىرىكا رۆزى ۸ تىشرىنى يەكەمى ۱۹۷۶ پەيامىكى ئاردۋە بۆ بالۋىزخانەي ئەمىرىكا لە تاران ۋە پىپىراگە ياندۋەۋە كە ۋەزارەتى دەرەۋە لە كۆتايى مانگى ئەيلولدا ۋىزاي ھاتنەۋە بۆ ئەمىرىكاي داۋە بە مستەفا بارزانى، رىبەرى پىشۋى كورد ۋە ۴ كەس لە ھاۋرىكانى. لە پەيامەكەدا ئامازە بەۋە كراۋە كە بارزانى ۋە ھاۋرىكانى رايانگە ياندۋە دەيانەۋىت بچن بۆ لەندەن. ۋە رگىر

⁴⁷³ Robinson

راپۆرتیکی وهزارهتی دهرهوهی ئەمریکا دهربارهی پهیوهندییهکانی ئەمریکا، ئێران و عێراق و هۆکارهکانی یارمهتیدانی ئەمریکا به کوردهکان

له سالی ۱۹۶۹ تا ۱۹۷۲ ویلايه ته په کگرتوووهکانی ئەمریکا وهک په کئی له دۆسته وهفادارهکانی خۆی له رۆژهلاتی ناوهپاست سهیری ئێرانی دهکرد و وهک نهیارتیکی مهترسیدار سهیری عێراقی دهکرد و به هۆی ئەوهی که ئێران و عێراق رکابه ر بوون، په یوهندییه نزیکهکانی ئەمریکا و ئێران تهنها درزی نیوان ویلايه ته په کگرتوووهکان و عێراقی زیاتر دهکرد.

سه رۆک کۆمار ریچارد نیکسون ههروهک سه رۆک کۆمارهکانی پیشووی ئەمریکا وهک په کئی له کۆله که قائمهکانی ناسایشی ویلايه ته په کگرتوووهکان له رۆژهلاتی ناوهپاست سهیری ئێرانی بن ریبه رایهتی "محمد رهزا شای" په هلهوی دهکرد. تهنها خالی سه رهکی جیاوازی له په یوهندییه گه رموگۆرهکانی ئێران و ئەمریکا ئەوه بوو که شا به په رۆش بوو چهکی زۆر تکنولوژیک به به هایه کی گران وه دهست بخت (که پتیویست نه بوو). کاربه دهستانی ئەمریکا که نیگه رانی ئەوه بوون زیادبوونی مه یلی چه کخوازیی شا له وانه یه ببی به مه ترسی بۆ سه قامی ناوخۆی ئێران، له نیوان رازیکردن و کونترولکردنی شادا گیریان کردبوو. له په یوهندی له گه ل عێراق، ئیداره ی نیکسون به چاوی گومان (نه گه ر نه لئین دوژمنایه تی) سه یری رژیمه به عسی عێراقی دهکرد که تا سالی ۱۹۶۷ په یوهندی زۆر نزیکه له گه ل ئەم دهوله ته هه بوو.

حکومه تی ئەمریکا له سالی ۱۹۶۷ وه له ریکای بالوێزخانه ی به لژیکا کۆمه لێک په یوهندی زۆر که می له گه ل حکومه تی عێراق هه بوو و کاتیک مه سه له په کی زۆر

هەستیار رووی دەدا لە ریگای لایەنێکی سێیەمەوێک گەشتوگۆی دیکە لە گەڵ دەکرد. بە ھەرحال بە پێچەوانەی حکومەتی ئێران، ئیدارەی ئەمریکا و سەیری بە عەسی دەکرد کە ئەوەندە لەرزۆک و لاوازە کە ناتوانیت ھەر شەپەکی جیدی دروست بکات بۆ ناوچەی کەنداو، و ھەولە یەک لە دوا یەکەکانی ئەیارانی بە عەس بۆ کودیتا ئەم بیروپایەی بە ھێزتر دەکرد .

بەریانی ئیدارەی نیکسۆن بەرەولای ئێران بوو ھۆی گۆڕانێکی گەرم لە سیاسەتی ئەمریکا سەبارەت بە ئێران و عێراق لە ساڵی ١٩٧٢: یەکەم ئەو کە ویلا یەتە یە کەگرتووھەکان دەستی لە ھەولە جارنابارەکانی بۆ کۆنترۆڵکردنی خەرچە سەربازییە یە کەجار نۆرەکانی ئێران ھەلگرت. لە میانەی سەردانەکە ی بۆ ئێران لە ١٩٧٢ نیکسۆن بە ئێنی دا ھەموو جۆرە چەکی ئەمریکایی (جگە لە چەکی ناوکی) کە شا دە یە ویت بفرۆشیت بە ئێران. دووھم ئەو کە لە ھەمان دانیشتندا سەرۆک کۆماری ئەمریکا لە گەڵ ئەو روانگە یە ی شا ھاوڕا بوو کە عێراق (کە ببوو بە ھاو پەیمانێکی نزیکی سۆڤیەت) مەترسییە بۆ ئاسایشی ناوچەی کەنداو.

حکومەتی ویلا یەتە یە کەگرتووھەکان بۆ راگرتنی ھاوسەنگی لە گەڵ رژیمی بە عەس لە تەموزی ١٩٧٢ ھو دەستی کرد بە پشتیوانیکردن لە شۆرشی کوردەکانی عێراق بە رێبەرایەتی مەلا مستەفا بارزانی. ھەرچەند کە شا چەندین ساڵ بەر لە وەش یارمەتی ماددی دەدا بە بارزانی، بە لآم ئەو کاتە حکومەتی ئەمریکا لە سەر بئەمای پەرەنسیپی دەستێوھەرنەدان لە کاروباری ناوخی و لاتانی دیکە داواکاری یارمەتیخوازانە ی کوردەکانی رەت دە کردەوھ. بە ھەرحال پاش ئەو ھە ی کە عێراق لە نیسانی ١٩٧٢ پەیماننامە یەکی لە گەڵ سۆڤیەت مۆر کرد، کار بە دەستانی ئەمریکا (بە تاییەت کار بە دەستانی CIA) گەیشتنە ئەو قەناعەتە کە دەبێ سەرنج بە ھەر شەکانی عێراق بەدن.

دوا بە دوا ی پچرانی پە یوھەندییەکانی ئەمریکا و عێراق لە میانە ی شەری ١٩٦٧ ی عەرەب و ئیسراییل، لە ریگای بە لژیکاوھ توژی پە یوھەندی لە نیوانیاندا دروست بوو بە لآم ئەمریکا لە عێراق بوونی نەبوو و کەم دەستی لەم و لاتە دە رۆیشت. لە ١٩٦٩

حکومه‌تی به‌عس " به بیانوی ئه‌منی " چاوی ته‌ماهی برپیووه ملکی بالۆیزخانه‌ی پیشووی ئه‌مریکا له به‌غداد و سه‌ره‌نجام هه‌روه‌ها که پیشبینی ده‌کرا پاش چهند سال و تووژی بی سوود له گولانی ۱۹۷۱ ده‌ستی به سه‌ردا گرت. ئه‌م رووداوه ئیداره‌ی نیکسونی هاندا تا له سالی ۱۹۷۲ نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی ئه‌مریکا له بالۆیزخانه‌ی به‌لژیکا له به‌غداد بکاته‌وه، هه‌روه‌ها که عێراق نووسینگه‌ی پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی خۆی له ۱۹۶۷ له واشنگتۆن کردبووه‌وه.

ریژه‌ی ده‌ستنه‌رۆیشتیوی ئیداره‌ی نیکسون له سه‌ره‌تای ۱۹۶۹ له عێراق زیاد بوو و اتا ئه‌و کاته که هه‌ولیدا پیش له تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌ی ئیسراییل له ده‌وله‌تی عێراق بگریته چونکه ده‌وله‌تی عێراق ده‌ستی‌کردبوو به شه‌پۆلی گشتی له سێداره‌دانی جوله‌که‌کانی عێراق و ئه‌و که‌سانه که تاوانی سیخۆری بۆ ئیسراییلیان خرابووه پال. بۆ ئارام‌کردنه‌وه‌ی ئیسراییل، وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مریکا له به‌یاننامه‌یه‌کدا له نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان ئه‌م کرده‌وه‌یه‌ی عێراقی (له سێداره‌دانی جوله‌که‌کان) شه‌رمه‌زار کرد. هه‌روه‌ها کاربه‌ده‌ستانی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان به‌رنامه‌یه‌کیان داڕشت بۆ ئه‌وه‌ی جوله‌که‌کانی عێراق بتوانن کۆچ بکه‌ن بۆ ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کان. به‌ه‌رحال ئه‌مریکا ده‌رکی به‌وه ده‌کرد که هاوکاریی بنه‌رته‌ی عێراق ده‌سته‌به‌ر نابیت ئه‌گه‌ر واشنگتۆن بکه‌وێته ناو کێشه‌که، هه‌ربۆیه وه‌زاره‌تی ده‌روه‌ ئه‌ندامانی کۆنگرێسی په‌شیمان کرده‌وه که مه‌سه‌له‌ی له‌سێداره‌دانی جوله‌که‌کان له کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌نجومه‌نی ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان بکه‌نه‌روو.

له تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۰ بالۆیزخانه‌ی به‌لژیکا راپۆرتیدا که بارودۆخه‌که باشت‌ر بووه بۆ جوله‌که‌کانی عێراق، هه‌رچه‌ند که ئه‌و راپۆرتانه که پاشان ده‌ریاره‌ی ده‌ستگیرکردنی جوله‌که‌کان (که ویستووینبوو له عێراق کۆچ بکه‌ن) بلأو بووه‌وه ده‌وله‌تی ویلایه‌ته‌یه‌کگرتووه‌کانی له ئاداری ۱۹۷۱ هاندا تا داوا له کومیسێونی بالآی نه‌ته‌وه‌یه‌کگرتووه‌کان له کاروباری په‌نابه‌ران بکات تاوتوویی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ بکات. ئه‌م کومیسێونه له پال هاوپه‌یمانه‌کانی دیکه‌ی ئه‌مریکا (که ئه‌مریکا داوای لێ‌کردبوون) توانی له لایه‌ن جوله‌که‌کانی عێراقه‌وه سکالایه‌ک ته‌سلیم به‌ حکومه‌تی عێراق بکات،

به هر حال مه‌سه‌له‌که جارناچار سه‌ری هه‌لده‌دایه‌وه . کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا ئازاردانی
جوله‌که‌کانی عیراقیان وه‌ک هه‌ولێک بۆ راکێشانی پشتیوانی خه‌لک به‌ره‌ولای رژیم
به‌عس له‌ رینگای کایه‌کردن به‌ هه‌رپه‌شه‌ی سه‌ربازی ئه‌مریکا لێکدایه‌وه . به‌ وه‌ی INR
لاوازبوونی عیراق له‌ ناوخۆ له‌ روی سیاسییه‌وه‌ بووه‌ هۆی ئه‌وه‌ی که رژیم عیراق
سیخۆره‌ جوله‌که‌کان له‌ سێداره‌ بدات .

تا ماوه‌یه‌کی کورت پاش ئه‌وه‌ش کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا ده‌وله‌تی عیراقیان زیاتر به
سه‌رئێشه‌ ده‌زانی تا هه‌رپه‌شه . ئه‌م لاوازییه‌ی عیراق تیگه‌یشتنی سیاسه‌تمه‌دارانی
ئه‌مریکای له‌ سه‌له‌کانی سه‌ره‌تای ئیداره‌ی نیکسون پێکده‌هێنا . سه‌ره‌رای هه‌ولێ شا
بۆ ئه‌وه‌ی هه‌رپه‌شه‌ی هیژمی عیراق یا خراپکاری سۆفیه‌ت له‌ رینگای عیراقه‌وه‌ گه‌وره
بگات ، حکومه‌تی ئه‌مریکا نه‌گه‌یشتبووه‌ سه‌ر ئه‌و قه‌ناعه‌ته‌ که عیراق ئه‌وه‌نده‌ به‌هێز
بیت که دژی ئێران هه‌نگاو هه‌لبگریت و سۆفیه‌ت وه‌ک هاوپه‌یمانیک پشتی
پێبده‌ستیت یان سۆفیه‌ت بیه‌ویت په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ ئێران بگات به‌ قوربانی
په‌یوه‌ندییه‌کانی له‌گه‌ڵ عیراق . کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا ده‌یانزانی ره‌وتی ته‌یاربوونی
عیراق به‌ چه‌کی مودێرن ره‌وتیکی هیواشه‌ و هه‌رچه‌ند که سوپای عیراق ده‌توانیت
ئاسایشی ناوخۆی ولات و هه‌روه‌ها سنوره‌کانی خۆی دژی ولاتانی دیکه‌ی عه‌ره‌بی
بپاریزیت به‌لام ناتوانیت وه‌لامی هیژمی تورکیا یا ئێران بداته‌وه . شیلگیربوونی رژیم
به‌عس بۆ زالبوون به‌ سه‌ر سوپا بووه‌ هۆی ئه‌وه‌ی بارودۆخیکی لاوازی هه‌بیت .

ده‌وله‌تی ئه‌مریکا ئاگاداری ئه‌وه‌ بوو که سۆفیه‌ت که‌ره‌سته‌ و پێداویستی هیژی
ده‌ریاوانی له‌ بنده‌ری "ام القسر" دامه‌زراندوووه‌ و هه‌روه‌ها کۆمه‌لێک زانیاری ده‌ست
که‌وت ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که سۆفیه‌ت له‌ هاوپه‌یمانه‌ عیراقیه‌که‌ی بی هیوا بووه
چونکه‌ نه‌یتوانیوه‌ له‌گه‌ڵ کورده‌ راپه‌ریوه‌کان له‌ باکوور ئاشت بێته‌وه‌ و ئه‌و قه‌رزانه‌ی
که‌ له‌ مۆسکۆ وه‌ریگرتوووه‌ بداته‌وه‌ به‌ سۆفیه‌ت . کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکایی ئه‌وه‌یان
ده‌زانی که راوه‌ستانی دوزمنایه‌تی نیوان رژیم به‌عس و که‌مینه‌ی کورد ده‌توانی
بیه‌ته‌ هۆی به‌هیژبوونی عیراق و ده‌ستی ئاوه‌لا ده‌کات تا روو بکاته‌ که‌نداو .

بههرحالّ تهنانهت پاش ئهوه که دهولّتی عیراق پهیمانامه‌ی ناگریه‌ستی له‌گه‌لّ کورده‌کان له ئاداری ۱۹۷۰ واژۆ کرد، به‌شدارنه‌کردنی کورده‌کان له ده‌سه‌لّات له لایهن به‌عسییه‌کانه‌وه نیشانیدا که راپه‌پینی کورد بهره‌وام ده‌بیت. له‌گه‌لّ ئه‌وه‌شدا که کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا چه‌زیان له رژیمی به‌عس نه‌بوو به‌لام ژۆریش به پتویستیان نه‌ده‌زانی یارمه‌تی کورده‌کان به‌ده‌ن.

له سالی ۱۹۶۹وه ریبه‌ری کورده‌کانی عیراق، مه‌لا مسته‌فا بارزانی بۆ راپه‌پینه‌که‌ی دژی به‌عس چه‌ند جار داوای یارمه‌تی له ئیداره‌ی نیکسون کردبوو به‌لام کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا ئه‌م داواکارییه‌یان ره‌ت ده‌کرده‌وه له سه‌ر بنه‌مای ئه‌وه که ئه‌مریکا نابه‌ویت له کاروباری ناوخویی ولّاتانی دیکه‌دا ده‌ستپوه‌ردان بکات و ئامانجی ئه‌وه نییه که ده‌ولّه‌تیکی سه‌ربه‌خۆی کورد دابه‌ه‌زیت. کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا هه‌روه‌ها وا هه‌ستیان ده‌کرد که بی له‌به‌رچاو گرتنی گله و گازنده‌ی کورده‌کان ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که وه‌کوو پتویست یارمه‌تی نادرین، کورده‌کان ده‌توانن ئه‌و یارمه‌تییه له ئیزان و ئیسراییل وه‌ریگرن. ئه‌م دوو ولّاته بۆ ماوه‌یه‌کی دریز پشتیوانیان له بارزانی کردبوو بۆ ئه‌وه‌ی دوژمه‌نه‌که‌یان واتا ده‌ولّتی عیراق ناسه‌قامگیر بکن. له سه‌راسه‌ری سالی ۱۹۷۱ سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که بارزانی پتی له سه‌ر ئه‌و داده‌گرت که ته‌نها راپه‌پینی کورد ده‌توانیت رژیمی به‌عس بپوخینیت، ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کان یارمه‌تیدانی کورده‌کانی ره‌ت کرده‌وه. ده‌ولّتی ئه‌مریکا چاوه‌پوانی ئه‌وه بوو که رژیمی به‌عس بۆ خۆی بپوخیت له‌وانه له ریگی کودیتایه‌که‌وه.

له ئاب و کانوونی یه‌که‌می ۱۹۶۹ هه‌ندی له نه‌یارانی رژیمی به‌عس له ده‌ره‌وه‌ی ولّات هه‌ولیاندا پشتیوانی ئه‌مریکا بۆ کودیتا دژی رژیمی به‌عس به ده‌ست به‌ینن به‌لام ئه‌مریکا پشتیوانی لینه‌کردن. کودیتایه‌کی دیکه‌ش به پشتیوانی SAWAK له ریگی هیزه‌کانی نه‌یاری به‌عس له کانوونی دووه‌می ۱۹۷۰ هه‌ره‌سی هیتا. کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا هه‌روه‌ها کۆمه‌لیک هه‌والیان به ده‌ست گه‌یشت ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی که پلانی کودیتای سییه‌م له ئه‌یلوولی ۱۹۷۰ له‌لایهن محمد جعفر النمیری (که مسلمانیکی

شیعه بووه که له هه‌ل‌آوردنی موسلمانه سوننه به‌عسیه‌کان وه‌زآله هاتبوو) دارپ‌ژراوه . کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکا هه‌روه‌ها هه‌ولیاندا ناکۆکی بخه‌نه ناو خودی حیزبی به‌عس که له تشرینی یه‌که‌می ۱۹۷۰ بووه هۆی ئه‌وه‌ی که هاردان تکریتی، وه‌زیری به‌رگری به هاندانی سه‌دام حوسه‌ین، جیگری سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شۆرش به‌رکه‌نار بکریت. به‌گشتی کاربه‌ده‌ستانی ویلیاته‌ته‌یه‌گرتوه‌کان وای بۆ ده‌چوون که عێراق به‌تیپه‌په‌بوونی کات خۆی ناسه‌قامگیر، له‌رزۆک و سه‌رگه‌ردان ده‌بی‌ت .

به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌مه‌شدا رژیمی عێراق خۆی به‌هێزتر کرد و تا سالی ۱۹۷۲ هه‌ندی له کاربه‌ده‌ستانی ئه‌مریکی گه‌یشتنه ئه‌وه‌قانه‌ته‌که‌که‌ حکومه‌تی به‌عس سه‌ره‌پای ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ ئابوورییه‌کان و نارازیبونی کورده‌کان ده‌توانی بۆ ماوه‌یه‌ک درێژه به‌ده‌سه‌لاتی خۆی بدات. وادیار بوو که ناسه‌قامگیری ناوخۆیی رینگه‌ به‌وه‌ نادات رژیمی به‌عس کاریگه‌ری و ده‌ست‌پ‌د‌ه‌ستووی سیاسی خۆی بنی‌رێته‌ ده‌ره‌وه‌ی عێراق . به‌هه‌رحال ده‌ست‌پ‌د‌ه‌ستووی سۆفیه‌ته‌ له‌ عێراق زۆرتر بوو و ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ له رێککه‌وتنه‌نامه‌ی سۆفیه‌ته‌ و عێراق بۆ دابینکردنی ۲۵۰ میلیون دۆلار پ‌د‌ا‌و‌یستی سه‌ربازی و یارمه‌تی زۆرتر به‌ عێراق له‌ لایه‌ن سۆفیه‌ته‌وه‌ ره‌نگی دایه‌وه‌ . سۆفیه‌ته‌ سه‌رمایه‌گوزاری له‌ عێراقی کردبوو به‌ بنه‌مایه‌ک بۆ ئه‌وه‌ی پ‌ی‌گه‌ی خۆی له‌ رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست به‌هێزتر بکات .

به‌هه‌رحال ئه‌وه‌ که بوو به‌ مه‌ترسییه‌کی جیدیتر بۆ ئه‌مریکا ئه‌وه‌ بوو که سه‌دام حوسه‌ین به‌ سه‌رۆکایه‌تی لێژنه‌یه‌ک که له کاربه‌ده‌ستانی به‌عس پ‌یکهاتبوو له‌ شوباتی ۱۹۷۲ سه‌ردانی موسکۆی کرد و له ئه‌نجامدا راگه‌یاندنه‌نامه‌یه‌کی هاوبه‌شیان واژۆ کرد بۆ ئه‌وه‌ی پاشان په‌یماننامه‌یه‌ک پ‌یکه‌وه‌ مۆر بکه‌ن . پ‌ی‌شمه‌رجی ئه‌م په‌یماننامه‌یه‌ ئه‌وه‌ بوو که ده‌وله‌تی به‌ره‌ی نیشتمانی له‌ عێراق پ‌یکه‌بی‌ت که شیوعی و کورده‌کان تێیدا به‌شدار بن . هاوکات له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ که سۆفیه‌ته‌ بارزانی هان ده‌دا تا په‌یوه‌ست به‌م به‌ره‌ نیشتمانییه‌ بی‌ت، کورده‌کان جارێکی دیکه‌ له‌ رینگای CIA وه‌ له‌ حکومه‌تی ئه‌مریکا نزیک بوونه‌وه‌ و پ‌ی‌یان له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ داگرت که ئه‌گه‌ر له‌ لایه‌ن ئه‌مریکاه‌وه‌ یارمه‌تی نه‌درین ناچار ده‌بن له‌گه‌ڵ حکومه‌تی عێراق رێکبه‌که‌ون . "شا"ش پشتیوانی

لەم داواکارییە بەرزانی کرد و ھۆشداریدا کە عێراق کەوتوووە ژێر دەسەلاتی سۆڤیەت.

لەگەڵ ئەمەشدا لە ئاداری ١٩٧٢ کۆشکی سپی بە رەزامەندی CIA و وەزارەتی دەرەوێ جاریکی دیکە داواکارییە کە ی کوردەکانی رەت کردەوێ و دووپاتی کردەوێ کە ئێران و ئیسراییل دەتوانن یارمەتی کوردەکان بەدەن کە بەھەرچال ئەم دوو دەوڵەتەش پێیانخۆش نەبوو کوردەکان سەرکەوتن بە دەست بەئێن. ئەمریکا ھەرۆھە پێیخۆش نەبوو دەست بە کاری بەدات کە سۆڤیەت وەک دژکردەوێ بە بەرامبەر خۆی لێکی بەداتەو.

لە کۆتایی نیسانی ١٩٧٢ وەزارەتی دەرەوێ ھەستی کرد پشٹیوانیکردن لە کوردەکان ھاوسەنگی ھیزەکان تیکەدات و وای بۆ دەچوو کە ھاوپیەمانی عێراق و سۆڤیەت گۆڕینی رژیم عێراق وەدوا دەخات و بۆلابوونەوێ ھەوایی یارمەتی ئەمریکا بە کوردەکان زیان بە پەییوەندییەکانی ئەمریکا و ولاتی دیکە عەرەبی دەگەییەت. لەمە زیاتر یارمەتیدانی ئەمریکا بە کوردەکانی عێراق ھیوا و وری کوردەکانی ئێران و تورکیای بۆ "کوردستانی سەریەخۆ" بەرز دەکردەوێ، کەوابوو دەبوو ھۆی لاوازیوونی ھاوپیەمانەکانی ئەمریکا.

لە ھەمان مانگدا عێراق و سۆڤیەت پەیماننامە چاوەروانیکراوە کە "دۆستی و ھاوکارییان" پیکەوێ واژو کرد کە بەرەوپییشچوونە دواییەکانی سۆڤیەتی لە عێراق سەمبولیزە کرد و دەسەلاتی بەرچاو و روولە زیادبوونی سۆڤیەتی لە عێراق مسۆگەر کرد. ماددە ٩ی ئەم پەیماننامە دەیوت ھەر دوو ولات لە بواری بەرگرییەوێ پیکەوێ ھاوکاری دەکەن و رێگای خۆش دەکرد بۆ بەرفراوانبوونی ھیزی سەریازی سۆڤیەت لە عێراق و پشٹیوانی سەریازی سۆڤیەت لە عێراق لە کەنداوێ. ئەم پەیماننامە کە بە ھۆی سەرمایەگوزاری سۆڤیەت لە عێراق دەبوو ھۆی پتەوپیونی سەقامی ناوخی عێراق، سیاسەتمەدارانی ئەمریکای نیگەران کرد.

بە بیروبوچوونی کاربەدەستانی ئەمریکا، عێراق ئەو پوتانسییە لەی تێدابوو کە لە کەنداو کیشە بخولقینێت (ئەگەر بە جوانی کەلک لە پشٹیوانی سۆڤیەت وەرگریت)

و ئەگەر بەم شیوازە بچیتەپیش ئاسۆی سۆڤیەتیش روونتر دەبیّت بۆ ئەوەی دەسەلات و دەسترویشتوویی خۆی زیاد بکات. سەرۆک نیکسون مانگی دواتر لە تاران لە گەتوگۆز لەگەڵ شا بەلینیدا کە یارمەتی بە کوردەکان بدات بۆ سەرپەخۆبوون لە بەعسیەکان. ئیدارەى ئەمریکا هیوادار بوو کە لە رینگای یارمەتیدان بە کوردەکان عیراق ناسەقامگیرتر بکات و پیلانی سۆڤیەت بۆ بەهیزترکردنی پینگەى خۆی لە رۆژھەلاتى ناوھەراست پووجەل بکاتەوہ و ئاسایشى ئێران، ئوردون و ئیسرايیل زامان بکات. لەروانگەى حکومەتى ئەمریکاوہ بەدیھاتنى ئەم ئامانجانە مەترسى جێبەجێبوونی ناوھەراستى گەتوگۆزکانى کۆبوونەوہى ۱۹۷۲ى مۆسکۆ لە نیوان عیراق و سۆڤیەتى کەم دەکردەوہ.

ویلايەتە یەكگرتووہەکان ھاوكات لەگەڵ ئەوہى کە لە پشتیوانیکردنى راستەوخۆ لە کوردەکان خۆی دەبوارد بەلام بەلینیدا لەگەڵ لایەنە ناوچەییەکانى دیکە ھاوكارى بکات کە یارمەتیان بە کوردەکان دەدا. لە سەرھەتای مانگی حوزەیران، بەرپۆھەبەرى CIA، "ریچارد ھیلمز" پشتیوانى لە داواكارىیە فەرمییەكەى شا کرد بۆ ئەوہى ھینڤى كیسینجیڤر، وەزیری دەرەوہى ئەمریکا لەگەڵ دوو نوینەرەكەى بارزانى لە واشنگتۆن دیدار بکات. شا وەبیری ئەمریکای ھینابوہوہ کە کوردەکان لە ژێر گوشارى سۆڤیەتدان بۆ ئەوہى لەگەڵ دەولەتى بەعسى عیراق ئاشت ببنەوہ، کەوابوو دەبى کوردەکان لە بەرامبەر كاریگەرى كۆمونیزم بپاریژرین.

"ھیلمز" بە پیتی گەتوگۆزکانى لەگەڵ نوینەرەكانى بارزانى لە ۲۸ى تەموز پشینیاریكى بۆ كۆشكى سپى بەرز كردهوہ بۆ ئەوہى بە نھینى یارمەتى كوردەكان بدریّت و سەرەنجام سەرۆك كۆمارى ئەمریکا پشینیاری تەرخانکردنى سالانە ۳ ملیون دۆلار یارمەتى ماددى و ۲ ملیون دۆلار یارمەتى سەربازى بە كوردەكان پەسەند كرد. سەرۆك كۆمار ھەرۆھەا بەوہ رازى بوو کە بەپرسانى كۆمیتەى ۴۰ ئاگادار بکرینەوہ بەلام لە سەر ئەم مەسەلەى كۆبوونەوہ نەگرن. ئەمریکا دەبویست مەسەلەكە نھینى بى و لە رینگای لایەنەكانى دیکەوہ کە ھاوكارى ئەم ئوپەراسیونە بوون، یارمەتى

كوردەكان بدات. بەگوێرەى راپۆرتەكان قۆناخى يەكەمى ئەم ئۆپەراسیۆنە بە سەرکەوتوویى جێبەجێ بوو.

ئیدارەى هەلسەنگاندنى هەوالگری نیشتمانى CIA لە راپۆرتیکدا دەربارەى دەوری عێراق لە کێشه ناوچهییەکانى رۆژهەلاتى ناوہراست لە پەيوەندى لەگەڵ روانگەکانى ئەمریکا بەنيسبەت رژىمى بەعسى عێراق دەلێت:

"عێراق دۆستى سوڤیەتە، دوژمنى دراوسێکانیەتى (بەتایبەت ئێران)، پەيوەندییەکانى لەگەڵ دەولەتە عەرەبەکان ساردە، دژى ئاشتى عەرەب - ئیسرايیلە و دژى ویلايەتە یەكگرتووەکانى ئەمریکایە، کەوابوو لە روانگەى ویلايەتە یەكگرتووەکانەو هەولدان بۆ ناسەقامگیرکردنى حکومەتێكى کێشه خولقیڤنەرى وەها شتێكى رەوايە".

شۆرشى ئەيلوول لە ئەجىنداى كۆنگرېس
(ئەنجوو مەنى نوينم ان و ئەنجوو مەنى پىرانى)
ئەمريگادا

دەولەتى عىراق گازە كىمىيەكانى يەككىتى سۆڧىەت دژ بە كوردەكان
بەكاردەهينىت

ئەنجومەنى نوينەران

۶ تشرىنى دووهمى ۱۹۷۳

كۆنگرىسمەن "ھابز":

بەريز سەرۆكى ئەنجومەن، لەم رۆژانەى دوایى دەورى يەككىتى سۆڧىەت وەك
كىشەخولقىنەرېك لە رۆژھەلاتى ناوہراست جارېكى دىكە ئاشكرا بووہ. وىلايەتە
يەكگرتوہكانى ئەمريكا گەلى نىگەرانە لە و برہ زۆرە چەكەى كە يەككىتى سۆڧىەت
داويەتى بە دەولەتە عەرەبەكان. تا ئىستا بېباكى يەككىتى سۆڧىەت لەم بوارەدا بۆ
ھەموان ئاشكرا بووہ.

لەم پەيوەندىيەدا وتارىك لە رۆژنامەى "ديترۆيت نيوز" لە ۴ى ئەيلوولى ۱۹۷۳ بلأو
بۆتەوہ كە تىيدا ھاتووہ سۆڧىەت گازى ژەھراوى داوہ بە عىراق، كە رەنگە لە دژى
كەمىنەى كوردى عىراق بەكارى بەينىن. ئەمە تراژىديايە بەلام ئەمە يەكەم جار نىيە
كە سۆڧىەت كارى وا دەكات. ئەگەر لە بىرمان بېت لە سالى ۱۹۶۷، يەككىتى
سۆڧىەت، مىسرى بە گازى ژەھراوى تەياركرد تا لە دژى لايەنگرانى پاشايەتى يەمەن
بە كارى بەينىت. كۆمىتەى نىئونەتەوہىيى خاچى سوور بەلگەكانى ئەمەى لە دەست
دايە. كەوابوو ئەم بابەتە شايانى ئەوہ يە ھاوكارانم سەرنجى زۆرى پىيدەن.

كوردەكانى عىراق لە ھىرشى كىمىيائى دەترسن

نوینەرانى كورد لە واشنگتۆن دوینى بانگەشى ئەوەیان كردوووە كە دەولەتى بەغداد گازی كىمىيائى لە يەكئىتى سۆفیهت كړپووە و خۆى ئامادە دەكات تا كوردەكانى پى قەلاچۆ بكات. سەرچاوەكان دەلێن رژىمى بەعس لە بەغداد ٦٠ ھەزار دەمامكى دژە گازی لە يەكئىتى سۆفیهت كړپووە بۆ سەربازانى عىراق. ھەروەھا بە وتەى سەرچاوەكان، سۆفیهت ٨ پىسپۆرى گازە ژەھراویيەكانى ناردوووە بۆ عىراق تا سەربازە عىراقیيەكان رابھینن.

كوردەكان كە ژمارەیان نزىكە ١٠٠ھەزار كەسە لە عىراقدا، خەلكىكى عەشیرەتى غەیرە عەرەبىن كە لە شاخەكانى عىراقدا دەژین و داواى دەولەتتىكى ئۆتۆنۆمى كوردى دەكەن. ئەوان لە سەدەى رابردوودا چەندجار لەگەڵ حكومەتە يەك لە داواى يەكەكانى عىراق شەريان كردوووە كە دوایىیان لە ١٩٧٠ كۆتایى پىھات. ئەوكاتە بە پى رىككەوتننامەيەك، بەغداد بەلێنى دا بە كورد كە ناوچەيەكى ئۆتۆنۆمى ھەتا ئادارى ١٩٧٤ دامەزرىن، بەلام نوینەرانى كورد ئىستا دەلێن عىراق نكولى لەو رىككەوتننامەيە دەكات و ھىرشەكانى بۆ سەر ھىزە كوردەكان دەست پىكردووەتەو. بە وتەى بەرپرسانى كورد كە لىرەن، دوایى ھىرش لە ناوھەراستى ئاب لە ناوچەى سنجار رووى داو. لە ئەنجامى ئەم ھىرشەدا ٣٠ سەربازى عىراق كوژراون و چەند كەسىش لە كوردەكان برىندار بوونە.

سەرچاوەكان بانگەشى ئەوە دەكەن كە عىراق لەو شەپەدا تۆپ و فېرۆكەى MIG بەكارھىناو. كوردەكان دەلێن ھىوادارىبوونە بەرپەرجدانەوھى ھىرشى عىراق، كۆتایى بە ھەولەكانى دەولەتى بەغداد ھىتاباىا بۆ پىشیلكردى رىككەوتننامەى ١٩٧٠ بەلام ھەرحال ئىستا كړپنى گازی ژەھراوى لە سۆفیهت نیشان دەدات كە بەغداد ھەول

دهدات دوايين ريگاچاره‌ي کيشه‌ي کورد جيټه‌جيټ بکات، به هه‌مان شيوه که هيتليټر جووله‌که‌کانی قه‌لاجۆ کرد.

به وته‌ي وته‌بيټي کورده‌کان، گازی کيمایي له که‌مپي له‌شکري "تاجي"، هه‌لکه‌وتو له رۆژئاواي به‌غداد و ناوه‌ندی فه‌رمانده‌يي ٢ي سوټا له که‌رکوک و ناوه‌ندی فه‌رمانده‌يي ٤ي سوټا له مووسل راده‌گيريت. وته‌بيټه‌که وتي ته‌نها بيروپاي گشتي ده‌توانيت پيش له به کارهينانی گازی زه‌هراوي دژ به کورد بگريټ و خوازياري نه‌وه بوو که داوا له سوټيه‌ت بگريټ گازی کيمایي و پسپۆره‌کانی خۆي له عيراق بباته ده‌ره‌وه .

نارەزایەتی کۆنگرێس لە سیاسەتی وەزارەتی دەرەو و سەبارەت بە شوێنێکی
کورد

ئەنجومەنی نوێنەران

١١ تەموزی ١٩٧٤

کۆنگرێسمەن " هامیلتون ":

بەپێز سەرۆکی ئەنجومەنی نوێنەران، ئەوەی کە لەم رۆژانەی داویدا لە رۆژنامەکاندا
سەرنجی پێدراوە شەپکی دیکەیه لە رۆژەلاتی ناوەراستا. ئەم شەپە لە نیوان هیزە
کوردەکان و لایەنگرانی پارتی دیموکراتی کوردستان لە لایەک و هیزەکانی سوپای
عێراق لە لایەکی دیکەیه. ئەم شەپە لە سەر ئەوەیه کە کوردەکان داوای جۆریک
ئۆتۆنۆمی ناوچەیی دەکەن لە ناو ولاتی عێراقدا. ئەم شەپە شەپکی نوێ نییه و لە
ماوەی ١٣ ساڵی رابردوودا پەیتاپەیتا بەردەوام بووه.

لەم داویانەدا من و کۆنگرێسمەن " فرایزیر " لە سەر داواکاری خۆیان لەگەڵ نوێنەرانی
پارتی دیموکراتی کوردستان (PDK) دیدارمان کرد تا سەبارەت بەم شەپە و
کاریگەراییەکانی لە سەر ناشتی و سەقامگیری رۆژەلاتی ناوەراستا قسەو باس
بکەین. بێ ئەوەی بیروپای خۆمان سەبارەت بە شایانبوونی کێشەیی کورد و
پیشێلکردنی مافی مرۆف لەم شەپانەی داویدا و کێشە ناوخۆیی و بنەپەتییەکانی
دیکەیی عێراق دەربرین، ئێمە پێمانوایە کە پێویستە بیروپای نوێنەرە کوردەکان بە

هند وهريگيردریت و بۆ ئەم مەبەستە ئێمە داوامان لە وهزارەتی دەرەوه کردووه که به شیوازی غەیره فەرمی له گەڵ ئەم نوێنەرانی PDK دابنیشیت، بەلام وهزارەتی دەرەوه قبوولی نهکردووه .

هاوکات له گەڵ ئەوهی که من له سەر ئەو برۆیام که نابیت هیچ چەشنە یارمەتییەکی نهیتی و ناشکرا به کورده راپه‌ریوه‌کان بدریت، بەلام پێمانخۆشبوو که به‌پرسیانی پایه‌به‌ری وهزارەتی دەرەوه نه‌یانویست به شیوازی غەیره فەرمی له گەڵ دوو وه‌زیری پێشویی عێراق که ئەندامی PDK - ن دیدار بکه‌ن . که‌وابوو هه‌لیکی سوودمه‌ندمان له دەست چوو بۆ ئاگاداریبون له یه‌کێ له روانگه‌کانی ئەم شەپه که له ۲ مانگی رابردوودا په‌ریه‌یکی به‌رچاوی سه‌ندووه . ئەمه ده‌قی ئەو نامه‌یه که من و به‌ریز "فرایزیر" ناروومانه بۆ وهزارەتی دەرەوه :

کۆمیتە‌ی کاروباری دەرەوه‌ی ئەنجومه‌نی نوێنهران

واشنگتۆن دی سی، ۱۳ی حوزەیرانی ۱۹۷۴

به‌ریز "هیندی کیسینجیر" ، وه‌زیری دەرەوه، واشنگتۆن دی سی

به‌ریز جه‌نابی وه‌زیر، ئێمه ده‌مانه‌وێت داواتان لێ بکه‌ین نوێنەری پایه‌به‌ری وهزارەتی دەرەوه، جیگری وه‌زیری دەرەوه، جۆزیف سیسکو یا یارمه‌تیده‌ری وه‌زیری دەرەوه، ئالفرید ئەسپرتۆن له گەڵ "م م عبده‌ولپحمان" و "م دزه‌ی"، وه‌زیرانی پێشوی ده‌وله‌تی عێراق و "شەفیق قەزاز" دیدار بکه‌ن که هه‌موویان ئەندامی پایه‌به‌ری پارتی دیموکراتی کوردستان و ئێستا له ویلايه‌ته یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکان بۆ ئەوهی له کۆبوونه‌وه‌ی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کاندا به‌شداری بکه‌ن .

بێ ئەوهی رای خۆمان له سەر داخواییه‌کانی ئەو ئەندامانه‌ی PDK ده‌ربهرین، ئێمه له سەر ئەو برۆیەین که مه‌سه‌له‌ی ئەم نوێنەرانه شایانی ئەوه‌یه له‌لایه‌ن نوێنەرانی پایه‌به‌ری وهزارەتی دەرەوه گوێی لێبگیردریت . شەپی ناوخوا‌ی عێراق که تا ئێستا نزیکه‌ی ۱۳ سالی خایاندووه، ئەم دوايانه بووه په‌ شەپنکی جیدی تر و خویناویتر و ژماره‌یه‌کی به‌رچا و تییدا کورژاون . ئێمه له و برۆیە‌داین که به هۆی ئەوهی که ئەم شەپه ده‌توانی کار بکاته سەر بارودۆخی هه‌ستیاری رۆژه‌لاتی ناوه‌پاست، و هه‌ندێ

له دراوسیکانی عیراقی سه‌رقالی خۆی کردوه، ویلایه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئەمریکا ده‌بن ئاگاداری هه‌موو لایه‌نه‌کانی ئەم شه‌ره‌ بیته‌.

ئێمه‌ سه‌پاستان ده‌که‌ین ئەگه‌ر به‌زووترین کات سه‌رنج به‌م بابه‌ته‌ بده‌ن.

له‌گه‌ڵ رێزماندا

"لی ه‌ هامیلتون"، سه‌رۆکی کومیسێۆنی رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیا
"دۆنال م فریزیر"، سه‌رۆکی کومیسێۆنی ریکخراو و بزوتنه‌وه‌ نیونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کان
ئهمه‌ش ده‌قی وه‌لامه‌که‌ی وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌یه‌:

وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌

واشنگتۆن دی سی، ۳ ته‌موزی ۱۹۷۴

به‌رپز لی هامیلتون

سه‌رۆکی کومیسێۆنی رۆژه‌لاتی نزیک و باشووری ئاسیا، ئەنجوومه‌نی نوینه‌ران،
واشنگتۆن دی سی

به‌رپز جه‌نابی سه‌رۆک

جه‌نابی وه‌زیر داوای لیمکردوه‌ وه‌لامی نامه‌که‌ی ۱۳ی حوزه‌یرانی ئێوه‌ بده‌مه‌وه‌ که
سه‌رۆک "فرایزیر"یش واژوی کردوه‌ و داواتان کردوه‌ جیگری وه‌زیر، "سیسکو" یا
یارمه‌تیده‌ری وه‌زیر، "ئه‌سیرتۆن" له‌گه‌ڵ نوینه‌رانی پایه‌به‌ری پارتی دیموکراتی
کوردستان (PDK) دیدار بکات.

ئێمه‌ چه‌ند داواکاریکمان له‌ لایه‌ن نوینه‌رانی کوردوه‌وه‌ بۆ چاوپێکه‌تن به‌ ده‌ست
گه‌یشتوه‌وه‌. له‌ سالی رابردودا په‌یوه‌ندی ئێمه‌ له‌گه‌ڵ PDK له‌ ناستیکی نزمدا بووه‌.
ئەگه‌ر ئێستا ئەم سیاسه‌ته‌ بگۆڕین له‌وانه‌یه‌ هه‌م کورده‌کان و هه‌م ده‌وله‌تی به‌غداد
به‌هه‌له‌ تییگه‌ن. هه‌روا که ئێمه‌ سه‌رنجمان پیداوه‌، له‌ ئەنجامی ئەم سیاسه‌ته‌ی
ئێمه‌دا، بانگه‌شه‌کانی عیراق ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ که‌م بوه‌ته‌وه‌ که‌ ویلایه‌ته‌ یه‌کگرتوه‌کانی
ئەمریکا پشتیوانی له‌ راپه‌رپینی کورد ده‌کات.

له‌ کاتی‌که‌دا که‌ گه‌لی له‌ ئەمریکایه‌یه‌کان هاوسۆزی کورده‌کانن، هه‌لوێستی وه‌زاره‌تی
ده‌ره‌وه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ ئەم ملاملانییه‌ پیش هه‌موو شتی‌که‌ کێشه‌ی ناوخۆیی عیراقه‌ و ئێمه‌

نامانه ویت کوردهکان بهو باوهره بگن که ئیمه ئامادهین به ئاشکرا یان نهینی پشتیوانی له رابه‌پینه‌که‌یان له عێراق بکین. که‌وابوو ئیمه هه‌موو هه‌لیک به نوینه‌رانی کورد ده‌دهین تا باسی کێشه‌ی خۆیان بکن، به‌لام نه له‌و روانگه‌یه که ئیمه پشتیوانی له کێشه‌که‌یان ده‌کین. ئه‌لبه‌ته په‌یوه‌ندییه‌کانی ئیمه له‌گه‌ڵ PDK بۆ یارمه‌تیده‌ری وه‌زیر، به‌ریز "ئه‌سیرتۆن" و جیگری وه‌زیری ده‌ره‌وه راپۆرت ده‌دری.

ئه‌گه‌ر ئیمه سیاسه‌تی پێشجوی خۆمان بگۆڕین و له ئاستیکی به‌رزتردا له‌گه‌ڵ نوینه‌رانی PDK دیدار بکین، بیگومان ئه‌مه سه‌رنجی ده‌وله‌تی عێراق و ولاتانی عه‌ره‌بی دیکه راده‌کێشیت و له وانیه وه‌ک ده‌ستپوه‌ردان له کاروباری ناوخۆی عێراق شروقه بکریت و خه‌سار له باشتربوونی په‌یوه‌ندییه‌کانی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا و عێراق بدات. هه‌ر چه‌شنه یارمه‌تییه‌ک که ئیمه به خه‌باتی که‌مینه‌یه‌ک بۆ ئۆتۆنۆمی دژی ده‌وله‌تیکی عه‌ره‌بی بیده‌ین، له‌وانه‌یه ببیته هۆی ئه‌وه‌ی که جیهانی عه‌ره‌ب سه‌باره‌ت به نیازه‌کانی ئیمه گومانی لا دره‌ست بێت.

له ئاکامدا، من پێمانییه که به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی دیداره‌کانمان له گه‌ڵ نوینه‌رانی PDK خزمه‌ت به ئامانجه‌که‌مان بکات. ئه‌وه که باس کرا، به واتای ئه‌وه نییه که ئیمه له گه‌ڵ سیاسه‌تی ده‌وله‌تی عێراق سه‌باره‌ت به کورددا‌ین یا ده‌مانه‌ویت بایه‌خی ئامانجه نه‌ته‌وه‌یییه‌کانی خه‌لکی کورد که‌م بکینه‌وه. هه‌لۆیستی ئیمه له بنه‌ره‌تدا ئه‌وه‌یه که سه‌باره‌ت به هه‌ر ناکوکیه‌کی ناوخۆیی بێ لایه‌ن بین که هه‌ست ده‌کین نابیت خۆمانی تیوه‌بگلینین.

له کاتی‌کدا که ئیمه له سه‌ر ئه‌و باوهره نین که گۆڕینی سیاسه‌ته‌که‌مان سه‌باره‌ت به PDK له‌م کاته‌دا زۆر به قازانجمان بێت به‌لام خۆشحاڵ ده‌بین به‌ریز "عه‌بدولره‌حمان"، به‌ریز "دزه‌یی" و نوینه‌ریکی ویلايه‌ته یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مریکا له کاتیکی گونجاودا پێکه‌وه دیدار بکن.

به‌ریز شه‌فیق قه‌زاز، نوینه‌ری PDK له ٩ی حوزه‌یران له وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه وه‌رگیراوه و سێ نوینه‌ری کوردی دیکه هه‌مان روژ بۆ لیژنه‌ی نوینه‌رایه‌تی ئه‌مریکا له نه‌ته‌وه

یه کگرتووہ کان بانگہشت کراون. ئەگەر بەرپزت یا سەرۆک "فرایزیر" کورتە یەکی
غەیرە فەرمی لە بارە ی سیاسەتی ئیمەتان سەبارەت بە کێشە ی کوردی عێراق
دەوێت، ئاگادارم بکەنەوہ.

لە گەڵ پزیمدا

لینۆد هالتۆن

یارمەتیدەری وەزیری دەرەوہ بۆ پە یوہندییەکانی کۆنگرێس

نارەزایەتی کۆنگرێس لە شیوەی هەلسوکەوتی نەتەوە یە کگرتوووەکان
لەگەڵ کێشە ی کورد
ئەنجومەنی نوێنەران
۱۷ ی نیسانی ۱۹۷۵

کۆنگرێسمەن " کۆچ " :

بە پێز سەرۆکی ئەنجومەن، لە سالی رابردوودا کوردەکان بۆ مافی رەوای ئۆتۆنۆمی
شەڕیکی خۆیناوییان دژی دەولەتی عێراق کردووە . رێبەری کورد، مستەفا بارزانی بە
رەتکردنی ئەو جۆرە ئۆتۆنۆمیە سیاسییە کە عێراق بە ئێنی دابوو، داوای لە
خەڵکەکە ی کرد لەگەڵ سوپای عێراق شەڕ بکەن کە لە لایەن سۆڤیەتەو پۆشتە
دەکریت . کوردەکان ئازایانە شەڕیان کرد و هەندیک سەرکەوتنیان بە دەست هێنا،
بە شیک لەم سەرکەوتنە بە هۆی ئەو چەک و تەقەمەنییە بوو کە شای ئێران
ناردبووی بۆ کوردەکان . هاندەری شا بۆ ئەم یارمەتیدانە ئەو یە کە شا هەول دەدات
دوژمنە سەر سەختەکە ی خۆی و اتا عێراق لە رێگای کوردەکان لاواز بکات . پەیماننامە ی
جەزاییر کە ئەم دواییانە لە ئێوان ئێران و عێراق واژۆ کرا، هەلۆیستی بێ بە زەییانە ی
شای بە نیسبەت کوردەکان خستە پوو . شا لە سەر ئەو رێککەوت کە کۆتایی بە
هەموو یارمەتیک بە کورد بەیئنی و لە ای نیسانی ئەمسالدا، سنوورەکانی بە رووی
ئاواری کوردەکان داخست . لە ئاکامدا، شا حوکمی مەرگی ئەو کوردانە ی واژۆ کرد کە
لە ولاتی خۆیاندا مابوونەو .

تراژیدیای ئەم خیانتە لەگەڵ بێدەنگی نەتەوە یەكگرتووەكان تێكەڵ بوو. لە كاتیكدا كە نەتەوە یەكگرتووەكان زۆر بە بالایی یاسر عەرەفاتدا دەیخویند، بە ساردی لە گەڵ كوردەكان هەلسوكەوتی كرد و بەتووندی نوێنەرە كوردەكانی رەت كردەو، چونكە نوێنەری بزووئەووەیەكی بێ دەولەت بوون، ئەمە دوو پووێیە.

كوردەكان تەنھا ئەوەیان دەوێت بە ناشتی و بەو شیوازە كە خۆیان پێیان باشترە بژین بەلام كۆمەلگای نۆنەتەوەیی لە بەرامبەر هەولەكانی ئەواندا راوەستاو. ئێمە دەبێت هەرچی لە دەستمان دێت یارمەتی مرۆفدۆستانە بە كوردەكان بدەین، چ ئەوانە كە ئاوارە ی ئێران بوونە و چ ئەوانە ی كە لە ژێر دەستی دەولەتی عێراقدان. ویلا یەتە یەكگرتووەكانی ئەمریکا كە بە پەناگای دوورخراوە سیاسییەكان ناسراو، دەبێت داواكارییەكی رێبەری كورد، مەلا مستەفا بارزانی قەبوول بكات، ئەگەر بێت و داوای مافی پەنا بەری بكات.

كورد كە گەلێكی شاخنشینی زمووخته، هەزاران ساڵە لە سەر خاکی خۆی دەژی. ئەم خاكە هی خودی كوردەكان بوو، پێش ئەوێ نەوت خاكە كە یان ئەوێ نەوت گرنگ بكات. لە راستیدا چەندە ناخۆشە كە لای هەندێ لە دەولەتەكان، نەوت لە چارەنووسی ئەم خەلكە نازایە و مافی ژیانیان گرنگترە.

لەم بەسەرھاتەدا، خاڵی كۆتایی كە زۆر كاری كردۆتە سەر من ئەوێە كە پێشمەرگەكانی بارزانی قەد دەستیان نەبردوو بۆ تیرۆریزم و ئەمە لە نۆو ئەو بزووئەوانە ی كە خەبات بۆ رزگاری نەتەوێ دەكەن، بێ وێنە یە. لەم شەپەدا بارزانی لیستی دیلە عێراقییەكانی بلۆ كردوو تەو و ئیزنی بە رێكخراوی خاچی سوور داو هەردانیان بكات، سەرەرای ئەو هەلسوكەوتە خراپە ی دەولەتی عێراق لە گەڵ دیلە كوردەكان. كوردەكان ئەوێ نەوت جۆرئەت و جەسارەتیان هە یە داكۆكی لە نازادی خۆیان بكەن، بێ ئەوێ دەست بۆ ئەم تاكتیکە سەرنجراكێش و دزێوانە بێن. چەندە شەرەم بۆ شارستانیەت كە ئەوانە ی كە دەست بۆ تیرۆریزم نابەن، تووشی كارەسات دەبن، بەلام ئەوانە ی كە دەستی بۆ ئەبەن، بە فەرمی دەناسرێن.

کۆچی دوابی ژنه رال مسته فا بارزانی که ۴۰ سال بۆ نازادی که له که ی
خه باتی کرد

ئه نجومه نی نوینه ران

۷ ی ئاداری ۱۹۷۹

کۆنگرێسمه ن "پروکزمایر":

به پریز سه رۆکی ئه نجومه ن، ده مه ویت ئاماژه به کۆچی دوابی ژنه رال مسته فا بارزانی
به کم که به ماوه ی ۴۰ سال خه باتی کرد بۆ نازادی که له که ی. سن سال پیش
جاریکیان ژنه رال بارزانی داوای کرد له نووسینگه که مدا بمبینیت. بارزانی له ریگی
وه رگێتیکه وه باسی ئه وه ی کرد که هاتوه سپاسی من بکات به بۆنه ی لیدوانه کانم
سه باره ت به کرده وه سه رکوتکارانه کانی رژیمی عیراق و ئیتران دژی کورده کان و
ژنان. بارزانی به نه رمی و راشکاوانه قسه ی ده کرد و ده یگوت به کئ له که وه ترین بی
هیوا بیه کانی ژبانی ئه و کاته بووه که سیاسه تی ئه مریکا له لایه ن "کیسنجیر"،
وه زیری ده ره وه گۆراوه و بووه ته هۆی سه رکوتی خویناوی راپه رینه که ی دژی
ده ولته ی عیراق. بارزانی داوای یارمه تی بۆ ئاواره کورده کان کرد و پاشان رویشت.

جه نابی سه رۆکی ئه نجومه ن، داستانی ده وری ویلا بیه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا له
راپه رینی کورد، داستانیکی ناخۆشه و یه کئ له خرابترین نمونه ژنۆپلۆتیک بیه کان و
کایه سیاسییه کانی نیوان حکومه ته کان و نه ته وه کانه. کاتئ که به قازانجی ویلا بیه ته
یه کگرتوه کانی ئه مریکا بوو، ئیمه یارمه تیمان به راپه رینی کورد دا و کاتئ که
وه زیری ده ره وه، کیسنجیر ههستی به وه کرد ده بی هاوپه یمان بیه ک له گه ل شای ئیتران

مۆر بکات که رۆژ له دواى رۆژ زۆرتر نىگه رانى سنووره كانى رۆژئاواى و لاته کهى ده بوو، ويلايه ته يه کگرتووه كان له ناكاو يارمه تيبه كانى پچراند. خه لکى کورد ده ورى "سه ريار" يان له م کايه ي شه تره نجه دا گيړا.

کاتى که وه زيرى ده ره وه، کيسينجىر ده لىت "ناهيلىت نىگه رانى بۆ مافى مرۆف به سه ر سياسه تى ويلايه ته يه کگرتووه كانى ئەمريکادا زال بىت"، ده بى بير له خه لکى کورد بکاته وه که چاره که سه ده يه ک خه باتى کردووه بۆ سه ريه خۆببیه ک که سه ره تا ئەنجامىکى باشى بۆ وينا ده کرا، به لام له ئاکامى رىکه وتنىکى ديپلۆماتىکى خيړا له پشت په رده وه خنکيندرا.

وینہی ہندی لہ بٹگہ نامہ کان

OPTIONAL FORM NO. 10
MAY 1962 EDITION
GSA FPMR (41 CFR) 101-11.6

UNITED STATES GOVERNMENT

DECLASSIFIED
PA/HO, Department of State
E.O. 12958, as amended
Date: 6-21-06

CIA

W/D
Box 3

NND 967039

Memorandum

TO : NEA - Mr. Sisco
THRU : NEA - Mr. Atherton
FROM : NEA/ARN - Andrew I. Killgore
SUBJECT: Kurdish Appeal for U.S. Assistance

DATE: April 5, 1972

4/5/72

59163013/46

Attached is a memorandum of the Uthman-Scotes conversation. Uthman made an appeal for direct or indirect U.S. assistance to enable Barzani to establish an Iraqi Arab-Kurdish "liberation movement" in Iraqi Kurdistan with the aim of overthrowing the Ba'athi regime in Baghdad. He also transmitted a letter to the Secretary [see attached rough translation] in which Barzani makes the same appeal. He has requested an answer to this appeal by Thursday, April 6.

Our initial reaction to this appeal is negative based on our views that (a) a Barzani-dominated regime would have difficulty surviving in the face of what would doubtless become consolidated Arab opposition to it from both inside and outside Iraq; (b) the Soviets are so well established economically in Iraq that even if Barzani succeeds in overthrowing the Ba'athis, it is unlikely that he could break Iraq's ties with Moscow unless we were prepared to step in with immediate and perhaps large-scale assistance; (c) USG support for a coup operation which at best appears to be ill organized would be difficult to conceal and thus the USG would risk further strains on its relations with the other Arab states because of support for a non-Arab movement backed by other non-Arab states (Iran and Israel) against "the Arabs"; (d) facilitating the coming to power of a Kurdish-supported government in Baghdad also risks arousing the expectations of Kurds in neighboring Iran and Turkey, thus causing concern in at least Turkey if not Iran; (e) any encouragement to the Kurds can only give further impetus to Kurdish nationalist aspirations which aim eventually to establish a separate state of Kurdistan, a step which would be retrogressive in that it would represent further fragmentation in an already fragmented area.

PO 13-3
Aug 4
PO 13-99 Aug

Despite the above initial reaction we discussed this matter with Roy who agrees that it would be useful if we had an informal review of the Kurdish situation with Mike Waller of CIA before making any final decision regarding the Uthman appeal. CIA has also been getting through independent sources the same information and similar appeals. Such a review would be in line with your thoughts expressed to Tom Scotes at the

NEA/ARN - Andrew I. Killgore
Buy U.S. Savings Bonds Regularly on the Payroll Savings Plan

DECLASSIFIED

DEPARTMENT OF STATE

AIRGRAM

EG6
0740126-1c
-1592

DEPT. DISTRIBUTION
ORIGIN/ACTION
New 10

RE/R	REP	AP	ARA
EUS	FE	NEA	CU
ING	E	P	ID
L	PRG	AID	
ADR	COM	FRS	INT
LAB	TAR	TR	EMD
AIR	ARMY	NAVY	AFB
USIA	NSA	CIA	

5/16 *5/12*

Original to be Filed in _____ Decentralized Files. FILE DESIGNATION

HANDLING INDICATOR
TO : DEPARTMENT OF STATE

INFO : Embassy TEHRAN, Amconsulate ~~HERAT~~ ~~ISF~~ ~~IRAN~~ ~~RAMSHAHR~~
Embassy ANKARA, BASHAD, BEIRUT, DAMASCUS
Amconsulate ADRIN, ~~BEIRUT~~ ~~HERAT~~ ~~IRAN~~ ~~RAMSHAHR~~ ~~VAIHINGEN~~

E.O. 11652: GDS-
TAGS : PINT, IR, IZ
FROM : Amconsulate TABRIZ DATE: October 31, 1974

SUBJECT : Iraqi-Kurdish War and Iranian Participation

REF : **RELEASE**

According to a Kurdish exile source in Beirut:

Iran contributes ten million dollars per month to fuel Mulla Mustafa Barzani's revolt. The Shah has promised him "enough support to keep you from being overrun," and has generally kept his word but would like greater control over the war.

A recent attempt at Kurdish tribal opposition to the Kurdish Democratic Party (KDP) failed completely and Barzani continues to tower above any other Kurdish leader. At the same time, his sons Idris and Masoud have taken over most of the day-to-day management of the war and, in the event of their father's death, could probably take complete control without a serious leadership struggle.

These are the highlights of two conversations in Beirut with a member of a prominent Shi'ite exile family and prime contact for foreign journalists wishing to visit Iraqi Kurdistan. Embassy Beirut, which facilitated the conversations, has found him a highly reliable source. The complete memorandum of conversation follows.

SUGGESTED DISTRIBUTION

TO:	Action	Info.	Initials
AMB			
DD			
DCW			
POL			
ECON			
CONS			
ADM			
AID			
USIS			

POST ROUTINE

9202996 IS/PC/CDR/Kme Date: 1/2/97

() UNCLASSIFIED () UNCLASSIFIED
() CONFIDENTIAL () CONFIDENTIAL
() SECRET () SECRET

EO Citations _____

TS authority for _____

For Exemptions () CLASSIFY as () S or () C
Exemptions () Downgrade TS to () S or () C

Date: _____

Initials: _____

Form 1042-85-323

DECLASSIFIED

For Department Use: Del _____

Drafted by: AMCONS TABRIZ: RENEumann
Drafting Date: 10/31/1974 Phone No.: _____
Contents and Classification Approved by: CONSUL: RENEUMANN

Cleanances: BEIRUT/POL: TCarolan (In Draft) TEHRAN/POL: Myster/MSM

DECLASSIFIED

DECLASSIFIED
 Authority: *MSD 969053*
 By: *SP-1 MABA Date: 8/2/02*

~~SECRET~~ FOREIGN DISSEM

DECLASSIFIED
 PA/HO Department of State
 E.O. 12958, as amended
 June 21, 2006
 RNAS-10

May 31, 1972

THE KURDS OF IRAQ: RENEWED INSURGENCY?

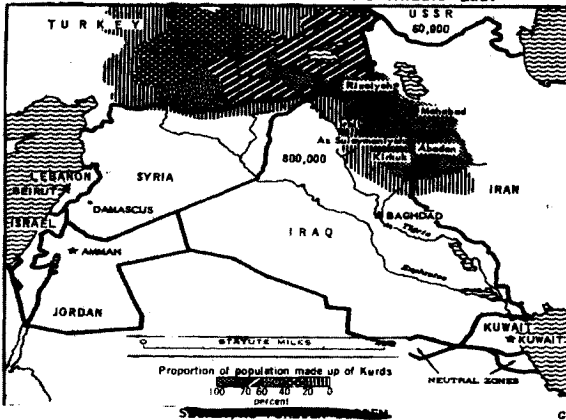
The Iraqi Kurds are once again soliciting outside support for a possible renewal of their civil war with the Iraq government. This paper analyzes the background of Kurdish-Iraqi differences, their setting in Iraqi-Iranian and inter-Arab relations, and the chances of another outbreak and its probable results.

RNAS-10

Ref 23-9 Aug

Ref 26-2 Aug

Distribution of Kurds in the Middle East

This report was produced by the Bureau of Intelligence and Research. Aside from normal interoffice exchange with other agencies of the working level, it has not been coordinated elsewhere.

GROUP 1
 Excluded from automatic
 downgrading and
 declassification

UNITED STATES GOVERNMENT

DECLASSIFIED
PA/HO, Department of State
E.O. 12958, as amended
Date: 6-21-06

CIA

W/D
Box 3
NND 96903

Memorandum

TO : NEA - Mr. Sisco
THRU : NEA - Mr. Atherton
FROM : NEA/ARN - Andrew I. Killgore
SUBJECT: Kurdish Appeal for U.S. Assistance

DATE: April 5, 1972

4/5/72

59163013/476

Attached is a memorandum of the Uthman-Scotes conversation. Uthman made an appeal for direct or indirect U.S. assistance to enable Barzani to establish an Iraqi Arab-Kurdish "liberation movement" in Iraqi Kurdistan with the aim of overthrowing the Ba'athi regime in Baghdad. He also transmitted a letter to the Secretary (See attached rough translation) in which Barzani makes the same appeal. He has requested an answer to this appeal by Thursday, April 6.

Our initial reaction to this appeal is negative based on our views that (a) a Barzani-dominated regime would have difficulty surviving in the face of what would doubtless become consolidated Arab opposition to it from both inside and outside Iraq; (b) the Soviets are so well established economically in Iraq that even if Barzani succeeds in overthrowing the Ba'athis, it is unlikely that he could break Iraq's ties with Moscow unless we were prepared to step in with immediate and perhaps large-scale assistance; (c) USG support for a coup operation which at best appears to be ill organized would be difficult to conceal and thus the USG would risk further strains on its relations with the other Arab states because of support for a non-Arab movement backed by other non-Arab states (Iran and Israel) against "the Arabs"; (d) facilitating the coming to power of a Kurdish-supported government in Baghdad also risks arousing the expectations of Kurds in neighboring Iran and Turkey, thus causing concern in at least Turkey (if not Iran); (e) any encouragement to the Kurds can only give further impetus to Kurdish nationalist aspirations which aim eventually to establish a separate state of Kurdistan, a step which would be retrogressive in that it would represent further fragmentation in an already fragmented area.

Despite the above initial reaction, we have discussed this matter with Roy who agrees that it would be useful if we had an informal review of the Kurdish situation with Mike Waller of CIA before making any final decision regarding the Uthman appeal. CIA has also been getting through independent sources the same information and similar appeals. Such a review would be in line with your thoughts expressed to Tom Scotes at the

NEA/ARN - Andrew I. Killgore
Buy U.S. Savings Bonds Regularly on the Payroll Savings Plan

702 13-3
Jug
X
702 23-9
Jug

DECLASSIFIED
PA/HO Department of State
E.O. 12958, as amended
June 21, 2006

DECLASSIFIED
Authority 964008
By *[initials]* Date 7/1/02

Department of State
TELEGRAM
POL 7 Jug
Pol Jug-USSR
PET 15-2 Jug

CONFIDENTIAL 469

PAGE 01 MOSCOW 05798 161809Z

SI
ACTION EUR-20

INFO OCT-01 NEA-10 IO-12 SAC-01 ACDA-19 NIC-01 CIAE-01
DODE-00 PM-06 M-02 INR-06 L-03 NSAE-00 NSC-10 P-03
RSC-01 PRS-01 SS-14 USIA-12 E-11 COM-00 INT-00 STR-00
TRSE-00 DEP-01 OMB-01 RBR-01 /160 W 123909

6-15-72
964008
MOSCOW

R 161653Z JUN 72
FM AMEMBASSY MOSCOW
TO SECSTATE WASHDC 08;
INFO AMEMBASSY AMMAN
AMEMBASSY BEIRUT
USINT CAIRO
AMEMBASSY JIDDA
AMEMBASSY LONDON
AMEMBASSY PARIS
AMEMBASSY TEL AVIV
USMISSION USUN
AMEMBASSY TEHRAN
AMEMBASSY KUWAIT
AMEMBASSY MANAMA

C ~~CONFIDENTIAL~~ L MOSCOW 5798

SUBJ: USSR RATIFIES TREATY WITH IRAQ AND SUPPORTS IPC
NATIONALIZATION

REF: MOSCOW 5489

1. SOVIET PRESS GAVE RELATIVELY HEAVY COVERAGE TO RATIFICATION
OF TREATY WITH IRAQ JUNE 13 AND VISIT BY IRAQI DELEGATION LED
BY FOREIGN MINISTER ABDEL BAKI, AGAINST BACKGROUND OF
CONTINUING PROPAGANDA SUPPORT FOR RECENT IRAQI NATIONALIZATION
OF IPC. IRAQI DIPLOMATS HERE HAVE BEEN RETICENT ON OUTCOME
OF BAKI'S MEETINGS WITH SOVIETS, BUT ARABS IN TOUCH WITH IRAQI
EMBASSY HAVE IMPRESSION THAT IRAQIS ARE SOMEWHAT DISAPPOINTED.
BRITISH EMBASSY HAS REPORT THAT TALKS WITH SOVIETS HAD
SOBERED IRAQIS, WHO NOW REALIZE MORE FULLY NOT ONLY

POL 7 Jug
Pol Jug-USSR
PET 15-2 Jug

③

~~CONFIDENTIAL~~
28

DECLASSIFIED
DECLASSIFIED

E44
R

~~CONFIDENTIAL~~

DEPARTMENT OF STATE

RELEASE Memorandum of Conversation

DATE: April 9, 1974

SUBJECT: Request for U. S. Aid to Kurds

PARTICIPANTS: Mohammad Dosky, Representative of Mulla Mustafa Barzani
David A. Korn, Country Director, NEA/ARN
Gregory D. Strong, Iraqi Desk Officer, NEA/ARN

Distribution: NEA USINT Baghdad
NEA/ARN-2 AmEmbassy, Beirut
NEA/IRN AmEmbassy, Tehran

1

Mr. Dosky, a Kurd and a former Iraqi diplomat, said he had been sent to the U. S. by Barzani to seek help for the Kurdish cause. He said the Kurds would appreciate assistance from the United States in their fight for autonomy. He understood that the U. S. would not want to become directly involved in the Kurdish struggle, but the Kurds hope we will at least encourage Iran to give enough aid to the Kurds to enable them to survive. Dosky said the Kurds would appreciate any sign of friendship from the United States.

Mr. Korn expressed our hope that there would be a peaceful resolution of the problems between the Iraqis and the Kurds. He explained that although Americans have a great deal of understanding and sympathy for the situation of the Kurds, it is not our policy to intervene or interfere in the internal affairs of Iraq or other states. Moreover, our relations with Iraq are such that we are not in a position to intercede with the Iraqi Government on behalf of the Kurds. Korn stressed that we want to be honest with the Kurds and not hold out any false hopes.

Dosky said he had recently received a letter from a Kurdish friend in London saying that Barzani had tried to prevent fighting. It also told of Iraqi plans to withdraw Iraqi forces from the mountains of Kurdistan, to cut the Kurds off economically, and then to leave the situation that way. Dosky said the Iraqis plan to treat the Kurds as bandits. When Korn asked if there was any hope for a settlement, Dosky replied that his information indicated there was none.

NEA:ARN:jdc/strong:jfc
(Drafting Office and Office)

~~CONFIDENTIAL~~

FORM DS-124
2-74

605
12/31/80
EPC/CDR/Vance Date 1/2/96

DECLASSIFIED

TS (S&IC)
S (S&IC)
S (S&IC)

DECLASSIFIED
Authority 969000
By [initials] Date 7/7/00

DECLASSIFIED
PA/HO Department of State
E.O. 12958, as amended
June 21, 2006

POL 12 IRAQ
Department of State
TELEGRAM

CONFIDENTIAL 396

PAGE 01 BEIRUT 09689 031751Z

47
ACTION MEA-11

INFO OCT-01 PH-06 NSC-10 SS-14 RSC-01 L-03 CIAE-00 INR-06
NSAE-00 DODE-00 AID-00 RSR-01 PRS-01 /07% W
011269

R 031520Z NOV 71
FM AMEMBASSY BEIRUT
TO SECSTATE WASHDC 5384
INFO AMEMBASSY TEHRAN

Beirut 9689
11-3-71

~~CONFIDENTIAL~~ BEIRUT 9689

SUBJ: MEETING WITH SECRETARY-GENERAL OF KURDISH
DEMOCRATIC PARTY

REF: BEIRUT 9612

1. NOV 2 MEETING BETWEEN EMBOFF AND HABIB MUHAMMAD KARIM PRODUCED ANTICIPATED REQUEST BY BARZANI FOR US SUPPORT AGAINST IRAQI REGIME, PREDICTED ON KARIM'S EXPECTATION THAT WIDESPREAD POPULAR UPRISING ON PART OF KURDS AND OTHER DISAFFECTED, ANTI-BAA'ATH ELEMENTS IN IRAQ WILL TAKE PLACE IN SPRING 1972. EMBOFF REITERATED US POLICY AS OUTLINED REFTEL, MAKING CLEAR THAT PRINCIPLE OF NON-INTERVENTION APPLIES TO IRAQI POLITICS AS WHOLE, NOT JUST TO KURDISH PROBLEM. KARIM RECEIVED THIS IN GOOD GRACE, REMARKING ONLY THAT HE HOPED COURSE OF FUTURE EVENTS IN IRAQ MIGHT ENCOURAGE US TO RECONSIDER.

2. ON RELATED SUBJECT, KARIM CLAIMED BARZANI HAD NEVER RECEIVED DEFINITE REPLY TO REQUEST, MADE PREVIOUSLY TO AMERICAN OFFICIALS IN TEHRAN AND BEIRUT, FOR PERSONAL MEETING WITH A US REPRESENTATIVE. EMBOFF MADE PERSONAL OBSERVATION THAT, IN VIEW US POLICY EXPRESSED TO KURDISH INTERMEDIARIES ON THIS AND PREVIOUS OCCASIONS, SUCH MEETING WOULD SERVE NO PURPOSE AND MIGHT, IN FACT, ENGENDER FALSE HOPES AND FUTURE MIS-UNDERSTANDINGS. KARIM ASKED THAT DEPT BE REQUESTED CONFIRM THIS OBSERVATION, SO THAT KURDS MIGHT HAVE

DECLASSIFIED
DEPARTMENT OF STATE

AIRGRAM

EG16

9740126-10
-1592
FILE DESIGNATION

DEPT. DISTRIBUTION
ORIGIN/ACTION

New 10

RE/R REP AF ARA

Original to be Filed in _____ Decentralized Files.

EUR PE NEA CU

5 6 5

IND E D IO

L FBO AID

5/10 5/12

AGR COM FRB INT

LAB TAR TR RMB

AIR ARMY NAVY OSD

5 3 10 34

USIA NSA CIA

10 3 16

SUGGESTED DISTRIBUTION

POST ROUTING

To: Action Info. Initials

AMB/PO

DCM

POL

ECON

CONS

ADM

AID

LSIS

FILE

Action Taken:

Date:

Initials:

HANDLING INDICATOR
CONFIDENTIAL RECEIVED
DEPARTMENT OF STATE
A-20

TO : DEPARTMENT OF STATE

INFO : Embassy TEHRAN, Amconsulate ERBIL, AMORRANSHAHR
Embassy ANKARA, BASHQA, BEIRUT, DAMASCUS
Amconsulate ADANA, BEIRUT, VAIHINGEN

E.O. 11652: GDS
TAGS : PINT, IR, IZ

FROM : Amconsulate TABRIZ DATE: October 31, 1974

SUBJECT : Iraqi-Kurdish War and Iranian Participation

REF : **RELEASE**

According to a Kurdish exile source in Beirut:

Iran contributes ten million dollars per month to fuel Mulla Mustafa Barzani's revolt. The Shah has promised him "enough support to keep you from being overrun," and has generally kept his word but would like greater control over the war.

A recent attempt at Kurdish tribal opposition to the Kurdish Democratic Party (KDP) failed completely and Barzani continues to tower above any other Kurdish leader. At the same time, his sons Idris and Masoud have taken over most of the day-to-day management of the war and, in the event of their father's death, could probably take complete control without a serious leadership struggle.

These are the highlights of two conversations in Beirut with a member of a prominent Shi'ite exile family and prime contact for foreign journalists wishing to visit Iraqi Kurdistan. Embassy Beirut, which facilitated the conversations, has found him a highly reliable source. The complete memorandum of conversation follows.

9302996 IS/FC/CDR Date: 11/2/97

CLASSIFICATION () UNCLASSIFIED () CONFIDENTIAL () SECRET ()
EO Citations _____
TS authority for _____
CLASSIFIED () S or () C
DECLASSIFY TO () S or () C

CONFIDENTIAL

For Department Use Only

FORM 10-74 95-323

Drafted by: AMCONS TABRIZ: RENEUMANN
Drafting Date: 10/31/1974
Contents and Classification Approved by: CONSUL: RENEUMANN

Clearances: BEIRUT/POL: T: Carolan (in Draft) ERBIL/POL: [Signature]

DECLASSIFIED

DECLASSIFIED

Authority AAD 969053
By SP7NARA Date 8/1/02

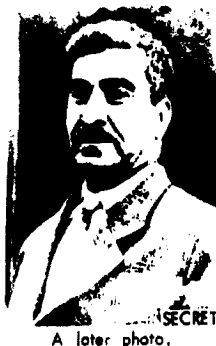
~~SECRET//NO FORN DISSEM~~

- iv -

Barzani's expense. If he does not fight, Barzani's personal leadership is likely to be gradually eroded by such tactics. Time is also against him (he is 69 years old, though still vigorous); so is the fact that his war-weary followers may be reluctant to take up arms again so soon after the long, wearing struggle of the 1960's.

Chances look better than even, however, that Mulla Mustafa will find sufficient outside support to renew his insurgency. If he does, he cannot look forward to more than holding his own in his mountain fastness. The added strain of another Kurdish war could bring down the unpopular Ba'th government. However, the Kurds probably would not be able to determine the composition of the next regime. Nor would any likely Iraqi successors be more stable, stronger, or very much less dependent on the USSR than the present government.

Mulla Mustafa al-Barzani

~~SECRET//NO FORN DISSEM~~

MEMORANDUM

*Scowcroft FYI
G. Rodman to PNR*

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

~~SECRET~~ / XGDS

MEMORANDUM OF CONVERSATION

PARTICIPANTS:

Simcha Dinitz, Ambassador of Israel
Mordechai Shalev, Minister, Embassy of Israel

DECLASSIFIED w/ portions exempted
E.O. 12958 (as amended) SEC 3.3
MIR 10-085, # 4
State Sec Shalev, 050 111 51710, CIA Sec 4/30/10
By dal NARA Date 7/7/10

Dr. Henry A. Kissinger, Secretary of State
and Assistant to the President for National
Security Affairs
Lt. Gen. Brent Scowcroft, Deputy Assistant
to the President for National Security Affairs
Peter W. Rodman, NSC Staff *PNR*

DATE AND TIME:

Wednesday, February 5, 1975
3:55 - 4:30 p.m.

PLACE:

Secretary's Office
The White House

[There was an extended conversation about Danny Kaye and the Bradens' dinner Saturday night which the Secretary missed because he was working on his National Press Club speech.]

Kissinger: I can see you got something.

Dinitz: No, I've got one thing: We got word from the Department of Defense the day before yesterday that the letter of offer for the F-15 is being held up because there is a Congressional committee looking into the Iranian-US deal and therefore we will have to wait. I got this from General Sumner -- so I immediately called Brent.

Scowcroft: It's true. Congress is questioning the R&D cost allocation for foreign sales and specifically the Iranian deal, and also generally how you allocate the costs. So the Department of Defense isn't in a position to say what it will be.

Dinitz: In Israel they think it is a trick. But can't they give us a letter now anyway?

~~SECRET~~ / XGDS

DECLASSIFIED
Authority NND 969000
By CB Date 04/09/02

DECLASSIFIED
PA/HO Department of State
E.O. 12958, as amended
June 21, 2006

This document consists of 7 pages
Number 1 of 1 copies, Serial 5

DEPARTMENT OF STATE

Memorandum of Conversation

L I M D I S

DATE: May 29, 1969

SUBJECT: Kurdish Threat Against Kirkuk Oil Installations;
Iranian and Israeli Support for Assyrians

PARTICIPANTS: Mr. Zaya Malek Isma'ili
Mr. Sam Andrews
Mr. William Yonan
Mr. Rodger P. Davies, NEA *RPD*
Mr. Bryan H. Baas, NEA/ARN

FORM 2
MAY 1969
GPO: 1969-0-388

COPIES TO: NEA Amembassy TEHRAN
NEA/ARN Amembassy BEIRUT
INR (10) Amembassy LONDON
NEA/IRN Amembassy TEL AVIV
NEA/IAI
White House - Mr. Saunders

19

The Assyrian gentlemen called on Mr. Davies at their request. Mr. Yonan introduced Messrs. Isma'ili and Andrews stating that they had recently been in Kurdistan and had some information which they wished to share with us.

Mr. Andrews said that he and Mr. Isma'ili had gone to Iran in early April 1969. Through the intercession of the Assyrian representative in Majlis, they were able to obtain permission - apparently from the Shah himself - to visit Mullah Mustafa Barzani in Kurdistan. A primary purpose of their visit was to ascertain the condition of Assyrians in Kurdish territory. The Iranian armed forces obligingly provided a helicopter to take them into Kurdistan. They arrived there April 20 and departed April 23.

RET
X R
P A Q
D O L
23-9
Jung

2

NEA/ARN:BHBaas:dmg 5/29/69
(Drafting Office and Office)

GROUP 3

FORM DS-1254
2-65

Downgraded at 12-year intervals;
not automatically declassified.

DEPARTMENT OF STATE

AIRGRAM

Pol/ Iraq - US

DECLASSIFIED

Authority 909000
By [Signature] Date 7/1/02

Original to be Filed in _____ Decentralized Files.

FILE DESIGNATION

5	PK	NEA	CU
6	ES	P	IO
3	PRB	AID	5y-3000
11	PR	10	10/10
10	COM	PRB	INT
5	ARMY	NAVY	OSD
10	NSA	CIA	16
	NSC		

HANDLING INDICATOR

~~CONFIDENTIAL~~

A-6

TO : SECSTATE WASHDC

INFO: ABU DHABI, ALGIERS, AMMAN, ANKARA, BEIRUT, BONN, CAIRO, DHAKHA, JIDDA, KHARTOUM, KUWAIT, LONDON, MANAMA, MOSCOW, NEW DELHI, OMAN, PARIS, PRAGUE, RABAT, TEHRAN, ROME, TRIPOLI, TUNIS.

NO. RECEIVED
JUN 3 1972

FROM : USINT BAGHDAD

DATE: December 1, 1972

SUBJECT : Political Assessment of Iraq - December 1, 1972

REF :

SUGGESTED DISTRIBUTION

Introduction: This is a very tentative assessment of the Iraqi regime based on only two-and-a-half months in the country and a total reliance on secondary sources and the public media. It is long only because it is the first such assessment from Baghdad in over five years. Comments from end-users, who on some subjects may have better information than available to USINT, are not just encouraged, but solicited.

I. THE INTERNAL SCENE

The Baath regime, in power since July 1968, has achieved a semblance of stability. The only organized opposition appears to be the Kurds who are in physical control of a sizeable portion of territory along the Iranian border. Public order is maintained elsewhere with apparent ease. Until the June 1 nationalization, the economic growth rate was substantial (GNP in real terms rose at an annual rate of 5.4% from 1966 to 1970 and much more rapidly in 1971). Although no recent figures are available, the rigorous austerity measures do not seem to have hurt the vast majority of Iraqis. This year's crops were very good and some grain is being exported. Travel restrictions have just been lifted for the Haj and for the favored few, there are new Mercedes (although officially banned) and something of a construction boom in luxury residential housing.

The Iraqi people have, however, paid a price for the new stability. It has been achieved through the application of increasingly effective police state methods. Many able Iraqis have gone into exile and those who remain live in a state of uncertainty and sometimes fear. Baghdad is a city of whispered conversations and glances over the shoulder. A recent incident gives an inkling of what it is like for an educated Iraqi; Dr.

POST ROUTING			
TO:	Action	Info.	Initials
AMB/			
NSA			
OSD			
PRB			
COM			
CONR			
ES			
NSC			
USIA			

Date: _____
 Initials: _____
 Drafted by: PO:ALLowrie/mpl
 Drafting Date: 12/6/72
 Phone No.: _____
 Contents and Classification approved by: PO:Arthur L. Lowrie
 For Department Use Only: In Out

Clearances: _____ O - 1284

DECLASSIFIED
 PA/HO Department of State
 E.O. 12958, as amended
 June 21, 2006

MEMORANDUM

NATIONAL SECURITY COUNCIL

7) Urgent re message
Shah
HALG
✓

ACTION
Outside System
No number

June 7, 1972

~~SECRET SENSITIVE~~

MEMORANDUM FOR: DR. KISSINGER

FROM: HAROLD H. SAUNDERS

SUBJECT: Message from Shah on Kurds

Dick Helms is the channel for the following message to you from the Shah on the basis of his talk with you in Tehran on the Kurdish situation:

The Shah believes you should talk personally with two Kurdish representatives of Mullah Mustafah Barzani who will be travelling to the US shortly. After you study their problem, the Shah 'expects' you to share with him your views on the discussion. Given current Iraqi policies, the Shah believes the Kurds should be protected from Communist influence and prevented from following the same policies as those of the Iraqi government. [Helms' memo relaying this message is at Tab A.]

The two emissaries will be

The issue in your seeing these fellows is the possibility that they will use their call on you to claim US support. Even if we were to decide to help them, I would assume we would want our hand to be hidden.

The balance is fairly fine on the question of whether we should support the Kurds.

The principal arguments for supporting them are:

--To permit or encourage them to remain a source of instability in Iraq, thwarting the Soviet effort to promote a national unity government as a sounder base for the Soviet position.

--The Iranians, Jordanians and the Israelis have intermittently over time supported the Kurds as a means of tying down Iraqi forces at home, and their security is our interest. In addition, there is now the prospect of active Iraqi meddling down the Gulf which domestic

~~SECRET SENSITIVE~~

~~SECRET/SENSITIVE~~
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY

WASHINGTON, D.C. 20505

OFFICE OF THE DIRECTOR

DECLASSIFIED in Part
PA/HO, Department of State
E.O. 12958, as amended
Date: 6-21-06

6 June 1972

MEMORANDUM FOR: Assistant to the President
For National Security Affairs

SUBJECT: The Shah's 5 June 1972 Messages on the
Kurdish Situation

1. On 5 June 1972 [REDACTED]

[REDACTED] wished an immediate meeting. At the meeting [REDACTED] said that he had recently come from an audience with the Shah who had several messages he wished transmitted [REDACTED]

The Shah wished Mr. Helms to convey the following message to Dr. Kissinger: Referring to the Shah's recent talk with Dr. Kissinger on the Kurdish situation, the Shah believes that Kurdish representatives of Mullah Mustafah Barzani who will be travelling to the United States should be received personally by Dr. Kissinger. The Shah believes that Dr. Kissinger should listen to what these representatives have to say and study their problem. Following his talks with them, the Shah "expects" Dr. Kissinger to share with the Shah his views regarding these discussions. Given the current policies of the Government of Iraq, he believes that the Kurds should be protected and prevented from following the same policies as those of the Government of Iraq. They should also be protected from Communist influence.

The Shah wished the following message to be passed to Mr. Helms: Please receive the Kurdish representatives, listen to them, study what they have to say and share with me your views on their presentation.

~~SECRET/SENSITIVE~~

~~SECRET~~

ATTACHMENT A

POLITICAL

Background

The primary goal of the Kurdish movement (people) in Iraq is autonomy for the Kurdish area of that country. The autonomy desired is comparable to the autonomy of a state in the United States with its control of education and other basic social services to its citizens. It is not in any degree comparable to full independence. A secondary goal of the movement is to promote democracy as the political system of government in Iraq.

The most important political aspect of Kurdish relations with any government, including the central government of Iraq, is, therefore, the recognition by that government of Kurdish autonomy within the independent republic of Iraq as legitimate, legal, and acceptable.

This autonomy was first recognized in the "Christmas Declaration" of 24 December 1922, in which the British specifically recognized Kurdish autonomy and granted the Kurds the authority to govern their areas. Unfortunately, this declaration was never recognized in practice by the British and Iraqi Arabs, which in turn led to a succession of Kurdish revolts. The aim of the Kurds during such fighting was to gain recognition in practice for the legal official autonomy formally granted to them in the "Christmas Declaration".

After the Qasim coup d'etat of 14 July 1958, the Iraqi Government promulgated a provisional constitution, Article 3 of which recognized that the Kurds and Arabs would be partners in governing the nation. This was never acknowledged in practice, however, and by 1961 'Abd-al-Karim had, in fact, begun a major effort to crush the Kurdish movement. He closed the offices of the Kurdish Democratic Party (the political organization representing the Kurdish movement), shut down the Party's newspapers, sent Iraqi troops into Kurdistan, and tried to settle Arab tribes in the Kurdish areas.

In response to these actions, Mulla Mustafa Barzani organized a Kurdish resistance effort in 1961 with only 600 armed men. By 1963 the movement's objective of autonomy for Iraqi Kurds had been crystallized in the minds of Barzani and his followers. This period of combat lasted, on and off, until 11 March 1970 when Barzani signed a settlement with the Ba'thi government in Baghdad. The settlement represented the clearest recognition that any Iraqi Government had offered of the Kurdish demand for autonomy. This, plus the increasing inability of

WARNING NOTICE
SENSITIVE INTELLIGENCE SOURCES
AND METHODS INVOLVED

EXEMPT FROM GENERAL DECLASSIFICATION SCHEDULE
OF E. O. 11652, EXEMPTION CATEGORY:
5A (1), (2), (3) or (4) (circle one or more)

CLASSIFIED BY 1374

~~SECRET~~

MEMORANDUM

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

*see note
p. 2*

~~SECRETIVE~~

July 28, 1972

MEMORANDUM FOR: HENRY A. KISSINGER
FROM: AL HAIG
SUBJECT: Kurdish Problem

Attached is a memorandum prepared by Helms which outlines the results of his and Kennedy's discussions with the Kurdish representatives and contains a proposal for U.S. action. The proposal provides for two categories of assistance to Barzani:

-- Financial and Munitions.

-- On the Financial side, the proposal would provide, in addition to contributions from Iran, [redacted] \$3 million from the U.S. over one year. Helms would furnish this [redacted] but with the full knowledge of the Shah and Barzani.

-- With respect to munitions, the U.S. would supply roughly \$2 million in supplies (exclusive of transportation costs). The ordnance would be delivered [redacted] to Iran for turnover to the Kurds. Details on costing are at Enclosure 3 of the attached memorandum.

Helms and Kennedy both favor support for Barzani. A case could be made that it is more important than ever due to the recent events in Egypt which will probably result in more intense Soviet efforts in Iraq. At the same time, sensitivity increases immeasurably in the light of Soviet paranoia resulting from events in Egypt.

Procedurally, we have two options:

-- Circumvent the 40 Committee and go directly by memorandum to the President and then deal solely with OMB and Helms, or

~~SECRETIVE~~

DECLASSIFIED in Part
PA/HO, Department of State
E.O. 12958, as amended
Date: 6/6/2009

-- Inform 40 Committee principals only -- Johnson, Rush, the Chairman JCS and Helms -- but avoid any paper work and tell them that the President wants this done.

Recommendation:

I think we should pursue the latter course in the event something blows and we could insist that established procedures were followed. Furthermore, I doubt very much that the operation can be conducted without its surfacing in official channels at some point.

If you agree, I will have this converted to a memorandum to the President for your approval and advise him that we are instructing the principals only of his decision and move with CIA and OMB, to get the action accomplished.

Approve HS Disapprove _____

Attachments

*Let it show must work by [unclear]
[unclear] principals*

DECLASSIFIED in Part
PA/HO, Department of State
E.O. 12958, as amended
Date: 6/6/2006

~~TOP SECRET SENSITIVE~~

مارگریٹ جۆرج (Margaret George)

کچیکى كوردى ئاسوورى ناوچەى بادىنان بوو كه به يەكەم ژنى پيشمه رگەى كورد ناوى ليدەبەن. مارگریٹ له تەمەنى ۲۰ سالییدا چووہ ریزی پيشمه رگەکانى مه لا مسته فا بارزانى و به هۆى ئازایەتى و بویرییه که یه وه زوو ناوبانگی ده رکرد و وینه کانى له نيو خەلک و بنکه کانى پيشمه رگەکاندا هه لئاسرا. مارگریٹ جۆرج له شهوى ۲۶ى کانوونى دووه مى ۱۹۶۹ له گوندی قه لاقومرى له بۆسه یه کدا به شیوه یه کی گوماناوى کوژرا. له دواى کوژرانى ئیتر له نيو میدیاکاندا باسى نه کرا.

مارگرېت جورج

« شورشی نەیلول لە بەلگەنامە نەیتنیبەکانی ئەمریکادا » ۷۳۷

کتیبه‌کانی دیکه‌ی وه‌رگیتپ:

- ۱- میژووی په‌یوه‌ندیه‌کانی کورد و ئەمریکا، ۷۲۰ لاپه‌ره، ده‌زگای چاپ و بڵاوکردنه‌وه‌ی رۆژه‌لات، هه‌ولتیر، ۲۰۱۲
- ۲- سیاسه‌تی ئەمریکا له کوردستان له روانگه‌ی پسه‌پۆرانی رۆژئاوایی، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی رۆشنییری، هه‌ولتیر، ۲۰۱۱
- ۳- کوردستان و کورد له روانگه‌ی نه‌خشه‌وانییه‌وه، ۵۲۰ لاپه‌ره، ده‌زگای چاپ و بڵاوکردنه‌وه‌ی رۆژه‌لات، هه‌ولتیر، ۲۰۰۹
- ۴- کوردستانی عێراق له به‌لگه‌نامه‌ نه‌ینییه‌کانی ویلاته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکادا، وه‌رگیتپان له ئینگلیزییه‌وه، ۸۵۰ لاپه‌ره، ده‌زگای چاپ و بڵاوکردنه‌وه‌ی رۆژه‌لات، هه‌ولتیر، ۲۰۰۹
- ۵- کوردستانی ئێران و تورکیا له به‌لگه‌نامه‌ نه‌ینییه‌کانی ویلايه‌ته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکادا، وه‌رگیتپان له ئینگلیزییه‌وه، ۷۵۰ لاپه‌ره، ده‌زگای چاپ و بڵاوکردنه‌وه‌ی رۆژه‌لات، هه‌ولتیر، ۲۰۰۹
- ۶- تراژیدیای کورد، ژیرار شالیان، وه‌رگیتپان له ئینگلیزییه‌وه، ده‌زگای چاپ و بڵاوکردنه‌وه‌ی موکریانی، هه‌ولتیر، ۲۰۱۰

- ۷- کولتوور و ناسنامه‌ی کورد، فیلیپ کرینبروک - کریستییه ن ئالیسون، وه‌رگێران له ئینگلیزییه‌وه، ده‌زگای چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی موکریان، هه‌ولێر، ۲۰۰۸
- ۸- تراژیدیا کوردان (راپۆرتەک ژێۆ نه‌ته‌وه‌ییێن یه‌کبوویی)، شه‌رگه‌را ژ ئینگلیزی بو کوردیا کورمانجی، چاپخانه‌یا وه‌زاره‌تا رۆشنییری، هه‌ولێر، ۲۰۰۸، وه‌شانخانا لیس، دیاریه‌کر، ۲۰۱۲
- ۹- بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد له کوردستانی تورکیا (پاول وایت)، وه‌رگێران له ئینگلیزییه‌وه.
- ۱۰- ناسیونالیزی کورد و روانگی رۆژئاوا، وه‌رگێران له ئینگلیزییه‌وه، ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م، ۲۰۱۲
- ۱۱- هه‌له‌بجه و نه‌نفال له به‌لگه‌نامه نه‌ئینییه‌کانی ئەمریکادا، ئاماده‌کردن و وه‌رگێران له ئینگلیزییه‌وه.

USA policy toward Mustafa Barzani Revolution of Iraqi Kurdistan

Wirya Rehmany

مکتب چاپ و بازرگانی اندیشه

www.endeshe.org ● سلیمانی - شهقاسمی ممولوی
andesha.library@yahoo.com ● تهلاری باززگانی سیدوانی نوی
http://www.facebook.com/Andeshalib ● نهومی چوارم
07501026400 ● ناوهندی رۆشنیبری ئەندیشه